School of Theology at Claremont
1001 1409378

HET LEVEN VAN CH. SPURGEON DOOR HEMZELVEN.

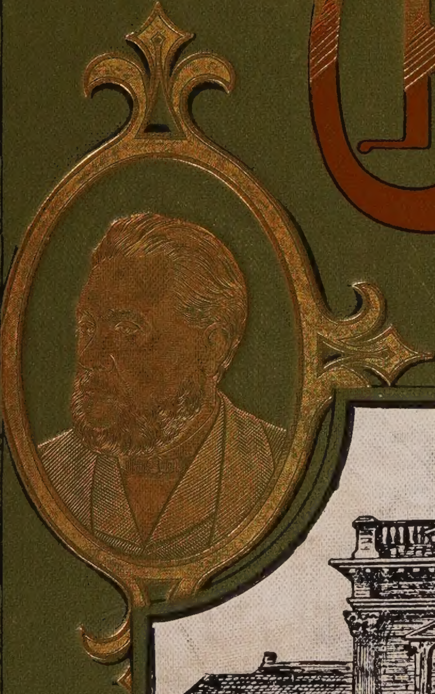

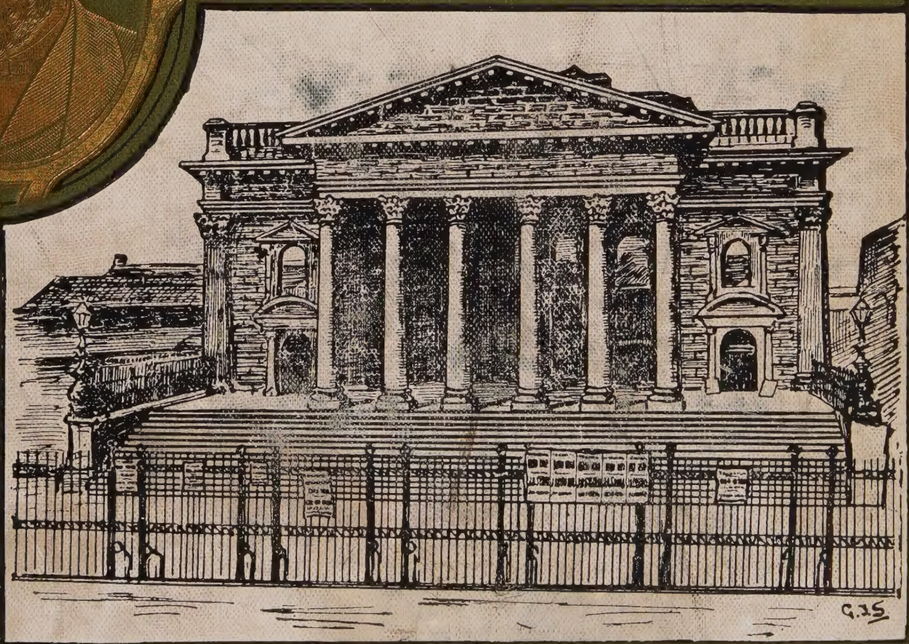

The Library

SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/hetlevenvancharl0034elis

Yours ever heartily

C. H. Spurgeon

BX
6495
S7
F7
V. 3-4

HET LEVEN

VAN

CHARLES HADDON SPURGEON.

Naar bescheiden
uit zijn Dagboek, Aanteekeningen en Brieven

SAAMGESTELD DOOR ZIJNE WEDUWE.

VERTAALD DOOR

ELISABETH FREYSTADT.

Deel III.

ROTTERDAM,
D. A. DAAMEN.
1901.

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

GEDRUKT BIJ J. J. GROEN EN ZOON TE LEIDEN.

INHOUD.

Hoofdstuk.		Page.
LX.	De Tabernacle geopend. — C. H. SPURGEON's eerste Woorden, gesproken in den Tabernacle	1
LXI.	Diakenen en Ouderlingen; Predikanten en Onderwijzers .	10
LXII.	Diakenen en Ouderlingen; Predikanten en Onderwijzers (Vervolg)	19
LXIII.	Belangrijke Lezingen en Toespraken	29
LXIV.	Belangrijke Lezingen en Toespraken (Vervolg)	42
LXV.	Gedenkwaardige Diensten in den Tabernacle, 1861—1874	55
LXVI.	Herinneringen aan Uitstapjes in den Vreemde. Door Mevrouw C. H. SPURGEON	78
LXVII.	Des afwezigen Leeraars Zorg voor zijne Gemeente . . .	89
LXVIII.	Het Pastor's College, 1861—1878.	99
LXIX.	Het Pastor's College, 1861—1878 (Vervolg).	110
LXX.	De Mannen, die de Boeken verkoopen	129
LXXI.	Een Tehuis voor de Vaderloozen	135
LXXII.	Het nieuwe „Huis Helensburgh" Nightingale Lane . .	147
LXXIII.	Op Reis. Brieven naar Huis	162
LXXIV.	Op Reis. Brieven naar Huis (Vervolg)	178
LXXV.	Wederzijdsche Liefde tusschen Leeraar en Gemeente . .	192
LXXVI.	Een Vacantiereisje in het Nieuwe Woud.	208
LXXVII.	Herinneringen aan mijn Vader. Door Ds. CHARLES SPURGEON	221
LXXVIII.	Herinneringen aan mijn Vader (Vervolg). Door Ds. CHARLES SPURGEON	230
LXXIX.	Latere letterkundige Werken	243
LXXX.	Zegen op de gedrukte Leerredenen	260
LXXXI.	Reine Scherts.	276
LXXXII.	Predikende in de open Lucht.	288

ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

De Tabernacle geopend. — C. H. Spurgeon's eerste Woorden, gesproken in den Tabernacle.

Ik wensch voor te stellen, dat het onderwerp der prediking in dit huis des gebeds, zoo lang deze kansel standhoudt, en zoo lang hier menschen komen ter aanbidding van God, zal wezen de Persoon van JEZUS CHRISTUS. Ik schaam mij niet om mij een Calvinist te noemen; ik aarzel niet om den naam Baptist te dragen; maar zoo men mij vraagt wat mijne geloofsbelijdenis is, dan antwoord ik: „Jezus Christus". Mijn eerwaarde voorganger, Dr. Gill, heeft een stelsel van Godgeleerdheid nagelaten, heel voortreffelijk en bewonderenswaardig, maar het stelsel van Godgeleerdheid, waaraan ik mij voor altijd wensch te binden, is, zoo God mij helpt, niet zijn systeem, noch eenigerlei menschelijke verhandeling; maar Christus Jezus, die de som en substantie is van het Evangelie, die in zichzelven alle theologie is, de verpersoonlijking van elke dierbare waarheid, de hoogheerlijke belichaming van den weg, de waarheid en het leven.

Als mij soms het smadelijk verwijt voor de voeten wordt geworpen: „Die man heeft geene Universiteit bezocht; hij is Evangelieprediker geworden zonder er de letterkundige opleiding voor ontvangen te hebben; hij is tot niets anders geschikt of bekwaam dan om de armen toe te spreken; zijne prediking is niet beschaafd en niet deftig; hij heeft slechts weinig klassiek onderwijs genoten; hij kent niet vele talen"; dan zeg ik: „Het is zoo, ieder woord is waar, en men zou nog veel meer van dien aard kunnen zeggen." En als gij er dan bijvoegt: „Die man heeft een stoutmoedig plan ter hand genomen, en hij volvoert het", dan antwoord ik: Het is zoo; ik stem in met alles, wat gij zegt, maar laat mij er u even aan herinneren, dat „God het dwaze der wereld heeft uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou; en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij het sterke zou beschamen; en het onedele der wereld, en het verachte heeft God uitverkoren, en hetgeen niet is, opdat Hij hetgeen iet is, te niet zou maken; opdat geen vleesch zou roemen voor Hem." Op die wijze zal ik het nu voorstellen, en met den Apostel Paulus roemende onwijs worden. — Wat hebben uwe Universiteitsmannen gedaan, dat bij dit werk vergeleken kan worden? Wat hebben de wijste en geleerdste der hedendaagsche leeraars tot stand gebracht ten opzichte van bekeering der zielen, dat vergeleken kan worden met den zegen,

die op den arbeid van den ongeletterden knaap heeft gerust? Het was Gods werk, en God heeft het werktuig er voor gekozen, dat door de menschen er het minst geschikt voor zou zijn geacht, opdat Hij er al de eer voor zou ontvangen. En Hij zal er de eer voor ontvangen; — ik zal er mij niets van toeëigenen door aanspraak te maken op eene geleerdheid, die ik niet bezit, of eene opleiding, die ik niet heb ontvangen, of eene welsprekendheid, die ik nooit heb begeerd. Ik spreek Gods Woord, en ik weet, dat God door mij spreekt, en door mij werkt, en Hem zij van alles de eere!.....

Ik heb dikwijls de opmerking hooren maken: „Het is nutteloos te beproeven om in zulk eene wijk iets tot stand te brengen, dat zichzelf kan bedruipen; er wonen hier geene andere dan arme menschen." Als men eene kerk wil bouwen, dan zeggen zij: „Hier in deze wijk zoudt gij nooit het traktement van den leeraar kunnen bij elkander brengen; het dient nergens toe om het te willen beproeven." Gij weet, dat in de City van Londen [1]) thans nauwelijks eene kerk van de Dissenters [2]) wordt gevonden. De reden, waarom zij de meeste hunner kerkgebouwen aldaar verlaten, of naar de voorsteden overgebracht hebben, is, dat alle welgestelden buiten wonen, en *zij* zijn natuurlijk de personen, die verzorgd moeten worden. Zij blijven niet in Londen, maar bewonen villa's in de voorsteden, en daarom is het het beste om met de fondsen der Kerk ergens een nieuw kerkgebouw te stichten in de voorsteden, waar de inkomsten dan rijkelijk kunnen toevloeien. „Zeker", zeggen zij, „de armen moeten geestelijk verzorgd worden; maar wij doen beter met hen aan eene mindere soort van arbeiders over te laten, — daar zijn de stadszendelingen voor, of wij kunnen eenige straatpredikers in die buurten zenden." Maar eene voorspoedige, welvarende gemeente te stichten, in het middden van eene bevolking van arme menschen, daar is nauwelijks een leeraar, die hiervoor te vinden is.

Mijne ervaring echter van de armen onder Christus' kudde leert mij, dat dit alles dwaze praat is. Indien er menschen zijn, die meer dan anderen de zaak Gods liefhebben, dan geloof ik, dat dit de armen zijn, als Gods genade wezenlijk tot hun hart is doorgedrongen. Hier, bijvoorbeeld, zijn, geloof ik, slechts zeer weinigen, die tot de rijke lieden gerekend kunnen worden. Er zijn sommige menschen van positie, die zich bij ons hebben aangesloten; maar toch, de groote massa van hen, die het werk van dit huis te bouwen tot stand hebben gebracht, en gedurende de laatste zeven jaren naast mij stonden in den krijg, moet tot de armen dezer wereld gerekend worden. Zij waren vreedzame, gelukkige, arbeidzame, eenvoudige menschen, en „God zegene de armen", zeg ik. Ik zou niet in het minst bevreesd zijn om eene zaak van Christus te beginnen onder de armen, want ik ben er van overtuigd, dat de rijken, die in waarheid tot Gods volk behooren, zeer gaarne zouden komen om zulk eene zaak te helpen. Indien gij de armen uitwerpt, werpt gij de kracht uit van Christus, en dan geeft gij juist datgene prijs, hetwelk de kracht van Christus' Kerk uitmaakt. C. H. S.

In eene leerrede, uitgesproken in den Tabernacle kort na de opening.

---

[1]) Dat is in de oude stad, het *eigenlijke* Londen.

[2]) Dat zijn zij, die al de kosten van den eeredienst zelven dragen, en dus niets van den Staat ontvangen.

Op den 18den December 1859 begonnen wij onze derde reeks van godsdienstoefeningen in „Exeter Hall”, welke eindigde op 31 Maart 1861. Enkele mijner opmerkingen bij het verlaten van dit gebouw kunnen hier gevoeglijk aangehaald worden [1]): „In den weg van Gods voorzienigheid was het voor ons, als gemeente, dikwijls noodig om heen en weer te gaan, te reizen en te trekken als het ware. Dit is nu reeds de derde maal, dat wij binnen deze muren verwijlen. Maar wij staan op het punt om deze tijdelijke verblijfplaats wederom te verlaten. Bij verschillende gelegenheden waren wij aldus genoodzaakt van verblijfplaats te veranderen; soms waren wij er toe gedrongen door onze consciëntie, en op andere tijden was ons dit — evenals nu — een genoegen. Ik houd er mij van overtuigd, dat, toen wij voor het eerst naar de Muziekzaal gingen, God met ons was. Ook Satan ging met ons, maar hij vlood van voor ons aangezicht. De ontzettende ramp, waarvan de indruk nooit uit mijn geheugen gewischt kan worden, werd door de leiding van Gods voorzienigheid een der meest wondervolle middelen om deze godsdienstoefeningen onder de aandacht van het publiek te brengen, en ik twijfel niet, of deze ramp — hoe vreeselijk zij ook geweest is — was de moeder van eene menigte van zegeningen. De Christelijke wereld lette op het voorbeeld, en zag den voorspoed, die er op volgde. Zij volgde het voorbeeld, en tot op den huidigen dag wordt in Schouwburg en Muziekzaal het Woord van Christus verkondigd, waar het nooit te voren verkondigd was. Nooit kon het duidelijker dan aan deze plaats gezien worden, dat het Evangelie, als het met eenvoudigheid en ernst gepredikt wordt, eene kracht Gods is tot zaligheid een iegelijk, die gelooft.

Telkenmale, als wij van plaats moesten veranderen, hadden wij reden om de hand Gods te zien, en wel inzonderheid hier; want vele bewoners van het West-End [2]) zijn in dat gebouw gekomen om naar het Woord te luisteren, die daar waarschijnlijk wel nooit naar het stadsgedeelte aan den overkant der rivier voor gegaan zouden zijn. Hier werden harde harten door Gods genade verbroken; hier werden zielen wedergeboren en dwalenden teruggebracht. „„Geeft den Heere, gij kinderen der machtigen! geeft den Heere eere en sterkte. Geeft den Heere de eere Zijns Naams.”” En nu trekken wij op naar het huis, dat God ons op zulk een bijzondere wijze gegeven heeft, en zoo zou ik heden dan met Mozes willen bidden: „„Sta op, Heere! en laat Uwe vijanden verstrooid worden, en Uwe haters van Uw aangezicht vlieden.””

„„Maar wat hebben wij voor vijanden?”” zegt gij wellicht. Wij hebben er in menigten. Wij zullen in onzen nieuwen Tabernacle te strijden hebben met dien ouden vijand der Kerke Gods, het „Scharlakenrood beest.” Rome heeft heel dicht bij ons een zijner batterijen opgericht, en daar is iemand, die zich „„Aartsbisschop van Southwark”” noemt. En dan zullen wij een

---

[1]) Daar Ds. Spurgeon dit deel zijner levensgeschiedenis zelf geschreven heeft, wordt het hier ingelascht zooals hij het te boek heeft gesteld, met bijvoeging van het een en ander, dat voor de volledigheid van het verhaal noodig scheen.

[2]) Het deftigste stadsgedeelte van Londen.

anderen vijand schier tot naasten nabuur hebben, nl. ongeloof. *Daar* is een zijner zeer bijzondere plaatsen om zich te vertoonen. Vergelijkenderwijs gesproken is ongeloof echter slechts een zeer onbeduidend tegenstander; het is niet half zoo listig als het Pausdom, en bezit lang zooveel kracht niet. Maar nog erger dan dezen is de onverschilligheid der massa's rondom ons, waarmede wij te doen zullen hebben, en met hunne zorgeloosheid ten opzichte der Evangelische waarheid, en met de heerschende zonde en verdorvenheid. Hoe zullen wij tegenover dezen handelen? Zullen wij een socialistisch stelsel van hervorming gaan uitdenken? Zullen wij in onze prediking eene nieuwe methode van staathuishoudkunde gaan bepleiten? Neen! het kruis, het aloude kruis, kan volstaan. Wij zullen CHRISTUS prediken als den Zaligmaker der zondaren, den Geest Gods als die de waarheid van CHRISTUS toepast op de ziel, en God, den Vader, die in Zijne oneindige vrijmacht verlost wien Hij wil, en in de goedheid Zijner genade bereid is den snoodste der snooden aan te nemen. Er is geene onverschilligheid zoo verhard, geene onwetendheid zoo blind, geene ongerechtigheid zoo snood, geen geweten zoo toegeschroeid, die niet kunnen buigen, en wijken, als God het wil, voor de sterkte Zijner macht. En zoo bid ik dan nogmaals: „„„Sta op, Heere, en laat Uwe vijanden verstrooid worden, en Uwe haters van Uw aangezicht vlieden.''' Sta op, o *Heere!* O God, sta op! Trek Uwe rechterhand uit het midden van Uwen boezem, en laten Uwe eeuwige raadsbesluiten volvoerd worden. O CHRISTUS, sta op, toon Uwe wonden en pleit voor het aangezicht Uws Vaders, en laten Uwe door bloed gekochten behouden worden! Sta op, o Heilige Geest, het is met heiligen eerbied, dat wij Uwe hulp inroepen! Laten zij, die U tot nu toe weerstaan hebben, zich buigen! Kom, en doe het ijs smelten; verbreek het harde hart. Sta op, *Heere!* — Vader, Zoon en Heilige Geest, — zonder U kunnen wij niets doen; maar indien Gij opstaat, dan zullen Uwe vijanden verstrooid worden, en Uwe haters voor Uw aangezicht vlieden."

Onder dagteekening van 6 Januari 1861 staat in onze registers de volgende plechtige verklaring, geteekend door den Leeraar, de Ambtsdragers der Kerk en eenige vrienden:

„Deze Gemeente heeft nog meer dan ₶ 4000 noodig om den nieuwen Tabernacle vrij van schuld te kunnen openen. Zij vraagt ootmoedig de hulp daartoe van God, en gelooft, dat, om JEZUS' wil, het gebed verhoord en de gave geschonken zal worden, ten getuigenis waarvan wij hier onze handteekening plaatsen."

Aan het einde van Februari berichtte het program voor de plechtigheid der opening, dat nog omstreeks ₶ 3000 noodig waren, en het bevatte de volgende bede en verklaring:

„Het Comité vraagt bij vernieuwing de hulp van alle vrienden voor deze laatste poging om het werk te kronen, en het wenscht duidelijk te doen verstaan, dat hun Leeraar vast besloten is het gebouw niet voor den openbaren eeredienst op Zondag te gebruiken, indien niet elke penning er voor betaald is. Zal dit huis nu ook maar één enkelen Zondag gesloten blijven? Wij hebben geloof in onzen genadigen God, en vertrouwen, dat Hij het hart Zijns volks zal neigen, zoodat aan het einde der tweede

week, of vóórdat Goede Vrijdag voorbij is, alles afgedaan zal zijn, en dan zullen wij op den 31sten Maart aldaar voor de gewone godsdienstoefening bijeenkomen [1]).

Het was uiterst gepast, dat het schoone gebouw, dat als huis des gebeds was opgericht, met eene bijeenkomst tot gebed geopend zou worden. En zoo waren dan op Maandag 18 Maart 1861 des morgens om zeven uur meer dan duizend personen in den Tabernacle bijeengekomen. De Leeraar ging voor, en onder hen, die deelnamen aan den dienst, waren vertegenwoordigers van de Diakenen en Ouderlingen der Kerk, en de Studenten van het College. Vurigheid en innigheid waren de kenmerken van elk gebed, dat opgezonden werd.

Op Maandag 25 Maart, om 7 uur des morgens, werd onder leiding van Ds. GEORGE ROGERS een tweede bidstond gehouden, waarbij Ds. ROGERS tevens eene kostelijke toespraak hield over: „Het Huis Gods, de Poorte des Hemels." Om drie uur des namiddags werd de eerste leerrede in den Tabernacle gehouden door Ds. SPURGEON over Hand. V:42: „En zij hielden niet op, allen dag in den tempel en bij de huizen te leeren, en JEZUS CHRISTUS te verkondigen"; en des avonds predikte Ds. W. BROCK over Filippensen I:18: „CHRISTUS wordt gepredikt, en daarin verblijd ik mij, ja, ik zal mij ook verblijden." Men heeft indertijd opgemerkt, hoe goed deze twee leerredenen bij elkander pasten, hoewel de predikers volstrekt niet van elkander wisten, over welken tekst zij zouden prediken.

Op den volgenden avond waren meer dan drie duizend personen in den Tabernacle bijeengekomen, die tot het Bouwfonds hadden bijgedragen, onder voorzitterschap van Sir HENRY HAVELOCK. In Januari had Ds. SPURGEON op zich genomen om behalve hetgeen hij te voren reeds bijeen had gebracht, bij de opening van het gebouw nog ₤ 1000 te zullen storten, en staande de bijeenkomst kondigde hij aan, dat hij ₤ 1500 in de kas had gestort, anderen hadden de som totaal op ₤ 3700 gebracht, zoodat op het gebouw nu geene schuld rustte, hoewel er nog omstreeks ₤ 500 noodig was voor verschillende zaken, die wachten konden, totdat het geld er was. Den architect (den heer POCOCK) en den bouwer (den heer HIGGS) werd hartelijk dank gezegd voor hunne aangewende bekwaamheid en hunne vrijgevigheid, en beide heeren drukten hunne erkentelijkheid uit voor de waardeering, die hun ten deel viel.

Den volgenden avond kwamen de leeraren en leden van naburige Kerken ten getale van ongeveer vier duizend bijeen onder leiding van Dr. STEANE, ten einde aan de Kerk van den Tabernacle hunne gelukwenschen te brengen met de voltooiing van haar schoon en ruim kerkgebouw. De voorzitter richtte eerst tot de tegenwoordig zijnde leeraren

---

[1]) De volgende aanteekening in het Kerkboek van den Tabernacle toont, dat het geloof van het Comité op goede gronden rustte, en dat hunne verwachting volkomen uitgekomen is: „Onze Leeraar heeft op Vrijdag 29 Maart tweemaal gepredikt, en na den dienst op dien avond was de nog benoodigde som ingekomen, en zoo zijn wij op Zondag 31 Maart in ons heerlijk heiligdom gegaan, waarop geen penning schuld rustte."

en toen tot de geheele vergadering het verzoek om op te staan, ten einde hierdoor aan Ds. SPURGEON hunne hartelijke genegenheid te betuigen en hem Gods zegen op zijne onderneming toe te wenschen. Deze uit het hart opgewelde betooning van sympathie werd dankbaar erkend door den Leeraar, die verklaarde, dat, hoewel zijne eigene Kerk natuurlijkerwijs het meeste geld bijeen had gebracht voor het nieuwe gebouw, er toch in geheel Londen nauwelijks ééne Kerk was, die niet tot het werk had bijgedragen.

Op Goeden Vrijdag 29 Maart predikte de Leeraar des morgens over Rom. III: 24, 25: „CHRISTUS JEZUS, welken God voorgesteld heeft tot eene verzoening door het geloof in Zijn bloed"; en des avonds over Hooglied II: 16: „Mijn Liefste is mijn, en ik ben Zijne." Het was een waardig besluit van deze diensten ter plechtige opening van het gebouw om te kunnen aankondigen, dat de geheele som, die vereischt werd, geschonken was, en dat het gebouw, vrij van schuld, gereed was voor den Goddelijken eeredienst op den volgenden Zondag. Op dien Zondagavond, 31 Maart, predikte de Leeraar over 2 Kronieken V: 13, 14 en VII: 1—3, en sprekende over de heerlijkheid des Heeren, die het huis vervulde, uitte hij eene profetie, die in alle bijzonderheden volkomen vervuld werd: „Laat God het vuur Zijns Geestes zenden, en de Evangeliedienaar zal immer meer opgaan in zijn Meester. Gij zult minder denken aan den spreker, en meer aan de waarheid, die gesproken werd; de mensch zal wegzinken, maar de gesproken woorden zullen bovendrijven. Als gij de wolk hebt, is de mensch vergeten; als gij het vuur hebt, is de mensch uit het gezicht verdwenen, en dan ziet gij slechts zijn Meester. Veronderstelt eens, dat het vuur hier zou nederdalen en de Meester méér gezien zou worden dan Zijn dienstknecht? Wel, deze Kerk zal twee, of drie, of vier duizend sterk worden! Het is voor God gemakkelijk genoeg om onze getalen te verdubbelen, hoe groot zij ons thans ook reeds toeschijnen. Als wij de groote zaal onder dit platform bij elken bidstond gevuld zien; als wij aan deze plaats jonge mannen zullen aanschouwen, die zich met alles, wat zij hebben en zijn, aan den dienst van God wijden, dan zullen wij ook zien hoe leeraren verwekt worden, die, na hunne opleiding ontvangen te hebben, uit zullen gaan om het heilige vuur naar andere deelen van den aardbol over te brengen. Japan en China en Hindostan zullen hunne herauten hebben van het kruis, wier tong hier door de Goddelijke vlam aangeraakt is geworden. Door ons zal de geheele aarde zegeningen ontvangen; indien God ons zegent, dan zal Hij ons voor eene groote menigte van anderen tot een zegen stellen. Laat God slechts het vuur doen nederdalen, en de grootste zondaar in onze wijk zal bekeerd worden; die in de holen der schande verblijven, zullen veranderd worden; de dronkaard zal den beker der bedwelming schuwen; de vloeker zal treuren om zijne Godslastering en er van aflaten; de losbandigen hunne lusten bedwingen en opgeven."

In *The British Standard* van 12 April schreef Dr. CAMPBELL een artikel, waarin hij omtrent de onware berichten, die in de nieuwsbladen met betrekking tot Ds. SPURGEON werden opgenomen, o. a. het volgende zegt:

„In den regel kan de arbeid van een Christenleeraar beoordeeld worden

naar het licht, waarin de goddelooze wereld hem beziet. Indien zij hem uitermate looft en prijst, dan is er stellig iets, dat niet in den haak is. Zij „heeft" slechts „het hare lief". Indien zij echter de fiolen van haren laster, leugen en smaad over hem uitstort, dan komt het vermoeden bij ons op, dat hij getrouw is aan zijn God, en de vriend en weldoener is van het menschdom. In de vorige eeuw was WHITEFIELD het prachtigste voorbeeld hiervan..... De tegenhanger van WHITEFIELD in onze dagen is Ds. SPURGEON. De tijden zijn thans wel eenigszins anders en de zeden eenigszins verzacht, maar toch: Ds. SPURGEON werd even sterk belasterd en belaagd, mishandeld en belogen als WHITEFIELD ooit geweest is. De Londensche correspondent van een met groote bekwaamheid geredigeerde Schotsche courant, die zeer beslist de Christelijke beginselen heet te bepleiten, had nog in de vorige week den treurigen moed van te schrijven: „De sympathetische Aberdonianen behoeven zich geene moeite meer te geven om nog geld bijeen te brengen voor Ds. SPURGEON's Tabernacle. Alles is afbetaald, en verleden Zondagavond werd de Kerk geopend. Daar de Tabernacle Ds. SPURGEON's eigendom is, met de huur der zitplaatsen en al, zal hij waarschijnlijk zijn leven lang wel het voorrecht kunnen genieten om rijtuig te houden. Dit nu zoo zijnde, is het zeer te hopen, dat hij nu eindelijk zal ophouden van den arbeid des Evangelies met het najagen van den Mammon saam te laten gaan.""

Het groote feit, dat in het bovenstaande wordt aangevoerd, is van het begin tot het einde onwaar; men zou Ds. SPURGEON evengoed van moord kunnen beschuldigen, als hem de aanbidding van den Mammon ten laste te leggen! In deze groote stad is er niemand, die ook maar voor een derde zoo veel voor alle Evangelische gezindten en voor allerlei liefdadige doeleinden predikt, en *immer predikt hij om niet!*

„„Maar het rijtuig"", zegt de correspondent. Welnu, wat is er tegen dit eenvoudige voertuig met één paard te zeggen? Wonende, waar het vanwege zijne gezondheid noodzakelijk voor hem is te wonen, eenige mijlen buiten de stad, in een heel eenvoudig en allesbehalve geriefelijk huis, is, bij den menigvuldigen zwaren arbeid, die op hem rust, een rijtuig een volstrekt vereischte. Moet hem dit ontzegd worden? Zoudt gij, om een weinig paardekracht te besparen, den ontzaglijken arbeid voor de zaak Gods en de zielen der menschen willen verminderen? Het is merkwaardig, dat de ellendige kwaadsprekers uit vroegeren tijd het als eene beschuldiging inbrachten tegen WESLEY en WHITEFIELD, en in onze dagen tegen COLLYER en HILL, dat zij rijtuig hielden! Het doet denken aan den spaarzamen persoon, die de kostelijke zalve verkocht wilde hebben voor de armen, „„niet omdat hij bezorgd was voor de armen, maar omdat hij een dief was, en de beurs had."" Maar genoeg: „„De Wijsheid is gerechtvaardigd geworden van hare kinderen."" Alle oprechte en godvruchtige menschen „„verheerlijken God"" in CHARLES HADDON SPURGEON. Zij begeeren voor hem leven en lengte van dagen, met de voortduring van al zijne gaven en krachten en eene toeneming van gunst in de oogen Gods en der menschen. Hij is nog in den morgenstond zijns levens; en wij hopen, dat hij nog eene halve eeuw, ten minste,

vóór zich heeft van zegenrijken arbeid in den dienst van God, eer hij opgeroepen wordt om zijne plaats in te nemen hier Boven onder profeten en apostelen, martelaren en evangelisten, die velen tot rechtvaardigheid hebben gewend [1]), en te blinken gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk.

Op Woensdag 10 April had eene groote Avondmaalsviering plaats, — sedert het Pinksterfeest wellicht de grootste, die ooit gehouden was, — ten einde de wezenlijke éénheid der Kerk in het licht te stellen en de gemeenschap aan het lichaam van Christus, die het voorrecht is van al hare leden. Op den volgenden namiddag en avond werden toespraken gehouden om de leerstellingen van het Calvinisme: de Uitverkiezing, de Verdorvenheid des menschen, de Particuliere verlossing, de Krachtdadige roeping en de Volharding der heiligen, in het licht te stellen, en op Vrijdagavond hield de heer Henry Vincent eene schitterende redevoering over „Nonconformity" [2]).

Op de eerste Kerkvergadering, gehouden in den Tabernacle op Maandagavond 6 Mei, werden 72 personen voorgesteld om als leden der gemeente te worden toegelaten, en de Leeraar schreef in het Kerkboek:

„Ik, Charles Haddon Spurgeon, die de minste ben van al de heiligen, geef hier mijn getuigenis, dat God getrouw is, daar Hij heden mijne hoop en verwachting vervuld heeft, en mij heeft laten geschieden naar mijn geloof. O Heere, wees geloofd tot in eeuwigheid, en maak Gij mij meer getrouw en meer ijverig dan ooit te voren.

„C. H. Spurgeon."

De volgende verklaring, almede in des Leeraars eigen handschrift, is onderteekend door hemzelven, de diakenen, de ouderlingen en een groot aantal leden der gemeente, beginnende met „Susie Spurgeon" [3]).

„Wij, ondergeteekenden, leden der Kerk, die vroeger ter Godsvereering opkwamen in het bedehuis in de New Park Street, maar thans bijeen komen in den Metropolitan Tabernacle, Newington, begeeren met dankbaarheid in het hart de goedertierenheid onzes getrouwen Gods bekend te maken. Wij hebben gebeden in het geloof, maar onze Heere heeft meer voor ons gedaan dan wij van Hem begeerd hebben, want niet slechts werd ons de gansche som gelds geschonken, maar zij werd ons nog veel eerder gegeven dan wij verwacht hadden. Voorwaar, de Heere is goed, en waardig om geprezen te worden. Wij schamen ons, dat wij ooit aan Hem getwijfeld hebben, en wij bidden, dat wij als Gemeente, en als afzonderlijke personen, bekwaam gemaakt mogen worden om te allen tijde op den Heere te kunnen vertrouwen, zoodat wij kalm en gerust kunnen zijn. In den Naam Gods richten wij onze banier op. O! dat Jehovah-jireh [4]) ons ook

---

[1]) „Die velen tot rechtvaardigheid wenden, zullen blinken", enz., Dan. XII : 3, naar de Engelsche overzetting.

[2]) Het beginsel der afscheiding van de Staatskerk in Engeland.

[3]) Des Leeraars echtgenoote.

[4]) De Heere zal het voorzien.

JEHOVAH-SHAMMAH [1]) en JEHOVAH-SHALOM [2]) moge wezen! Aan God, Vader, Zoon en Heiligen Geest brengen wij lof en dank, en wij getuigen, dat God waarachtig is en getrouw."

Dit is de laatste der aanteekeningen in het Kerkboek, waarmede dus het zevenjarig tijdvak van 1854 tot 1861 wordt afgesloten. Het is opmerkelijk, — wijl er de ongeëvenaarde toeneming uit blijkt van alles, wat met den arbeid in verband stond — dat de twee vorige Kerkboeken een tijdperk hebben omvat van 1757 tot 1808, en van 1808 tot 1854, terwijl het volgende, begonnen op 7 Mei 1861, afgesloten werd op 11 Januari 1866, en ook de volgende boeken over het algemeen in vijf jaren volgeschreven waren. Het zijn alle zware quarto-boekdeelen, van gelijken vorm en grootte, en de komplete reeks was een der kostbaarste schatten, die uit den rampzaligen brand van 20 April 1898 gered zijn.

Nadat de Tabernacle gebouwd was, werden ernstige pogingen in het werk gesteld om de New-Park-Street-Kerk voor de gezindte der Baptisten te behouden, en haar zoo mogelijk tot bedehuis voor eene zustergemeente te doen dienen. Gedurende eenige jaren werd met de prediking des Evangelies aldaar voortgegaan, hoewel dit zeer groote onkosten veroorzaakte, maar het was duidelijk, dat geene gemeente zich in die wijk zelve zou kunnen onderhouden. Ds. JOHN COLLINS, die thans te Lymington staat, arbeidde met grooten ijver en veel zegen; maar zijne bekeerlingen hadden de vergeeflijke neiging om zich naar de moederkerk in den Metropolitan Tabernacle te voelen aangetrokken, en zoo bleek het duidelijk, dat het nutteloos was in die buurt en zoo dicht bij het onze, zoo groot een gebouw te behouden. De eigendommen, bestaande uit het kerkgebouw met de scholen en aalmoezenierskamers, werden verkocht, en de opbrengst aangewend tot het bouwen van nieuwe scholen en aalmoezenierskamers.

In de *Gedenkschriften van William Higgs* komt betreffende deze zaak eene zeer interessante paragraaf voor: „Toen de dag van den verkoop was vastgesteld, werd tot den heer HIGGS het verzoek gericht om er bij tegenwoordig te zijn, om voor de belangen der gemeente te waken. Hij had te voren eene som genoemd, waarop hij de waarde der gebouwen had geschat, zeggende, dat hij geloofde, dat zij bij den verkoop niet veel meer zouden opbrengen. Maar tot verwondering van de andere vrienden, die ook tegenwoordig waren, deed hij zelf, toen bij opbod die som bereikt was, nog een hooger bod, en daarna nog een hooger bod, zoodat de gebouwen hem werden toegewezen, maar voor een veel hooger bedrag dan eerst door hem genoemd was. Schertsenderwijs heeft men hem toen wel wat geplaagd over zijn koopje, maar zeer kalm gaf hij ten antwoord, dat de uitkomst wel zou bewijzen, dat hij geen slechten koop had gedaan. En waarlijk, niet lang daarna kwam hij bij Ds. SPURGEON met het bericht, dat hij de gebouwen met £ 500 winst had verkocht, en hij voegde er bij, dat hij dit geld mede had gebracht, daar hij er niet aan wilde denken om het voor zich te houden."

[1]) De Heere is aldaar.

[2]) De Heere, onze vrede.

EEN-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Diakenen en Ouderlingen; Predikanten en Onderwijzers.

Beroof de Christelijke Kerk van hare diakenen, en zij zou van hare kloekste zonen beroofd zijn; hun verlies zou eene schudding veroorzaken van de pilaren van ons geestelijk huis, en van alle kanten verwoesting teweegbrengen. Gode zij dank, het is niet waarschijnlijk, dat wij door zoodanige ramp zullen worden getroffen, want het groote Hoofd der Kerk zal in Zijne barmhartigheid altijd trouwe mannen verwekken, die dit ambt goed zullen waarnemen, en zich „een goeden opgang en vele vrijmoedigheid in het geloof verkrijgen." C. H. S.

Sedert ik naar Londen gekomen ben, heb ik de laatsten van een vorig geslacht van diakenen gezien, flinke, deftige mannen, ietwat stijf en onhandelbaar, niet gansch en al zooals ik ze zou wenschen, maar achtenswaardige, voorzichtige voormannen van het Dissent [1]), half en half in geestelijk gewaad en met witte dassen. Van dit vroegere geslacht van diakenen moet overal, waar heilige herinneringen in eere worden gehouden, met eerbied worden gesproken; maar uit die allen is THOMAS OLNEY mijn vriend, mijn raadsman en rechterhand geweest. Geen leeraar had ooit een beter diaken, geene Kerk een beter dienaar. Zestig jaren lang is hij lidmaat der gemeente geweest, een en dertig jaren heeft hij haar als diaken, en veertien jaren als penningmeester gediend. Hij was merkwaardig om zijn getrouw bijwonen der bidstonden en van alle weekdiensten. Hij had een kinderlijk geloof en eene mannelijke standvastigheid. In JEZUS te gelooven en voor Hem te arbeiden, dat was het leven zijner herborene natuur. Hij was bij uitnemendheid Baptist, maar hij was ook evenzeer een vriend en liefhebber van alle godvruchtigen, inzonderheid vonden de armen der gemeente bij hem oprechte deelneming en hulp. Zijn naam zal in eeuwige gedachtenis blijven.

Onder mijne eerste Londensche diakenen was een zeer waardig man, die, toen ik in „Exeter Hall" en in de Surrey Muziekzaal ging prediken, tot mij zeide: „Ik ben een oud man, en ik kan u, jongeren, bij geene mogelijkheid bijhouden in uwen loop, maar ik wensch u niet te belemmeren, en zoo zal ik mij dan kalm terugtrekken, en zien hoe ik het met Ds. BROCK kan stellen." Ik denk, dat dit het vriendelijkste was, dat de

---

[1]) Dat is van hen, die niet tot de Staatskerk van Engeland behooren.

goede grijsaard doen kon, en dat het voor hemzelven, zoowel als voor ons, ook het beste was. Eenigen tijd daarna ging ik hem eens bezoeken, en hij verzocht mij mijne twee zoontjes bij hem te brengen, opdat hij hen zou zegenen. „Heb ik niet het beste gedaan wat ik doen kon," zeide hij, „door uit den weg te gaan en het werk niet te belemmeren? Ik lees altijd uwe preeken en zend geregeld mijne contributies." Lieve, vriendelijke man! Den volgenden dag stierf hij.

Toen „Vader Olney" „naar huis ging" (het was in 1869), was zijn geliefde Leeraar juist herstellende van de pokken, en dus niet in staat om hem in zijne laatste krankheid te bezoeken, of bij zijne begrafenis tegenwoordig te zijn. Hij moest zich vergenoegen met aan zijn zoon, den heer Thomas H. Olney, den volgenden brief te schrijven:

„Nightingale Lane, Vrijdag 26 Nov. 1869.

„Waarde Mijnheer Olney.

„Het schijnt mij zoo vreemd om zóó dicht bij u te wezen, terwijl het toch schier is alsof ik mij buitenslands bevind. Het zou mij als „ijdel geklap" in de ooren geklonken hebben, indien iemand mij gezegd had, dat ik niet aan het sterfbed uws vaders zou staan. Maar het is wel, — wèl inzonderheid voor hem, voor wien een langer verblijf op aarde pijn, zwakheid en een afnemen der geestvermogens meegebracht zou hebben, terwijl zijn heengaan hem in eene heerlijkheid voert, te schitterend om haar ons te kunnen voorstellen.

„Ik geloof, dat, zoo gij Ds. Brock voor den begrafenisdienst kunt krijgen, dit zou wezen wat *hij* in mijne afwezigheid verlangd zou hebben. Ik heb aan de Diakenen verzocht den kansel met rouw te doen behangen, want uws vaders dood is voor ons allen een zeer groot verlies.

„Mijn lieve Vriend, het is mijn innig gebed, dat God uw hart zal neigen om voortaan alles voor mij te zijn, wat uw vader voor mij geweest is tot aan het oogenblik, dat hij ontslapen is. Het is niet alsof gij tot nu toe niet zeer goed voor mij zijt geweest, maar nu hij is heengegaan, moet gij meer openlijk de verantwoordelijkheid op u nemen, die gij tot dusver reeds in stilte hebt gedragen, en zoo de Heere mij waardig oordeelt om in Thomas Olney denzelfden teederen vriend te hebben, dien ik in Thomas Olney Sr. gevonden heb, dan zal mijn levensweg geëffend zijn, en dan zal ik mij in mijn arbeid bemoedigd gevoelen. De Heere zij met u. Mijne innigste wenschen zijn voor uw welvaren.

„Oprecht de uwe,
„C. H. Spurgeon."

De heer Th. H. Olney nam de betrekking van penningmeester aan, en jaar op jaar heeft de Kerk hem opnieuw gekozen. De volgende brief toont met hoeveel trouw hij zijne ambtsplichten heeft waargenomen:

„Westwood, 26 Juni 1883.

„Waarde Vriend.

„Het orderbriefje is mij heden morgen ter hand gekomen. Hartelijk dank voor al uwe goede zorgen voor de financiën en uwe nauwgezette stiptheid in het betalen. Indien het orderbriefje niet precies op tijd kwam, dan zou ik denken, dat het Monument naar Fountain Court[1]) was geloopen en mijn kanselier der schatkist had gedood. Ik kan slechts bidden: God zegene THOMAS OLNEY en alles, wat hij onderneemt!

„In hartelijke liefde de uwe,
„C. H. SPURGEON."

Mijn tegenwoordige staf van diakenen bestaat uit zeer bijzonder beminnenswaardige, ijverige mannen met een warm hart en edelaardige gezindheid. Ieder hunner schijnt zeer bijzonder geschikt voor den tak van dienst, die hem toevertrouwd is. Ik ben er innig dankbaar voor, dat ik nooit de leeraar ben geweest van eene doode Kerk, bestuurd door doode diakenen. Ik heb met mijne eigene oogen zulk een toestand gezien, en het was een ontzettend treurig gezicht. Ik herinner mij zeer goed eens gepredikt te hebben in eene kapel, waar de gemeente tot een zeer laag peil van geestelijk leven was gedaald; tot het kerkgebouw toe had iets doodigs, hoewel het op dien avond stampvol van menschen was, die den prediker wilden hooren. De zangers dreunden een graflied op, terwijl de leden der gemeente er als stommen bij zaten. Ik vond het moeielijk dáár te prediken, het was mij alsof ik in een wagen zat en doode paarden mende.

Na den dienst zag ik twee mannen, die ik veronderstelde diakenen te zijn, — de pilaren der Kerk — die in eene lustelooze houding tegen de deurposten der consistorie stonden geleund. „Zijt gij diakenen dezer Kerk?" vroeg ik. Zij zeiden, dat zij de eenige diakenen der Kerk waren, waarop ik antwoordde, dat ik dat wel dacht. Bij mijzelven voegde ik er bij, dat ik, *hen* aanziende, vele dingen begreep, die anders een raadsel voor mij zouden geweest zijn. Hier was eene doode Kerk, die vergeleken kon worden bij het schip van „den Ouden Zeeman", hetwelk door dooden was bemand. Diakenen, onderwijzers, leeraar, gemeente, allen waren even dood, terwijl zij toch den schijn hadden van te leven.

Al mijne ambtsdragers der Kerk zijn in waarheid en werkelijkheid mijne broederen in CHRISTUS. In ons spreken van en tot elkander gebruiken wij geene afgemetene woorden of deftige benamingen. Sommigen van deze broeders zijn aanzienlijke mannen en behoorden parlementsleden te zijn; maar wij hebben hen te lief om hen met stijve deftigheid te behandelen. Eens gebeurde het, dat ik een hunner ietwat scherp aansprak, en ik denk, dat hij het woord van bestraffing wel verdiend had; maar hij zeide tot mij: „Gij kunt wel gelijk hebben, Dominee, maar ik zal u wat zeggen: *„Ik zou wel voor u willen sterven."* „O," antwoordde ik, „het doet

---

[1]) Het stadsadres van den heer OLNEY.

mij leed, mijn vriend, dat ik zoo scherp was, maar gij hebt het toch wel verdiend, niet waar?" Hij glimlachte en zeide, dat hij het wel geloofde, en hiermede was de zaak afgedaan.

Een mijner diakenen heeft eens op een avond iets tot mij gezegd, dat iemand, die wat gevoeliger is dan ik ben, zwaar beleedigd zou hebben. Het was de eerste Zondag in de maand, de leerrede was uitgesproken, en wij zouden juist aan het Avondmaal gaan. Ik vroeg hoevele nieuwe leden aangenomen zouden worden, en hij antwoordde: „Slechts zeven", en een oogenblik daarna voegde hij er bij: „Slechte zaken, Dominee! dit groote gebouw op touw gezet voor niet meer dan zeven nieuwe leden per maand!" Hij had volkomen gelijk, hoewel eene Christelijke Kerk niet precies „op touw wordt gezet", alsof het eene handelsonderneming gold; maar ik kon toen toch de gedachte niet van mij weren, dat geen diaken bij sommige predikanten, die ik ken, met zulk eene aanmerking aan had kunnen komen, of, indien iemand het wèl gedaan had, daar ernstige gevolgen uit zouden zijn voortgekomen. Ik ken een predikant, die heel beslist van meening is, dat de Heere nooit iemand geschapen heeft, die in gewicht en aanzien met een Baptistischen leeraar (dat is met *zichzelven*) vergeleken kan worden; maar nu gebeurde het, dat een der ambtsdragers zijner Kerk de overtuiging was toegedaan, dat een diaken een nog veel hooger wezen is, en zoo is het dan niet te verwonderen, dat de tijd kwam, toen zij niet langer in goede harmonie samen konden arbeiden.

Eens ging ik naar den Tabernacle en gaf order voor eenige kleine veranderingen, die ik gaarne aangebracht zag, zonder mij bewust te zijn, dat hierdoor de orders te niet gedaan werden van den diaken, die met het opzicht van het gebouw belast was. Toen hij nu 's avonds in het gebouw kwam en zag wat er gedaan was, vroeg hij terstond wie zich met zijne orders had bemoeid. „De Dominee", was het antwoord, en terstond kreeg zijne ontwijfelbare trouw de bovenhand over het gevoel van verdrietelijkheid, en zoo zeide hij dan: „Heel goed, er moet slechts één kapitein zijn in een schip", en gedurende langen tijd is dit een soort van wachtwoord onder ons gebleven. Dikwijls stond ik verbaasd over de toewijding onzer broederen. Ik heb hun menigmaal gezegd, dat, indien zij een bezemsteel zouden volgen zooals zij mij volgden, het werk toch nog goed uit zou komen, waarop de heer WILLIAM OLNEY, als de woordvoerder voor de anderen, antwoordde: „Ja, waarde Leeraar, maar het is, omdat wij zulk een volstrekt vertrouwen hebben in uwe leiding, dat wij bereid zijn u overal te volgen. Gij hebt ons nog nooit verkeerd geleid, en wij gelooven niet, dat gij ons ooit verkeerd zult leiden."

Na eene langdurige krankheid, die mij wekenlang van den kansel hield, zeide ik tot de diakenen: „Ik vrees, dat gij uwen armen verlamden Leeraar wel moede zult worden"; maar een der broederen, die zich gewoonlijk het minst uitte, antwoordde: „O, lieve Dominee, wij zouden u nog liever maar ééne maand in het jaar hebben, dan iemand anders voor al de twaalf maanden!" Ik geloof, dat al de anderen hiermede instemden, want zij hebben dikwijls bij mij aangedrongen om eene lange zeereis te doen, of gedurende een geheel jaar rust te nemen, of ten minste ver-

scheidene maanden, maar ik heb immer slechts één antwoord voor hen gehad: „Het is mij niet mogelijk om mijn arbeid voor een eenigszins langdurig tijdperk op te geven vóórdat de Heere mij tehuis laat komen; en behalve dat: er is eene Schriftuurlijke reden, waarom een leeraar niet langer dan zes weken van zijne gemeente afwezig behoort te zijn.” „Wat is dit?” vroegen zij. „Wel, herinnert gij u niet, dat toen Mozes veertig dagen op den berg was bij God, Aäron en de kinderen Israëls ter zijde afweken om het gouden kalf te dienen?”

Ik had eens een zeer aandoenlijk blijk van de zelfopoffering en edelmoedigheid van een diaken. In eene langdurige krankheid was ik in eene onverklaarbare bui van angst en bezorgdheid omtrent geldelijke aangelegenheden. Er was geene werkelijke reden tot bezorgdheid, want mijne lieve vrouw en ik waren zeer nauwgezet in ons streven om „niemand iets schuldig te zijn,” en er was geene geldelijke verplichting in verband met des Heeren werk onder mijn opzicht, die mij den minsten grond tot ongerustheid gaf. Ik was in een dier vreemdsoortige geestestoestanden geraakt, die dikwijls het gevolg zijn van zware pijn en groote zwakheid, wanneer de geest zich bezighoudt met het een of ander denkbeeld, zonder het los te kunnen laten. Terwijl ik nu in dien toestand was, kwam een der broeders tot mij, en na vergeefs beproefd te hebben mij te troosten, zeide hij: „Goeden dag, Dominee, ik ga heen en zal eens zien wat er gedaan kan worden.” Hij ging regelrecht naar huis, en kwam weldra terug met al de effecten en het gereede geld, dat hij op het oogenblik bezat, en het alles neerleggende op het bed, waarop ik met zware pijn lag uitgestrekt, zeide hij: „Daar, lieve Dominee, alles wat ik in de wereld heb, heb ik aan u te danken, en daarom heet ik u van harte welkom voor alles, wat ik bezit. Neem alles wat gij noodig hebt, en wees geen oogenblik langer in angst of zorg.” Natuurlijk heb ik, zoodra ik hersteld was, mijn lieven vriend alles teruggegeven wat hij mij onder die zeer bijzondere omstandigheden had gebracht. Al zou ik het noodig gehad hebben, zou ik er geen penning van hebben kunnen nemen, want het had voor mij heel veel van wat het water uit Bethlehems bornput voor David geweest moet zijn. Gelukkig had ik ook niets noodig van het bedrag, dat met zooveel liefde te mijner beschikking was gesteld, maar nooit kon ik de groote vriendelijkheid vergeten van den broeder, die bereid was, om mij alles te geven wat hij had, ten einde den ongegronden angst van zijn zwaar beproefden Leeraar weg te nemen.

Toen ik in de New Park Street was beroepen, had de Kerk wel diakenen, maar geene ouderlingen, en door de studie van het Nieuwe Testament kwam ik tot de overtuiging, dat beide orden van ambtsdragers er behoorden te wezen. Beiden zijn zeer nuttig, de diakenen voor de regeling van alle wereldlijke zaken, en de ouderlingen voor het geestelijk deel van den arbeid. Door deze verdeeling van het werk kunnen dan ook twee soorten van talenten in het licht treden, en kunnen twee soorten van menschen de Kerk dienen. Ik houd er mij van overtuigd, dat het goed is om tweeërlei ambtsdragers te hebben in plaats van eene enkele soort,

die dan al het werk hebben te verrichten, en dikwijls de meesters der Kerk worden in plaats van hare dienaren te zijn, gelijk beiden, ouderlingen en diakenen, behooren te wezen.

Daar er geene ouderlingen waren in de New Park Street, placht ik, toen ik de plaatsen van het Nieuwe Testament, die op ouderlingen betrekking hebben, las en verklaarde, te zeggen: „Dit is eene orde van Christen-arbeiders, die niet langer schijnt te bestaan. In de apostolische tijden waren er zoowel ouderlingen als diakenen, maar de Kerk schijnt dit aloud gebruik te hebben nagelaten. Wij hebben een leerende ouderling, — dat is de predikant, — en van hem verwacht men dus, dat hij alle de plichten van het ouderlingschap zal waarnemen." Sommige leden kwamen toen tot mij met de vraag: „Behooren wij, als Kerk, geene ouderlingen te hebben? Kunnen wij niet sommigen der broeders, die de gaven hebben voor dit ambt, hiertoe verkiezen?" Ik antwoordde, dat het wellicht beter was om nu maar geene verandering te brengen in den staat van zaken; maar eenige van geestdrift bezielde jonge mannen zeiden, dat zij op de Kerkvergadering zouden voorstellen, dat er ouderlingen zouden benoemd worden, en zoo hebben wij ze dan ook met de algemeene instemming der leden benoemd. Ik heb hun de zaak niet opgedrongen; ik toonde hun slechts, dat zij naar de Schrift was, en natuurlijk hebben zij toen ook gewenscht er uitvoering aan te geven.

In de notulen van de Kerkvergadering, gehouden op 12 Januari 1859, wordt het volgende vermeld:

„In overeenstemming met eene vroegere kennisgeving heeft onze Leeraar nu de noodzakelijkheid aangetoond, die reeds lang door de gemeente gevoeld werd, om broederen te benoemen tot het ambt van Ouderling, ten einde de geestelijke belangen der Kerk te behartigen. Onze Leeraar wees ons op het gezag der Schrift tot instelling van dit ambt en haalde verscheidene plaatsen aan, die betrekking hebben op de aanstelling van Ouderlingen: Titus I:5: Hand. XIV:23; de vereischten voor het ouderlingschap: 1 Tim. III:1—7 en Titus I:5—9; de plichten der ouderlingen: Hand. XX:28—35; 1 Tim. V:17, en Jakobus V:14; terwijl verder nog melding wordt gemaakt van Ouderlingen in Hand. XI:30; XV:4, 6, 23; XVI:4 en 1 Tim. IV:14.

Waarop besloten werd, dat de Kerk, gehoord hebbende de verklaring van den Leeraar betreffende het ambt van het Ouderlingschap, een zeker aantal broeders wenscht te verkiezen om de gemeente gedurende één jaar in die hoedanigheid te dienen, met dien verstande, dat zij de geestelijke belangen der Kerk hebben te behartigen, terwijl de zorg voor de tijdelijke belangen uitsluitend aan de Diakenen blijft overgelaten."

Mijne ouderlingen zijn mij grootelijks nuttig en tot zegen geweest; zij zijn onwaardeerbaar voor het verzorgen der geestelijke belangen der Kerk. De diakenen hebben de zorg voor de geldelijke zaken; maar als de ouderlingen ergens armoede vinden, en dadelijke hulp noodig is, dan hebben zij het recht eene kleine som te geven, en dan met de zaak tot de diakenen te komen. Ik was eens de ongeziene getuige van een klein

voorval, dat mij veel genoegen heeft gedaan. Ik hoorde een der ouderlingen tot een diaken zeggen: „Ik heb de oude juffrouw Die-en-Die zes gulden gegeven." „Dat was heel vriendelijk van u", zeide de diaken. „O!" riep de ouderling, „maar ik wensch, dat de diakenen mij het geld teruggeven." „Welk ambt bekleedt gij, broeder?" vroeg de diaken. „O!" antwoordde hij, „ik zie, dat ik mijn boekje te buiten ben gegaan, en dus zal ik die zes gulden uit mijne eigene beurs geven, want ik zou niet graag willen, dat de Dominee het hoorde." „Neen, neen, broeder", zeide de diaken, „ik zal u het geld geven, maar gij moet die vergissing niet weer begaan."

Sommigen der ouderlingen hebben onze Kerk groote diensten bewezen door Bijbelsch onderwijs te geven, en het toezicht te houden over verscheidene stations van onze Inwendige Zending. Enkele hebben het zich inzonderheid ten taak gesteld om in onze groote bijeenkomsten te „waken voor de zielen" [1]), en te trachten de menschen onmiddellijk tot beslissing te brengen, die onder den indruk van het gepredikte woord schenen te zijn. Een dier broeders heeft zich den titel verworven van mijn „jachthond", omdat hij altijd gereed staat om de gewonde vogels op te halen. Op een Maandagavond zat hij onder den bidstond naast mij op het platform; plotseling miste ik hem, maar zag hem een oogenblik daarna aan het andere einde van het gebouw. Na den bidstond vroeg ik hem, waarom hij zoo plotseling weg was gegaan, en hij zeide, dat het gaslicht op het gelaat eener vrouw viel, die er zoo treurig uitzag, dat hij naast haar ging zitten, gereed om na den dienst met haar over den Zaligmaker te spreken.

Diezelfde broeder heeft bij eene andere gelegenheid eens iets heel ongewoons gedaan. Eene arme, diep gezonkene vrouw sprak hem aan op straat, en terstond begon hij bij haar aan te dringen om toch haren zondigen weg te verlaten en tot Christus te komen. Terwijl hij tot haar sprak, begon het te regenen, en zoo klopte hij aan de deur van het naaste huis, en verzocht om in de gang te mogen staan, terwijl hij sprak en bad met eene arme ziel, die onder overtuiging van zonde verkeerde. De bewoonster van het huis noodigde hem in hare voorkamer en toen hij haar zijn dank betuigde voor hare vriendelijkheid, vroeg hij haar tevens of ook zij den Heere kende. Ik geloof, dat hij de blijdschap mocht smaken om beiden tot den Heiland te leiden en haar er ook toe te brengen om zich bij de Kerk aan te sluiten. De eeuwigheid alleen zal openbaren hoe velen op die wijze staande zijn gehouden, en een zegen ontvingen door een verstandig en vriendelijk woord, te rechter tijd gesproken, en vergezeld door vurig gebed en duidelijk Schriftuurlijk onderwijs omtrent den weg des heils. Ook anderen van onze ouderlingen hebben in verschillende wijken onzer groote stad en daar buiten een heerlijk werk gewrocht door middel van onze Provinciale Zending en Evangelisten-Vereeniging. De arbeid der ouderlingen in het bezoeken der kranken, het streven om de afgedwaalden terecht te brengen, heilbegeerigen op den Zaligmaker te wijzen en nieuwe leden tot de gemeente te brengen is geschreven in het

---

[1]) Hebr. 13 : 17.

Gedenkboek des Heeren, en wordt door hun Leeraar en hunne medeleden met dankbaarheid herdacht.

(Een der leeraren, die deelgenomen had aan de diensten der plechtige opening van den Tabernacle, was Ds. JAMES SMITH. Eenige maanden later werd hij door eene zware krankheid getroffen. Een brief van deelneming werd hem door de Kerk gezonden, waarin gezegd werd: „Velen onzer gedenken uwen zegenrijken arbeid, toen gij in en uit gingt voor ons aangezicht, en er naar gestreefd hebt de schapen te weiden. Wij allen kennen u door uwe zoo gewaardeerde geschriften, en tot op den huidigen dag hooren wij van bekeeringen, waarvoor gij het middel zijt geweest. Daarom gevoelen wij ons allen hartelijk met u vereenigd, en is het ons innig gebed, dat elke zegening des verbonds in deze ure van smart en beproeving op u en de uwen moge rusten."

De eerbiedwaardige Leeraar werd grootelijks vertroost door dit teeken van liefde van zijne vroegere gemeente. Hij bleef nog meer dan een jaar kwijnen, in October 1862 ging Ds. SPURGEON hem bezoeken, en op den daarop volgenden Zondag deed hij mededeeling van zijn bevinden aan de vrienden in den Tabernacle: „Deze week heb ik een man bezocht, voor wien velen uwer hooge achting koesteren, Ds. JAMES SMITH, van Cheltenham, den vorigen leeraar dezer gemeente, welbekend door zijne talrijke kleine geschriften, die overal verspreid zijn, en niet kunnen falen veel goed te doen. Gij zult u herinneren, dat hij, nu ongeveer een jaar geleden, door eene beroerte werd getroffen; de eene helft zijns lichaams is dood, maar nooit heb ik iemand, die nog in de volle kracht des levens is, gezien, die blijmoediger was dan deze bejaarde dienstknecht Gods, terwijl hij daar op zijn ziekbed lag uitgestrekt. Men had mij gezegd, dat hij bij tijden aan zeer zwaren strijd onderhevig was, en zoo zeide ik dan tot hem: „„Vriend SMITH, ik hoor, dat gij veel twijfeling en vrees hebt."" „„Wie zeide u dat?" vroeg hij, „ik heb er geen."" „„Hebt gij er nooit?"" vroeg ik; „„ik had begrepen, dat gij door veel strijd heengaat."" „„Ja,"" zeide hij, „„ik heb veel strijd, maar ik heb geene twijfelingen, er is van binnen veel strijd, maar ik heb geene vrees. Wie kan u dit gezegd hebben? Ik hoop, dat ik niemand er toe gebracht heb dit van mij te gelooven. Het is een moeielijke kamp, maar ik weet, dat de overwinning zeker is. Als ik een slechten nacht gehad heb, dan ben ik door lichamelijke zwakheid wel eenigszins ontroerd en benauwd, en dan komt die oude lafaard, Satan, die mij misschien wel met rust zou laten, als ik krachtig en gezond was, en valt mij aan nu ik zwak ben. Maar ik vrees hem niet. Ga toch niet heen met deze gedachte. Wel laat hij vele vurige pijlen op mij los, maar ik twijfel volstrekt niet aan de overwinning."" En toen voegde hij op zijne eigenaardige manier er bij: „„Ik ben als een pakket, gansch gereed gemaakt om met den trein te vertrekken, goed ingepakt, van adres voorzien, gefrankeerd, en wachtende op het platform op den expres-trein, die mij naar de heerlijkheid brengt. Ik wenschte slechts, dat ik de stoomfluit al kon hooren. Ik had gehoopt reeds lang naar den Hemel te zijn overgebracht, maar het is toch ook goed zoo.""

Daarna zeide hij mij nog: „„„Ik heb aan uwen diaken, George Moore, gezegd, dat ik mij niet slechts *op* de rots bevind, maar dat ik met deugdelijk cement *aan* de rots verbonden ben, en dat dit cement zoo hard is als de rots zelve, zoodat er geene vrees is, dat ik zal omkomen; tenzij de rots valt, kan ik niet vallen; als het Evangelie niet vergaat, kan ik niet omkomen.""

Hij behoefde niet lang meer te wachten op de roepstem, die hem „te huis" liet komen, gelijk blijkt uit de volgende aanteekening in ons Kerkregister onder den datum van 15 December:

„De Kerk heeft het bericht ontvangen, dat onze vroegere Leeraar en geliefde Broeder, Ds. James Smith, van Cheltenham, gisteren in Jezus is ontslapen. De leden hebben dus aan de familie van den ontslapen Leeraar hunne deelneming betuigd, en zij waren verblijd te hooren, dat hem eenige dagen geleden door vrienden uit deze gemeente de som van *f* 600 is gezonden, als eene hulpe in zijn tijd van beproeving).""

TWEE-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Diakenen en Ouderlingen; Predikanten en Onderwijzers (Vervolg).

Ik denk niet, dat gij, als Kerk, in den loop der volgende twintig jaren zoo dikwijls leeraren zult hebben te verkiezen als in de laatste twintig jaren. Als ik sterf, kan dat wellicht zoo zijn, maar ik denk niet, dat iets anders dan de dood mij van deze plaats zal doen wijken. Ik kan het niet eens zijn met die leeraren, die, als zij veel tegenstand hebben, den moed laten zakken, en hun ambt nederleggen. Ik gevoel, dat ik de kapitein ben van een schip; en zoo er een JONA in het schip is, dan zal ik zoo zacht mogelijk, en met zoo veel Christelijke gezindheid mogelijk, hem over boord werpen. Ik zal niet denken, dat ik, omdat JONA er is, nu weg moet gaan; maar ik zal in het schip blijven, in stormweder zoowel als bij zonneschijn. Ik weet, dat ik door Gods genade hier geroepen ben; en indien God in Zijne genade en voorzienigheid mij van hier verwijdert, dan zal het goed zijn, maar anders zal ik niet heengaan. Ik twijfel niet, of, gelijk ons aantal in antwoord op ons vurig gebed is toegenomen, de Geest Gods overvloediger uitgestort zal worden over Leeraar en gemeenteleden, en dat wij nog inniger aan elkander verbonden zijnde door banden van genegenheid en hartelijke samenwerking, gaan zullen van kracht tot kracht in de verheerlijking Gods en het dienen van elkander. Waarom zou deze aloude Kerk in de toekomst niet even heerlijk kunnen worden als zij in het verleden geweest is? — C. H. S., *in eene toespraak tot de Kerkvergadering kort na de opening van den Tabernacle.*

Nadat de Tabernacle geopend was, bleef de gemeente zoo snel aanwassen, dat men het van tijd tot tijd noodig achtte den Leeraar geschikte hulp te geven voor zijne veelzijdige werkzaamheden. In oude tijden waren in deze gemeente aan den Leeraar eene soort hulppredikers toegevoegd, die den titel van „onderwijzer” droegen, maar langzamerhand was dit in onbruik geraakt. Nu de Kerk zich echter voortdurend uitbreidde, en dientengevolge de arbeid van den Leeraar gedurig omvangrijker werd, ontstond de wensch om dit ambt weder in het leven te roepen, en ging men ook spoedig tot de daad over. De eerste zoodanige „onderwijzer”, die aangesteld werd, was de heer JOHN COLLINS, die van November 1862 tot September 1863 werkzaam is geweest, waarna hij een beroep als predikant te Southampton ontving en aannam. In Maart 1864 werd in zijne plaats

benoemd de heer Thomas Ness, die echter in October 1865 als predikant bij de Stepnal Green Tabernacle beroepen werd, en dit beroep aannam.

Bijna twee jaren gingen nu voorbij eer verdere pogingen aangewend werden om den zwaren last van immer toenemenden arbeid en verantwoordelijkheid, die op de schouderen van den Leeraar rustte, te verlichten. Toen werd op 16 October eene bijzondere Kerkvergadering gehouden, waarvan in het Kerkboek het volgende staat opgeteekend:

„Gedurende bijna veertien jaren hebben wij, als gemeente, een gansch wondervollen en onafgebroken voorspoed genoten, zoodat onze Kerk thans over de 3500 leden telt — en dus veel te talrijk is voor één enkel man om er behoorlijk het opzicht over te houden. Wel wordt door onze ouderlingen en diakenen overvloedig gearbeid, maar er is veel werk, dat alleen door den Leeraar verricht kan worden, en waarvoor één enkele leeraar onmogelijk volstaan kan. Alleen reeds het onderzoeken van de personen, die het lidmaatschap begeeren, en het toezien op de tucht in de gemeente vordert veel en zwaar werk. Daarbij komt, dat de arbeid van onzen Leeraar in „Exeter Hall," de Surrey Muziekzaal, en in onzen eigen grooten Tabernacle veel inspanning en zware vermoeienis met zich bracht, terwijl hij toch zeer weinig rust nam, daar hij schier onophoudelijk heeft gepredikt en het Evangelie in geheel Engeland, Schotland en Wales heeft verkondigd, en voor dit doel ook reizen naar Genève, Parijs, Holland en Duitschland heeft ondernomen.

Boven en behalve dit alles zijn ook talrijke inrichtingen in verband met onze Kerk ontstaan, waarvan de voornaamste zijn het Pastor's College (seminarie ter opleiding van predikanten) en het Weeshuis, die beide veel zorg en groote inspanning vereischen om goed beheerd en bestuurd te worden. Onze Leeraar redigeert een Maandblad, dat hem grootelijks helpt om fondsen bijeen te krijgen voor die inrichtingen, maar dat veel schrijvens vereischt. Elke week geeft hij eene leerrede uit. Hij is een der eersten en ijverigsten onder de stichters van de Londensche Baptist Association (Vereeniging van Baptistische Kerken), heeft zitting in haar bestuur, en heeft ook mede aandeel in den arbeid van andere Vereenigingen. Eindelijk: hij is gedurende eenige maanden zwaar krank geweest, en hij zal zeer waarschijnlijk spoedig door eene zelfde krankheid worden aangetast, indien hem niet een weinig rust en verlichting van arbeid bezorgd wordt. Hij vreest geen werk, maar hij wenscht zich niet aan zelfmoord schuldig te maken, en daarom is het, dat hij om hulp vraagt.

Het volgend voorstel werd toen door diaken William Olney ingediend en door ouderling Dransfield ondersteund; en nadat de broeders Nisbet, Miller en Stringer er ook nog voor gesproken hadden, werd het met algemeene stemmen aangenomen: „Dat, naar het oordeel dezer Kerk, de tijd gekomen is, dat bestendige hulp verkregen moet worden om onzen geliefden Leeraar bij te staan in zijn zwaren arbeid als Herder en Leeraar eener zoo groote gemeente; en dat wij achten, dat de heer J. A. Spurgeon, de broeder van onzen Leeraar, de geschiktste persoon is om tot nut der gemeente en wezenlijke verlichting van den Leeraar, de plichten, aan dien arbeid verbonden, te vervullen. Waarom besloten is om den weleerw.

heer Ds. James A. Spurgeon uit te noodigen, zooveel van zijn tijd als hij van zijn tegenwoordigen arbeid missen kan, te geven om onzen Leeraar bij te staan in alles, wat deze dienstbaar acht voor het welzijn onzer gemeente; en dat wel voor een tijdvak van drie maanden, met het doel om hem daarna, indien dit raadzaam wordt geacht, voorgoed aan dit werk te verbinden. En voorts, dat aan onze diakenen opgedragen wordt om de hiervoor noodige financieele schikkingen te treffen."

Voorts werd nog door diaken Thomas Cook het volgende voorstel ingediend, dat door ouderling Hanks werd ondersteund en met algemeene stemmen door de vergadering werd aangenomen: „Dat wij met innige dankbaarheid de goedheid onzes Hemelschen Vaders wenschen te erkennen in de snelle en gestadige toeneming onzer Kerk, die thans 3500 leden telt, alsmede, dat onze geliefde Leeraar in staat werd gesteld de plichten van zijn ambt gedurende een tijdvak van 14 jaren te vervullen zonder hulp, en dat wel met immer toenemenden ijver en toewijding. Deze zaken eischen onzen aanbiddenden dank en vernieuwde toewijding aan het werk des Heeren."

Op de Kerkvergadering van 22 October, waarbij onze Leeraar wegens een vernieuwden aanval van krankheid niet tegenwoordig kon zijn, werd het voorzitterschap waargenomen door broeder W. Olney.

Het besluit, aangenomen in de vorige vergadering, werd voorgelezen, en de heer J. A. Spurgeon, tegenwoordig zijnde, gaf zijne bereidwilligheid te kennen, om, voor de volgende drie maanden, de plichten op zich te nemen, zooals zij in het besluit der vergadering zijn omschreven.

De avond werd verder doorgebracht in gebed om Gods zegen over onzen broeder in zijne nieuwe betrekking tot de Kerk, en om het spoedig herstel van onzen veelgeliefden Leeraar.

De proeftijd naar wederzijdsche voldoening verstreken zijnde, werd wederom eene bijzondere vergadering der Kerk gehouden op 9 Januari 1868, waarvan in het Kerkboek het volgende staat opgeteekend:

„In naam van de Diakenen en Ouderlingen werd door den Leeraar medegedeeld, dat zij, overtuigd zijnde, dat de benoeming van den heer J. A. Spurgeon eene zaak van het uiterste gewicht is, hem na rijp beraad den volgenden brief hebben gezonden:

„Den Weleerwaarden Heer Ds. J. A. Spurgeon.

„Waarde Heer.

„Toen naar den raad en de leiding Gods onze veelgeliefde Leeraar wegens zware krankheid van zijn velerlei arbeid voor een tijd heeft moeten aflaten, hadden wij allen de overtuiging, dat er hulp noodig was om het ambt van Herder en Leeraar over deze groote Kerk waar te nemen. Onze Leeraar heeft niet slechts ingestemd met dit gevoelen, maar er bij ons op aangedrongen om een geschikten helper voor hem te zoeken. In onze gedachten werden wij toen terstond bepaald bij u als den geschiktsten persoon om die zoo noodzakelijke hulp te verleenen. Wij hebben onze zienswijze aan de Kerk medegedeeld, en met merkwaardige eenstemmig-

heid zijt gij toen uitgenoodigd geworden om gedurende drie maanden aan uwen broeder zooveel bijstand te verleenen als gij kondet, waarbij het de bedoeling was u later voor een langduriger tijdperk aan onze Kerk te verbinden. In deze eenstemmigheid meenen wij den vinger Gods te zien, en wij vertrouwen, dat zij u tot groote bemoediging zal strekken en u de verzekering zal geven, dat gij van eene liefhebbende gemeente een hartelijk welkom zult ontvangen.

„Daar wij nu alle reden hebben om te gelooven, dat gij zelfs met nog grooter hartelijkheid voorgoed voor de gemeente tot dit ambt verkozen zult worden, wenschen wij, de ambtsdragers der Kerk, vóórdat deze verkiezing plaats heeft, de juiste positie met u te bespreken, die gij uitgenoodigd zult worden te bekleeden. Wij schrijven als de vertegenwoordigers van de geheele Kerk en met volkomene instemming van den Leeraar, en wij vertrouwen, dat geenerlei uitdrukking, door ons gebruikt, door u beschouwd zal worden als aanduiding van ook maar het minste of geringste wantrouwen, of als eene bedoeling om uwe positie onder ons te bemoeielijken. Wij schrijven met volkomene toegenegenheid en achting voor uwen persoon, maar zoo open en duidelijk mogelijk, ten einde moeielijkheden te voorkomen in de toekomst. Als een wijs en verstandig man zult gij, daarvan houden wij ons overtuigd, het gewicht begrijpen van den maatregel, dien wij nemen, en de noodzakelijkheid, dat alles zal geschieden om den vrede en den voorspoed der Kerk te bevorderen. Wij zullen zoo kort mogelijk de bepalingen aanduiden, waarmede gij als hulp-prediker in onze Kerk zijt verkozen.

„Wij wenschen, dat gij onder de broeders predikanten de positie zult innemen van Co-Pastor [1]), en wij zullen u als zoodanig beschouwen, met de wijzigingen evenwel, die wij straks zullen noemen.

„Door den zegen Gods hebben wij onder uwen geliefden broeder, als voorganger der gemeente, eene zoo groote mate van voorspoed genoten, dat wij onder geenerlei omstandigheid zouden wenschen te kort te doen aan den voorrang, dien wij allen hem in onze raadsvergaderingen en arbeid blijmoedig en van harte toekennen. Wij wenschen, dat hij onder ons handelt, alsof hij onze eenige Leeraar was, en wij houden ons er van overtuigd, dat gij het niet verdrietig zult vinden, om u zelven meer als zijn helper dan als zijn gelijke in rang te beschouwen. In onze schatting zult gij hem de naaste zijn; en in zijne afwezigheid wenschen wij, dat gij als onze Leeraar voor zult gaan in onze bijeenkomsten; en van ganscher harte zullen wij u de broederlijke achting betoonen, die wij aan uw ambt en karakter verschuldigd zijn.

„Wij beroepen u niet als prediker van onze Kerk; wij wenschen den kansel geheel en volstrekt ter beschikking van onzen geliefden Leeraar te laten, die zich ook volkomen in staat gevoelt om alle de plichten van den openbaren eeredienst onder ons te vervullen, en wien de Heere zulk eene gunst heeft doen vinden in de oogen der gemeente, als slechts aan

---

[1]) Een onvertaalbare term, zooveel als tweede, doch gelijkgerechtigde leeraar eener gemeente.

weinigen te beurt valt. Indien gij hem van tijd tot tijd en zoo dikwijls als hij het van u verlangt, hierin behulpzaam wilt zijn, dan is dit alles, wat wij van u verwachten. En opdat nu geene wettelijke moeielijkheid of ander geschil zal ontstaan, verzoeken wij u om eenige regelen schrifts, waarin gij verklaart, dat gij niet denkt recht of aanspraak te hebben op den kansel, of eenigerlei ander recht, dat in gewone gevallen geacht wordt aan predikanten toe te komen.

„Wij vragen uwe hulp voornamelijk in herderlijk werk, voor het bezoeken van kranken, het spreken met bekommerden, het bijwonen der Kerkvergaderingen, en voor zoodanigen anderen arbeid, als gewoonlijk aan leeraren toevertrouwd wordt. Uw broeder heeft velerlei en omvangrijk werk ondernomen, en gij hebt hem reeds zoo krachtdadig gesteund in het Pastor's College en in het Weeshuis, dat wij er vast van overtuigd zijn, dat gij hem ook in andere dingen zoodanige broederlijke hulp zult verleenen, als hij van tijd tot tijd noodig zal hebben. Het is onze vurige bede, dat gij tot een grooten zegen onder ons gesteld zult worden, daar gij geheel de Kerk door uw woord en voorbeeld zult leiden in den weg van ijverigen arbeid voor den Heere, die ons verlost heeft door Zijn dierbaar bloed.

„En voorts komen wij met liefde en eerbied tot u met het verzoek om er in te bewilligen, dat gij, indien er omstandigheden mochten komen, waardoor naar het oordeel van den Leeraar alleen, of van den Leeraar met de meerderheid van de ouderlingen en diakenen, of van eene meerderheid van alle de ambtsdragers der Kerk, het wenschelijk zou zijn, dat gij ophoudt een ambt onder ons te bekleeden, na een jaar vooraf hiervan kennis te hebben gekregen, of na onmiddellijke uitbetaling van een vol jaar traktement, uw ontslag zult nemen.

„In het treurig geval, dat bij uw leven onze Leeraar mocht komen te overlijden, dan zult gij deze gebeurtenis beschouwen als *ipso facto* [1]) eene oorzaak voor het nederleggen van uw ambt onder ons na verloop van een jaar, en gij zult dus op dat tijdstip, of wel vroeger na uitbetaling van uw traktement, gelijk hierboven vermeld is, uw ontslag nemen, tenzij het door de meerderheid van de diakenen en ouderlingen dienstig mocht geacht worden u in uw ambt te laten blijven.

„Uwe positie zal voor u het recht niet medebrengen om onzen Leeraar in zijn ambt op te volgen; en moet u ook evenmin het denkbeeld geven, dat zij u eenigerlei voorkeur geeft boven een anderen leeraar als candidaat voor het leeraarschap onder ons. Wij hopen, dat het geval zich niet zal voordoen, maar mocht het zich wèl voordoen, dan zult gij natuurlijk evengoed als ieder ander als Leeraar onzer Kerk verkozen *kunnen* worden; maar wij zullen rekenen op uwe Christelijke eer en bescheidenheid om geen ongepast gebruik te maken van uwe positie om zoodanige verkiezing te bewerken, maar de ambtsdragers der Kerk volkomen vrij zult laten om naar hun beste weten geschikte candidaten onder de aandacht der Kerk te brengen. Wij vertrouwen, dat gij het ons niet ten kwade zult duiden, dat wij zoo aandringen op dit punt; want, met het volkomenst

---

[1]) Door dit feit zelf.

vertrouwen in u, gevoelen wij evenwel de verantwoordelijkheid, die op ons rust ten opzichte van deze zoo gewichtige zaak, en daarom wenschen wij ons met trouw van onzen plicht te kwijten.

„De Diakenen der Kerk zijn belast om zoodanige financieele schikkingen te uwen opzichte te treffen, als tusschen onzen Leeraar, de Diakenen en uzelf overeengekomen zullen zijn.

„Eindelijk, in naam der Diakenen, vergaderd in hunne zitting van 27 December 1867, en der Ouderlingen, vergaderd op 30 December, bieden wij u onze hartelijke en broederlijke liefde, en wenschen wij u overvloedige genade toe om onder ons te wandelen in alle heiligheid, getrouwheid, ijver en blijmoedigheid tot eer van onzen Heere Jezus Christus en tot opbouwing van Zijne Kerk."

(Was geteekend voor de Diakenen en Ouderlingen).

Daarna heeft de Leeraar het volgende antwoord voorgelezen, dat van den heer J. A. Spurgeon was ingekomen:

„33 Elgin Crescent, Notting Hill, 6 Januari 1868.

„Waarde Broeders.

„Ik stem van harte in met uwe omschrijving van mijne toekomstige positie en neem haar aan met de vurige bede, dat ik op die plaats grootelijks gezegend moge worden tot opbouwing der Kerk en tot heil der zielen. Overeenkomstig uw verlangen verklaar ik uitdrukkelijk, dat ik niet zal achten zoodanig recht te hebben op den kansel als die in gewone gevallen aan den predikant toekomt. Na mijne begeerte om God te verheerlijken, is het bij het opgeven mijner vorige onafhankelijke positie mijn eenig doel, om mijn broeder die hulpe te bieden, welke hij van mij zal verlangen, en mij op geenerlei wijze in zijne plaats te stellen.

„Ik denk, dat het van nature in mijn hart is, en ik ben er zeker van, dat het door genade zoo is, om hem blijmoedig en van ganscher harte den voorrang toe te kennen, die hem door geboorterecht, talenten en positie met zooveel recht toekomt. Ik kan voor niemand onderdoen in hooge achting voor hem, en ik gevoel, dat het mijn voorrecht is *om in liefde* tot hem *de eerste* te wezen, zoodat het mij veeleer een genot dan eene belemmering is om op die wijze met hem verbonden te zijn.

„Het is met beving, zoowel als met verheuging des harten, dat ik uitzie naar mijn toekomstigen arbeid onder en met ulieden. Ik gevoel mij echter bemoedigd door de gedachte, dat ik ondersteund zal worden door uw gebed, en in uwen raad en broederlijke liefde kracht en hulp zal vinden. Ik geloof, dat ons doel en onze beweegredenen, ons geloof en onze Heere *een* zijn; dat dit ook met ons streven en met onze gezindheid zoo zal wezen is de bede van

„den uwe, om u in den Heere te dienen,
„James A. Spurgeon."

„Aan de Ambtsdragers van de Kerk van den Metropolitan Tabernacle."

„Voorgesteld door Broeder OLNEY, ondersteund door Broeder COOK en met algemeene stemmen aangenomen: „„Dat de Kerk van ganscher harte instemt met den eersten brief; en volkomen genoegen nemende met het antwoord, den heer JAMES A. SPURGEON verkiest tot tweeden leeraar op de conditiën, die in beide brieven omschreven zijn.""

„Voorgesteld door Broeder W. OLNEY, ondersteund door Broeder HACKETT en met algemeene stemmen aangenomen: „„Dat wij onze hartelijke dankbaarheid wenschen uit te drukken jegens onzen geliefden Leeraar voor den onvermoeiden arbeid en het ijverig dienstbetoon van zoo vele jaren onder ons, en te vermelden, dat in den brief aan den heer J. A. SPURGEON de gevoelens neergelegd zijn, die met ons aller inzichten en wenschen overeenkomen, en wij ons verblijden te weten, dat deze zoo gewichtige stap zijne hartelijke goedkeuring heeft. Met blijdschap heeten wij onzen Broeder JAMES A. SPURGEON welkom in het ambt, waartoe hij verkozen is, biddende, dat de versterking van het leeraarschap onder ons moge uitloopen tot nog grooter en rijker zegen dan wij tot nu toe genoten hebben.""

In *De Metropolitan Tabernacle, zijne Geschiedenis en Arbeid*, een hoofdstuk, geschreven door Ds. J. A. SPURGEON, komt de volgende paragraaf voor: „Vooraan onder de ambtsdragers der Kerk staat *de Leeraar*, die, hoewel haar dienaar zijnde, haar behoort te leiden, te besturen en te onderwijzen naar hij zelf door Gods Heiligen Geest geholpen en geleid wordt. In de Kerk van den Tabernacle zijn thans twee zoodanige leeraren aan den arbeid. Het is een alledaagsch gezegde, dat, indien twee mannen op één paard zitten, een van hen achter moet zitten, en dat de voorste de teugels moet houden en het paard moet besturen. Twee leeraren in ééne gemeente zijn, naarmate dit beginsel al of niet begrepen is geworden, een bron van zegen of van onrust geweest. Wáár het nu ook uit het oog moge verloren worden, door Gods genade zal dit zeer waarschijnlijk hier het geval niet wezen. Waar een van de twee broeders zoozeer het middel geweest is om meerdere hulp noodig te maken vanwege de volheid van zegen, die uit zijn arbeid is voortgevloeid, en daarenboven ook de meerdere is in gaven, en invloed, en kracht [1]), daar is het een voorrecht om naar de orde van natuur en geboorte, die God blijkbaar alzoo verordineerd heeft, te mogen volgen."

Ds. SPURGEON placht dikwijls te zeggen, dat zijn beste diaken eene vrouw was, namelijk mevrouw BARTLETT. In den zomer van 1859 ging een der onderwijzeressen van de Zondagsschool der New Park Street voor eene maand uit de stad, en verzocht mevrouw BARTLETT om gedurende hare afwezigheid hare klasse voor haar waar te nemen; maar toen zij zich aanmeldde aan de school, gaf de directeur (de heer THOMAS OLNEY Jr.,

---

[1]) „Wij zijn niet verantwoordelijk voor de liefdevolle vooringenomenheid van onzen medearbeider. Wij gelooven, dat hij een te hoogen dunk heeft van zijn broeder, maar die dwaling is bij hem zoo ingeworteld, dat wij geene hoop meer hebben om hem door redeneering er van terug te brengen." C. H. S.

gelijk hij toen genoemd werd) haar de klasse van de oudere leerlingen. Er waren op dien namiddag slechts drie jonge vrouwen aanwezig, maar binnen ééne maand tijds was dit getal zóó toegenomen, dat aan mevr. Bartlett verzocht werd om voorgoed aan de Zondagsschool verbonden te blijven. Zij bewilligde, en eerlang was hare klasse veel te talrijk voor de ruimte der kamer, waarin zij gehouden werd, en dit bleef immer zoo voortgaan, totdat zij eindelijk voorgoed in de leeszaal van den nieuwen Tabernacle ondergebracht werd, waar geregeld tusschen de 600 en 700 leerlingen onderwijs ontvingen. Toen mevrouw Bartlett in 1875 „naar huis" ging, heeft men de schatting gemaakt, dat tusschen 900 en 1000 leerlingen van hare klasse zich later bij de Kerk van den Tabernacle hadden aangesloten, en Ds. Spurgeon schreef van zijne hooggeachte medehelpster:

„Mevrouw Bartlett was eene kostelijke gave Gods aan de Kerk van den Tabernacle, en de invloed van haar leven was vèr-reikend, zeer opwekkend voor velen, behalve nog voor diegenen, voor wie zij direct het middel geweest is om hen tot den Zaligmaker te brengen. Wij missen haar zeer, maar hare geestelijke kinderen zijn nog in ons midden. Zij hebben jarenlang de proef doorstaan, en wel de zwaarste, nl. het verlies van haren moederlijken raad en hare bezielende woorden. Zij heeft niet met hout, hooi en stoppelen gebouwd, want het gebouw blijft, en laat God hiervoor geprezen en verheerlijkt worden.

Zij was eene vrouw van een zeer krachtig karakter. Zij geloofde met haar geheele hart, en daarom handelde zij met beslistheid en kracht. Vandaar ook, dat zij niet immer tot den Leeraar ging om hulp voor den haar toebetrouwden arbeid; maar klein en rustig beginnende, heeft zij voortgewerkt totdat alles rondom haar groote afmetingen had aangenomen. Op moeielijkheden en ontmoediging sloeg zij weinig of geen acht; maar zij vertrouwde op God en was zoo zeker van succes op haren arbeid, alsof zij het reeds zag voor hare oogen. Als er iets verslapte, dan scheen zij slechts des te meer geestkracht aan te wenden, God met nog meer vurigheid van geest aan te loopen en voorwaarts te gaan met het vaste besluit van te overwinnen. Debora zelve kon niet meer ten volle op God hebben betrouwd dan mevrouw Bartlett. „„Ik weet, dat God ons zal helpen"", placht zij te zeggen, „het moet gedaan worden; het zal gedaan worden; zusters, gij zult het doen.""

Bij eene sterke wilskracht heeft God door Zijne genade haar ook nog eene onvermoeide volharding gegeven. Immer voortgaande, jaar in jaar uit, deed zij hetzelfde werk en op dezelfde wijze. Nieuwe plannen, die nuttig en goed waren voor hare klasse, werden door haar op touw gezet, als zij er de mogelijkheid toe zag; maar nooit werden de vorige dingen opgegeven om plaats te maken voor hetgeen nieuwe denkbeelden aan de hand deden, en geene nieuwe methoden werden beproefd om voor de oude, welbeproefde wijze van werken in de plaats te treden. Hare gesprekken liepen altijd over de „„oude, oude geschiedenis"", maar nooit over nieuwmodische leerstellingen of ingebeelde gaven of talenten. Zij hield zich dicht bij het kruis, roemde haren Zaligmaker, smeekte den

zondaren om toch te gelooven, en wekte de heiligen op tot een heilig leven. Zij was haar onderwerp nooit moede, en liet ook niet toe, dat anderen het moede werden. Zij zag er uit alsof zij het verraad vond om te verkouden in liefde en ijver, haar blik duidde aan, dat onverschilligheid omtrent het Koninkrijk des Verlossers eene schandelijke misdaad was. Van het begin tot het einde van haar langdurig bestuur der klasse scheen zij bijna altijd even vol van vurigheid en kracht.

Het heeft Gode behaagd om onze zuster tot eene bij uitnemendheid practische vrouw te maken. Zij was niet droomerig, maar eene gestadig volhardende arbeidster. Nooit heeft zij twee minuten van haars leeraars tijd verspild met het bespreken van fraaie methoden en prachtige plannen; als bij instinct zag zij wat gedaan kon worden, en wat gedaan moest worden, en dan deed zij het en zag op tot God om zegen. Hare klasse heeft groote sommen bijeengebracht voor het Seminarie, en heeft meer diensten bewezen dan wij nu ruimte hebben om te verhalen, want zij leidde hare discipelen op tot arbeiders, en hield hen allen aan den arbeid. Hare toespraken waren altijd practisch, nooit bespiegelend, of ook maar bloot onderhoudend. Haar doel was om telkenmale, als zij in hare klasse kwam, zielen te winnen, en dat wel op de meest mogelijke directe en persoonlijke wijze. In het najagen van dat doel ging zij immer direct op den man af. Op de dwaasheden, zwakheden en verzoekingen van hare sekse werd zonder omwegen gewezen; en de smarten, beproevingen en zonden van hare klasse lagen haar op het hart, en zij sprak er van als van wezenlijke lasten. Haar spreken werd nooit verlaagd tot geschiedenisjes vertellen, of tot aanhaling van poëzie, of de blootlegging van vreemde leerstellingen; maar zij ging in den Naam des Heeren recht af op hare hoorders en eischte hen op om zich aan Hem te onderwerpen.

En te midden van hare vele en velerlei werkzaamheden was mevrouw BARTLETT zeer dikwijls onderhevig aan lichaamspijn, en voortdurende zwakheid. Zij had de energie van eene sterke gezondheid, terwijl zij toch schier altijd lijdende was. Menigmaal kostte het haar groote moeite om in de Zondagsschool te komen, maar juist dan had zij dikwijls het meeste succes, terwijl zij bij hare hoorders pleitte „„als eene stervende”” om zich met God te laten verzoenen. „„Uit zwakheid krachten verkregen””, dat was immer hare ervaring, ja feitelijk was veel van hare kracht juist in hare zwakheid gelegen, want het zien van hare zwakheid en haar lijden werkte op het medegevoelend hart van hare jeugdige vrienden, en deed hun den raad des te meer waardeeren, die haar zooveel inspanning en zelfverloochening kostte. Zij heeft vele van hare geestelijke kinderen hier Boven ontmoet, en anderen zijn op weg er heen. Wij zijn dankbaar, dat zoodanige vrouw ons gegeven werd, dankbaar, dat zij niet eerder weggenomen is geworden, hetgeen wij zoo dikwijls gevreesd hebben, dankbaar, dat zij een zoon heeft nagelaten om haar werk voort te zetten, en bovenal dankbaar, dat er zulk een werk is om voortgezet te worden.”

Op het monument op haar graf is het volgende opschrift, geschreven door DS. SPURGEON:

„Ter liefdevolle gedachtenis aan
LAVINIA STRICKLAND BARTLETT,
die heengegaan is naar haar zalig tehuis in den hemel op
21 Augustus 1875 in het 69ste jaar haars ouderdoms.

De Leeraren, Diakenen en Ouderlingen van de Kerk van den Metropolitan Tabernacle vereenigden zich met hare Klasse en de Studenten van het Pastor's College om dit gedenkteeken voor haar op te richten. Zij was eene ware „„Moeder in Israël"". Zeer dikwijls placht zij te zeggen: „„*Houd u bij het kruis, mijne zuster.*""

DRIE-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Belangrijke Lezingen en Toespraken.

> Ik heb eens gelezen van een ouden schilder, die woonde in de Londensche wijk, welke Harp Alley genoemd wordt. Hij was zóó gewoon om roode leeuwen te schilderen op uithangborden van herbergen, dat hij, toen hem door een herbergier eens opgedragen werd om op zijn uithangbord een engel te schilderen, vroeg: „Zou een roode leeuw niet even goed zijn?" „Neen," antwoordde de herbergier, „er zijn reeds drie of vier roode leeuwen hier in de buurt, en ik wil er geen hebben; ik ben gesteld op een engel voor mijn uithangbord." „Wel," zeide de schilder, „ik zal mijn best doen, en als gij het wilt, zult gij een engel hebben, maar die zal met dat al wonderveel van een leeuw hebben." Welnu, mijne Vrienden, ik ben zóó lang gewoon leerredenen te houden, dat, als ik in de Surrey Muziekzaal kom, het mij is, alsof ik niets anders doen kan dan prediken; en hoewel ik zal beproeven eene lezing te houden, of eene rede uit te spreken, zal zij toch wonderveel op eene preek gelijken. — C. H. S., *in de inleiding van eene lezing over „De genoegens en uitspanningen des Christens."*

De eerste lezing, gehouden door Ds. Spurgeon, waarvan een volledig verslag bewaard is gebleven, hoewel zij niet in druk is verschenen, was die, welke hij gehouden heeft in de Surrey Muziekzaal, op Dinsdagavond, 29 December 1859, onder den titel van: „De genoegens en uitspanningen des Christens." Het was een opgewekte, levendige kout, in overeenstemming met den feesttijd, en bevatte veel ernstige waarschuwing en degelijke leering. Na gesproken te hebben over de zoogenaamde genoegens, die den geloovige in den Heere Jezus Christus volstrekt verboden zijn, en van andere, die, hoewel onschuldig, toch volkomen ongerijmd en onbeduidend zijn, werd door den spreker eene beschouwing gegeven van zekere vermakelijkheden, waaromtrent groot verschil van meening bestaat of de Christen er al of niet aan mag deelnemen:

„Sommige menschen vragen: „„Hoe denkt gij over dansen?"" Wel, mijne Vrienden, ik kan dit onderwerp nooit hooren bespreken, zonder dat mij daarbij een onaangenaam gevoel, iets als eene huivering, bevangt, want ik herinner mij, dat van den eersten Baptist-leeraar het hoofd afgedanst werd. Ik voor mij ben er zeker van, dat ik mijn hoofd kwijt zou moeten zijn, als ik mij aan zulk een tijdverdrijf overgaf. Hetgeen gewoonlijk met de danszaal en de danspartijen gepaard gaat is van zulk

eén aard, dat het mij een wonder is hoe er Christenen gevonden kunnen worden, die er genoegen in smaken. Een veilige regel bij alles, wat men doet, is: „„Kan ik den Heere JEZUS CHRISTUS medenemen, als ik daar heenga? Zoo neen, dan is dáár voor mij, als Zijn volgeling, geene plaats.""

En dan kan mij gevraagd worden: „„Wat denkt gij van kansspelen?"" Nu is er voor mij altijd verschil tusschen spelen, die bekwaamheid vereischen, en die, welke grootendeels van het toeval afhangen, zooals het doorschieten der kaarten en het werpen met dobbelsteenen. Sommige spelen kunnen van harte aanbevolen worden, omdat zij het verstand scherpen en het denkvermogen oefenen; ik geloof niet, dat de ernstigste of nauwgezetste Christen iets kan hebben tegen schaak- of damspel, — als het niet om geld gespeeld wordt — want zij hebben de strekking om te leeren denken, berekenen en oordeelen. Als ik soms vermoeid ben van mijn arbeid, dan neem ik mijn Euclides ter hand en vermaak mij met de oplossing van wiskundige of algebraïsche voorstellen. Die soort van oefening is voor mij evenveel ontspanning, als het voor een schoolknaap zou wezen om eens frisch door het veld te loopen.

Naar mijn gevoelen is er tegen spelen, die het verstand oefenen, geen bezwaar; maar ieder Christen behoort tegen kansspelen te zijn. Over het algemeen is het daarbij om gewin te doen; vandaar, dat zij de begeerlijkheid opwekken, en er dus toe leiden om het tiende gebod te overtreden. Ten opzichte van verreweg de meeste kansspelen behoeven wij nauwelijks de vraag te bespreken. De tijd is gekomen, dat geheel Engeland iederen vorm van kansspel van harte moede behoorde te zijn. Het placht, in betrekkelijken zin, een onschuldig tijdverdrijf te zijn om een avond met kaart- of dobbelspel door te brengen, als er om geen geld gespeeld werd; maar wij hebben er zoodanige practische bewijzen van gehad, dat uit dit schijnbaar onschuldig vermaak het grootste kwaad is voortgekomen, dat ieder Christen er een afkeer van behoort te hebben. Daarbij komt nog, dat het rammelen der dobbelsteenen in den beker mij altijd zou herinneren aan het spel der soldaten aan den voet van CHRISTUS' kruis, toen zij het lot wierpen over Zijn gewaad, en Zijne kleederen onder zich verdeelden. Wie de bloedspatten des Heilands op de dobbelsteenen ziet, zal er nooit te doen mede willen hebben.

Het bloote feit, dat er over sommige praktijken twijfel is omtrent het al of niet geoorloofde er van, moest voor ons genoeg zijn om ze te mijden. Hebt gij nooit opgemerkt, dat, wanneer de menschen bij u komen met de vraag of dit of dat recht of niet recht is, zij gewoonlijk vanzins zijn het te doen? Meermalen komt iemand tot mij met een gewetensbezwaar; maar eer hij nog mijn antwoord heeft op zijne vraag, weet hij reeds wat hij doen zal. Meer dan één jeugdig persoon heeft tot mij gezegd: „„Dominee, ik wensch u om raad te vragen omtrent eene gewichtige aangelegenheid. Gij zijt mijn Leeraar, en ik wensch, dat gij mij zegt, of ik met DIE-EN-DIE zal trouwen;"" maar wat ook mijn raad is in zulk een geval, ik ben er volkomen zeker van, dat zij gewoonlijk reeds vast besloten zijn te doen wat zij doen, en daarom geef ik dikwijls in het geheel geen raad. Gij herinnert u wellicht het geval van den Leeraar, aan wien bij zekere gele-

genheid door eene vrouw de vraag werd gedaan, of zij een zeker man zou huwen. „„Wel,"" zeide hij, „„het beste, wat gij doen kunt, is uit te gaan en naar het luiden der klok te luisteren, als gij weder naar huis gaat." Terwijl zij nu naar de welluidende klokken luisterde, schenen zij tot haar te zeggen:

„Haast u te trouwen,
Haast u te trouwen!"

Zij deed het, en drie weken later werd zij door haren man met een zweep geslagen! Toen ging zij wederom naar haren Leeraar, en zeide hem, dat hij haar een slechten raad had gegeven. „„Maar"", zeide hij, „„ik heb u nooit gezegd, dat gij moet trouwen; ik zeide u, dat gij naar de klok zoudt luisteren!"" „„Dat heb ik gedaan"", antwoordde de vrouw. „„Maar"", zeide de Leeraar, „„misschien hebt gij niet recht verstaan wat zij u zeide, ga heen en luister nog eens."" En zoo ging zij uit en luisterde wederom naar de klokken; — herinner u, dat dit na de zweepslagen was; — en toen schenen zij tot haar te zeggen:

„„Nooit moet gij trouwen,
Nooit moet gij trouwen.""

Evenzoo is het met de menschen, die u uwe meening vragen omtrent twijfelachtige vermakelijkheden. *Wat* gij hun ook zegt, wees er zeker van, dat zij te voren reeds vast besloten zijn hun eigen zin te volgen. Ik zou al dergelijke vragen aan des Christens eigen oordeel ter beantwoording willen laten; maar laat hij zich altijd herinneren, dat wat voor andere menschen goed en recht kan wezen, voor hem heel verkeerd kan zijn; en het *is* verkeerd voor hem, als hij er nog in twijfel over is. De Apostel Paulus zeide: „„Al wat uit het geloof niet is, dat is zonde"", dat wil zeggen, al wat iemand niet kan doen in het geloof, dat het recht is, dat is voor hem zonde. Als ik omtrent eenigerlei zaak in twijfel ben, dan is zij voor mij zonde, hoewel de zaak op zichzelve wellicht niet zondig is. Voor al die zaken, die met geen zedelijkheid of onzedelijkheid in verband staan, moet het geweten rechter zijn; en wij danken God, dat Hij aan een iegelijk van ons, die Zijn Naam kennen, dien inwendigen Vermaner heeft gegeven, nl. den Heiligen Geest, die oneindig meer is dan onze consciëntie; en als wij de knieën buigen en Hem om licht en leiding vragen, dan zullen wij niet verkeerd geleid worden in hetgeen ons tot vermaak mag strekken, noch in wat het ook zij. Onze Puriteinsche vaderen mogen een weinig al te strikt zijn geweest; maar in onze dagen zijn velen al te vrij geworden. Als wij door meer Puriteinsch en strikt te zijn heiliger zouden worden, dan zou zoowel de Kerk van Christus als de wereld in het algemeen goede reden hebben om zich te verblijden."

Het overige der lezing was gewijd aan de beschouwing van de genoegens, die uit ware godsvrucht voortvloeien en eene vergoeding zijn voor die vermaken, welke ons er door worden ontzegd, benevens de ernstige opwekking aan alle Christenen tot blijmoedigheid, ten einde ook anderen te lokken tot dien godsdienst, die hun zooveel vreugde en genot doet smaken.

Ds. Spurgeon schijnt deze toespraak over „De genoegens des Christens"

veeleer als een gemeenzame kout onder vrienden dan als eene bepaalde lezing te hebben beschouwd, want toen hij op 4 Januari 1859 in „Exeter Hall" eene spreekbeurt waarnam voor de Christelijke Jongelings-Vereeniging over het te voren aangekondigde onderwerp, — *De Propaganda Fide* [1]) — begon hij met te zeggen: „Ik gevoel mij hedenavond hier niet op mijne plaats. Het is voor de eerste maal in mijn leven, dat ik voor het publiek optreed om eene lezing te houden, ten minste voor een talrijk en aanzienlijk gehoor. Ik heb lang de gewoonte gehad van te prediken, en men kan niet zoo opeens breken met eene gewoonte, die na jarenlange oefening verkregen is, en ik ben er van overtuigd, dat ik, willens of onwillens, hedenavond toch wederom zal prediken. Ik heb uwen Secretaris gezegd, dat ik geene eigenlijke lezing kan houden, en dit zeg ik ook tot *u*, zoodat, als gij dit gebouw verlaat, gij wellicht zult zeggen: „„Ik ben teleurgesteld, maar hij heeft het ons te voren gezegd.""

Wat betreft den titel mijner lezing: hij is zeer vreemd, en sommige menschen hebben gezegd: „„Wat heeft Ds. Spurgeon bewogen om een Latijnschen titel voor zijne lezing te kiezen? Wat weet hij van Latijn? Hij weet een weinig van Saksisch, maar Latijn verstaat hij stellig niet."" Ik zal u nu maar een klein geheim hierover vertellen: ik denk, dat er in dien titel wijsheid is. De heer Shipton heeft mij eene heele poos geleden gevraagd, wat mijn onderwerp zijn zou. „„Ik kan het u niet zeggen,"" antwoordde ik, „„want ik weet het niet."" Het is slechts zelden, dat ik vier en twintig uren vooruit weet, over welk onderwerp ik zal prediken. Ik heb nooit de gewoonte kunnen verkrijgen om mij lang vooruit voor te bereiden voor mijne preek; gewoonlijk begin ik Zaterdagavond aan de leerrede voor den volgenden Zondag. Ik kan niet lang vooruit over iets denken; en ik heb altijd het gevoel, dat, zoo ik niet snel eene zaak vat, ik er in het geheel niet klaar mede zal komen, en dan geef ik het op, en beproef het met wat anders. Ik wist dus niet wat mijn thema voor van avond zou zijn, en zoo dacht ik dan, dat ik er een Latijnschen titel aan zou geven; mocht ik dan eens niet bij het onderwerp blijven, dan zullen de menschen zeggen, dat ik geen Latijn versta en mij vergist heb. Met den titel, dien ik heb gekozen, was ik er zeker van een ruim veld voor mij te hebben, want, ik zou hem òf heel nauwkeurig kunnen vertalen en mij dan strikt aan de letter houden, òf ik zou hem vrij kunnen vertalen, en dan schier elk thema kunnen kiezen, dat mij behaagde."

Ds. Spurgeon behandelde het onderwerp eerst in ontkennenden zin, en toonde aan, dat hij met de verbreiding van het geloof niet bedoelde het in naam slechts Christianiseeren der volkeren, en ook niet het toebrengen van een groot aantal menschen, die slechts zeggen Christus lief te hebben, en ook evenmin de bekeering van personen van de eene sekte tot eene andere sekte, en toen overgaande tot de positieve zijde van het onderwerp, vervolgde hij:

„Wat is alzoo de verbreiding van het geloof? Ik zal eene andere vraag

[1]) Over de Verbreiding des Geloofs.

doen. *Wat is het geloof?* Hier staan honderderlei *ismen* op, en ik stel ze alle op zijde; zij kunnen *phasen* of vormen zijn van het geloof, maar het geloof zijn zij niet. Wat, alzoo, is het geloof? Het klinkt vreemd, maar het geloof der Christenen is een *Persoon*. Aan alle andere Godsdiensten kunt gij vragen, waarin hun geloof is gelegen, maar zij zullen op die wijze de vraag niet kunnen beantwoorden. Ons geloof is een Persoon; het Evangelie, dat wij hebben te prediken, is een Persoon; en waar wij ook heengaan, altijd hebben wij iets wezenlijks, iets voelbaars en tastbaars te prediken. Indien gij aan de twaalf Apostelen in hun tijd hadt gevraagd: „„Waarin gelooft gij?"" zij zouden geen omweg hebben behoeven te maken om een lang antwoord te geven; zij zouden op hun Meester hebben gewezen, en gezegd hebben: „„Wij gelooven Hem."" „„Maar wat zijn uwe leerstellingen?"" „„Dáár staan zij verpersoonlijkt."" „„Maar wat is uwe gewoonte, uw gebruik?"" „„Dáár staat het. *Hij* is ons Voorbeeld."" „„Wat gelooft gij dan?"" Hoort het heerlijk antwoord van den Apostel PAULUS: „„Wij prediken CHRISTUS gekruisigd."" Onze geloofsbelijdenis, ons samenstel van Godgeleerdheid is begrepen in den Persoon van JEZUS CHRISTUS. De Apostel heeft eene leer gepredikt, maar die leer was CHRISTUS. Hij predikte gewoonte en gebruik, dat is: beoefening der leer, maar de beoefening was geheel en al in CHRISTUS. Er is geen kort begrip of hoofdinhoud van het geloof eens Christens, hetwelk alles, wat hij gelooft, kan omvatten, behalve dat woord *Christus*, en dat is de Alfa en de Oméga van onze geloofsbelijdenis, dat is de eerste en de laatste regel van onze practijk, — CHRISTUS, en die gekruisigd. Het geloof te verbreiden is dus de kennis te verbreiden van CHRISTUS gekruisigd. Het is feitelijk door de werking van Gods Geest de menschen tot het besef te brengen van hunne behoefte aan CHRISTUS, hen er toe te brengen CHRISTUS te zoeken, in CHRISTUS te gelooven, CHRISTUS lief te hebben, en dan voor CHRISTUS te leven."

Na gewezen te hebben op sommige moedgevende teekenen der tijden, alsmede op zekere gevaren, waarvoor hij het noodig achtte zijne hoorders te waarschuwen, vervolgde Ds. SPURGEON: „Wij moeten bekennen, dat wij thans niet die uitstorting des Heiligen Geestes hebben, die wij zouden kunnen wenschen. Er zijn nog velen onbekeerd. Ik hoop, dat enkelen onder ons niet zonder zegen arbeiden, maar geen onzer arbeidt, zooals ons hart het zou wenschen. O, dat Gods Geest in mij ware, zoodat Hij mij geheel en al vervult, en ik altijd kon gevoelen wat BAXTER gevoelde, toen hij zeide:

„„Ik predikte, alsof ik wellicht nooit meer zou prediken,
Als een stervend man tot stervende menschen.""

Ik smacht naar die innerlijke benauwdheid des geestes, waardoor de menschen het Evangelie hebben gepredikt, alsof zij wisten in hunne lijkwade te zullen gehuld worden als zij van den kansel afdaalden, en dat zij voor den rechterstoel Gods zouden staan, zoodra zij hunne leerrede zouden hebben uitgesproken. En gelijk wij vurigheid van geest noodig hebben op den kansel, zoo geloof ik, dat ook de hoorders daar evenzeer be-

hoefte aan hebben. O, indien de Geest Gods heden avond eens in deze vergadering kwam, en in alle de vergaderingen der heiligen, welk eene uitwerking zou hiervan bespeurd worden! Wij verlangen niet naar opwinding, de valsche metgezellin van ware opwekkingen, maar wij verlangen naar de uitstorting van Gods Geest. Er is eene verborgene werking, die wij niet begrijpen; zij is als de wind, wij weten niet van waar zij komt, noch waar zij henengaat, maar, hoewel wij haar niet kunnen begrijpen, kunnen wij er toch de Goddelijke kracht van bespeuren. Het is de ademtocht des hemels, dien wij noodig hebben. De Geest blaast thans met zijn levenwekkenden adem op onze Kerken, maar het is als een zachte avondkoelte. O, dat er een geluid mocht zijn van een geweldigen gedrevenen wind, die alles voor zich henen voert, zoodat zelfs de dorre doodsbeenderen in de Vallei van het Visioen vervuld mochten worden van leven, en als een zeer groot heir voor des Heeren aangezicht stonden. Dit is het ontbrekende van onzen tijd, de groote behoefte van ons land. Mocht het komen als een zegen van den Allerhoogste."

Tegen het einde der lezing was de volgende treffende passage aangaande oorlog en zijn invloed op Heidensche volken: „Er is nog ééne zaak, waarover ik een woord wensch te zeggen; ik hoor dikwijls Christenen God danken voor hetgeen ik niet anders dan als een vloek kan beschouwen. Als er oorlog is met China, zullen zij zeggen: „„De ijzeren grendelen zullen in stukken worden gehouwen en de koperen deuren geopend worden voor het Evangelie."" Iederen keer als Engeland uittrekt ten oorlog juichen velen en zeggen: „Er zal een weg door geopend worden voor het Evangelie"". Ik kan niet begrijpen hoe de duivel een weg wil banen voor Christus, en wat is oorlog anders dan een verpersoonlijkte duivel, de verpersoonlijking van alles wat helsch is in de gevallen menschelijke natuur? Hoe zullen wij dan het duivelsche in de menschelijke natuur opwekken, en dan zeggen, dat het is eene baan in de wildernis recht te maken voor onzen God, — **eene baan, waarop men tot aan de knieën in bloed staat?** Gelooft gij het? Dat kunt gij niet. God laat uit het kwade het goede voortkomen; maar, hoewel ik de dingen beschouw met het oog van iemand, die geene partij heeft te dienen, heb ik toch nog nooit de zeldzame vrucht gezien, die, naar men zegt, aan dezen wijnstok van Gomorra moet groeien. Als andere volken krijg voeren, dan is het kostelijk, dat de Engelschen zendelingen naar de verwoeste landstreken uitzenden. Dan was het ons volk niet, dat oorlog gevoerd heeft, *zij* hebben de verwoesting niet teweeggebracht, en zoo kunnen zij er heen gaan om te prediken; maar als het Engelsche kanon den weg naar Canton moet bereiden voor den Engelschen zendeling, dan is dit eene te tastbare leugen voor mij om er in te gelooven. Ik kan het Christendom niet begrijpen, dat aldus van moord en roof spreekt. Als andere natiën willen vechten, en indien God hun eene deur voor het Evangelie laat openen, dan zal ik Hem loven, maar toch moet ik weenen en treuren om de verslagenen, en roepen tegen de moordenaars. Ik schaam mij over mijn land, als ik zie welke ontzettende misdaden het begaat in China, want wat is de opiumhandel anders dan eene vreeselijke misdaad? Er komt

een oorlog uit voort, en dan zeggen de menschen, dat het Evangelie er door bevorderd wordt: kunt gij zien hoe dit resultaat verkregen wordt? Dan moet uw oog al heel wonderlijk geformeerd zijn. Ik voor mij ben gewoon eene zaak recht onder de oogen te zien, ik tracht haar te beoordeelen naar het Woord Gods, en voor deze zaak is al heel weinig overweging en nadenken noodig om tot eene slotsom te komen. Het komt mij voor, dat, zoo ik een Chinees ware, en een Engelschman in de straten van China zag prediken, ik tot hem zou zeggen: „„„Wat doet gij daar?””” „„„Ik ben uitgezonden om u het Evangelie te prediken.””” „„„Het Evangelie! wat is dat? Lijkt het op opium? Benevelt het het verstand? Is het een vloek? Doodt het?””” „„„O neen!””” zou de zendeling zeggen; maar ik weet niet hoe hij het gesprek voort zou zetten; hij zou beschaamd staan en niets weten te zeggen. Er is een heel treffend verhaal over de Chineezen, dat hier van pas is. Onlangs ging een zendeling eenige traktaatjes onder hen uitdeelen, die de Tien Geboden bevatten. Een Mandarijn las ze en zond ze terug met eene beleefde boodschap. Hij liet hem weten, dat hij die traktaten voortreffelijk vond; hij had nooit wetten gelezen, die zoo goed waren als deze; maar in China was er veel minder behoefte aan dan onder de Engelschen en Franschen; zou de zendeling dus zoo goed willen zijn om ze dáár te verspreiden, waar zij het meest noodig waren?”

Ds. Spurgeon eindigde met eene zeer ernstige vermaning aan de onbekeerden, om terstond in Jezus te gelooven, en de Christenen op te wekken om hetgeen zij over de verbreiding van het geloof gehoord hadden, in beoefening te brengen. Zijn slotwoord was: „Ik wensch deze lezing van practisch nut te doen zijn; en zoo er een weinig vrucht uit zal voortkomen, zal ik mij daar veel meer in verblijden dan in deze zoo talrijke vergadering en uwe veelvuldige toejuichingen. Als gij den schreienden nood der wereld wilt gedenken, als gij wilt nadenken over de ontzaglijke waardij eener ziel, — als gij wilt denken aan de eeuwigheid, waar de menschen zich henenspoeden; — indien gij u wilt herinneren, dat de Naam van Christus elken dag gelasterd wordt, — dat valsche goden in de plaats van den God der gansche aarde gesteld worden, — en zoo gij dan met deze gedachten in uw hart uit wilt gaan in het dagelijksch leven, om het geloof te verbreiden, gelijk het is in Christus Jezus, — indien gij door gebed, door een heiligen levenswandel, door een godvruchtig voorbeeld allen zendelingen wordt voor Christus, dan zal ik wel tevreden zijn, en Gode zal de eer en heerlijkheid wezen tot in eeuwigheid. Amen.”

Een der belangrijkste van Ds. Spurgeon's eerste lezingen werd uitgesproken voor het Camberwell-Instituut over „Vurigen ijver, gelijk die tentoongespreid werd in het leven van George Whitefield.” Numeri 25:13 „Hij was ijverig voor zijn God” [1]) was sprekers motto; en hij handelde ten eerste over den aard van Whitefield's ijver; ten tweede over de uitwerking van zijn ijver; en daarna verhaalde hij het een en

[1]) Naar de Engelsche overzetting.

ander uit het leven van den grooten Evangelist. De schets van deze lezing in manuscript vereerde hij aan zijn zoon THOMAS, met wiens vriendelijke toestemming het volgend uittreksel hier wordt medegedeeld: „Jaar op jaar heeft WHITEFIELD zijn zwaren arbeid voortgezet, zonder zich ooit rust te gunnen. In de tusschenpoozen tusschen zijne preeken reed of wandelde hij, en stelde hij zijne leerredenen op. Hij schreef brieven, sprak met heilbegeerigen, bezocht gevangenen en kranken, bestuurde het Weeshuis, gaf verscheidene werken uit, predikte terwijl hij op reis was, en altijd, tot aan de ure zijns doods, was hij vurig en vol van ijver. Hij was moede *in* het werk, placht hij te zeggen, maar hij was het werk niet moede, en hij verlangde nog eenmaal te prediken en dan te sterven. Hij verkreeg zijn wensch, want hij predikte over „Onderzoekt u zelven", enz., en stierf den volgenden morgen om zes uur aan asthma in het zes-en-vijftigste jaar van zijn ouderdom. Het is verkeerd te zeggen, dat „„het prediken hem heeft gedood"", want zes en vijftig jaren is een leeftijd, dien de menschen over het algemeen geacht kunnen worden te bereiken [1]), en indien hij nooit had gepredikt, zou hij toch even vroeg hebben kunnen sterven.

Op 26 December 1860 — drie maanden vóór de voltooiing van den Tabernacle — hield Ds. SPURGEON eene lezing over „Southwark." Zij werd uitgegeven bij PASSMORE en ALABASTER, en behoeft dus niet in bijzonderheden beschreven te worden, maar het volgend uittreksel is wel waardig om hier eene plaats te vinden:

„Een zeker voortreffelijk man, genaamd PETER VAN COLECHURCH, heeft in 1163 eene brug van olmhout gebouwd over den Theems, en in 1176 begon hij den bouw, die gedurende zes en een kwart eeuw in stand is gebleven, en als een wonder van zijn tijd werd beschouwd, — de oude Londen-Brug, — eene brug, die sommigen van u nog gezien hebben, hoewel ik haar niet gezien heb. De huizen, die er op stonden, zijn lang vóór onzen tijd afgebroken. De oude PETER VAN COLECHURCH schijnt aan den bouw dier brug zijn leven te hebben gewijd; en toen heeft hij door eene soort van dichterlijke ingeving verlangd om begraven te worden in de kerk of kapel, die zich in den middelsten boog van de brug bevond, — voor een goed man wèl de rechte plaats om in begraven te worden, nl. in het middelpunt van zijn werk. Ik heb dikwijls gezegd: Laat mij sterven terwijl ik arbeid voor CHRISTUS, en ik zou geene betere plaats wenschen om in begraven te worden dan die, welke gelegen is dicht bij de plaats, waar ik voor mijn God gearbeid heb, en het middel ben geweest om wèl te doen aan de zielen der menschen.

De toren aan de Southwark-zijde der brug had eene zeer vreemdsoortige versiering (?) op het dak. De schoolboekgeschiedschrijvers zullen u zeggen, dat dáár de hoofden van verraders werden tentoongesteld. Nu gebeurt het, dat menschen, die den eenen dag verraders heeten, op een anderen dag helden genoemd worden; en van sommige mannen, die verafschuwd

[1]) Ds. SPURGEON zelf is zeven en vijftig jaren oud geworden.

en ter dood gebracht werden om een streven, dat slechts gelaakt werd omdat het niet gelukte, zal de ware geschiedenis nog geschreven moeten worden. Laat niemand onzer bij ons leven naar roem verlangen. Indien het in het geheel der moeite waard is vermaardheid te hebben, zoo laat het de vermaardheid zijn van een OLIVIER CROMWELL, die stralend en blinkend uitkomt honderd jaren na zijn dood. Hetgeen roem wordt genoemd, zal er te beter om zijn als het bewaard blijft, en ter bestemder tijd zal men er iemand des te meer om achten, dat hij bij zijn leven aan smaad en verguizing ten prooi was.

Southwark is het district der Baptisten. In WALTER WILSON's *Geschiedenis der Dissenters-Kerken* wordt melding gemaakt van achttien afzonderlijke gemeenten der Baptisten, en er is nauwelijks één van de andere Kerken, die niet „gekweld" werd door deze lastige lieden, zooals zij in de oogen van sommigen waren.... JOHN BUNYAN predikte in de oude kapel in Zoar Street. Als het slechts één dag te voren bekend gemaakt werd, dat hij zou prediken, kon hij vroeg in den morgen 1200 menschen om zich heen vergaderen, en wel 3000 als het behoorlijk op tijd bekend gemaakt werd.... Hier werden ook martelaren voor het Baptisme verbrand. Deze wijk is als het ware het fort, de sterkte van Godsdienstvrijheid, en het middelpunt onzer Kerkgemeenschap. Er zijn tien Baptistische Kerken binnen den vrijdom van ons district, terwijl wij onze plaats aan de uiterste grens hebben."

In de week voordat de Tabernacle geopend werd bezocht Ds. SPURGEON Aberdeen. Op Dinsdagmiddag en -avond 12 Maart 1861 predikte hij tweemaal in de Muziekzaal voor een zeer talrijk gehoor, en op den volgenden morgen kwam hij met 150 of 160 personen te zamen aan het ontbijt, waar de Graaf van Kinsore voorzat.

Het onderwerp van Ds. SPURGEON's toespraak was „Welslagen," en hij sprak ten eerste over welslagen in wereldlijke zaken, en daarna bracht hij dit over op Godsdienstig gebied. Er kwamen verscheidene autobiographische passages in voor, zooals de volgende: „Wij moeten zeer voorzichtig zijn in het kiezen van onze loopbaan, want zij behoort in overeenstemming te zijn met onzen aanleg en ons karakter. Iemand, die een geboren werktuigkundige is, zou nooit welslagen als dichter; en de man van de dichterlijke bezieling zou als financier geen voorspoed hebben. Elke mensch heeft gaven en talenten, die hem geschikt maken voor een zekeren arbeid; en hij behoort dus uit te zien naar het werk, dat het meest met zijn aanleg strookt. Ik weet, dat ik, al zou ik als een kolengraver of een ploeger grootgebracht zijn, toch een prediker zou wezen, want spreken moet ik. Ik voel zoo iets als ELIHU, toen hij zeide: „„Ik zal spreken, opdat ik voor mij lucht krijge."" Ik beschouw het prediken of spreken niet als eene taak, of een arbeid, het is mij veeleer een middel tegen stompheid. Ik gevoel, dat er iets is, dat ik kwijt wil worden, en zoo ontlast ik mij dan door het aan anderen mede te deelen.

Hebt gij u eens eene loopbaan gekozen, zoo blijf er bij. Vele jonge mannen onder mijn opzicht gehad hebbende, heb ik sommigen leeren

kennen, die „„Beurtlings alles zijn, maar niets voor langen tijd.""

Evenzoo gaat het met sommige menschen, die zaken doen; maar ik zou veel liever schoenlapper zijn en tot het einde toe bij mijn beroep blijven, dan dikwijls van beroep te veranderen en nergens ten goede in bekend te zijn. Als een boom zevenmaal verplant wordt, zal het een wonderboom zijn, zoo hij vrucht draagt. De man, die eerst *dit*, en dan *dat* is, is als een hond, die op zes hazen te gelijk jacht maakt; hij kan er staat op maken, dat hij er geen een zal vangen. DAVID was een man van grooten invloed en al zijne geestelijke kracht ontleende hij aan den Geest Gods; maar ten opzichte van hetgeen hij tot stand bracht, kunnen wij eene les leeren uit zijne eigene woorden: „„Eén ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik zoeken."" Dat inspannen van al zijne krachten voor ééne zaak was de oorzaak van heel veel van zijne kracht. Indien gij toelaat, dat uwe gaven en vermogens zich door velerlei kanalen verspreiden, dan zullen zij teloorgaan, maar gij zult er geen resultaat van zien in den stroom van uw leven; maar zoo gij slechts één kanaal er voor hebt, dan zal het, zoo al niet breed, toch diep zijn, en dan kan er de galei met vele roeiriemen doorheen varen, terwijl de banier van het welslagen vroolijk en fier van haar mast waait.

Wij hebben in Engeland sommige wagenspoor-predikanten. Zij zijn in een spoor geraakt, en daar blijven zij in. Zij vinden, dat die wagensporen nooit gevuld moeten worden, en dat de raderen van hun wagen er altijd in moeten blijven. Ik geloof, dat zoo de wegen onder de zorg en het toezicht van die brave mannen gesteld werden, men in plaats van spoorwegen nog niet eens eene diligence met vier paarden zou hebben. Die broeders zijn zeer wijs, en als zij zien, dat iemand onafhankelijk zijn weg gaat, dan zeggen zij: „Dit is zeer onvoorzichtig, ja roekeloos." Wel, ik ben in mijn tijd heel onvoorzichtig geweest, en ik denk het nog verder te zijn. Ik geloof, dat het het beste is om in zulke gevallen te doen wat DAVID deed, toen zijn broeder tot hem zeide: „Ik ken uwe vermetelheid en de boosheid uws harten wel, want gij zijt afgekomen, opdat gij den strijd zaagt." DAVID ging uit, GOLIATH te gemoet, zijn slinger en zijne vijf gladde steentjes uit de beek medenemende; en toen de jeugdige schaapherder terugkwam met het bebloede hoofd van den reus, was dit het beste antwoord op de beschuldiging zijns broeders. Indien gij werk te doen hebt, zoo houdt u niet op om u eerst voor de menschen te rechtvaardigen; het werk zal zelf uwe rechtvaardiging wezen. Herinnert u hoe het met PETRUS en JOHANNES was; toen zij voor den Hoogepriester en de oversten des volks gebracht werden, en hunne beschuldigers den man naast hen zagen staan, die genezen was, „„hadden zij niets daartegen te zeggen."" En ik bevind, dat onze broederen, als zij zien, dat Gods zegen op ons rust, en dat God met ons is, over het algemeen dan ook gaarne met ons zijn willen.

Het is mijn deel en lot geweest om gedurende twee of drie jaren aan den grootsten laster ten prooi te zijn, en ik dank God er voor. Ik vond het zeer hard om dit te dragen; maar ik viel op de knieën voor God, en zeide Hem, dat ik, toen ik Hem alles wat ik was en had gegeven

heb, Hem ook mijn goeden naam gegeven heb. Indien ik het vooruit had geweten, dat ik, door CHRISTUS getrouwelijk te dienen, mijn goeden naam kwijt zou raken, dan geloof ik toch niet, dat ik ook maar voor één enkel oogenblik teruggedeinsd zou zijn. Ik had de vaste overtuiging, dat, zoo mijn goede naam onder de menschen verloren ging, hij toch volkomen veilig zou zijn bij mijn Heere, want op den dag des oordeels zal er eene opstanding zijn voor onzen goeden naam zoowel als voor ons lichaam. Maar toch valt het zwaar om onder voortdurenden laster het hoofd omhoog te houden. Eéne goede zaak slechts komt er uit voort: gij kunt uwe zwakke punten ontdekken, want zoo uwe vrienden uwe gebreken niet zien, uwe vijanden zullen ze wèl zien. Zoo God echter met mij is, bekommer ik mij niet om wie tegen mij is. Eens heeft iemand in Londen zijn hoed voor mij afgenomen en terwijl hij eene buiging maakte, zeide hij tot mij: „„De Weleerwaarde Ds. SPURGEON: een groote bluffer en windmaker!"" Ik nam ook mijn hoed af, en zeide: „Zeer verplicht voor het kompliment, Mijnheer, het doet mij genoegen te hooren, dat ik ergens groot in ben." Wij scheidden zeer vriendschappelijk, en ik heb het genoegen niet gehad van hem weer te zien.

Laat het niet bij u opkomen om te wachten totdat gij iets groots voor God kunt doen; doet kleine dingen, en dan zal de Meester u noodigen hooger op te gaan. Elf jaar geleden sprak ik voor Zondagsschoolkinderen, en voor niemand anders. Tien, — negen jaar geleden, preekte ik hier en daar in kleine kamers, meestal te voet heen en terug gaande, slechts nu en dan in de eene of andere boerenkar of sjees een eindje mederijdende. Het is mij dikwijls gebeurd, dat, als ik uitging om op de dorpen te prediken, de beekjes of slooten zoo gezwollen waren, dat men er op de gewone manier niet overheen kon komen, en zoo trok ik dan mijne schoenen en kousen uit en waadde tot aan de knieën door het water; daarna knapte ik mij zoo goed het kon weer op en ging naar de kleine kapel om te preeken, en om daarna op dezelfde wijze naar huis terug te gaan. Welnu, ik ben er volkomen zeker van, dat, indien ik niet bereid ware geweest om tot die kleine vergaderingen van menschen in afgelegen dorpjes te spreken, ik ook nooit het voorrecht zou gehad hebben om in groote gebouwen voor duizenden van menschen te spreken aan alle plaatsen van het land. Wie een rentmeester in het huis Gods wenscht te zijn, die moet eerst van harte gewillig zijn om het allergeringste huiswerk te verrichten. Gedenkt aan den regel des Heeren: „Een iegelijk, die zichzelven verhoogt, zal vernederd worden; en die zichzelven vernedert, zal verhoogd worden.""

Een belangwekkend voorval van dit bezoek aan de stad Aberdeen is bewaard gebleven in Dr. BLAIKIE's *Herinnering aan* Dr. DAVID BROWN (uitgegeven in 1898). Dr. BROWN vond Ds. SPURGEON in eene kamer omringd van eene menigte menschen, die allen in gespannen verwachting waren van het genot, dat hun in Ds. SPURGEON's lezing bereid was. Een der Londensche vrienden van den Leeraar, die hem had vergezeld, zeide tot Dr. BROWN, dat, zoo aan Ds. SPURGEON de gelegenheid niet gegeven werd om eenige oogenblikken rustig alleen te zijn en zijn onderwerp te

bepeinzen, er van zijne toespraak niets terecht zou komen. De menschen gingen dus heen, maar toch scheen de groote prediker in groote benauwdheid te verkeeren, alsof hij eigenlijk met zijn onderwerp niet voort kon. Dr. Brown zeide hem toen, dat hij hem zou steunen door zijn gebed.

„Ik dank u", was het snelle en hartelijke antwoord, en tweemaal herhaalde hij de woorden: „Ik dank u hiervoor, ik dank u hiervoor." De lezing was prachtig, en toen de vrienden kwamen om Ds. Spurgeon hunne bewondering en dankbaarheid te kennen te geven, zeide deze, terwijl hij zich tot Dr. Brown wendde: „Gij hebt het alles aan hem te danken."

Ds. Spurgeon zelf heeft melding gemaakt van een voorval, en het gebruikt als eene illustratie, als hij zijne hoorders opwekte om tot den Zaligmaker te komen, van een geheel anderen aard, dat plaats had, toen hij eens eene lezing zou houden in de zaal van het Stadhuis te Glasgow: „Ik ging op het bepaalde uur om mijne belofte te vervullen van eene lezing te zullen houden, en de Burgemeester van Glasgow vergezelde mij; maar de politie-agent, die op post stond aan de deur, zeide, dat hij ons niet kon binnen laten, daar wij geene toegangskaarten hadden, en hij had orders om niemand zonder toegangskaart binnen te laten. Dat zag er fraai uit! „„Gij moet ons binnen laten"", zeide de Burgemeester; maar de agent zeide, dat hij niet mocht, al waren wij ook wie wij waren. „„Dit is de Burgemeester,"" zeide ik; maar de agent zeide, dat hij dat niet wist, en dat hij er zich ook niet om bekommerde wie hij was; hij zou ons niet tegen zijne orders in toelaten. Hij had orders van den Inspecteur om niemand door te laten, en hij was er van overtuigd, dat de Burgemeester niet zou willen, dat hij tegen zijne orders handelde. Toen zeide de Burgemeester: „„Maar dit is Ds. Spurgeon, en hij moet de lezing houden."" Maar de man antwoordde: „„Dat kan ik niet helpen. Ik heb mijne orders, en zonder kaartje zal niemand binnen komen."" En wat denkt gij, dat wij nu deden? Lieten wij ons afwijzen? Volstrekt niet; wij wilden binnengaan, en wij zouden ook binnengaan, en zoo spraken wij en redeneerden, maar als een goed politie-agent deed de man zijn plicht, en wilde geene beweegredenen van ons aannemen, die hem tegen zijne orders zouden doen handelen. Eindelijk had hij echter welwillendheid genoeg om onze naamkaartjes aan den Inspecteur, die in de zaal was, te zenden, en toen werden wij terstond toegelaten. Indien wij ons nu hadden laten afwijzen en heen waren gegaan, dan zou ik tot op den huidigen dag den naam hebben gehad van de menschen slechts bij elkander te laten komen om hen teleur te stellen. Ik wist, dat ik het recht had om naar binnen te gaan, en naar binnen gaan zou ik dus; en gij moet hetzelfde doen. Al zouden uwe zonden u ook uitbannen, en al zou de wet u aanklagen, en de dienaar van het gerecht u afwijzen, zeggende: „„Gij kunt niet binnengaan, geen zondaar komt hier in"", dan moet gij er bij blijven, dat gij een schepsel en een zondaar zijt, dat het Evangelie gezonden is aan alle schepselen en dat het inzonder-

heid zondaren roept en noodigt, en dat gij dus in wilt gaan tot het feestmaal der genade, in weerwil van ieder, die er zich tegen zou willen verzetten. Blijft er bij, dat gij in wilt gaan, en zoo gewis als God waarachtig is, indien gij hiertoe besloten zijt, en deze volharding hebt, zoo waarlijk zult gij ingaan tot het feestmaal der liefde, zult gij het eeuwige leven beërven en u voor altijd verblijden."

VIER-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Belangrijke Lezingen en Toespraken. (Vervolg).

Op 1 October 1861 hield Ds. SPURGEON in den Tabernacle eene lezing, die meer dan eenige andere te voren gehouden lezing de aandacht van het publiek opwekte. Zij had tot titel: „De Gorilla en het Land, dat hij bewoont." Die lezing had veel te doen met het boek, dat kort te voren van de pers was gekomen, en zeer streng gecritiseerd werd: *Onderzoekingen en Avonturen in Midden-Afrika*, door PAUL B. DU CHAILLU. De heer A. H. LAYARD, lid van het Parlement, nam het voorzitterschap waar, en naast hem zat de heer DU CHAILLU. Zijn onderwerp inleidende, zeide Ds. SPURGEON:

„Mijnheer de Voorzitter, en waarde Vrienden, het verblijdt mij u hier te zien, hoewel gij mij grootelijks hebt verrast. Ik had gerekend op een rustigen, kalmen avond met een niet zeer talrijk gehoor; maar gij hebt dit groote gebouw gansch en al gevuld, en het doet mij leed te moeten zeggen, dat nog eene groote menigte menschen weggezonden moest worden, omdat er geene plaats meer was. Teleurstellingen zijn immer ons deel, maar teleurstellingen als deze zijn nogal te dragen. Men zal wellicht vragen: Waarom houdt gij eene lezing over een gewoon wereldlijk onderwerp? Ik antwoord, dat die vraag wel wat laat komt, daar het van ouds her de gewoonte was, dat onze leeraren van tijd tot tijd aan hunne gemeenteleden in dezen aangenamen en vriendelijken vorm onderwijs verstrekten, en deze lezing is volstrekt niet mijne eerste over het een of ander maatschappelijk onderwerp. Alle priesterlijke pretensie verwerpende als bijgeloof, kom ik elken Zondag tot u als mijne vrienden en mede-arbeiders, en dan tracht ik u op te wekken tot heiligen arbeid; en heden avond komen wij te zamen bijwijze van ontspanning om blij en opgewekt een onderhoudend onderwerp te bespreken. Wij wenschen over gewone zaken op godsdienstige wijze te spreken, en er kan schier evenveel goed tot stand worden gebracht door boeken en voordrachten over de gewone zaken van het leven, als zij werkelijk van een gezonden godsdienstigen geest zijn doortrokken, als door leerredenen of theologische verhandelingen. Alle de werken mijns Hemelschen Vaders dienen mij als thema om over te spreken, en als prediker heb ik het recht mijn onderwerp te kiezen zoowel uit het groote boek der Schepping als der Openbaring. Doch er is meer: ik word er al meer en meer van overtuigd, dat de menschen behoefte hebben aan uitspanning en vermaak, en zoo wij hun die dan niet van de goede soort geven, dan zullen zij voorzeker die van eene slechte

soort opzoeken. God heeft de natuur geschapen, niet slechts om te voorzien in hetgeen ons noodzakelijk is, maar ook in hetgeen ons aangenaam is. Hij heeft niet slechts het koren laten groeien, maar ook het viooltje en de sleutelbloem. De lucht alleen zou voldoende zijn om ons te doen ademen, maar ziet, hoe Hij haar bezwangerd heeft met welriekende geuren. Brood alleen zou volstaan om ons leven te onderhouden, maar let eens op de liefelijke, aangename vruchten, waarvan de schoot der natuur overvloeit. De kleuren der bloemen, de schoonheid der landschappen, de muziek der vogelen, de glinstering der edelgesteenten, de kleuren en tinten van den regenboog, alles toont hoe de groote Schepper gezorgd heeft voor de wettige bevrediging van ieder zintuig van den mensch. Het is dus volstrekt geene zonde als men van deze gaven des Hemels geniet; maar het zou dwaas zijn om het hart te sluiten voor dezelver liefelijkheid. Nu bestaat er in zaken betreffende de waarheid eene analogie of overeenstemming met de natuur. De heerlijke leerstellingen, welke wij dagelijks prediken, zijn als het brood des Hemels, de noodzakelijke en kostelijke spijze onzer ziel; maar andere waarheden, groote feiten der natuur, zijn als de bloemen en vogelen. Zij zijn geen voedsel voor onze ziel. Daar zij echter eene verkwikking en vervroolijking zijn voor ons hart, behooren zij niet veronachtzaamd te worden. Wat zeker is, is dit: dat de massa's naar de eene of andere uitspanning verlangen. Dit is duidelijk voor iedereen. Daarom zou het nergens toe dienen, als ik voortdurend van den kansel tot menschen, die geene vreeze Gods voor oogen hebben, zou zeggen: „„Gij moet geene herbergen of schouwburgen bezoeken"", want zij zullen antwoorden: „„Wij hebben iets noodig, dat ons na onze zware dagtaak opwekt en afleiding geeft"", en dit is niet zoo onredelijk als de bedillers het zich voorstellen. Wat heb ik nu te dien opzichte getracht te doen, en wat heeft dit te doen met deze onze bijeenkomst?

Mijn geachte vriend, de heer Haynes, een lid onzer gemeente, heeft een groot aantal *dissolving views*, die hij geschilderd heeft, en die hij gebruikt bij zijne lezingen voor jonge lieden over belangwekkende onderwerpen. Er is in verband met deze Kerk een College, waarin jonge mannen tot den predikdienst worden opgeleid, en anderen gratis het onderwijs ontvangen, dat hen bekwaam maakt om den strijd des levens te strijden. In verband met dit College worden er iedere week populaire lezingen gehouden, en elken Vrijdagavond geven wij aan het publiek de vrijheid om ze voor den geringen toegangsprijs van 10 cents per persoon bij te wonen. Maand op maand is onze leeszaal vol van menschen, die gaarne komen om te luisteren naar voordrachten over geschiedenis, wetenschap en natuur, die alle zoowel hun geestelijk goed als hunne wereldlijke opleiding ten doel hebben. Het heeft mij genoegen gedaan om den man met het bombazijnen buis onder ons te zien, en mannen, die niet naar den Tabernacle komen om eene preek te hooren, maar wel naar mijne lezing over „„Vleermuizen, mollen en stekelvarkens,"" of wat anders ook het onderwerp was, dat ik behandelde, hebben willen luisteren. Mijne hoorders kunnen getuigen, dat ik hun altijd gewichtige Evangeliewaarheden geef te hooren, al is het ook, dat ik „„Vleermuizen"" bespreek.

Ik weet, dat sommigen van hen hun weg gevonden hebben van de leeszaal beneden naar den Tabernacle er boven, om dáár te hooren wat voor de bekeering der menschen noodig is. De heer HAYNES leent mij altijd zijne platen, als ik ze noodig heb, en uit dankbaarheid zeide ik tot hem: „„„Ik wil alles doen, wat ik kan om er u voor te beloonen.”” „„„Laat mij dan een stel platen schilderen over den gorilla”” , zeide hij, „„„en houdt gij er dan eene lezing over.”” „„„Zeer goed”” , antwoordde ik, „„„en mag ik dan naderhand de platen hebben, om voor mijne eigene menschen tegen een zeer gering entrée eene lezing er over te houden?”” „„„Zeker,”” antwoordde hij, „„„alles wat ik heb is niet slechts ten dienste van mijn eigen arbeid, ik wensch het ook voor alle andere goede zaken te gebruiken; help mij aan de kosten om de platen te maken, dan kunt gij er altijd het gebruik van hebben.”” Wat mij betreft, ik heb een goed geweten voor God in deze zaak, want mijn eenig doel in dit leven is tot nut mijner medemenschen werkzaam te zijn. Ik heb de overtuiging, dat de beste manier om de verlorenen en diep gezonkenen in geestelijken zin op te heffen uit den ruischenden kuil en het modderig slijk is, hun JEZUS CHRISTUS en dien gekruisigd te prediken; maar dit behoeft mij niet te beletten om gebruik te maken van alle mogelijke middelen om maatschappelijke hervorming te bevorderen, en ik geloof zeker, dat lezingen over nuttige en wetenschappelijke onderwerpen, waarbij de spreker tevens wenken kan geven over kleedij en kookkunst, over kinderen en reinheid, over spaarzaamheid en matigheid en de plichten van het huisgezin, of protesteeren kan tegen het stelsel van verkoop op afbetaling, die met woekerhandel gelijk staat, tegen de kroeg en bedelarij en snoeverij, zeer veel goed kunnen doen.”

Komende tot den gorilla, waarvan een opgezet exemplaar op het platform aanwezig was, zeide de spreker: „Het is een zeer groote aap, die in vorm en gestalte meer dan eenig ander schepsel den mensch nabij heet te komen. Hoe nabij, laat ik u ter beoordeeling over. Wel is waar, zijne aanspraak om onze volle neef te zijn wordt hem door verscheidene geleerden betwist ten voordeele van den koolo-kamba. Indien wij u (hier wendde spreker zich tot den gorilla) dus als den vollen neef van den mensch zouden erkennen, dan vrees ik, dat de koolo-kamba ons een proces zou aandoen om gelijk recht te eischen; en zóóvele neven te hebben zou allesbehalve aangenaam zijn. Ik heb daarenboven gehoord, dat, zoo wij dien heer als vollen neef erkennen, de heer DARWIN terstond zou komen om te bewijzen, dat onze over-grootvaders-grootvadersvader — blijf daar maar nog een paar duizendtallen van jaren mede voortgaan — een Oost-Indische rat was, en dat wijzelven afstammen van oesters, of zeewier, of zeesterren. Welnu, voor mijzelven kom ik hier bepaald tegenop. Ieder man hier, die een baard heeft, kan, als hij dit verkiest, er aanspraak op maken om aan de oester verwant te zijn, en anderen kunnen denken, dat zij niet anders dan ontwikkelde gorilla's zijn; maar wat mij betreft, ik geloof, dat tusschen ons en u eene groote klove gevestigd is, zoodat zij, die van ons willen overgaan tot u (spreker wendde zich hier wederom tot den gorilla) niet kunnen, evenmin als die

daar zijn, van daar tot ons kunnen overkomen. Ook wensch ik geen betoog te houden tegen den wijsgeer, die zich verwant gelooft aan een gorilla. Voor mijzelven maak ik geene aanspraak op die eer, maar ik gun haar zeer gaarne aan alle anderen, die er wèl prijs op stellen.

Maar in ernst: laat ons zien tot welke diepten de menschen zullen afdalen, ten einde een blaam te werpen op het Boek Gods. Dat God den mensch naar Zijn beeld heeft geschapen, dat is te moeielijk voor hen om te kunnen gelooven, maar zeer wijsgeerig is het om aan te nemen, dat de mensch naar het beeld eens diers is geschapen en het voortbrengsel is van de „„wetten der ontwikkeling"". O ongeloof! gij zijt voorwaar een harde meester, en de eischen, die gij stelt aan ons geloof, zijn oneindig zwaarder dan die ooit door de Openbaring gesteld zijn. Maar wie kan ontkennen, dat er overeenkomst bestaat tusschen dit dier en den mensch?... Er is, wij erkennen het, eene wondervolle overeenkomst, — eene overeenkomst, zóó sterk, dat zij verootmoedigend voor ons is, en dus, naar ik hoop, ook heilzaam. Maar bij al die verootmoedigende gelijkheid, welk een verschil tevens! Indien er ooit een dier ontdekt zou worden, dat nog sterker dan de gorilla op den mensch gelijkt, ja, al zou het punt voor punt met den mensch gelijkvormig zijn, indien de levende ziel, de onsterfelijke geest er niet in aanwezig is, dan moeten wij toch zeggen, dat de afstand tusschen die beiden onmetelijk is."

Na eene beschrijving gegeven te hebben van het land, waar de gorilla inheemsch is, en van de zeden en gewoonten der inboorlingen van die streken, zeide Ds. Spurgeon ten besluite: „Wat nu betreft Evangelieboden tot hen te zenden, zij zijn rijp en bereid om hen te ontvangen. Zij hebben den heer Du Chaillu met de grootste vriendelijkheid en voorkomendheid ontvangen, zij hebben den reiziger zelfs verzocht om aan de blanken te zeggen, dat zij hun zendelingen moesten zenden, en waar leeraars reeds onder hen aanwezig zijn, werden zij met blijdschap ontvangen. Indien er een genoegzaam aantal zendelingen naar Afrika gezonden kon worden, zouden er gelukkige tijden voor dat land zijn weggelegd. Wat zal de uitwerking er van zijn op de wereld, als Moorenland zich zal haasten zijne handen tot Christus uit te strekken?.... Het doet mij genoegen te zeggen, dat mijn vriend, de heer Du Chaillu, — indien hij mij vergunt hem aldus te noemen — overal, waar hij geweest is, getracht heeft den weg te effenen voor den zendingsarbeid, en zich ook overal den vriend des zendelings betoond heeft. En ook dit moet nog van hem gezegd worden: hij heeft altijd, zelfs op zijne moeielijkste reizen, den rustdag waargenomen, zoodat de inboorlingen het niet konden begrijpen. Als zij soms zwaar werk hadden te verrichten en bemerkten, dat de heer Du Chaillu toch wilde rusten, stelden zij hem voor om daar drie weken mede te wachten, en dan drie dagen in plaats van één dag te rusten, zoodat zij met hun werk klaar konden komen. Maar op den Zondag opende hij zijn Bijbel, en las voor hen de eenvoudige woorden van Christus, er naar strevende om het Goddelijk onderwijs in hunne ooren te doen klinken, zoo hij het al niet tot hun hart kon brengen."

De aanvallen, die vanwege deze lezing in de nieuwsbladen op Ds. SPURGEON gericht werden, zijn te laag om hier opgenomen te worden. Eén vriend werd er toch genoeg door geïnfluenceerd, om aan Ds. SPURGEON een vermanenden brief te schrijven, waarop hij het volgende antwoord ontving:

„Clapham, 22 October 1861.

„Waarde Heer.

„Onder de wreede verwijtingen van mijne vijanden, en de onedelmoedige bestraffingen van zoogenaamde vrienden heb ik gezwegen. Tot heden heb ik de kracht ervaren van het stilzwijgen, en hoewel de verzoeking tot spreken sterk is, zal ik toch in mijne gewoonte blijven volharden en geen woord zeggen om die waanzinnige aanvallen te weerleggen.

„Uw briefje, dat in een broederlijken geest geschreven is, verdient echter om met een paar woorden te worden beantwoord.

„(1.) Of ik goed heb overwogen wat ik gedaan heb ten opzichte van deze lezingen? Voorzeker, — en wel zoo goed, dat de aarde noch de hel mij van koers zullen doen veranderen. Ik heb een levenswerk voor mij en ik haast mij, om, door goed gerucht en door kwaad gerucht, mijn weg te gaan, ten einde het te volbrengen.

„(2.) Gij verbeeldt u, dat mijn eenig doel is de menschen te vermaken, en dan noemt gij dit zeer terecht een „zich verlagen." Indien dit zoo ware, indien ik werkelijk geen hooger en edeler doel voor oogen had, dan zou dit met treurigen nadruk een „mij verlagen" genoemd kunnen worden, maar gelooft gij, dat de duivel het *dan* der moeite waard zou achten mij aan te brullen? Neen, hij zou het dan veel meer in zijn belang vinden om mij aan te moedigen mijne roeping vaarwel te zeggen en mijne bediening te verlagen.

„(3.) „„Is het oog des Meesters met welgevallen op Zijn dienstknecht gericht?"" Ja, ik heb er de heilige overtuiging van; en ik ben mij ook niet bewust van eenigerlei daad of beweegreden (de algemeene zwakheid en tekortkoming van den mensch uitgezonderd), waardoor de toorn Gods op mij zou kunnen rusten in verband met hetgeen voor mij *het* levenswerk is.

„(4.) Met betrekking tot *lachen*, — gij en ik kunnen hieromtrent van gevoelen verschillen, terwijl wij geen van beiden onfeilbaar zijn in ons oordeel. Voor mij is een glimlach geene zonde, en een lach geene misdaad. De Heiland, de Man van Smarten, is ons Voorbeeld van zedelijkheid, niet van wee en ellende, want Hij heeft onze smarten gedragen, opdat wij ze niet zouden dragen. Ik ben JOHANNES DE DOOPER niet, ik ben geen monnik, geen kluizenaar, geen asceet, evenmin in theorie als in practijk. Ongeheiligde vroolijkheid haat ik, maar van de werken mijns Vaders, van de wonderen Zijner Schepping kan ik genieten, niet in weerwil van, maar *omdat* ik een Christen ben. Maar hoe dit zij, ik heb omtrent dit punt mijne eigene meening, en gedurende de elf jaren van mijne Evangeliebediening heb ik van mijne prediking geene kwade, maar wel goede uitwerkselen gezien, hoewel men altijd het verwijt tegen mij gericht heeft, dat ik soms de lachspieren in beweging breng.

„(5.) Aangaande „„„Zaaien in het vleesch"", ik heb dit met deze lezingen *niet* gedaan, maar er in oprechtheid en van harte den Heere door gediend, en ik geloof, dat er reeds geestelijke vruchten van geoogst zijn.

„(6.) Wat betreft de smart der vrienden: laten zij, zoowel als ik, bereid zijn het kruis te dragen, en laten zij niet pogen den smaad te ontgaan door te weenen, waar tranen overbodig zijn. Ik heb den vijand geene oorzaak gegeven tot lasteren, ten minste geene andere dan de heerlijke, gezegende oorzaak, die ik met meer kracht dan ooit te voren hoop te hernieuwen.

„Nu mijne verklaring van de zaak. Ik heb, in verband met mijne Kerk, een College, eene opleidingsschool voor jonge predikanten, die eene geloofszaak is ten opzichte van tijdelijke middelen, en een arbeid der liefde voor mij medebrengt in den hoogsten zin van dit woord. Er zijn omstreeks 150 jonge mannen, die, voor het meerendeel, bij ons opgeleid worden tot de prediking des Woords in de open lucht, in de dorpen en steden van dit land. Hunne studiën zijn ingericht naar hun bevattingsvermogen, en de dienende broederen wijden zich over het algemeen aan het onderzoeken des Woords, terwijl er het aller eerzucht is om het in de oorspronkelijke talen te kunnen lezen. Tot den leercursus behooren lezingen van mijzelf, van een vasten lector, en van nog andere heeren. Wij hebben ongeveer twintig lezingen gehad over de Geschiedenis van Engeland. Ik heb lezingen gehouden over Onderwijs in Zondagsscholen, de Prediking des Woords, de Tucht der Kerk, Volkenkunde, enz., enz. Ds. George Rogers heeft lezingen gehouden over Boeken en Lectuur, Gewoonte en Instinct, over Hetgeen vóór alles noodig is voor den Leeraar, en over andere zaken. Verschillende broederen hebben andere onderwerpen behandeld, en daar ik al de lezingen bijgewoond heb, kan ik getuigen, dat in alle een goede geest heeft geheerscht, en dat ieder spreker er naar gestreefd heeft om niet slechts onderricht mede te deelen, maar om geestelijk goed te doen.

„Mijn cursus is nu over Natuurlijke Historie. Voor de lezingen, die ik er reeds over gegeven heb, inzonderheid die, welke in de pers zoo heftig zijn aangevallen, heb ik de dankbetuiging ontvangen van de leden mijner gemeente, en die dankbetuiging was eenstemmig en volkomen vrijwillig. Ik geloof, dat die lezingen door de hoorders evenzeer gewaardeerd werden als al de andere. Wij, die de wonderen van wijsheid gezien hebben in de anatomie, en de volmaaktheid der Schepping Gods, zijn naar huis gegaan God lovende en dankende. Wij hebben gelachen, voorzeker, en wij hebben ook geweend; maar voor een gehoor van 150 jonge mannen, en een nog talrijk gezelschap van mannen en vrouwen uit den arbeidersstand zou slaperige, eentonige vormelijkheid waarlijk geen nut stichten. Verleden Vrijdag was het onderwerp mijner lezing „„„De feeks"", en ik dacht, dat het goed kon doen om eenige woorden te spreken over liefde en vriendelijkheid in Christelijke huisgezinnen, en voor deze woorden werd mij warme dank gebracht. Wij gingen naar huis, en ik heb niet gehoord van ook maar één enkel persoon onder het gehoor, die niet gevoeld heeft, dat de avond goed en nuttig was doorgebracht. Van menig

Christen heb ik toen een warmen handdruk van dankbaarheid ontvangen.

„Maar zie! op een goeden morgen ontdekten wij tot onze uiterste verbazing, dat die lezing grof, en plat, en ik weet niet wat meer, gevonden werd. De heeren van de pers hadden toen juist niets anders te doen, en daarom zeiden zij: „„Laat ons SPURGEON eens doorhalen; of hij het al of niet verdient, doet er niet toe."" En nadat zij mij alzoo in hunne bladen mishandeld hebben, heb ik aan zeer vele menschen, die de lezingen hadden bijgewoond, gevraagd, of er iets gezegd was, waarover men leedwezen behoorde te gevoelen, en allen hebben geantwoord: „„Neen, er was niets laakbaars gezegd, niets, dat geene goedkeuring waardig was."" Denkt gij, dat mijne hoorders allen zoo diep gezonken zijn, dat zij zouden dulden hetgeen mij door de pers ten laste wordt gelegd? O mijn Broeder, gij doet voorwaar onrecht als gij een dienstknecht des Heeren beoordeelt naar hetgeen zijne vijanden van hem zeggen; en dat nog wel een, die te voren reeds zooveel smaad heeft moeten verduren zonder er reden toe gegeven te hebben, waardoor het onverschoonbaar wordt als de broederen zoo bereid zijn om het kwade gerucht over hem te gelooven!

„Deze arbeid van mijn Instituut is uit God; de lezingen maken een noodzakelijk deel uit van het algemeene plan, dat er gevolgd wordt. Zij doen goed. Ik gevoel mij geroepen tot dit werk, en zoo is al deze tegenstand slechts een prikkel tot vernieuwden ijver. Ik wenschte wel, dat het volk des Heeren zich deze jeugdige predikers wat meer aantrok dan nu het geval is, want ik ben er van overtuigd, dat God, de Heilige Geest, velen uit ons midden zal verwekken om in Zijn Naam groote daden te doen. Tot dien arbeid ben ik geroepen, en de Heere is met mij. Zonder aanstoot zijnde jegens God en de menschen, vertrouwende op de goedkeuring van Hem, die mij gewasschen heeft van mijne zonde, zal ik nu wegvluchten, omdat mijn doen verkeerd wordt begrepen en mijne woorden verkeerd worden uitgelegd? Neen, voorwaar! JEHOVA NISSI [1]). Laat de hel nu brullen, en zelfs de heiligen mij verlaten. De tijd en de eeuwigheid zullen het karakter in het licht stellen van hem, die zelfs zijn goeden naam heeft opgegeven voor zijn Meester.

„Zeer vermoeid de uwe,
„C. H. SPURGEON."

„P. S. Bestel die lezing over den „gorilla", lees haar, en zie of er iets kwaads of verkeerds in is; en toch is *zij de minst godsdienstige* van alle.
C. H. S."

Het met algemeene stemmen aangenomen adres van dankbaarheid en sympathie, waarvan hierboven gewag gemaakt wordt, staat aldus in het Kerkboek van den Tabernacle opgeteekend:

„Op de Kerkvergadering van 14 October 1861, waar de Leeraar wegens krankheid niet tegenwoordig kon zijn, werd het volgende besluit voorgesteld en met algemeene stemmen aangenomen: „„Dat de leden dezer Kerk,

---

[1]) De Heere is mijn Banier.

voortdurend verkwikt en gesticht door de Evangelieprediking van hun geliefden Leeraar, en zich ten zeerste aan hem verplicht gevoelende voor de lezingen, die hij gehouden heeft over wereldlijke en maatschappelijke onderwerpen, met oprecht leedwezen hebben opgemerkt hoe hij dieswege in de openbare pers op de schandelijkste wijze wordt aangevallen en belasterd. Zij wenschen uitdrukking te geven aan hun liefdevol en volkomen vertrouwen in hem en zijn smaad met hem te deelen, en zij zijn vast besloten om, met de hulpe Gods, hem voortdurend in den gebede te gedenken."''

„Kerkvergadering van 28 October 1861. Onze Leeraar heeft aan de Kerk zijne dankbaarheid betuigd voor het adres van deelneming, dat in de Kerkvergadering van 14 October werd aangenomen, en hij verheugt zich in het feit, dat al de leden der Kerk, in weerwil van de heftige aanvallen, waaraan hij heeft blootgestaan, standvastig zijn gebleven."

In November 1861 hield Ds. SPURGEON eene belangwekkende lezing over „Beroemde Lord-Mayors." Op 6 December van hetzelfde jaar hield hij in de leeszaal van den Tabernacle eene voordracht over „De twee WESLEYS." Zij werd uitgegeven bij PASSMORE en ALABASTER en behoeft hier dus niet in bijzonderheden medegedeeld te worden, evenmin als andere merkwaardige lezingen, die van tijd tot tijd in druk zijn verschenen. Tot de behandelde onderwerpen behooren: „Namaaksels", „Wonderen uit den Hedendaagschen Tijd", „Polen" en „GEORGE FOX". De lezing over GEORGE FOX werd gehouden op verzoek van „The Society of Friends" [1]) op 6 November 1866.

De vermelding van den titel „Sermons in Candles" [2]) zal aan vele hoorders in verschillende deelen des lands het genot in herinnering brengen, dat zij gesmaakt hebben, toen zij Ds. SPURGEON's lezing over dit onderwerp hebben gehoord. Nadat zij gedurende vijf en twintig jaren door zeer velen — min of meer veranderd — gereproduceerd werd, vond Ds. SPURGEON, dat de tijd nu gekomen was om haar in boekvorm in het licht te geven, hetgeen in 1890 dan ook geschiedde. De aanleiding tot die lezing werd door Ds. SPURGEON op de volgende wijze medegedeeld: „Toen ik, lang geleden, voor de studenten van het Pastor's College eene toespraak hield, hield ik hun den plicht en de noodzakelijkheid voor om in hunne prediking vele voorbeelden aan te halen ter opheldering van hetgeen zij zeiden, ten einde de belangstelling hunner hoorders op te wekken en hun alzoo goed en degelijk onderwijs mede te deelen. Ik herinnerde hun er aan, dat de Heiland zich zeer dikwijls van het woord *gelijk* had bediend in Zijne toespraken. Telkens en nogmaals zeide Hij: „„Het Koninkrijk der Hemelen is **gelijk**;"" „„Het Koninkrijk der Hemelen is **gelijk**."" „„Zonder gelijkenis sprak Hij tot hen niet."" Het gemeene volk hoorde Hem gaarne, omdat Hij altijd vol was van zinne-

---

[1]) De Kwakers.

[2]) Door Ds. ADAMA V. SCHELTEMA in het Hollandsch vertaald onder den titel: „Sermoenen in Kaarsen."

beelden en gelijkenissen. Eene leerrede zonder illustratie, d. i. zonder voorbeeld ter opheldering, is als eene kamer zonder vensters. Een student zeide toen, dat het zoo moeielijk was om vele van zulke illustraties bij de hand te hebben. „„Ja’”, zeide ik, „„als gij niet wakker zijt, maar slapende door de wereld gaat, dan ziet gij geene illustraties, maar als uw geest volkomen wakker is, en gij zoudt niets anders in de wereld zien dan eene enkele smeerkaars, dan zou dit ééne licht u wel voor zes maanden van illustraties kunnen voorzien.’” Nu zijn de jeugdige broeders van het Pastor’s College te welopgevoed om een ongeloovig „O!” te roepen, als ik eens eene heele sterke uitdrukking gebruik; maar zij zien mij aan en houden den adem in, en verwachten eene verklaring. Ik begrijp wat zij meenen, en trek geen al te grooten wissel op hun geloof in mij door al te lang met die verklaring te wachten. De mannen, die ik toen om mij heen had, dachten, dat ik nu toch wel al te sterk had gesproken, en dat toonde mij de uitdrukking van hun gelaat. „„Welnu’”, zeide ik, „„ik zal mijne woorden waar maken’”, en uit mijne poging hiertoe ontstonden de omtrekken van deze lezing.”

In „Spurgeon’s Twaalfstuivers-reeks” komt een werkje voor, getiteld: *Excentrieke Predikers.* In de voorrede verhaalt de schrijver op de volgende wijze hoe zijne lezing tot een boek is uitgedijd. „Dit boekske werd grootendeels ter zelfverdediging door mij in het licht gegeven. Eenige jaren geleden hield ik eene lezing over excentrieke predikers, en een der nieuwsbladen gaf de aanteekeningen van zijn verslaggever over deze lezing. Gelijk dit maar al te dikwijls gebeurt, waren dit slechts onsamenhangende brokstukken, maar volstrekt niet de lezing zelve. De heeren van de pers zijn er steeds op uit hunne lezers te amuseeren, daarom verzamelen zij de merkwaardige anekdoten en vreemde gezegden van den spreker, en als die dan zonder samenhang, zonder het verband met hetgeen voorafgaat en hetgeen volgt onder de oogen van het publiek komen, is de indruk allesbehalve aangenaam. Geene redevoering, geene lezing kan beoordeeld worden naar het verslag er van in de nieuwsbladen, daar dit toch nooit meer is dan eene schets, en zeer dikwijls slechts eene caricatuur van het gesprokene.

Ik dacht reeds niet meer aan deze lezing, totdat ik er onlangs een misvormd geraamte van vond in een Amerikaansch kleed, waar men het uitgaf voor mijne authentieke lezing en het waardig vond om met mijn boek over „„Schriftverklaring en Schriftverklaringen’” in éénzelfden band gebonden te worden. Voor eene courant waren die aanteekeningen nog zoo kwaad niet, maar toch kan ik ze onmogelijk als mijn werk erkennen. Het verbaast mij, dat de Amerikaansche uitgever de meer in het oog loopende fouten van den verslaggever, als hij bijvoorbeeld Peter Cartwright Peter *Garrett* noemt, en Lady Anne Askew, Lady *Askayne* doopt, niet gecorrigeerd heeft. Peter Cartwright was een prediker in de Amerikaansche wouden, en zijn naam moest aan een Amerikaansch uitgever wèlbekend zijn; maar sommige uitgevers wijden zoozeer hunne zorgen aan den verkoop hunner boeken, dat zij voor correctie geen tijd schijnen te hebben.

Daar ik nu in het bezit was van de lezing, die zoo gruwelijk verminkt de wereld ingezonden was, besloot ik haar te doen drukken, ten einde te doen zien wat ik in werkelijkheid had gezegd; doch haar naziende, achtte ik het beter de stof wat uit te breiden en er dus een boekske van te maken. Ik hoop, dat de lezer er niet bij verliezen zal."

De aanteekeningen, welke Ds. SPURGEON voor deze lezing had gebruikt, waren geschreven op de twee kanten van een half vel postpapier; zóó klein was het zaad, dat dit boekdeel heeft voortgebracht.

De lezing over „Sermons in Stones", gehouden in den Tabernacle in 1870, werd in 1894 door den heer J. L. KEYS [1]) in het licht gegeven onder den titel: „Wat de steenen zeggen." De vier deelen *Lezingen voor mijne Studenten* zijn zóó welbekend, en worden zóó hoogelijk gewaardeerd, dat wij er hier geene bijzonderheden over behoeven mede te deelen. In geheel de theologische literatuur zijn weinig werken, die voor hen, die zich voor het Leeraarsambt bereiden, of reeds in den Evangelie-arbeid werkzaam zijn, zoo nuttig en behulpzaam zijn.

Onder de vele onuitgegeven lezingen van Ds. SPURGEON zijn er drie, die zeer bijzonder gedenkwaardig zijn; de eene, gehouden in 1862, bij gelegenheid van den tweehonderdsten gedenkdag van de ontzetting uit hun ambt van twee duizend predikanten in 1662; eene andere over „Klokken en Klokluiden", gehouden in den Tabernacle in 1869; en de derde over „IGNATIUS LOYOLA en de Jezuïeten."

Indien al de merkwaardige redevoeringen van Ds. SPURGEON bijeenverzameld konden worden, dan zouden zij verscheidene flinke boekdeelen vormen en over eene groote verscheidenheid van onderwerpen zeer veel wetenswaardigs bevatten. In 1878 werden achttien „Redevoeringen, uitgesproken in Engeland en op het Vasteland" door PASSMORE en ALABASTER uitgegeven, die, hoewel zij niet door den redenaar zelven herzien werden, toch tamelijk goed weergeven hetgeen in verschillende openbare vergaderingen tusschen de jaren 1861 en 1878 gesproken werd.

Er moet hier ook melding gemaakt worden van Ds. SPURGEON's bezoek aan de fruitventers in Golden Lane op Dinsdagavond 12 Maart 1867, hoewel zijne toespraak tot hen geene lezing, maar wel zeer bepaald eene leerrede was. Het hoofd der Evangelisatie onder hen, de heer W. J. ORSMAN, en zijne medearbeiders, waren grootelijks verkwikt en bemoedigd door dezen dienst, en een vriend, die tegenwoordig was, geeft aldus den indruk weder, dien hij van deze bijeenkomst had ontvangen: „Op den voorafgaanden Zondagmorgen werden toegangskaartjes uitgedeeld onder de straatventers van Whitecross Street; en het gevolg was, dat verreweg de meesten van hen, die kwamen, tot dezen stand behoorden. Een groot aantal van hen, die geregeld in dit Evangelisatielokaal komen, waren

---

[1]) Een der secretarissen van Ds. SPURGEON.

afwezig, daar zij zich deze zelfverloochening ter wille van anderen gaarne oplegden. Sommigen der straatventers kwamen met ongewasschen gelaat en ongekamd haar, maar de meesten waren in hunne Zondagsche kleederen, en die hen niet kenden, zouden niet gezegd hebben, dat de vrouwen van fruitventers onder hen waren.... Om zeven uur beklom Ds. SPURGEON het spreekgestoelte en begon den dienst met gebed. Toen werd een gezang gezongen en een hoofdstuk uit den Bijbel gelezen en verklaard. Onder het gebed gaven de menschen herhaaldelijk teekenen van instemming, en toen er melding werd gemaakt van het lichaamslijden en de armoede, waaronder velen hunner gebukt gingen, hoorde men zwaar zuchten. Het spreekt vanzelf, dat Ds. SPURGEON hunne aandacht boeide, en het was hem ook niet moeielijk zijn gehoor te doen begrijpen wat hij hun te zeggen had. Straatventers zijn in zeer vele opzichten als andere menschen, slechts zijn zij meestal veel scherpzinniger dan de meeste menschen denken. De gemakkelijke voordracht van onzen geachten vriend, zijn vloeiend spreken, zijn mannelijke denkbeelden, zijn ernst en rondborstigheid werden ten hoogste gewaardeerd; en de kleine anekdoten, eenvoudige beelden ter opheldering, vielen zeer in den smaak. De tekst was JOH. IV : 15: „„De vrouw zeide tot Hem: Heere! geef mij dat water, opdat mij niet dorste, en ik hier niet moet komen om te putten""; en na kort en duidelijk uitgelegd te hebben wat het Evangelie is, toonde de prediker hoe het bij water vergeleken kan worden. Water lenigde den dorst des menschen; redde dikwijls zijn leven, nam onreinheid weg, bluschte vuur, het vuur van een boos humeur en van zinnelijke lusten; het strekte tot verzachting der dingen, enz. Toen moedigde hij hen aan om te gelooven, dat, zoo zij dien zegen deelachtig wenschten te worden, zij hem konden verkrijgen, waarna hij eindigde met hun te toonen hoe hij zelf dit „levende water" had gevonden..... Na de leerrede bleven wel tweehonderd personen achter om te bidden. Gedurende vijf kwartier werden innige, vurige gebeden tot God opgezonden. Sommigen verzochten, dat de broeders inzonderheid voor hen wilden bidden; anderen, die nooit te voren hadden gebeden, gaven door zwaar zuchten uitdrukking aan hetgeen er bij hen omging. Men gelooft, dat verscheidene personen gedurende den dienst overtuigd werden van zonde, en voorzeker zullen Ds. SPURGEON's woorden nooit vergeten worden door velen, voor wie dergelijke hartelijke, vurige smeekingen iets ongewoons waren.

Van verscheidene fruitventers hoorden wij eene zeer eigenaardige critiek. De broodwinning van die menschen hangt grootendeels af van hunne stem. Zij kennen dus de waardij van goede longen. Des predikers stem won de lofspraken van „„prachtig!"" „„verbazend!"" of „„heb ik van mijn leven!"", enz. Een venter had zijne stem verloren, en deze benijdde waarschijnlijk deze gave des predikers."

Bij verschillende gelegenheden heeft Ds. SPURGEON tot groote vergaderingen van mannen uit de *City* gesproken op verzoek van hen, die belang stelden in hun geestelijk heil. Op 4 December 1876 verzamelden zich ongeveer duizend mannen in het Cannon-Street-Hotel onder leiding van de Christelijke Vereeniging van Beurshandelaren, en Ds. SPURGEON sprak

tot hen over de woorden in 2 Cor. XII: 2: „Een mensch in CHRISTUS". Op 11 Januari 1877 sprak hij voor de kantoorbedienden van de heeren PEEK, FREAN en Cie aan de biscuitsfabriek in Bermondsey, toen het onderwerp zijner rede was: „Onze betrekking tot het Koninkrijk Gods." Maar hij had een vurig verlangen om ook voor anderen ten zegen te zijn. Vandaar de volgende brief:

„Nightingale Lane, Clapham, 13 Jan. 1877.

„Aan de Leden van het Gezelschap van Vrienden, die bijeenkomen
„in Devonshire House.

„Broeders in CHRISTUS!

„Ik heb reeds gedurende eenige jaren het verlangen gekoesterd om in onze groote stad bijeenkomsten te houden voor mannen, die in den handel zijn en op kantoren arbeiden, ten einde tot hen over de dingen Gods te spreken. De daartoe geschikte lokalen zijn niet talrijk, en de huur van die zalen, welke beschikbaar zijn, is te hoog voor mijne beurs.

„Nu heb ik gedacht, dat gij mij wellicht in uw bedehuis zoudt willen laten spreken, want ik weet, dat gij ruim van hart zijt, en hoewel ik persoonlijk het niet op alle punten met u eens ben, zijn wij toch ten opzichte van de gewichtiger waarheden eens van zin, zelfs zijn wij volkomen één in de begeerte om geleid te worden door den Geest, en tot eer van God te leven.

„Verscheidene vrienden hebben mij aangemoedigd in de hoop, dat gij mij gaarne uw bedehuis zoudt willen afstaan, maar het is mijn ernstig verzoek aan hen, die hiertoe genegen zijn, om toch niet te denken, dat ik dit gunstbetoon zou wenschen aan te nemen, indien een der vrienden hierdoor in zijne consciëntie gewond zou worden.

„Ik, uw broeder in den Heere, verzoek u om gedurende vier dagen in April of Mei, wanneer ons dit wederzijds schikt, één uur in uw bedehuis te mogen spreken. Als het u goeddunkt mijn verzoek af te wijzen, dan behoeft gij mij niet te verzekeren, dat uwe beweegredenen vriendelijk zijn, want daarvan houd ik mij overtuigd; maar indien uw hart geneigd wordt om mijn verzoek toe te staan, dan kan ik u de verzekering geven, dat het mijn doel niet is bekeerlingen te maken voor eene sekte, of voor zekere denkwijze, en nog veel minder voor eenigerlei uitwendige vormen van Godsdienstplechtigheden. Ik verlang slechts, naar de Geest er mij toe bekwaam zal maken, te getuigen voor het Evangelie van JEZUS, met het eenige doel, zielen tot den Heiland te brengen.

„Daar ik wegens groote vermoeidheid verplicht ben naar het Zuiden van Frankrijk te gaan, om er eenige rust te genieten, moet ik u vragen om geduld te hebben, indien er eenig oponthoud is bij het beantwoorden van vragen, die uit mijn verzoek uwerzijds gesteld zouden kunnen worden. Moge de Geest Gods in al uwe vergaderingen tegenwoordig zijn, gelijk ik vertrouw door Hem in deze zaak geleid te zijn.

„In CHRISTUS JEZUS de uwe in broederlijke liefde,
„C. H. SPURGEON."

Het verzoek werd toegestaan, de bijeenkomsten werden gehouden op den 2den en den 7den Mei; de onderwerpen der leerredenen waren „De eisch Gods” en „Geloof in CHRISTUS.” Deze toespraken werden, evenals die, welke boven genoemd zijn, uitgegeven bij de heeren PASSMORE en ALABASTER; maar een groot aantal van andere werden slechts in de nieuwsbladen van dien tijd afgedrukt, of zijn in manuscript gebleven, om gebruikt te worden als de behoefte er aan zou blijken.

VIJF-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Gedenkwaardige Diensten in den Tabernacle, 1861—1874.

Heden is China geopend voor Christelijken arbeid, en ik moet eerlijk bekennen, dat ik, zoo deze Tabernacle niet gebouwd was, en ik in geen ruimer kerkgebouw kon prediken, dan dat, waarin ik te voren gepredikt heb, mij in mijn geweten gedrongen zou gevoelen om derwaarts heen te gaan, de taal te leeren, en er het Woord te prediken; maar nu weet ik, wat ik te doen heb, ik moet hier blijven, want het is hier *mijne* plaats. — C. H. SPURGEON, *in eene leerrede, gehouden in den Tabernacle, 29 Maart 1861.*

Terwijl ik hier sta, is het mij, alsof ik eene stem hoor, die tot mij zegt: „Ga gij heen, en onderwijs alle volken," en somtijds smacht mijne ziel naar de vrijheid om CHRISTUS te gaan prediken, waar Hij nooit te voren gepredikt was; niet om op een anders fondament te gaan bouwen, maar om heen te gaan naar het een of ander onbekend land, de eene of andere wildernis, waar de voet van CHRISTUS' dienstknecht nooit gezien werd, opdat die eenzame plaats vroolijk zij, en de wildernis moge bloeien als eene roos. Ik heb het mij zeer ernstig afgevraagd, of ik in China of Indië niet van JEZUS' genade moet gaan getuigen, en voor het aangezicht Gods heb ik die vraag beantwoord. Ik heb de heilige overtuiging, dat mijne positie in Engeland mij niet veroorlooft mijn tegenwoordigen werkkring te verlaten, maar anders zou ik mij morgen als zendeling gaan aanbieden. — C. H. S., *in eene leerrede, gehouden in den Tabernacle, 21 April 1861.*

Onder de eerste van de gedenkwaardige diensten, gehouden in den Tabernacle, was die van Zondagmorgen 15 December 1861. Laat in den nacht was de Prins-Gemaal ontslapen, en bij den aanvang van zijne leerrede las Ds. SPURGEON de volzinnen, die hij met betrekking tot deze zoo ernstige gebeurtenis had geschreven: „De groote nationale ramp, die te middernacht door het luiden van de groote klok der ST.-PAULUS-Kerk aan de burgers van Londen werd aangekondigd, was aan de meesten van ons nog onbekend, tot wij dit bedehuis binnentraden. Het was dus onmogelijk om de teekenen van onze droefheid en rouw aan het gebouw aan te brengen, en de prediker is ook niet in staat zijne leerrede gansch en al toepasselijk te maken op deze zoo treurige gebeurtenis. Wij hebben reeds vurig en van ganscher harte gebeden voor onze beminde Koningin. Moge

de God van alle vertroosting Haar eenzaam hart bemoedigen door die Goddelijke vertroosting, die Hij alleen schenken kan! Met eerbiedig medegevoel deelen wij in haar rouw. Het verlies, dat Zij heeft geleden, treft ook ons, is ook voor ons een verlies. Wij wenschen slechts, dat Zij op de eene of andere wijze te weten kon komen hoe algemeen en innig de smart is van Hare trouwe, liefhebbende onderdanen, die Haar te dezer ure meer als hunne Moeder beschouwen dan als hunne Koningin. Nogmaals bevelen wij Gode de Koninklijke Weduwe en het Koninklijk gezin. O Heere, wees Gij hunne Toevlucht en Sterkte, laten zij U krachtelijk bevinden eene Hulp in hunne benauwdheid!"

Ds. SPURGEON gevoelde zich niet in staat om op dien morgen meer over des Prinsen overlijden te spreken, daar hij eene leerrede over een gansch ander onderwerp had bestudeerd; maar op den volgenden Zondag predikte hij over AMOS III : 6: „Zal er een kwaad in de stad zijn, dat de Heere niet doet?" eene leerrede, die uitgegeven werd onder den titel: *Het koninklijk sterfbed.* De inleiding bevatte de volgende edele hulde aan het karakter en den invloed van ALBERT DEN GOEDE:

„Het kwaad, waarvan in den tekst gesproken wordt, doelde op eene ramp, en wij zouden het vers ook kunnen lezen: „„Zal er eene *ramp* in de stad zijn, die de Heere niet heeft gewerkt?"" eene vraag, die uiterst gepast is in dezen tijd. Er *is* kwaad geweest in deze stad; een kwaad van buitengewonen en rampspoedigen aard, waardoor onze natie werd getroffen. Wij hebben een man verloren, wiens lof heden door duizenden verkondigd zal worden, een Prins, wiens lof in aller mond is, en die zoozeer ten goede bij u allen bekend is, dat het overbodig zou zijn u zijner nagedachtenis aan te bevelen. Wij hebben een man verloren, die door sommigen gedurende zijn leven met achterdochtige blikken werd aangezien; hij kon weinig of niets doen zonder hun wantrouwen op te wekken; immer werden zij ontsteld door het schrikbeeld van indringing en inconstitutioneelen invloed; maar nu hij van ons is weggenomen, kunnen zij er wel harteleed over gevoelen, dat zij geen vertrouwen hebben gehad in iemand, die vertrouwen zoo volkomen waardig was. Over eene tekortkoming in hulde aan zijn rang, zijne talenten of zijn geslacht had hij niet te klagen, maar wel kan er uit zijn graf eene stem opgaan, die ons herinnert aan wantrouwen, waarvoor geen reden bestond, aan een hard, onvriendelijk oordeel, en ook wel aan wreeden laster. Het deed mij genoegen in het leidende nieuwsblad onzer eeuw de opmerking te lezen, dat het heengaan van den Prins-Gemaal wel diep leedwezen mag opwekken over onze spaarzame hulde en zuinig afgemeten eerbied. Hij heeft niets dan goed aan ons verdiend. Op de gevaarlijkste plaats staande, is zijn voet niet uitgegleden; verblijvende waar de geringste inmenging zijnerzijds een storm van vijandschap tegen hem zou hebben opgewekt, heeft hij zich voorzichtig teruggehouden en zich zoo min mogelijk met de publieke zaken ingelaten. Den aard onzer regeering en de positie, die door onze grondwet aan den troon is aangewezen, in aanmerking genomen, kan ik slechts zeggen: „„Voorwaar, het is voor zulk eene Koningin eene groote ramp zulk een gemaal te verliezen.""

Zoo groot is dit kwaad, dat ons ontroerd hart als overschaduwd wordt door een voorgevoel van andere onheilen, waarvan dit slechts de treurige voorbode is. Er is eene aardbeving, de berg wankelt, ééne groote rots is reeds gevallen; wat zal nu verder geschieden? Wij *hebben* verwacht, dat er oorlog zou komen; maar op eene Koninklijke begrafenis waren wij gansch niet voorbereid. Met vreeze en beklemdheid des harten zagen wij uit naar een strijd in het buitenland, maar verliezen in het eigen vaderland hebben wij niet verwacht. En thans gevoelen wij, dat een hoeksteen van het koninklijk huis is weggenomen, en wij zien uit met droefheid en angst naar hetgeen nu geschieden, hetgeen nu volgen zal. Wij hebben veel vertrouwen in onze grondwet, maar zoo wij niet nog veel grooter vertrouwen hadden in God, dan zouden wij vreezen, dat de dood van een zeer bekwaam minister, het heengaan van zeer groote mannen, die vooraan stonden in onzen Staat, ons eenzaam en zonder helpers zou doen achterblijven. Het is niet alleen de val van deze schoone, statige zuil, die ons droefheid heeft veroorzaakt; het is de profetische vinger, die nog naar andere deelen heenwijst van het statige gebouw, die ons met siddering doet uitzien naar den tijd, wanneer menige grootsche pilaar in het stof moet nederliggen. En dit is niet alles, niet onze grootste smart. Wij gevoelen, dat dit een kwaad is over de stad wegens het wegnemen van een vader van zijne kinderen, en zulke kinderen, — prinsen, die door niemand onderwezen kunnen worden, zooals hun vader hen had kunnen onderwijzen; prinsen, in wier ooren nauwelijks verstandige woorden zullen doordringen, als zij niet door den mond eens vaders worden gesproken; — prinsen en prinsessen, die zijn wijzen raad zoozeer van noode hadden om hen veilig door de verschillende beproevingen hunner minderjarigheid heen te leiden, en hen te bemoedigen als zij den strijd des levens te strijden zullen hebben. Hij, die in vereeniging met de Koningin hen zoo uitnemend heeft opgevoed, is weggenomen, en wat zijn verlies voor hun toekomstig karakter te beteekenen zal hebben, kan alleen door den tijd openbaar worden. Meer nog — en hier raken wij de teerste snaar aan, en komen wij het dichtst bij het hart van het kwaad, — Hare Majesteit heeft Haar beminden Echtgenoot verloren, Haar eenigen vriend, die tevens Haar gelijke is, Haar eenigen vertrouweling, Haar eenigen raadsman in Hare particuliere zorgen en aangelegenheden. Behalve Hare kinderen, heeft Zij door dien eenen slag alles verloren en Zij is heden in grooteren en dieperen zin weduwe dan de armste weduwe van het land. De weduwe van een armen boer is maar al te dikwijls de prooi van armoede en ellende, maar zij heeft hare gelijken en vrienden, die beletten, dat de kille hand der Koninklijke eenzaamheid haar het hart verstijft. In onze innig geliefde Souvereine zien wij de Majesteit ten prooi aan de ellende der smart, ja, ik mag wel zeggen, zien wij de Koningin der smart. Evenals de hooge bergtoppen de eerste stralen der zon opvangen, zoo zijn zij ook het meest blootgesteld aan de meedoogenlooze stormen van den winter, en evenzoo brengt ook de verheven positie van het Koningschap met al zijne voorrechten in voorspoed de grootste smart mede in de ure der benauwdheid. Welk verstandig mensch

onder ons zou in gewone tijden gaarne de zorgen van het Koningschap op zich nemen? Maar wat moeten zij thans dan niet wezen, nu de dood eene scheiding heeft teweeggebracht, die het hart doet ineenkrimpen, nu er geen liefhebbende echtgenoot meer is, die zijn deel der lasten draagt? Mijne broeders, wij kunnen wel medegevoel hebben, maar wij kunnen niet vertroosten. Gewone gevallen zijn dikwijls binnen het bereik van het mededoogen, maar de eerbied, verschuldigd aan het hoogste gezag in den lande, maakt het ook voor den geliefdsten vriend onmogelijk om die gemeenzaamheid te gebruiken, die het leven der vertroosting uitmaakt.

Voorwaar! dit is wel eene ramp! O Heere! Gij Vertrooster van allen, wier harten nedergebogen zijn, ondersteun en vertroost Gij onze weenende Koningin! O, mocht een Robert Hall of een Chalmers uit het graf kunnen opstaan om deze smart te beschrijven! Wat mij betreft, mijne lippen zijn zoo weinig gewoon aan hoofsche taal, en ik versta zoo weinig van de diepte dezer smart, dat ik niet bij machte ben over zulk een onderwerp te spreken; ik stamel slechts, waar toch gelegenheid genoeg is voor gulden woorden en welsprekende taal. O God van den hemel, Gij weet, dat nergens een hart klopt, dat teederder medegevoel heeft dan het onze; dat er geen oog is, dat oprechter tranen stort om de smart dier Koninklijke Vrouwe, die aldus alleen en eenzaam is overgebleven. Helaas! hoe smart het ons voor den Vorst, die gevallen is op de hooge plaatsen! Van de raadkamer is hij weggenomen; van het verblijf der liefelijkheid is hij verwijderd, van zijn tehuis, van den troon der eere is hij heengegaan, en het is een kwaad, — zulk een kwaad als aan onze natie gedurende het leven van niemand onzer nog is overkomen, — zulk een kwaad, dat er slechts één dood is — en moge die nog ver verwijderd zijn! die nog grooter smart in het land teweeg kan brengen."

Het is wel opmerkelijk, dat de volgende leerrede, die zeer bijzonder de aandacht verdient, mede betrekking heeft op eene groote ramp, n. l. de ontploffing in de Hartly Steenkolenmijn. Op Donderdagavond, 30 Januari 1862, predikte Ds. Spurgeon over Job XIV : 14, — „Als een man gestorven is, zal hij weder leven?" — eene leerrede, die aldus aanving: „Wederom heeft de Heere gesproken, wederom heeft de stem der Voorzienigheid uitgeroepen: „„Alle vleesch is gras, en al zijne goedertierenheid als eene bloem des velds."" O zwaard des Heeren, wanneer zult gij rusten en stille zijn? Waartoe deze herhaalde waarschuwingen? Is het niet omdat onze ziel niet opwaken wil om de werkelijkheid des doods onder de oogen te zien? Wij beelden ons dwaselijk in, dat wij onsterfelijk zijn, dat, hoewel er duizend aan onze zijde mogen vallen, en tien duizend aan onze rechterhand, de dood ons toch niet zal genaken? Wij vleien ons, dat, zoo wij al moeten sterven, de dag onzes doods toch nog verre is. Als wij zestig jaren oud zijn, hebben wij de aanmatiging om nog op twintig jaren levens meer te rekenen, en iemand van tachtig jaren, die daarheen wankelt, gedenkt, dat het aan enkelen vergund was om bijna eene eeuw te blijven leven, en hij ziet geene reden waarom ook hem dat niet ver-

gund zal worden. Als de mensch den dood al niet kan dooden, zoo tracht hij hem ten minste levend te begraven, en daar de dood zich dan toch op onzen weg stelt, trachten wij onze oogen te sluiten, ten einde het ijzingwekkend voorwerp niet te zien. Voortdurend bezaait God in Zijne voorzienigheid onzen weg met graftomben. Koningen en prinsen vergeten maar al te dikwijls, dat er eene toekomende wereld is, daarom heeft God tot *hen* gesproken. Zij zijn slechts weinigen in getal, en zoo spreekt de dood van een enkelen hunner luide genoeg. De dood van een beminden, doorluchtigen vorst zal in hoven en paleizen zijn merkteeken achterlaten. Wat de werklieden betreft, ook zij wenschen de gedachte aan doodkist en lijkkleed verre van zich weg te doen; ook tot *hen* heeft God gesproken. Zij waren talrijk en zoo zou de dood van een enkelen niet volstaan; het was volstrekt noodzakelijk, dat er vele slachtoffers zijn, want anders zouden wij de waarschuwing in den wind hebben geslagen. Tweehonderd getuigen roepen ons toe van uit den afgrond, — eene plechtige gemeenschap van predikers, die allen denzelfden tekst gebruiken: „„Schik u, o Israël! om uwen God te ontmoeten!"" Indien God niet aldus gesproken had door het omkomen van velen, dan zouden wij gezegd hebben: „„Och, het is een gewoon geval, zulke dingen gebeuren dikwijls."" De roede zou haar doel hebben gemist, indien zij minder streng had gekastijd. De ontzettende ramp van de Hartley kolenmijn heeft ten minste deze uitwerking, dat de menschen overal, in alle straten, over den dood spreken. O Vader Uws volks, stort in overvloediger mate Uwen Geest uit, opdat door deze zoo ernstige kastijding nog een hooger doel bereikt worde dan slechts onze gedachten te bepalen bij ons einde! O, mogen er harten worden verbroken, mogen er oogen zijn, die tranen storten vanwege de zonde, mocht er van dwaasheid en ijdelheid worden afgelaten, mocht Christus worden aangenomen, en geestelijk leven geschonken worden aan velen van de overlevenden als het gevolg van den lichamelijken dood van hen, die thans in hun ontijdig graf op het Earsdon kerkhof zijn ter ruste gelegd!"

Aan het einde van zijne rede pleitte de prediker voor de weduwen en weezen, die door de ontzettende ramp van hun broodwinners waren beroofd; en schoon het een sombere, regenachtige avond was van een weekdag en velen tegenwoordig waren, die reeds hadden bijgedragen tot het ondersteuningsfonds, heeft toch de vergadering voor ℔ 120 (*f* 1440) ingeschreven.

Toen Ds. Spurgeon in 1860 te Genève was, heeft hij, behalve in de kathedraal, ook eene preekbeurt voor Dr. Merle d'Aubigné waargenomen. Het was dus voegzaam, dat de Geneefsche Godgeleerde, toen de gelegenheid er zich toe aanbood, ook voor de gemeente in den Tabernacle zou spreken. Op Zondagmorgen 18 Mei 1862 heeft de Leeraar zijne rede opzettelijk bekort, en bij het einde zeide hij: „Mijn geliefde vriend, Dr. d'Aubigné, bevindt zich heden morgen onder ons, daar hij overeenkomstig het bevel onzer beminde Koningin, door den Bisschop van Londen geroepen werd om in de Koninklijke Kapel van St.-James te prediken. In een vriendelijk briefje, dat ik verleden week van hem heb ontvangen, heeft hij het verlangen te kennen gegeven om in het openbaar zijne har-

telijke gemeenschap te toonen met zijne broederen van de vrije Kerken van Engeland, en het is mij eene vreugde hem welkom te heeten, in den Tabernacle in den naam onzer Kerk, en ik durf er wel bijvoegen, in naam van al de vrije Kerken van Engeland. Moge de geschiedschrijver der Hervorming steeds door den Heere, zijn God, worden geëerd!"

Dr. D'AUBIGNÉ zeide: „Toen ik uwen waarden Leeraar het 16de Hoofdstuk van den Brief aan de Romeinen voor ons hoorde lezen, dacht ik aan deze woorden, die wij zeer dikwijls in de Brieven van PAULUS herhaald vinden: „„Liefde tot al de heiligen"" en „„Geloof in den Heere."" In dit 16de Hoofdstuk vinden wij eene schoone tentoonspreiding van liefde tot de heiligen, de kinderen Gods. Wij zien, dat het geschreven was van de Kerk te Corinthe in Griekenland aan de Kerk te Rome! Wij hebben eene lange lijst van deze heiligen, — PRISCILLA, AQUILA, ANDRONICUS, en anderen.

Mijne Vrienden, tot mijn leedwezen moet ik bekennen, dat ik van deze groote vergadering niet meer dan twee of drie menschen persoonlijk ken. Ik ken uwen Leeraar, mijn waarden vriend, Ds. SPURGEON; ik ken den naam, hoewel niet den persoon, van den heer NORTH, die hier aan mijne linkerzijde zit; en ik ken den vriend, den heer KINNAIRD, die mij in uwe groote stad ontvangen heeft, — „„GAJUS, mijn gastheer""[1]), gelijk de Apostel zegt. Maar van deze groote vergadering van zes duizend mannen en vrouwen, en naar ik hoop, broeders en zusters in CHRISTUS, ken ik niemand anders. Welnu, mijne Vrienden, ik wensch u te vragen, kent gij de namen van vele Christenen in Genève? Wellicht kent gij er geen drie, misschien wel geen twee, mogelijk slechts één. Dit nu is voor mij een bewijs, dat die broederschap, of die broederlijke liefde in onzen tijd niet zoo vurig en innig is als in de dagen der Apostelen. Als iemand in de eerste eeuw na CHRISTUS zijn naam gaf aan den Heere, dan stelde hem dit bloot aan het martelaarschap, en in dien tijd vormden de Christenen slechts één huisgezin over de geheele wereld, in Europa, in Azië en Afrika. Laat ons gedenken en door den Heiligen Geest in staat gesteld worden om te zeggen, dat wij, die gedoopt zijn met het bloed en den Geest des Heeren, slechts éénen Vader hebben, éénen Zaligmaker, éénen Geest, één geloof, en wij zijn ook slechts één huis, het huis des levenden Gods, het huis van CHRISTUS, één huis des Heiligen Geestes in de geheele wereld; niet slechts in Europa, Azië en Afrika, maar in Amerika en Australië, één huis, één huisgezin. O, mijne lieve Vrienden, laat ons toenemen in liefde tot de broederen!

En dan is er nog eene andere zaak: geloof in den Heere JEZUS. Er kan geene liefde wezen tot de verlosten en vrijgekochten, indien er geen waar, levend geloof en hoop is in den Zaligmaker en Verlosser. Ik veronderstel, dat gij allen in deze talrijke vergadering zoudt zeggen: „„Wij gelooven in den Heere, wij betrouwen op Hem."" Maar dit geloof moet oprecht, moet levend zijn en van harte wezen. Ik zal u een woord zeggen van

[1]) Rom. XVI : 23 naar de Engelsche overzetting.

Rome. Alle deze vrienden hebben waarschijnlijk door den Apostel de eene of andere boodschap gezonden, maar ik zal u een woord zeggen, dat eenmaal te Rome gesproken werd, niet in de dagen van den Apostel PAULUS, maar ten tijde onzer gezegende Hervorming. Aan het einde der zestiende eeuw was er in Italië een man, die een kind Gods was, en onderwezen was door den Geest Gods. Zijn naam was AONIO PALEARIO. Hij had een boek geschreven, getiteld: *De nuttigheid van* CHRISTUS' *Dood.* Dat boek werd in Italië vernietigd, en gedurende drie eeuwen was het niet mogelijk er een enkel exemplaar van te vinden, maar voor een paar jaar werd er in een uwer bibliotheken te Oxford of Cambridge een Italiaansch exemplaar van ontdekt, en toen is het herdrukt geworden. Het is wellicht vreemd, maar die man is niet uit de Roomsche Kerk getreden, gelijk hij had behooren te doen, maar toch had hij zijn geheele hart aan CHRISTUS gegeven. Op bevel van den Paus werd hij in Rome voor den rechter gebracht. „„Wij zullen hem drie vragen voorleggen"", zeide de rechter; „„wij zullen hem vragen wat de eerste oorzaak der zaligheid is, daarna wat de tweede oorzaak der zaligheid is, en eindelijk, wat de derde oorzaak der zaligheid is?"" Zij dachten, dat zij, door hem die vragen te doen, hem eindelijk iets zouden laten zeggen tot verheerlijking der Roomsche Kerk; en zoo vroegen zij hem: „„Wat is de eerste oorzaak der zaligheid?"" en hij antwoordde: „„CHRISTUS."" Toen vroegen zij hem: „„Wat is de tweede oorzaak der zaligheid?"" en hij antwoordde: **„„Christus""**. Toen vroegen zij hem: „„Wat is de derde oorzaak der zaligheid?"" en hij antwoordde: **„„CHRISTUS""**. Zij dachten, dat hij zou zeggen, ten eerste CHRISTUS; ten tweede het Woord; ten derde de Kerk; maar neen, hij zeide: „„CHRISTUS"" De eerste oorzaak: CHRISTUS; de tweede: CHRISTUS; de derde: CHRISTUS; en wegens die belijdenis, die hij te Rome heeft afgelegd, werd hij veroordeeld om als martelaar ter dood gebracht te worden. Waarde Vrienden, laat ons gelijk die man denken en spreken, laat een iegelijk van ons zeggen: „„De eerste oorzaak mijner zaligheid is CHRISTUS; de tweede is CHRISTUS; de derde is CHRISTUS. CHRISTUS en Zijn zoenbloed, CHRISTUS en Zijn machtige, wederbarende Geest, CHRISTUS en Zijne eeuwige uitverkiezende genade, CHRISTUS is mijne eenige Zaligheid, ik weet van niets anders.""

Waarde Vrienden, in den Brief aan de Romeinen vinden wij deze woorden: „„De gemeenten van CHRISTUS groeten u"". Ik heb geen officieele opdracht; maar in een Christelijken en broederlijken geest mag ik tot u zeggen: de Geneefsche Kerk, de Kerk te Genève groet u, want wij kennen u, en wij hebben u lief, en den waarden Leeraar, dien God u heeft gegeven. En nu vragen wij u ook ons lief te hebben. Wij doen wat wij kunnen op dit zoo duistere Vasteland om het licht van JEZUS CHRISTUS te verspreiden. Wij hebben te Genève eene Evangelische Maatschappij, die zich dit ten doel heeft gesteld, en wij arbeiden ook aan andere plaatsen. Wij vragen u om uw gebed, want de arbeid is zwaar onder de Roomschen en de ongeloovigen van het Vasteland. De genade van onzen Heere JEZUS CHRISTUS zij met u allen! Amen."

Tijdens de ontzettende ellende, veroorzaakt door de katoenschaarschte

in Lancashire, heeft Ds. SPURGEON gepredikt over „Christelijke Sympathie" naar aanleiding van JOB XXX : 25: „Weende ik niet over hem, die harde dagen had? Was mijne ziel niet beangst over den nooddruftige?" In zijn pleiten ten behoeve van de noodlijdenden gaf de Leeraar de volgende vijf redenen op, waarom hun mildelijken bijstand verleend behoorde te worden: (1) Hunne armoede was niet aan hen zelven te wijten; (2) de oorzaak van hun lijden was de nationale zonde der slavernij; (3) zij hebben hunne zware beproeving met groote lijdzaamheid gedragen; (4) de ellende was zeer algemeen; en (5) allen, die in staat zijn den noodlijdenden mildelijken bijstand te verleenen, behoorden door dankbaarheid aan God hiertoe gedrongen te worden. Het beroep op de milddadigheid zijner hoorders was gansch niet vruchteloos, want de gemeente heeft £ 776, 11 sh., 11 d. (*f* 9319.15) tot het algemeene fonds voor de noodlijdenden bijgedragen, het grootste bedrag waarschijnlijk, dat ooit door de gemeente van den Tabernacle aan eenigerlei zaak naar buiten werd geschonken, daar het zelfs grooter was dan de som (£ 700), die bij den dienst op den Vastendag in het Kristallen Paleis ten behoeve van het fonds der noodlijdenden door den Indischen opstand gecollecteerd werd.

De 15de Maart 1863 was een gedenkwaardige dag in den Metropolitan Tabernacle, want Ds. SPURGEON sprak des morgens de leerrede uit, die als N°. 500 in druk verscheen. De tekst was 1 SAMUEL VII : 12: „SAMUËL nu nam een steen, en stelde dien tusschen Mizpa en tusschen Sen, en hij noemde diens naam Eben-Haëzer; en hij zeide: Tot hiertoe heeft ons de Heere geholpen," en de titel was zeer gepast: „Eben-Haëzer." Die leerrede was beide autobiographisch en historisch, en bevatte vele belangwekkende toespelingen op des Heeren genadigen bijstand, aan den Leeraar zoowel als aan de gemeente verleend. In zijne inleiding zeide de prediker: „Ziende op Gods hand in mijn eigen leven, en die hand met dankbaarheid erkennende, richt ik, uw Leeraar, die door Gods genade in staat werd gesteld om heden de vijfhonderdste van mijne gedrukte leerredenen, welke zonder tusschenpoozen week aan week zijn verschenen, uit te spreken, mijn Eben-Haëzer-steen op voor God. Ik dank Hem, dank Hem ootmoedig, maar toch ook met blijdschap, voor al de hulp en den bijstand, die Hij mij heeft verleend bij het bestudeeren en prediken van het Woord voor deze groote vergaderingen met mijne stem, en daarna voor zoovele natiën door middel van de pers. Ik richt mijn pilaar op in den vorm van deze leerrede. Mijn wachtwoord zal heden hetzelfde wezen als dat van SAMUËL: „„Tot hiertoe heeft de Heere *mij* geholpen;"" en daar mijn steen van lof en dank veel te zwaar is voor mij om hem alleen op te richten, vraag ik u, mijne strijdgenooten, mijne medearbeiders in den wijngaard van CHRISTUS, om u met mij te vereenigen in de uitdrukking van dank aan God, terwijl wij te zamen dien steen der gedachtenis oprichten, en zeggen: „Tot hiertoe heeft *ons* de Heere geholpen.""

Bij zulk eene gelegenheid was het gansch natuurlijk om de kalme, rustige godsdienstoefening in den Tabernacle in tegenstelling te brengen met het ontzettend rumoer en geschrei bij de ramp in de Surrey Gardens:

„Als gemeente hebben wij droefheid gekend. Zal ik u onzen somberen ongeluksdag in herinnering brengen? De dood kwam door de vensteren tot ons in, en bracht verslagenheid in ons hart. Hebben niet schier alle menschen kwaad van ons gesproken? Wie had een goed woord voor ons over? De Heere zelf had ons bedroefd en ons verbroken gelijk in den dag Zijns toorns; — zoo scheen het ons toen. O God! Gij weet hoe groot de gevolgen geweest zijn, die uit deze ontzettende ramp zijn voortgekomen, maar de herinnering er van kan zelfs in den hemel niet uit onze ziel worden weggenomen. Laat ons bij het gedenken aan dien avond vol schrik en verwarring, en die lange weken van laster en verguizing een grooten steen plaatsen voor het aangezicht des Heeren, en laat ons daarop schrijven: „„Tot hiertoe heeft ons de Heere geholpen."" Weinig, denk ik, heeft de duivel door dien meestertrek gewonnen, klein was de triomf, dien hij door dit booze stuk heeft behaald. Talrijker menigten dan ooit te voren stroomden toe om het Woord te hooren, en er zijn hier sommigen, die anders wellicht nooit ònder de prediking des Evangelies zouden zijn gekomen, maar nu als levende gedenkteekenen zijn van Gods macht om te behouden. Onder alle booze dingen, waaruit goeds is voortgekomen, kunnen wij altijd op de ramp in de Surrey Muziekzaal wijzen, daar er voor deze wijk het kostelijkste goed uit is voortgekomen, niettegenstaande de smart en droefheid, die zij heeft teweeggebracht."

Eene andere herinnering voerde de gedachten der hoorders terug naar des predikers eerste leerrede in Londen: „De grootte van onzen arbeid dwingt ons de erkentenis af, dat het van God moet wezen, en van God alleen. Mijne Vrienden, wij bemerken, dat dit zoo zijn moet, als wij bedenken hoe klein en gering wij zijn begonnen. Toen Jakob naar zijn land terugkeerde, zeide hij: „„Ik ben met mijn staf over deze Jordaan gegaan, en nu ben ik tot twee heiren geworden."" Dat hij tot twee heiren was geworden, moest voorzeker wel van God zijn, want hij bezat niets anders dan zijn staf. En zijn er niet enkelen onder ons heden hier tegenwoordig, die zich een morgen herinneren, toen wij met onzen staf over deze Jordaan zijn gegaan? Waren wij een honderdtal sterk, toen ik u voor het eerst heb toegesproken? Welk eene menigte van ledige banken! Welk eene armzalige handvol hoorders! Maar God heeft het volk vermenigvuldigd, en de blijdschap doen toenemen, totdat wij niet slechts twee, maar vele heiren zijn geworden, en er zijn heden groote menigten, die bijeenkomen om het Evangelie te hooren prediken door de zonen dezer Kerk, die wij gewonnen hebben, en die door ons uitgezonden werden om in vele steden en dorpen door het geheele land het Woord des Levens te bedienen. Eere zij God, dit kan geen werk zijn uit den mensch! Welke bloot menschelijke krachtsinspanning kan evenaren hetgeen door God tot stand is gebracht? Laat dan de Naam des Heeren geschreven worden op onzen pilaar der gedachtenis. Ik ben altijd zeer ijverzuchtig in deze zaak; indien wij niet als gemeente, indien wij niet als afzonderlijke personen Gode immer de eere geven, dan is het onmogelijk, dat Hij door ons blijft werken. Ik heb vele wonderen gezien, maar ik

heb nog nooit gezien, dat een mensch zich de eer van zijn werk aanmatigde en dan niet vroeg of laat door God werd verlaten."

Diezelfde toon van ootmoedige en hartelijke dankbaarheid aan God kwam zeer bijzonder uit in de leerrede, uitgesproken in den Tabernacle op Zondag 3 Mei 1863, na des Leeraars terugkomst van een reisje in Holland, waar hij in verscheidene plaatsen had gepredikt: „Als uw leeraar verzoek ik u heden om u met mij te vereenigen in dankzegging aan God voor de hulp, die Hij mij verleend heeft bij mijn zeer moeielijken arbeid in de laatste twee weken. Gode zij lof en dank voor de gunst, die Hij mij onder alle rangen en standen van dat land heeft doen vinden! Ik spreek tot Zijn lof, en niet tot mijn eigen lof, want ik heb de gelofte gedaan, om, zoo God mij een oogst geeft, ik er geen enkele korenaar voor mijzelven van wil houden, daar hij Hem geheel alleen toekomt. Aan alle plaatsen, waar ik geweest ben, vond ik groote menigten van menschen; de meesten van hen konden den prediker niet verstaan, maar zij wenschten zijn aangezicht te zien, omdat God zijne vertaalde leerredenen aan hunne ziel gezegend heeft. In broederlijke vriendelijkheid drukten zij mij de hand, en met tranen in de oogen, riepen zij, in de Hollandsche taal, alle zegeningen Gods over mij in. Ik had gedacht voor een vijftigtal, of een honderdtal menschen te prediken, maar er kwamen zoo velen, dat de groote kathedralen volstrekt niet te groot waren. Dit verwonderde en verblijdde mij, en ik vraag van u, dat gij u met mij zult verblijden. Ik dank God voor de gunst, die ik mocht vinden in de oogen van menschen van allerlei rang en stand. Terwijl de armen zich verdrongen om mij de hand te drukken, heeft het Gode behaagd het hart van de Koningin der Nederlanden [1]) te neigen om mij te doen ontbieden, en gedurende vijf kwartier had ik het voorrecht om tot Haar te spreken over de dingen, die tot onzen vrede dienen. Ik heb geen onderhoud met Haar gezocht, Zij zelve heeft het gewenscht, en toen hief ik mijne ziel op tot God, opdat ik over niets anders dan over CHRISTUS met Haar zou spreken, en het heeft den Meester behaagd mij te helpen, en zoo verliet ik deze zeer beminnenswaardige Vorstin, niet achtergehouden hebbende Haar al den raad Gods te verkondigen. Het was mij liefelijk een hartelijk onthaal te vinden bij alle kerkelijke gezindten, zoodat ik op Zaterdagmorgen te Amsterdam heb gepredikt in de kerk der Mennonieten en des avonds in de Oude Kerk der Ned.-Hervormden; den volgenden Zondagmorgen in de Engelsche Presbyteriaansche Kerk, en des avonds in de Kerk der Christelijke Gereformeerden. Soms predikte ik in groote kathedralen, zooals in de Domkerk te Utrecht en de Pieterskerk te Leiden, waar niet slechts de armen kwamen om mij te hooren, maar ook de aanzienlijken des lands, die de Engelsche taal natuurlijk veel beter verstonden dan zij, die weinig of geene gelegenheid hadden om haar te leeren. Terwijl ik alzoo van stad tot stad ging, mocht ik voortdurend den bijstand mijns Meesters ondervinden bij mijne prediking. Nooit gevoelde ik mij zoo veerkrachtig, naar

[1]) Koningin SOPHIE.

lichaam en ziel zoo wèl; en ik kwam terug, niet vermoeid en afgemat door tweemaal daags te prediken, maar krachtiger en frisscher dan toen ik heenging. Ik geef Gode de eer van de bekeering van zoo vele zielen door middel van het lezen mijner gedrukte leerredenen, en voor de liefdevolle zegenwenschen, waarmede zij mij tot aan het schip vergezeld hebben, toen zij met tranen in de oogen afscheid van mij namen, zeggende: „„Benaarstig u om vóór den winter terug te komen"", en mij dringende om nogmaals het Woord in hun land te prediken. Het is mogelijk, dat hier nu wat „ikheid" bij in het spel is; de Heere weet of dit al dan niet zoo is, maar ik ben er mij niet van bewust. Ik loof en prijs Zijn Naam, dat Hij mij in een land, waar zooveel philosophie gevonden wordt, geholpen heeft om de waarheid met zooveel eenvoudigheid te prediken, dat ik niet gesproken heb bloot als voorstander eener leer, maar CHRISTUS en niets dan CHRISTUS heb gepredikt. Verheugt u met mij, mijne Broeders, en vereenigt u met mij in dankzegging aan God."

In velerlei opzicht was de dienst op Zondagmorgen 5 Juni 1864, toen Ds. SPURGEON zijne vermaarde leerrede uitsprak over „De Wedergeboorte door den Doop", de gedenkwaardigste, die ooit in den Tabernacle werd gehouden. Van die leerrede zijn 230,000 exemplaren verkocht, en er is nog steeds druk navraag naar. Meer dan tien jaren later schreef de prediker betreffende deze leerrede: „Zij werd uitgesproken in de stellige verwachting, dat zij aan den verkoop der gedrukte leerredenen ernstig nadeel zou toebrengen; ja, feitelijk heb ik tot een der uitgevers gezegd, dat ik met een enkelen slag dien geheelen verkoop te niet ging doen, maar dat ik dien slag *moest* toebrengen, wat het ook mocht kosten, want de last des Heeren was zwaar op mij. Ik had kalm en bedaard de kosten overrekend, ik was er op voorbereid menig vriend en ijverig helper te zullen verliezen, en door bekwame en vertoornde vijanden aangevallen te worden. Hieromtrent heb ik mij niet vergist, maar ten opzichte van de leerredenen had ik mij gansch en al misrekend, want de verkoop is terstond buitengewoon toegenomen. Dit feit was voor mij geenszins het bewijs, dat mijne daad goed of verkeerd was, ik zou er even stellig overtuigd van zijn geweest goed te hebben gehandeld, indien de uitgave gestaakt had moeten worden, als ik er thans van ben, nu de verkoop is toegenomen; maar toch gaf het mij wel eenige voldoening te bevinden, dat iemand door vrijuit te spreken wel eenige vrienden kan verliezen, maar er ook andere door wint, en zoo zijn invloed er door lijdt in ééne richting, zal hij er in eene andere richting door worden versterkt. Niets is méér waar dan dat de weg des plichts ten einde toe gevolgd moet worden, zoo men vrede des gemoeds wil genieten. Op de gevolgen behoort men daarbij niet te zien; wij moeten, wat er ook van kome, onze consciëntie zuiver houden, en alle overwegingen omtrent invloed en aanzien bij het publiek moeten niet meer gewicht hebben dan een veertje in de weegschaal. In kleine zaken, zoowel als in gewichtiger aangelegenheden, heb ik onbevreesd mijn gevoelen uitgesproken, en mij daardoor ontelbare verwijtingen en anathema's op den hals gehaald, maar ik betreur dit geenszins, en zal er in de

toekomst niet méér om nalaten vrijuit te spreken, als ik het in het verleden gedaan heb. Ik zou het versmaden om ook maar een enkelen volgeling door een stilzwijgen te behouden, waardoor hij in een misverstand zou volharden. En met dat al houden de menschen wel van eene rondborstige taal."

Een student, die in 1864 in het Pastor's College was, — de heer SAMUEL BLOW — heeft de volgende interessante herinnering bewaard aan den dag, volgende op dien, waarop deze leerrede werd uitgesproken: „Ds. SPURGEON placht zijne leerredenen voor de pers te herzien op Maandagmorgen, en dan in den namiddag in de collegekamer te komen, om ons op vriendelijke, eenvoudige wijze te ondervragen over geschiedenis en andere onderwerpen. Toen hij bij deze bijzondere gelegenheid het vertrek was binnengetreden en naar zijne plaats was gegaan, zeide hij ons, dat hij zooeven deze leerrede voor de pers had nagezien, en dat hij zeker geloofde, dat er eene groote beweging door zou ontstaan, en zeer sterke tegenstand door zou worden opgewekt, zoodra zij in druk zou zijn verschenen. Toen stelde hij voor, dat wij, in plaats van ons gewone werk te doen, den tijd zouden doorbrengen in gebed, en zoo werd dan die geheele namiddag besteed in smeeking om een zegen over de uitgave en de verspreiding van die merkwaardige leerrede, waarin op zoo duidelijke en krachtige wijze het ongerijmde van de theorie van de wedergeboorte door den doop werd in het licht gesteld."

Thans, nu er een geheel menschengeslacht is voorbijgegaan sedert die leerrede werd uitgesproken, is het moeielijk zich de beweging voor te stellen, die er door veroorzaakt werd, toen zij in druk verscheen en algemeen bekend werd. Honderd duizend exemplaren waren spoedig verkocht, en de verspreiding nam nog toe door de vele leerredenen, die uitgesproken en gedrukt werden om haar te weerleggen. Drie weken daarna predikte Ds. SPURGEON over Hebreën XIII : 13: „Zoo laat ons tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, Zijne smaadheid dragende", en weldra verschenen nog twee leerredenen ten vervolge: „De kinderkens gebracht tot CHRISTUS, niet tot de doopvont"; en „Zoo spreekt de Heere", of „Het Gebedenboek der Anglicaansche Kerk gewogen in de weegschaal des Heiligdoms." Van die alle werd een buitengewoon groot aantal verkocht, en op alle kwamen er van Anglicaansche zijde leerredenen uit ter weerlegging. Ds. SPURGEON had eene collectie van honderd vijf en dertig leerredenen en brochures, die, ingebonden zijnde, te zamen drie zware octavoboekdeelen vormden, en ongetwijfeld hebben ook anderen gelijksoortige gedenkteekenen van dien strijd verzameld en bewaard. Zulk eene verzameling kwam Ds. SPURGEON later in handen, en hij vond er verscheidene bijdragen in, die in zijne eigene collectie ontbraken. Deze was in twee dikke boekdeelen bij elkander gebonden, en droeg de kenteekenen van den sympathieken arbeid van een vurig bewonderaar, die in de voorrede zijne meening over dien strijd aldus heeft uitgedrukt: „In 1864 heeft Ds. SPURGEON een strijd aangebonden met de Kerk van Engeland over het vraagstuk van den Kinderdoop en de Wedergeboorte (door den doop); waarop terstond zulk een theologisch twistgeschrijf verscheen, als

waarvan men vroeger nooit gezien of gehoord had. Geheel de godsdienstige wereld van Londen mengde zich in dien strijd; de pers zuchtte onder die beproeving. De brochures, *vóór* en *tegen*, in proza en dichtmaat, in ernstigen of boertigen stijl, waren schier ontelbaar. Van deze heb ik zoowat een honderdtal verzameld met nog acht en twintig in een anderen band, en om nu dezen doopstrijd in de herinnering te bewaren, heb ik als titelplaat voor mijne verzameling eene prent uit GULLIVER's reizen genomen, die, door eene kleine aangebrachte verbetering, hier toegepast kan worden, daar zij den grooten Nonconformist-Kampioen voorstelt, rust nemende na de zege behaald te hebben, terwijl hij, als in spel, zijn reusachtigen persoon aan den vereenigden aanval van zijne Lilliputtiaansche tegenstanders biedt, wel bewust, dat zij door de minste beweging van zijn arm of voet uit elkander zouden stuiven of verpletterd zouden worden."

Dat Ds. SPURGEON's clericale critici allesbehalve Lilliputters waren, is duidelijk voor wie slechts een blik werpt op de documenten, die zij ter weerlegging zijner leerredenen hebben voortgebracht. De namen van velen hunner zijn onbekend aan het tegenwoordige geslacht, maar anderen zijn vermaard als de machtigste verdedigers der Staatskerk, onder welke Deken GOODE (van Rippon), de predikanten HUGH STOWELL (van Manchester), Dr. HUGH ALLEN, JOSEPH BARDSLEY, CHARLES BULLOCK, FRANCIS CRUSE en J. H. TITCOMB, met de voorstanders van den kinderdoop onder de Nonconformists, zooals Dr. M'AUSLANE en vele anderen. Ds. SPURGEON werd echter volstrekt niet alleen gelaten in dien strijd, want aan zijne zijde waren Dr. BROCK (van de Bloomsbury Kapel), Dr. LANDELS, Dr. HAYCROFT en nog zeer vele anderen. In het gebouw van den „Vrijen Handel" te Manchester gaf de heer MURSELL in zeer scherpe taal eene verpletterende critiek op een artikel in *The Saturday Review*. In dit blad is Ds. SPURGEON meermalen zoo heftig aangevallen, dat hij bij eene zekere gelegenheid gezegd heeft: „Ik ben altijd blijde met den haat van den *Saturday Review* en de liefde van God. Men kan zonder die beide niets goeds tot stand brengen." Bij de herinnering aan den aard van vele dier aanvallen, tegen den Leeraar van den Tabernacle gericht, kan men er zich nauwelijks over verwonderen, dat een der vrienden van Ds. SPURGEON, die een teekenaar was, eene plaat geteekend heeft, waarop het woord „Saturday" in „Satanisch" veranderd werd [1]).

Het was voor vele vrienden van Ds. SPURGEON eene treurige verrassing en teleurstelling te bevinden, dat zijn protest tegen de leer der Wedergeboorte door den Doop, in zekere mate ten minste, verzwakt werd door een in druk verschenen brief van den predikant BAPTIST WRIOTHESLEY NOEL, die zelf de Anglicaansche Kerk had verlaten, om de Leeraar te worden der Baptistische gemeente, die in haar kerkgebouw in JOHN Street hare godsdienstoefeningen houdt, en wiens brochure over de Vereeniging van Kerk en Staat eene even sterke veroordeeling bevat van de Angli-

---

[1]) Op die plaat werd SPURGEON voorgesteld als „GROOTHART" (zie BUNYAN's Christinne-reis).

caansche geestelijkheid als in de leerrede uitgedrukt was, die hij afkeurde. Men was algemeen van meening, en op het gezag van den heer ARNOLD, den vroegeren Secretaris der Evangelische Alliantie, werd het ook officieel bevestigd, dat Ds. SPURGEON's uittreden van dat lichaam het gevolg was van den brief van Ds. BAPTIST NOEL, maar de volgende paragraaf in Ds. SPURGEON's maandblad *Het Zwaard en de Truffel* van Maart 1870 stelt de zaak in het ware licht:

„Onze lezers zullen kennis genomen hebben van een brief, die door ons aan een Amerikaansch blad was gezonden, en waarin de reden opgegeven is, waarom wij de vergadering der Evangelische Alliantie te New-York niet kunnen bijwonen. Wij moesten dezelfde verklaring geven aan de Hollandsche broeders, toen de vergaderingen te Rotterdam gehouden werden; daar wij echter den vrede in den boezem der Alliantie niet wenschen te verstoren, hebben wij de quaestie niet opgerakeld. Het kan echter goed zijn te constateeren, dat wij, ten tijde, dat Ds. NOEL's brief verschenen is, waarin hij bezwaar maakt tegen zekere uitdrukkingen, die wij in onze leerrede over „De Wedergeboorte door den Doop" gebezigd hebben, een brief ontvingen van den heer JAMES DAVIS, den Secretaris der Alliantie, waarin hij in de sterkste bewoordingen te kennen gaf, dat ons niets anders overbleef dan òf onze harde woorden in te trekken, òf op te houden lid der Alliantie te zijn. De vriendelijke gezindheid kennende van Ds. NOEL, zouden wij van dezen brief niet veel notitie hebben genomen, indien wij door het schrijven van den Secretaris niet in den waan waren gebracht, dat het geheele comité der Evangelische Alliantie van hetzelfde gevoelen was, en daar het ons onmogelijk was om ook maar eene enkele syllabe terug te nemen van hetgeen wij in die leerrede gezegd hebben, en ook niet geneigd waren de Alliantie in ons geschil te betrekken, hebben wij ons lidmaatschap er van opgezegd. Later hebben wij vernomen, dat die brief niet geautoriseerd was, d. i. dat de heer DAVIS niet gemachtigd was hem te schrijven, en verscheidene leden van het comité der Evangelische Alliantie hebben hun leedwezen er over betuigd, dat wij ten gevolge van dit schrijven uitgetreden zijn. In dien staat van zaken zijn wij volkomen lijdelijk; wij wenschen geene persoonlijke quaesties op te rakelen, of krakeel te doen ontstaan; maar het is nu duidelijk voor elk, dat mannelijkheid zoowel als Christelijke oprechtheid ons verbieden om onder deze omstandigheden de vergaderingen der Alliantie bij te wonen, terwijl wij eigenlijk nog onder haren ban zijn."

Gelukkig heeft Ds. SPURGEON eenige jaren later een middel gezien om zich wederom bij de Alliantie te voegen, en zoo bleef hij lid van haren Raad, totdat hij in 1892 „naar huis" is gegaan. Bij vele gelegenheden heeft hij op vergaderingen in verband met de Alliantie gesproken; de gedenkwaardigste van die gelegenheden was wel de groote bijeenkomst in „Exeter Hall" en in de „Mildmay Conference Hall", in 1888, voor het vereenigd getuigenis met betrekking tot de fundamenteele waarheid, toen de „Down-grade"-strijd op het hevigst was, en duizenden van hen, die de Evangelische leerstellingen liefhebben, behoefte gevoelden aan eene duidelijke, nadrukkelijke „verklaring van de dingen, die zeer vastelijk onder

ons geloofd worden" [1]). Het is ook opmerkenswaardig, dat Ds. SPURGEON in de circulaire betreffende de Pastor's College Evangelische Vereeniging geschreven heeft: „Als kort begrip van ons geloof hebben wij met zekere wijzigingen en bijvoegingen den grondslag aangenomen der Evangelische Alliantie, en dat wel des te gereeder nu zoo vele geloovigen van verschillende Kerken de voornaamste punten, waaromtrent zij het eens zijn, op die wijze gaarne in het licht hebben gesteld."

Het twistgeschrijf over „De Wedergeboorte door den Doop" was voor Dr. CAMPBELL de aanleiding om eene reeks van artikelen te doen verschijnen in *The British Standard*, die zich uitstrekte over zeventien weken, en later herdrukt werd in een klein octavo-boekdeel van 330 bladzijden. In de Inleiding gaf hij de verklaring, waarom hij niet eerder deel had genomen aan den strijd: „Het was aan velen bekend, dat er tusschen Ds. SPURGEON en mij sedert lang een band van innige en hartelijke vriendschap bestond, waarvan mijnerzijds het bewijs gegeven werd door de artikelen, die in *The British Standard* en andere door mij geredigeerde bladen of tijdschriften van tijd tot tijd zijn verschenen. In den eersten tijd van zijne vestiging in Londen, toen zijn voorspraken in de pers noch talrijk, noch — op een paar zeer eervolle uitzonderingen na — zeer bekwaam of invloedrijk waren, terwijl zijne tegenstanders even gewetenloos als machtig waren, stond ik aan zijne zijde. Het heeft onze wederzijdsche vrienden dus wel eenigszins verwonderd, dat ik ook thans niet onder de eersten was, die zich aan zijne zijde hebben geschaard. Men kon zich mijne schijnbare onverschilligheid niet verklaren, maar die verbazing kwam veel meer voort uit hun gevoel dan uit hun verstandig oordeel, want zij hebben niet bedacht, dat de staat van zaken ten eenenmale veranderd is. Ds. SPURGEON was niet langer een teeder, zwak boompje, dat aan de vriendelijke schaduw van een ouderen boom nuttigheid kon ontleenen, maar een eik van het woud, welks wortelen diep in de aarde gedrongen zijn, en welks zware, wijd uitgespreide takken den storm trotseeren. Zij vergaten, dat Ds. SPURGEON alleen meer dan opgewassen is tegen al zijne tegenstanders. En bovendien: een vluchtig courantenartikel zou, hoe krachtig ook en hoe goed gesteld, den vrienden wel genoegen gedaan hebben, maar van weinig belang of gewicht zijn geweest voor de zaak, die mij zoo na aan het hart lag, — de verbetering en zuivering van de Liturgie der Engelsche Kerk.... Die zaak is van het grootste belang, zij is eene levensquaestie voor de Kerk, niet slechts voor hare nuttigheid, maar zelfs voor haar bestaan als Protestantsche Instelling! Het algemeene van de leer der Wedergeboorte door den Doop zal het voorspel blijken te zijn van haren val en van de wederherstelling van de Roomsche Kerk met al hare duisternis en dienstbaarheid, hare ellende en goddeloosheid."

De dienst in den Tabernacle van Zondagavond 31 Juli 1864 was zeer gedenkwaardig voor Ds. SPURGEON en twee zijner hoorders, en later voor

---

[1]) LUKAS I: 1, naar de Engelsche overzetting.

nog vele anderen, toen hij mededeeling deed van een zeer bijzonder voorval in verband met zijne leerrede van dien avond. Een man, wonende in Newington, was door middel van des Leeraars prediking tot God bekeerd, en hij kwam toen geregeld de godsdienstoefeningen in den Tabernacle bijwonen. Zijne vrouw, die een zeer ijverig lid was van de Anglicaansche Kerk, was hier zeer sterk tegen, maar in weerwil van alles, wat zij zeide, bleef hij toch bij ons ter kerke gaan. Op een Zondagavond, nadat haar man ter godsdienstoefening was opgegaan, kreeg bij haar de nieuwsgierigheid de overhand over het vooroordeel, en zij besloot zelve Ds. SPURGEON te gaan hooren. Daar zij niet herkend wilde worden, trachtte zij zich te vermommen door een dichten sluier en grooten, zwaren omslagdoek, en om nog meer opzien te vermijden, ging zij plaats nemen op de bovenste galerij. Het was heel laat, toen zij in het gebouw kwam, en zoo was het, dat juist op het oogenblik, toen zij binnentrad, de prediker zijn tekst voorlas, en de eerste woorden, die zij hoorde, zeer treffend op haar pasten, inzonderheid wijl zij verklaarde, dat Ds. SPURGEON haar bepaald aanwees, toen hij zeide: „Kom in, gij huisvrouw van JEROBEAM, waarom veinst gij eene andere te zijn?" [1])

En nog sterker werd haar indruk, toen de Leeraar in den loop zijner leerrede zeide: „Terwijl ik aldus spreek van den dusgenaamd „„toevallig aanwezenden"" hoorder, kan ik de gedachte niet van mij afzetten, dat ik iemands beeld heb geschetst. Ik denk, dat er sommigen hier zijn, wier karakter en wijze van doen nauwkeurig genoeg zijn aangeduid om te weten wie bedoeld wordt. Denk er aan, indien die schets op u past, dan wordt gij er ook mede bedoeld, en indien het uw beeld is, zoo zie niet rond onder uwe buren, zeggende: „„Ik denk, dat iemand anders bedoeld werd."" Pas die woorden toe op uzelven, en moge God ze zoo indrukken in uw geweten, dat gij ze niet weder kwijt kunt worden!.... Ik denk niet, dat er werkelijk heden avond hier iemand is, die zich door kleedij heeft vermomd, hoewel zoo iets wel eens gebeurd is; maar, wie gij ook moogt wezen, vermomd of niet vermomd, het dient nergens toe om uwe eenzelvigheid te verbergen, waar Gods Evangelie gepredikt wordt, het zal u ontdekken, en ook de gedachten en bedoelingen uws harten ontdekken. Het zal u doorgronden en uw waar karakter aan het licht brengen, hoezeer gij u ook vermomd moogt hebben."

Toen de man te huis kwam, ontdekte zijne vrouw hem haar geheim, en zeide, dat hij zeker op de eene of andere wijze aan Ds. SPURGEON had doen weten, dat zij zich op de galerij bevond. De goede man ver-

[1]) 1 Kon. XIV: 6, naar de Engelsche overzetting.

Het is merkwaardig, dat eenige jaren te voren een bijna gelijk voorval plaats had, toen Ds. SPURGEON nog in de New-Park-Street-Kerk predikte. Bij die gelegenheid was het de vrouw van een voornaam Londensch Doctor, die den jeugdigen prediker wenschte te hooren, zonder dat men haar herkende. Ook zij vermomde zich volkomen, — naar zij dacht — maar zeer verbaasd was zij, toen zij den tekst hoorde voorlezen, die zoo bijzonder op haar van toepassing was: „Kom in, gij huisvrouw van JEROBEAM, waarom veinst gij eene andere te zijn?"

zekerde haar, dat hij geheel onschuldig was, maar zij wilde het niet gelooven. Toen hij nu den volgenden dag den Leeraar zag, zeide hij hem in welk eene moeielijkheid hij zich bevond, door het zonderlinge voorval met zijne vrouw, en toen voegde hij er bij: „Maar, Dominee, als *zij* JEROBEAM's huisvrouw is, dan moet *ik* JEROBEAM zelf zijn, en die naam is niet heel vleiend voor mij."

Op den bidstond van Maandagavond, toen Ds. SPURGEON dit voorval verhaalde, maakte hij tevens melding van de leerrede in „Exeter Hall", toen hij plotseling van zijn onderwerp afstapte, en naar zekere richting wijzende, zeide: „Jongeling, de handschoenen, die gij aan hebt, zijn niet betaald; gij hebt ze van uwen patroon gestolen." Aan het einde van den dienst kwam een jongeling, bleek en zeer ontroerd, in het vertrek, dat als consistoriekamer gebruikt werd, en verzocht om Ds. SPURGEON te spreken. Toegelaten zijnde, legde hij een paar handschoenen op de tafel en zeide met tranen in de oogen: „Het is voor de eerste maal, dat ik mijn patroon bestolen heb, en ik zal het niet weer doen. Gij zult mij niet verraden, wel, Dominee? Het zou de dood zijn voor mijne moeder, als zij hoorde, dat ik een dief ben geworden." De prediker had „in zijne eenvoudigheid zijn boog gespannen", maar de pijl trof het wit, waarvoor God hem bestemd had, en op deze wonderlijke wijze was de verschrikte hoorder waarschijnlijk er voor behoed om nog grooter misdaad te begaan.

Een dienst, die nog gedenkwaardiger was geworden nadat verscheidene jaren voorbij waren gegaan, was die, welke gehouden werd op Zondagmorgen 4 Augustus 1867, toen de Leeraar predikte over JOB XIV : 14: „Al de dagen van mijn bestemden tijd zal ik wachten, totdat mijne verandering komt" [1]). Na den moord op President JAMES A. GARFIELD, in September 1881, schreef zijne weduwe aan Ds. SPURGEON: „Het is een mijner kostelijkste, heerlijkste herinneringen, dat ik op een schoonen Zondagmorgen (4 Augustus 1867) naast Generaal GARFIELD in den Metropolitan Tabernacle zat en naar uwe stem luisterde. Van morgen heb ik in zijn dagboek zijne aanteekening hiervan overgelezen. Eene zinsnede er van zal u belang inboezemen. Na zijn indruk beschreven te hebben van het talrijk gehoor, van den prediker en van de leerrede, voegt hij er bij: „God zegene Ds. SPURGEON! Hij werkt mede aan de oplossing van het vraagstuk om godsdienst- en burgerlijke vrijheid voor Engeland te verkrijgen, op eene wijze, die hij zelf niet weet.""

Eene zinsnede in die leerrede was bijzonder gepast voor de honderden van Amerikanen en andere vreemdelingen van over de zee, die toen tegenwoordig waren: „Het Christelijk leven behoort een leven te zijn van wachten, dat is van los zijn van alle aardsche dingen. Er zijn heden morgen vele reizigers in ons midden; zij gaan van de eene plaats naar de andere, en zien verschillende landen. Daar zij echter slechts reizigers zijn, en weldra naar hun eigen land terug zullen keeren, verdiepen zij zich niet in de handelszaken van Lombard Street of Cheapside. Zij doen geene pogingen om groote landgoederen te koopen, om er door verbete-

[1]) Naar de Engelsche overzetting.

ring en ontginning groote winsten mede te behalen; zij weten, dat zij hier slechts vreemdelingen zijn, en handelen als zoodanig. Zij stellen zoo veel belang in de zaken van het land, waarin zij verwijlen, als gepast is voor hen, die er geene burgers van zijn. Zij wenschen het goede toe aan hen, onder wie zij voor eene wijle verkeeren; maar dat is ook alles, want zij gaan naar huis en daarom zijn zij niet van plan om zich met iets te belasten, dat hun het vertrek van onze kusten zou kunnen bemoeielijken."

Op Donderdagavond, 16 April 1868, hield Ds. SPURGEON eene leerrede bij gelegenheid van het jaarfeest van het Jongelieden Hulpgenootschap van het Baptistische Zendeling Genootschap. Zijn tekst was Hand. II: 17; „Uwe jongelingen zullen gezichten zien." Als jonge man tot jonge mannen sprekende, liet de prediker zijn recht gelden om gezichten te zien, en onder anderen was het volgende van zeer practischen aard: „Gesteld, dat hier een aantal jonge mannen zijn, die elkander zeer goed kennen, jongelingen, die in hetzelfde heiligdom zijn opgeleid, in dezelfde Kerk zijn gevoedsterd en gekweekt, die morgen, of op welken anderen tijd het hun gelegen komt, elkander ontmoeten en dan tot elkander zeggen: „„Wij zijn nu werkzaam in ons beroep of bedrijf; God geeft ons min of meer voorspoed. Wij huwen; wij stichten huisgezinnen; maar wij vertrouwen, dat wij ons toch nooit geheel en al zullen laten opgaan in wereldlijke aangelegenheden. Wat behooren wij, o. a. voor de Zending, te doen?"" En als dan de vraag eens gesteld werd: „„Is er ook iemand onder ons, die heen zou kunnen gaan om de Heidenen voor ons te onderwijzen?"" Daar de meesten van ons de gaven en bekwaamheden hiervoor missen, of geene roeping hebben tot dien arbeid, is er dan niet een uit twaalf van ons jonge mannen, die te zamen opgegroeid zijn, eene zelfde Zondagsschool hebben bezocht, die de bekwaamheid heeft en de roeping gevoelt om heen te gaan? Laat ons dit tot een onderwerp maken van gebed, en als de Heilige Geest zegt: „„Zondert Mij af DIE-EN-DIE voor dezen arbeid,"" dan zullen wij elven, die hier blijven, dit doen: wij zullen tot hem zeggen: „„Broeder, gij kunt niet te huis blijven om fortuin te maken, of ten minste eene zekere welgesteldheid voor u en de uwen te verdienen. Gij wijdt u thans aan eene hachelijke onderneming, maar wij zullen u steunen. Wij kennen u, en wij hebben vertrouwen in u; daal gij af in de mijn, en wij zullen het touw vasthouden. Ga uit in verband met het Genootschap onzer Kerk, maar wij zullen jaarlijks de kosten er voor betalen. Hebt gij geloof genoeg om heen te gaan en te vertrouwen, dat de Heere zal voorzien? Dan zullen wij geloof genoeg hebben, en ook vrijgevigheid genoeg om te zorgen voor uwe behoeften. Gij predikt CHRISTUS, wij zullen geld verdienen voor CHRISTUS. Als gij uwen Bijbel opent voor CHRISTUS, zullen wij onze winkels openen voor CHRISTUS; en terwijl gij de banier ontrolt van CHRISTUS' liefde, zullen wij onze katoentjes ontvouwen of kruidenierswaren verkoopen, en wij verbinden ons altijd uw deel te zullen afzonderen, omdat gij, als onze broeder, ons werk doet."" Ik wenschte wel, dat wij zoodanige godvruchtige clubs hadden, — heilige bondgenootschappen van ernstige, vurige

jonge mannen, die hun zendeling liefhebben, met hem gevoelen, voortdurend van hem hooren, en het op zich nemen om in zijn onderhoud te voorzien. Naar zulk een plan geloof ik, dat zij vijftig-, ja honderdmaal meer zouden geven, dan zij ooit aan een onpersoonlijk genootschap hebben gegeven, of gegeven hebben aan een man, wiens naam zij slechts kennen, maar wiens aangezicht zij nooit hebben gezien. Zou ik het beleven, dat zulk een club gevormd wordt? Zal er ooit zulk eene vereeniging gevormd worden door leden van deze Kerk, of van een der andere Londensche Kerken? Zoo ja, dan zal het mij eene groote blijdschap wezen er het visioen van gezien te hebben."

Gelukkig heeft de Leeraar het werkelijk beleefd, dat iets dergelijks tot stand is gekomen. In 1875 heeft de heer STEPHEN WIGNEY, de voorganger van een der Bijbelklassen van den Tabernacle, op zich genomen om ₤ 50 (*f* 600) per jaar bijeen te brengen als bijdrage tot het onderhoud van den Zendeling G. F. EASTON in China, die door de China Inland Mission was uitgezonden; en jaar op jaar tot op den huidigen dag heeft die Zondagsschool-onderwijzer met zijne klasse dit bedrag gestort. Later is door de invoering van het stelsel der „Zendeling Kringen" en „CAREY's Stuiver" [1]) het aantal der Tabernacle-zendelingen, die op die wijze bekostigd werden, zeer vermeerderd.

Op Zondagmiddag 26 Februari 1871 hield Ds. SPURGEON eene toespraak voor kinderen, waarvoor het gedicht van Dr. HORATIUS BONAR, beginnende:

„'k Leg mijn zonden op JEZUS,
Het vlekloos Lam van God"

hem het onderwerp aan de hand deed. In den loop zijner rede zeide de Leeraar onder anderen: „Het is zeer lang geleden sedert ik op Zondagmiddag eene toespraak heb gehouden; maar ik denk, dat sommigen van u, die nu al tot jongelingen en jongedochters begint op te groeien, zich zullen herinneren, dat ik u tóen een groot stuk scharlakenrood laken heb laten zien. Ik had mijne lieve vrouw verzocht om het aan eene sterke proef te onderwerpen. Ik zou niet hebben kunnen zeggen hoeveel maal het gespoeld en gewasschen, gewreven en gekookt was. Het was rood, toen het in de pan ging, en het was even rood, toen het er uit kwam; men kan er die kleur niet uitkrijgen. Ik heb gehoord, dat van roode vodden geen ander papier gemaakt kan worden dan het roode vloeipapier, omdat men er de kleur niet uit kan krijgen. Zoo is het ook met onze zonden; zij kleven ons aan als roode vlekken, wij kunnen ze zonder den Heere JEZUS niet wegkrijgen, welk eene moeite wij er ons ook voor geven; maar zoo wij gewasschen zijn in Zijn dierbaar bloed, worden wij wit als sneeuw. Niet slechts gaat de roode kleur weg, maar er blijft niet het minste vlekje van over."

---

[1]) Aldus genoemd naar den innig godvruchtigen en zeer vermaarden Zendeling en Orientalist WILLIAM CAREY.

Bij het einde verhaalde Ds. SPURGEON de volgende interessante herinnering uit zijne jeugd:

„De laatste wensch is:
„'k Verlang te zijn *bij* JEZUS."

Dat is het beste van alles. Maar, lieve Kinderen, gij kunt dit in uw hart niet zingen, tenzij gij doet wat in het eerste gedeelte van dit lied staat, want wij kunnen niet bij JEZUS zijn, voordat Hij onze zonden op zich heeft genomen en ons aan Hem gelijkvormig heeft gemaakt. Ik denk niet, dat velen van u eene kostschool bezoeken, maar ik weet wat ik placht te doen, toen ik op zulk eene school was. Ik wenschte in de vacantie naar huis te gaan, en zes weken vóór dien tijd vervaardigde ik een kleinen almanak. Er was voor elken dag een wit vak, dat ik dan bij het einde van iederen dag zwart maakte. Hoe verheugde ik mij, om ze zoo met inkt besmeerd te zien. Eerst zeide ik: „„Er zijn nog maar vijf weken en vijf dagen eer de vacantie begint"", en toen: „„vijf weken en vier dagen"", enz., totdat het nog maar veertien dagen vóór de vacantie was, en toen begon ik het gevoel te krijgen, dat het reeds bijna tijd was om naar huis te gaan. Ziet gij: ik verlangde naar huis; en dat is het, wat gij en ik zullen gevoelen, als wij JEZUS gelijkvormig worden, wij zullen er naar verlangen met JEZUS te zijn, waar heiligen en engelen voor eeuwig Zijn lof zingen. Maar om den dood in dat licht te kunnen zien, moeten wij eerst onze zonden op JEZUS hebben gelegd.

(Hoe levendig wordt door dit voorval uit de jongensjaren van mijn echtgenoot een gelijksoortig voorval uit veel later tijd in mijn geheugen teruggeroepen. De tijd voor een uitstapje in de vacantie was eens lang te voren vastgesteld en met koortsachtig ongeduld zag hij er naar uit. Bij iederen maaltijd werd er over gesproken, en eens zeide hij tot mij: „Vrouwtje, ik wenschte wel, dat ik een touwtje had met knoopen, dat ergens op eene zeer zichtbare plaats kon opgehangen worden, zoodat ik er aan het einde van iederen dag een stukje af kon knippen."

Onmiddellijk nam ik een stuk band, en schreef er met duidelijke letters de datums op, en bevestigde het aan de lamp, die boven de tafel in de eetkamer hing. Het was voorzeker geen sieraad voor de kamer, maar het verschafte hem genoegen om er dagelijks een eindje af te knippen, en daarom bekreunde niemand er zich om hoe het „stond", zoo hem slechts genoegen werd gedaan. Het stuk band was zeer lang, toen het opgehangen werd, en hij verheugde zich als een kind om het dag aan dag korter te zien worden.

De vrienden keken verbaasd en nieuwsgierig naar dit eind band, vooral als zij er waren op het oogenblik van het afknippen, wanneer de schaar voor den dag kwam en met alle plechtigheid het symbool van het voorbijgaan der 24 uren weggeknipt werd. Sommigen lachten, en sommigen schertsten, en nog anderen critiseerden, maar hij bleef standvastig volharden in zijne taak, totdat er nog slechts een paar duim band was blijven hangen, en wij de toebereidselen begonnen te maken voor de reize, waarnaar zoo langen tijd met verlangen was uitgezien.

Maar, helaas! onze plannen gaan niet altijd in gelijke richting met den wille Gods. Toen er nog slechts een paar dagen op het register stonden, werd mijn echtgenoot ernstig krank, en dat aandoenlijk eindje band werd verwijderd terwijl ik tranen van teleurstelling en droefheid stortte om zijnentwil. Een treurig tijdperk van lijden was aangebroken, en eens zeide hij: „Vrouwtje, wij zullen dat niet weer doen, voortaan zal het beter zijn om geduldig te wachten op de bekendmaking van Gods plannen met ons.")

Vele andere gedenkwaardige diensten werden in den Tabernacle gehouden in het tijdvak, dat door dit hoofdstuk wordt ingenomen; sommige er van zullen wellicht later vermeld worden; maar hier kan slechts plaats verleend worden voor eene korte vermelding van de leerrede, die door Ds. SPURGEON werd uitgesproken op 14 Juni 1874, den Zondag vóór zijn veertigsten verjaardag. De tekst was Deut. II : 7: „Want de Heere, uw God, heeft u gezegend in al het werk uwer hand; Hij kent uw wandelen door deze zoo groote woestijn; deze veertig jaren is de Heere, uw God, met u geweest; geen ding heeft u ontbroken", en de leerrede was in ruime mate autobiographisch. Een der meest karakteristieke zinsneden was de volgende: Het werk van sommigen van ons bestond in het prediken des Evangelies; en indien de Heere ons enkele twintigtallen van bekeerlingen had geschonken, zouden wij Hem voor eeuwig hebben geloofd en geprezen; nu Hij ons echter duizenden op duizenden van bekeerlingen heeft gegeven, hoe zullen wij woorden vinden om Hem naar waarde te prijzen? Hij heeft het werk onzer handen gezegend, zoodat eene groote gemeente bijeenvergaderd is, en nog vele kleinere gemeenten uit haar zijn voortgekomen. Er werd een werk ter hand genomen, en daarna nog een; een arbeid, die onze krachten te boven scheen te gaan, is tot stand gekomen, en daarna nog een ander; en aan Zijne voeten leggen wij de kroon neder. Ik moet mijns Heeren bijzondere gunst over mij erkennen, want de steenen zouden roepen, zoo ik het niet deed. Broeders, gij hebt deel gehad aan den zegen, — zoo stemt dan ook in met den lof Gods. Vijanden zijn opgestaan, en zij zijn gansch zeer heftig geweest, doch zij waren slechts het middel om Gods bedoelingen tot stand te doen komen, en tegen hun zin en begeerten in hebben zij onze zegeningen vermenigvuldigd. Er is krankheid gekomen, en zij bracht ons slechts onder de tucht Gods; wij werden zwak gemaakt, opdat wij krachtig zouden worden; wij zijn tot aan de poorte des doods gebracht, opdat wij het Goddelijk leven des te beter zouden leeren kennen. Eere zij God! ons leven is van het begin tot het einde één en al zegen geweest; van het oogenblik af, dat wij Hem mochten kennen, heeft Hij ons zegen op zegen geschonken en elken vloek van ons afgeweerd. Hij heeft aan ons het woord bewaarheid: „„„Zegenende zal Ik u zegenen, en vermenigvuldigende zal Ik u vermenigvuldigen.""

Van alle gedenkwaardige diensten buiten den Tabernacle zijn voorzeker wel de belangrijkste die, welke gehouden werden op de vijf Zondagen van 24 Maart tot 21 April 1867 in de Agricultural Hall in Islington. Het is

moeielijk het juiste aantal op te geven van de personen, die tegenwoordig waren — de berekeningen varieeren tusschen twaalf en vijf en twintig duizend; — maar het gehoor was wel het talrijkste, waarvoor Ds. Spurgeon in een gebouw gesproken heeft, met uitzondering van den dienst, die bij gelegenheid van den boet- en bededag in het Kristallen Paleis werd gehouden. Op dien eersten Zondagmorgen was de tekst Matth. XXI : 28—32, en ter inleiding van zijn onderwerp zeide de prediker: „De aanblik op deze ontzaglijke ruimte met de talrijke menigte, die hier vergaderd is, brengt mij tooneelen voor den geest uit de dagen, die nu gelukkig reeds lang zijn voorbijgegaan, en in de amphitheaters van oud-Rome werden aanschouwd. Rij op rij in het rond zaten de vergaderde menigten, mannen en vrouwen, met hunne wreede oogen en ijzeren harten; en in het midden stond een eenzaam man, zonder vrienden, het oogenblik verbeidende, dat de deuren van het leeuwenhok opengeschoven werden, wanneer hij zich als getuige van Christus en een slachtoffer der volkswoede zou overgeven. Toen zou het niet moeielijk geweest zijn om het kostelijke van het snoode in die menigte te onderscheiden. De onnadenkendste reiziger, die het amphitheater binnentrad, zou onmiddellijk geweten hebben, wie de discipel was van Christus, en wie de vijanden waren van den Gekruisigde. Daar stond de kloekmoedig-kalme discipel, op het punt van te sterven, maar overal in het ronde, in de kolossale rijen van het Colosseum, of in het amphitheater van eene provinciestad, zaten matronen en edelen, vorsten en boeren, plebejers en patriciërs, senatoren en soldaten, allen staarden zij met denzelfden woesten, onmeedoogenden blik het schouwspel aan, schreeuwende van vreugde als zij den doodsstrijd zagen des discipels van den gehaten Galileër, „„ter slachtbank gevoerd om den Romeinen een feestdag te bereiden.””

Een ander tooneel doet zich heden voor onze oogen op, en waaraan zich veel gelukkiger gedachten paren; maar, helaas! het is heden oneindig veel moeielijker om het kaf van het koren te onderscheiden. Hier, in dit zoo ruime gebouw, zijn, naar ik hoop, honderden, zooal geen duizenden, bijeen vergaderd, die bereid zouden zijn voor onzen Heere Jezus te sterven, indien dit offer van hen geëischt werd; en op gindsche zitplaatsen zijn er honderden, die den naam dragen van Jezus van Nazareth, en Zijn Evangelie aannemen; en toch vrees ik, dat er zich in die levende heuvels van weerszijden, en in dit zoo groote middenruim, ook vele vijanden van den Zone Gods bevinden, die, Zijne rechtmatige eischen vergetende, die „menschenzeelen” van zich afwerpen, welke hen behoorden vast te hechten aan Zijn troon, en zich nooit onderworpen hebben aan de machtige liefde, die zich geopenbaard heeft in Zijn kruis en in Zijne wonden. Ik kan die afscheiding niet ondernemen. Tot aan den dag des oogstes moet gij te zamen opwassen. U van elkander te onderscheiden zou eene taak zijn, die te dezer ure door geene engelen zou kunnen volbracht worden; maar die zij eenmaal zeer gemakkelijk zullen verrichten, wanneer zij op het bevel huns Meesters — de oogsttijd gekomen zijnde — eerst het onkruid zullen vergaderen om het in busselen te binden en het te verbranden, en daarna de tarwe in Jehovah's schuur zullen brengen.

Ik zal die verdeeling niet beproeven, maar wèl vraag ik aan een iegelijk uwer om voor zichzelven de zaak uit te maken. Ik zeg u, jongelingen en jongedochters, ouden van dagen en vaders, onderzoekt u heden, of gij in het geloof zijt.

Laat niemand het voor eene uitgemaakte zaak houden, dat hij een Christen is, omdat hij zich bevindt onder hen, die samenkomen ter Godsvereering. Laat niemand zijn naaste oordeelen, maar laten wij allen ons zelven oordeelen. Tot een iegelijk uwer zeg ik met diepen ernst: Laat er eene scheiding plaats hebben in uwe consciëntie, en laat uw verstand scheiding maken tusschen hem, die God vreest, en hem, die Hem niet vreest. Hoewel er geen man bekleed met linnen en een schrijvers inktkoker aan zijne lenden door uw midden zal gaan om een teeken te teekenen op de voorhoofden der lieden, die zuchten en uitroepen over al de gruwelen dezer stad, zoo laat het geweten den inkthoorn nemen en eerlijk het teeken teekenen, of wel dat gunstige teeken niet teekenen, en laat een iegelijk zichzelven heden morgen afvragen: „„Ben ik aan de zijde des Heeren? Ben ik voor CHRISTUS of voor Zijne vijanden? Vergader ik met Hem, of verstrooi ik?”” „„Scheiden! scheiden!”” [1]) roepen zij in het Parlement, laat ons heden in deze groote vergadering hetzelfde zeggen. Politieke scheidingen zijn slechts nietigheden, vergeleken bij de allergewichtigste onderscheiding, die ik u wensch te doen overwegen. Onderscheidt, zooals gij onderscheiden zult worden ter rechter- en ter linkerzijde op den grooten dag, wanneer CHRISTUS de wereld zal oordeelen in gerechtigheid. Onderscheidt, zooals gij onderscheiden zult worden, als de zaligheid des Hemels, of het wee der Hel, uw eeuwig deel zal zijn.”

[1]) Dat is: door scheiding te maken te onderzoeken naar de meening der leden vóór of tegen eene wet.

ZES-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Herinneringen aan Uitstapjes in den Vreemde. Door Mevrouw C. H. Spurgeon.

De eeuwige heuvelen, „gebouwen van God, niet met handen gemaakt", overtreffen de voortreffelijkste werken der menschen, niet slechts in hunne natuurlijke majesteit, maar in hunne macht om de edelste gevoelens in het hart der menschen op te wekken. Een uur, eenzaam doorgebracht op de eene of andere bloemrijke bergglooiing, met de met sneeuw bedekte bergtoppen overal in het rond, en den gletscher beneden, en de wereld van zorgen ver weg, is beter dan eene eeuw van wereldsche vroolijkheid en vermaak, of van de pracht en grootschheid des levens; dit hebben wij gezien, en hiervan leggen wij getuigenis af. C. H. S.

Er zijn menschen, die nooit glimlachen. Arme zielen! Op Zondag sluiten zij de luiken. Het doet hun leed, dat de bloemen zoo schoon zijn, en zij meenen, dat zij gewit hadden moeten worden; zij gelooven bijna, dat het beter zou zijn, als de tuinbedden wat somberder van kleur waren. Ik heb menschen gekend, voor wie ik hooge achting heb, die op deze wijze spreken. Een broeder, wiens schoenriem ik niet waardig ben te ontbinden, zeide bij eene zekere gelegenheid, dat hij, toen hij eens den Rijn opvoer, zijne oogen sloot, en nooit keek naar de rotsen, en de oude kasteelen, of de stroomende rivier, daar zijne ziel zich met hoogere dingen bezighield. Voor mij is de natuur echter een spiegel, waarin ik het aangezicht Gods aanschouw. Het is mij eene verlustiging om rond te zien, en:

„Door de natuur op den God der natuur te zien."

Voor hem was dit alles echter onheilig. Ik versta dit niet. Ik heb geene sympathie met hen, die de materieele wereld beschouwen als eene zeer slechte plaats, en alsof nergens de hand Gods was te bespeuren, nergens eenig teeken was te zien van Gods wijsheid, noch eenigerlei bewijs van Gods zorg. Ik geloof, dat wij ons mogen verlustigen in de werken Gods, en er veel genot in mogen vinden, en dat wij werkelijk door de aanschouwing Zijner wondervolle werken nader tot Hem kunnen gebracht worden. C. H. S.

In „de vijftigen en zestigen" werd aan den lust tot reizen niet zoo algemeen toegegeven als heden ten dage, en zoo hebben betrekkelijk weinig toeristen ons pad gekruist, toen wij over berg en stroom en vallei

reisden. Wij genoten kalm, maar niet in treurigheid. Wij vlogen den Mont-Cenis-tunnel niet door met een spoortrein, en beklommen den Rigi niet met behulp van een luchtspoorweg, want deze triomf van ingenieurs-bekwaamheid was toen nog niet behaald. Het waren de dagen van *diligences* en rijtuigen, van het rijden op muilezels of het gebruik van de eigen voeten, en ik geloof, dat, om waar genot te smaken, en blijvende indrukken te hebben van die prachtige natuurtooneelen, deze manier van reizen ver te verkiezen is boven die van heden, nu men in den spoortrein door de natuur heenstoomt, zonder den tijd te hebben om het oog over het landschap te laten weiden. Ik ben over de meeste der groote bergpassen der Alpen gegaan, en ik ben er dankbaar voor, dat ik eene onuitwischbare herinnering heb behouden aan hunne verhevene majesteit, omdat ik er de voorkeur aan gaf, om, zoo het slechts eenigszins mogelijk was, over de goed gebaande wegen te gaan, en eens stil te staan tusschen de ontzaglijke hoogten en diepten, waardoor ik was omringd.

Op den St.-Gothard-Pas heb ik eens een tien minuten doorgebracht, die ik nooit zal vergeten. Ik wandelde alleen voor het rijtuig uit — mijn echtgenoot en de heer PASSMORE gevoelden zich te behaaglijk op hun gemak om het rijtuig te verlaten — en bij een kromming van den weg kwam ik in het gezicht van het meest majestueuze gedeelte van den weg, de Duivelsbrug.

Geen levend wezen was ergens te bespeuren; de machtige massa van granietrots verhief zich aan weerskanten, met de diepe en woeste bergkloof er tusschen, waarin de Reuss schuimde en bruiste, en gansch in de nabijheid waren de oude en de nieuwe brug over den ontzettenden afgrond. Ik had zoo dikwijls afbeeldingen gezien van die plaats, dat ik haar terstond herkende, maar de werkelijkheid overstelpte mij. Ik leunde tegen den kant van het rotspad, en had voor een oogenblik een gevoel van ontzettenden angst en van eenzaamheid. Wat zou het zijn, als het rijtuig eens niet aan de kromming van den weg verscheen? Als ik eens werkelijk *alleen* was in die verhevene, maar zoo eenzame plaats? En toen had er plotseling eene reactie bij mij plaats, en ik gevoelde mij zoo veilig, zoo nabij het hart van God te midden van Zijne wonderwerken, dat mij tot op den huidigen dag de herinnering dierbaar is aan de verwezenlijking, die ik toen had van Zijne tegenwoordigheid en van de heerlijkheid Zijner macht.

Tweemaal hebben wij te zamen Venetië bezocht, en alles, wat wij gedurende ons verblijf aldaar genoten hebben, komt door eene krachtsinspanning van den wil, of door een blik op des heeren RUSKINS boek over *Steenen van Venetië* met de oude bekoring in mijne herinnering terug.

De glorie van de „Koningin der Adriatische Zee” begon toen reeds af te nemen, maar er was nog genoeg van overgebleven om onze vurige bewondering op te wekken, en hare aandoenlijke schoonheid tot ons hart te doen spreken. Er bleef ons veel gespaard van het gezicht op die armoede en vermolming, die de heerlijke stad tegenwoordig ontsieren, en

zoo is dan de „Bruid der Zee” in mijne herinnering blijven voortleven als eene schepping van buitengemeene schoonheid, schitterende in de prismatische tinten van een prachtigen zonsondergang en gehuld in een sluier van gouden nevel, gelijk ik haar het laatst gezien heb, toen wij terugkeerden van een uitstapje naar het eiland Liddo, aan welks oevers wij een heerlijken dag hadden doorgebracht.

De vermelding van dit eiland herinnert mij aan eene omstandigheid, waaruit Ds. Spurgeon's macht van illustratie en vruchtbaarheid van gedachten bleek. Uit zaken en omstandigheden, waarvan men dit het minst verwacht zou hebben, wist hij eene verborgene beteekenis te halen of er eene leering aan te ontleenen, en toch komt het mij voor, dat hij zelden *gedwongen* was in het gebruik zijner beelden, of ze, gelijk men zegt: „met de haren er bij sleepte”; gansch natuurlijk en als vanzelf kwam er voor hem uit de onbezielde wezens eene zachte fluisterstem, die hem van de grootheid, goedheid en genade van God sprak. Zoo was het ook met de omstandigheid, die ik hier wil mededeelen. Terwijl wij op dit zandige eiland toefden, hetwelk, als het ware, een dam vormt tusschen Venetië en de Zee, werden wij bekoord door het liefelijk geluid der stadsklokken, dat over de lagunen klonk en ineensmolt met het zachte bruisen der golven tegen het strand. Terwijl wij luisterden, dachten wij, dat de melodie schier hemelsch was, maar toen wij terugkeerden en ons in het midden van het luid geklingel bevonden, waren wij van eene andere meening, want de liefelijke tonen gingen over in een woest gekletter en de bekoorlijke muziek was een oorverdoovend geraas. Elke klok scheen haar eigen wanklank te hebben, terwijl er van harmonie in dit gezelschap van levenmakers geen sprake was. Het was de afstand, die bekoring had verleend aan het geluid. Eenigen tijd daarna schreef Ds. Spurgeon: „De woorden van dichters en zeer begaafde schrijvers kunnen over het geheel en van uit de verte gehoord, ons liefelijk genoeg in de ooren klinken; maar hoe weinige daarvan kunnen een nauwkeurig onderzoek verdragen! Hun klokkenspel als geheel klinkt tamelijk fraai, maar iedere klok afzonderlijk zouden wij spoedig moede zijn. Zoo is het nooit met de Goddelijke woorden van Jezus. Gij hoort ze weerklinken in de verte, en dan zijn zij een en al liefelijkheid. Toen gij als zondaar heen en weer dwaaldet, gelijk een reiziger, die te middernacht in de woestijn verdwaald is, hebben zij u teederlijk toegeroepen om te huis te komen! En nu gij het huis der barmhartigheid bereikt hebt, kunt gij stil zitten en luisteren naar iederen afzonderlijken toon van het klokkenspel der liefde, en vol van bewondering gevoelen, dat zelfs de harpen der engelen die muziek niet kunnen overtreffen.”

Er had eene zeer interessante reis plaats naar Hamburg en Helgoland (waarvan Ds. Spurgeon een uitvoerig verhaal heeft gegeven in zijn maandblad *Zwaard en Truffel* van 1867) en een gedenkwaardig bezoek aan Genève, waar wij den godvruchtigen Dr. Merle d'Aubigné in zijn eigen huis zagen. Mijn echtgenoot predikte in de kathedraal, op Calvijn's kansel, bij welke gelegenheid hij de zwarte Geneefsche toga droeg (zie

Spurgeon en zijn diakenen, 1856.

Spurgeon doopende in de „Metropolitan Tabernacle."

Deel II, bl. 304). O, er was daar op dien dag ten minste ééne vrouw, die fier was op haar echtgenoot!

Gedurende de lange maanden van eenzaamheid, die ik wegens mijne falende gezondheid in latere jaren heb moeten doorbrengen, was de herinnering aan deze reisjes mij altijd liefelijk, als ik mij de moeielijkheden en gevaren, die aan deze tochten verbonden waren, of de genietingen, die er uit voortvloeiden, voor den geest bracht. Dit genoegen werd nog verhoogd, als mijn echtgenoot eens eene wijle bij mijne legerstede kon toeven, en het gesprek dan liep over deze zonnige dagen, en wij elkander aan onze grappigste avonturen herinnerden en hartelijk lachten om de vergissingen, die wij begingen of wel goedmaakten. O, er waren vreemde geschiedenissen te verhalen; ik zou wel een boekdeel kunnen vullen met de herinneringen aan deze heerlijke reisjes.

Het eerste voorval, dat mij op dit oogenblik voor den geest komt, bracht ons in verlegenheid genoeg toen het gebeurde, maar heeft ons later dikwijls vermaakt. Wij passeerden den Col di Val Dobbia van Varallo naar Gressonay. Zonder eenige hindernis van belang bereikten wij den top, en rustten eene wijle in het kleine hospitium, dat het heele jaar door den reizigers eene schuilplaats verleent. Na dit vriendelijk toevluchtsoord verlaten te hebben, begonnen onze moeielijkheden. Het pad gaat steil afwaarts over een sneeuwveld; links was eene steile glooiing, en waar wij liepen was het voetpad geheel met losse steenen bedekt, die *voor ons* het loopen moeielijk en gevaarlijk maakten. Wij waren nog niet ver gegaan, toen de muilezel, die de bagage droeg, struikelde en van de helling gleed, naar wij dachten, een wissen dood te gemoet. Eer hij echter den schrikkelijken afgrond bereikte, was er iets, dat hem in den weg kwam, waardoor hij ter zijde afweek en precies aan den rand des afgronds liggen bleef. De gidsen hadden hem weldra bereikt en veilig teruggebracht; maar het ongeval had ons allen zoo verschrikt, dat Ds. SPURGEON op den grond in de sneeuw ging zitten en weigerde om een stap verder te gaan! „Wilt gij niet teruggaan naar het hospitium boven op den berg?” vroegen wij. Neen, hij wilde blijven waar hij was. „Wilt gij niet beproeven om met een vriend aan iedere zijde den berg af te gaan?” Neen, hij verklaarde *zich niet te kunnen bewegen.* Wat wij ook zeiden of voorstelden, het baatte niet; en zoo gingen wij dan bij hem in de sneeuw zitten, en trachtten ons onze positie duidelijk voor te stellen. Wij bevonden ons op meer dan 8000 voet boven de oppervlakte der zee, op de scherpe zijde van een berg, en, zoo wij ons terstond op weg konden begeven, hadden wij precies den tijd om vóór den avond Gressonay te bereiken. Het was een moeielijk geval, en gansch verslagen zagen wij eerst op elkander, en toen op onzen schier bezwijkenden aanvoerder. Nooit te voren was zoo iets voorgekomen, want hij scheen altijd veel te genieten op de bergpassen, en had nooit vrees gekend. Eindelijk konden wij er hem toe bewegen om op te staan, en wij bereikten veilig Gressonay, schoon de weg hem zeer pijnlijk viel. Ik heb

later gedacht, dat de ontzettende avond in de Surrey Muziekzaal de oorzaak was van den vreemden gemoedstoestand, waarin hij toen verkeerde, en dat het fijne organisme van zijn wondervol brein hier of daar zulk eene sterke drukking ondergaan had, dat een plotselinge schrik, zooals die veroorzaakt werd door het afglijden van het muildier naar de diepte, voor een oogenblik de kracht had om het evenwicht er van te verbreken. Hoe dit zij: er zijn toen geene kwade gevolgen uit voortgekomen, en het was ons eerder eene oorzaak van vroolijkheid dan van angst.

Het was in deze zelfde vallei van Gressonay, eenige dagen na onze zoo moeielijke aankomst aldaar, dat een zeer bijzonder getuigenis van de schoonheid van het Christelijk karakter, gelijk dit gezien werd in Ds. SPURGEON en zijne reisgezellen, gansch vrijwillig afgelegd werd door personen, van wie wij dit niet in het minst verwacht hadden. Wij hadden eene aangename pleisterplaats gevonden in een hotel aan den voet des bergs, en geheel uitgerust van onze doorgestane vermoeienissen, deden wij op een schoonen voormiddag een tochtje in de vallei, op weg naar den Lys Gletscher, terwijl de hotelhouder, de heer DELAPIERRE, en zijn zoon FERDINAND als gidsen medegingen. Wij waren zeer goedsmoeds en opgewekt, genoten van het veilige en gemakkelijke reizen over een goed geplaveid muilezel-pad, alsmede van het heerlijke landschap en de kostelijke lucht van deze vallei, die 4530 voet boven de oppervlakte der zee ligt. Mijn echtgenoot, de heer PASSMORE en de heer MORGAN reden vooraan, en als ik mij wèl herinner, begon Ds. SPURGEON God te loven en te danken voor al het schoone en liefelijke, waardoor wij omringd waren, en hij verzocht ons met hem in te stemmen. Dit deden wij, en de heer DELAPIERRE, die mijn muildier bij den toom leidde, zag zijne gasten vol verwondering aan, en zich tot mij wendende, zeide hij: „Mais, Madame, ces Messieurs ne sont pas des hommes, ce sont des anges!" [1]) Ik vroeg waarom hij dit dacht, en hij werd gansch welsprekend in zijn lof van hun waardig en vriendelijk gedrag, zoo gansch anders, zeide hij, dan wat hij bij andere reizigers had opgemerkt. Zij hadden niets gezegd of gedaan, dat bijzonder hemelsch was, maar hunne Christelijke gezindheid, die zich altijd gelijk bleef, bleek zoo duidelijk en heerlijk gedurende hun verblijf in het hotel, dat die man zich niet kon weerhouden van te spreken van den indruk, dien dit op hem gemaakt had. Ik geloof, dat hij volkomen oprecht was in zijne verwondering en bewondering, want wij werden door hem en zijn zoon bediend met eene onderscheiding en een eerbied, alsof wij waarlijk hemelsche gasten in menschelijke gedaante waren. Wij verlieten die plaats met groot leedwezen aan beide zijden, en beloofden ons eens voor een langduriger verblijf terug te zullen keeren; maar hoewel die begeerte nooit vervuld werd, was toch het hotel van ST.-JEAN de Gressonay ons immer het symbool van al wat heerlijk en liefelijk is in het reizen in den vreemde.

---

[1]) „Maar, Mevrouw, deze heeren zijn geene menschen, het zijn engelen!"

Terwijl ik schrijf herinnert mij het slaan van eene koekoeksklok aan derzelver trouwe diensten gedurende bijna het geheele tijdperk van mijn huwelijksleven, want wij kochten haar te Schaffhausen op onze eerste reis naar Zwitserland, en al dien tijd heeft zij trouw het uur geslagen! Ik weet niet, of „Westwood" een dierbaarder reliek bevat van de gezegende dagen, die voorbij zijn gegaan, dan die aardige koekoeksklok, en zij geeft voorzeker wel een goed getuigenis van iemands voortreffelijken arbeid, nu veertig jaren geleden, volbracht.

Ds. Spurgeon was een zeer oplettend reiziger, stelde veel belang in alles wat hij zag, en vond een innig genot in de immer afwisselende natuurtooneelen. Hij bezat ook de groote gave om van alles gebruik te maken, dat hem kon helpen om de boodschap te verduidelijken, die hij als gezant van God had te brengen aan zondige menschen. Verwonderlijk was zijne bekwaamheid in het bewaren van feiten en ervaringen; wij plachten hem schertsend te zeggen, dat hij laatjes en plankjes in zijn hoofd had, voorzien van opschriften, waarin hij al die verhalen ordelijk schikte om ze bij de eerste gelegenheid voor den dag te kunnen halen en te gebruiken! En wij hadden het niet gansch en al mis; „menig waar woord wordt in scherts gesproken." Het was bij uitnemendheid leerrijk om hem op zijne tochten te vergezellen, en een waar genot om naar zijne gesprekken te luisteren, hetzij die gesprekken over ernstige of boertige onderwerpen liepen.

En dan: wáár wij ons ook mochten bevinden, overal en in alles kwam zijne innige Godsvrucht uit; het licht van de liefde tot zijn Zaligmaker straalde met helderen glans. Het was altijd zichtbaar, nooit onder de korenmaat van „ongunstige omstandigheden" verborgen. Hetzij wij in eene zeer eenvoudige herberg in het gebergte, of in de weelderig ingerichte vertrekken der groote hotels in de steden logeerden, altijd hielden wij onze huisgodsdienstoefening; en het zalige „blijven in Christus", waarvan velen onzer zeggen: „Het is hoog, ik kan er niet bij", was voor hem de natuurlijke atmosfeer zijner ziel. Hij leefde en ademde in de tegenwoordigheid Gods.

In latere hoofdstukken zullen wij hem op zijne eigene liefelijke wijze in zijne brieven naar huis laten verhalen, hoe zijn hart bewogen, zijn gemoed verkwikt en zijn verstand gescherpt werd door het reizen in den vreemde. Thans moet ik tot mijn onderwerp terugkeeren, en mij zooveel mogelijk bepalen bij het tijdperk, waarvan ik nu schrijf — de eerste jaren van ons huwelijksleven. Ik ben allicht geneigd — ik hoop, dat de lezer het mij zal vergeven — om mij door de vergeet-mij-nieten, die er groeien, te laten verleiden om naar de zijpaden mijner herinneringen af te dwalen; maar ik bevind, dat dit aan den voortgang op den rechten weg der geschiedenis niet bevorderlijk is.

Een der liefelijkste tafereelen, die in mijn hart bewaard zijn gebleven, is het schoone meer Orta, en hetgeen wij op deszelfs kalme wateren gezien en gehoord hebben, toen wij in de Alpen van Piemont en Savoye verwijlden. Wij waren op weg naar Varallo, om den merkwaardigen Sacro Monte aldaar te gaan zien, en staken in eene open boot het meer over naar Pella,

toen wij bemerkten, dat wij, zonder het te weten, een *feestdag* voor ons uitstapje hadden gekozen, en bijgevolg een buitengewoon aantrekkelijk schouwspel te zien zouden krijgen. Tusschen Orta en Pella verheft zich loodrecht uit de donkerblauwe wateren van het meer de rots van Isola di San Guilio. Op die hoogte is eene groote kerk gebouwd, en onder de schaduw van hare muren ligt een dorpje verscholen. Zuiver wit zijn (of waren) de kerk en de huizen; zij schitterden in den morgenzonneschijn en weerspiegelden zich in het glinsterende water, waardoor het bekoorlijke van hunne ligging nog verhoogd werd. De gansche oever van het meer was als bezaaid met schilderachtige gehuchten, die met hun achtergrond van bergen, groepen van prachtige boomen, en het meer, welks wateren op een spiegel van gesmolten zilver geleek, op den voorgrond, een buitengewoon liefelijk landschap vormden. Dit was reeds heerlijk, maar terwijl onze oogen er zich in verlustigden, kreeg alles een nog veel belangwekkender aanzien, want wij bemerkten, dat van elk dier dorpen en gehuchtjes eene groote boot met eene witte zonnetent en vol van menschen afstak naar het meer, om allen vóór de kerk op de rots aan te leggen.

Ds. Spurgeon verzocht onzen schuitevoerder zijne roeispanen te laten rusten, opdat wij het schilderachtige tooneel ten volle konden aanschouwen. Langzaam naderden de booten met hare levende vracht, en weldra hoorden wij de welluidende tonen van gewijde liederen. Toen begrepen wij, dat al die menschen opgingen ter Godsvereering, en dat zij onderweg loftiederen zongen tot eer van God. Deze „muziek van over het water" weerklonk niet slechts in luisterende ooren, maar sprak tot het hart, en het geheele tooneel was onbeschrijfelijk plechtig en schoon.

Zoo diep was de indruk, dien dit tooneel bij mij heeft teweeggebracht, dat ik nu nog, na verloop van al die jaren, mijne oogen slechts behoef te sluiten om het alles weer te zien, zooals ik het in dien lang verleden tijd gezien heb. Helder en duidelijk zie ik nog de saffieren wateren van het meer voor mij, den onbewolkten hemel, de keten der Alpen van rondom, het levendige groen van de boschrijke oevers, de witte kerk op de rots, glinsterende in de zuivere, heldere lucht. Ik zie den optocht der booten met hare bevallige zonnetenten; ik hoor het liefelijk gezang des volks, naarmate zij dichter tot het heiligdom naderden, — ik kan van dit alles nu nog genieten; maar niet zonder hartepijn kan ik mij den verrukten blik uit de oogen mijns echtgenoots herinneren, terwijl de aandoenlijke beteekenis van het liefelijk beeld zijne ziel aandeed en zijne innigste sympathie opwekte. Dit arme, onwetende, door priesters beheerschte volk kwam daar bijeen om God te aanbidden, hunne plechtigheden waren onschriftuurlijk en ongeestelijk, maar zij kenden niets beters, en daarom ging zijn hart naar hen uit in medelijdende liefde. Gesteld eens, dat sommigen van hen bereid waren „den Heere te zoeken of zij Hem immers tasten en vinden mochten"; er was niemand om hen regelrecht naar den Zaligmaker te leiden! Stel u voor hoe deze zielenwinner er naar gesmacht moet hebben om hun het Evangelie van vrije en volkomene zaligheid te prediken! Geen wonder, dat hem de heete tranen

over de wangen stroomden, terwijl hij zich hun grooten zielenood voorstelde, en zijne eigene onmacht gevoelde om hen te bereiken en te onderwijzen. Met hoeveel teederheid zou hij hun gesproken hebben van Jezus, „den éénen Middelaar Gods en der menschen", met hoeveel ernst en aandrang zou hij hun gesmeekt hebben om tot den levenden Christus te komen, die alleen „de zonde der wereld wegneemt!" Het gezicht der *priesters* wekte immer zijn rechtvaardigen toorn op; maar voor het arme misleide volk gevoelde hij het diepste medelijden.

Na dit voorval kwamen wij veilig vóór den Zondag te Varallo aan; en brachten er, als gewoonlijk, een kalmen, rustigen dag door. Ds. Spurgeon ging alleen naar den Sacro Monte; en daar hij zich eens, gedurende eene leerrede, zijn indruk van die wonderlijke plaats te binnen bracht, lasch ik hier in, wat hij er toen van gezegd heeft:

„Ik bracht eens een Zondag door in eene Italiaansche stad aan gene zijde der Alpen. De geheele bevolking was natuurlijk Roomsch. Twee of drie van ons, Protestanten zijnde, hielden dus, naar onze gewoonte, eene eenvoudige godsdienstoefening onder elkander. Daarna ging ik eene wandeling doen. Het weer was warm en zwoel, ik ging de stad uit om een rustig, koel plekje te vinden. Weldra kwam ik aan eene overwelfde gang aan den voet van een heuvel, waar een opschrift stond, dat den volke verkondigde, dat ieder, die den heuvel in de rechte stemming beklom, vergeving van zonden en vijf dagen indulgentie [1]) zou verkrijgen. Ik dacht, dat ik evengoed als ieder ander vijf dagen aflaat mocht hebben, en zoo er eenige nuttigheid in was, dit dan als een schat te bewaren.

Ik kan u niet alles mededeelen wat ik gezien heb, toen ik, nu eens langs dezen, dan eens langs een anderen weg, dien heuvel beklom. Het moge volstaan om te zeggen, dat zich daar eene menigte van kleine kapellen bevonden, door welker vensters men kon zien, zooals men in zijne kinderjaren in een rarekiek keek. De gansche geschiedenis van het leven onzes Heeren, en de bijzonderheden van Zijn lijden en dood waren dáár te zien; de beelden waren van terra-cotta, geschilderd en aangekleed. De zes en veertig kapellen, die aldus de geschiedenis verhalen van des menschen verlossing, zijn over den ganschen heuvel verspreid, dikwijls half verscholen onder de fraaie boomen, waardoor zij omringd zijn. In die, waarin Christus' zielsbenauwdheid in Gethsemané wordt voorgesteld, is het beeld levensgroot, met droppelen van bloedig zweet, die op den grond afdruipen. De drie discipelen staan op een steenworp afstands, en de overige aan de buitenzijde van den muur, die den hof omgeeft. Alles is zoo levendig en natuurlijk weergegeven, dat het is, alsof men zich werkelijk dáár ter plaatse bevindt. Ik bezichtigde nauwkeurig elke groep en las met aandacht den Latijnschen tekst, die als wegwijzer dient, totdat ik aan eene plaats op den heuvel kwam, waar ik een tuin zag, gelijk wij er vele in Engeland hebben, en toen ik de deur openstiet, zag ik deze woorden: „„En er was in de plaats, waar Hij gekruist was, een hof, en in den hof een

---

[1]) Aflaat.

nieuw graf."" Een voetpad afloopende, kwam ik aan eene grafstede, en, gelijk JOHANNES eeuwen te voren gedaan had, bukte ik mij, en keek naar binnen, maar, in plaats van er iets te zien, dat op het lichaam van CHRISTUS geleek, las ik deze woorden, die met vergulde letters geschreven waren — in het Latijn natuurlijk: — „„Hij is hier niet, want Hij is opgestaan. Komt herwaarts, ziet de plaats, waar de Heere gelegen heeft.""

Verder gaande, kwam ik ergens, waar de hemelvaart des Heeren was voorgesteld. Op den top des heuvels stond eene groote kerk, die ik binnentrad. Er was niemand, maar toch wekte die plaats de grootste belangstelling bij mij op. Hoog aan de zoldering hing een ruw beeld van den Heere JEZUS CHRISTUS, en rondom hetzelve waren beelden van de Profeten, die allen met den vinger naar Hem wezen. Daar was JESAJA met eene rol in zijne linkerhand, waarop geschreven stond: „„Hij was veracht en de onwaardigste onder de menschen, een man van smarten, en verzocht in krankheid."" Verderop stond JEREMIA, en op zijne boekrol was geschreven: „„Schouwt het aan en ziet, of er eene smart zij gelijk mijne smart, die mij aangedaan is."" Van rondom in deze kerk las ik in letters, groot genoeg om gezien te worden, hoewel zij boven aan de zoldering geschilderd waren: „„MOZES en al de Profeten hebben van Hem gesproken en geschreven."" Het was een merkwaardig gezicht, dat ik nooit zal vergeten; het heeft mijn hart goed gedaan te zien hoe al deze getuigen hulde bewezen aan JEZUS CHRISTUS, den Zoon van God, den Zaligmaker der menschen."

Wij deden sommige bergtoeren, waarop mijn echtgenoot ons niet vergezelde, daar hij er toen de voorkeur aan gaf om in het hotel te blijven uitrusten; doch er kwam een dag, waarop ook hij van het reizen in de Alpen ten volle genoot. Wij maakten een merkwaardigen tocht over den Wengern Alp, waarop hij al zijne te voren verzamelde krachten scheen te gebruiken en al zijne vermogens van lichaam en geest in werking bracht. Hij ging te voet zonder van eenigerlei vermoeienis te doen blijken, en daarbij liep hij zoo snel, dat wij hem nauwelijks bij konden houden. Nooit te voren en nimmer daarna heb ik hem zoo actief en zoo krachtig gezien naar het lichaam. Met de uiterste gemakkelijkheid en innig veel genot daalde hij den Kleinen Scheideck af, waarbij hij zijn Alpenstok als een springstok gebruikte, en den geheelen weg over zong en praatte en ons bekoorde door zijn schat van kennis en zijne opgetogenheid over de wonderen van Gods schepping, waardoor wij omringd waren. Hooger op den berg zaten wij eene wijle neder om de ijsstortingen gade te slaan, die duidelijk aan de overzijde eener vallei te onderscheiden waren, zooals zij zich bij tusschenpoozen van de besneeuwde kruinen van een tegenover ons liggenden berg afstortten. Op dien afstand gezien leken zij onschuldige kleine sneeuwvallen, maar hun ware aard ontdekte zich door het donderend geraas, waarmede zij in de diepte vielen. Die aanblik maakte een diepen indruk op hem, en richtte zijn geest opwaarts naar den hemel, zoodat beide, lichaam en ziel, op merkwaardige wijze onder dien heiligen invloed kwamen. Maar hij zal in zijne eigene woorden iets mededeelen van de innerlijke gewaarwording van dien onvergetelijken tijd.

„De dag, waarop ik het meest de grootheid der Schepping aanschouwde, werd doorgebracht op den Wengern Alp. Mijn hart was nabij God, en alles rondom mij was grootsch en majestueus; de ontzagwekkende bergen hadden het aanzien van pyramiden van ijs, de wolken als vlokkige wol. Ik zag den sneeuwval en hoorde zijn donderend geraas. Ik zag de watervallen, die zich van de hoogte des bergs in de vallei van Lauterbrunnen beneden onze voeten nederstortten; maar mijn hart gevoelde, dat de Schepping een te kleine spiegel is om het beeld haars Gods volkomen te kunnen weerspiegelen, — Zijn aangezicht was ontzagwekkender dan de storm. Zijne kleederen zijn zuiverder dan de versch gevallen sneeuw, Zijne stem is luider dan de donder, Zijne liefde oneindig hooger dan de eeuwige heuvelen."

Bij eene andere gelegenheid heeft Ds. Spurgeon, toen hij eens opgetogen was van bewondering over bijzonder prachtige regenbogen, die hem als een type waren van die, welke door den apostel Johannes in de Openbaring beschreven zijn, zijne gedachten, voor toekomstig gebruik, in de volgende bewoordingen opgeteekend:

„Als men staat op de kleine houten brug, die op de Grimsel over den schoonen waterval van de Handeck ligt, kan men op zeker uur van een helderen dag een regenboog zien, die een volmaakten cirkel vormt en den waterval als met eene kroon van edelgesteenten omspant, of gelijk een ring van briljanten hem omgeeft. Daar worden alle kleuren en tinten gezien, —

„In schoone evenredigheid, van rood, overgaande
In violet, dat ineenvloeit met de lucht."

Wij zagen twee zoodanige regenbogen, de eene binnen den anderen, en wij meenden zelfs de sporen van een derden te zien. Wij hadden te voren reeds van zulk een natuurverschijnsel genoten, en wij waren verrukt over „„dien boog van licht, geboren uit schuim, en gekleurd door de zon."" Het was een heerlijk gezicht, en herinnerde ons aan den geheimenisvollen regenboog, dien de ziener van Patmos aanschouwde, en die was „„rondom den troon,"" want het is merkwaardig, dat hij door Johannes gezien werd *als een volmaakten cirkel*, waarvan wij op de aarde slechts de helft zien. Wij verblijden ons in de aanschouwing van den boven-boog der geopenbaarde heerlijkheid; maar de beneden-boog der eeuwige voornemens, waarop de zichtbare tentoonspreiding der genade gefondeerd is, blijft bewaard voor onze aanschouwing in eene andere wereld.

Als wij in het eerste vers van het tiende hoofdstuk der Openbaring lezen: „„Ik zag een anderen sterken engel, afkomende van den hemel, die bekleed was met eene wolk; en een regenboog was boven zijn hoofd"", dan komt dit onze verbeeldingskracht grootelijks te hulp om ons een veelkleurigen cirkel voor te stellen, veeleer dan een halven cirkel. Wij bleven geruimen tijd staren op het vloeiend kristal, dat door honderden rotsblokken gebroken werd, in stralend schuim hoog in de lucht ging, om daarna in fijne, nauwelijks zichtbare droppels uit elkander te spatten. Urenlang zouden wij, zonder het moede te worden, die wondervol evenredige tinten hebben kunnen gadeslaan, dat „„rad binnen een rad, —

Van kleuren, overgaande van het schoonste rozerood
Tot het flauwe violet.""

Maar wij waren op reis en moesten verder.

Nog een enkele terugblik kan tot een gepast besluit dienen van deze schetsen der herinnering. Wij reisden in Italië, en door een deel van dit land rijdende, werden wij voortdurend pijnlijk aangedaan op het gezicht van de behulpselen des bijgeloofs, die de Roomsche Kerk aan hare aanhangers verschaft. Hier was eene kleine kapel, aan de Heilige Maagd gewijd, — dáár een-altaar voor een afgodisch heiligenbeeld. Zeer dikwijls zagen wij eene nis met een crucifix er in en eene brandende lamp er voor, waar men betalen kon voor gebeden voor de zielen, die verondersteld werden in het vagevuur te zijn. Over het geheel waren die behulpselen voor den Godsdienst van de ruwste en grofste soort, die wij niet zonder afkeer konden aanzien; zij schenen zulk eene gruwelijke bespotting van „ons allerheiligst geloof", dat wij ons best deden om er niet naar te zien, terwijl wij voortreisden. Eens echter kwamen wij ergens, waar een zeer groot kruis aan den weg stond, en daaraan hing een levensgroot beeld, eene schrikkelijke voorstelling van den Welbeminde onzer ziel, die Zijn dierbaar bloed gestort heeft voor onze redding en verlossing. Geene enkele pijnlijke bijzonderheid van het ontzaglijk offer der Liefde was weggelaten; niets uit het lijden en den doodsstrijd was vergeten; — ik durf het afschuwwekkend gezicht niet beschrijven; het ontroerde en schokte ons; en wij wendden ons af van het weerzinwekkend gezicht, maar niet voordat Ds. SPURGEON het opschrift had opgemerkt, dat in groote letters boven het gebogen hoofd stond van het beeld aan „het kruis der schande:"

Spes Unica.

Met blijdschap merkte hij dien lichtstraal op in de duisternis. „Hier", zeide hij, „is waarheid geschreven op een afgod! Ja voorwaar, JEZUS, onze eenmaal gekruiste, maar thans verhoogde Heere, is de *eenige hope* voor den mensch. O gezegende CHRISTUS, Gij zijt „„Spes Unica"" van onze ziel! In deze modder des bijgeloofs hebben wij een diamant gevonden; zou hij er te minder om schitteren?" En zoo gingen wij onzen weg, bedroefd, maar toch God lovende voor het kostelijke dezer twee woorden, en weldra zou men ons, terwijl wij voortreden, zachtkens hebben kunnen hooren zingen:

„Geen and're Toevlucht heb ik,
Op U alleen betrouwt mijne ziel."

ZEVEN-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Des afwezigen Leeraars Zorg voor zijne Gemeente.

Als de Leeraar genoodzaakt was om na inspannenden arbeid of bijzonder zware beproeving zijne gemeente voor een tijd te verlaten, om elders rust en verkwikking te zoeken, gaf hij haar voortdurend blijk, dat hij haar evenzeer op het hart droeg, als wanneer hij in haar midden arbeidde. Sommige van de kostelijkste brieven, die hij ooit aan zijne gemeente geschreven heeft, werden haar uit den vreemde toegezonden, van waar zijne gedachten teruggingen naar het geliefde huis des gebeds, waar hij met de vergaderde menigte feest placht te vieren. Vele van deze herderlijke brieven zijn bewaard gebleven; en één dier reeksen — geschreven in het voorjaar van 1874 — kunnen als een voorbeeld dienen van de wijze, waarop Ds. Spurgeon voortdurend zijne vurige begeerte openbaarde voor het welzijn van allen, die onder zijn invloed kwamen.

Men zal bemerken, dat de meeste brieven van deze reeks gericht waren tot de jonge lieden, die ter Godsvereering naar den Tabernacle opgingen; en daar nu het vierde eener eeuw is voorbijgegaan sedert zij geschreven werden, moeten zij, die ze toen hoorden lezen, zoo zij nog in leven zijn, thans den middelbaren leeftijd hebben bereikt, en ongetwijfeld behooren velen van hen thans tot de leden en ambtsdragers der Kerk, die hunne hulp verleenen bij den verschillenden arbeid in den wijngaard des Heeren, waaraan hunne vaders en moeders vóór hen gearbeid hebben. De zeer gewichtige zaken, waarvan in deze brieven gesproken wordt, maken ze ook even gepast voor de jongelingen en jongedochters van heden ten dage, als voor degenen, voor wie zij oorspronkelijk bestemd waren; en zoo de lezing er van in deze bladzijden door de genadige werking des Heiligen Geestes op het jeugdig gemoed gezegend mag worden voor de lezers, dan zal de blijde tijding de gelukkige bewoners van het Land der Heerlijkheid spoedig bereiken en de „blijdschap voor de engelen Gods" nog doen toenemen; en niemand, voorzeker, zal zich meer dan de Leeraar zelf hierover verblijden.

Er is echter een brief van nog vroegeren datum, die wel waard is om hier eerst ingelascht te worden. Hij is van Juni 1865.

„Bel Alp, Kanton Valais.

„Waarde Mevrouw Bartlett.

„Het is met voortdurende dankzegging aan God, dat ik gedenk aan uw werk des geloofs en der liefde; en ik bid den Heere u te ondersteunen en u tot eene blijde „moeder in Israël" te blijven stellen. Uw hart is het meest bewogen om de zielen, die aan uwe zorgen zijn toevertrouwd; daarom zal ik, na u van ganscher harte mijn dank te hebben betuigd voor alles wat gij doet voor mij en voor de zaak mijns Meesters, en u verzocht te hebben mij voortdurend in den gebede te gedenken, mijn brief veeleer tot uwe klasse [1]) richten dan tot u zelve.

„Wilt gij *aan diegenen onder hen, die verlost en behouden zijn*, huns Leeraars vriendelijke groeten overbrengen en tot hen zeggen: Ik bid u, dat gij wandelt waardiglijk der roeping, met welke gij geroepen zijt? Waakzaamheid behoort ons dagelijksch wachtwoord te zijn; wij moeten in des vijands land niet slapen. Zij, die zich naar den rand des afgronds begeven, kunnen er eens over heen vallen, en bekendheid met zonde kan vroeg of laat leiden tot het bedrijven van zonde. God alleen weet hoeveel ellende zulk een val kan veroorzaken voor u en voor hen, die uwe ziel liefhebben. Onze zusters maken een talrijk en invloedrijk deel uit onzer gemeente, en als haar hart geestelijk gezind is, hebben zij eene wondervolle macht ten goede. Wij wenschen geene betere zendelingen dan de godvruchtige dochters, zusters, huisvrouwen en moeders in ons midden zijn. Als het wèl met u is, zoo bidt voor mij, en laat dit uw gebed zijn, — dat ik tot u terug moge keeren „met vollen zegen des Evangelies van Christus." Ik schrijf thans hoog op de bergen; de lucht is koud en opwekkend, het uitzicht schoon en uitgestrekt; hooge, met sneeuw bedekte heuvelen schijnen op gelijke hoogte met mij te zijn; alles is stil en vredig, en beide naar lichaam en ziel gevoel ik mij meer wel en krachtiger worden. Nu wensch ik, dat gij, die tot de klasse der geliefde Mevrouw Bartlett behoort, in geestelijken zin hoog op den berg en nabij God zult verwijlen, ver weg van de wereld, waar uw gezicht op de waarheid Gods ruim en helder zal zijn; en ik wensch, dat gij er krachtig en gezond zult worden in hemelsche zaken, opdat gij in den Naam van Christus wonderen zult tot stand brengen.

„Hoe zal ik schrijven *aan hen, die nog niet verlost en behouden zijn?* Eerst moet ik bidden: O God, verlos hen van hunne zonden, en van Uwen toorn! Gisteren avond scheen de bliksem de bergen in vlam te zetten, hij flikkerde van bergtop op bergtop, zoodat de wolken er uitzagen als groote tronen, of vuurovens; God was uitgetogen, en wij gevoelden het ontzaglijk plechtige Zijner tegenwoordigheid. Ik kon er goedsmoeds naar zien, en zeggen: „Mijn Vader doet dit"; maar wat moet het zijn om dien God tot vijand te hebben? Mijne jeugdige Vrienden, ik smeek u uwen toestand in te denken, daar de almachtige God in toorn tegen u ontstoken is vanwege uwe zonde. Mocht gij uw gevaar beseffen en Zijn aangezicht

[1]) Van de Zondagsschool.

zoeken, eer gij de verschrikking gevoelt van Zijne hand! Welk eene liefelijke, korte volzin is deze: „God is liefde.” Denkt er over na. Indien Satan u tot wanhoop wil brengen, zoo houdt hem dien volzin voor. Indien de zonde of de twijfel over u willen heerschen, zoo herinnert u, dat God liefde is. Doch vergeet evenmin, dat *Hij een verterend vuur is.* Hij zal u of uwe zonden verteren, u of uwe eigene gerechtigheid. Ten dage, dat de toorn Gods op Hem viel, heeft JEZUS op het diepst gevoeld, dat Zijn Vader een verterend vuur is; en zoo Hij dit had te verduren, hoe zal het dan zijn met hen, die leven en sterven in de zonde? Mocht gij er toe gebracht worden om *thans* uwe ziel aan JEZUS toe te vertrouwen! Moogt gij allen behouden worden! Mogen wij allen elkander in de heerlijkheid ontmoeten om nooit meer te scheiden! Tot dien dag ben ik

„Uw liefhebbende leeraar,

„C. H. SPURGEON.”

Korten tijd vóórdat de Leeraar in Januari 1874 voor zijne vacantie van huis ging, had hij in de leeszaal van den Tabernacle een bidstond voor jonge lieden begonnen een uur vóór de gewone Maandagavond-bijeenkomsten. Er rustte zegen op dien arbeid en zelfs gedurende zijne afwezigheid kwamen er voor dien bidstond tusschen de zes- en zevenhonderd jonge lieden bijeen. Het was dus niet meer dan natuurlijk, dat dit zoo hoopgevende deel der gemeente vele blijken ontving van des Leeraars hartelijke belangstelling gedurende zijne afwezigheid. De vier volgende brieven waren alle gericht aan de jonge lieden, die op deze bidstonden bijeenkwamen.

„Parijs, 16 Januari 1874.

„Mijne waarde jonge Vrienden.

„Uw welzijn gaat mij zeer ter harte, en daarom wensch ik u thans eenige regelen te schrijven. De biddende aandacht, die ik verleden Maandag bij velen uwer heb opgemerkt, is mij eene groote bemoediging. Het heeft mij vervuld van hoop ten opzichte van ulieden. Ik zie, dat gij er naar verlangt, dat uwe zonden vergeven zullen worden, en den toorn Gods te ontvlieden, en daarom verblijd ik mij; maar ik bid God, dat deze teekenen van genade niet eindigen zullen met dit bloote begin en met niet meer dan begeerten. Bloemknoppen zijn zeer schoon, maar zij geven ons geene voldoening; zij zijn slechts daarom goed en begeerenswaardig, omdat bloesems dikwijls overgaan in vrucht. Niets dan bloesem aan de boomen en geen vrucht zou eene teleurstelling wezen in onze hoop en verwachting. Mocht dit met u niet het geval wezen!

„Ik schrijf u in mijne kamer te Parijs te middernacht. Ik kon niet gaan slapen eer ik u gezegd had: *Stelt toch geheel uw vertrouwen op* JEZUS, *en dat terstond.* Alles wat gij verlangt ten opzichte van verdienste zal Hij u geven; alles wat gij noodig hebt aan hulp in het hemelsche leven, zal Hij u schenken. Alleenlijk, gelooft in Hem. Gij, die behouden zijt, worstelt met God in den gebede voor de verlossing van andere jonge lieden, en

streeft er naar om dezen onzen nieuwen bidstond een middel te doen worden voor veel goeds. Voor u, die nog niet geestelijk ontwaakt zijt, gaat voortdurend ons gebed op, want gij slaapt aan den rand des afgronds; ik zie in hoe groot een gevaar gij u bevindt, hoewel gij het niet ziet. Daarom is het tijd, dat gij opwaakt uit uwen slaap. Ik zend u allen mijne hartelijke groeten, biddende, dat wij op aarde nog dikwijls elkander in vrede zullen ontmoeten, en dat wij ons ten laatste in den Hemel zullen vereenigen rondom den troon Gods.

„Uw voor u biddende vriend,

„C. H. Spurgeon."

„Mentone, 23 Januari.

„Mijne waarde jonge Vrienden.

„Het is mij een waar genoegen te vernemen, dat gij in mijne afwezigheid verleden Maandag in zoo grooten getale bijeen zijt gekomen, want ik hoop, dat het ten opzichte der zoekenden een teeken is van een oprecht verlangen naar verlossing, en ten opzichte van diegenen onder u, die verlost zijn, een bewijs, dat zij voor de anderen begeeren te bidden. Gij hebt de stem niet noodig van een mensch om uwe aandacht te bepalen; het Woord van den Heere Jezus, door wien ook gesproken, is leven en kracht. Het is tot Hem, dat al uwe gedachten zich moeten wenden. De zonde heeft scheiding gemaakt tusschen u en uwen God; Christus alleen kan u terugvoeren tot uwen Hemelschen Vader. Herinnert u wat het Hem gekost heeft den weg der verzoening te bereiden; door niets anders dan door Zijn bloed kon dit geschieden, en Hij was bereid om Zijn bloed hiervoor te storten, toen Hij aan het kruis Zijn hoofd boog in den dood. Het moet geene lichte zaak geweest zijn, die den Verlosser zulk een offer gekost heeft, ik smeek u, denkt er dan ook niet licht over. Haat de zonde, die Hem zoodanigen doodsstrijd gekost heeft, en buigt u onder de liefde, die Hem er bij ondersteund heeft.

„Ik verneem, dat bij u in Londen mist en regen heerschen; hier is alles bloemen en zomerzonneschijn, en dit verschil doet mij denken aan de verandering, die door het geloof in de ziel wordt gewerkt. Zoo lang wij ongeloovigen zijn vreezen wij den toorn Gods en wandelen in duisternis; maar als wij gelooven, hebben wij vrede met God en verheugen ons in Zijne gunst; dan is de lente van den eeuwigen zomer begonnen. Moge de Geest Gods over u ademen als een zachte Zuidenwind, bloesems van begeerte naar God en van hoop in uw hart doen opkomen en vruchten der bekeering in u voortbrengen. Van Jezus gaat Hij uit, en tot Jezus leidt Hij de ziel. Ziet op Hem, o ziet op Hem, op Hem alleen, eenvoudig en terstond!

„Uw bezorgde vriend,

„C. H. Spurgeon."

„Mentone, 5 Februari.

„Lieve jeugdige Vrienden.

„Het strekt mij grootelijks tot bemoediging te vernemen, dat gij in zoo grooten getale bijeenkomt; en nog meer zal het mij verblijden, als ik hoor of zie, dat harten zijn gewonnen voor Jezus, en dat gij Hem belijdt met uwen mond. Ik zie op u met zooveel hoop in het hart, dat het mij eene bittere teleurstelling zou wezen, zoo ik niet vernam, dat sommigen van u verlost en behouden zijn in den Heere.

„Zoo straks ben ik een hoogen heuvel op het kerkhof alhier opgestrompeld, en dáár zag ik een tekst, die mij zeer heeft getroffen: „*Maar de duif vond geene rust voor het hol van haren voet, zoo keerde zij weder tot hem.*" Noach was hare ruste, gelijk Jezus de uwe moet zijn. Let er eens op, dat er bij wordt gevoegd: „*Hij stak zijne hand uit, en nam haar, en bracht haar tot zich in de ark.*" Zij was te zwak om naar binnen te vliegen; maar Noach's vriendelijke hand „bracht haar tot zich in." Waarde jonge Vrienden, ik bid den Heere Jezus diegenen van u aan te grijpen, die vermoeid en zwak zijn, en u tot zich in te brengen. Zijne beloften zijn trekkingen, evenals ook Zijne uitnoodigingen, en die van de vrienden, welke u toespreken. Geeft u aan Hem over, en laat u tot Hem trekken. Er is in het Oosten noch het Westen, in het Noorden noch het Zuiden, rust voor het hol van uwen voet, behalve in de ark der vrije genade, maar dáár *is* rust. Gelijk de duive haar oog en daarna haren vleugel wendde naar de ark, zoo moet gij uwe begeerten en gebeden tot Jezus wenden; en gelijk zij zich nederliet in Noach's hand, zoo moet gij u laten vallen in de handen, die doorboord werden, ten einde zondaren te doen leven. Ik bid voor een iegelijk uwer, en heb den grooten Hoogepriester gesmeekt om uwe namen op Zijn borstlap te dragen voor het aangezicht Zijns Vaders. Moge de Heere een iegelijk onzer behouden, heiligen en bewaren tot aan den grooten dag Zijner verschijning!

„Uw liefhebbende leeraar,

„C. H. Spurgeon."

„Mentone, 12 Februari.

„Waarde jonge Vrienden.

„Ik ben zeer verblijd te hooren van hetgeen de Heere onder ulieden werkt tot behoudenis van zielen; maar zal iemand uwer voorbijgegaan worden door deze genaderijke bezoeking? Zal de heilige regen sommigen van u zoo droog laten als de bergen van Gilboa? Gaat Jezus voorbij, en zult gij niet tot Hem roepen? Wordt Zijne genade ervaren door uwen broeder, uwe zuster en uwe moeder, en niet door u? Ongelukkige ziel, die er in zal slagen aan die gezegende invloeden te ontkomen, welke thans onder ons werken! Voorwaar, zoo iemand moet wel zeer sterk zijn, als hij den Heiligen Geest kan weerstaan, en wel schrikkelijk vast besloten om te willen omkomen! Welk eene reden kan voor dit gedrag, die handelwijze, worden opgegeven? Welke verontschuldiging voor dien zelf-

moord worden aangevoerd? Laten zij, die verlost en behouden zijn, toch veel bidden voor hen, die zich nog blijven verharden.

„Het verblijdt mij, dat diegenen onder u, die JEZUS gevonden hebben, zich niet schamen om Hem te belijden. Waarom ook? Alleenlijk, tracht er zeker van te zijn, dat gij werkelijk bekeerd zijt; stelt u niet tevreden met oppervlakkig werk of met namaaksels. Zoekt het wezenlijke. Grijpt aan, geene voorbijgaande hope, maar *het eeuwige leven*. Het ware geloof heeft altijd berouw voor tweelingbroeder, liefde tot kind, en heiligheid tot kroon. Indien gij op JEZUS hebt gezien voor het leven, ziet dan ook op Hem voor het voorbeeld van leven, opdat gij moogt wandelen gelijk Hij gewandeld heeft. Als jonge Christenen zult gij in velerlei verzoekingen komen, bidt dan om er onder bewaard te worden, opdat gij uwen Heere niet onteert. Als de Heere wil, zullen wij elkander weldra ontmoeten; intusschen is mijne liefde met u allen. Amen.

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Terwijl de jonge lieden in het algemeen op zoo teedere en liefdevolle wijze herdacht werden, werd de volgende brief inzonderheid aan de jongens van het Stockwell Weeshuis geschreven.

„Mentone, Zaterdagavond 24 Jan. 1874.

„Mijne waarde Jongens.

„Het heeft mij diep bewogen te vernemen, dat er een sterfgeval in het Weeshuis heeft plaats gehad. Zijt gij allen bereid, indien de dood wederom een uwer neervelt? Ik vraag mij af wie de eerste zal zijn! Mijne lieve Jongens, zoudt gij, indien gij plotseling moest sterven, naar den Hemel gaan? Gij weet, dat gij wederom geboren moet worden, dat gij berouw moet hebben van uwe zonde, dat gij in JEZUS moet gelooven. Hoe is het met u? Indien gij niet verlost zijt, bevindt gij u in een zeer groot en schrikkelijk gevaar! Ik bid u, weest gewaarschuwd! Het is mij onverdraaglijk te denken, dat er een knaap zou zijn, die van het Weeshuis naar de hel gaat; dat, voorwaar! zou schrikkelijk zijn. Maar naar den Hemel te gaan om voor altijd met JEZUS te zijn, wel, dit is waard om er duizendmaal voor te sterven.

„Ik hoop, dat mijn lieve vriend, de heer CHARLESWORTH, en al de onderwijzers en huismoeders en verpleegsters wel zijn, ik zend hun allen mijne vriendelijke groeten. Dikwijls zijt gij allen in mijne gedachten. Ik wensch u hier en hiernamaals gelukkig te zien. Moogt gij opgroeien tot Christelijke mannen; en zoo het Gode behaagt iemand uwer tot zich te nemen, mochten wij elkander dan in den Hemel wedervinden. Wilt gij thans in het bijzonder bidden, dat de dood van één jongen u allen tot JEZUS en het eeuwige leven zal brengen? Weest vlijtig op school, weest zeer vriendelijk te huis. Geeft ons geene droefheid, maar blijdschap, want wij allen hebben u lief en begeeren uw welzijn.

„Mijnheer CHARLESWORTH zal u voor mij ieder twee sinaasappelen geven, en als ik terugkom zal ik hem de kosten vergoeden.

„Uw liefhebbende vriend,

„C. H. SPURGEON."

De volgende brief was gericht aan de Bijbelklassen, onder leiding van de ouderlingen PERKINS en BOWKER.

„Mentone, 5 Februari.

„Geliefde Broeders.

„Vrede zij u en den geliefden vrienden, die uwe bijeenkomsten leiden! Ik leef in de hoop van eene krachtige godsdienstige opwekking te zien in onze Kerk en al hare vertakkingen, en ik wensch, dat uwe twee klassen hier niet slechts in zullen deelen, maar vooraan zullen gaan om haar te bevorderen. „Ik heb u geschreven, Jongelingen! want gij zijt sterk." De invloed, dien eene keurbende van jonge geloovigen kan uitoefenen op onze eigene Kerk en op onze omgeving, is buitengewoon groot. Daar gij zelven grondig onderwezen zijt in de waarheid, behoort gij uwe hulp te verleenen om ook anderen te stichten, en inzonderheid om nieuwe steenen uit de steengroeve der natuur aan te dragen. Als antwoord op uw gebed zal de Geest Gods op u rusten, en dan zult gij „vaten" worden, „geschikt tot gebruik des Meesters. Zonder persoonlijke heiligheid en toewijding kunt gij dit niet zijn; laat deze hoedanigheden dan bij u niet ontbreken; en dan zult gij ook niet onnut of onvruchtbaar zijn.

„Begint met uw eigen aantal te verdubbelen, hetgeen, geloof ik, geschieden kan, als gij er u met uw hart op toelegt, en besloten zijt, dat ieder uwer ten minste een nieuw lid moet aanwerven. Laat iedere bijeenkomst vol zijn van leven en kracht, van gebed en liefde, en ijver. Ik beken, dat het mij leed doet, dat de Catechismus niet meer als leerboek door u wordt gebruikt, want ik geloof, dat hij een goeden grondslag biedt voor de Christelijke leer. Het uitpluizen van de nieuwe theorieën verdrijft den Geest Gods; de oude wijn is de beste.

„Uwe voorgangers zijn mannen van ervaring en bezitten mijn volkomen vertrouwen, en wat meer is, mijne oprechte liefde. Steunt hen ten allen tijde, en laat dan uw wachtwoord wezen „*Voorwaarts.*" Dringt door tot het gebied, dat nog niet veroverd is. Er behoort in en om den Tabernacle meer gearbeid te worden. De tijd voor evangelisatie naar buiten nadert; ziet wat gij er meer voor doen kunt dan reeds gedaan is. In vele plaatsen kwijnen de Zondagsscholen vanwege gebrek aan onderwijzers, en met de haveloozen-scholen is dit nog veel meer het geval. Waar eene bres is ontstaan, behoort gij haar te vullen. De Heere zij met u. Bidt voor mij, dat ik naar lichaam, ziel en geest versterkt moge terugkeeren.

„Met Christelijke liefde van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

De studenten van het Pastor's College ontvingen van hun geliefden President dezen kostelijken brief:

„Mentone, Zaterdagavond.

„Geliefde Broeders.

„In mijne afwezigheid houd ik niet op aan u te denken, omdat ik u allen op het hart draag, als de hope der Kerk en de toekomstige weldoeners der wereld. Ik vertrouw, dat een iegelijk uwer nauwgezet arbeidt aan zijne studiën en nooit een uur tijds verloren laat gaan. Uw studietijd is zoo kort, en er zal zooveel van u geëischt en verwacht worden, dat ik u smeek u als mannen te gedragen. Ieder oogenblik is kostbaar voor u, en er nut mede te doen zal u in de toekomst nog honderdmaal meer nut doen. Wij hebben met tegenstanders te doen, die allesbehalve gering zijn te achten, want zij zijn goed geoefend en wel toegerust. Ons betrouwen is in den Heere alleen, en wij gaan uit, slechts met slinger en steen gewapend, maar wij moeten ons oefenen in het slingeren van den steen, zoodat wij den vijand treffen. Het was geene ongeoefende hand, die zoo klein eene schijf, als GOLIATH's voorhoofd was, kon treffen. Laat de duivel geene dwazen van u maken door de bedenking, dat, daar de Heere werkt, gij ledig neder kunt zitten. Ook van den minste onder u geloof ik dit niet.

„Broeders, om des Heeren wil bid ik u, weest zeer geestelijk gezind, en moge de Heilige Geest u hiertoe helpen. Leeft in God, ten einde te kunnen leven voor God. Laat de Kerk het bespeuren, dat hare studenten uitgelezen mannen zijn. In mijne afwezigheid verlaat ik mij op ulieder krachtdadige hulp voor de bidstonden. Niets zou mij grooter blijdschap geven dan te hooren, dat de Heere in mijne afwezigheid iemand meer opgewekt en bekwaam gemaakt heeft om in den dienst des heiligdoms te voorzien.

„Ik bevind mij veel beter. Hier „heerscht eene eeuwige lente", en hoewel de bloemen verwelken, zijn er altijd weer andere om hare plaatsen in te nemen. De balsemachtige zomerlucht is als olie voor mijn gebeente.

„Mijne hartelijke groeten aan allen, inzonderheid aan uwe zeer geachte professoren en den eerbiedwaardigen rector. Moge God hem en u allen een lang leven schenken! Mijn lieve broeder zal alles voor u wezen, dat ik voor u had kunnen zijn. Bidt voor hem, evenals voor

„Uwen liefhebbenden vriend,

„C. H. SPURGEON."

Aan zijne gemeente en zijne hoorders schreef hij den volgenden brief, den laatsten van de reeks in 1874.

„Mentone, 12 Februari.

„Geliefde Vrienden.

„Als deze brief u voorgelezen zal worden, zal ik, zoo de Heere wil, op reis zijn om tot u terug te keeren, en het is mijn gebed tot God, dat ik „met vollen zegen des Evangelies van CHRISTUS komen zal." Ik ben grootelijks verblijd geworden door te hooren van uw gebed voor mij, en nog meer door de tijding van het goede en groote werk, dat de Heere in uw midden doet. Dat, voorwaar! is eene blijde tijding. Hoe dankbaar ben ik,

dat geliefde broeders onder u zoo hoogelijk door God geëerd zijn, dat Hij overvloediglijk door hen heeft willen arbeiden! Ik verblijd mij in hunne blijdschap. Het bericht van bekeeringen in de huisgezinnen van leden der Kerk is zeer bijzonder verkwikkend. Geve God, dat geen enkel gezin dien zegen zal ontberen!

„Ik bevind mij veel beter, en daar dank ik God voor, want ik verlang er naar om ooggetuige te zijn *van*, en te deelen *in* den arbeid der opwekking. O, mocht het voortduren, totdat er geen enkele hoorder meer onbekeerd is.

„Geliefde Vrienden, neemt allen van harte deel aan dien arbeid, en laat niemand het schaden door een onliefderijken, onheiligen of zorgeloozen wandel. De wolken der zegening zullen van ons weggedreven worden, indien wereldschgezindheid over ons heerscht. Zonde in de gemeente zal de dood zijn voor de geestelijke opwekking, of de geestelijke opwekking zal de dood wezen voor de zonde. Laat op niemand onzer het bloed rusten der zielen door een zorgeloozen wandel in zulke ernstige tijden als wij thans beleven. Moge de Heilige Geest ons allen opwekken tot nieuwigheid en volheid des levens! God zegene u allen! Dat is het gebed van

„den uwe in Jezus,
„C. H. Spurgeon."

Daar de laatste brief zoo kort is en geen volkomen denkbeeld kan geven van de innige liefde *tot*, en hartelijke zorge *over* de zoo groote gemeente, terwijl hij noodzakelijkerwijs van haar afwezig was, zullen wij hier een brief bijvoegen van lateren datum, opdat de reeks aldus een vollediger en juister denkbeeld kunne geve van het geheel.

„Mentone, 13 Februari 1877.

„Waarde Vrienden.

„Ik heb met innige blijdschap gehoord van de geestdrift, waarmede de bijzondere godsdienstige bijeenkomsten geleid zijn geworden. Het is een teeken ten goede, dat mij aanmoedigt in mijne vurigste hoop en verwachtingen. Het vurig verlangen der Kerk naar bekeeringen is, in zeer duidelijken zin, verbonden aan het begeerde resultaat, want die begeerte leidt naar meer gebed, en verzekert alzoo de krachtdadige werking des Heiligen Geestes; het bezielt tevens met een vurigen ijver, die de geloovigen doet arbeiden aan het heil van degenen, die hen omringen, en ook dit zal zeer zeker vrucht teweegbrengen. Daarom zie ik ook uit naar de bekeering van velen met evenveel vertrouwen, als ik er naar uitzie, dat de schepen veilig in de haven zullen aankomen, als er een gunstige wind waait.

„Aan hen, die aldus vurig zijn voor de eer en heerlijkheid des Heeren, breng ik mijn warmen dank; en voor hen, die nog niet tot gelijken ijver ontwaakt zijn, zend ik mijn vurig gebed op tot God, dat zij niet lang meer bij hunne broederen achter zullen staan. Onze kinderen groeien op rondom ons; onze groote stad breidt zich nog dagelijks uit, en onze kerk-

hoven zijn vol van dooden; zoolang er nog eene ziel onbekeerd is en in gevaar van het vuur, dat nooit uitgebluscht wordt, behoort ieder Christen zich te benaarstigen om den heilaanbrengenden Naam des Zaligmakers bekend te maken. Wee den mensch, die het Licht verbergt, terwijl er menschen zijn, die struikelen in de duisternis. Wee hem, die in tijden van hongersnood het Brood des Levens terughoudt! Geliefden, ik verzeker mij van u betere dingen, hoewel ik alzoo spreek.

„Geloovigen, die rustig „volharden in goeddoen", die in het verborgen den zegen Gods afsmeeken en dan geregeld hunne hulp verleenen bij den dienst der Godsvereering, en voor de ure des gebeds, zijn de kracht der broederschap, het hoofdkorps van het heir des Heeren. Laten al de zoodanigen zich verblijden, omdat hun arbeid niet ijdel is in den Heere. Wij hebben echter ook behoefte aan vurige, voortvarende mannen, die vooraan gaan bij elke vernieuwde poging om het werk des Heeren te werken; bedachtzame, practische mannen en vrouwen, die eene aanvallende beweging (tegen het rijk der duisternis) voorstellen en er een aanvang mede maken. Wij hebben de zoodanigen onder ons, maar er zijn anderen, die geprest moeten worden tot den dienst. De een moet arbeiden tot bevordering der Zondagsscholen, een ander naar nieuwe districten uitgaan om traktaatjes te verspreiden, een derde bijbellezingen houden in afgelegen woningen, een vierde prediken in straten of gangen, die nog door geen ander werden bezocht. Broeders, wij moeten allen alles doen wat gedaan kan worden voor Jezus, want de tijd nadert, wanneer wij rekenschap zullen hebben te geven van het talent, ons toebetrouwd, en onze Meester komt.

„Geliefden in den Heere, mijne blijdschap en mijne kroon, wandelt allen in liefde tot elkander, in heiligheid voor God, in oprechtheid en welwillendheid jegens alle menschen. Vrede zij met u allen!

„Mogen zij, die het Evangelie onder ons hebben gehoord, maar deszelfs kracht nog niet hebben ervaren, door den Heere gevonden worden door en onder de diensten, die in mijne afwezigheid worden gehouden! Als zij aan het net zijn ontkomen, toen ik het uitgeworpen heb, zoo moge een andere „visscher van menschen" meer voorspoed bij hen hebben! Het is zoo hard om *te denken*, dat een onzer hoorders voor eeuwig verloren zou gaan; maar hoeveel harder zal het voor hen zijn om het in hun eigen persoon te ervaren! Moge de groote Liefhebber van der menschen zielen Zijne doorboorde hand uitstrekken om de ongehoorzamen op den weg des vredes te leiden!

„Met dank aan God kan ik berichten, dat ik nu geheel hersteld ben; mijn hart is niet langer bezwaard, mijn geest is verkwikt en verlevendigd, en ik hoop gansch verfrischt tot u weder te keeren. Mijne liefdevolle Vrienden in Christus, gedenkt mij toch voortdurend in uw gebed. Ik zend mijne hartelijke groeten aan mijn mededienaar en trouwen helper, aan de diakenen en ouderlingen, en aan een iegelijk van u in Christus Jezus.

„Van harte de uwe,

„C. H. Spurgeon."

ACHT-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Het Pastor's College, 1861—1878.

Het is eene groote hulp voor ons College, dat het in betrekking staat tot eene krachtige, ijverige Christelijke Kerk. Indien de vereeniging met zulk eene Kerk den geestelijken pols van den student niet sneller doet kloppen, dan is dit zijne eigene schuld. Het is een groote druk op iemands geestelijk leven, als hij in zijne studiejaren buiten allen Chrislijken arbeid staat en in geene gemeenschap staat met meer ervaren geloovigen. Onze broeders van het Pastor's College kunnen niet slechts — gelijk zij ook doen — elken dag met elkander eene ure des gebeds doorbrengen, maar ook deelnemen aan de dagelijksche bidstonden der Kerk en aan allerlei arbeid in het koninkrijk des Heeren. Door hun leven te midden van eene Kerk, die, in weerwil van hare gebreken, eene waarlijk levende, ijverig arbeidzame organisatie is, verkrijgen zij ruime denkbeelden en practische gewoonten. Het bloote zien van kerkregeling en kerkelijken arbeid op ruime schaal, en het deelen in de gebeden en in de hartelijke belangstelling van eene talrijke gemeenschap van Christenen moet voor rechtgeaarde mannen een prikkel zijn ten goede. Het heeft mij dikwijls goed gedaan van de studenten te hooren, dat zij er tegen gewaarschuwd werden om gedurende hun studietijd in hun geestelijk leven achteruit te gaan, terwijl zij integendeel blijk hadden gegeven, dat hunne Godsvrucht is toegenomen in diepte door den omgang met hunne broederen en de vele Godvruchtige mannen en vrouwen, met wie zij voortdurend in aanraking kwamen. Onze omstandigheden zijn zeer bijzonder behulpzaam voor toeneming in genade, en wij zijn er dankbaar voor, dat onze Inrichting er door omringd is. Het College is door de Kerk van den Tabernacle erkend als een integreerend deel van hare werkzaamheden, en wordt als zoodanig door haar gesteund en geliefd.

C. H. S.

Toen de Tabernacle geopend was, verlieten de studenten het huis van Prof. Rogers, om de college-zalen in het nieuwe heiligdom in gebruik te nemen, en de Leeraar nam de eerste gelegenheid, die zich voordeed, te baat, om den arbeid van het College meer onder de aandacht der gemeente te brengen, dan hij tot hiertoe gedaan had. Op Zondagmorgen, 19 Mei 1861, zeide Ds. Spurgeon, toen hij zijne hoorders herinnerde aan de zaak, waarvoor de collecte was aangekondigd: „Men heeft gewenscht, dat ik eenige bijzonderheden zal vermelden ten opzichte van onze Inrich-

ting tot opleiding van jonge mannen voor het leeraarschap. Vijf of zes jaren geleden gaf een der jonge mannen uit onze gemeente ons goede hope, dat hij een zegenrijk Evangeliedienaar zou kunnen worden, indien hij eene goede opleiding tot den predikdienst ontving. Met behulp van twee vrienden besloot ik hem voor mijne rekening te nemen, en zond hem naar een geschikten leeraar om hem voor den Evangeliedienst op te leiden. Die broeder was zoo gezegend in zijn arbeid, dat ik er toe overging om nog een ander, en nog een ander, en wederom een ander in dat onderwijs te doen deelen. Tot nu toe waren in mijn persoon comité, secretaris, penningmeester en contribuant vereenigd. Behalve bij een of twee gelegenheden heb ik zelfs met niemand over de zaak gesproken, maar stelde mij tevreden met van mijn eigen inkomen alles, wat ik maar kon, alles, wat niet tot het strikt noodzakelijke behoort om mijn eigen gezin te onderhouden, uit te sparen, ten einde aan alle geschikte jongelingen, die ik op mijn weg ontmoette, eene opleiding te geven om dienaren van het Kruis van Christus te worden. Er zijn thans reeds zeven gevestigd als leeraren, die allen met uitnemenden zegen arbeiden. Het zijn mannen, die waarschijnlijk niet groot of schitterend zullen worden, maar zij zijn goede predikers. Ik geloof niet, dat er in geheel de Baptistische Kerkgemeenschap nog zeven leeraren gevonden worden, die gedurende een gelijk tijdperk van hun leeraarschap voor even zoovele bekeerlingen het middel zijn geweest. De meesten van hen zijn in de hand Gods het werktuig geweest om elk jaar nieuwe leden toe te voegen aan de Kerken, waarvan zij de leeraren zijn; en de meeste van die Kerken zijn niet in steden, maar in dorpen. Daarom ben ik er toe gekomen om het aantal mijner studenten nog te vermeerderen, zoodat ik er thans zestien heb, die geheel en al ondersteund en opgeleid moeten worden. Behalve dezen, zijn er nog vele broederen, die des avonds onderwijs ontvangen, hoewel zij bij hun eigen beroep blijven. Met de ruimere sfeer, die wij thans als Kerk innemen, stel ik mij voor om mijn plan zoo uit te breiden, dat alle leden der Kerk en allen, die bij ons ter kerke komen, aan wie het aan de eerste beginselen van kennis ontbreekt, eenvoudig onderwijs bij ons kunnen ontvangen. Indien zij dan eenigerlei gave van het woord blijken te bezitten, kunnen zij, zonder daarom hun beroep op te geven, ook onderwijs in de hoogere takken van wetenschap bij ons verkrijgen. Mochten zij zich echter door God tot den Evangeliedienst voelen geroepen, dan ben ik bereid — indien zij naar mijn eigen oordeel en het oordeel mijner vrienden er toe geschikt zijn — hun gedurende twee jaren een bijzonderen cursus van onderwijs te geven, opdat zij goed toegerust — voor zooveel wij dit in zoo korten tijd teweeg kunnen brengen — uit mogen gaan om het Woord te prediken. Ik weet, dat ik tot dien arbeid geroepen ben, en God heeft mij menigmaal op zeer bijzondere wijze de middelen er voor gegeven. Op den dag des oordeels zal de wereld weten, dat er nooit iemand op aarde geweest is, die minder dan ik den laster verdiend heeft, dat hij „zich zelven heeft zoeken te verrijken.” Ik zal hier niets meer van zeggen; laat de wereld mij belasteren, indien zij dit wil. Ik heb het geld heden

noodig, niet voor mijzelven — in geen enkel opzicht, ik geef mijn tijd en mijne diensten om niet, en van mijn eigen inkomen nog daarenboven alles, wat ik kan missen. Ik wensch slechts, dat mijne vrienden, die belangstellen in dezen arbeid, mij zullen bijstaan, opdat wij mannen kunnen uitzenden, die het Evangelie kunnen prediken aan de groote menigten, die het in hare volheid willen hooren verkondigen."

Behalve in hetgeen bij de openbare collecte voor het College gegeven werd, kwamen er ook nog milde giften in van bijzondere personen, en op den 1sten Juli werd eene Kerkvergadering gehouden, waarvan het kerkboek het volgende vermeldt:

„Daar onze Leeraar aan de leden mededeeling heeft gedaan van zijne Inrichting tot opleiding van predikanten, en verhaald heeft, dat verscheidenen van hen reeds gevestigd zijn als leeraren van dorpsgemeenten, waar zij met grooten zegen arbeiden, werd met algemeene stemmen overeengekomen, dat deze Kerk zich zeer grootelijks verblijdt in den arbeid van onzen Leeraar om jonge mannen voor den Evangeliedienst op te leiden, en wenscht, dat van zijn moeielijken, doch zoo gezegenden arbeid aanteekening zal geschieden in onze Kerkboeken. Tot nu toe is dit goede werk veeleer een particuliere dienst voor den Heere geweest, dan een, waaraan de leden deelgenomen hebben; maar bij dezen neemt de Kerk dezen dienst aan als deel uitmakende van haar eigen systeem van Evangelischen arbeid, belooft zij haren geldelijken onderstand, en haar voortdurend en ernstig gebed."

Kort daarna bracht Ds. Spurgeon het College nog meer onder de aandacht van het Christelijk publiek door middel van den volgenden brief:

„Aan alle geloovigen in onzen Heere Jezus Christus.

„Waarde Vrienden.

„Niet in ijdel praalvertoon, alsof ik wilde zeggen: „„Ziet mijn ijver aan voor den Heere"", maar om verschillende gewichtige redenen, gevoel ik mij gedrongen u te spreken over een zeer gewichtig Christelijk werk, dat de Heere mij op de handen gezet heeft. Ik doe dit in de vreeze Gods, Zijn zegen verwachtende op de daad, daar ik alleen de eer des Heeren en het welzijn Zijner Kerk op het oog heb. Ik heb deze Inrichting ter opleiding van jonge mannen tot den predikdienst niet gesticht omdat ik daartoe door iemand werd overgehaald; en ik ben met dien arbeid niet voortgegaan omdat vele menschen dit plan bevorderd of begunstigd hebben; en daarom zal ik in de toekomst ook niet aflaten van dit werk, zoo ik er geene sympathie voor mocht kunnen winnen. Indien het uit de menschen is, zoo laat het te niet gaan; maar indien het uit God is, dan zal *Hij* het in stand houden. Dit werk is geene bloote proefneming, geen dwaas najagen van ingebeeld goed, maar de vrucht van veel gebeds, en eene besliste overgave der ziel, gevolgd door eene practische ervaring van zeven jaren. Ik ben er in het diepst mijner ziel van overtuigd, dat de

arbeid om jonge Evangelisten op te leiden mij door den Heere is opgelegd. Ik heb die zaak aangenomen als mijne levenstaak, mijn lust en mijne liefde, een arbeid, waarvoor al mijn ander werk slechts als een hulpmiddel is, en dat mij eene blijdschap doet smaken, nog hooger en inniger, dan ik door den voorspoed van mijn arbeid als leeraar der gemeente ondervind. Het op te geven vermag ik niet, en zoolang de Heere er mij toe in staat stelt, hoop ik er in te volharden, al zou ik er ook niemands hulp bij erlangen, ja zelfs al zou het door de menschen afgekeurd worden.

„Ik zeg dit reeds bij den aanvang, niet omdat ik de sympathie van mijne broederen in Christus onderschat, maar om er op te wijzen, dat het werk op een vaster fondament rust dan de goedkeuring van menschen, en gedaan wordt in een anderen geest dan die op een vleezen arm steunt. Vastberaden volharding, gegrond op de innige bewustheid eener bijzondere roeping, kan niet overwonnen worden, tenzij de kracht Gods, die haar te voorschijn riep, verder zou onthouden worden. Er zullen natuurlijk vragen worden opgeworpen omtrent het gepaste der Inrichting en de noodzakelijkheid van haar bestaan, en verre zij het van den schrijver om aan iemand, wie het ook zij, het recht daartoe te ontzeggen; maar intusschen is die vraag reeds voor lang zoo volkomen beantwoord in de consciëntie van hem, die er het meest in betrokken is, dat het werk ongestoord voortgaat, en nog in toenemende mate zal blijven voortgaan, welke ook de beslissing of het oordeel zij van andersgezinde personen. Als de Heere Zijne hulp terughoudt, dan zal het werk ophouden, maar eerder niet. Het geloof wordt dagelijks sterker en rust al meer en meer met vertrouwen op Gods belofte en voorzienigheid; daarom zal het werk veeleer uitgebreid worden dan ophouden. Het is dus niet, omdat ik op den mensch wensch te zien, dat ik deze regelen schrijf, noch omdat ik er behoefte aan gevoel om de hulpe Gods door menschelijke hulp te steunen. De Inrichting is nooit zoo bloeiend geweest als thans, en het is geene noodzakelijkheid, die mij dringt om aan mijne broederen mededeeling te doen van hetgeen er geschiedt. In alle behoeften, hetzij zij bestaan in mannen, in geld of in Kerken, zal de Heere voorzien, en juist op dit oogenblik worden zij ons in overvloed toegezonden, zoodat ik het volstrekt niet noodig heb om hulp te vragen.

„Maar het zou voor mijne eigene ziel eene onuitsprekelijke bron van blijdschap zijn, indien de geloovigen deze Inrichting wilden gedenken in hunne gebeden. Wij allen, die bij deze onderneming betrokken zijn, gevoelen onze volstrekte afhankelijkheid van den Heiligen Geest, vandaar, dat wij zoo grooten prijs stellen op het gebed van Gods kinderen. Wij kunnen niet grondig en naar behooren onderwijzen, onze mannen kunnen niet met vrucht studeeren, zoo de Heere Zijne zegeningen niet over ons uitstort. O, mochten wij het hart kunnen winnen van sommigen van des Konings voorbidders, zoodat zij bij den Heere pleiten om ons te gedenken in genade! En behalve dat: indien de Christelijke Kerk er toe bewogen wordt om belang te stellen in onze aangelegenheden, dan zouden velen van Gods volk er toe bewogen worden om van het hunne te geven ter

ondersteuning van de jeugdige profeten des Heeren. Terwijl wij naar het Schathuis in den hemel opzien voor de voorziening in onze nooden en behoeften, weten wij toch, dat de middelen door het kanaal der heiligen tot ons moeten komen. Het is niet bestaanbaar met ons plan om persoonlijk iemand iets te vragen, of om beloften van vaste jaarlijksche bijdragen te verzoeken, maar wij achten het gepast om de geloovigen er aan te herinneren, dat zij rentmeesters zijn, hen te herinneren aan hunne verplichting om het Koninkrijk huns Meesters uit te breiden; en wij aarzelen niet te verklaren, dat geen werk hunne hulp méér verdient dan het werk, dat God ons op de handen gezet heeft. Er is geen arbeid, die méér zegenrijk kan wezen voor de Kerk, en er méér toe kan bijdragen, om de verloren schapen bijeen te vergaderen. Doch hierover moet ieder voor zich zelven oordeelen, en dan handelen naar de uitspraak van zijn eigen geweten. Waarschijnlijk zullen alleen diegenen ons hulp zenden, die ons werk van harte waardeeren. Dit is zooals het behoort, en zooals, naar wij gelooven, de Heere het wil. Welke waarde zouden onwillige bijdragen hebben in Zijne oogen?

„Ongeveer zeven jaren geleden werd de straatprediking van een onzer jeugdige broederen zeer door God gezegend. Hij had hoegenaamd geen onderwijs ontvangen, maar hij was welbespraakt en hij had een warm hart. In vereeniging met mijn geliefden vriend, Ds. George Rogers, werd de taak der opleiding van den jeugdigen krijgsknecht van Jezus Christus ondernomen, en door Gods genade is die broeder een bedienaar des Evangelies geworden, die met uitnemenden zegen in zijne gemeente arbeidt. Uit dit kleine begin is het Pastor's College ontstaan van den Tabernacle, waarin thans 50 mannen geregeld studeeren, en meer dan 150 een avondcursus bijwonen. Het is mijn voornemen niet om thans stil te staan bij de bijzonderheden van het ontstaan en de uitbreiding dezer school, het zij genoeg te vermelden, dat de hand des Heeren met ons is geweest ten goede, en dat de aanmoedigingen en de blijdschap de moeielijkheden en beproevingen verre hebben overtroffen, hoewel ook deze niet gering waren. Er zou geldnood zijn geweest, indien het mijne gewoonte was alleen op zichtbare hulpbronnen te zien; maar als ik eens voor een uur in een toestand van ongeloof geraakte, werd ik er zoo streng voor gekastijd, en daarbij ook zoo teederlijk geholpen, dat ik wel genoodzaakt ben mij van alle klagen en vreeze te onthouden. Ik schrijf het tot eer van mijn Meester, Hij heeft mijn beker doen overvloeien, Hij heeft voorzien in al mijne behoeften „naar den rijkdom Zijner heerlijkheid door Christus Jezus", zoodat ik in het geheel geene financieele moeielijkheden gehad heb. Er is geld ingekomen eer het nog benoodigd was. En wat de mannen betreft, er hebben zich altijd veel meer aangeboden dan toegelaten konden worden, terwijl wij voor de vestiging der studenten als leeraren van Kerken geene moeielijkheid hebben ondervonden, want zij worden reeds beroepen, eer hun korte studietijd nog volbracht is. Op het oogenblik zijn er acht gemeenten, die het oogenblik verbeiden, dat de jonge arbeiders zich naar hun arbeidsveld begeven. Als er zich geene openingen voordoen, dan scheppen wij er, door in de nabijheid van Londen

werkzaamheden in het belang van Gods koninkrijk te beginnen, en zoo hopen wij het aantal en de kracht der Kerken van Christus te doen toenemen. In elk ander opzicht is ons een rechte weg geopend en mochten wij leiding en bestier van den Heere ontvangen. In waarheid, God is met ons geweest.

„In den beginne was het mijn voornemen om slechts een of twee broederen uit te zenden; maar de nood tot uitbreiding is mij opgelegd, zoodat het getal der studenten niet vast bepaald is, maar al naar de middelen het veroorloven vermeerderd of verminderd kan worden. Als ik er toe in staat gesteld word, kan ik er honderd ontvangen, of, mocht het noodig blijken, hun aantal verminderen. Er zijn ook plannen gevormd, niet voorbedachtelijk, maar geboren uit de ervaring — die met dat al geene te versmaden leermeesteres is — en nieuwe methoden, die gevolgd zullen worden zoodra zij, naar ons oordeel, goed en nuttig blijken te zijn. Het is deze redeneering, die mij in mijn streven heeft geleid:

„Het komt mij voor, dat vele van onze Kerken behoefte hebben aan eene klasse van voorgangers, die niet streven naar hooge geleerdheid, maar naar het winnen van zielen; — mannen uit het volk, die met de massa's van werklieden kunnen gevoelen, *in* kunnen komen in hunne belangen, en een band van broederschap met hen gevoelen; — mannen, die de gangbare taal spreken, de taal der menigte; — mannen, die bereid zijn de kranken en de armen te bezoeken, en in staat zijn om hun den wezenlijken troost van den Godsdienst duidelijk te maken. Er worden vele zoodanige mannen in de lagere rangen der maatschappij gevonden, die zeer bekwame arbeiders kunnen worden in de Kerk des Heeren, zoo zij eene opleiding ontvangen, waardoor zij zich ontdoen van hunne ruwheid, en waardoor hunne kennis wordt uitgebreid; maar in de meeste van onze scholen voor hooger onderwijs zijn de kosten te hoog, om door arme mannen gedragen te kunnen worden; ja, er moet voor hen in het geheel van geene onkosten sprake zijn; en daarbij behooren zij ook nog terwijl zij studeeren voedsel en woning en kleederen te ontvangen. Waarom zouden zulke mannen niet geholpen worden? Waarom moeten zij genoodzaakt zijn het leeraarschap in onze Kerken te aanvaarden zonder eene behoorlijke kennis der Schrift en der Bijbelsche Literatuur te hebben? In sommige opzichten reeds uitmuntende, is het goed, dat zij ook algemeen ontwikkeld worden, en dan zullen zij in niets achterlijk zijn. Het was het oorspronkelijk doel onzer Inrichting om zulke mannen te helpen, en dit is ook nog heden het voornaamste doel, dat wij najagen, hoewel wij in den laatsten tijd met blijdschap eenige broederen van hooger stand tot ons hebben zien komen, die ons geene kosten veroorzaken, en die, bevindende, dat zij hier juist die opleiding ontvangen, die zij gevoelen noodig te hebben, zeer gaarne zelven de kosten willen dragen. Doch dit brengt toch geene verandering in ons oorspronkelijk plan. Of de student rijk is of arm, het doel blijft hetzelfde — geene geleerdheid, maar prediking van het Evangelie, — geene opleiding tot fijn beschaafde en zeer ontwikkelde heeren; maar mannen, die waarlijk arbeiden in den wijngaard des Heeren. „C. H. Spurgeon."

De lijst van studenten in het College omtrent den tijd, dat deze brief was geschreven, bevatte de namen van mannen Gods, die hun stempel hebben gedrukt op de eeuw, en wier arbeid als predikers en zielenwinners, of als leermeesters van anderen, alleen beneden dien van den geliefden President staat. Vier van deze namen blinken uit boven de andere: DAVID GRACEY, die één jaar na Ds. SPURGEON naar het Vaderhuis hier Boven werd opgeroepen; FRANK H. WHITE (thans van den Talbot Tabernacle, Notting Hill); ARCHIBALD G. BROWN (thans van West Norwood); en CHARLES BURT SAWDAY (de tegenwoordige hulpprediker van den Metropolitan Tabernacle). Op de jaarvergadering van het Pastor's College in 1898 heeft Ds. ARCHIBALD BROWN eene aandoenlijke beschrijving gegeven van een tooneel, waarvan hij zes en dertig jaar geleden een der ooggetuigen is geweest.

„Op dat tijdstip," zeide Ds. BROWN, „hield de geliefde President zijne Vrijdagmiddag-klasse in de pas voltooide Dameskamer van den Tabernacle. Op een dag bemerkten wij bij zijn binnentreden, dat hij vergezeld was door een rijzigen, bleek uitzienden jongen man, en zoodra het gejuich, waarmede zijne komst altijd begroet werd, tot bedaren kwam, zeide hij tot ons: „„Broeders, hier is een student, die meer weet dan wij allen met elkander. Hij is volkomen in staat ons allen te onderwijzen, en toch hield hij niet op voordat ik beloofde hem als student in het College toe te laten; laat hij hartelijk welkom door u worden geheeten."" Die bleeke jonge man", voegde Ds. BROWN er bij, „was de geliefde DAVID GRACEY. Deze begaafde en rijk begenadigde broeder was van huis uit Presbyteriaan; maar toen hij nog een jongeling was, heeft hij zich reeds bij de Baptisten aangesloten. In zijne jeugd eene degelijke opleiding genoten hebbende, ging hij naar de universiteit te Glasgow, om, zonder dat hij er zich rekenschap van gaf, toebereid te worden voor het groote werk, dat God voor hem had weggelegd. Als student uitmuntende door rijke en veelzijdige kennis, toegerust met schitterende talenten, zou hij zich ongetwijfeld in de geleerde wereld hebben onderscheiden, indien zijn hart door geene hoogere doeleinden was ingenomen." Door de leiding van Gods voorzienigheid is het gebeurd, dat de heer FRANK WHITE door Ds. SPURGEON omstreeks dien tijd, op verzoek van Ds. JOHN ANDERSEN, naar Glasgow was gezonden om gedurende eene week Evangelische bijeenkomsten te leiden. De heer WHITE schrijft betreffende deze diensten: „Alle avonden predikte ik in groote, koude kerken, met zeer verschillend succes. Ik was al te veel „„geadverteerd"", en zoodoende hebben de menschen te veel van mij verwacht; zij verwachtten iets, dat sensatie zou maken, en sensatie kon noch wilde ik teweegbrengen. Ik mag echter gelooven, dat zielen behouden werden. Toen was het, dat ik den geliefden GRACEY ontmoette en veel met hem sprak; hij ging toen door veel innerlijken strijd ten opzichte van zijne positie. Hij deed mij velerlei vragen omtrent het Pastor's College, dat hij gaarne scheen te willen bezoeken, en ik heb hem sterk aangeraden dit te doen."

Ds. WHITE had de vriendelijkheid om ons de volgende herinnering uit zijn studententijd, en enkele van zijne latere ervaringen te zenden

om in dit boekdeel te worden opgenomen: „In het begin van 1862 schreef Ds. Henry Hull — die zelf een meester was in de gezegende kunst van zielen voor Christus te winnen — aan Ds. Spurgeon met het oog op mijne toelating in het Pastor's College. Eene afspraak voor een mondeling onderhoud was spoedig gemaakt, en wel eenigszins vreezende en bevende (voor het eerst en het laatst — want nooit heb ik later in zijne tegenwoordigheid gebeefd — behalve misschien van innig zielsgenot), stond ik voor den grooten prediker in de consistoriekamer van den Tabernacle. „„Ziedaar juist den man, dien ik noodig heb!"" riep hij, toen ik de kamer binnentrad. Ik herinner mij niets van hetgeen hij verder zeide, behalve: „Gij moet Zondag naar de Paradijskapel in Chelsea." Dienovereenkomstig ging ik naar de Paradijskapel, en dat kleine heiligdom bij de rivier werd mij weldra een waar Eden, hoewel de omgeving zeer dikwijls het tegenovergestelde van iets Paradijsachtigs had. Die eerste morgendienst, dien ik er geleid heb, werd slechts door achttien personen bijgewoond, maar door de genade en de mogendheid des Heiligen Geestes werden ongeveer achthonderd personen gedoopt, voordat mijn dienstwerk aldaar geëindigd was.

Welke gelukkige dagen waren het, die wij in het College hebben doorgebracht, en met welk een vurig verlangen zagen wij, na de inspanning van studie en arbeid der week, uit naar de heerlijke Vrijdagmiddagen met den President! Minder talrijk zijnde, was de omgang toen inniger dan hij later zijn kon. Hoe bevoorrecht waren wij zelfs in den gewonen loop der dingen, maar wat te zeggen van die bijzondere gelegenheden, zooals bijv. een zesdaagsch reisje per rijtuig, waartoe ik eens door hem werd uitgenoodigd? De uitnoodigingsbrief ligt nu voor mij.

„„Waarde Mijnheer White.

„Aanstaanden Maandag, om acht uren des morgens, wacht ik u ten mijnent om een reisje per rijtuig met mij te doen, dat eene week zal duren. Ik heb in het rijtuig eene plaats voor u opengehouden, die ik door een anderen vriend had kunnen laten innemen, zoodat gij u niet vrij moet gevoelen om te weigeren, om wat het ook zij. Al uwe onkosten zullen betaald en uw gezelschap op hoogen prijs gesteld worden. U niet bij mij te hebben zou ten zeerste bedroeven

„Uwen liefhebbenden vriend
„C. H. Spurgeon.""

Stelt u voor, of een arm, door hard werken vermoeid, student — zooals Archibald Brown, of ik — ook blijde waren met zulk een bevel. Ik moet het overlaten aan een bekwamer pen dan de mijne is om die rijtoertjes van dag tot dag te beschrijven, maar voor mij waren zij onuitsprekelijk heerlijk. Zelfs de boomen in het woud klapten in hunne handen; en wij werden zeer nauwkeurig ondervraagd betreffende hunne namen, en daarna kostelijk onderwezen met betrekking tot hunne eigenaardigheden en eigenschappen. Ik wenschte wel, dat ik mij de gesprekken met den geliefden President kon herinneren, terwijl wij zoo voortreden; maar er is één ding, dat ik onthouden heb. Wij waren dicht bij de plaats, waar de Bisschop van

Winchester van zijn paard viel en op de plaats dood bleef; en Ds. SPURGEON zeide, dat hij juist een brief had ontvangen van een geestelijke van de Kerk van Engeland, waarin deze hem mededeelde, dat zijn (Ds. SPURGEON's) lichaamslijden een oordeel Gods over hem was wegens zijn spreken tegen de Kerk van Engeland. In zijn antwoord had Ds. SPURGEON gevraagd: Indien een gezwollen hand of voet als een teeken van het Goddelijk ongenoegen moet beschouwd worden, wat moet men dan van een gebroken nek zeggen? Het is onnoodig er bij te voegen, dat die vraag onbeantwoord bleef."

Ds. BROWN heeft den volgenden brief bewaard, waarin hij tot een zelfde uitstapje werd uitgenoodigd.

„Nightingale Lane, Clapham, 23 Mei.

„Waarde Vriend.

„Wilt gij met mij en anderen medegaan op ons uitstapje, voor eene week, of twee weken, of drie weken, of eenige dagen, of gedurende welken tijd het u het best schikt? Wij zullen zeer gaarne uw gezelschap hebben, en wij denken, dat wij u een weinig goed kunnen doen. Gij zijt ons, inzonderheid *mij*, zeer lief en waard. Wij zullen zeer kalm en rustig zijn en met de oude grauwen voortsukkelen.

„Ik bid den Heere u te zegenen en te vertroosten.

„Van ganscher harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Twee andere brieven toonen welk een trouwe mede-arbeider de heer BROWN voor zijn geliefden President is geweest, en welke innige genegenheid en diepe achting Ds. SPURGEON voor zijn voormaligen student heeft gekoesterd:

„Nightingale Lane, Clapham.

„Geliefde Broeder.

„Ik dank u zeer, dat gij voor mij gepredikt en gebeden hebt; ik dank u ook, dat gij mij liefhebt. Ik gevoel mij beter, maar ik heb heel wat pijn gehad. LUCIANUS zegt: „Ik dacht, dat eene cobra mij had gebeten en mijne aderen met gif had gevuld; maar het was erger, *het was jicht.*" *Ik weet, dat dit uit de ervaring neergeschreven was.* Maar ik dank God ook voor dit lijden, en geloof, dat uwe profetische postkaart meer waar zal blijken te zijn dan Dr. CUMMINGS voorspellingen [1]).

„Als altijd uw liefhebbende Vriend,

„C. H. SPURGEON."

„Nightingale Lane, Clapham, 29 Januari.

„Een driewerf hoera! voor u, mijn trouwe strijdgenoot! Het verhaal van uwe bijeenkomsten in het Oostelijk deel van Londen vervult mij

---

[1]) Waarschijnlijk eene toespeling op CUMMINGS boeken, waarin hij de wederkomst des Heeren voor het jaar 1866 aankondigde. VERT.

met blijdschap. De Heere zij met u, gij strijdbare held. Of gij, in het slaan der spiritisten, den duivel treft of een ezel, doet er niet veel toe; gij hebt hen blijkbaar geraakt, anders zouden zij niet zoo woedend zijn. Ik kan mij niet veel eer toekennen van u opgeleid te hebben, maar ik ben zoo fier op u als ik maar durf.

„Ik hoop, dat wij den volgenden Vrijdag eene gezegende samenkomst zullen hebben. Het is als olie voor mijn gebeente, u allen te zien.

„Immer van harte de uwe,
„C. H. SPURGEON."

De vierde der uitnemende studenten in 1862 — de heer SAWDAY — had de vriendelijkheid ons den volgenden brief te zenden, dien Ds. SPURGEON geschreven had aan zijn vader, toen de quaestie van de opleiding van onzen geliefden vriend in het College besproken zou worden:

„Clapham, 12 April 1862.

„Mijn waarde Heer.

„Het verwondert mij nauwelijks, dat gij de voorkeur geeft aan het Regent's Park College voor uwen zoon; maar ik denk, dat gij in dwaling zijt, want de reden van uwe voorkeur is juist een der kwaden, die onze Inrichting zoekt te verhelpen.

„Het samenwonen van een zeker aantal jonge lieden in één huis moet noodzakelijkerwijs lichtzinnigheid teweegbrengen; hunne afzondering van het gewone maatschappelijke leven is een zeer ernstig nadeel, en heeft de strekking om hen ongeschikt te maken voor de wrijving en de wederwaardigheden, verbonden aan hun toekomstigen arbeid onder gewone menschen. Als een jongeling in een Christelijk huisgezin is opgenomen, dan bevindt hij zich niet slechts onder voortdurende waakzame zorg, maar hij houdt ook nooit op tot het volk te behooren. Het is er ver vandaan, dat wij onze jonge mannen op den weg der verzoeking stellen, maar wij gelooven, dat de schikking onzer Inrichting de beste methode is om hen voor verzoeking te bewaren. Ik schrijf dit alleen, omdat uwe kortstondige kennismaking met ons systeem mij vrijheid geeft om te veronderstellen, dat gij de zaak nog niet van dien kant bezien hebt.

„Onze leeraren zijn degelijke geleerden; daar groote geleerdheid echter ons doel niet is, hebben wij slechts twee jaar voor den cursus vastgesteld. De jonge mannen, die onze Inrichting hebben verlaten, hebben reeds met veel zegen gearbeid; en onze tegenwoordige klasse kan gerust met alle andere de vergelijking doorstaan.

„Ik kan uwen zoon niet voorbereiden voor het Regent's Park College, maar het zal mij een genoegen zijn hem op eene andere wijze van dienst te kunnen zijn.

„Oprecht de uwe,
„C. H. SPURGEON."

Ds. Sawday voegt deze verklaring toe aan den brief, en vermeldt tevens hoe de moeielijkheid overwonnen is geworden: „Mijn lieve vader was vooringenomen tegen Ds. Spurgeon, en in zijne groote begeerte om mij eene degelijke opleiding te geven voor het leeraarsambt onder de Baptisten, had hij schikkingen getroffen voor mijne toelating in het Regent's Park College. Maar ik had Ds. Spurgeon verscheidene malen in den Tabernacle gehoord, en ik bad mijn vader om niet aan te dringen op mijn studeeren in het Regent's Park College, en ik verzocht Ds. Spurgeon dringend om mij in het Pastor's College toe te laten. In dien tijd was het niet te verwonderen, dat mijn vader, wiens geheele godsdienstige leven onder de Wesleyanen was doorgebracht, zijn zoon niet gaarne onder den invloed zag van zulk een beslist Calvinist als Ds. Spurgeon, en hij had bepaalde gewetensbezwaren, die hem niet toelieten mij hulp of ondersteuning voor mijne studiën aan het Pastor's College te geven. De geliefde Leeraar liet ons beiden op een Zondagmorgen na den dienst bij zich komen, en maakte een einde aan de moeielijkheid door te zeggen: „„Wel, mijnheer Sawday, uw zoon heeft er zijn hart op gezet om bij ons te studeeren, en zoo zal hij dan, indien het noodig is, op mijne kosten studeeren."" Het is dus niet te verwonderen, dat ik gevoel meer reden te hebben dan velen van onze broederen om onzen thans verheerlijkten President in dankbare herinnering te houden."

Ds. Spurgeon heeft zich zeker nauwelijks kunnen voorstellen, dat hij door dit edelmoedig aanbod den weg bereidde tot het leeraarsambt voor een broeder, die nu al het derde eener eeuw met rijken zegen gearbeid heeft in den wijngaard des Heeren, en vele zielen voor God heeft gewonnen, en nu, na het heengaan van zijn geliefden President, de bekwame en trouwe helper is geworden van *zijn* zoon en opvolger in het leeraarschap van de gemeente van den Metropolitan Tabernacle. Maar aldus was het besloten en beschikt door Hem, die

„Werkt op wondervolle wijze
Om Zijne wond'ren te volvoeren."

NEGEN-EN-ZESTIGSTE HOOFDSTUK.

Het Pastor's College, 1861—1878 (Vervolg).

In het begin van de vijfde eeuw trok HONORAT, Bisschop van Arles, zich terug naar het kleine eiland, dicht bij Cannes, dat nog heden zijn naam draagt, en vergaderde een aantal studenten rondom zich, velen waarvan zulke vermaarde zendelingen werden, dat de Roomsche Kerk hen op de rolle harer „heiligen" heeft ingeschreven. Degene onder hen, die het best bij ons bekend is, is PATRICK, die Ierland geëvangeliseerd heeft. Het Christendom was toen bijna even zuiver als in den beginne en wij kunnen ons de heilige kalmte voorstellen, waarin honderden van Godvruchtige mannen hunne jaren van voorbereiding voor hun toekomstigen Evangeliedienst te midden der rotsen van dit zonnige eiland hebben doorgebracht. In voortdurende overpeinzing en gebed, moet het hun een Patmos geweest zijn, en toen zij deszelfs kusten verlieten, gingen zij heen, vol van vuur en ijver, en riepen, evenals JOHANNES, de ziener van Patmos: „De Geest en de bruid zeggen: Kom! En die het hoort, zegge: Kom! En die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet." In alle eeuwen heeft het den Heere behaagd mannen bijeen te vergaderen rondom een hoog bevoorrechten leeraar, en hen in staat gesteld om, onder zijn leiding en voorgang, hun zwaard te wetten voor den strijd des levens Aldus hebben in de dagen van ouds HONORAT en COLUMBA gedaan, zoo hebben WYCLIFFE, LUTHER en CALVIJN gedaan in de dagen der Hervorming; zij hebben de legerscharen des Heeren toebereid voor hunne zending. Profetenscholen zijn eene volstrekte noodzakelijkheid om de kracht van den Godsdienst levend te houden en hem in het land te doen toenemen. Toen wij onder de schaduwrijke pijnboomen bij die kalme zee nederzaten, en op het schier bovenaardsche tooneel rondom ons staarden, kwam er eene groote, sterke begeerte op in ons hart, en ons gebed ging op ten hemel, dat ook wij iets mochten bijdragen tot bekeering der volken, eer wij heengaan en niet meer zijn. Indien God het wil, kunnen wij nog een nieuwen Zendingsarbeid ondernemen, en het is ons voornemen om, bij onze terugkomst, onze mannen saam te roepen om hiervoor te bidden.

C. H. S. *in: „Aanteekeningen van Mentone"*, *1877.*

Het volgende verslag, door Ds. SPURGEON zelf gesteld, werd altijd door hem beschouwd als „de beste geschiedenis" van het Pastor's College, en daarom is het het meest gepaste verhaal om in dit „Leven van C. H.

Spurgeon" te worden opgenomen. Met de bijzonderheden, vermeld in Deel II, Hoofdstuk 46, en de herinneringen van vorige studenten, die hier en in het vorige hoofdstuk opgenomen zijn, geeft het de volledigste en meest betrouwbare mededeelingen omtrent de gewichtige Inrichting, die de onvergetelijke President dikwijls zijne „eerstgeborene en meest geliefde" heeft genoemd.

Sedert zijne stichting in 1856 is het Pastor's College immer door den God des hemels ten goede gedacht geworden, en allen, die er mede in betrekking staan, brengen Hem lof en dank toe. In den aanvang had ik er hoegenaamd geen denkbeeld van tot welk een boom dit plantje zou opwassen. Vele ernstig gezinde jonge mannen vergaderden zich rondom mij, als mijne eigene geestelijke kinderen, die een onweerstaanbaren drang in zich gevoelden om het Evangelie te prediken, maar reeds met een half oog kon men zien, dat hun gebrek aan opleiding en kennis hun treurig in den weg stond. Ik kon het niet van mij verkrijgen om hun te zeggen af te laten van het prediken; en al had ik het gedaan, zij zouden hoogst waarschijnlijk op mijn raad geen acht hebben geslagen. Daar het scheen, dat zij *wilden* prediken en het niet *konden* laten, hoe gering hunne gaven en bekwaamheden ook waren, bleef er niets anders te doen over dan hun de gelegenheid te geven om zich voor het werk te bekwamen.

Twee vrienden, de heer Winsor en de heer W. Olney, beiden Diakenen der gemeente, beloofden hulp, hetgeen, met wat ik zelf kon geven, mij in staat stelde een student (den heer Th.W.Medhurst), aan te nemen, voor wien ik dus een onderwijzer zocht. In Ds. George Rogers, toenmaals leeraar van de gemeente der Independenten in de Albany Road, Camberwell, zond God ons den kostelijksten man voor wat wij noodig hadden. Hij had zich toebereid voor zoodanigen arbeid, en zag er verlangend naar uit. Tot aan 1881 is hij onze voornaamste leeraar van de school gebleven. Hij is een man van den Puriteinschen stempel, van diepe geleerdheid, rechtzinnig in de leer, van een gezond oordeel, geestig, vroom, ernstig, ruim van hart en met eene jeugdigheid van hart, die zeer merkwaardig is in een man van zijne jaren. Mijne betrekking *tot*, en mijn omgang *met* hem heeft mij altijd onvermengd genot doen smaken. Wij koesteren de oprechtste genegenheid voor elkander, wij zijn één van zin en één van hart, en hetgeen van even groot belang is, hij heeft zich niet slechts de achting, maar ook de kinderlijke liefde der studenten weten te verwerven.

Aangemoedigd door de gemakkelijkheid, waarmede de eerste studenten een arbeidsveld vonden, en door den zegen, dien zij mochten ervaren in het winnen van zielen, vermeerderde ik hun aantal; maar de middelen, om hen te onderhouden, kwamen uit mijne eigene beurs. Het ruime debiet van mijne leerredenen in Amerika en de spaarzaamheid mijner geliefde echtgenoote stelden mij in staat om jaarlijks van 600 tot 800 pond sterling ten koste te leggen aan mijn geliefkoosden arbeid; maar, vanwege mijn openlijk getuigen tegen de toenmaals bestaande slavernij in de Vereenigde Staten, zijn mijne hulpbronnen uit deze „beek Krith" plotseling opgedroogd. Uit mijn eigen inkomen betaalde ik zoo groote sommen, als ik slechts kon; ik besloot alles wat ik had ten koste te leggen, en als dan mijne middelen

uitgeput waren, dit te beschouwen als eene aanwijzing des Heeren om het werk te staken, daar ik de vaste overtuiging koesterde, dat wij onder geen voorwendsel, hoe ook genaamd, schulden mogen maken. Eens deed ik het voorstel mijn paard en rijtuig te verkoopen, hoewel die mij schier onontbeerlijk waren bij mijne zoo menigvuldige tochten om het Woord te prediken. Hiervan wilde mijn vriend, Ds. ROGERS, niet hooren en hij deed het aanbod om dan maar liever geen traktement te ontvangen. Toen was het, dat ik aan mijne gemeente mijne moeielijkheden blootlegde, en dat de *wekelijksche offergaven* begonnen; maar de inkomsten uit die bron waren zoo gering, dat men er nauwelijks op kon rekenen. Ik was tot mijn laatste pond sterling (*f* 12) gekomen, toen ik een brief ontving van een bankier, om mij te berichten, dat eene dame, wier naam ik nooit te weten heb kunnen komen, eene som van ℔ 200 (*f* 2400) bij hem gedeponeerd had ten gebruike van de opleiding van jonge mannen voor het predikambt. Hoe is toen mijn hart opgesprongen van vreugde! Van toen aan wierp ik mij op de goedertierenheid en de zorge des Heeren, dien ik van ganscher harte in dit werk wenschte te verheerlijken. Eenige weken later ontving ik door dienzelfden bankier weder ℔ 100 (*f* 1200) met het bericht, dat deze door iemand anders was geschonken. Kort daarna begon een geliefde Diaken der Kerk jaarlijks een feestmaal te bereiden voor de vrienden van het College, waaraan toen ook jaarlijks aanzienlijke sommen gecollecteerd werden. Mijne zeer vrijgevige uitgevers, de heeren PASSMORE en ALABASTER, gaven ook een feestmaaltijd bij gelegenheid van het in druk verschijnen van de vijfhonderdste der wekelijksche leerredenen, bij welke gelegenheid ℔ 500 (*f* 6000) gecollecteerd en in het fonds gestort werden. Het College breidde zich met iedere maand uit, en het aantal der studenten nam snel en gestadig toe. Bekende en onbekende vrienden, van ver en van nabij, werden bewogen om de een meer, de ander minder, voor mijn arbeid te geven, en zoo werd telkens in de behoeften voorzien. Toen heeft een andere ijverige Diaken der Kerk de wekelijksche offergaven tot zijne bijzondere zorg gemaakt. In dien tijd is mijn geloof dikwijls beproefd geworden; maar na dagen van schaarschte, waarin toch nooit van eigenlijk gebrek sprake was, kwam de Heere immer tusschenbeide, en zond mij groote sommen (bij ééne gelegenheid ℔ 1000), van mij onbekende gevers. Toen mij de zorge voor het Weeshuis werd opgelegd, kon men wel denken, dat dit tweede werk sommige van de zichtbare bronnen van inkomsten tot zich zou trekken, maar ik mocht het vaste geloof koesteren, dat de Heere evengoed beide Inrichtingen als eene enkele in stand kan houden, en dat heeft Hij ook gedaan.

Financieele moeielijkheden maakten echter slechts een gering deel uit van mijne zorgen. Velerlei kwelling heb ik ondervonden vanwege de keuze der mannen. Er was steeds overvloed van candidaten, en de keus was ruim; maar het is eene ernstige verantwoordelijkheid om iemand af te wijzen, en nog zwaarder is de verantwoordelijkheid om iemand ter opleiding aan te nemen. Werd er eene vergissing begaan, dan werd mij een tweede last opgelegd, n.l. het wegzenden van hen, die ongeschikt bleken. Hoe zorgvuldig men ook zij, en welke hulp vrienden en professoren ook

verleenen, het is niet mogelijk immer verzekerd te wezen, dat de menschen altijd zijn zullen, wat wij van hen geloofd en gehoopt hadden. Een broeder kan wel eens uitstekende diensten bewijzen door nu en dan te prediken, hij kan zich onderscheiden als een ijverig student, hij kan in den aanvang van zijn leeraarschap voorspoed hebben; en toch, als in zijn ambt en bediening humeur en karakter op de proef worden gesteld, dan kan hij — in deze weegschaal gewogen — te licht worden bevonden. Wij hebben betrekkelijk slechts weinige van zulke gevallen te betreuren gehad; maar enkele *zijn* er geweest, en deze hebben ons veel en diepe smart veroorzaakt. Ik dank God, dat Hij sommigen van de heiligste, en meest zelfverloochenende predikers, die ik ken, naar ons College gezonden heeft, en het is mijn gebed, dat Hij dit zal blijven doen; maar het zou meer dan een wonder zijn, indien allen even voortreffelijk waren. Sprekende van de beproevingen met betrekking tot de mannen zelf, zijn wij het aan onzen genadérijken God verschuldigd te getuigen, dat deze beproevingen niet waard zijn vergeleken te worden met de groote vreugde, die wij smaken door zoo vele honderden van broederen te zien, die nog steeds den Heere dienen naar de mate hunner gaven, en die, naar wij gelooven, ernstig strijden voor het geloof, dat eenmaal den heiligen overgeleverd is; en niet minder is de blijdschap bij de herinnering, dat velen in vrede zijn ontslapen na den goeden strijd te hebben gestreden. Te dezer ure hebben sommige van onze bloeiendste Baptistische Kerken leeraren, die in ons College hunne opleiding hebben ontvangen; en, als de jaren rijpheid van ervaring en vastheid van karakter zullen hebben ontwikkeld, dan zullen ook anderen in de voorste gelederen van de Heirscharen des Heeren worden aangetroffen.

Gedurende korten tijd heeft het College hulpe verkregen door de ijverige diensten van den heer W. Cubitt, van Thrapston, die van uit ons midden de eeuwige ruste is ingegaan. Hij was zeer geacht en bemind onder ons. De heer Gracey, die de klassieke vakken doceert, is een uiterst bekwaam man en heeft vroeger ook zelf in ons College gestudeerd, ofschoon hij, reeds veel en degelijke kennis verkregen hebbende, weinig onderwijs, behalve in de theologie, van ons behoefde. In hem bezitten wij een bij uitnemendheid bekwaam professor, een man, geschikt voor elken post, waarvoor grondige geleerdheid en bekwaamheid in het mededeelen van kennis vereischt wordt. De heer Fergusson heeft het onderwijs in de elementaire vakken van het Engelsch voor zijne rekening, en verricht dus den eersten arbeid op de ruwe steenen uit de groeve, en van de mannen, die hij onderwezen heeft, hebben wij in de avondklassen toespraken gehoord, die in elke vergadering met volle recht keurig en kostelijk genoemd kunnen worden, waaruit dus duidelijk zijne bekwaamheid blijkt de moeielijkheden te overwinnen om het verstand en de gaven van onbeschaafde, onwetende menschen te ontwikkelen. De heer Johnson, die ijverig hulp verleent in de avonduren, is mede een broeder, die volkomen geschikt is voor zijn post. Deze avondschool geeft aan Christelijke mannen, die gedurende den dag in hun beroep werkzaam zijn, gelegenheid om in hun vrijen tijd gratis onderwijs te ontvangen, en zeer velen maken gebruik van

dit voorrecht. Ik moet ook den heer SELWAY niet vergeten, die het onderwijs in de physieke wetenschappen op zich genomen heeft, en door zijne interessante proeven en duidelijke beschrijvingen zijne hoorders inleidt tot die vakken, waaraan men het meest illustraties, of voorbeelden ter opheldering, ontleenen kan. Eindelijk: ik aanbid de goedheid Gods, die mij zulk een geliefden en krachtigen helper gegeven heeft in mijn broeder naar het vleesch en in den Heere, J. A. SPURGEON. Zijn arbeid heeft mij van veel zorg ontslagen en zijne uitnemende gaven strekken om aan geheel het onderwijs een toon van hooge wijding te geven."

Ds. SPURGEON maakt hier geen gewag van zijn eigen zeer gewichtig aandeel in de opleiding zijner studenten, maar een hunner, Ds. W. D. Mc KINNEY, thans van Antonia, Connecticut (Vereenigde Staten van Noord-Amerika), heeft de volgende treffende beschrijving gegeven van de immer gedenkwaardige Vrijdagmiddag-colleges:

„Eindelijk kwam de *Vrijdag-middag.* De oude, bekende klok wees drie uur aan, de deur ging open en met klokslag verscheen de President en trad naar den lessenaar, — die voormaals aan Dr. GILL tot kansel had gediend — terwijl in de handen geklapt, met de voeten gestampt en met de stem gejuicht werd, totdat hij zijne hand moest opheffen en zeggen: „„Wel, mijne heeren, vindt gij niet, dat het nu zoo genoeg is? De vloer is zwak, het plafond niet heel hoog, en ik denk, dat gij al uwe krachten voor uw werk noodig hebt.""

In die dagen was de President in den bloei zijner jaren. Zijn tred was vast, zijne oogen schitterden, zijn haar was donker en overvloedig, zijn stem liefelijk, welluidend en vroolijk. Vóór hem zaten honderd mannen, bijeengekomen uit alle deelen van het Vereenigd Koninkrijk, en niet weinigen van over de zeeën. Zij waren daar saamgebracht door de betoovering van zijn naam en de aantrekkingskracht van zijn persoonlijken invloed. Zijn roem was uitgegaan naar alle landen. Zijne leerredenen werden in schier alle talen vertaald. Onder zijne studenten was hij op zijn gemak als een vader in het midden van zijn gezin. De broeders hadden hem, en hij had de broeders lief.

Weldra stortten zich de stroomen uit van zijne wijsheid. De flikkeringen van zijn vernuft verhelderden elks gelaat, en zijn pathos bracht tranen in ieders oogen. Het was een gedenkwaardig deel van ons studentenleven, toen wij hem zijne *Lezingen voor mijne Studenten* hoorden voordragen. Welk eene belangrijke en van wijsheid overvloeiende lezing hield hij voor ons over het onderwerp *Prediken!* Hoe zachtmoedig wees hij ons op onze gebreken, hoe vriendelijk wist hij de beschroomden aan te moedigen! Welk een vernietigend sarcasme voor alle pronkers of schijnheiligen! En dan kwam de verwonderlijke nabootsing van de soms zeer eigenaardige manieren der broeders, — een, die met een heeten knoedel in den mond trachtte te spreken; een ander, die voortdurend zijne hand op en neer liet gaan van zijn neus naar zijne knie; een derde, die zijne handen onder de panden van zijn rok hield, en zich dus het voorkomen gaf van een kwikstaart. Dan weer een met zijne duimen in de armsgaten van zijn vest, en het „vetgans"-redenaarstalent vertoonde. Op die wijze hield hij ons den spiegel

voor, waarin wij onze fouten en gebreken konden zien, terwijl wij toch onder dit alles schudden van het lachen. Hij diende ons de medicijn in bruisende teugen toe.

Daarna kwam de verstandige raadgeving, zoo vriendelijk, zoo ernstig, zoo liefelijk en vaderlijk; dan het gebed, dat ons ophief tot den troon der genade, waar wij lichtstralen opvingen van uit de heerlijkheid, en met den Meester zelf spraken van aangezicht tot aangezicht. Vervolgens het aanduiden der plaatsen, waar wij op den volgenden Dag des Heeren hadden te spreken, en toen werd de klasse weggezonden om thee te gaan drinken, en dan kwamen de mannen, die voor het een of ander raad wilden vragen. Sommigen waren in moeielijkheid, anderen hadden redenen om zich te verblijden; met het grootste geduld hoorde de President hen allen aan; nu eens zag men hem lachen, en dan weer zag men tranen uit zijne oogen vloeien. Eindelijk is hij door alles heen, „„vermoeid door het werk, maar het werk niet moede"". Zijne vroolijke stem sterft langzaam weg, terwijl hij de trap opklimt naar zijn „„Sanctum"". Wij treurden niet, als wij afscheid van hem namen; want wij wisten, dat, zoo God het wilde, wij op den volgenden Vrijdag-middag zijn vriendelijk, blijmoedig gelaat weder zouden aanschouwen, en zijn wijsheid en vernuft weder zouden hooren."

Ten opzichte van candidaten tot het leeraarsambt heb ik voortdurend den plicht te vervullen, die aan Cromwell's „Onderzoekers" was opgelegd. Ik moet trachten eene meening te hebben over het al of niet raadzame om aan zekere mannen hulp te verleenen in hun streven om predikant te worden. Dit brengt groote verantwoordelijkheid en gansch geene gewone zorgvuldigheid mede. Natuurlijk werp ik mij niet als rechter op om te oordeelen of iemand al of niet bedienaar van het Evangelie zal worden; mijn onderzoek heeft slechts ten doel het beantwoorden der vraag, of het Pastor's College hem hulp zal verleenen of hem aan zijne eigene hulpmiddelen zal overlaten. Sommigen van onze zeer liefderijke naburen beschuldigen mij van eene „Domineesfabriek" gesticht te hebben; maar die beschuldiging is volstrekt onwaar. Ik heb het nooit beproefd om een Dominee te maken, en zou er volkomen in falen, indien ik het wèl deed; ik laat niemand tot het College toe, dan hen, die verklaren reeds predikers te zijn. Men zou dichter bij de waarheid zijn, indien men mij „een Domineesdooder" zou noemen, want een flink aantal van beginners hebben hun ontslag van mij ontvangen, en nadenkende over mijne wijze van handelen te dezen opzichte, is mijn geweten volkomen gerust. Het is mij dikwijls zwaar gevallen een jeugdigen broeder, die vol van hoop was, te ontmoedigen, als hij aanvraag deed om in het College te worden toegelaten. Mijn hart neigde immer naar de vriendelijkste zijde; maar mijn plicht tegenover de Kerken heeft mij genoodzaakt met strenge onderscheiding te oordeelen. Na gehoord te hebben wat de candidaat voor zich zelven te zeggen had, na de getuigschriften gelezen en zijne antwoorden op onze vragen gehoord te hebben, was ik, wanneer ik de overtuiging had, dat de Heere hem niet heeft geroepen, verplicht hem dit te zeggen.

Ik had eens eene vreemdsoortige ervaring met een candidaat. Zijn leeraar

had hem een open brief medegegeven, waarin hij hem in warme bewoordingen aanbeval, als een man, die tot het leeraarsambt geroepen is; maar in een brief, dien ik van hem over de post kreeg, schreef hij, dat hij niet dacht, dat deze jonge man ooit een prediker zou kunnen worden, en dat hij hem die aanbeveling slechts had medegegeven, omdat zijn — des candidaats — vader zijn voornaamste diaken was, en hij vreesde hem te beleedigen door hem de waarheid te zeggen. Ik vond het onrechtvaardig om mij den last op te leggen van den jongen man af te wijzen, en zoo gaf ik hem den brief, dien ik had ontvangen, en liet het aan hem en zijn vader over om de zaak op de best mogelijke wijze met hun leeraar in het reine te brengen.

Lichaamsgebreken doen twijfel ontstaan aan de roeping van sommige zeer voortreffelijke mannen. Ik zou niet, gelijk EUSTHENES, de menschen naar hunne gelaatstrekken willen beoordeelen; maar hunne lichaamsgesteldheid in het algemeen is geen gering kenteeken van hunne bruikbaarheid, en ik houd er mij van verzekerd, dat, wanneer iemand eene beklemde borst heeft en geene spatie tusschen de schouders, de alwijze Schepper hem niet bestemd heeft om het prediken tot zijn gewone werk te maken. Indien het Zijne bedoeling geweest was hem eenigermate te laten spreken, Hij zou hem genoegzame ruimte van borst gegeven hebben om de kracht der longen te ontwikkelen. Een man, die nauwelijks één volzin kan uitspreken zonder pijn te gevoelen, kan er bezwaarlijk toe geroepen zijn om te roepen uit de keel en niet in te houden [1]). In den regel zijn broederen, die een gebrek hebben in den mond en geene duidelijke uitspraak hebben, onbekwaam om het Evangelie te prediken. Dit geldt ook voor broederen, die geen, of wel een gebrekkig, gehemelte hebben. Ik ontving eens eene aanvrage tot toelating in het College van een jongen man, die eene soort van draaiende beweging had in zijne kaak, uiterst pijnlijk om aan te zien. Zijn leeraar beval hem aan als een zeer Godvruchtig man, die het middel geweest was om zielen tot CHRISTUS te brengen, en hij sprak de hoop uit, dat ik hem zou aannemen; doch ik kon er het noodzakelijke of gepaste niet van inzien. Ik zou hem voor al het goud van Tharsis niet zonder te lachen hebben kunnen aanzien als hij predikte, en naar alle waarschijnlijkheid zouden van de tien hoorders negen nog gevoeliger hieromtrent geweest zijn dan ik. Een man met eene tong, te groot voor zijn mond, zoodat hij onduidelijk *moest* spreken, een ander zonder tanden, een derde, die stotterde, en nog een ander, die niet al de letters van het alphabet kon uitspreken, heb ik met smart in het hart moeten afwijzen op grond, dat God hun de physieke eigenschappen niet had gegeven, die — gelijk het Gebedenboek het uitdrukt — „over het algemeen benoodigd zijn."

Eén broeder heb ik ontmoet, — zeide ik één? — ik heb er wel tien, twintig, honderd ontmoet, die zeiden, dat zij er geheel en volstrekt zeker van waren tot het leeraarsambt geroepen te zijn — omdat zij overal anders in gefaald hadden! Ziehier de geschiedenis, die eenigermate tot model

---

[1]) Zie JES. 58 : 1.

kan dienen: „Dominee, ik was op het kantoor van een rechtsgeleerde, maar ik kon er mij niet aan gewennen om altijd opgesloten te zijn, en ik kon mij ook niet vinden in de studie der rechtsgeleerdheid. De Voorzienigheid heeft blijkbaar mijn weg versperd, want ik verloor mijne betrekking.” „En wat hebt gij toen gedaan?” „Wel, Dominee, ik liet mij overhalen om eene kruidenierszaak te beginnen.” „En ging het u er goed mede?” „Neen, Dominee, eigenlijk niet; ik ben niet voor den handel in de wieg gelegd, en de Heere scheen dien weg geheel voor mij te sluiten, want ik ging failliet en geraakte in groote moeielijkheden. Daarna heb ik mij een weinig beziggehouden met het agentschap eener levensverzekeringmaatschappij; ik heb getracht eene school op te richten en onder de hand ook thee te verkoopen; maar mijn weg is omtuind, en er is iets in mij, dat mij zegt, dat ik predikant moet worden.” Gewoonlijk luidt mijn antwoord: „Jawel, ik zie, dat gij in alles gefaald hebt, en daarom denkt gij, dat de Heere u inzonderheid heeft toegerust met gaven voor Zijn dienst; ik vrees echter, dat gij vergeten hebt, dat voor het Leeraarsambt de allerbekwaamste mannen noodig zijn, en niet dezulken, die nergens anders toe deugen.” Iemand, die voorspoed heeft als prediker, zou waarschijnlijk evenzeer geslaagd zijn, als hij kruidenier, of notaris, of wat anders het ook zij, was geworden. Een wezenlijk bekwaam en bruikbaar predikant zou in schier elke andere roeping uitgemunt hebben. Voor iemand, die jarenlang een talrijk gehoor om zich weet te verzamelen en het middel is om hen honderden van Zondagen te stichten en te onderwijzen, is er nauwelijks iets, dat hem onmogelijk zou zijn. Hij moet wel gaven en bekwaamheden hebben, hij kan geen domoor zijn. Jezus Christus verdient het om de beste en bruikbaarste menschen in Zijn dienst te hebben om Zijn Evangelie te prediken.

Behalve de broeders, die mij verzoeken tot het College toegelaten te worden, komen nog anderen tot mij om mij te raadplegen, of zij al dan niet prediken zullen, en meer dan eens gevoelde ik mij in den toestand van het orakel van Delphi — geen slechten raad willende geven en nauwelijks in staat zijnde om hun wat het ook zij aan te raden. Met zulk eene vraag kwam een broeder tot mij, wiens leeraar hem gezegd had, dat hij niet behoorde te prediken, terwijl hij gevoelde, dat hij toch niet anders kon. Ik dacht veilig te zijn met het antwoord, dat ik hem gaf, en zoo zeide ik hem: „Mijn broeder, indien God uwen mond geopend heeft, kan de duivel hem niet sluiten; maar indien de duivel hem geopend heeft, dan bid ik den Heere hem terstond te sluiten.” Eenigen tijd daarna predikte ik ergens in de provincie, en na den dienst kwam een jonge man tot mij, en betuigde mij zijne erkentelijkheid, omdat ik hem aangemoedigd had om te prediken. Ik kon mij de zaak niet dadelijk te binnen brengen, en zoo herinnerde hij mij het eerste gedeelte van mijn antwoord op zijne vraag. „Maar”, zeide ik, „ik heb u ook gezegd, dat zoo de duivel uwen mond geopend heeft, ik den Heere bid om hem terstond te sluiten.” „O neen!” riep hij, „dat gedeelte van de boodschap was niet voor mij.”

Van den aanvang der stichting van het College trof ik reeds schikkingen

voor eene reeks van lezingen over natuurkundige wetenschappen, en velen van de broederen waren mij dankbaar voor de kennis, die zij aldus verkregen, maar ook voor het ruime veld van illustratie, dat hun aldus was geopend. De studie der sterrenkunde ter opheldering van de waarheid der Schrift, bleek zeer bijzonder interessant. De wetenschap zelve was velen studenten grootelijks tot hulp. Ik herinner mij een broeder, die schrikkelijk dom scheen te zijn; wij dachten waarlijk, dat hij nooit iets zou kunnen leeren, en dat wij hem dus in wanhoop op moesten geven. Maar ik gaf hem een boekje, getiteld: *De jeugdige Sterrenkundige;* en hij heeft later gezegd, dat, toen hij het las, het hem was, alsof er iets in zijn hoofd openging, of alsof eene koord door midden brak. Hij had kennis gemaakt met zulke groote denkbeelden, dat ik geloof, dat zijn brein wezenlijk was verruimd, welke verruiming eigenlijk in zijne kindsheid plaats had moeten hebben, maar die nu plaats had door de wondervolle kracht der denkbeelden, welke door de studie van niet meer dan de eerste beginselen der sterrenkunde bij hem opgewekt werden. Een andere student, die blijkbaar geene bijzondere aandacht had geschonken aan den professor, wenschte te weten, of de ster, die altijd boven zijne kapel stond, JUPITER was! Natuurlijk was het gevolg van zijne dwaze vraag, dat hij van toen aan „JUPITER" genoemd werd, hoewel hij geene bijzonder schitterende ster was aan onzen College-hemel.

Ik heb dikwijls één ding opgemerkt in sommigen, die volstrekt onbekwaam schenen om zelfs de eerste beginselen der wetenschappen in zich op te nemen, n.l. dat de Heilige Geest hun het Woord Gods heeft geleerd, en dat zij hieromtrent genoeg klaarheid hebben. Als wij een hoofdstuk lazen uit het een of ander oud Puriteinsch boek, of als wij naar de diepten der theologie afstaken, dan gaven deze broeders de beste en scherpzinnigste antwoorden van de geheele klasse. Als er punten van bevinding of strijdvragen aan de orde waren, dan heb ik gezien, dat die mannen in staat waren hunne tegenstanders terstond te verslaan, omdat zij zeer belezen waren in het Woord van God. De Geest had hun de dingen van CHRISTUS geleerd, indien Hij hun ook niets anders geleerd heeft.

In den regel waren de mannen, die in het College waren toegelaten, zeer begeerig om hun tijd goed te besteden, terwijl zij bij ons waren, zoodat zij volijverig waren in hunne studiën, maar nu en dan hadden wij ook wel eens een student, die niet veel van werken hield. Een van dezen, die een zeer treffend voorbeeld was van dit gebrek aan waardeering van de voorrechten, die onder zijn bereik waren geplaatst, had eene ervaring, die een treuriger en wijzer man van hem had moeten maken, hoewel ik er niet zeker van ben, dat dit ook werkelijk geschied is. Als de andere broeders, die met hem in hetzelfde huis woonden, hun werk maakten, stoorde hij hen zoo dikwijls met vragen om de vertaling van heel eenvoudige woorden, die hem volkomen bekend hadden moeten zijn, dat een hunner trachtte hem van die kwade gewoonte te genezen. Bij deze gelegenheid vroeg hij naar de beteekenis van het Latijnsche woord „*omnibus*". „O", zeide de jonge spotvogel, „dat is gemakkelijk genoeg; *omni — zes en*

twintig, en *bus* — *vervoeren*, een rijtuig om zes en twintig personen te vervoeren! Gij weet wel, dat in de omnibussen altijd te lezen staat: „Zes en twintig personen."" Nu gebeurde het, dat den volgenden morgen Prof. GRACEY den luien student vroeg om juist dien Latijnschen volzin te vertalen, waarin het woord „*omnibus*" [1]) voorkomt. Hij gaf de overzetting, die hij van zijn medestudent gehoord had, met welk gevolg laat zich beter denken dan beschrijven.

Nu en dan moesten de studenten zich een weinig oefenen in het voor-de-vuist-spreken, ten einde het vermogen van zich te uiten te ontwikkelen, indien zij soms plotseling geroepen werden tot prediken. Verschillende onderwerpen stonden op stukjes papier geschreven; dezen werden in een hoed gedaan, en iedere broeder moest er een uithalen, om dan terstond over het gegeven onderwerp te spreken. Het meeste succes werd hierin verkregen door een jongen man, die over het woord ZACHEUS moest spreken. Zoodra hij een blik had geworpen op zijn papiertje, zeide hij: „Mijnheer de President en broeders, mijn onderwerp is ZACHEUS, en dit is juist gepast voor mij; want, ten eerste: ZACHEUS was klein van gestalte, en dat ben ik ook; ten tweede: ZACHEUS was „„op een boom"" [2]), en dat ben ik ook; ten derde: ZACHEUS „„haastte zich en kwam af"" en dat zal ik ook doen"; en toen ging de spreker weer naar zijne plaats. De studenten riepen, dat hij voort moest gaan; maar ik zeide: „Neen, hij zou aan deze korte en keurige toespraak niets kunnen toevoegen zonder haar te bederven." Hij heeft voorzeker beter geoordeeld over de gepastheid van een onderwerp, dan een der andere studenten, die te Portsmouth predikte, kort nadat het opleidingsschip „EURYDICE" dicht bij het eiland Wight gezonken is met meer dan driehonderd man aan boord. Hij gaf als onderwerp zijner rede op Psalm 107 : 30: „Aldus brengt Hij hun naar de haven hunner begeerte" [3]). Een minder gepasten tekst voor deze gelegenheid zou men moeielijk kunnen kiezen; maar ook een vroom man kan, terwijl hij de beste bedoelingen heeft, grove vergissingen begaan, die voor andere menschen volstrekt onbegrijpelijk zijn.

Ik heb wel eens vermakelijke ondervindingen gehad van Diakenen, die uitzagen naar een leeraar voor hunne Kerk. Er was een, die mij een brief schreef om mij te vragen, of ik hem een student kon zenden, die in staat was „de kerk te vullen." Ik antwoordde, dat ik er geen had, die den daartoe vereischten omvang bezat, en ik voegde er bij, dat het, naar het mij voorkwam, de zaak was van de gemeente om te trachten de menschen bij elkander te krijgen; maar dat ik een broeder wilde zenden, die het Evangelie getrouwelijk zou prediken. In zijn volgenden brief schreef de Diaken, dat dit het juist was, wat hij en de gemeente verlangde; het was hem slechts niet gelukt zijne bedoeling duidelijk uit te spreken.

Vele van de verstandige raadgevingen *aan*, en geestige, zoowel als geeste-

---

[1]) Het Latijnsche woord *omnibus* beteekent *voor allen*.

[2]) Waarschijnlijk bedoelende het hout van den katheder, waarop hij stond.

[3]) Naar de Engelsche overzetting.

lijke gezegden *tot* de studenten, die het College verlieten om hun arbeid als leeraar eener gemeente aan te vangen, zijn bewaard gebleven. Wij zullen er wellicht later eenige van mededeelen; hier vinde slechts het volgende eene plaats. Toen de heer Welton in 1867 zijn eerste beroep als predikant naar Thetford aannam, zeide Ds. Spurgeon tot hem: „Vóór uw vertrek wensch ik u eene operatie te doen ondergaan. *Ik zal één uwer oogen uitrukken, één uwer ooren toestoppen, en een toom in uwen mond doen.* En dan moet gij, eer gij heengaat, ook nog een nieuw pak kleeren hebben, en den kleermaker zeggen, dat hij *een zak zonder bodem in uw jas moet maken.* Verstaat gij mijne gelijkenis?" „Ik geloof het wel, Dominee, maar zou toch gaarne uwe verklaring hooren." „Wel, er zal in de leden uwer gemeente veel wezen, dat gij met *het blinde oog* moet aanzien, en naar zeer veel zult gij met *het doove oor* moeten luisteren, en daar gij dikwijls in verzoeking zult komen om dingen te zeggen, die liever ongezegd moesten blijven, zoo herinner u *den toom.* En voorts moet gij al de praatjes, die gij zult hooren, terwijl gij uwe herderlijke werkzaamheden verricht, in *den bodemloozen zak* doen."

Het aandoenlijkst woord van afscheid werd wellicht gesproken tot den heer E. H. Ellis, toen deze in Maart 1891 naar Australië vertrok. Doelende op het twistgeschrijf over „The Downgrade"[1]), zeide Ds. Spurgeon: „Vaarwel, Ellis; gij zult mij nooit weerzien; *deze strijd kost mij het leven." Eene maand later was de doodelijke krankheid begonnen.*

Gedurende veertien jaren ongeveer na de opening van den Tabernacle werden de colleges voor de studenten gehouden in verschillende vertrekken onder het groote kerkgebouw; daar echter het aantal der studenten steeds toenam, werden die lokalen te klein. Ds. Spurgeon zag altijd uit naar eene geschikte plaats, om er een behoorlijk gebouw te stichten, dat aan de eischen van dien arbeid voldeed, en jarenlang voordat zoodanige bouwgrond te krijgen was, begon hij zooveel geld af te zonderen als hij missen kon, om het gereed te hebben tegen den tijd, dat het noodig zou zijn. Verscheidene legaten, die aan hem persoonlijk vermaakt waren, en te zamen eenige duizenden ponden sterling bedroegen, werden aan dit doel gewijd, zoodat de zaak betrekkelijk zonder veel moeite tot stand kwam. Het totaal der kosten voor het gebouw met de meubileering bedroeg ℔ 15,000 (*f* 180,000), die geheel afbetaald waren; en voorts werd alleen eene genoegzame som belegd om de noodige reparatiën te bekostigen en de belasting te betalen, daar de President er uit beginsel tegen was om eene grootere som te beleggen als een vast fonds voor het College. Zonder melding te maken van zijne eigene milde giften, verhaalt Ds. Spurgeon hoe de overige fondsen in zijn bezit kwamen, en spreekt van zijne dankbaarheid bij de voltooiing van de geriefelijke en zoo hoog noodige lokalen. „De wijze, waarop het geld bijeen werd gebracht, was wederom een voor-

---

[1]) „Het afglijden als van een hellend vlak", dit was het opschrift der artikelen van Ds. Spurgeon, die toenmaals zooveel beweging hebben veroorzaakt in de godsdienstige kringen van Engeland.

beeld van de goedheid Gods. Drie duizend pond sterling (f 36,000) werden geschonken ter herinnering aan een geliefden en diep betreurden echtgenoot. Twee duizend pond (f 24,000) kwam in als een legaat voor het College van een lezer der leerredenen. De predikanten, die voormaals aan het College gestudeerd hadden, kwamen ons op vorstelijke wijze te hulp. Ruime bijdragen werden vrijwillig geschonken door de Tabernacle-vrienden op dagen, wanneer de Leeraar de leden der Kerk en de hoorders uitnoodigde om zijne gasten te zijn in het College. Het gebed om hulp voor het College werd verhoord, zoodat het goud en het zilver immer gereed was, wanneer de behoefte er aan zich deed gevoelen. O, hoe juicht ons hart, en hoe loven wij den Naam des Heeren!"

Toen de gebouwen voltooid waren, werden zij plechtig gewijd tot den heiligen dienst, waarvoor zij bestemd waren, door eene bijeenkomst tot gebed in elke kamer, waarbij de President voorging, en dan aan een der Professoren of der studenten verzocht om hem te volgen in het pleiten om des Heeren zegen over al het werk, dat binnen deze muren zou geschieden. De volkomene verhooring van al deze vurige smeekingen zal slechts in de eeuwigheid openbaar worden. Behalve het speciale doel, waarvoor het College gebouwd werd, is het ook de plaats, waar de jaarlijksche Conferenties der predikanten, die er hunne opleiding ontvangen hebben, gehouden worden, het hoofdkwartier van de Vereeniging tot Colportage [1]), het tehuis van zeer vele der Tabernacle-Zondagsscholen en Bijbelklassen; en na den brand in April 1898 bleek het een zeer welkom en door Gods Voorzienigheid beschikt toevluchtsoord voor de gemeente en hare talrijke takken en afdeelingen van werkzaamheden.

Niet lang nadat de gebouwen voltooid waren, kwam eene deputatie van de locale overheid, om te bepalen, tot welk bedrag zij in de belasting aangeslagen moesten worden. De President geleidde de heeren door de verschillende zalen en vertrekken en verhaalde hun kortelijk de geschiedenis der Inrichting, en haalde daarbij verscheidene voorbeelden aan, waarin het geld, dat noodig was om dien arbeid voort te zetten, ingekomen was als verhooring van het gebed. De voorzitter der deputatie, die blijkbaar niet geloofde, dat de fondsen op die wijze inkwamen, zeide: „Dat is uw idee, Mijnheer SPURGEON; maar het feit is, dat zekere vrome lieden vertrouwen in u hebben, en u daarom hunne bijdragen zenden voor uw College en Weeshuis." „Ja," antwoordde de Leeraar, „daar kan wel wat van waar zijn; maar indien de vrome menschen niet aan mij dachten, dan zou God den duivel zenden met het geld, veeleer dan Zijne zaak te laten lijden." Verder werd toen hierover niet gesproken, totdat de heeren met hun onderzoek gereed waren en toen beraadslaagden over de som, die er als belasting van betaald moest worden; en toen zeide de voorzitter, mede uit naam zijner collega's, tot Ds. SPURGEON: „Wij stelden grootelijks belang in alles, wat wij gezien en gehoord hebben, en wij beschouwen dit

---

[1]) Vereeniging tot verspreiding van Christelijke lectuur door middel van colporteurs.

College als eene hoogelijk te waardeeren vermeerdering van de inrichtingen van opvoeding en onderwijs in deze wijk. Zeer gaarne zouden wij het van elke belasting willen ontheffen, maar dit verbiedt ons onze plicht tegenover het publiek. Wij zijn overeengekomen om het bedrag te bepalen op ————, dat gij, naar ik meen, billijk zult vinden; en ik, voor mijn persoon, vind dit College eene zoo voortreffelijke inrichting, dat het mij genoegen zal doen, zoo gij tien pond (*f* 120) van mij wilt aannemen als eene bijdrage tot deszelfs onderhoud." De President dankte hem van harte, en voegde er toen bij: „Gij zeidet, dat het de *vrome* menschen waren, die mij het geld gaven; ik hoop, dat die benaming ook op u past?" „O neen, volstrekt niet!" antwoordde hij, en zijne metgezellen schenen gansch verbaasd over zijne handelwijze.

Als later iemand iets omtrent den aanslag in de belasting van het College in het midden wilde brengen, dan zeide deze beambte altijd: „Wel, gij kunt er Ds. Spurgeon over gaan spreken, als gij wilt; mijn laatste bezoek heeft mij tien pond sterling gekost; ik ga er niet weder heen, en ik zou u raden den braven man maar met rust te laten. Hij is een weldoener van het geheele district, en behoorde wèl aangemoedigd, maar niet belemmerd of tegengewerkt te worden."

Tot aan het jaar 1865 werden er geene statistieke opgaven verzameld van de broederen, die hunne opleiding in het College hadden ontvangen, en zelfs ook na dit tijdstip was het niet mogelijk om van al de predikanten geregelde opgaven te krijgen, zoodat de cijfers in de tabellen eerder beneden dan boven de waarheid zijn gebleven. Tot het einde van 1878 hebben meer dan vijfhonderd studenten hunne opleiding in deze Inrichting ontvangen, van welke vijf en twintig naar het Vaderhuis hier Boven zijn gegaan. Van de vierhonderd en vijftig, die toen als Baptistische predikanten, Evangelisten of Zendelingen werkzaam waren, hebben minder dan driehonderd de statistische tabellen ingevuld, welke aantoonen, dat zij in dit jaar 3600 personen hebben gedoopt, en dat gedurende deze veertien jaren de verschillende Kerken met 33,319 leden zijn vermeerderd. De zonen van het College hadden hun weg reeds gevonden naar alle vier hoeken der aarde, en het gebed van den beminden President, dat de Zendingsgeest onder de broederen mocht toenemen, is genadiglijk verhoord geworden, want sommigen van hen zijn uitgegaan naar Indië, China, Japan, Afrika, Spanje, Italië, West-Indië en Zuid-Amerika, behalve nog een aanzienlijk contingent in de Australische en Canadeesche Kolonies en in de Vereenigde Staten.

Dit hoofdstuk zou niet volledig zijn zonder eenige proeven van Ds. Spurgeon's brieven aan de studenten, terwijl zij nog aan het College waren, of toen zij reeds hun werkkring als leeraren eener gemeente waren binnengetreden. De eerste, die door Ds. C. L. Gordon bewaard is gebleven, oefende een zeer krachtigen invloed op de mannen, aan wie hij geschreven was.

„Nightingale Lane, Clapham, 11 September 1865.

„Geliefde Broeders.

„Ik ben heden middag van u weggeroepen, en dit zou mij zeer leed doen, indien de gedachte niet in mijn hart was gekomen, om u voor te stellen het uur, dat anders aan onderwijs besteed werd, door te brengen in gebed. Mijn hart is dikwijls bezwaard onder beproevingen, die uit den arbeid van het College voortkomen, dat mij zóó lief en dierbaar is, dat het mij wellicht *over*bezorgd maakt. Het buigt mij neder in het stof, als ik moet vreezen, dat een der broederen dwaalt in de leer, achterlijk is in genade of slordig is van wandel. Ik heb zoo weinig te betreuren als dit slechts mogelijk is, waar wij allen zulke onvolmaakte schepsels zijn. Maar, mijne Broeders, ik wensch, dat gij allen de beste menschen zijt, die er leven, en als gij het *niet* zijt, is mij dit tot groot en bitter verdriet. Op dit oogenblik is er een broeder, die door zijn toegeven aan eigen zin en begeerlijkheid de achting zijner gemeente heeft verloren, en dus heen moet gaan. Ik zou niet gaarne over nog eene andere gemeente zulk een vloek willen brengen, en ik wensch hem ook niet te verstooten. Dit brengt mij in groote verlegenheid. Bidt voor mij, bidt voor hem, bidt voor al de broederen, bidt voor u zelven.

„Ik gevoel mij altijd zóó te huis onder ulieden, dat ik u gansch gelukkig en een en al vroolijkheid moet toeschijnen. Helaas! zoo is het niet. Ik ben gelukkig in den Heere, in Hem ben ik zalig; maar dikwijls ben ik ook een arm, ternedergeslagen sterveling, zuchtende onder den last van zeer zwaren arbeid, en bedroefd van hart vanwege al de dwaasheden van hen, die ik had gehoopt den Heere te zien dienen met ijver en toewijding en goeden uitslag. O, bidt toch vuriglijk voor mij. Gelooft mij, als ik u verzeker, dat gij mij, om Christus' wil, zeer dierbaar zijt. Laat u niet afleiden van het geloof, dat gij allen beleden hebt, toen gij in het College zijt gekomen. Houdt vast aan de twee groote waarheden der vrijmacht Gods en der verantwoordelijkheid van den mensch. Leeft nabij God, en hebt de zielen der menschen lief. Ik breng u wel eenige offers, maar ik acht ze gewin, en mijn arbeid voor u is mij eene verlustiging. Maar ach! bidt, dat wij allen meer genade mogen hebben, wij, en de broeders, die reeds in de bediening zijn. Lichtzinnigheid in het leven mijner broederen brengt mij bezwaardheid van hart, en wat voor hen een genoegen is, terwijl het onbestaanbaar is met hunne belijdenis, is mij eene zielesmart. O, hoe kunnen de dienstknechten Gods rooken en drinken, terwijl de zielen omkomen, en lichtzinnige taal spreken, terwijl de menschen zich ten verderve spoeden? Zoo moet het niet zijn onder ons. De Heere verhoede het! Immer het welvaren uwer ziel beoogende, en om uw vurig gebed verzoekende, ben ik, geliefde Broeders,

„Uw liefhebbende broeder,
„C. H. Spurgeon."

De volgende brief is thans nog even gepast en van evenveel belang als toen hij geschreven werd tijdens de geliefde President ziek lag aan de pokken:

„Clapham, 2 Dec. 1869.

„Waarde Vriend.

„Door mijne krankheid verhinderd zijnde in mijne openlijke ambtsbediening, gevoel ik mij gedrongen om mijne medebroeders in de bediening op te wekken tot vernieuwden ijver, terwijl hun het groot genot en voorrecht geschonken is om het Woord te prediken. Het is de bede mijns harten, dat ieder woord, dat ik schrijf, Gods goedkeuring moge wegdragen, en door de kracht en de leiding des Heiligen Geestes u tot nut moge strekken.

„Het heeft mij pijnlijk getroffen, dat sedert eenigen tijd een geest van lauwheid over de Kerken is gekomen, en wellicht ook evenzeer over de leeraren. Kort geleden hoorden wij meer dan nu van bijzondere godsdienstoefeningen, van bijeenkomsten tot gebed en van strijd voor God tegen de wereld en het booze. Wellicht is dit alles nog in volle en krachtige werking in uwe gemeente, maar op vele plaatsen is dit niet zoo. De heilige arbeid verslapt, en de Kerk valt terug tot die akelige sleur, waar men zoo gemakkelijk toe komt, en die zoo doodelijk is in hare gevolgen. Intusschen hebben onze naaste vijanden, de naar Rome voerende Anglicanen, de wapenen opgenomen, die wij ter zijde hebben gelegd, en zij maken er op ruchtbaar makende wijze gebruik van, en, naar te vreezen is, hebben zij voorspoed op hun werk. Blijkbaar zijn zij wijs in hun geslacht[1]), want niet slechts volgen zij Rome na, maar ook ons. Is dit wellicht door den Heere bedoeld om ons tot vernieuwde werkzaamheid aan te sporen? Bestraft Hij ons door ons te doen zien hoe anderen in geestdrift zijn ontstoken, en in hun ijver zee en land omreizen om proselieten te maken? Zegt Hij hierin niet tot ons: „„Ziet hoe deze menschen vaardig zijn om alle methoden aan te nemen en te gebruiken, en zijt gij, Mijne dienstknechten, traag van verstand?""

„In weerwil van het kwaad, dat door woeste opwinding wordt aangericht, kan men er toch niet aan twijfelen, dat de Heilige Geest genadiglijk de middelen zegent, die biddend door Zijne dienstknechten worden gebruikt om de Kerken op te wekken en zondaren tot bekeering te brengen. Vele predikanten kunnen getuigen, dat menschen, die onder de gewone godsdienstoefeningen tot geene beslissing zijn gekomen, er toe gebracht zijn om onder eene bijzondere bijeenkomst tot gebed hun hart aan JEZUS te geven. Indien God dit streven slechts eenigszins met zegen heeft gekroond, dan behooren wij er reeds mede voort te gaan, maar daar Hij meermalen Zijne rijkste zegeningen er over heeft willen uitstorten, is onze plicht zoo klaar als de zon. Indien gij het tot heden toe hebt nagelaten, wilt gij dan thans niet ernstig acht geven op de vraag om eene reeks van godsdienst-

---

[1]) „De kinderen dezer wereld zijn wijzer in hun geslacht dan de kinderen des lichts." LUKAS 16:8 naar de Engelsche overzetting.

oefeningen te houden met het doel om de zorgelooze bevolking rondom u op te wekken, en door de kracht des Heiligen Geestes hen tot beslissing te doen komen, die tot nog toe tevergeefs naar de Evangelieverkondiging hebben geluisterd? Laten alle geschikte en voegzame middelen gebruikt worden om de wereld, die buiten staat, te doen luisteren. Indien de menschen niet in onze kerken willen komen, zoo laten godsdienstoefeningen gehouden worden in de open lucht, of in zalen, en schuren, en schouwburgen, of waar anders zij ook willen komen. Laten onze gemeenteleden opgewekt worden om ons hunne hulp te verleenen bij de poging om de massa's, die buiten staan, te evangeliseeren. Om de aandacht te winnen kan het soms goed zijn andere arbeiders op te laten treden. Er zijn menschen, die meer gaven hebben om te evangeliseeren dan de beste en welsprekendste predikanten, en het moest ons niet de minste moeite kosten om de hulp dier broederen aan te nemen. Eene nieuwe stem kan soms doordringen tot ooren, die zwaar zijn geworden om te hooren onder onze prediking. Eens om te ruilen met een Godvruchtigen, betrouwbaren broeder kan zoowel voor hoorders als voor predikers goed zijn. Wij zouden alles willen doen om sommigen te behouden, en daarom moet geen middel onbeproefd blijven. Indien gij in de nabijheid van Londen zijt, dan zou het wellicht goed wezen om eens de hulp onzer leeraren in te roepen; mocht gij dit wenschen, dan zoudt gij aan onzen lieven vriend, Ds. Frank White, kunnen schrijven, die u dan met geschikte broeders in aanraking zou kunnen brengen.

„Waarde Broeder, hoe spoedig zal de tijd daar wezen, dat gij en ik van ons dienstwerk afgeroepen zullen worden. Ons graf wordt gereed gemaakt; is ons werk volbracht? Ik sidder, als ik bedenk, hoe arm mijn leven is geweest, als ik het vergelijk bij de gelegenheden, die mij tot arbeiden werden gegeven, en het is mijn innig gebed tot God, dat mijne dagen verlengd mogen worden, opdat ik beter rekenschap van mijn rentmeesterschap zal kunnen geven. Waarschijnlijk zult gij wel ongeveer hetzelfde gevoelen; doch wij moeten deze belijdenis niet laten opgaan in den damp van het ijdel betreuren; maar laat ons in de vreeze Gods ijveriger trachten te zijn in de toekomst. Intusschen: zoo *wij* talmen, de dood talmt niet; onze hoorders komen om voor onze oogen, en de millioenen gaan de eeuwige rampzaligheid te gemoet zoo snel als de tijd heenvliegt en er hen heen voert. Gedrongen door de liefde, die onzen Meester nederbracht van Zijn troon, en Hem zich zelven deed overgeven als een slachtoffer voor de menschen, laten wij ons inspannen tot den arbeid. Hij heeft het woord der verzoening in ons gelegd. Wij zijn gezanten van Christuswege. Laat ons door ons gebrek aan ijver geen smaad brengen over ons ambt en over het Evangelie, maar laat ons door den Geest des Heeren het besluit nemen om „„aan te houden tijdelijk en ontijdelijk"".

„Ons gebed in de binnenkamer, mijn Broeder, moet menigvuldiger en vuriger zijn. Zouden wij niet, als leden van hetzelfde College, zoowel als broeders in het ééne huisgezin in hemel en op aarde, ons broederlijk kunnen verbinden om elkander ten minste éénmaal per dag te gedenken voor den troon der genade? Zouden de maanden Januari en Februari niet

inzonderheid bestemd kunnen worden om onze gemeenten te doen gedenken aan onze broederen en hun arbeid, opdat zij zich met ons vereenigen in den gebede? Broeder, wat staat ons in den weg om een overvloedigen zegen te ontvangen? Wij zijn niet nauw in God, zoo laat ons niet nauw zijn in onze ingewanden. Om den wille van onzen Heere Jezus, en de eere Zijns Naams, laat ons bidden en arbeiden en gelooven, en de zegen zal komen en niet uitblijven.

„Ontvang de verzekering mijner oprechte en warme toegenegenheid, en geloof mij steeds

„Uw broeder en dienaar om Jezus' wil,

„C. H. Spurgeon."

De volgende brief werd geschreven aan de mannen van het College, die buitenslands arbeiden:

„Clapham, 30 Sept. 1873.

„Geliefde Broeder.

„Mij is opgedragen u te groeten in naam der Conferentie van broederen in verband met het Pastor's College, en ik doe dit van ganscher harte. Genade, barmhartigheid en vrede zij u vermenigvuldigd! Doch ik moet er ook de verzekering bijvoegen van mijne oprechte liefde jegens u, en mijn vurig gebed, dat de Heere met u moge wezen. Naar het lichaam zijn wij door oceanen van elkander gescheiden; maar wij zijn één in Christus, en door Zijn Heiligen Geest zijn wij saamverbonden in ééne gemeenschap. Wij, die in het vaderland zijn, hebben eene groote mate van Gods zegen ondervonden, hoewel wij vurig wenschen nog veel grooter dingen te zien. Ons gebed is, dat gijlieden, die in den vreemde zijt, veel meer voorspoed zult hebben dan wij; moogt gij nog groote dingen doen en overmogen! Uwe beproevingen zijn van zeer bijzonderen aard, maar God is algenoegzaam. De menschen rondom u zijn onder den invloed van de bijzondere omstandigheden van het land, waarin gij arbeidt, maar het Evangelie is even geschikt en gepast voor hen als voor onze eigene landslieden. Overal zijn de harten hard, maar de Geest werkt krachtig door het Woord, en onderwerpt den weerstrevendsten wil tot de gehoorzaamheid des geloofs. Heb goeden moed, uw God, onze God, is getrouw aan Zijne belofte, Hij zal u niet beschaamd laten uitkomen.

„Ik ben er van overtuigd, mijn geliefde Broeder, dat uwe toenemende ervaring u het Evangelie van de genade Gods dierbaar heeft gemaakt. Ik gevoel dagelijks meer, dat niets anders dan verlossing door genade mij naar den hemel zal brengen, en daarom wensch ik al meer en meer duidelijk en stellig de groote waarheden te verkondigen van de verkiezende liefde, de veiligheid en vastheid des verbonds, de rechtvaardigmaking door het geloof, de krachtdadige roeping en onveranderlijke getrouwheid Gods. Als de liefde tot de zielen brandende is in ons hart, zal zij er ons ook toe leiden om eene vrije, zoowel als eene volkomene verlossing te prediken, en zoo zullen wij te gelijk verlost wezen van de magerheid dergenen, die

geene leer hebben, en van de bitterheid van hen, voor wie de geloofsbelijdenis alles is. Wij hebben gestreefd naar eene Evangelieverkondiging, die geene waarheid op den voorgrond plaatst ten koste van eene andere waarheid, die op den achtergrond wordt gehouden of verzwegen, en de jaren hebben ons in de juistheid dier inzichten bevestigd.

„Ik bid u, wees, in deze booze tijden, standvastig, beslist en helder in uw getuigenis voor de waarheid, gelijk zij is in JEZUS; niets anders zal ons rein houden van het bloed van der menschen zielen. Moge de Heilige Geest u bij vernieuwing zalven voor den strijd, die u wacht! Bij de liefde, die zoo lang tusschen ons heeft bestaan, smeek ik u, wees getrouw tot in den dood. Over stroom en zee heen reik ik u mijne hand en mijn hart gaat met het woord: „„De Heere zegene u, mijn Broeder, en behoede u, Hij doe Zijn aangezicht over u lichten en geve u vrede!""

„Alles gaat wèl in den Tabernacle. Onze geliefde vriend Ds. ROGERS is nog onder ons, en geniet in zijn hoogen ouderdom van eene voortdurende jeugd. De andere Professoren zijn krachtig om te arbeiden. Onze broederen zijn vermenigvuldigd, en, als korps van leeraren kunt gij hen met voldoening gedachtig zijn. Ik ben genoodzaakt dezen brief te lithographeeren, want ik zou niet zoo vele kopieën eigenhandig kunnen schrijven, maar de onderteekening is met mijne eigene hand, en ik bid u, waarde Broeder, beschouw deze regels niet als een bloot officieel schrijven. Ik heb u van harte lief, neem deze liefde aan, met de hartelijke groeten van al onze broeders in het vaderland. Gedenk ons in uwe gebeden, inzonderheid, gedenk mij. Bij de herinnering aan de gelukkige dagen, toen wij elkanders aangezicht zagen, vergeet ons niet, maar veel meer nog, vergeet uwe trouw niet aan ons aller Heere. Geloofd zij Zijn naam tot in eeuwigheid; wij leven slechts tot Zijne eer. Moge Hij heerlijk heerschen in uwe gemeente! De zegen van den Drieëenigen God zij met u, lieve Broeder!

„Steeds van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

In 1875 ontvingen de studenten van het College de volgende zeer ernstige woorden van hun geliefden President:

„Waarde Broeders.

„Ik houd er mij van overtuigd, dat gij allen naarstiglijk uwe studiën hebt voortgezet, en mijn gebed gaat op tot God, dat de Heilige Geest door eene dubbele mate Zijner zalving uwe menschelijke kennis moge heiligen. Uwe kracht ligt in Zijne genade, veeleer dan in uwe natuurlijke gaven of aangeleerde talenten. Zonder den Geest zult gij falen; bidt dan veel, en ziet wel toe, dat geheel uw zijn in zulk een toestand is, dat Gods Geest in u kan wonen; want in sommige menschen kan Hij niet wonen, en door sommigen kan Hij niet werken. Laat het kanaal, waardoor het levend water heen moet vloeien, rein zijn.

„Het kost mij zielsbenauwdheid, als ik mij voorstel, dat iemand uwer uitgaat om te prediken zonder de zalving des Geestes te hebben. De Heere

alleen weet hoe de arbeid van het College mij ter harte gaat, en welk eene smart het mij gekost heeft; en waarlijk, indien er geene zielen worden gewonnen, geene gemeenten worden opgebouwd, en CHRISTUS door u niet wordt verheerlijkt, dan heb ik, wat het voornaamste werk mijns levens betreft, tevergeefs geleefd. Ik kan geene andere beweegreden in mij ontdekken om het College te stichten en in stand te houden, dan de begeerte om God te verheerlijken en dit geslacht tot zegen te zijn door de verspreiding van het zuivere Evangelie. Tot dit doel zijt gij in het College gekomen; laat niemand uwer dit doel missen; maar dit zou zeer zeker het geval wezen, zoo de Geest niet op u rust. Weest niet tevreden, voordat het Pinksterfeest onder ulieden vernieuwd is.

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

De Mannen, die de Boeken verkoopen.

Elk jaar komen in de maand Mei de Colporteurs, in dienst van de Vereeniging tot Colportage van den Metropolitan Tabernacle, bijeen in het hoofdkwartier, om verslag te doen van hun arbeid in het laatst verloopen jaar, met het Bestuur te beraadslagen over toekomstigen arbeid, en den Heere te loven voor den zegen over hun streven en Hem te bidden hun voortdurend Zijne gunst te betoonen. Bij deze jaarlijksche vergaderingen werd Ds. SPURGEON'S toespraak tot de mannen op Maandagmiddag met verlangen te gemoet gezien en met blijde geestdrift aangehoord, en nog maanden, ja zelfs jaren lang herdacht, besproken en aangehaald. Bij een dezer gelegenheden heeft de geliefde President gewezen op de verschillende werkzaamheden van den Colporteur, — prediking van het Evangelie, leiding van Zondagsscholen en Bijbelklassen, het bezoeken van kranken, het uitdeelen van tractaatjes, het voorstaan en bevorderen van matigheid, — en toen voegde hij, als referein bij ieder deel van zijn onderwerp, er bij: „Maar wat gij ook doet, broeders, zorgt, dat gij *de boeken verkoopt*." Deze vermaning heeft zoowel bij den spreker als bij de hoorders zulk een diepen indruk achtergelaten, dat, wanneer zij in latere jaren bijeenkwamen, het als een soort van wachtwoord onder hen geworden is, om zeer in het kort des Colporteurs voornaamste werkzaamheid te beschrijven, en daarom is het als titel voor dit hoofdstuk gekozen.

In Augustus 1866 heeft Ds. SPURGEON in zijn maandblad *Het Zwaard en de Truffel* een artikel van zijne hand geplaatst, dat tot opschrift had: „De Heilige Oorlog van onzen tijd." Dit opstel was bestemd om gedenkwaardiger te zijn dan zelfs de schrijver wellicht gedacht heeft, want het is het middel geweest van de oprichting der Vereeniging tot Colportage en van het Stockwell-Weeshuis, maar het bevatte zulk eene treffende aanduiding van zijne positie in den „Down-grade strijd"[1]), dat het na zijn verscheiden herdrukt werd als: „Een Hoofdstuk uit zijn eigen Levensbeschrijving." Na in dit artikel „het vermomde Roomsch-Katholicisme" beschreven te hebben, dat toen zulke snelle vorderingen maakte in het land, toonde Ds. SPURGEON aan, dat hij gedaan had wat hij kon om het kwaad te bestrijden door middel van de predikers, opgeleid in het College, voor

---

[1]) Twistgeschrijf, ontstaan uit Ds. SPURGEON'S opstellen over „Down-grade", d. i. het afglijden van een hellend vlak.

wie hij het gebed en de ondersteuning zijner lezers verzocht, en toen voegde hij er bij: „Na dit zouden wij willen wijzen op het gepaste van eene zeer ruime verspreiding van godsdienstige lectuur, betrekking hebbende op den strijd tegen de Puseyisten [1]). Er is in dit opzicht nog slechts zeer weinig gedaan. Het tractarianisme is, gelijk zijn naam aanduidt, zijn bestaan verschuldigd aan tractaten; waarom zou zijn val niet bewerkt kunnen worden door dezelfde middelen, indien deze recht worden aangewend? Indien eenige millioenen exemplaren van krachtige, Schriftuurlijke getuigenissen over het land verspreid konden worden, dan zou de uitkomst de verwachting verre kunnen overtreffen. Uit zulk eene verspreiding van lectuur zou natuurlijk twistgeschrijf ontstaan, maar dit is zeer wenschelijk, daar het alleen de dwaling is, die er onder zou kunnen lijden, zoo het vraagstuk algemeen besproken werd. Wij zouden het land overstroomd en de muren beplakt willen zien met eene duidelijke, onbeschroomde blootlegging der dwaling, en eene eenvoudige, heldere uiteenzetting der waarheid. Wij zullen ook zelven deelnemen aan dien arbeid, indien er vrienden zijn, die zich opgewekt gevoelen om zich hierin met ons te vereenigen, terwijl wij ook even gaarne zouden zien, dat zij het werk alleen op zich namen, zoo het slechts geschiedt, goed geschiedt en terstond geschiedt. Mochten de onkosten voor de tractaten geldelijke offers medebrengen, dan zal het voor een oprecht gemoed liefelijk zijn om den Heere te dienen met zijne goederen, en niemand zal Hem een offer willen brengen, dat hem niets kost..... Broeders in Christus, ik bid u bij uwe liefde voor het Evangelie van Jezus, staat op en arbeidt voor de zaak des Heeren in den lande. Is het niet op deze wijze, zoo laat het door andere middelen zijn, dat gij den vijand der zielen tegen treedt, en hem zijne prooi zoekt te ontrukken. Indien ieder haar op ons hoofd een man ware, en ieder man duizend tongen had, dan behoorden zij allen te roepen tegen den Anglicaanschen Antichrist. Geene grootere plage kan ons volk treffen dan de pest van het Puseyïsme. Indien eenig menschelijk middel ongebruikt is gebleven, waarmede de vloed van het Pausdom tegengehouden kan worden, zoo laat het ons nu gebruiken; en laat ons intusschen met hart en ziel naderen tot den troon der genade en den Heere bidden Zijne waarheid te handhaven en Zijne vijanden te schande te maken."

Het volgende nommer bevatte het bericht, dat op Ds. Spurgeon's roepstem een heer geantwoord had met het aanbod van milde ondersteuning voor den arbeid der colportage. Dit was de heer E. Boustead, lid van de gemeente van den Tabernacle, die bekend was geworden met den voorspoedigen arbeid van de colporteurs in dienst van het Godsdienstig Tractaatgenootschap en van een dergelijk genootschap in Schotland, en bereid was een gelijken arbeid in Engeland door zeer milde bijdragen te steunen. Dientengevolge heeft Ds. Spurgeon op 3 Sept. 1866 eenige vrienden uitgenoodigd tot eene bijeenkomst, ten einde te beraadslagen over de wensche-

[1]) De volgers van Dr. Pusey, die door zijne uitgave van „De Tractaten der tijden" dit Roomsch-Katholicisme in de Kerk van Engeland heeft bevorderd.

lijkheid om eene Vereeniging te stichten, welke ten doel heeft: „de Verspreiding der Heilige Schrift en van gezonde, Christelijke lectuur, ten einde het kwaad tegen te gaan, ontstaande uit de lectuur van werken „van eene bepaald Roomsche strekking."" Op die bijeenkomst werden acht heeren uitgenoodigd om het bestuur uit te maken, met volmacht om nog anderen aan hun getal toe te voegen, en zij gingen terstond aan het werk om de noodige reglementen op te stellen en hunne plannen te ordenen, waarin zij krachtig door het Schotsch genootschap werden bijgestaan.

In de eerste maanden, of wellicht jaren, was de arbeid noodzakelijkerwijs eene soort van proefneming, en men stelde alle krachten in het werk om tot de beste wijze van handelen te komen. In den beginne wilde men de Vereeniging tot de Baptisten beperken, zoodat slechts diegenen als helpers of agenten werden aangenomen, wier godsdienstige denkwijze met die der leden van de Tabernacle-gemeente overeenkwam. Weldra bevond men echter, dat deze beperking niet verstandig was, en eer het jaar ten einde was, werd bepaald, dat de Vereeniging geen bepaald kerkelijke kleur zou hebben, met dit voorbehoud evenwel, dat alle colporteurs, die in dienst werden genomen, mannen van zeer beslist Christelijke overtuiging en karakter moesten zijn, vasthoudende aan de groote leerstellingen des Evangelies. Bij de oprichting der Vereeniging had men voorgesteld, dat de onderneming alleen door honoraire beambten ten uitvoer zou worden gebracht, terwijl de verantwoordelijkheid bij het bestuur zou berusten; maar spoedig kwam men tot de ontdekking, dat het werk te zwaar was om verricht te worden door mannen, die gedurende den dag hunne eigene beroepsplichten hadden te vervullen, en reeds in het eerste jaar werd de benoeming van een gesalarieerd beambte in overweging genomen. Het is wel eene eenigszins merkwaardige omstandigheid, dat de eenige naam, die toen ter benoeming werd voorgedragen, die van den tegenwoordigen Secretaris, den heer STEPHEN WIGNEY, was, die onbekend bleef met dit feit, totdat hij meer dan dertig jaren later door de leiding van Gods Voorzienigheid geroepen werd om die gewichtige positie in te nemen. Eindelijk werd in 1872 de heer W. CORDEN JONES gekozen, en deze heeft het ambt van Secretaris waargenomen, totdat hij het in 1894 nederlegde. Toen het Pastor's College gebouwd was, werd het colportage-*depot* overgebracht naar het vertrek, dat er ook thans nog in dit gebouw voor wordt gebruikt.

Van het oogenblik der oprichting tot aan den dood van den heer BOUSTEAD was deze het, die de grootste geldelijke bijdrage voor dien arbeid heeft geschonken, en in zijn testament heeft hij ook een zeer aanzienlijk bedrag als legaat daarvoor aangewezen. Er was een tijdperk in de geschiedenis der Vereeniging, dat door zijne milde ondersteuning colporteurs werden uitgezonden naar verscheidene districten, die slechts 20 pond sterling per jaar konden waarborgen; doch dit was slechts eene tijdelijke schikking; in latere jaren werd het noodzakelijk bevonden om veertig, of vijf en veertig pond sterling voor den dienst van een colporteur te betalen. Dit bedrag kan natuurlijk de kosten niet dekken voor des mans arbeid, maar het ontbrekende wordt aangevuld door de provisie op den verkoop der boeken en door contributies tot het Algemeene Fonds der Vereeniging.

Ds. Spurgeon heeft den arbeid der colportage van den beginne af mildelijk ondersteund; mondeling en schriftelijk heeft hij deszelfs aanspraken op de sympathie der Christelijke Kerk bepleit. Het is hem altijd eene oorzaak van verwondering en smart geweest, dat die arbeid geen meer algemeene ondersteuning ondervond. „Ik geloof”, schreef hij, „dat het een der krachtigste werken is, die bestaan, en die tevens het minst kostbaar zijn; en naarmate de ontwikkeling des volks toeneemt, zal het dit ook al meer en meer blijken te zijn. De verkoop van slechte geschriften kan slechts door de verspreiding van goede boeken worden bestreden. Deze kunnen het best verspreid worden in landelijke districten, door ze naar de huizen der menschen te brengen, en zelfs in steden wordt de verkoop van boeken het best door colporteurs bevorderd. De colporteur tracht niet slechts de boeken te verkoopen, maar hij gaat huis aan huis, en op die wijze kan hij een gesprek aanknoopen met de bewoners over het heil hunner ziel; hij kan bidden met de kranken, en in elke hut een tractaatje achterlaten. Dikwijls is hij in staat om bidstonden te leiden, Bijbellezingen te houden en in de open lucht te prediken. Als het mogelijk is, ziet hij eene kamer te krijgen, waar hij predikt. Hij richt Vereenigingen op tegen misbruik van sterken drank, sticht knapenvereenigingen voor „de Hoop der Toekomst”, en maakt zich in het algemeen nuttig voor de zaak van godsdienst en matigheid. Feitelijk is hij eerst zendeling, dan prediker, en weldra in den waren zin des woords herder en leeraar. Wij hebben eenige edele mannen aan dit werk.”

Ds. Spurgeon betoonde steeds de grootste belangstelling in de colporteurs, en hunne jaarlijksche conferenties waren voor hem een even groot genot als voor de mannen zelven. Met innig genoegen luisterde hij naar het verhaal hunner lotgevallen en ontmoetingen, medegedeeld in het dialect van hunne verschillende provinciën; inzonderheid was het hem eene blijdschap als zij verhaalden van bekeeringen, waarvoor zijne gedrukte leerredenen en andere geschriften het middel waren geweest. Waarschijnlijk was er geene enkele van hunne jaarlijksche bijeenkomsten, zonder dat zulk een getuigenis gehoord werd; en ieder, die in den dienst der Vereeniging werkzaam is, bewaart als een schat zijne eigene gelukkige herinneringen aan hen, die door des geliefden Presidents gedrukte woorden tot den Zaligmaker werden gebracht. Uit de vele — wellicht wel honderden — van zulke verhalen, die door de colporteurs zijn medegedeeld, zullen wij er een, als proeve, hier laten volgen.

Eene beschrijving gevende van eene arme, diep gezonkene vrouw, die tot het besef van haren zondigen toestand voor God was gebracht, en daarna tot wanhoop verviel, zeide de broeder: „Ik maakte haar opmerkzaam op de vele beloften en uitnoodigingen van het Evangelie, verkocht haar Ds. Spurgeon's leerrede over „„De Zachtmoedigheid van Jezus”” en bad den Heere, de lezing er van te zegenen voor hare ziel. Indien ik woorden kon vinden, die krachtig genoeg zijn, ik zou mijn bezoek aan haar op den volgenden dag beschrijven. De leerrede in hare hand houdende, las zij, terwijl hare stem beefde, en haar aangezicht blonk van

blijdschap, de volgende woorden: „Harten worden gewonnen door de stille overtuiging, die de consciëntie met onweerstaanbare kracht ten onder brengt door de bewustheid van schuld en door de liefde, welke tentoongespreid is, toen de Verlosser het groote plaatsbekleedende Offer voor ons is geworden, opdat onze zonden zouden uitgewischt worden. Op die wijze worden bekeeringen gewerkt; niet door de tentoonspreiding van menschelijken ijver, wijsheid of kracht: Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijnen Geest zal het geschieden, zegt de Heere der heirscharen." En toen, nog altijd de preek in hare hand houdende, zeide zij tot mij: „Geloofd zij de Heere tot in eeuwigheid, ik heb Hem gevonden; of liever, Hij heeft mij gevonden! Ik ben verlost, begenadigd, aangenomen en gezegend om CHRISTUS' wil. Nu weet ik, wat de dichter meent, als hij zegt:

Ik kom met leege handen,
Maar neem de toevlucht tot Uw Kruis.

Ja, o ja; JEZUS is voor mij gestorven, en ik leef door Hem."''

De colporteur moet iemand wezen, die al zijne vijf zinnen bij elkander heeft, en tegenwoordigheid van geest bezit bij elke moeielijkheid, die hij ontmoet. De jaarlijksche openbare vergaderingen der Vereeniging, gehouden in den Tabernacle, werden steeds verlevendigd door het verhaal van sommige der vreemde, of wel vermakelijke voorvallen, die de mannen op hunne rondreizen bejegend hebben; maar op een avond was er eene practische illustratie van de gevatheid van een broeder, om gebruik te maken van eene gelegenheid, die zich aanbood, of ten minste zijne geschiktheid bewees voor de positie, die hij geroepen was in te nemen. Ds. SPURGEON vroeg gewoonlijk aan een dergenen, die Maandagavond spreken moesten, om op het platform te komen met zijn pak op den rug, zooals hij uitgaat op zijn dagelijkschen rondgang. Bij die gelegenheid zeide de President tot den colporteur, toen deze naar voren trad: „Laat den menschen eens zien, hoe gij de boeken verkoopt."

De woorden waren nauwelijks uitgesproken vóór het pak op de tafel werd gelegd, geopend, een geschikt boek er uit genomen en de man, zich tot den Voorzitter richtende, zeide: „Waarde Ds. SPURGEON, ik heb hier een werk, dat ik u zeer kan aanraden te koopen. Ik kan er goeds van zeggen, want ik heb het gelezen en er veel zegen van ondervonden. De schrijver is een lieve vriend van mij, en is altijd verheugd te hooren, dat de colporteurs zijne boeken verkoopen, want hij weet, dat zij vol zijn van het Evangelie. De titel van dit boek is: *Bazuingeklank tot opwekking van Christelijke werkzaamheid*, de schrijver is C. H. SPURGEON, en de prijs *f* 2.10; wilt gij het koopen?"

Tot groot vermaak van het talrijk en geestdriftig gehoor ging de President hierop in, betaalde den man het geld, nam het boek en zeide: „Dat is wel waarlijk de manier om aan te toonen hoe de zaak gedaan wordt; een colporteur, die aan een schrijver een zijner eigene boeken kan verkoopen, kan voorzeker ieder ander overreden om de overige boeken te koopen, die hij in zijn pak heeft."

Op den 1sten November 1866 werd de eerste agent aangesteld; twee maanden later waren er drie aan den arbeid; maar voor eene wijle was de voortgang zoo traag, dat nog een jaar voorbijging eer nog drie mannen werden aangesteld. Van 1873 tot 1878, het jaar, waarmede dit deel der levensbeschrijving eindigt, was de voortgang snel en gestadig; in dit laatste jaar waren 94 colporteurs aan den arbeid. Zij verkochten in die twaalf maanden voor *f* 99,312 aan boeken, en zij hadden in dat tijdsbestek 926,290 bezoeken afgelegd.

EEN-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Een Tehuis voor de Vaderloozen.

Laat het nooit worden vergeten, dat in de verborgene beschikkingen van Gods voorzienigheid *Het Zwaard en de Truffel*[1]) het middel is geweest voor de stichting van **het Stockwell-Weeshuis.** Dit zou, al was het alles, wat het Maandblad heeft tot stand gebracht, nog geen gering te achten vrucht zijn, want in dit gelukkig tehuis hopen wij gedurende nog vele jaren een onderkomen te geven aan Engeland's weezen, de vaderloozen ontvangende door eene gemakkelijker te openen deur, dan die zich gewoonlijk voor hen ontsluit door mededinging en moeielijk te verkrijgen stemmen.

C. H. S., *in de voorrede van „Het Zwaard en de Truffel", jaargang 1867.*

Het is treffend te zien — gelijk gij en ik gezien hebben — eene vrouw van matig fortuin, die zich al de gemakken des levens ontzegt, ten einde genoegzame fondsen bijeen te vergaderen om een Weeshuis te stichten, waarin kinderen verzorgd worden, niet bloot — gelijk zij zegt — om den wille der kinderen, maar om CHRISTUS' wil, opdat *Hij* zou worden verheerlijkt. Het Stockwell-Weeshuis is de albasten flesch, die eene Godvruchtige vrouw haren Heere aanbood. Hare nagedachtenis is gezegend. De geur wordt op dezen oogenblik bemerkt in alle deelen der aarde tot eer van den Heere, dien zij heeft liefgehad.

C. H. S., *in eene leerrede, uitgesproken in den Tabernacle, 2 November 1884, over den tekst: „Zij heeft een goed werk aan Mij gewrocht."*

Het is van algemeene bekendheid, dat het Stockwell-Weeshuis zijn bestaan te danken heeft aan eene gift van £ 20,000 (*f* 240,000), aangeboden aan Ds. SPURGEON door mevrouw HILLYARD, de weduwe van een Anglicaansch geestelijke; maar de verschillende omstandigheden, die deze edelmoedige daad voorafgingen, zijn minder bekend. In het vorige hoofdstuk is melding gemaakt van het artikel in *Het Zwaard en de Truffel* van Augustus 1866, ten opschrift hebbende: „De Heilige Oorlog van onzen tijd." Na in dit opstel de zeer ruime verspreiding bepleit te hebben van gods-

---

[1]) Ds. SPURGEON'S Maandblad.

dienstige lectuur, schreef Ds. SPURGEON: „En voorts ligt het ons nog op het hart onze vrienden op te wekken om onzen tegenstanders iets van den invloed der scholen te ontworstelen. In de openbare scholen van Engeland is de invloed der Kerk [1]) buiten alle verhouding tot de respectieve getallen van de Episcopale Kerk en de verschillende Kerken der Nonconformists. Wij hebben onze kinderen maar al te veel aan den vijand overgegeven; en indien de geestelijkheid de bekwaamheid had gehad om hen te houden, zou het kwaad ontzettend zijn geweest. Onze Zondagsscholen hebben het kwaad wel in zeer ruime mate geneutraliseerd; maar het behoort niet langer te blijven bestaan. Wij moeten alles in het werk stellen om onze dagscholen te vermenigvuldigen en ze zeer beslist godsdienstig te maken door er Bijbelsch onderwijs in te geven, en door er naar te streven om de kinderen *als kinderen* tot den Heere JEZUS te brengen. Door het dwaze geroep van „„geene sektescholen"" zijn velen verleid om hunne kinderen naar de openbare scholen te zenden, waar het gewichtigste deel der wijsheid, namelijk „„de vreeze des Heeren"", buitengesloten is. Wij vertrouwen, dat aan die dwaasheid spoedig een einde zal worden gemaakt, en dat wij scholen zullen zien verrijzen, waarin alles, wat wij gelooven en wat ons dierbaar is, aan de kinderen van onze armere gemeenteleden onderwezen zal worden."

Toen mevrouw HILLYARD deze woorden las, alsmede de opwekking tot oprichting van „Scholen met den Bijbel" voor meer uitgebreid lager onderwijs, toonden zij haar op wat wijze zij een voornemen kon verwezenlijken, dat zij reeds lang in haar hart had gekoesterd. Haar hart was zeer bijzonder in medelijden uitgegaan tot vaderlooze knapen, zoo schreef zij dan aan Ds. SPURGEON om hem haar verlangen mede te deelen en zijne hulp te vragen om het te verwezenlijken. Het hart van den Leeraar was reeds door den Heere bereid door een zeer merkwaardig voorval bij den bidstond in den Tabernacle op den vorigen Maandagavond.

Ds. C. WELTON, die toenmaals aan het College studeerde, heeft de volgende zeer interessante aanteekening bewaard van hetgeen bij die gelegenheid is gebeurd: „Ds. SPURGEON zeide: „„Waarde vrienden, wij vormen eene zeer talrijke gemeente, en wij behoorden in deze groote stad meer voor den Heere te doen. Ik wensch, dat wij Hem hedenavond zullen vragen ons *den een of anderen nieuwen arbeid te doen te geven*, en zoo wij daartoe geld behoeven, zoo laat ons bidden, *dat ons tevens de middelen gezonden worden.*"" Verscheidenen der studenten waren met de diakenen en ouderlingen uitgenoodigd op het platform om in het gebed tot God over deze zaak voor te gaan. Terwijl nu de heer WILLIAM OLNEY, die zoo machtig was in den gebede, worstelde met den Heere, kreeg de geliefde President de overtuiging, dat het gebed was verhoord. Had de Heilige Geest het hem toegefluisterd? Het scheen zoo, want stil het platform overgaande tot waar ik zat, zeide hij zachtjes tot mij: „„Het is in orde, WELTON, bidt gij nu voor de bekeering van zondaren; wilt gij?"" Eenige

[1]) Namelijk der Anglicaansche.

dagen na dezen bidstond in den Tabernacle schreef mevrouw Hillyard aan Ds. Spurgeon om hem twintig duizend pond sterling aan te bieden voor de stichting van een weeshuis voor vaderlooze kinderen. Hier was *de nieuwe arbeid en het geld om hem aan te vangen.* Dertig jaren geleden is het mijne overtuiging geweest, evenals het ook heden nog mijne overtuiging is, dat het Stockwell-Weeshuis en het geld om het te stichten van den Heere zijn gekomen als verhooring van het gebed, dat op dien Maandagavond tot Hem opgezonden werd. Voorwaar, het Weeshuis is geboren uit het gebed."

Het was wel op zeer buitengewone wijze, dat aan mevrouw Hillyard, in verband met deze zaak, Ds. Spurgeon's naam genoemd werd. Het voorval schijnt nooit tot zijne kennis gekomen te zijn, en werd ook slechts eenige jaren na zijn overlijden openbaar gemaakt. In Juni 1896 sprak Professor Henderson van het Bristolsche Baptist-College in het Weeshuis en zeide o. a.: „Mevrouw Hillyard en twee mijner vrienden — een man met zijne vrouw — zaten te zamen hier in Londen, en in den loop van het gesprek zeide mevrouw Hillyard tot mijn vriend: „„Ik heb eene aanzienlijke som gelds, die ik tot weldadige doeleinden wensch aan te wenden, maar ik kan haar niet zelve administreeren; ik wenschte wel, dat gij deze twintig duizend pond sterling wildet nemen om ze tot eer van God te gebruiken."" Mijn vriend, die een heel verstandig man is, antwoordde: „„Ik ben volkomen ongeschikt om zoo groot eene som gelds te beheeren."" Mevrouw Hillyard drong bij hem aan, dat hij er zich mede zou belasten, maar hij weigerde volstandig; waarop mevrouw Hillyard tot hem zeide: „„Zoo gij dat geld niet zelf wilt nemen, wilt gij mij dan ten minste raad geven hoe er over te beschikken?"" Hij ried haar toen aan om het ter beschikking te stellen van een publiek persoon, wiens daden en handelingen in het algemeen wèl bekend waren, iemand, die verantwoordelijk is aan het publiek, en wiens goede naam zou afhangen van het rechte gebruik van fondsen, die hem worden toevertrouwd. Mevrouw Hillyard keurde dien raad goed, en nu komt het merkwaardige van de geschiedenis. Gij weet, dat zij niet in alles onze beschouwingen deelt, en de man, tot wien zij sprak, deelde ook niet in onze innige bewondering van Ds. Spurgeon, hoewel hij hem toch vriendelijk gezind was, en een zeer hoogen dunk had van zijne oprechtheid en goede trouw. Toen nu mevrouw Hillyard tot hem zeide: „„Wilt gij mij iemand noemen, die aan deze vereischten beantwoordt?"" kwam hem tot zijne eigene verwondering — zeide hij mij — de naam Spurgeon van de lippen. Mevrouw Hillyard schreef aan Ds. Spurgeon over de zaak, en gij allen weet, wat uit die correspondentie gevolgd is."

In antwoord op den eersten brief van mevrouw Hillyard vroeg Ds. Spurgeon om nadere bijzonderheden over het voorgestelde plan en bood aan haar dieswege een bezoek te brengen. Hierop schreef zij den volgenden brief:

„4 Warwick Villa's, Islington, 3 Sept. 1866.

„Mijn waarde Heer.

„Ik wensch u mijn dank te betuigen voor uw vriendelijk antwoord ten opzichte van mijn vurige en ootmoedige begeerte om den Heer van den wijngaard, zij het ook op zeer geringe wijze, te mogen dienen. Hij heeft gezegd: „Doet handeling, totdat Ik kome," en in Zijne genade heeft Hij mij een voortdurend verlangen in het hart gegeven om in deze bijzondere zaak Zijn wil te doen. Mijn dikwijls herhaalde vraag was: „„Wat zal ik den Heere vergelden voor al de onschatbare weldaden, die Hij mij bewezen heeft?"" Voorwaar, wij kunnen Hem slechts aanbieden wat reeds het Zijne is; maar toch heeft Hij genadiglijk beloofd het uit onze hand aan te nemen. Wat de Heere mij thans op het hart gebonden heeft, is de groote behoefte aan een weeshuis, waar kinderen in opgenomen kunnen worden zonder voorspraak en zonder stemming, en waar de eenvoudige beginselen van het Evangelie heerschen, eene inrichting, die als het ware een stapsteen is tot de hoogere school, die gij voorstelt, en tot uw College, want ik geloof, dat, zoo opvoeding en onderwijs wezenlijk vruchten zullen dragen, men er zeer vroeg mede moet beginnen.

„Ik heb nu omstreeks £ 20,000, die ik (zoo God wil) gaarne zou willen gebruiken voor de opvoeding van weesjongens. Het is natuurlijk mijn grootste wensch en begeerte om de kleinen tot Jezus te brengen. Ik twijfel niet of vele lieve Christenen zouden gaarne hulp verleenen voor zoodanig een werk onder uw bestuur en toezicht; en indien zulk eene inrichting zich aanzienlijk zou uitbreiden, dan houd ik er mij van overtuigd, dat er geene oorzaak zou zijn om te vreezen voor gebrek aan middelen om in de behoeften der weezen te voorzien; immers: hebben zij geen rijken Vader? Ik zal het als eene groote gunst beschouwen, indien gij aanstaanden Donderdag tusschen 12 en 4 uren hier kunt komen, om, gelijk gij zoo vriendelijk voorstelt, de zaak met mij te bespreken.

„Ik verblijve, waarde Heer, uwe aan u verplichte

„Anne Hillyard."

„P.S. Ik wensch de zaak geheel over te geven in de hand des Heeren, en Zijne leiding te volgen."

Een venster van gekleurd glas in de bestuurskamer van het Weeshuis stelt de samenkomst voor van mevrouw Hillyard met Ds. Spurgeon en den heer Higgs, dien de Leeraar medenam om hem te raadplegen omtrent de onderdeelen van het plan. Toen zij aan de woning kwamen, die de dame in haren brief als adres had opgegeven, en het zeer eenvoudige van die „villa's" opmerkten, kwam de vraag bij hen op, of men hen ook gefopt had met deze boodschap, daar het niet zeer waarschijnlijk was, dat iemand, die in zulk een nederig huis woonde, twintig duizend pond sterling had weg te geven. Later ontdekten zij, dat het slechts door de uiterste spaarzaamheid te betrachten mogelijk was, dat deze voortreffelijke vrouw die groote som bijeen had kunnen krijgen. Binnentredende in de

zeer eenvoudig gemeubileerde kamer, waar mevrouw HILLYARD hen ontving, zeide Ds. SPURGEON tot haar: „Wij zijn hier gekomen, Mevrouw, om te spreken over de £ 200, waarover gij mij geschreven hebt.” „Heb ik £ 200 geschreven? Ik bedoelde £ 20,000.” „O ja, hernam Ds. SPURGEON, gij hebt ook wel £ 20,000 geschreven, maar ik was er niet zeker van of er niet bij vergissing een paar nullen te veel stonden, en zoo dacht ik het veiliger om 200 pond te noemen.” Daarna bespraken zij de zaak van verschillende zijden, daar Ds. SPURGEON er gaarne zeker van wilde zijn, of dit geld niet aan familiebetrekkingen nagelaten behoorde te worden. Hij deed zelfs het voorstel om het aan GEORGE MULLER voor zijn weeshuis te geven. De dame bleef echter bij haar besluit om de twintig duizend pond sterling aan Ds. SPURGEON, en aan hem alleen, toe te vertrouwen.

De volgende brief toont, dat het plan reeds een vasten vorm had aangenomen en dat de Leeraar en zijne vrienden het werk op zich namen, dat hun door God was opgedragen.

„4 Warwick Villa’s, Islington, 17 Sept. 1866.

„Mijn waarde Heer.

„Ik betuig u mijn oprechten dank voor uwe groote vriendelijkheid in de biddende en voortdurende aandacht, die gij schenkt aan de zaak, welke mij zoozeer ter harte gaat, n.l. de verzorging, geestelijk en lichamelijk, naarmate de Heere er ons toe in staat zal stellen, van sommigen Zijner kleinen. Ik kan niet anders dan er de hand Gods in zien, dat Hij mij zoo wonderbaarlijk heeft geleid tot een man, die niet slechts den wil, maar ook de bekwaamheid heeft om het plan ten uitvoer te brengen; en zoo hebben mijne zwakke gebeden dan reeds eenigermate verhooring gevonden. Gij hebt, voorwaar, reeds veel zegenrijken arbeid op uwe handen; maar toch gevoel ik er mij van overtuigd, dat gij niet terug zult deinzen voor deze nieuwe onderneming. Het is des Heeren eigene zaak, en Hij zal gezondheid en krachten geven met alles, wat er verder noodig is om dien arbeid voort te zetten, en moge het Hem behagen om hem onder uwen invloed tot groote uitbreiding te doen komen! Ik ben er mij wèl van bewust, dat wij eene groote verantwoordelijkheid op ons hebben genomen; doch wij zullen niet vreezen, maar ons geheel afhankelijk weten van Hem, die in waarheid de Vader is der vaderloozen, en machtig is om te doen boven alles, wat wij bidden of denken. Ik koester niet den minsten twijfel, of onder Zijne goedkeuring en zegen de onderneming voorspoedig zal zijn.

„Het doet mij zeer groot genoegen te vernemen, dat de dame, van wie gij gesproken hebt, hare medewerking wil verleenen. Hoe vriendelijk ook van uwe voortreffelijke Diakenen! Hunne hulp zal kostelijk wezen, ik heb aan geene andere regenten gedacht. Ik ben zoo blijde, dat gij denkt, dat vele lieve vrienden gevonden zullen worden om dit werk te steunen. Ik ben zeer bemoedigd door de kostelijke Schriftwoorden: „„Doe uwen mond wijd open, en Ik zal hem vervullen,”” en „„U geschiede naar uw geloof,”” met nog zoo vele andere. De keus van een geschikt directeur is

eene zaak van groot gewicht; indien gij den persoon, dien gij genoemd hebt, spreekt, dan zult gij al eenigermate in staat zijn om te oordeelen of hij aan uw doel beantwoordt. Gij zult ongetwijfeld wel bepalen, dat er tucht uitgeoefend moet worden — groote vastheid, vereenigd met veel geduld en toegeeflijkheid, de wet der liefde alleen. Als gij mij wenscht te spreken, wees dan zoo vriendelijk mij een regel te schrijven, dan zal ik te huis blijven.

„Ik verblijve, waarde Heer, oprecht de uwe in den Heere,

„ANNE HILLYARD."

In het October-nummer van 1866 van *Het Zwaard en de Truffel* werd een voorloopig bericht geplaatst van het voorgenomen plan; in Januari daaraanvolgende werd de grond te Stockwell aangekocht; fondsen begonnen toe te vloeien; een der eerste contribuanten, die ruime bijdragen schonken, was de heer GEORGE MOORE, die £ 250 (*f* 3000) zond. Eene som van £ 500 (*f* 6000) kwam van mevrouw TYSON, van Upper Norwood, — eene dame, die gedurende langen tijd zoowel het College als het Weeshuis mildelijk heeft ondersteund, en in haar testament laatstgenoemde Inrichting bedacht heeft met £ 25,000 (*f* 300,000) en aldus deszelfs krachtigste helpster is geweest. Daar die 500 pond sterling door den heer TYSON aan zijne echtgenoote geschonken was op den dag van hun zilveren bruiloft, kreeg het huis, dat er voor gebouwd werd, den naam van „Zilveren-Bruiloft-Huis." Daarna werd geld geschonken voor een huis door den heer JAMES HARVEY, en dit werd „Het Koopmans-Huis" genoemd. Het derde werd geschonken door den heer W. HIGGS en zijne werklieden, en dit kreeg den naam van „Het Werklieden-Huis." Toen kwam „Het UNITY-Huis", de gave van „Vader OLNEY" en zijne zonen, ter gedachtenis aan mevrouw UNITY OLNEY; „Het Huis der Getuigenis", gebouwd met fondsen, bijgedragen door de Baptistische Kerken van het Vereenigd Koninkrijk als blijk van de hooge achting, die zij den President toedroegen; „Het Zondagsschool-Huis", geschonken door de Zondagsschool van den Tabernacle; en „Het College-Huis", een bewijs van liefde van de broeders, die hunne opleiding in het Pastor's College hebben ontvangen. Het huis van den Directeur, de eetzaal, de speelzaal en het ziekenhuis voltooiden de zijde der jongens van de Weesinrichting; later werd een hiermede overeenkomend deel der Stichting gebouwd voor de meisjes, waarvan het verhaal gevoegelijk in het laatste deel van dit werk een plaats zal vinden.

Reeds bij den aanvang van de geschiedenis der Stichting werd door Ds. SPURGEON medegedeeld, op wat wijze hij de noodige fondsen bijeen zou trachten te brengen. In eene leerrede, gehouden in den Tabernacle in 1867, zeide hij: „Ik hoop, dat de dag spoedig zal komen, wanneer het edele voorbeeld van onzen geachten broeder, den heer MULLER, van Bristol, gestadiger in al het werk des Heeren gevolgd zal worden; want, weest er van verzekerd, zoo wij slechts willen „„gelooven om te zien,"" dan zullen wij groote dingen zien. Ik kan niet nalaten u heden mededeeling te doen van hetgeen God ons in den laatsten tijd, als Kerk, in

staat heeft gesteld te zien. Gij zult u herinneren, dat wij op een Maandagavond te zamen kwamen om te bidden voor de zaak van het Weeshuis; en het was wel merkwaardig, dat op den Zaterdag dierzelfde week de Heere het hart van een vriend, die niets wist van ons gebed, heeft bewogen om ons vijfhonderd pond sterling (*f* 6000) voor dat doel te geven. Het heeft sommigen van u verbaasd doen staan, dat God op den volgenden Maandag iemand anders bewogen had om zeshonderd pond sterling (*f* 7200) te geven! Toen ik u dit op den volgenden bidstond mededeelde, dacht gij wellicht niet, dat de Heere nog iets voor ons had, en dat op den volgenden Donderdag een ander vriend met vijfhonderd pond sterling aan kwam dragen! Het ging evenzoo als het met den bouw van dezen Tabernacle is gegaan. Wij waren arm en weinigen in getal, toen wij begonnen, toch bleven wij arbeiden in het geloof en hebben nooit schulden gemaakt. Wij vertrouwden op God en het huis werd gebouwd tot eeuwige eer van Hem, die het gebed hoort en verhoort. En, let wel op, het zal evenzoo gaan met de stichting van dit Weeshuis. Wij zullen grootere dingen zien dan deze, indien slechts ons geloof het zien voorafgaat. Doch zoo wij de oude wijze van doen volgen van onze algemeene genootschappen en vereenigingen, en eerst uitzien naar vaste en geregelde inkomsten, contribuanten zien te krijgen, en collectanten rondzenden, en daarvan de procenten betalen, — dat is: zoo wij niet vertrouwen op God, maar op onze contribuanten, dan zullen wij zeer weinig te zien krijgen, en geene plaats hebben voor geloof. Als wij echter eenvoudig op God vertrouwen, en gelooven, dat Hij nooit een werk, dat Hij ons op de handen heeft gezet, heeft verlaten, en ons nooit iets te doen geeft zonder dat het Zijne bedoeling is er ons in door te helpen, dan zullen wij spoedig zien, dat de God van Israël nog leeft, en dat Zijn arm niet is verkort."

Menigvuldig zijn de voorbeelden van Gods voorzienige zorg in verband met de stichting en de instandhouding der Inrichting. Een der vroegste en gedenkwaardigste had plaats op 20 November 1867, ten opzichte waarvan Ds. Spurgeon verscheidene jaren later in zijne persoonlijke herinneringen aan Dr. Brock geschreven heeft: „Wij herinneren ons, dat wij, eenigszins ongesteld zijnde, gelijk dit, helaas! maar al te dikwijls ons deel is, een rustigen dag gingen doorbrengen ten huize van een geliefden vriend in Regent's Park. Wij waren aan het middagmaal en Dr. Brock was mede tegenwoordig. Er werd gesproken over den bouw van het Stockwell-Weeshuis, en wij zeiden, dat in een paar dagen geld moest betaald worden aan den bouwer, maar dat dit geld er nog niet was. Wij spraken ons vertrouwen uit in God, dat in dien nood zou worden voorzien, en dat wij voor het werk des Heeren nooit iemand een penning schuldig zouden zijn. Onze vriend erkende, dat, met het oog op het verleden, dit vertrouwen natuurlijk, en aan onzen immer getrouwen God ook verschuldigd was. Aan het einde van onzen maaltijd trad een dienstbode in de kamer met een telegram van onzen secretaris, berichtende, dat A. B., een onbekende gever, £ 1000 (*f* 12,000) voor het Weeshuis had gezonden. Niet zoodra hadden wij het telegram gelezen, of de Doctor stond op en gaf in

de blijdste bewoordingen uiting aan zijne erkentelijkheid. Hij eindigde met te zeggen, dat het minste, wat wij doen konden, was, terstond onze knieën te buigen en den Heere groot te maken. Het gebed en de dankzegging, die hij toen uitstortte, zullen wij nooit vergeten. Hij scheen een psalmist, terwijl hij daar uit de volheid zijns harten en in majestueuze bewoordingen, die zeer bijzonder gepast waren, tot den Eeuwig Getrouwe sprak. Hij wist hoe zwak wij op dat oogenblik waren, en terwijl hij deze gave Gods beschouwde als eene groote betooning van teederheid in onze zwakheid, scheen hij zich ook zoo volkomen één met ons te gevoelen in onze blijdschap, dat hij ons den plicht om er uiting aan te geven uit de hand nam, en in onzen naam sprak zoowel als in zijn eigen naam. Als hem een groot fortuin ware vermaakt, zou hij niet méér verblijd hebben kunnen zijn, dan hij was om deze milde voorziening in onzen nood, ten behoeve van het werk des Heeren. Wij zaten om het vuur en spraken met elkander over de goedheid Gods en ons hart „verhief zich in de wegen des Heeren.” Onder de laatste dingen, die wij met elkander bespraken, toen wij elkander voor het laatst op aarde hebben ontmoet, waren die avond ten huize van onzen wederzijdschen vriend, en de groote goedertierenheid des Heeren in antwoord op ons geloof. Terwijl wij dit vermelden, klopt ons het hart wederom van dankbaarheid voor deze kostelijke weldaad. Gewis, indien de heiligen in den hemel met elkander spreken zullen over de dingen der aarde, dan zal dit wel een der onderwerpen zijn, waarvan men kan verwachten, dat twee mannen, die gedurende twintig jaren elkanders metgezellen waren, zich te zamen zullen onderhouden.”

Eenige weken later wierp dezelfde anonieme gever twee bankbiljetten, ieder van duizend pond sterling, in de brievenbus van den President, — het eene voor het Pastor’s College, en het andere voor het Weeshuis, — met een brief, waarin hij zeide: „Het Weeshuis heeft er mij toe gebracht om ook voor uwe andere inrichting bij te dragen.” Deze mededeeling was zeer bemoedigend voor Ds. Spurgeon, want de gedachte was bij hem opgekomen, — en wellicht gansch natuurlijk — dat de nieuwe Inrichting de andere zou doen verarmen.

Toen in November van het jaar 1869 de President plotseling door de pokken was aangetast, kwam een vriend hem bezoeken, die van zijne krankheid niets afwist, en gaf hem vijfhonderd pond sterling voor het Weeshuis, en eenige dagen later zond een anonieme gever, die mede onbekend was met Ds. Spurgeon’s ziekte, duizend pond sterling voor hetzelfde doel. Op eene vergadering van de regenten luidde het financieele verslag: „Alle rekeningen zijn betaald, doch er is slechts drie pond sterling meer in kas.” Men ging in het gebed, en de stroom der milde giften begon spoedig weder te vloeien. Bij eene andere gelegenheid was de kas geheel ledig, en de bestuurders werden gedrongen tot zeer bijzondere smeeking ten behoeve van het werk. Op dienzelfden dag werd bijna vierhonderd pond sterling gegeven, en het hart der bidders werd verblijd en bemoedigd.

Des Presidents gewone plan, als er geld te kort kwam, was, eerst zelf zooveel te geven als hij kon, en aan zijne medebestuurderen te vragen

hetzelfde te doen, en dan de zaak aan den Heere voor te leggen in het vaste geloof, dat Hij het hart Zijner rentmeesters zou neigen om alles te zenden wat er noodig was. Zoolang hij er toe in staat was, presideerde Ds. SPURGEON de vergadering der regenten, later hield men hem op de hoogte van hetgeen er voorviel door hem kopie te zenden van de notulen, terwijl de gewichtigste zaken altijd „onderworpen bleven aan de goedkeuring van den President." In den eersten tijd placht hij persoonlijk de menschen te ontvangen, die om opname van weezen kwamen vragen — hetgeen nogal kostbaar voor hem bleek te zijn, want hij kon naar de droevige verhalen der arme weduwen niet luisteren, zonder voor het oogenblik in hare behoeften te voorzien, hoe dan later ook de beslissing omtrent de al of niet opname der weezen zou zijn. Soms was er iets humoristisch in het geval, dat hij zeer snel vatte. Eens kwam eene vrouw met een geheelen troep van jongens en meisjes, en, in antwoord op de vragen, die haar gesteld werden, zeide zij, dat zij tweemaal als weduwe is achtergebleven en haar tweede man, dien zij onlangs had verloren, was vroeger getrouwd geweest. Daarop de kinderen in drie groepen verdeelende, zeide zij: „Dit zijn de zijnen, dezen de mijnen, en die de onzen." Als Ds. SPURGEON later die geschiedenis verhaalde, placht hij te zeggen, dat hij geen enkel voorbeeld wist wanneer bezittelijke voornaamwoorden zoo goed te pas kwamen!

In Januari 1869 schreef de President in *Het Zwaard en de Truffel:* „Wij zijn nog steeds zoekende naar een Directeur voor het Weeshuis. Wij gelooven, dat de Heere ons den rechten man voor die betrekking zenden zal; maar uit de velen, die zich hebben aangeboden, vonden wij er geen, die ons geschikt voorkwam." Twee maanden later kon Ds. SPURGEON echter mededeelen, dat Ds. CHARLESWORTH, de hulpprediker van Ds. NEWMAN HALL, de betrekking van Directeur van het Weeshuis had aangenomen. Hij kwam bij toeval — gelijk wij gewoon zijn ons uit te drukken — op het eigen oogenblik, dat wij een brief ontvingen van den te voren benoemde, die ons berichtte, dat hij de benoeming niet aannam. Wij waren niet weinig teleurgesteld wegens deze weigering van den man onzer keuze; maar toen wij bevonden, dat deze lieve vriend aan het werk had gedacht en bereid was het op zich te nemen, werd ons hart vervuld van dankbaarheid aan God wegens Zijne alles besturende voorzienigheid.

De benoeming van een Paedo-Baptist[1]) tot zulk eene gewichtige betrekking was een vernieuwd bewijs van de ruimte van geest, die Ds. SPURGEON reeds getoond had in de benoeming van een Congregationalist (Ds. ROGERS) tot rector van het College, en van een ander lid dierzelfde Kerkgemeenschap (de heer SELWAY) tot Professor in de natuurkundige wetenschappen aan deze Inrichting. Het onsektarische van het Weeshuis blijkt reeds als men een blik werpt op de statistische tabel, waarop de godsdienstige gezindte der ouders van de weezen is aangeduid. Tot op

[1]) Een voorstander van den kinderdoop.

heden zijn, van de 527 weezen, die in onze inrichting werden opgenomen, niet minder dan 166 afkomstig uit huisgezinnen, die tot de Kerk van Engeland behooren, terwijl de Baptisten door slechts 121, de Congregationalisten door 64, de Wesleyanen door 58 en andere Kerken door een nog kleiner aantal zijn vertegenwoordigd.

Ds. Spurgeon heeft nooit reden gehad om de benoeming te betreuren van den heer Charlesworth tot de betrekking, die hij nog vervult; en op elk later tijdstip van zijn leven zou hij hebben kunnen zeggen, wat hij in Maart 1873 in *Het Zwaard en de Truffel* heeft geschreven: — „Onze waarde broeder, de heer Charlesworth, vervult de betrekking van Directeur van het Weeshuis tot onze groote blijdschap en blijkbaren zegen voor al de jongens.” Hetzelfde nommer van dit Maandblad bevat ook het volgend belangwekkend bericht: „Op Maandag, 24 Februari, zijn vijf der jongens, die in onze Weesinrichting worden opgevoed, te gelijk met onzen vriend, den heer V. J. Charlesworth, den Directeur, gedoopt. Deze laatste hield eene toespraak, waarin hij zijne redenen uiteenzette om als geloovige te worden gedoopt.” Vele andere weezen hebben dit voorbeeld gevolgd, of hebben zich aangesloten aan andere afdeelingen van de Kerk van Christus, en zijn nu ijverig werkzaam in Christelijken arbeid. Van hen, die zich aan den predikdienst hebben gewijd, zijn er drie, — de heeren R. S. Latimer, C. W. Townsend en John Maynard — die nog verdere verplichtingen hebben aan Ds. Spurgeon wegens de opleiding, die zij hebben ontvangen in het Pastor’s College. De laatstgenoemde der drie — de „Kleine Jack” van het Weeshuis — ging van het College naar de Congo, wat voor hem de kortste weg naar den hemel bleek te zijn. De steen, die te zijner gedachtenis geplaatst werd in het huis, waarin hij verbleef, toen hij in de Inrichting was, moet voor de jongens, die er het opschrift van lezen, eene voortdurende herinnering wezen aan een hunner, die zelfs als knaap eene buitengemeene Godsvrucht ten toon spreidde. Het is mede een vermeldenswaardig feit, dat een der andere weesjongens uit die eerste jaren — de heer F. G. Ladds — na eenigen tijd als onderwijzer dienst te hebben gedaan, nu reeds gedurende twintig jaren als uitnemend en zeer geacht Secretaris der Inrichting werkzaam is.

Ieder, die met het leven en de werkzaamheden in de Weesinrichting bekend is, weet met welk eene liefde en eerbied de kinderen te Stockwell Ds. Spurgeon altijd hebben beschouwd. Hij was in waarheid een vader voor de vaderloozen, en terwijl geen der jongens zich ooit verhoovaardigde op de vriendelijke gemeenzaamheid, die de geliefde President hun veroorloofde, hebben zij allen zijne vriendschap ten hoogste gewaardeerd. Men kan zich niet vergissen in het gejuich, waarmede zij zijne komst begroetten; ieder in huis wist wat die juichkreten beteekenden, en de blijde tijding ging rond: „Ds. Spurgeon is gekomen!” In het „In Memoriam”-tractaat, door het Stockwell-Weeshuis na het overlijden van Ds. Spurgeon uitgegeven, schrijft de heer Charlesworth betreffende den President: „De kinderen hadden hem lief, en zijn bezoek werd immer met geestdriftig gejuich ontvangen. Zijne verschijning was het signaal

voor eene algemeene beweging naar het middelpunt der aantrekkingskracht, en dikwijls zeide hij: „„Zij hadden mij omringd als bijen!”” De onstuimigheid, waarmede zij een handdruk van hem zochten te krijgen, bracht de jongere kinderen menigmaal in gevaar van door de anderen vertreden te worden; maar met tact en vriendelijkheid wendde hij zich dan tot hen, die teruggehouden of teruggedrongen waren, om hun de hand te reiken. Ieder bezoek kostte hem evenveel stuivers als er kinderen in het Weeshuis waren. Trotsch als zij er op waren om het muntstuk te bezitten om de koopwaarde, die het had, achtten zij toch, dat de waardij er van verhoogd werd, omdat het Ds. Spurgeon's gift was.”

Vele jaren geleden stond een eenvoudig verhaal in *Het Zwaard en de Truffel*, waaruit bleek, hoe zelfs de meest verweesde der weezen gevoelde, dat hij zijn verdriet aan het sympathetisch oor van den grooten prediker mocht doen hooren:

„Nederzittende op een der banken in den tuin van het Weeshuis, waren wij in gesprek met een onzer mederegenten, toen een ventje van ongeveer acht jaar de andere knapen, die rondom ons speelden, verliet en tot ons kwam. Hij opende het vuur op ons met een „„„Als 't u blieft, Dominee, ik wou op die bank tusschen u en dien anderen heer zitten.”” „„„Kom maar hier, Bob, en zeg ons wat gij verlangt.”” „„„Als 't u blieft, Dominee, als er eens een kleine jongen was, die geen vader heeft, en in een weeshuis was met een heeleboel andere kleine jongens, die geen vader hebben; en als die kleine jongens dan moeders en tantes hebben, die elke maand bij hen komen, om appels en Sinaasappels te brengen en hun stuivertjes te geven; en als die kleine jongen geen moeder had, en geen tante, zoodat er niemand nooit bij hem komt om hem prettige dingen te brengen, zou u dan niet denken, dat iemand hem dan eens een stuivertje moest geven? Want, Dominee, dat ben ik.”” „„„Iemand”” voelde zijn oogen vochtig worden en Bob kreeg een zesstuiverstukje, waarmede hij in verrukking heenging. Arm klein ventje, hij greep de gelegenheid aan om al de bitterheid uit te storten, waarvan zijn jong hart was vervuld, en die hem ongelukkig maakte, telkens als de bezoekdag was aangebroken, en, gelijk hij zeide, „*niemand nooit* kwam om hem prettige dingen te brengen.””

Dit verhaal bezorgde aan „kleinen Bob” natuurlijk overvloed van zakgeld, en was het middel om ook andere weezen, die, evenals hij, moederloos en vaderloos waren, te helpen; en Ds. Spurgeon heeft er zich ook dikwijls van bediend als een voorbeeld van hoe groote kracht en uitwerking een persoonlijk beroep zijn kan. Een der beste pleidooien, om de Inrichting in de liefde en welwillendheid der Christenen aan te bevelen, werd door den President onder de olijfboomen te Mentone aan zijn secretaris gedicteerd. Het was gericht tot „hen, die gelukkig gehuwd zijn, of hopen het te zullen zijn”; en na eene toespeling op den zegen van eene ware huwelijksvereeniging, en de daaruit voortvloeiende smart wanneer een van beiden door den dood wordt weggenomen, toonde de schrijver hoe dikwijls armoede die scheiding, door den dood veroorzaakt, nog pijnlijker maakt, en toen wees hij op den zegen, die een Te Huis voor

de vaderloozen voor de arme weduwe wordt, die plotseling alleen gelaten wordt om voor een groot gezin te zorgen. Zoodra dit artikel in *Het Zwaard en de Truffel* verscheen, zond een heer *f* 1200 als een dankoffer van hemzelven en zijne echtgenoote voor de vele jaren van een gelukkig huwelijksleven, door hen genoten, en anderen zonden kleinere gaven in. Dit pleidooi begon aldus: „Wij schrijven niet voor die menschen, die wel getrouwd, maar niet goed gepaard zijn. Als een kat en hond aan elkander gebonden zijn, zullen zij zelden treuren in het vooruitzicht van scheiding. Mijnheer en mevrouw KRIBBEKAT zullen zeker in den rouw gaan, als een hunner komt te sterven, maar het kleed der smarte zal al de smart zijn, die hij of zij zullen kennen. Het zwart zal heel spoedig in bruin, zoo niet in wit verkeeren, en het rouwgewaad voor bloemen moeten plaats maken. Wij spreken tot hen, die het voorrecht hebben om zoowel door den band der liefde als door den band des huwelijks aan elkander te zijn verbonden.” Het was eene bron van vermaak voor Ds. SPURGEON om onder andere bijdragen voor het Weeshuis als gevolg van dit pleidooi er ook een te ontvangen „van Mijnheer en Mevrouw KRIBBEKAT”, die echter hun waren naam en adres er niet bij opgaven.

Dit opstel werd herdrukt en uitgegeven in de serie van Stockwell-Weeshuis-Tractaatjes en in dien vorm heeft het der Inrichting veel voordeel aangebracht. Toen de uitgave gereed was, ontdekte men, dat het „kwelduiveltje”, dat men in eene drukkerij veronderstelt verblijf te houden, een woord in het opschrift had veranderd, zoodat er stond: „Aan hen, die gelukkig gehuwd zijn of het *behoorden* te wezen,” en zoo moest dan eene nieuwe uitgave gereedgemaakt worden. Zoodra de boekskens voor de glazen der boekverkoopers waren uitgestald, bleken zij zeer veel belangstelling gaande te maken, vooral bij dames! Het heeft Ds. SPURGEON zeer vermaakt te hooren, hoe de eene na de andere den winkel binnenkwam en op No. 4 wees, zeggende: „Ik wensch dit tractaatje te koopen!” Hij vreesde wel, dat de inhoud haar zou teleurstellen; maar hij was er van overtuigd, dat, zoo zij er al niet in vonden wat zij verwachtten, zij er in elk geval toch iets door zouden vernemen omtrent de Inrichting, die hem zoo lief was.

TWEE-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Het nieuwe „Huis Helensburgh" Nightingale Lane.

Terwijl Ds. Spurgeon zoo ijverig en met zooveel zelfverloochening zorgde voor studenten en colporteurs, weduwen en weezen, dachten sommigen van zijne vrienden, dat het nu tijd was om hem en zijn gezin een weinigje meer geriefelijkheid te bezorgen. Vele geheiligde herinneringen hadden het oude huis in Nightingale Lane lief doen zijn aan deszelfs gelukkige bewoners; maar zij waren niet blind voor de gebreken hunner oude woning, en het strekte allen tot groote blijdschap, toen het in 1869 afgebroken en een nieuwe „Huize Helensburgh" in deszelfs plaats werd gebouwd. De groote sommen, die de geliefde eigenaar voor de vele afdeelingen van den dienst des Heeren had besteed, zouden het hem onmogelijk gemaakt hebben om zelf de kosten van die verbouwing te bestrijden, en zoo hebben dan eenigen van zijne vrijgevigste en meest aan hem verbonden helpers besloten om het voornaamste deel der kosten op zich te nemen als een bewijs hunner liefdevolle waardeering van zijn openbaar dienstwerk en zijne particuliere vriendschap. Het werk werd toevertrouwd aan de zorg van den heer William Higgs, en de plannen geteekend door diens oudsten zoon, den tegenwoordigen Diaken William Higgs, die ten hoogste de boekdeelen waardeert, welke Ds. Spurgeon hem uit erkentelijkheid voor zijn arbeid had geschonken.

Eer het nieuwe huis gereed was om bewoond te worden, had Ds. Spurgeon eene samenkomst met de edelmoedige gevers; en mevrouw Spurgeon, die eenigen tijd in Brighton had vertoefd, kwam naar Londen om bij die gedenkwaardige samenkomst tegenwoordig te zijn. In een zeer klein notitieboekje, dat bewaard is gebleven, had de geliefde Leeraar de inleiding en de schets geschreven van de toespraak, waarin hij zijne dankbaarheid uitdrukte voor de gave, die hij had ontvangen. Het was wel bij zeer zeldzame uitzondering, dat hij, bij welke gelegenheid ook, iets meer dan de bloote omtrekken schreef voor toespraak of leerrede, en zoo blijkt dan op hoe hoogen prijs hij deze gave gesteld heeft uit het feit, dat hij er toe gedrongen werd om dit zoo schoone gedicht in proza ter dankbetuiging er voor op te stellen:

„Het was eene wet van Abdul, den Barmhartige, dat niemand tot spreken gedrongen mocht worden, die overstelpt was door hem betoonde vriendelijkheid. Zal iemand zingen, als zijn mond vol is van het sorbet

van Shiraz, of zal een prins dansen, als hij de kroon van Ali met haar honderd pond gewicht van edelgesteenten op het hoofd heeft? Of, gelijk Job zegt: „Ruchelt de woudezel als hij gras heeft?[1]) Loeit de os bij zijn voeder?" Gelijk hij, die eene maagd trouwt, niet ten oorlog behoeft te gaan, zoo is hij, die eene groote gave heeft ontvangen, ook vrijgesteld van in het openbaar te spreken. Mijn hart is zoo vol van dankbaarheid, als het Paradijs vol is van vrede. Gelijk de oevers van het Lugano-meer weerklinken van het lied der nachtegalen, zoo weerklinkt geheel mijn wezen van erkentelijkheid, en er is nog iemand, voor wie ik mede mag spreken, en die instemt met alles, wat ik zeg, en als het ware eene echo is van mijne woorden, gelijk de klippen van Meringen met vermenigvuldigde liefelijkheid de muziektonen van den hoorn aanhouden.

Van u, — komt de gave als een dubbel genoegen, gelijk de noten en de amandelen, die uit zijns vaders tent tot Jozef gebracht werden. Van mijne broederen, — is zij eene bloem, druipende van den dauw van Hermon, en doorgeurd met den geur der genegenheid. Van mijne mede-krijgsknechten, — komt zij als een beker edelen wijns, waarmee wij elkander bescheid doen en ons verbinden tot volharding in den krijg. Van mijne kinderen in het geloof, — komt zij als een teeken der liefde, die door een teeder vader op den hoogsten prijs wordt gesteld. Van de gemeente, — wordt zij aangeboden als een liefelijk reukoffer, dat Gode welbehaaglijk is.

Een huis; — gefondeerd in liefde, ommuurd door oprechtheid, overwelfd met edelmoedige vrijgevigheid. Deszelfs vensteren zijn van agaat, deszelfs poorten zijn karbonkelsteenen. De balken zullen tot mij spreken, en de steenen mij de stof geven voor leerredenen. In elke kamer zal ik uwe namen gegraveerd zien, en in mystiek schrift zal ik de vermelding lezen, dat uwe liefde in de weegschaal was gewogen en *niet* te licht werd bevonden.

De tijd uwer liefde. Gedurende mijn leven; — niet gelijk de arme philosoof, dien men liet doodhongeren, maar ter wiens eer daarna eene gedenkzuil werd opgericht. Dit huis zal een gedenkteeken zijn van uwe edele vrijgevigheid, en daarom zal het ter dubbele gedachtenis strekken. Uwe eigene geschenken maken dit noodig. Ik ben als de man, die van zijn vorst een witten olifant ten geschenke kreeg, met eene voldoende som gelds er bij om hem te onderhouden. De vochtigheid en de vermolming van het oude huis maakten een nieuw huis noodig, het andere was „heel aangenaam om er „van uit te wonen.""

De moeielijkheid van mijne positie. Mijne lieve vrouw en ik hebben vast besloten om nooit schulden te maken voor wat het ook zij; maar gij weet wel iets van de voortdurende eischen en aanspraken, die ons gesteld worden in verband met het werk des Heeren. Gij weet ook, dat ik ter wille van den dienst mijns Meesters alhier geen gebruik heb willen maken van de vele gelegenheden, die mij geboden zijn om rijkdom te vergaderen. Gij hebt allen gehoord, dat ik naar Amerika had kunnen gaan, en in weinige weken aldaar meer had kunnen ontvangen, dan ik

---

[1]) Job 6:5, naar de Engelsche overzetting.

in vele jaren als leeraar te dezer plaatse ontvangen kan. Toch gevoel ik recht gehandeld te hebben in het oog van God, toen ik al deze aanbiedingen van de hand gewezen heb.

De vrees van al te veel op te hebben met een predikant. Ik heb van mijn kant volstrekt het voornemen niet om te gaan rusten, nu ik een huis heb. Zoo mogelijk, zal ik nog meer arbeiden, en beter prediken dan ooit te voren."

Het laatste gedeelte der aanteekeningen geeft slechts een flauw denkbeeld van hetgeen de spreker verder gezegd heeft, maar men kan zich licht voorstellen hoe hij met zulk een onderwerp en zulk een sympathetisch gehoor zijne „veldtochten herdacht" en de groote overwinningen, die de Heere hem reeds gegeven had, aan hem en aan hen, die hij toesprak als zijne „mede-krijgsknechten", en hoe hij hen wees op nieuwe arbeidsvelden, waarin zij nieuwen roem en eere konden behalen voor hun Hoogheerlijken Koning en Oppersten Leidsman.

Er was een zeer gedenkwaardig voorval, dat zoo innig ineengestrengeld is met de geschiedenis van de beide echtgenooten, dat het in dit „Standaard Leven" eene plaats moet vinden, hoewel het verhaal er van reeds vroeger gedrukt werd. In haar boek „*Tien jaren later!*" schreef mevrouw SPURGEON het volgende omtrent den opaalring en den zingenden goudvink: „Dit voorval is op de eene of andere wijze door den druk bekend geworden, en is met allerlei onjuistheden en fraaie versieringen in vele nieuwsbladen hier te lande en in Amerika opgenomen. Ik denk, dat dit was, omdat mijn geliefde echtgenoot er zoo dikwijls van gesproken heeft, en er zulk een genot in vond om van de teedere voorzienigheid Gods te verhalen, waardoor de minste wenschen zijner kranke gade bevredigd konden worden. Daar dit boek zoo veel van mijne eigene levensbeschrijving bevat als ooit door mij geschreven zal worden, schijnt het mij gepast toe, om in deze bladen de nauwkeurige lezing dier geschiedenis te geven. Het was in een tijdperk van langdurig en smartelijk lijden, dat zij gebeurd is. Duister waren die dagen voor beide echtgenooten, want eene hevige kwaal had mijn lichaam aangetast, en er was slechts weinig verlichting van de afmattende pijn, die zij veroorzaakte. Mijn lieve man, die altijd zoo bezig was in het werk zijns Meesters, wist toch altijd eenige kostelijke oogenblikken te vinden om aan mijn leger der smart te verwijlen, en dan verhaalde hij mij hoe het werk des Heeren voorspoedig was in zijne hand, en zoo kon hij mij dan vertroosten in mijn lijden, terwijl ik hem aanmoedigde in zijn arbeid.

Eene immer wederkeerende vraag, als hij mij verliet, was: „„Wat kan ik u eens medebrengen, vrouwtje?"" Die vraag werd zeer zelden met een *verzoek* door mij beantwoord, want alle dingen waren mij rijkelijk verleend om te genieten, behalve *gezondheid.* Maar eens, toen hij wederom zijne gewone vraag deed, zeide ik schertsend: „„*Ik zou gaarne een ring met een opaal hebben en een zingenden goudvink.*"" Hij keek mij verwonderd aan en mijn wensch scheen hem te vermaken; maar hij zeide eenvoudig:

„„O, gij weet wel, dat ik die dingen niet voor u krijgen kan!"" Een paar dagen maakten wij ons vroolijk over mijne zeer eigenaardige keuze van begeerenswaardige dingen; maar op een Donderdag-avond, terugkomende van den Tabernacle, kwam hij in mijne kamer met zulk een stralend gelaat en van liefde schitterende oogen, dat ik begreep, dat er iets was, dat hem zeer bijzonder moest verblijden. Hij hield een klein doosje in de hand, en ik ben er zeker van, dat hij nog veel meer genoot dan ik, toen hij er een zeer fraai ringetje uit nam en het aan mijn vinger stak. „„Daar is uw opaal, mijn lieveling"", zeide hij, en toen verhaalde hij mij, op wat vreemde wijze hij er aan gekomen was. Eene oude dame, die hij eens, toen zij krank was, had bezocht, zond een briefje naar den Tabernacle om te zeggen, dat zij aan mevrouw SPURGEON een klein geschenk wenschte te geven, en daarom verzocht, dat iemand bij haar zou komen om het te halen. Ds. SPURGEON's Secretaris ging er heen en kwam terug met een klein pakje, dat bij de opening *dien ring met den opaal* bleek te bevatten. Hoe wij toen met elkander spraken over des Heeren teedere liefde voor Zijn door krankheid bezocht kind, en over Zijne nederbuigende goedheid, om zelfs dit onnoodige aan zijns lieven dienstknechts kranke te geven, — de lezer kan zich dit voorstellen; maar ik herinner mij de zeer sterke bewustheid van de nabijheid onzes Heeren.

Niet lang daarna moest ik naar Brighton gaan, om er eene crisis in mijn leven te doorstaan, waarvan de uitslag eene betere gezondheid zou wezen, — of de dood. Op een avond kwam mijn lieve echtgenoot van Londen en bracht een zeer groot pakket mede, en toen dit geopend werd, kwam er eene kooi te voorschijn, waarin zich een zeer fraaie *zingende goudvink* bevond! Groot was mijne verbazing en blijdschap, en deze gewaarwordingen werden nog sterker, toen hij mij vertelde op wat wijze hij in het bezit van dien begeerden schat was gekomen. Hij was een onzer lieve vriendinnen gaan bezoeken, wier echtgenoot doodelijk krank was, en na den lijder Gode in het gebed te hebben opgedragen, zeide mevrouw T..... tot hem: „„Ik wou gaarne, dat gij mijn lievelingsvogel voor mevrouw SPURGEON medenaamt; ik zou hem aan niemand anders dan aan haar willen geven; zijn zingen hindert mijn man, nu hij zoo zwak is, en ik weet, dat „Vinkje" Mevrouw interesseeren en vermaken zal in hare eenzaamheid, daar gij zoo veel van huis moet wezen."" Toen vertelde Ds. SPURGEON haar, dat ik mijn wensch naar zulk een makkertje te kennen had gegeven, en te zamen verheugden zij zich over de zorge onzes Hemelschen Vaders, die op zoo wondervolle wijze de gave had beschikt, waarnaar Zijn kind had verlangd. Met die kooi naast hem viel de reize naar Brighton zeer kort, en toen „Vinkje" zijn liefelijk lied zong, en tot belooning een zaadje van de lippen zijner meesteres pikte, waren er oogen, waarin tranen van blijdschap schitterden, en harten, die overvloeiden van den lof Gods, in die kleine kamer bij de zee; en des Leeraars commentaar luidde: „„Ik geloof, dat gij een der bedorven kindertjes zijt van onzen Hemelschen Vader; Hij geeft u precies, waar gij om vraagt.""

Twijfelt iemand er aan, dat die vogel een geschenk was van onzen meedoogenden Vader in den hemel? Hoor ik iemand zeggen: „„O, het was alles toeval?"" Ach, lieve vrienden, diegenen onder u, die op gelijke wijze door Zijne liefde werden verrast, *weten* voorzeker, dat het *geen* toeval is. Hij, die zorgt voor al de werken Zijner handen, zorgt ook met oneindige teederheid voor de kinderen Zijner liefde, en acht niets van hetgeen hen betreft te klein of te gering om er aandacht aan te schenken. Indien ons geloof sterker ware, en onze liefde meer volkomen, dan zouden wij in ons dagelijksch leven nog veel grooter wonderen zien.

Er is niet veel meer te vertellen. „Vinkje's" liefelijk leven en dienstbetoon eindigden te Brighton; maar de herinnering aan de teederheid des Heeren door het aan mij te geven, is een schat, die mij mijn leven lang zal bijblijven, en de opaal schittert aan mijn vinger, terwijl ik deze regelen schrijf."

De ervaringen van dien tijd van beproeving behoeven niet te worden beschreven, maar wèl moet melding gemaakt worden van de groote vriendelijkheid van Sir JAMES Y. SIMPSON, die tweemaal van Edinburg naar Brighton gereisd heeft, om al de hulp te verleenen, die de hoogste kunst der chirurgie aan de hand kon doen. Toen de operatie geschied was, vroeg mijn echtgenoot aan Sir JAMES wat hij hem schuldig was, en deze antwoordde: „Ik denk, dat dit zoowat *f* 12,600 zou beloopen, en als gij Aartsbisschop van Canterbury wordt, dan verwacht ik, dat gij mij die som zult betalen; maar tot aan dien tijd zullen wij het er voor houden, dat de rekening door liefde is vereffend."

Na de bijeenkomst met de schenkers van het huis (zie bladz. 147) ging mevrouw SPURGEON terug naar Brighton, totdat de nieuwe woning in gereedheid was om de zoo lang afwezig geweest zijnde huisvrouw te ontvangen. De zorg, die haar lieve echtgenoot besteedde aan het in-orde-brengen en meubileeren, zou zelfs hen verwonderd doen staan, die meenen hem te kennen; niemand buiten haar heeft ooit ook maar de helft van zijne innemende goedheid gezien. Met hoeveel teedere liefde hij verslag deed van de vorderingen, die gemaakt werden, als de verschillende meubelen gekocht werden, kan blijken uit den volgenden brief:

„Mijne dierbare Lijderes.

„Het is mij eene groote smart uit T.....'s vriendelijk briefje te zien, dat gij u nog in zoo droeven toestand bevindt! O, mocht het den eeuwig goedertieren God behagen u verademing te schenken!

„Ik heb vandaag eene lange ronde — indien iets ronds lang kan zijn — gedaan, om allerlei inkoopen te doen. Eerst ging ik naar Finsbury voor de hangkast, — zij is heel fraai. Ik hoop, dat gij nog lang zult leven om er uwe kleeren in op te hangen, waarvan iedere draad mij om uwentwil dierbaar is. Vervolgens ging ik naar HEWLETT om eene lamp voor onze eetkamer. Ik vond er een, geheel naar mijn zin en den uwe. Toen naar NEGRETTI en ZAMBA om een barometer voor mijn eigen pleizier, want ik

had er mij reeds lang een beloofd. Onderweg kreeg ik nog de Presburg-biscuits, en ik deed dit briefje in het trommeltje (van de biscuits) in de hoop, dat gij het aldus spoediger zoudt ontvangen. Zij zijn verzoet en doorgeurd van mijne liefde en mijn gebed.

„De slaapkamer zal er goed uitzien met die hangkast er in; ik hoop het ten minste. Zij is uitstekend gemaakt, en ik geloof zoo precies als gij haar wenschtet, als ik er orders voor kon geven. Joe (de heer Passmore, die ons dit fraaie geschenk gaf) is heel vriendelijk en mag wel een briefje hebben, zoodra mijn lieveling zich in staat gevoelt om het zonder al te veel vermoeienis te schrijven; — maar nu nog niet. Ik heb ook eene tafel voor u gekocht, voor het geval, dat gij te bed moet blijven [1]). Zij kan door eene schroef op en neer gelaten worden, en draait ook op zijde, zoodat zij over het bed komt, en zij heeft eene klep voor een boek, of voor papier, zoodat mijn lieveling gemakkelijk in liggende houding kan lezen of schrijven. Ik kon geen weerstand bieden aan het verlangen om aan mijn arm lijdend vrouwtje dit kleine geschenk aan te bieden, maar ik hoop, dat zij er niet dikwijls gebruik van behoeft te maken, maar dat het slechts eene hulpe zijn zal als het noodig is. Denk er aan, dat ik betaal voor alles, wat ik koop. Ik heb het tot nog toe kunnen doen voor wat ik verdien met mijne pen, hetgeen mij genadiglijk door God gezonden wordt juist als ik het noodig heb. Het is mijne eerzucht om u geenerlei zorge of bezorgdheid te laten hebben. Ik zal ook wel het geld vinden voor de gordijnen, enz., en gij zult het pleizier hebben van ze te bestellen naar uwen eigen heerlijken smaak.

„Ik moet nu niet meer schrijven, ook ontbreekt er mij eigenlijk de stof toe, behalve de oude geschiedenis eener liefde, die met u lijdt, en wel een wonder zou willen doen om u volkomen gezond te maken. Ik vrees, dat de groote warmte u aandoet. Wèl heeft de ouderling tot Johannes op Patmos gezegd van hen, die voor den troon Gods zijn: „De zon zal op hen niet vallen noch eenige hitte."

„De uwe om u lief te hebben in leven en sterven en voor eeuwig,

„C. H. S."

Het nieuwe „Huis Helensburgh" werd natuurlijk Gode gewijd met veel lofzegging en gebed. Ds. Spurgeon had altijd de overtuiging, dat het eene gave des Heeren was, die hem door de hand Zijner getrouwe rentmeesters was geschonken, en daarom werden alle gemakken en genoegens, die het aanbood, ontvangen als een heilig pand, dat tot eer des Meesters gebruikt moest worden. De eischen, die door des geliefden Leeraars velerlei arbeid aan hem gesteld werden, waren zoo menigvuldig en kwamen zoo onophoudelijk terug, dat zijn huis wel nooit eene „*particuliere* woning" genoemd kon worden, maar er waren „feestdagen en hoogtijden", wanneer de studenten bijeenkwamen in den tuin, als zij bij de eene of andere gelegenheid uitgenoodigd werden tot eene bijeenkomst

[1]) Deze tafel werd voortdurend door Ds. Spurgeon zelf gebruikt gedurende zijne langdurige en smartelijke ziekte.

met hunne professoren en broederen om in lezing of gesprek naar het vernuft en de wijsheid van hun geliefden President te luisteren. Op zulke tijden werd altijd met veel liefde en belangstelling gevraagd naar „de Moeder van het College", hoewel zij zich reeds eenige jaren heeft moeten vergenoegen met door een hoekje van het venster harer slaapkamer een blik te werpen op de vroolijke groepen beneden. Eens op een gedenkwaardigen dag werd zij op een stoel naar beneden gedragen in de eetkamer, waar de studenten eenige van hunne liefelijke liederen Zions voor haar zongen.

De tuin werd onder leiding van den heer SHIRLEY HIBBERD opnieuw in orde gebracht, die van de betrekkelijk kleine ruimte zoo goed partij wist te trekken, dat die hof een nog heerlijker en genotvoller plekje gronds werd, waar de vermoeide prediker van zijn schier onophoudelijken arbeid eenige oogenblikken van rust en verademing kon genieten. Onder andere werd er een nieuw grasperk aangelegd, waar vader en zonen, en enkele bevoorrechte bezoekers zich soms met het oude Puriteinsche kolfspel vermaakten. Het was eene gezonde, niet al te vermoeiende lichaamsoefening; maar de voornaamste aantrekkelijkheid bestond waarschijnlijk hierin, dat het de geliefkoosde uitspanning was van den grooten, ongekroonden Koning van Engeland, OLIVIER CROMWELL, evenals van sommigen der grootste theologen, die de wereld ooit heeft gezien. Ds. SPURGEON placht te zeggen, dat hij het voorrecht grootelijks gewaardeerd zou hebben, om den Lord Protector en zulke voorname Godgeleerden als THOMAS GOODWIN, JOHN HOWE, THOMAS MANTON, JOHN OWEN, en andere uitnemende predikers uit dien gouden tijd van Engeland's burgerlijke en godsdienstige geschiedenis, dit spel te hebben zien spelen.

Eenigen tijd nadat de tuin in orde was gebracht om er nieuw gras te zaaien, zag men er een merkwaardig voorbeeld van de verborgen kracht van het plantenleven. Bij het opgraven van den grond hadden de werklieden blijkbaar zekere wortels aangeraakt, die diep onder de aarde begraven waren, en zoo geschiedde het, dat weldra op verschillende plaatsen ramenassen opschoten, tot groote ontsiering van het grasperk. Het was eene moeielijke taak om die oude bewoners van den grond uit te roeien; maar de geliefde prediker zag er een treffend beeld in van het lang verborgen kwaad in het menschelijk hart, en van de moeielijkheid om het kwijt te raken.

Ds. SPURGEON verstond de kunst om voor zijn groot levenswerk: de prediking van het Evangelie, van alles partij te trekken. Een eenvoudig voorval, in verband met het nieuwe huis en den tuin, voorzag hem van eene zeer treffende illustratie voor eene leerrede in den Tabernacle. Lang nadat wij Nightingale Lane hadden verlaten, herinnerde hij zich die omstandigheden, en toen hij eens bij zijne hoorders, die den Heiland hadden gevonden, aandrong om te trachten ook anderen tot Hem te brengen, zeide hij:

„In den tijd, toen ik een balkon aan de vensters van mijne studeerkamer had, gebeurde het eens, dat ik er in het midden van den winter wat

kruimels op legde, en toen kwam eerst een roodborstje, dat er zoo veel van oppikte als het maar kon. Ik ken zijne taal niet, maar ik denk, dat ik wel weet wat hij zeide, want hij ging weg, en kwam spoedig met eene groote menigte musschen en andere vogels terug. Ongetwijfeld had hij tot hen gezegd: „„„Daar boven zijn kruimels, komt met mij mede, dan kunt gij ze krijgen."'' En zij volgden hem, en elken dag kwamen zij in grooter aantal, en ik zou niet weten hoe dit kon, als zij het niet aan elkander verteld hadden. Een hunner, of het het roodborstje of een der musschen was, weet ik niet, vertelde het eens aan eene meerle, en deze was grooter dan al de anderen. Toen zij kwam, stond zij daar wel eene minuut, en toen zag zij mij voor het raam, en vloog weg, want zij dacht: „„„Die goede man houdt niet van merels."'' Maar zij kende mij niet, want het deed mij genoegen haar te zien, en ik zou wel gaarne eene gansche menigte van hare gelijken gezien hebben. Zoo ging dan het roodborstje tot haar, en vertelde haar, dat hij daar al drie of vier dagen was gekomen, en dat ik hem nooit kwaad gedaan of gedreigd had, en, na een weinig overredens kwam de meerle terug, en het roodborstje scheen er schik in te hebben, dat hij zijne groote vriendin bekeerd en teruggebracht had, want zij kwamen samen op de kruimels af, en zij deden zulk een vroolijk maal, dat zij, zoo lang de winter aanhield, altijd weder naar het balkon terugkeerden.

Daar zijn sommigen van u, lieve roodborstjes, die hier reeds zoo lang geweest zijt en van mijns Meesters kruimels hebt gegeten, en gij hebt ook wel eenige musschen tot dien liefdemaaltijd gebracht; maar ziet nu ook eens eene zwarte lijster te lokken, en als er een is, grooter en zwarter dan de anderen, brengt haar hier, want Jezus zegt, dat Hij niemand uit zal werpen, die tot Hem komt door het geloof, en gij kunt er zeker van zijn, dat het waar is, want Hij is „een Vriend van tollenaren en zondaren."''

Indien al de merkwaardige gebeurtenissen, die in het nieuwe „Huis Helensburgh" voorvielen, te boek gesteld werden, dan zou niet een hoofdstuk, maar een geheel boekdeel er voor noodig zijn, en zoo kunnen wij er slechts het een en ander van mededeelen. Een der treffendste voorvallen uit Ds. Spurgeon's leven werd volgenderwijs door hem beschreven voor de studenten van het Pastor's College, toen zij in het jaar 1890 onder den „eik" op „Westwood" bijeen waren gekomen.

„Er is eene Goddelijke tucht, die in de Kerk van Christus immer doorgaat, maar waarvan wij ons somtijds niet ten volle bewust zijn. Ik herinner mij een schrikkelijk voorbeeld, dat vele jaren geleden plaats had, met een man, die dikwijls getracht heeft mij te kwellen en te beleedigen; doch dit gaat niet zoo gemakkelijk als sommigen wel denken. De persoon, van wien ik sprak, had het lang beproefd, maar het is hem nooit gelukt. Op een Zondag, nadat hij zeer bijzonder lastig was geweest, zeide ik tot hem: „„„Broeder Die-en-die, wilt gij morgenochtend eens bij mij komen?"'' „„„Ik moet mijn brood verdienen"'', antwoordde hij knorrig, „„„en daarom kan ik niet na vijf uren des morgens bij u komen."''

„„O,"" antwoordde ik, „„dat schikt mij heel goed, ik zal morgen om 5 uur tot uw dienst zijn, en een kop koffie voor u klaar hebben."" Op het bestemde uur was ik aan de deur om hem binnen te laten; zijn boos humeur had hem er toe gebracht om hem al dien weg naar mijn huis te doen loopen om mij zijne laatste grieve te kunnen mededeelen. Het scheen, dat hij *f* 300 had ingeschoten door het een of ander, dat hij, naar hij zeide, voor de gemeente gedaan had; maar wij hadden allen de overtuiging, dat het door zijne eigene speculatie was, en wij er dus niet voor verantwoordelijk waren. Maar hij zeide mij, dat hij zulk een groot geldverlies niet kon lijden, en daarom nam ik vijf bankbriefjes van *f* 60 uit mijne portefeuille en gaf ze hem. Hij keek mij aan en vroeg: „„Geeft gij mij dit geld uit een der fondsen van de Kerk?"" „„Neen"", antwoordde ik, „„ik begrijp, dat gij dit verlies niet kunt lijden, en hoewel de zaak mij niet aangaat, wil ik u toch heel graag dit geld geven."" Ik zag, dat er eene vreemde uitdrukking kwam op zijn gelaat, maar hij zeide weinig of niets meer, ik bad met hem, en hij ging heen.

Om vijf uur in den namiddag zond de man eene boodschap naar mijn broeder met het verzoek om bij hem te willen komen. Toen hij terug kwam, zeide hij tot mij: „„Broeder, gij hebt den man gedood door uwe vriendelijkheid; hij kan niet lang meer leven. Hij heeft mij bekend, dat hij vroeger al twee Kerken te gronde heeft gericht, en dat hij zich bij de Kerk van den Tabernacle had gevoegd met het voornemen om hetzelfde te doen. Inzonderheid heeft hij zijn best gedaan om u uw geduld te doen verliezen, — hetgeen hem nooit gelukt is, — en hij zeide mij, dat hij een duivel, en geen Christen is. „Mijn broeder heeft u eens voorgedragen om tot ouderling te worden benoemd", zeide ik. Hij scheen verwonderd, en vroeg mij: „Heeft hij werkelijk zoo hooge gedachte van mij gekoesterd?" „Ja", zeide ik, „maar de andere ouderlingen verklaarden, dat gij zulk een kwaadaardig humeur hebt, dat er geen vrede onder hen zou kunnen heerschen, indien gij in hun midden kwaamt.""

Wij waren zoowat in het midden van onzen bidstond, toen mij een briefje gebracht werd om mij te melden, dat de arme man zich den hals had afgesneden. Zijn dood schokte mij geweldig, en de indruk, die er op de menschen in het algemeen door gemaakt werd, was tamelijk gelijk aan dien, welke teweeggebracht werd toen Ananias en Saffira gedood werden, omdat zij den Heiligen Geest hadden gelogen: — „„Er kwam groote vreeze over de geheele gemeente, en over allen, die dit hoorden."" Ik had dikwijls gesproken van „„menschen te dooden door vriendelijkheid""; maar ik heb nooit gewenscht om dit nog eens te ervaren."

Bij eene andere gelegenheid vernamen de studenten onder den eik van hun geliefden President de bijzonderheden van eene discussie, die hij eens in Nightingale Lane gehad heeft met den heer Ruskin onder gansch andere omstandigheden dan die, welke beschreven zijn in Deel II, bl. 244. Een der broeders vroeg aan Ds. Spurgeon: „Wat is uwe meening omtrent de uitdrukking „Eeuwig leven""? waarop Ds. Spurgeon antwoordde:

„Ik denk niet, dat „„„eeuwig leven"" alleen maar de beteekenis heeft van eeuwigdurend bestaan; en ik geloof ook niet, dat bestaan en leven hetzelfde is, evenmin als ik geloof, dat dood en vernietiging hetzelfde is. In de bekende Schriftuurplaats Joh. 3:36: „„„Die in den Zoon gelooft, die heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem,"" is er in het woord „leven" geen denkbeeld van een bloot bestaan; want anders zou die geheele passage zonder beteekenis zijn. Ik verwar nooit het denkbeeld van bestaan met het denkbeeld van leven, maar velen doen dit wel, zelfs diegenen, van wie men zou verwachten, dat zij beter weten. Een boom heeft eene zekere mate van leven, een dier heeft eene andere mate van leven, een mensch heeft eene nog hoogere mate van leven, en God heeft eene nog hoogere mate van leven, nl. dat eeuwige leven, hetwelk Hij geeft aan allen, die in Zijn Zoon Jezus Christus gelooven."

Jaren geleden kreeg ik eens een bezoek van den heer Ruskin, en bij die gelegenheid zeide hij o. a., dat de Apostel Paulus een leugenaar, en ik een dwaas was! „„„Wel"", zeide ik, „„„laat ons deze twee zaken afzonderlijk houden, en zeg mij dan ten eerste, hoe gij kunt bewijzen, dat de Apostel Paulus een leugenaar was."" „„„Hij was geen fatsoenlijk man, en hij was een leugenaar daarbij"", antwoordde de heer Ruskin. „„„Zoo waarlijk?"" hernam ik, „„„hoe bewijst gij dat?"" „„„Wel,"" zeide hij, „„„er was eens een Joodsch man, die hem eene beleefde vraag deed: Hoe zullen de dooden opgewekt worden? en met hoedanig een lichaam zullen zij komen? (1 Cor. 15:35). Paulus begon met te zeggen: „Gij dwaas", waaruit blijkt, dat de Apostel geen heer, geen fatsoenlijk man was; en toen vervolgde hij: „Hetgeen gij zaait wordt niet levend, tenzij dat het gestorven is" — en dat is eene leugen."" „„„Neen"", antwoordde ik, het was geen leugen; Paulus sprak de waarheid."" „„„Hoe bewijst gij dit?"" vroeg de heer Ruskin. „„„Gemakkelijk genoeg"", antwoordde ik. „„„Wat is de dood? De dood is de ontbinding van eene samengestelde zelfstandigheid, die leven bevatte, de terugbrenging dus tot derzelver oorspronkelijke elementen."" „„„Dat is wel de meest buitengewone definitie van den dood,"" zeide de heer Ruskin, „„„die ik ooit gehoord heb, maar zij is juist."" „„„Ja,"" hernam ik, „„„zij is waar, en dat is het, wat met het zaad gebeurt, als het sterft, het wordt opgelost en teruggebracht tot zijne oorspronkelijke elementen, en de levende kiem, die er in is, wordt het middelpunt en de bron van het nieuwe leven, dat er uit voortkomt."" „„„Wat bedoelt gij dan"", vroeg de heer Ruskin, „„„als gij spreekt van den dood der ziel?"" „„„Daarmede bedoel ik"", zeide ik, „„„de scheiding der ziel van God; oorspronkelijk was zij bij God, en als zij van Hem gescheiden is, dan sterft zij Gode, dat is haar dood; maar die dood is niet een niet-bestaan. De scheiding der ziel van het lichaam is de scheiding van zich zelve van hetgeen haar levend maakte, en zij gaat terug tot haren oorspronkelijken staat."" „„„Wel"", zeide de heer Ruskin, „„„gij hebt bewezen, dat Paulus de waarheid sprak, maar gij hebt niet bewezen, dat hij een welopgevoed man was."" „„„In elk geval"", antwoordde ik, „„„was de Apostel een even wellevend man als gij zoo aanstonds waart,

toen gij mij een dwaas hebt genoemd."" „„En dat zijt gij ook"", zeide de heer RUSKIN, „„daar gij uwen tijd en uwe talenten ten koste legt aan dat gespuis daar ginds te Newington, terwijl gij ze zooveel nuttiger zoudt kunnen besteden voor de verstandelijk ontwikkelden, gelijk die Joodsche heer, die tot PAULUS kwam, en ook nog anderen, die ik zou kunnen noemen."" „„Het is mij altijd lief"", antwoordde ik, „„het middel te zijn om menschen te behouden, wier zielen waardig zijn behouden te worden, en ik ben volkomen tevreden om de leeraar en dienaar te zijn van dat „gespuis" daar ginds te Newington, en laten zij, die dit willen, dan zorg dragen voor de verstandelijk ontwikkelden en beschaafden.""

Eén bezoeker op „Helensburgh House" is er voorzeker niet welkom geweest, en zijne komst zou zeer ernstige gevolgen gehad hebben, indien de geliefde heer des huizes niet door Gods genade geleid was geworden in zijne wijze van handelen met den waanzinnige. Ds. SPURGEON ging juist de vestibule door, toen er nogal luid aan de deur werd geklopt; en, zonder er over na te denken, wie zich wel op zoo gemeenzame wijze toegang zocht te verschaffen, opende hij de deur. Dadelijk sprong een woest uitziend man, gewapend met een dikken stok, naar binnen, sloeg de deur toe, ging er met zijn rug tegen aan staan, en verklaarde met dreigende gebaren, dat hij gekomen was om Ds. SPURGEON om het leven te brengen! De toestand was uiterst hachelijk, want er was geene mogelijkheid, 't zij om aan den waanzinnige te ontkomen, of om hulp te roepen, ten einde zich van hem te ontslaan, en zoo zeide dan Ds. SPURGEON: „Gij bedoelt zeker mijn broeder, zijn naam is „SPURGEON""; wetende, dat hij dezen natuurlijk intijds zou kunnen waarschuwen, indien het te vreezen was, dat de man naar zijne woning in Croydon zou gaan. „O!" zeide de krankzinnige, „het is de man, die grappen maakt, dien ik wil dooden." „Dan moet gij naar mijn broeder gaan, hij maakt grappen!" „Neen," zeide hij, „ik geloof, dat *gij* het zijt", en toen riep hij plotseling: „Kent gij het krankzinnigengesticht te .....? Daar woon ik, en er zijn tien man noodig om mij vast te houden." Toen zag Ds. SPURGEON een uitweg, en zich in zijne volle lengte opheffende, zeide hij met indrukwekkende stem: „Tien man! Dat beteekent niets; gij weet niet hoe sterk ik ben. Geef mij dien stok". Gansch ternedergeslagen van vrees, gaf de arme kerel hem het geduchte wapen. Den stok grijpende, en te gelijk de deur opendoende, riep Ds. SPURGEON: „Indien gij niet terstond maakt, dat gij wegkomt, zal ik u de armen en beenen kort en klein slaan." De man zette het op een loopen, en er werd iemand naar de politie gezonden. Het was eene groote verlichting, toen wij weldra vernamen, dat de aan zijne bewakers ontsnapte krankzinnige weder in hunne handen was.

Ds. SPURGEON placht dikwijls eene ontmoeting te verhalen met een zijner buren in Nightingale Lane. Na eene langdurige en pijnlijke krankheid van jicht, ging hij uit om een rijtoertje te doen in de hoop van aldus een weinig kracht te verzamelen, toen die heer naar het rijtuig trad, en op des lijders omwonden hand en voet wijzende, zeide hij met al den

smaad en minachting, die hij in zijne woorden kon leggen: „Dien de Heere liefheeft, kastijdt Hij. Ik zou zulk een God niet willen hebben." Als hij van die ontmoeting sprak, zeide Ds. SPURGEON altijd: „Mijn bloed kookte van verontwaardiging, en ik antwoordde: Ik verblijd er mij in zulk een God te hebben, en al zou Hij mij nog duizendmaal meer kastijden, zou ik Hem toch liefhebben, ja, zoo Hij mij doodde, zou ik toch op Hem hopen."

Een andere maal was diezelfde heer in eene andere stemming, en toen zeide hij tot Ds. SPURGEON: „Ik ben er niet voor om mij met een troep van andere lieden in een bedompt gebouw op te gaan sluiten; ik houd van frissche lucht, en aanbid den God der natuur." „Ja", antwoordde Ds. SPURGEON, die wist, dat zijn buurman eene kegelbaan had, „uw god is van hout, niet waar? en zijne aanbidding gaat met nogal veel geraas gepaard. Ik hoor u aan uw spelletje, voor ik mij op Zondagmorgen naar den Tabernacle begeef."

Nightingale Lane schijnt een geliefkoosde weg te zijn geweest voor nog andere zoogenaamde „aanbidders van den God der natuur," want in een zijner leerredenen maakte Ds. SPURGEON aldus gewag van hen: „Die menschen, welke praten over natuurlijken godsdienst, hebben, voor zooveel ik hen ken, in het geheel geen godsdienst. Ik heb opgemerkt, dat menschen, die zeggen: Wij kunnen God aanbidden zonder eene godsdienstoefening bij te wonen, of in JEZUS te gelooven, dit toch in waarheid niet doen. Ik ben wel eens in de gelegenheid geweest om des Zondags velen van die „„aanbidders van den God der natuur"" te zien, als zij voorbij mijn huis komen. Zij bestaan meestal uit personen, die kooien bij zich hebben, waarin zij buiten vogels trachten te vangen. Er is eene andere broederschap van lieden, die ergens in die buurt bijeenkomen om den Sabbat door te brengen in de kegelbaan, en met vuistvechten. Dezen zouden het wachtwoord kunnen aannemen van onze beschaafde zondaren: „Wij hebben niet noodig naar de kerk te gaan; wij brengen onzen Zondag door in de aanbidding van den God der natuur." Eene fraaie aanbidding! Gewoonlijk bevind ik, dat de menschen, die zeggen, dat zij „den God der natuur" aanbidden, in waarheid den god der gevallen natuur aanbidden, — dat is: den duivel; niet den God der heerlijke natuur, die zich voor ons uitspreidt in de onstuimige zee, den vlietenden stroom en de groene weiden; — neen, meestal weten de menschen, die zoo spreken, in hunne eigene consciëntie, dat de god, dien zij aanbidden, hun buik is, hunne eigene lusten en begeerlijkheden; en zij roemen in hunne schande. Gelooft den onzin niet, dien gij hoort van de voorstanders der publieke vermakelijkheden op Zondag, als zij praten van het „aanbidden van den God der natuur." Doen zij het? Volgt iemand hunner in hun bijzonder leven, en ziet of er iets van die fraaie vroomheid bij hen bestaat."

Op een ander maal maakte Ds. SPURGEON op de volgende wijze een practisch gebruik van de listen der vogelvangers, die niet ver van zijne woning aan hun bedrijf waren. — „Dichtbij mijn huis is een veld, waar de Londeners des Zondags in menigte heengaan, en er zich volgender-

wijze bezighouden. Zij brengen vogeltjes mede in kooien, waarmede zij de vogels in de lucht lokken om ze te kunnen vangen. Verleden Zondag nog, zag ik, toen ik mij naar het huis Gods begaf, een roodborstje, dat op zijn stokje in de kooi zat, en uit alle macht zong, om de andere vogels naar den strik des vogelaars te lokken. Ik verzeker u, dat dit eene goede les voor mij was; want ik zeide bij mijzelven: „„Deze mannen weten, dat het nergens toe dient de vogels te verschrikken; als zij ze willen vangen, moeten zij er een van hunne eigene soort in eene kooi doen, en de kleine gevangene zal door zijn lied de anderen lokken."" Gesteld eens, dat een dezer vogelaars dom genoeg ware om eene kat in de kooi te doen, dan zou zij de roodborstjes niet lokken; of als hij er een uil in deed, dan zou die geene leeuweriken lokken. De kunst van den vogelaar leert ons, dat God, als Hij een zondaar wil zaligmaken, gewoonlijk iemand van dezelfde soort neemt, dien Hij door Zijne genade eerst bekeert, en hem dan uitzendt om te prediken, of te onderwijzen, of te zingen, of iets anders te doen, dat anderen lokt en naar God heenvoert."

Datzelfde veld voorzag den geliefden President van eene illustratie, die hij aldus aan zijne studenten verhaalde: „Ik zal nooit vergeten de wijze, waarop een dorstig man eens bij mij bedelde op het veld bij Clapham. Ik zag hem met een grooten blokwagen, waarop een zeer klein pakje lag, en ik was benieuwd, waarom hij het pakje niet in zijn zak gestoken en den wagen thuis gelaten had. „Het lijkt zoo vreemd," zeide ik tot hem, „om zoo groot een blokwagen voor zoo klein een pakje te zien gebruiken." Hij bleef staan, keek mij ernstig in het gelaat, en zeide: „„Ja, Mijnheer, dat is heel vreemd, maar weet gij, ik heb heden nog iets vreemds gezien. Ik heb den ganschen dag gewerkt en gezwoegd, en tot op dit oogenblik heb ik geen enkelen heer ontmoet, die er zoo uitzag, alsof hij mij eene kan bier zou willen geven, als gij."" Ik vond, dat hij zijne begeerte zeer netjes te kennen gaf. En wij, wier hart vervuld is van een oneindig beter onderwerp, behoorden even bekwaam te zijn om ons thema te berde te brengen. Er was in des mans manier van spreken eene gemakkelijkheid, die ik hem benijdde; want ik vond het lang zoo eenvoudig niet om wat mij ter harte gaat onder zijne aandacht te brengen. Indien ik er echter even sterk over had nagedacht, hoe ik hem goed kon doen, als hij er over nagedacht heeft op wat wijze zich iets te drinken te verschaffen, dan zou ik voorzeker mijn doel wel bereikt hebben."

Op dat veld te Clapham staat nog een oude boom, onder welken Ds. Spurgeon op Zondagmiddag 10 Juli 1859 voor tien duizend menschen gepredikt heeft.

Veertien dagen vóór den boven vermelden datum trok een hevige storm over het zuiden van Londen. Die boom was door den bliksem getroffen, en een man, die er onder geschuild had, was gedood. Deze ernstige gebeurtenis had op Ds. Spurgeon een diepen indruk gemaakt, en hij besloot op die noodlottige plek te gaan prediken, en er eene collecte te houden voor de weduwe van den man, die omgekomen was. Het voornemen werd ten uitvoer gebracht, een wagen, onder den boom geplaatst,

diende tot kansel, en onder de hoorders werd *f* 330.20 voor de weduwe bijeengebracht. De tekst was LUKAS 12:40: „Gij dan, zijt ook bereid". Bij den aanvang zijner rede zeide de prediker:

„Het gebeurt gelukkig niet dikwijls, dat menschen door den bliksem worden gedood. Denkt aan de menigte van menschen, die op aarde leven, berekent het aantal der onweersbuien, en gij zult bemerken, dat onze angst in tijden van storm en onweer meer ongegrond is dan wij wel denken. Het is slechts hier en daar, nu en dan, dat het vuur de aarde treft, en een onzer medemenschen plotseling de eeuwigheid wordt binnengevoerd. Wanneer zulk een hoog-ernstig feit echter heeft plaats gehad, dan behooren wij er de stemme Gods in te hooren en te luisteren naar hetgeen Hij tot ons zegt. Toen ik kort geleden dezen boom voorbijging, dacht ik: Welk eene prediking zou hij voor ons houden, indien hij kon spreken! Hoe zou het ruischen van zijne bladeren ons waarschuwen voor den stillen voetstap des doods; en hoe zou men hem, als hij zijne kruin opwaarts verheft, kunnen beschouwen als een vinger, die ons naar den hemel wijst en ons aanmaant den Heere van genade en barmhartigheid te zoeken!"

Ds. SPURGEON's slotwoorden waren: „Moge de Heere ons woord achtervolgen met Zijn zegen! Geve Hij, dat een dieper en plechtiger indruk op u gemaakt zij, dan ik kan hopen bij u teweeg te brengen, wanneer uwe oogen wederom deze plaats zullen aanschouwen! Er is in de PAULUSkerk een kleine indruk op den vloer, teweeggebracht door een beitel. Het is het gedenkteeken van een man, die, hoog in den koepel aan het werk zijnde, naar beneden viel, en verpletterd werd. Welk een hoogernstig plekje is dit dáár, en welk eene hoog-ernstige plaats is het *hier!* Waarde Hoorders, bidt, eer gij heengaat, om vergeving, en denkt, zoo dikwijls gij hier voorbij komt, aan uw voorbijgegane leven, en aan de toekomende wereld. Men zegt, dat wij dikwijls over ons eigen graf wandelen, zonder het te weten, en dat wij dikwijls tot de graven komen van andere menschen, en op plaatsen des doods, zonder dat wij er ons van bewust zijn; maar *hier*, in dezen boom, staat het gedenkteeken van den ontzettend plotselingen dood van een medemensch, laat het als zoodanig in gedachten worden gehouden. God zegene de weduwe, Hij zegene de weezen, Hij zegene een iegelijk van u! Maar, lieve Vrienden, wilt gij, eer wij van hier gaan, niet voor uzelven bidden, een iegelijk van u, dat uwe zonden vergeven mogen worden? Wilt gij heengaan, en tevergeefs hier gekomen zijn? Ik bid en smeek u, heft uw hart op tot God, en dat een iegelijk uwer roepe: „„O God, wees mij zondaar genadig!"" Ziet thans, in dezen eigen oogenblik, op CHRISTUS JEZUS, die gestorven is aan het kruis. Wij allen kunnen niet hopen elkander weder te zullen ontmoeten vóór dien grooten en schrikkelijken dag; o! mochten wij, zonder eene enkele uitzondering, elkander dan ontmoeten aan de rechterhand Gods! Amen."

Een der arbeiders in de studeerkamer van het nieuwe „Huis Helensburgh" op sommige dagen van de week was de heer JOHN LEWIS KEYS,

HET ZIEKENHUIS.

DE JONGENSHUIZEN.

die gedurende het vierde eener eeuw Ds. SPURGEON's secretaris en letterkundige helper is geweest. Alle geschriften, die door Ds. SPURGEON van het jaar 1867 tot het jaar 1891 werden uitgegeven, gingen door de handen van den heer KEYS, die niet slechts de drukproeven nazag van de leerredenen, het maandschrift *Zwaard en Truffel*, de almanakken en vele boeken, die in dat tijdvak van de pers kwamen, maar ook zelf belangrijke opstellen schreef voor het Maandblad, terwijl hij veel van zijn tijd doorbracht in evangelisatie en herderlijken arbeid te Wimbledon, Whitstable en Streatham. Met Ds. SPURGEON's „ingaan tot de heerlijkheid" op 31 Januari 1892 verloor de heer KEYS zijn besten aardschen vriend; nog zeven jaren heeft hij gearbeid en geworsteld onder velerlei moeielijkheden en falende gezondheid, totdat ook hij op 7 Januari 1899 inging tot de ruste, die daar overblijft voor Gods volk.

„De oude GEORGE", gelijk hij lang genoemd werd, zou met vriendelijkheid herdacht zijn geworden, indien zijn geliefde meester gespaard ware gebleven om dit gedeelte van zijn levensbericht ten einde te brengen, en dit hoofdstuk kan gevoegelijk eindigen met eenige bijzonderheden betreffende Ds. SPURGEON's trouwen dienaar van zoo vele jaren. Na de begrafenis van den heer THORNE (den vader van mevrouw SPURGEON's vriendin en verzorgster) zeide zijn knecht tot Ds. SPURGEON: „Ach, Dominee, ik heb mijns meesters oogen gesloten, en nu is ook mijn werk ten einde." „Wel, GEORGE, hoe zoudt gij het vinden om nu bij mij te komen om mij te verzorgen?" „Meent gij dit waarlijk, Dominee?" „Zeer zeker." „O, dan zou ik kunnen dansen van blijdschap, want er is niets, dat ik liever zou willen, en ik zal u trouw dienen, zoo lang gij mij houden wilt."

Ds. SPURGEON zeide dikwijls, dat GEORGE hem aan PICKWICK's SAM WELLER deed denken, en hij gebruikte ook zeker heel eigenaardige gezegden, die door den waardigen SAM gezegd hadden kunnen worden. Als iemand hem naar zijn naam vroeg, dan antwoordde hij „GEORGE LOVE JOY [1]), weet gij niet, dat de Apostel zegt: „de vrucht des Geestes is liefde, blijdschap.""

„Beroemde mannen moet men niet van al te nabij leeren kennen" is een gezegde, dat op Ds. SPURGEON nooit toepasselijk is geweest. Ieder, die onder zijn invloed kwam, gevoelde de kracht van zijn Godvruchtig bestaan, en terwijl er nooit eenigerlei aanmatiging of hoogmoedig gevoel van meerderheid in hem was, gevoelde ieder toch als door instinct, dat hij zich in de tegenwoordigheid van een waarlijk edel en koninklijk man bevond. Onder de tien duizenden, die in Februari 1892 aan de geopende groeve van Ds. SPURGEON stonden, was er niemand, die oprechter leed droeg dan de getrouwe GEORGE, die vanwege de toenemende gebreken van den ouderdom, die hij echter ongaarne erkende, buiten dienst en op pensioen was gesteld, en na der weduwe zijns meesters nog zooveel dienst bewezen te hebben als waartoe hij nu en dan in staat was, werd ook hij op 6 Januari 1898 opgeroepen om „thuis te komen."

[1]) Love, joy beteekent: liefde, blijdschap.

DRIE-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Op Reis. Brieven naar Huis.

Staande, waar Satan zijn zetel heeft opgeslagen, te midden van tien duizend afgoden, smeek ik hun, die God aanbidden in geest en in waarheid, om te worstelen in den gebede om een tijd van vernieuwing, opdat alle landen mogen weten, dat JEZUS CHRISTUS de Heere is. Hoe lang zal de Naam van JEZUS gelasterd worden door de afgoderij van den Antichrist? Het zou kunnen zijn, dat de tijden van duisternis zullen aanhouden, totdat de kinderen des lichts dag en nacht bitterlijk roepen vanwege de benauwdheid hunner ziel. Dan zal God Zijne uitverkorenen wreken, en dat wel zeer spoedig. Terwijl ik den Appiusweg betrad, heb ik er mij in verblijd, dat JEZUS, dien PAULUS predikte, nog leeft, en te Zijner tijd voorzeker Zijne vijanden ter neder zal werpen. Reeds heeft Hij het Colosseum verwoest, waar Zijne getrouwe martelaars hun bloed hebben gestort; de Heidensche macht is te niet gegaan, en zoo zal ook de pauselijke macht te niet gaan, en alle andere macht, die zich verheft tegen Zijn Koninkrijk. Laat ons een geestelijken kruistocht prediken, en onze banieren oprichten door verdubbeld gebed. Het is gewis, dat gebed en smeeking verwonderlijke uitkomsten werkt in hemel en op aarde, deszelfs kracht is aan onszelven openbaar geworden, evenals in de gansche geschiedenis der Kerk. Broeders, laat ons bidden.

C. H. S. *in een brief uit Rome aan de Gemeente van den Tabernacle en aan de vrienden in het algemeen.*

Inleiding door mevrouw C. H. SPURGEON.

In 1868 was de tijd van reizen voor mij voorbij. Gedurende vele jaren was ik nu aan mijne ziekenkamer gebonden, en als de druk van zijn velerlei werk en verantwoordelijkheid mijn echtgenoot noodzaakte om ver van huis rust te gaan zoeken, moest hij mij verlaten. Die herhaalde scheiding was zeer smartelijk voor harten, die zoo innig verbonden waren als de onze, maar wij droegen ieder ons deel van de smart met zooveel heldenmoed als wij konden bijbrengen, en verzachtten haar zooveel mogelijk door eene drukke briefwisseling. „God zegene u," schreef hij mij eens, „en helpe u om mijne afwezigheid te dragen. Het is beter, dat ik afwezig zijnde wèl ben, dan te huis blijvende zou lijden, — beter — ik weet het — voor uw liefhebbend hart. Denk niet, zelfs niet voor een oogenblik, dat ons hart door afwezigheid koeler voor elkander

zou kunnen worden; onze genegenheid is nu eene volkomene eenheid, onoplosbaar voor eeuwig. Mijn besef van uwe waardij, en mijne ervaring van uwe goedheid, zijn thans vereenigd met de innige, diepe liefde van den beginne. Elk jaar werpt een nieuw anker uit om mij nog vaster aan u te houden, hoewel er van den beginne af geen enkel noodig is geweest. Moge mijn Heere, wiens kastijdende hand deze afwezigheid noodzakelijk maakte, u eene innerlijke vergoeding schenken in uwe ziel, en eene vergoeding ook in de genezing van uw lichaam!"

Als ik de jaarlijksche pakken van brieven aanzie, die mij thans zulke heerlijke schatten zijn, dan is het mij een wonder, hoe mijn echtgenoot te midden van de drukte, verbonden aan het reizen in den vreemde, den tijd kon vinden om zoo veel en zoo dikwijls te schrijven. Zeer dikwijls heb ik hem gebeden zich hierin te sparen, maar hij heeft mij altijd verzekerd, dat het hem een genot was mij te schrijven. „Elk woord, dat ik u schrijf," zeide hij, „is mij een even groot genoegen, als het voor u zijn kan om het te lezen. Het zijn slechts stukjes en brokjes, die ik u zend, maar ik schrijf ze op, zooals zij mij voor den geest komen, zoodat gij zien kunt, dat het mij geen inspanning kost, maar eene aangename schrijverij voor mij is. Tob er niet over, dat ik u zoovele brieven schrijf, het is mij zulk een liefelijk voorrecht om u te zeggen hoe ik geniet." Elken dag kwamen zijne mij zoo dierbare boodschappen, behalve natuurlijk, wanneer lange spoorwegreizen dit beletten; — soms bezorgde hij mij de blijde verrassing, van tweemaal per dag een brief op de post te doen, opdat ik goedsmoeds omtrent hem kon wezen. Op eene belangrijke reize, zooals die, welke in de volgende hoofdstukken vermeld zal worden, werden de brieven geïllustreerd door menige amusante schets met pen en inkt van menschen, landschappen, boomen, bronnen, of van wat anders hem zeer bijzondèr trof. Plattegronden van de kamers, die hij in de verschillende hotels betrok, waren menigvuldig, waardoor ik in staat gesteld werd om mij de geriefelijkheden, of wel het gemis er van, van zijne omgeving voor te stellen. In een huis te Nice was een heerlijk terras, waarop zijne slaapkamer uitkwam, en daarvan zond hij mij eene keurig uitgewerkte schets, ten einde mij te doen deelen in zijn genot van zulk een buitengewoon toevoegsel aan een slaapvertrek. „Ik ben gelijk Petrus op het dak," schreef hij, „en hoewel er geen laken voor mij van den hemel nedergelaten wordt, heb ik toch veel begrepen van hetgeen dit laken aan den Apostel heeft geleerd, en ik acht niets gemeen of onrein, geen uitzicht ongewijd, geen natuurtooneel te vermijden of te schuwen uit vreeze, dat het mij zou afleiden van mijne gemeenschap met God. Zee en berg, het dak van het huis en de straat daar beneden heeft Hij voor mij geheiligd; en als mijn hart in de rechte stemming is, is dit alles mij wel eene hulpe, maar geene verhindering voor mijne gemeenschap met Hem. Ik kan slechts weinig sympathiseeren met die ultra-geestelijk-gezinde menschen, die zóó ongeestelijk zijn, dat zij slechts door hunne oogen te sluiten in staat zijn om aan hun God te denken."

Ik zeide, dat zijne brieven „geïllustreerd" waren, maar ik geloof, dat „*geïllumineerd*" er een beter woord voor zou zijn; want, als ik ze nu, na

al deze jaren, beschouw, terwijl mij de tranen uit de oogen stroomen, dan schijnt er over die kleine schetsen een licht te stralen als van een regenboog, en zij schitteren met kleuren, als die alleen door eene innige liefde gemengd kunnen worden. Zij herinneren mij aan de geduldige zorge, besteed aan de Psalmboeken en Misboeken der Middeleeuwen, toen de hand eens vromen dag aan dag arbeidde om de perkamentbladen te versieren, — met het eenige doel om de liefde zijns harten te toonen en te getuigen van de oprechtheid zijner Godsvrucht en toewijding. — Mijn echtgenoot moet zelf een soortgelijk gevoel hebben gehad, want, aan het einde eener serie van komische afbeeldingen van het hoofdtooisel der vrouwen, dat hij in de straten van Botzen had opgemerkt, schrijft hij: „En nu, Geliefde, ik hoop, dat die kleinigheden u zullen vermaken; *ik acht het een heilig werk om ze te teekenen*, zoo zij slechts één gelukkigen glimlach bij u opwekken.” Dat er toen bij de beschouwing een glimlach kwam, en thans de tranen in de oogen komen, is slechts het natuurlijk gevolg van de meer volkomen scheiding, die God voor ons gewild heeft, — hij, verblijvende in het land der heerlijkheid, — ik, nog verwijlende te midden van de schaduwen der aarde; — maar ik geloof stellig, dat, wanneer ik met hem vereenigd zal zijn, er teedere herinneringen zullen wezen van al die details der aardsche liefde, en de volheid van zegen, die er in ons beider vereenigd leven uit is voortgekomen. In de tusschenpoozen der aanbidding en lofzegging zullen wij gewisselijk hiervan spreken. Er moet in den hemel eene liefelijke samenspreking zijn tusschen hen, die hier beneden elkander hebben liefgehad, te zamen hebben geleden en gestreden. Na de zielsverrukking van den Koning te zien in Zijne schoonheid, het aangezicht te aanschouwen van Hem, die ons Gode gekocht heeft met Zijn bloed, moet de zaligheid komen van de gemeenschap der heiligen in die plaats der onuitsprekelijke gelukzaligheid, die God bereid heeft voor hen, die Hem liefhebben.

De twee volgende hoofdstukken geven uittreksels uit de dagelijksche brieven mijns echtgenoots, gedurende zijne vacantiereis naar Rome, Napels en Pompeji. Ik heb ze woordelijk gegeven, slechts weglatende wat betrekking heeft op persoonlijke of huiselijke aangelegenheden, terwijl ik de teedere woorden van liefde, die mij grootelijks hielpen om de smart der scheiding te dragen, slechts in zeer geringe mate hier heb wedergegeven. Het was mij schier een verdriet om dit te doen; het was mij pijnlijk de zeldzame schoonheid dier kostelijke woorden te verbergen voor de oogen van anderen, omdat zij zijn karakter en geheele bestaan in zulk een liefelijk licht stelden; maar dikwijls waren zij toch te heilig, om aan de openbaarheid prijs te worden gegeven. Hier en daar heb ik een paar volzinnen gegeven, die een blik vergunnen in dit groote, teedere en trouwe hart, gelijk dit door niets anders zou hebben gekund, maar het overige heb ik wederom in de verborgene kamers mijner herinnering weggesloten.

De brieven zelf worden niet gegeven als voorbeelden van een sierlijken stijl, of fraai gebouwde volzinnen; zij zijn eenvoudig de dagelijksche

brieven van een liefdevol echtgenoot aan zijne kranke vrouw, het verhaal zijner reizen, gaarne en getrouwelijk medegedeeld met het eenige doel om haar genoegen te doen, en hare pijnlijke eenzaamheid te verlichten.

Ik hoop, dat zij aan velen belang zullen inboezemen, en aan sommigen zelfs tot leering zullen strekken. Toeristen, die Italië's classieken grond hebben bereisd, zullen het aangenaam vinden aan hunne eigene indrukken en ervaringen herinnerd te worden, en zij zullen alzoo den vooruitgang kunnen constateeren, die in de laatste vijf en twintig jaren heeft plaats gehad in het groote werk der opgravingen van oud Rome en de begraven steden aan de kust der Middellandsche Zee; en allen, die deze brieven zullen lezen, zullen, naar ik vertrouw, met mij gevoelen, dat zij eene waardige plaats vinden in deze bladzijden, welke getuigen van zijn schoon en vlekkeloos leven „totdat de dag aankomt en de schaduwen vlieden."

Uit de Brieven mijns Echtgenoots.

Ons gezelschap kwam precies op tijd te Victoria, en onze reis naar Dover bestond uit tusschenpoozen van zonneschijn en nevel. De bosschen zien er uit, alsof zij te midden van de tranen der natuur zullen wegsterven. De zee geleek op geen der soorten van vijgen des profeten, noch zeer goed, noch uitermate boos; zij was ietwat beroerd zonder tot groote onstuimigheid te komen. Velen leden van zeeziekte, en hoewel wij er aan ontsnapten, waren wij toch blijde om weer aan land te zijn, dat bestemd is voor menschen, terwijl de zee blijkbaar slechts voor visschen en zeelieden bedoeld is. Te Calais vroeg men ons naar onze namen, en na op die eerste vraag van den Catechismus geantwoord te hebben, werd ons vergund den grond der Fransche Republiek te betreden. Weldra waren wij genoegzaam „gerestaureerd", en over Rijssel en Doornik op weg naar Brussel. Het geheele land is als een netjes onderhouden tuin, waar de landbouwers alle soorten van voortbrengselen uit weten te halen. Wij hadden eene voorspoedige reis, kwamen om zes uur aan het hotel, gebruikten het middagmaal en wandelden toen door de Arcade, die gij u zult herinneren. Thans zijn wij gezellig en wel in onze kamers. Het weer is heerlijk; — helder, vroolijk en zacht; — wij hebben geen vuur noodig in onze kamers; eigenlijk ben ik zelfs te warm gekleed. De lucht is droog en licht en geeft mij nieuw leven. Het schijnt zeer zelfzuchtig om dit alles aan mijne lieve aan huis gebondene vrouw te schrijven, maar zij heeft mij zoo lief, dat de beste manier om haar gelukkig te maken is haar duidelijk te doen zien, dat ik veel van mijne vacantie geniet. Ik zend u al de liefde van mijn hart; mogen de eeuwige armen, de armen van uwen en mijnen God, u ondersteunen.

Wij waren vroeg op en wandelden naar den Botanischen Tuin en daarna naar de kerk van St.-Gudule, met hare verwonderlijk schoone geschilderde ramen, waarvan sommige zeer oud, en andere uit lateren tijd zijn, maar alle zijn zij heerlijk. Deze laatste stellen een Jood voor, die gewijde ouwels steelt, terwijl andere Joden ze met dolken doorsteken om ze te doen bloeden.

Mij schijnt het toe geen grooter misdaad te zijn ouwels stuk te snijden dan ze te eten. Daarna reden wij naar het *Museum Wiertz*, dat ik u reeds vroeger beschreven heb. Het is voorzeker eene verbazingwekkende tentoonspreiding van hetgeen één mensch tot stand kan brengen, en eene wonderlijke vermenging van het speelzieke en het afschrikwekkende. Wij zagen alles, en gingen toen naar het Luxemburg-station om onze reize over Waterloo naar Namen voort te zetten. O, gij lang voorbijgegane dagen, hoe schitterdet gij voor mijne oogen, inzonderheid toen wij langs de Maas naar Luik reden, en van daar naar Chaudfontaine, Verviers en Aken! Helaas! mijne geliefde moet te huis blijven, en, als een eenzaam ridder, kan ik de dame mijner liefde slechts gedenken, want zij rijdt niet, gelijk weleer, aan mijne zijde! Ten opzichte van het weer, de temperatuur en de natuurtooneelen was het reisje allerbekoorlijkst; maar het duurde lang, en wij hadden honger, zoodat wij, toen wij om halfacht aan tafel zaten, zeer vast besloten waren om ons voor het lange vasten schadeloos te stellen.

Van morgen was ik om zes uur op om eene leerrede voor de drukpers na te zien. Voor het eerst, sedert wij van huis gingen, regent het, en dit is aangenaam, want hierdoor is het gemakkelijker in het hotel te blijven en te werken. Tot nu toe ging alles goed en wij zijn er dankbaar voor. God lief te hebben wanneer alles als van een leien dakje gaat, dat is slechts de liefde der zwijnen, die hem, die hun voedsel geeft, kennen. De ware toetssteen is, in staat te zijn om Zijne slaande hand te zegenen, en te zeggen: „Zoo Hij mij doodde, toch zal ik op Hem betrouwen" [1]). God heeft u, Geliefde, hiertoe bekwaam gemaakt, en hoewel de afmattende pijn u ter neder buigt, zult gij toch in staat zijn uwe ziel te bezitten in uwe lijdzaamheid, en dat wel ten einde toe. De Heere zal u ten dage uwer beproeving vertroosten met Zijne kostelijkste vertroostingen. Sommige van die goed rijpe appels, die huisvrouwen in het midden van den kouden, bladerloozen winter voor den dag brengen, heeft God voor u bewaard; daarom, wees goedsmoeds, mijne Geliefde!

Totdat wij gisteren Keulen verlieten, heeft het geregend, en toen reisden wij langs den Rijn naar Mainz. Om halfzes was het donker, zoodat wij na Andernach niets meer gezien hebben; de lucht zag er uit als lood, en het was mistig. Maar de bosschen schitterden in de kleuren van den herfst, en al die verschillende tinten waren onuitsprekelijk schoon; — helaas! het was de schoonheid der verwelking. Wij kwamen hier aan om halfnegen, gebruikten een kop thee, gingen de schipbrug over, en terugkomende, gingen wij naar bed in de wolken (toespeling op de hoogte van het hotel).

München. — Gisteren waren wij den geheelen dag in den trein. Om 10.20 verlieten wij Mainz, en kwamen pas om 9.30 in deze stad aan. Het eerste

---

[1]) Job 13:15, naar de Engelsche overzetting.

gedeelte van den weg was eenzelvig, maar toen kregen wij bosschen te zien in hunne weergalooze pracht van herfstkleuren. Daarna ging het bergopwaarts door enge dalen en ruime valleien, die weldra gevolgd werden door eene rivier met steden, die als riet aan hare oevers schenen te groeien. München moet eene prachtige stad zijn, en ik wenschte een dag te besteden om haar te bezichtigen, maar nu zijn wij in eene moeielijkheid. De eenige trein over den Brenner vertrekt van hier 's avonds om elf uur. Innsbrück is de stad, die aan deze zijde van den bergpas ligt, en de trein komt er om drie uur in den morgen en vertrekt terstond. Zoo ziet gij, dat het ons niet helpt om slechts een klein eindje te gaan. Verbeeld u echter wat het is, om in den donker den bergpas over te gaan! Het schijnt mij eene beleediging van de majesteit der natuur, indien al niet van den God der natuur! Wij moeten trachten te ontdekken of het niet op eene andere wijze dan als een werk der duisternis kan geschieden. Zoo mogelijk moeten wij een rijtuig zien te krijgen, om de wonderen van den berg te kunnen beschouwen.

München is in alle opzichten eene stad van kunst; overal wordt men getroffen door iets Grieksch; geen namaaksel, maar eene wezenlijke reproductie der oudheid. Wij zijn in de Glyptotheek geweest, een zeer schoon museum van beeldende kunst, maar waarlijk, als men eenige duizenden van naakte beelden gezien heeft, dan is men tevreden om nu maar geene anatomische modellen in steen meer te aanschouwen. Van daar gingen wij naar een zeer groot museum van schilderijen, — die ik schier even fraai vind als de Louvre, — vol van meesterstukken, meestal van de oude school. Wij zijn in de wonderschoone basilica geweest, die pilaren heeft van het rijkste marmer, en eene zoldering van gouden mozaïek; evenzoo in de hoofdkerk, om de graftombe te zien van den Duitschen Keizer, een man uit den ouden tijd, voor wien daar een edel kunstgewrocht in brons is opgericht. Toen bezochten wij het atelier van een vermaard beeldhouwer, en zagen de afgietsels in gips, het beitelen van de steen, en de afgewerkte beelden; het was alles zeer interessant. Er is nog genoeg te zien over om er nog twee dagen van te genieten, maar wij moeten vertrekken, en dit betreur ik niet zeer, want het weer is vochtig en drukkend. Na alle informaties ingewonnen te hebben, bevind ik, dat wij genoodzaakt zijn van avond om elf uur te vertrekken, en onzen weg over den bergpas in het duister te vervolgen. Paarden zouden twee dagen noodig hebben, en men zegt, dat de wegen zich in slechten staat bevinden. „Wat men niet kan verhelpen, moet men verdragen" en dus „Zuidwaarts" tot elken prijs. Mijn hart vliegt henen naar mijn vrouwtje. God zegene haar!

De Brenner is gepasseerd. Wij hadden eenige onaangename ondervindingen; op het eerste gedeelte van den weg verlangde de conducteur ieder uur een coupon van ons, en te Kufstein werden wij uit ons nestje gehaald en naar het Oostenrijksche douanenkantoor gevoerd, moesten daar een halfuur in de koude wachten, en werden toen in een ellendig versleten spoorrijtuig gestopt, waarin wij bevende van kou onze reize

moesten voortzetten. Eindelijk kwamen wij te Botzen, maar wij waren allen zoo moede, dat wij blij waren om tot aan het eten in onze kamers te kunnen blijven. Later zijn wij om het ouderwetsche stadje heengewandeld, en onder de lange rijen van overdekte winkels. Wij hebben ook den dienst gehoord in de Kathedraal tegenover ons hotel. De muziek was heel fraai, en het was een vreemd gezicht om die groote menigte van menschen bijeen te zien in den donker, behalve waar enkelen eene kaars hadden om in hun misboek te kunnen lezen. Herinnert gij u deze oude herberg (Kaiser Krone), waar Keizers en Pausen hebben vernacht? Het is een vreemdsoortig gebouw; onze kamers zijn op dezelfde verdieping als de *Salle*; maar om ze te bereiken moeten wij eerst eene trap op en dan weder eene trap af. Ik ben moede, en zie verlangend uit naar den rustdag van morgen.

Zondagavond. — Het was een heerlijke, liefelijke rustdag. Zoo ik slechts wist, dat gij beter zijt, dan zou ik, dunkt mij, niets meer te wenschen hebben, behalve uw gezelschap. Wij hadden eene heerlijke godsdienstoefening met elkander; — wij lazen Psalm 22. Het was in waarheid eene ure van verkwikking. Daarna zagen wij een dienst in de Kathedraal. Eene groote menigte van menschen kwamen van vijf uur des morgens tot vijf uur na den middag ieder uur bijeen. Nooit zag ik ergens eene Roomsche godsdienstoefening zoo goed bezocht. Iedereen in de stad scheen een der diensten bij te wonen, en zij schenen zeer aandachtig. Verscheidene malen gingen wij de kerk binnen, en hoorden tweemaal eene soort van litanie in het Duitsch, waarmede de geheele vergadering, onder voorgang van een leek in gewone kleederdracht, instemde. Het deed mij denken aan een bidstond na den dienst; want de mis was reeds gelezen en de altaarlichten uitgedaan, waarna het volk in het gebed ging. Na den eten gingen wij in den liefelijken zonneschijn den berg op, en welk een uitzicht kregen wij daar te genieten! Met sneeuw bedekte Alpen, donkere wouden, en daar beneden weiden, terrasvormige wijngaarden, en nog lager de vallei van de Adige en hare dorpen. Onze weg liep langs eene reeks van kapellen, gelijk aan die te Varallo, maar kleiner, en aan het einde was een „Calvarië." Wij hadden hier liefelijk gemeenschap met elkander, en genoten zeer de tegenwoordigheid Gods. Ik gevoel mij zooveel beter, veerkrachtig, opgewekt en zonder eenigerlei somberheid. Ik verwacht nu goede tijding van mijne geliefde vrouw, terwijl ik mij te voren tegen sombere voorgevoelens had te verweren.

Hotel Barbesie, Venetië. — Gode zij dank ook voor het stergeflonker van betere tijding in den brief, dien ik zooeven van u heb ontvangen! Den geheelen dag heeft het gestortregend; en men zegt, dat het hier nu al drie weken achter elkander heeft geregend. Om zes uur verlieten wij Botzen, wij reden door mist en wolken, terwijl de regen in stroomen van den hemel viel. Wij bleven slechts twee uren te Verona; maar ik had de vreugde van er uwen brief te ontvangen. Het ging nu voorwaarts naar Venetië, waar het weer wel iets beter, maar toch nog zeer ongunstig was.

Wij namen een gondel. Wij hebben heel goede kamers, maar er is hier een onaangename reuk; of die van de kanalen komt, of slechts in onze kamers heerscht, weten wij niet. Een bediende, die zooeven boven kwam, zegt, dat het van het vloerkleed komt, dat nieuw is; 't is wel mogelijk, maar het wordt er niet beter om. Helaas! de regen doet alles van gedaante veranderen, en Venetië ziet er naar uit in dien natten toestand. Laat ons hopen op beter weer.

Na eene heerlijke nachtrust ontwaakte ik om zes uur, gansch verkwikt en opgewekt, en ging eene leerrede nazien voor de pers. Na het ontbijt namen wij een gondel en voeren langs het Groote Kanaal. Heerlijk! Om elf uur ongeveer verkeerde het getij, en begon het weer te regenen, en zoo gingen wij dan naar de heerlijke Markuskerk, die altijd dezelfde majestueuze kathedraal is, maar toch zonneschijn noodig heeft om in al hare glorie te worden gezien. Van daar naar het paleis van den Doge, — gij kent al de bijzonderheden van die plaatsen. De regen viel in stroomen, toen wij onder het zwarte tentzeil der gondel kwamen; maar het was een heerlijk gevoel om goed beschut te zijn en toch over het water voortbewogen te worden. Wij gingen naar de fraaie marmeren Jezuïeten-kerk, in het arme gedeelte der stad; — gij herinnert u de gordijnen en het tapijt, die geheel van marmer zijn. Daarna bezichtigden wij eene glasfabriek, die zeer interessant is. Zij vervaardigen er mozaïek en spiegels, en kroonluchters van het schoone Venetiaansche glas, heerlijk om te zien. Het regende nog altijd, en het water stond op het Markusplein tegenover de kerk. Toch gingen wij nog naar Santa Maria Gloriosa, waar zich Canova's pyramidale graftombe bevindt, en genoeg marmer is om er eene stad van te voorzien; toen naar Santa Maria del Salute tegenover ons hotel. Ik heb dit alles te voren gezien, maar vond het toch nog zeer interessant.

Om 7.50 verlieten wij Venetië en stoomden naar Bologna, waar wij om 12.10 aankwamen. De weg was tamelijk eentonig, men zag niets dan boomen, waarvan festoenen van wijngaardranken afhingen, bemodderde of overstroomde velden en naargeestige maïsstaken. Van 1.20 tot 5 uur gingen wij door de bergen tusschen Bologna en Pistoia, en nooit in mijn leven heb ik verwonderlijker weg gezien. Opwaarts en meer opwaarts ging het met den trein langs een bergstroom, dien wij herhaaldelijk overstaken, terwijl zich aan beide zijden een woest, doch verheven natuurtooneel opdeed voor onze oogen. Daarna, toen de weg afwaarts liep, zagen wij Pistoia en de groote Arno-vlakte ver beneden ons, als een landkaart *en relief*. Het was wezenlijk een wondervol gezicht, maar dat spoedig verdwenen was, en wij stoomden afwaarts zigzagswijze, en zagen het weder, maar verloren het weer met elke minuut uit onze oogen. Het is schier een wonder, dat een trein op zulke sterke hellingen op de rails kan blijven. Te Pistoia bevonden wij, dat de overstroomingen groote schade hadden aangericht, maar de spoorweg was in goeden toestand, en zoo kwamen wij omstreeks zeven uur te Florence. De reis was zeer aan-

genaam, het goede gezelschap en de zonneschijn maakten alles liefelijk. Hoewel vermoeid van den langen spoorrit, ben ik toch in alle opzichten frisscher en meer vrij van gedruktheid. Moge de Heere mij ook verrijken in geestelijke zegeningen, en mij doen wederkeeren beter in staat om Hem te dienen dan ik ooit geweest ben! Morgen gaan wij reeds vroeg weg, en zoo, mijne Geliefde, God wake over u, Hij zegene en behoede u, en brenge mij in vrede en vreugde tot u terug. Ontvang al de liefde van mijn hart. Als alles wel is, zal mijn volgende brief van „de Stad der zeven heuvelen" gedateerd zijn.

Wij zijn te Rome. Men moge zeggen wat men wil, maar er gaat eene ontroering door de ziel bij de gedachte van in Rome te zijn, men gevoelt iets, dat men nergens anders, behalve in de stad onzes Heeren, Jeruzalem, gevoelt. Er zijn belangen en herinneringen verbonden aan „de eeuwige Stad," die men, zoo men een hart heeft, gevoelen moet. Gij herinnert u, dat wij verleden jaar, toen wij den eersten dag uitgingen om de stad te zien, geen gids namen, maar zoo wat ronddwaalden zonder te weten waar wij waren; *nu* kan ik zelf wel voor gids en tolk dienen, en zoo ben ik in staat om veel te zien, dat vroeger aan mijne aandacht ontsnapt is. Vandaag gingen wij naar het Corso en het Kapitool. Men is daar aan nieuwe opgravingen begonnen. Wij gingen naar de andere zijde van het Forum, waar men nog bezig is met graven. Het Rome van ouds ligt begraven onder zichzelf, onder zijne eigene bouwvallen, en het Forum ligt zoowat tien, vijftien, en op sommige plaatsen dertig voet beneden de tegenwoordige oppervlakte. Weldra bevond ik mij op wat ik wist de Via Sacra te zijn, waarlangs de triomfale intochten plaats hadden, als de groote krijgsoversten terugkeerden van den oorlog, en in statelijken optocht naar het Kapitool gingen; en het was iets om nooit te vergeten, toen ik voor den Boog van TITUS stond, en op deszelfs basreliefs staarde. Daar ziet men TITUS, terugkeerende van de belegering van Jeruzalem, met den zevenarmigen gouden kandelaar en de zilveren bazuinen, en, terwijl deze dingen daar staan, is het ijdel en dwaas van de ongeloovigen om te zeggen, dat de Bijbel niet waar is. Het is zuivere geschiedenis. Niemand twijfelt aan de waarheid van hetgeen in steen op den Boog van TITUS geschreven is; maar dezelfde geschiedenis wordt gevonden in het Boek, en hoe meer ontdekkingen men doet in aloude steden, inzonderheid in Palestina, hoe meer de waarheid van het Boek bevestigd zal worden, en het geschiedverhaal in steen zal bevonden worden overeen te komen met hetgeen op de tafelen van Gods Woord is geschreven.

Toen kwamen wij naar het Colosseum. Welk eene plaats! Twee derden er van zijn weg, en toch is er genoeg over om er eene groote stad van te bouwen! Ik klom tot op den top. Onder een boog van een der groote zuilengangen zaten wij neder en zongen eenige geestelijke liederen, toen twee personen voorbijgingen, die in sterk Amerikaanschen tongval tot ons zeiden: „Laten wij u niet storen," waarop ik antwoordde: „Komt hier, en stemt met ons in;" maar zij zeiden: „Wij hebben er geen tijd voor," en zoo zongen wij dan nog een lofzang en gingen heen. Het was

nogal stoutmoedig op zulk een publieken weg, maar het zal ons eene liefelijke herinnering zijn.

Wij gingen den Appiusweg af naar de baden van Titus. Bij vergissing voerde ik het gezelschap door eene verkeerde poort, maar dit bleek heel gelukkig te zijn, want hierdoor kwamen wij boven op een reusachtig gebouw, en, nederziende, bemerkten wij de kamers, die ik te voren slechts van beneden gezien had, en dit gezicht gaf ons een veel juister denkbeeld van de uitgestrektheid en het geheimzinnige er van. Het gebouw is eene groote ruïne, opgetrokken op eene andere ruïne. Nero had hier een gouden paleis, maar toen Titus aan het bewind kwam, begroef hij het. Het dak bestond uit groote bogen, massief en sterk, en daarom boorde hij er gaten in, en stortte er puin in, totdat de ruimten geheel gevuld waren, en toen bouwde hij daar zijne baden bovenop. *Zijn* werk is vervallen en vernietigd, maar het paleis daar beneden is gedeeltelijk opgegraven, en men heeft er juweelen van kunst in gevonden, genoeg om er honderd museums mede te vullen. Aan den rechten ingang gekomen, zagen wij den custos, een oud gewond soldaat, die ons alles wees, en ons vertelde alles, wat hij wist, ons opmerkzaam maakte op ieder fresco, en het vóor ons allen zoo interessant en aangenaam maakte als maar mogelijk was. Het is eene verwonderlijke plaats! De gangen en kamers zijn talloos, groot, tooverachtig en buitengewoon indrukwekkend; men zou hier eene week kunnen doorbrengen om alles te zien, en dan zou men opnieuw kunnen beginnen. De opgravingen hebben schatten van porfier, marmer en standbeelden aan het licht gebracht, en de schilderstukken en fresco's van achttienhonderd jaren geleden zijn nog zoo frisch, alsof zij gisteren pas geschilderd waren. De gids heeft een langen staak, waarin hij een anderen langen staak met eene aangestoken kaars schroeft, dien houdt hij zoo hoog mogelijk op, en dan ziet gij het schilderwerk op het zoldergewelf van Nero's paleis. Men zegt, dat er wel tweehonderd kamers zijn, die nog opgegraven moeten worden, en niemand weet wat kunstschatten er in verborgen zijn. Het is vreemd, maar beneden dit gouden paleis is er nog een huis, want Nero bouwde boven het huis van Mecaenas, den vriend van Horatius, en na heel diep gegraven te hebben, zijn zij op het plaveisel van mozaïek aangekomen van het eerste gebouw, dat op die verwonderlijke plek werd opgericht. Ik heb een grooter hoofd noodig om al die wonderen, en de gedachten, die zij opwekken, te kunnen opnemen en bevatten!

Daarna gingen wij een weinig verder op naar het Paleis der Caesars, dat een omvang heeft van anderhalve mijl, en dat men bezig is op te graven. Alles ligt in puin, maar dit puin is nu zoo ver weggeruimd, dat de benedenkamers en de eerste, of Imperiale verdieping, voor den dag komen. Het bestond uit verscheidene paleizen, en men zou eene maand noodig hebben om het alles te bezichtigen. Ik zag er kamers, die pas opgegraven waren en er nog even frisch uitzagen als toen zij pas geschilderd en versierd werden, en verwonderlijk gelijk aan het Pompejiaansche huis in het Kristallen Paleis. Daar was Caesar's groote zaal, waar zijn troon stond, het bad van zijn harem, de bibliotheek, de

academie, of woning voor de wijsgeeren, en de kamers voor de Pretoriaansche lijfwacht. Eigenlijk is de geheele Palatijnsche heuvel een paleis, en naarmate zij graven, komen zij in uitgestrekte zalen en gangen, die eindeloos schijnen. In een van deze, die wel zoo lang is als onze geheele Nightingale Lane, is het plaveisel van mozaïek nog volkomen gaaf; wij zagen er van eene groote hoogte op neer, en er waren plaatsen blootgelegd, die nog veel dieper lagen. De muren hebben over het algemeen een dikte van zeven tot tien voet, en zoo moet dit werk wel heel zwaar zijn. Ik geloof, dat men hier alle soorten van marmer vindt, die er in de wereld zijn, het is als het ware ééne uitgestrekte marmergroeve! Welke hoopen van gebroken wijnkruiken, — de champagneflesschen der CAESARS! Het is een berg van ruïnen van porfier, albast en alle kostbare zaken! Van den top dezer ruïne ziet men andere groote ruïnen van tempels, paleizen en schouwburgen!

„Nu moet gij de baden van CARACALLA gaan zien", zeide de gids. Ik was overstelpt en als verstomd van bewondering; maar toch ging ik, en vond een gebouw van meer dan eene mijl lang, dat alles, wat wij gezien hadden, ver overtrof, en mij een gevoel gaf alsof ik eene zinsverbijstering had. Die reusachtige baden konden door zestienhonderd personen te gelijk gebruikt worden. Zij lagen in rijen, één voor mannen, één voor vrouwen, en de derde voor slaven. Er waren warme baden, en koude baden, en stoombaden, en zwembaden, en die alle hadden vloeren van mozaïek, die wij blootgelegd zagen. Het dak is vernield geworden door de Gothen, en toen het instortte, verbrijzelde het den vloer, maar hier en daar zijn groote stukken — wel zoo groot als ons grasperk — ongeschonden gebleven, zoodat men de fraaie patronen van het mozaïek, — verschillend in iedere kamer — nog onderscheiden kan. De ontzaglijke muren van tichelsteenen staan nog overeind, maar het marmeren bekleedsel is bijna geheel weg. Ik geloof, dat niemand zich kan voorstellen wat dit gebouw in zijne volle heerlijkheid geweest moet zijn. Ik had er behoefte aan, om mij ter ruste te begeven om eenigszins van het overstelpende van al die wonderen te bekomen! Het is eene dwaasheid in mij om er over te willen schrijven. Het is alsof een jonge kikvorsch de zee ging beschrijven. Het geslacht van FARNESE heeft de fraaie standbeelden en andere schatten naar Napels gebracht; maar er zijn nog mijlen van opgravingen te doen, waar ongetwijfeld nog vele begraven liggen; doch de onkosten zijn te groot, om met die opgravingen snel voort te gaan.

Ik had een heerlijk halfuurtje. Ik zat alleen tegenover de Pieterskerk, en had een gevoel alsof ik mij in het Elysium bevond. De sneeuw was verdwenen, de zon schitterde aan den hemel, en op de groote obelisk zag ik woorden, die mijne ziel verblijdden. Het waren deze: „CHRISTUS overwint, CHRISTUS heerscht, CHRISTUS regeert, CHRISTUS beschermt Zijn volk tegen alle kwaad." De Heere zij geloofd; dit is waar, de Paus en geheel de wereld zullen het weten! En te midden van al die grootsche denkbeelden gaat mijn hart uit naar mijne geliefde echtgenoote. Zij is mijn paleis, mijn troon, mijne Koningin, mijn Rome, mijn wereld; en toch heb ik nog meer: mijn Heiland en mijn hemel! God zegene u, mijne Geliefde!

Vandaag is het Zondag en tot nu toe heel liefelijk en kalm. Wij hadden onze korte godsdienstoefening met de breking des broods, en de Heere was in ons midden. Ik las eene preek, en ons zingen en bidden was „in den geest.” Moge het den Heere des vredes behagen evenzoo rust en liefelijke kalmte te schenken aan mijne geliefde. Toen gingen wij naar den Pincio, waar overdag slechts weinig menschen komen, maar er zijn liefelijke boschjes, en perken met rozen, en banken in alle hoeken, terwijl men geheel Rome aan zijne voeten heeft. Het was hier waarlijk sabbat. Alles, wat natuur en kunst vermag, is in deze tuinen te aanschouwen, waar de schoonste standbeelden op u neerzien, en fonteinen ruischen met een geluid van vrede, en welriekende boomen hunne geuren verspreiden. Bij uitstek schoon vond ik een beeld van JOCHEBED, MOZES in het biezen kistje tusschen het riet verbergende. Het stond daar te midden van eene fontein; riet en waterleliën groeiden er omheen, terwijl verborgen waterstralen kleine golfjes vormden rondom het biezen kistje. Kunt gij het u voorstellen? Niets in de hedendaagsche kunst heeft mij meer genoegen verschaft, — wellicht wel niets zooveel zelfs. Het was een gezegende dag voor mij, en ik gevoelde mij zoo heel wel; ik beef bij de gedachte, dat het al te heerlijk is om lang te kunnen duren.

Alweder een dag van wonderen! Van morgen reden wij naar het groote amphitheater van MARCELLUS, dat eens twintig duizend personen kon bevatten, en nog veel ouder is dan het Colosseum. Het ligt veertien voet diep begraven, en er is veel overheen gebouwd; daar omheen is eene markt voor de armen, waar ik manden vol zag van eindjes sigaar, die zeker op straat waren opgeraapt, en daar nu verkocht werden om in pijpen te worden opgerookt. Wat zou MARCELLUS hier wel van gedacht hebben? Daarna zagen wij den langen overdekten weg, die van het theater naar de baden van AGRIPPA voerde; eene groote zuilengang, waarvan sommige pilaren zichtbaar zijn, en andere ingebouwd zijn in de huizen der straat, die er de plaats van inneemt. Van daar naar het Jodenkwartier, waar hetzelfde gebruik van oude steenen blijkbaar is; kapiteelen, friezen, kroonlijsten en alle soorten van marmer zijn ingemetseld in de muren der woningen. O, wat wreedheden hebben de Joden in dat Ghetto te verduren gehad! Welke barbaarschheden zijn daar aan Gods oude volk gepleegd! Hunne wijk wordt dikwijls overstroomd door den Tiber en toen zij zich eens met eene klacht tot de pauselijke autoriteiten wendden, wijl hunne huizen tien of twaalf voet onder water stonden, was het eenige antwoord, dat het water den Joden goed zou doen! Er was eene wet in Rome, die slechts kort geleden afgeschaft werd, dat honderd mannen en vijftig vrouwen elken Zondag naar de kerk van St.-ANGELO moesten gaan en er met zweepslagen heen gedreven werden; en als een hunner insluimerde was er eene zweep om hem te wekken, ten einde zichzelven en zijne voorvaderen te hooren uitschelden. Op zekere dagen van het carnaval werden de Joden gedwongen wedloopen te houden op het Corso, terwijl zij daarbij schier naakt uitgetogen werden, en het volk verwenschingen

tegen hen uitbraakte. De tijd zou te kort schieten om al hun lijden en ontberingen te schetsen, terwijl zij nog gedwongen werden om groote sommen gelds aan hunne verdrukkers te betalen. In den laatsten tijd is er wel eenige verbetering gekomen, en van vele der wreedste vervolgingen uit vroegeren tijd zijn zij nu bevrijd; maar toch worden zij nog verdrukt, en het heeft mij zeer ontroerd, toen ik in de kerk in het Ghetto deze boodschap des Heeren zag, die hun duidelijk wordt voorgehouden: „Den geheelen dag heb Ik Mijne handen uitgestrekt tot een ongehoorzaam en tegensprekend volk.”

Heden legden wij verscheidene mijlen af op den Appiusweg. Welk een genot is het mij hem te zien! Vele mijlen lang is hij aan beide zijden omzoomd door grafsteenen, tempels, *columbaria* en bouwvallen van villa’s. Het is een Britsch Museum, tien mijlen lang! Ik smaakte eene vreemdsoortige blijdschap, terwijl ik voortwandelde op den weg, dien ook Paulus gegaan is, toen de broeders van Rome hem te gemoet gingen. Van daar kan men Tusculum zien en Tivoli en de lange lijn van de Claudiaansche waterleiding over bogen, langs dien geheelen weg, van de bergen naar Rome, evenals ook den tempel van Romulus en den grooten circus van Maxentius. Welk eene wereld van wonderen! Wij gingen tot aan de Casale Rotundo, een rond grafgewelf, zoo groot, dat het, volgestopt zijnde met puin, er een huis op staat en stallen, benevens een olijventuin. Wij wenschten dit alles van nabij te bezien, en zoo klommen wij naar boven, en werden beloond door het gezicht van een gezin, waarvan de kinderen zeer weinige kleeren aan het lijf hadden. Hunne moeder en eene oude vrouw waren bezig brood te bakken van maïsmeel in een gat in den muur der graftombe. Zij hadden het gekneed in een kruiwagen, en de kinderen zagen er uit, alsof zij het hoog noodig hadden.

Toen wij op onzen terugweg dichtbij de oude muren waren gekomen, gingen wij eene steeg door om de catacomben van Calixtus te gaan zien. Men voorzag ons van kaarsen, en wij gingen naar beneden naar de tweede rij — er zijn er vijf onder elkander. Ik weet niet hoe ver wij gegaan waren, maar het schenen mijlen; — gangen, juist breed genoeg om mij door te laten, die zich nu en dan verwijdden tot kamers, met vele dwarswegen, waar men gemakkelijk in verdwaald kan raken. Er waren tallooze graven, hier en daar lagen geraamten, emblemen, plaatsen om lampen op te zetten, fresco’s van zeer ouden datum en vele belangwekkende gedenkteekenen. Het was een nieuw tooneel voor mij, maar zeer aandoenlijk en plechtig. Stel u voor, dat dit slechts ééne reeks van kamers en gangen was, en dat er nog zulk eene reeks boven en drie beneden waren! Er zijn van vijf tot zes graven boven elkander in elke der gangen, en de geheele plaats is er vol van. Deze graven zijn meestal open, want de deuren of steenen, waarmede zij gesloten werden, zijn naar de museums gebracht. Deze catacombe is het best en gemakkelijkst te bezoeken; maar ik geloof, dat er wel zestig meer zijn. Er is geen spoor in van het Pausdom; en ik zou er veel liever in leven en sterven dan in dit Babylon. Het is niets minder dan wat het door den Bijbel wordt genoemd; het is vol van

afgoden, eene aanbidding van vuile lompen en beenderen van de afgrijselijkste soort. Ik heb het alles gevloekt, gelijk PAULUS hen gevloekt heeft, die „een ander evangelie" verkondigen.

Daarna reden wij naar de Lateraan, „de moeder van alle kerken", en ik durf hier slechts over één ding schrijven, dat ik mijn leven lang nooit zal vergeten. Ik weet niet, of ik mij ooit zoo verontwaardigd gevoeld heb, noch ooit zooveel medelijden in mijn hart heb gevoeld, als toen ik de Santa Scala [1]) zag, waarvan, naar het heet, onze gezegende Heiland is afgedaald, toen Hij uit het rechthuis van PILATUS kwam. Het was een erbarmelijk gezicht, om oude lieden, mannen met grijs haar, jonge vrouwen en kleine kinderen met hunne moeders, die trap op hunne knieën op en neer te zien kruipen, de onderste trede kussende, en haar aanrakende met hun voorhoofd, hetzelfde met de middelste en bovenste te doen, omdat men zegt, dat onze Heiland daar in zwijm viel. Terwijl ik daar stond, kon ik slechts bidden, dat er wederom een LUTHER moge opstaan, om als met eene donderstem het feit te verkondigen, dat de mensch niet gerechtvaardigd wordt door de werken, maar door het geloof. Het was mij eene schrikkelijke gedachte, dat al deze arme schepselen geloofden, dat zij honderd dagen indulgentie en de vergeving hunner zonden zouden verdienen, elken keer, dat zij die trap opkropen, en dat elke trede, waarop zij knielden, een dag minder in het vagevuur voor hen beteekende. De treden van de trap zijn bekleed met hout, dat reeds driemaal vernieuwd werd, daar het door de knieën der vromen afgesleten was! Mijn hart gloeit van rechtmatigen toorn. O, ellendige wereld, om aldus het eeuwig gezegende Lam te onteeren! O, oneindige barmhartigheid, die deze beleedigers nog laat leven! Ik heb gezien hoe zij dijbeenen, schedels, armen en handen aanbaden; — ja werkelijk, deze dingen *aanbaden* alsof zij Goddelijk waren! Het Heidensche Rome is nooit zóó ver gegaan.

Wij gingen naar de Pieterskerk om den dag te eindigen met muziek, en zij was zeer schoon; maar ik bevond mij te midden van eene menigte, waarvan zulk een sterke reuk van knoflook uitging, dat ik zoo spoedig ik kon naar buiten ging om nog een blik op het uitwendige en op de omgeving te werpen. Hier leerde ik iets van de geschiedenis van Engeland, want ik zag CANOVA's graftombe ter herinnering aan JAKOBUS III, KAREL III en HENDRIK IX, Koningen van Engeland! Vraag eens aan de jongens of zij ooit iets van hen gelezen hebben. Het waren de laatsten der STUARTS; — de Pretendent, — zijn zoon, KAREL EDUARD, of „het mooie Prinsje CHARLIE", en diens zoon. Wat honderden van andere dingen ik dien dag nog gezien heb, kan thans niet, en zal wellicht nooit, verteld worden. Ik ben laat opgebleven om dit nog te schrijven uit vrees van het te vergeten, en ook, omdat ik morgen misschien minder tijd zal hebben, daar ik mij moet voorbereiden om te prediken. God zegene u, Geliefde; verheug u met mij, dat geen „kracht der dwaling" over ons is gekomen, dat wij „de leugen zouden gelooven." Ik heb heden veel geleerd; moge de Heere het nuttig doen zijn voor Zijne Kerk!

---

[1]) De heilige trap.

Ik zend u een portret van den koetsier van den Paus. Welk een pronker Ik denk, dat gij ook wel houden zult van het portret van de vrouw van den roover. Het is heel goed uitgevoerd. De man in het rood is ontzaglijk om aan te zien. Deze *confratelli*[1]) zijn in alle kleuren overeenkomstig den rang van den persoon, die begraven wordt. Het zijn goede lieden, die de dooden begraven „Om Gods wil", en zij behooren tot alle standen in Rome. Zij omhullen zich en bedekken zich het gelaat om niet herkend te worden, en aldus aan lofspraak te ontkomen. Zij worden algemeen geacht, maar zij zijn akelig om aan te zien. Ik denk, dat zij in de tooverlantaarn opgeld zouden doen.

Toen ik gisteren morgen in de Presbyteriaansche kerk preekte, ging alles kalm en rustig toe, het was heerlijk; maar toen 's avonds in Rome vertaald zou worden wat ik had gesproken, werden wij gestoord door vragers. Wij verzochten, dat zij met hunne vragen zouden wachten tot aan het einde van den dienst; maar de tegenstanders waren ongeduldig. Er kwam een briefje van eene Roomsche dame, om te zeggen, dat een wereldlijk geestelijke, een zeer geleerd man, en persoonlijk vriend van den Paus, tegenwoordig was, en dat hij gezonden was om te discuteeren. En terstond kwam een man van een niet innemend voorkomen, die ons aanviel met argumenten van een sceptisch standpunt, waarop hij zulk een antwoord ontving, dat hij van zijn standpunt afging, om nu te verklaren, dat alleen „de Kerk" onderwijzen mocht. Hierop antwoordde Ds. WALL, waarop de man wederom van tactiek veranderde. Toen stond een leeraar der Waldenzen op, die zoo goed sprak, dat het volk losbarstte in toejuichingen. Die toejuichingen werden tot zwijgen gebracht, en wederom liet de vijand zijne dreigementen hooren; hij werd door verscheidenen beantwoord; en Ds. WALL noodigde hem tot een publiek dispuut op welke plaats het hem beliefde. Dit weigerde hij, en ziende, dat het volk warm werd, ging hij wijselijk heen. Eén woord van ons, en men zou hem uit het venster hebben geworpen. Het voorval deed Ds. WALL veel genoegen, want er kwam beweging door, en zoo zullen er meer komen om het Woord te hooren; maar ik was er allesbehalve gelukkig mede, en had wel gewild, dat mij zulk een tooneel bespaard ware gebleven. Geloofd zij God, er is eene levende Kerk in Rome, en het was door tegenstand, dat daar bekeeringen verkregen werden; door dien tegenstand zijn velen opgewekt geworden om het Evangelie te gaan hooren. Het werk gaat kloekmoedig voort. De leiders zijn twee vrome mannen, besliste Baptisten, die de vaste overtuiging hebben, dat hunne Kerk die der catacomben is, en de eenige ware Kerk van CHRISTUS in Rome; de anderen, zeggen zij, zijn de Kerken van LUTHER en KNOX, en WESLEY en WALDO, — de hunne is de eenige oorspronkelijke. Ik heb die meening zachtkens bestreden, maar zij verwondert mij niet.

Wij hebben nog eene catacombe bezocht, waar niet vele toeristen heen-

---

[1]) Broederschap, die dienst doet bij het begraven.

gaan. Zij wordt genoemd naar St.-Ponziano en is gelegen buiten Rome, in een wijngaard, tamelijk ver van de muren, en hoewel zeer oud, is zij toch niet ver geopend, maar men moet er zeer diep in afdalen. Een man, die zich „de duive der catacomben" noemt, (hij moest liever zeggen „de vleermuis") voerde ons naar beneden. Wij legden een zeer langen weg af; allen hadden wij eene kaars in de hand, en eindelijk kwamen wij aan eene plaats onder den grond, waar acht wegen zich kruisen. Zeven er van waren gesloten, maar wij vonden hetgeen waarvoor wij zeer bepaald waren gekomen om te zien. Dat was eene doopvont. Zij was vol van frisch, helder, stroomend water, omstreeks vier voet diep, en bovenaan was eene fresco-schilderij, onzen Heere voorstellende, staande tot aan Zijn middel in het water, en Johannes, zijne hand leggende op het heilige hoofd, opdat dit mede ondergedompeld zou worden; maar geen water op Hem *sprengende*. Hier stonden wij, en baden den Gezegende, in wiens naam wij begraven zijn geworden door den doop. Het was een plechtig oogenblik. Er waren nog twee andere fresco's, die onzen Heere voorstelden, met zeer schoon gelaat, en de Alfa en Omega, en Christelijke monogram-symbolen, die zoo eenvoudig en natuurlijk zijn, dat zij niet onder de dingen van het bijgeloof gerangschikt moeten worden. Er was echter een groote overvloed van beenderen, en het was er zeer warm en bedompt, en daarom waren wij blijde om weer in de open lucht te komen, want zelfs heilig stof is niet juist reinigend, of zeer gezond voor de longen van levende menschen.

Het zou u genoegen gedaan hebben bij ons te zijn, toen wij de *columbaria* gingen zien, dichtbij de poort van St.-Sebastiaan. Wij hebben er twee van bezocht; het zijn wonderlijke plaatsen, die er uitzien als zeer groote duiventillen, maar voor duiven zijn zij niet gemaakt. Het geeft eene vreemde gewaarwording, de plaats te zien, waar duizenden op duizenden van Rome's rijke burgers eeuwenlang als hoopjes asch hebben gelegen. De lijken werden verbrand en de asch werd bewaard in kleine urnen, die in deze vreemdsoortige plaats geborgen werden. Sommige menschen hadden een familie-*columbarium*; in andere gevallen vormde men compagnieën om ze te stichten, waarna men ze in gedeelten verhuurde. De nissen zijn als kleine, gewelfde kamers, en men vindt er nu eens eene urn in, en dan weder eene lamp, of eene kleine buste, terwijl dikwijls de naam en de leeftijd van den overledene op eene marmeren plaat boven de nis te lezen staat. In elk dezer kleine ruimten zijn twee kuilen met deksels er over om er de asch in te bergen, zoo geene urnen gebruikt worden. Deze groote, vierkante gebouwen bevatten vele honderden van zulke „nesten" voor de dooden, waarvan de aanblik een ernstigen indruk teweegbrengt.

Ik ontving heden morgen twee zulke kostelijke brieven van u, dat zij mij meer waard zijn dan al de juweelen der oude of hedendaagsche kunst. Zij zijn rein als albast, veel kostbaarder dan porfier of groen marmer, zonder te spreken van malachiet of onyx, want de liefde gaat dit alles te boven.

Heden vertrekken wij naar Napels.

VIER-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Op Reis. Brieven naar Huis (Vervolg).

Heden morgen gingen wij per rijtuig naar Napels. Het is een zeer volkrijke stad, vol van leven en beweging en genietingen. De paarden schijnen ontelbaar, met overvloed van versierselen, en de rijtuigen zeer gemakkelijk; maar — het doet mij leed te zeggen — de koetsiers rijden zoo woest, dat ik er zenuwachtig van word. Talloos en afzichtelijk zijn de oude vrouwen, de bedelaars een ware plaag, en de venters van allerlei koopwaren lastig en indringend. Maar welk eene baai! Welk eene zee, en welk een klimaat! Hier moest niemand ziek zijn.

Wij zijn naar het museum geweest, — het is vol van fresco's van Pompeji, oplezingen uit de catacomben, opraapselen van den Appischen Weg, dieverijen uit de baden van CARACALLA en andere plaatsen. Napels heeft aan Rome het beste van de antieke beeldhouwkunst en schatten ontnomen, en voor dien buit een zeer groot museum ingericht. Wij zagen duizenderlei zeer kostbare zaken, waarvoor men wel een jaar noodig zou hebben om ze goed te bezichtigen; maar de overblijfselen uit Pompeji waren de belangrijkste. Daar waren chirurgische instrumenten precies zooals ze heden ten dage nog in gebruik zijn; — brooden, pannen, vergiettesten, soeplepels en alle keukengereedschappen, volkomen zooals wij ze hebben. De geldkisten gelijken op oude zilverkasten. Daar waren katoen, zijde en linnen garen in kluwen en strengen, en groote brei- en knoopnaalden. De menschen hadden toen alles, wat wij nu hebben, zelfs gelddoosjes van aardewerk met eene gleuf, zooals de spaarpotten van de kinderen in onze dorpen. Er waren overvloedige bewijzen, dat de menschen zondaren waren, en zelfs zeer groote zondaren. Het was merkwaardig om de kleuren te zien in de schilderswinkels, de flesschen en drogerijen der apothekers, en de gereedschappen van andere handelaren. Wij zagen ook eene prachtige verzameling van antieke gemmen en cameeën, zeer kostbaar en zeer fraai. Ik zag er nooit zoo vele bijeen.

Van het museum reden wij naar een nieuw veld van lava, die in April l.l. uit den Vesuvius gestroomd is. Het is even aan den anderen kant van de huizen eener Napelsche voorstad, en was zeer verschillend van hetgeen ik gedacht had. De lava was over onzen weg en door een wijngaard heen gevloeid, — dit was één tak van den stroom. Daarna staken wij een tweeden over, langs een weg, die daar dichtbij is aange-

legd, en kwamen in een dorp, door hetwelk de grootste stroom zich heen gebrand heeft. Het is eene groote gloeiende zee, gevormd door de uitbarsting uit den vulkaan. Er waren mannen, die met houweelen den weg vrij trachtten te maken, die door de lava volkomen versperd was. Weldra bevonden wij ons op de lava; aan de oppervlakte gelijkt zij op een hoop asch. Zij is nog heet, en op sommige plaatsen nog rookende. Ik zou haar zorgvuldig en met belangstelling hebben willen onderzoeken, maar eene horde van kinderen, bedelaars en vrouwen met kleine kinderen op den arm, liet ons geene rust; zij bleven maar schreeuwen, om aalmoezen vragen, en boden ons stukjes lava aan, die zij uit de massa hadden opgeraapt. Veel van die vreemdsoortige stof is te heet om haar in de hand te houden, en ook onze voeten gevoelden de warmte, toen wij er over heen gingen. De lavastroom heeft verscheidene huizen gedeeltelijk verwoest en het dorp door midden gesneden. De menschen wonen in de helft van een huis, die staande is gebleven, terwijl de andere helft verbrand en met de gesmolten zelfstandigheden opgevuld is. Hoog boven ons laat de Vesuvius nu slechts een weinigje rook uit, en schijnt volkomen kalm. Daar ik toch nooit den berg tot aan den krater zou kunnen beklimmen, zullen wij ons, denk ik, vergenoegen met dezen lavastroom gezien te hebben.

Wij hebben Pompeji gezien. De rit er heen duurde drie uur, de weg loopt schier geheel tusschen lange rijen van huizen, alsof het ééne verlengde straat was. Te Resina passeerden wij Herculanum, maar gingen er niet in, daar Pompeji bezienswaardiger is. Daarna kwamen wij door eene stad, die, geloof ik, zevenmaal door den Vesuvius verwoest is geworden, en nu eene zeer talrijke bevolking heeft. Daar zagen wij de lava naast en onder de huizen, zoo hard als eene rots, en de straten zijn gewoonlijk er mede geplaveid. Hoewel wij langs den oever der baai reden, zagen wij toch slechts zelden het water, want zelfs buiten de steden waren nog hooge muren, en, het ergste van alles, het witte stof van den weg was schier verstikkend, en gaf ons het voorkomen van molenaars. Doch eindelijk bereikten wij Pompeji, en ik kan slechts zeggen met één enkelen volzin: het overtreft in belangrijkheid alles, wat ik te voren gezien heb, zelfs in Rome. Van twaalf tot vier uur liep ik immer voort in verbazing en verwondering in de straten van deze begraven stad, die thans zwijgend nederligt onder het oog van den aanschouwer. Al schreef ik er ook een riem papier over vol, zou ik er u toch onmogelijk een juist denkbeeld van kunnen geven.

Wij gingen de Straat der Graven in, die buiten de poort lag. Daar waren huizen, winkels, herbergen, eene fontein en verscheidene graven. Het huis van Diomedes heeft ons zeer geïnteresseerd. Wij gingen naar boven en naar beneden, en daarna in de kelders, waar nog de *amphorae*, of wijnkruiken, in rijen tegen den muur staan geleund, met de puntige zijde in den grond gestoken, en de rijen bij elkander in droog stof gezet, precies zooals wij sommige dingen in zaagsel zetten. In die kelders zijn achttien geraamten gevonden van vrouwen, die daar eene toevlucht hadden

gezocht. Ik zend u eene photographie, waarop men den tuin ziet met eene overdekte wandelplaats rondom, en een waterbak voor levende visch. In deze straat waren verscheidene plaatsen, waar groote banken stonden in een halfrond, zoodat twintig personen daar te gelijk in de schaduw konden uitrusten. Bij de poort was de nis, waar men den soldaat vond, die op wacht bleef, terwijl anderen vluchtten. Wij konden er niet aan denken om door al de straten te wandelen, want er zouden vele dagen noodig zijn om alles te zien. Ik denk, dat die stad eene badplaats moet geweest zijn voor de rijken. Men heeft er nog geene armoedige huizen gevonden. Zij was geplaveid met groote vierkante steenen, waarin de wagenraderen diepe voren hebben gegroefd. Vele huizen zijn paleizen, en bevatten groote schatten van kunst, die nu in de museums zijn, maar er is toch genoeg overgebleven om er een denkbeeld van te geven. Er is nog overvloed van fresco's, en grotten, en tuinfonteinen, en marmeren terrassen om watervallen te vormen. Het is eene wereld van wonderen.

In een deel der stad had een voorname eigenaar den hoek van zijn huis verhuurd aan een koopman in warme wijnen, en daar is zijn marmeren toonbank met de gaten er in voor zijne warmpannen. Op die toonbank waren nog wijnvlekken, toen zij opgegraven werd. Wij zagen de achterkamer van een drankwinkel met schilderijen aan den wand, die het tegenovergestelde van „geheelonthouding" voorstelden. Er waren verscheidene bakkerswinkels met handmolens, waarvan het bovenste ronddraaide om een steen, en die ongetwijfeld zeer goed gemalen moeten hebben. In een er van zagen wij den oven met eene waterkruik er bij, — hier werden 183 brooden gevonden.

Toen de winkels van dokters en apothekers opgegraven werden, zag men de medicijnen, gelijk zij klaarstonden toen zij begraven werden door den aschregen, en zelfs het deeg, gereed om tot pillen gedraaid te worden! In het douanenkantoor waren standaardmaten en -gewichten. Van de zeepfabrieken zijn nog de verdampingsvaten aanwezig. Er is overvloed van olievaten; in een er van, dat uit glas vervaardigd is, kan men nog een weinig olie zien. In de kokswinkels zijn al de potten en pannen en verdere benoodigdheden van het bedrijf aanwezig. Wij zagen juwelierswinkels, ateliers van schilders en beeldhouwers, en geheele straten met kruideniers- en lakenwinkels, waarvan vele nog uithangborden boven de deuren hadden.

De baden troffen mij zeer, want zij waren pas gebouwd, toen de ontzettende ramp plaats had, en zien er uit, alsof zij gisteren pas geopend waren; — een heerlijk koud stortbad, met water hoog opgevoerd voor „douches", een kleedkamer met nissen voor borstels, kammen en pommades,— die daar alle nog lagen, maar na de opgraving naar de museums werden overgebracht; — en een groot komfoor van groen brons, met banken er omheen, waar de baders op gingen zitten om zich te drogen; een warm bad en een dampbad in de volmaaktste orde, en er uitziende, alsof zij morgen in gebruik genomen moeten worden.

Het forum was zeer groot, en er waren de gevels van verscheidene prachtige tempels, waarvan de overblijfselen hunne voormalige heerlijkheid openbaren.

De voetstukken der standbeelden voor de beroemde mannen der stad zijn nog aanwezig met de namen er op gegraveerd. Wij zagen de schouwburgen voor blij- en treurspelen, en het amphitheater, dat twintig duizend personen kon bevatten, waarin het volk vergaderd was, toen de uitbarsting plaats had, en van waar zij vluchtten, maar zich naar het open veld moesten begeven, hunne huizen voor altijd verlatende.

In den tempel van Isis zagen wij de plaatsen, waar de priesters zich verborgen hielden, als zij de godin hare orakelen lieten verkondigen! Wij zagen de dame zelve in het museum, met eene buis in het achterhoofd, die aan den muur was bevestigd en als geheime spreekbuis dienst deed. De priesters van Isis werden dood aan haren tempel gevonden; een hunner had zich met eene bijl door twee muren een weg gebaand om naar buiten te komen, maar was toch niet geslaagd. Arme man!

In het huis van een geldwisselaar zagen wij zijn geraamte met het gezicht op den grond liggende en met uitgestrekte armen en handen. Er werd veel geld in zijne nabijheid gevonden. In de kazerne waren drie en zestig personen, vrouwen van officieren en soldaten. Hier zag men ook het blok, dat als strafwerktuig diende voor weerstrevende soldaten.

In de Straat van Mercurius is een triomfboog, waarop een standbeeld van Nero stond, dat nog geheel gaaf gevonden werd. Wij zagen er ook eene fontein om te drinken, en een huis, dat van buiten zeer rijk versierd was met fresco's. In eene zeer groote rechtzaal waren cellen onder de zetels van de rechters, en daarin werden drie gevangenen gevonden, binnen een ijzeren ring, die om hun middel liep. Zij wachtten daar wellicht om voor de eene of andere daad voor de rechters gebracht te worden, en een vonnis van „vijf schellingen boete en de kosten" tegen zich te hooren uitspreken; maar zij kwamen om evenals de anderen, en werden voor een hoogeren rechterstoel gebracht.

Uit zoo groot en volkrijk eene stad moeten er, denk ik, naar verhouding, slechts weinigen zijn omgekomen. Zooals de lichamen gevonden zijn, werden zij bewaard, inzonderheid als er iets merkwaardigs in verband met hen te zien was.

Wij zagen, dat de opgravingen nog steeds in gang zijn, en de hoopen van weggegraven puin geleken op hooge spoorwegdijken. Daken zijn niet overgebleven, maar goten tot afvoer van regenwater zijn in grooten overvloed voorhanden; zij hebben den vorm van honden- en leeuwenkoppen en andere vreemde verzinselen. Stallen heeft men nog niet ontdekt; maar de karren, die voor de deuren der herbergen stonden, hebben hun ijzeren wielbanden achtergelaten en de geraamten der paarden met hun gebit, om van hun vroeger bestaan te getuigen. Daar waren geraamten van honden en katten, en in eene pan was een speenvarken toebereid om gebraden te worden! Ik zag ook een pot op een treeft, waarin, toen hij opgegraven werd, nog water was! Ik schaam mij om over zulk een onderwerp zoo slecht te schrijven; maar ik kan het niet beter. Het is mij te groot een werk, en ik kan mij geen tiende part herinneren van wat ik gezien heb. Ik moet voor van avond nu ophouden met schrijven, maar ik blijf met de innigste liefde aan mijn lief vrouwtje denken.

Wij zijn in eene stoomboot naar het eiland Capri gegaan en bezochten onderweg ook Sorrento; — een heerlijk uitstapje, maar wij misten het groote doel, waarvoor wij gingen, n.l. om de Blauwe Grot te zien. De zee was te onstuimig om er in te kunnen komen, want de ingang is slechts drie voet breed, en men kan er niet in dan wanneer het water heel kalm is, en de wind uit een zekeren hoek waait. Wij brachten echter een paar uur door op het eiland, dat zeer steil is; daarom heb ik niet geklommen, maar zat op een balkon en genoot van het heerlijke uitzicht. Wij kwamen laat terug in Napels, want de boot voer langzaam; maar de zonsondergang, en daarna het maanlicht gaven ons een prachtig natuurtooneel te aanschouwen, waaraan de voortdurende rookkolom uit den Vesuvius het zijne bijdroeg. Dit uitstapje was eene liefelijke rust en verfrissching na het zwoegen en het stof van Pompeji.

Heden hebben wij een langen en heerlijken rijtoer gedaan aan de tegenoverliggende zijde van de baai. Eerst ging het langs de kade, daarna door een tunnel, die bijna eene halve mijl lang is, en den oever der baai volgende, ging de weg naar Puteoli, waar Paulus geland is. Wij zagen de plek (naar men veronderstelt) en het begin van den Appischen weg, dien hij volgde, totdat hij te Rome aankwam. Te Puteoli gingen wij eerst in den krater van den Solfatara, een half uitgedoofden vulkaan, die sedert 1198, toen hij het oude Puteoli verwoestte, geene uitbarsting meer had. De krater is begroeid met struiken en laag geboomte. Als men een grooten steen naar beneden werpt, hoort men het geluid overal weerklinken, waaruit blijkt, dat die gansche uitgestrekte ruimte hol is. Men brengt u naar eene groote opening in de flank van den heuvel, van waar eene groote hoeveelheid zwavelachtige damp naar buiten stroomt met een geluid als van een locomotief, die stoom uitlaat. Van rondom is alles zwavel, en een man, gewapend met een soort van lange schoffel, maakt er in den mond van den reusachtigen oven stukken van los om ze naar zich toe te halen. De grond is zeer heet, en een geur, die allesbehalve aangenaam is, komt u te gemoet. Men zegt, dat die damp jicht geneest, maar men moet er eene maand lang iederen dag een geruimen tijd in doorbrengen! Als de Vesuvius in hevige werking is, is de Solfatara kalm, waaruit blijkt, dat die twee vulkanen, hoewel op twaalf mijlen afstands van elkander, toch de doortochten zijn van hetzelfde vuur. Wij zagen neder op den Tempel van Serapis; hij is verscheidene malen omhoog en omlaag, in en uit de zee geweest, al naarmate de immer rustelooze kust gerezen of gedaald is. Hij staat nu buiten het water, maar hij is meer om zijne geschiedenis dan om zijne tegenwoordige schoonheid merkwaardig.

Wij reden voorbij de kraters van Monte Barbaro en Monte Nuovo. Deze laatste vulkaan ontstond in een nacht van het jaar 1538, bedekte een geheel dorp, versperde een groot kanaal en stichtte allerlei onheil; maar is sedert rustig gebleven en zoo bedekt met kreupelhout, dat hij het voorkomen heeft van eene groene pyramide. Aan de andere zijde van dezen heuvel is het vermaarde meer van Avernus, waarvan Virgilius geschreven heeft, en aan welks oever hij den ingang plaatste tot den

Hades. De dichte wouden, die daar waren, zijn omgehouwen, en zoo ziet het landschap er thans allesbehalve weerzinwekkend uit; maar het meer is nu een uitweg voor schadelijke gassen, en is ongetwijfeld de krater van een vulkaan. Wij gingen niet in de Grot der Sybilla, en hebben ook niet op andere wijze PLUTO en PROSERPINE ondervraagd; maar reden voort door de verwoeste stad Cumae naar het meer van Fusaro of Acheron, dat ook een cirkelvormig bekken heeft. Hier werden oesters gekweekt totdat er schadelijke dampen uit opstegen, die de schaaldieren doodden. Het water is weder rein geworden; en zoo is dit bedrijf weder ter hand genomen. De Elyseesche velden van VIRGILIUS en velerlei treffende natuurtooneelen voorbijgaande, kwamen wij te Misenum en het dorp Bacoli. Hier verlieten wij het rijtuig en beklommen den heuvel om de Piscina Mirabilis te zien, — een uitgestrekten onderaardschen vergaarbak, waar eens water in was, dat door de Juliaansche waterleiding van ongeveer vijftig mijlen afstands daarheen gevoerd werd. Hij is nu droog, en wij daalden langs een zeer hooge trap af naar den bodem. Er is een dak op, dat door acht en veertig groote pilaren ondersteund wordt; hij is 220 voet lang en 82 voet breed. Men kan nog duidelijk de plaats zien, waar het water binnenstroomde. Er zijn groote openingen in het dak, door welke klimplanten in festoenen naar beneden hangen. Het was er kil, en toen wij de veertig treden van de trap weer opgeklommen waren, was het alsof wij uit een graf kwamen, maar het was iets om nooit te kunnen vergeten. Wij passeerden door eene vuile, walglijke dorpsstraat, waar de cholera des zomers vrij spel moet hebben. De villa's van JULIUS CAESAR, de gevangenissen van NERO, de villa van AGRIPPINA en andere plaatsen moesten wij overslaan, want wij waren moede, en ik was bevreesd voor nog meer onderaardsche gewelven met hunne schrikkelijke dampen en vocht. Zoo gingen wij dan naar Baiae en kwamen in eene vreemdsoortige *osteria* of herberg, en gebruikten eenige nare oesters met brood en boter, en groene citroenen, die versch van de boomen waren geplukt. Het uitzicht was overheerlijk, en kon door niets overtroffen worden; groote, in puin gevallen tempels en villa's zag men overal, en zij gaven iets buitengemeen schilderachtigs aan het buitendien reeds zoo schoone landschap.

De rit naar huis ging langs de zee, en wij konden onder het heldere, blauwe water gebouwen zien op den bodem der zee. Zij zijn naar de diepte gegaan door de inzinking van den grond tijdens eene aardbeving. Wij gingen een lavastroom over, die zich van den Monte Nuovo had gestort, en toen ging het weer langs onzen vorigen weg door Puteoli, totdat wij hem verlieten om terug te keeren naar Napels, doch nu zonder den tunnel door te gaan. Deze weg voerde ons langs het voorgebergte van Posilippo, van waar wij Ischia, Puteoli, Baiae en Misenum zagen, en toen draaide de weg, en hadden wij het volle gezicht op Capri, Sorrento, den Vesuvius en Napels. Zeer snel kwamen wij toen onder de deftige equipages, die de geheele Riviera di Chiaia vullen, en even snel als die allen voortrijdende, waren wij weldra aan de deur van het hotel

toen aan de *table d'hôte*, en van dat etensuur af was ik bezig u dezen langen brief te schrijven. De lucht is hier balsemachtig, de atmosfeer droog, de hitte zeer groot in de zon, maar draaglijk in de schaduw. Er zijn minder moskieten dan te Venetië, en zij zijn ook minder venijnig. Alles is hier opwekkend en versterkend voor het lichaamsgestel. Zelfs de bedelaars schijnen gelukkig. Niemand is ellendig, behalve de oude vrouwen en de priesters. Er zijn veel te veel orgels, en er is allerlei soort van muziek *ad nauseam.* Van godsdienst heb ik slechts één spoor gezien, nl. het algemeene buigen als de hostie voorbij wordt gedragen naar den een of anderen kranke. Er zijn zwermen van bedelaars, en venters van allerlei geringe koopwaren klampen u overal aan, en laten niet af van u lastig te vallen. Morgen is het Sabbat, en ik verheug er mij op, want de rust is liefelijk, en het liefelijkst, als zij tot eene „heiligheid den Heere" wordt gemaakt. Ik zend u al de liefde van mijn hart, warm als versche lava. God zegene u met Zijne beste zegeningen!

Het is Sabbat, kalm en rustig. Wij hadden eene heerlijke godsdienstoefening, en ik heb geschreven voor mijn aanteekeningboek en het Maandblad; zoodat er minder voor mijne Geliefde zal zijn, maar er is niets nieuws mede te deelen. Ik ben al deze dagen zoo wèl geweest, dat ik niet dankbaar genoeg kan zijn, en mijn hart is verlicht, omdat ook gij beter zijt; mijne ziel is stil tot God, en mijn geest opgewekt. Ik ben wel waarlijk een schuldenaar van Hem, die mijne ziel verkwikt. Gezegend zij Zijn heilige naam tot in eeuwigheid! Wij hebben het hier heel stil, want er zijn geene andere gasten; wij hebben de fraaiste kamers, goede bedden met gordijnen ter bescherming tegen de moskieten. Er is een huis tusschen ons en de zee, maar aan beide zijden van dit huis kunnen wij de baai zien, en als wij op het balkon gaan, kunnen wij ook den Vesuvius zien. Het klimaat is als de hemel op aarde, en moet wel medicijn wezen voor de kranken. Ik zend u eene photographie van een slaaf, die in Pompeji dicht achter zijn meester gevonden was, een zak met geld dragende; beiden trachtten te ontkomen. Ik zend u ook de photographie van eene grot, of liever van eene antieke fontein in mozaïek, die zich in een der huizen bevindt. Men placht eene lamp binnen die grillige koppen te plaatsen. Het water stroomde over eene trap naar beneden, en vormde aldus een kleinen waterval. Het schijnt een vreemdsoortige smaak, maar men vindt er verscheidene van in de tuinen der begraven villa's.

Morgen hopen wij op reis te zijn; God zij met u, mijne eigene Geliefde, en geve u vrede en genezing. Overal en altijd behoort u mijn hart.

Wederom in Rome. — Van morgen eenigszins vroeg ontwakende, ben ik opgestaan om aan mijn geliefd vrouwtje te schrijven, want ik vrees, dat er eene pauze zal zijn in de correspondentie, en het zal mij zeer leed doen, als het zoo is. Op het oogenblik, dat wij Napels verlieten, begon het te regenen, de warmte was verdwenen, en wij hadden eene koele, zoo niet eene koude reis hierheen. Het afnemen der temperatuur scheen een nadeeligen invloed op mij te hebben, en ik had een onrustigen nacht met veel pijn. Maar ik ben dankbaar voor de langdurige rust en verade-

ming, die mij gegeven is, zoodat deze ongesteldheid mij niet neerdrukt, hoewel ik gehoopt had geene zoo onrustige uren meer te zullen kennen.

Gisteren heeft het bij tusschenpoozen geregend, maar ik moest den dag doorbrengen met voor het Maandblad te werken, en daarom kwam het er niet op aan. Ik ging even naar het Pantheon en de Lateraan en kwam dadelijk terug. Ik kon slechts moeielijk voort met den arbeid, er was veel persen noodig eer de geest iets voort kon brengen. Hoe oneindig liefelijker is het druivensap, als het op de minste drukking van des wijngaardeniers hand als vanzelf aan de druiven ontvloeit. Maar het werk *moest* gedaan worden, en ik deed het, en ik heb nog meer te doen. Drie lieve brieven hebben mij hier opgewacht. „Geen oortje waard”, zegt gij? Het zijn schatten; mozaïek, waarvan elk steentje een juweel is. Napels was heerlijk; hoe heb ik gewenscht, dat gij daar hadt kunnen zijn; maar ik zou niet graag willen, dat gij zaagt hoe hier met de paarden wordt omgesprongen; het zou u bedroefd maken. De Napolitanen beladen hunne wagens en rijtuigen op de wreedste wijze. Nooit in mijn leven zag ik, naar evenredigheid van de menschen, zoovele paarden, ezels en muildieren. Iedereen rijdt, te paard of met rijtuig, en allen zijn even gehaast. En nu, mijn Vrouwtje, deze brief moet u eene scheepslading van liefde brengen. God geve u nog uw dagelijksch geduld, terwijl Hij het noodig oordeelt u pijn te zenden; maar ach! mocht Hij de beproeving doen ophouden, en u ook genezing zenden, en zonniger dagen voor ons beiden. Evenwel, Zijn wil geschiede!

Florence. — Door eene ongelukkige vergissing met de treinen konden wij van morgen vroeg niet van Rome vertrekken, en zoo zijn wij dan het een en ander gaan zien. Eén uit ons gezelschap behoort tot de school van MARK TAPLEY, en brengt ons altijd tot de overtuiging, dat elke kink in den kabel onzer plannen iets heerlijks is. Wij gingen naar Santa MARIA Maggiore, en zagen er verscheidene kapellen, en kostelijke steenen, en voorwerpen uit zeldzaam marmer en brons, enz., enz. De oude staffier was zoo welsprekend in het Italiaansch, dat ik bijna alles begreep van wat hij zeide. Toen gingen wij naar het Paleis BORGHESE, en zagen eene menigte kamers vol van schilderijen, meestal heiligen en madonna's. In deze zalen waren twee liefelijke kleine fonteinen en glazen voor de bezoekers om van het water te drinken. Het is een particulier paleis, maar het publiek is er altijd welkom. Daarna bezochten wij de Jezuïetenkerk, waar een zilveren standbeeld van LOYOLA tentoongesteld was; het heeft eene onschatbare waarde vanwege de juweelen, die er aan zijn aangebracht, en de massa van lazuursteen. Later gingen wij uitrusten op den Pincio, totdat de regen kwam, die sedert in stroomen neerviel en onze reis hierheen zeer onbehaaglijk maakte. Alles is in nevel gehuld, alles ziet even doodsch en droevig, behalve de pas gevormde watervallen, die springen en huppelen als de leeuwenwelpen van Basan, en lachen en zich in hunne vroolijkheid nederstorten.

Genua. — Vrijdag vertrokken wij van Florence, en daar het mooi weer

was, genoten wij zeer van onze reis over de bergen naar Bologna. Daarna is de weg eentonig tot aan Alexandria, waar wij omstreeks zes uur aankwamen. In twee en een half uur moest men van hier naar Genua komen; maar bij het bestijgen der Zee-Alpen viel er sneeuw, en de locomotief kroop langzaam voort, tot zij eindelijk geheel stilstond. Verbeeld u, bergopwaarts te gaan en dan staan blijven! Er was stoom op, en de raderen draaiden en deden een vonkenregen vliegen, maar de trein bewoog zich niet. Toen kwamen mannen met spaden om de sneeuw weg te ruimen, en na eene wijle gingen de rijtuigen voort en bereikten wij den top des heuvels; de tocht afwaarts ging zonder tegenspoed, en om ongeveer 10 uur kwamen wij te Genua. Het was een lange, vermoeiende dag.

Hier, waar wij het verleden jaar zoo aangenaam en geriefelijk hadden, voerde men ons vier trappen hoog naar kamers, waar een ondraaglijke stank was. Het hotel was vol, zeide de knecht, en men kon ons geen andere kamers geven. „Heel goed", zeiden wij, „dan zullen wij ergens anders gaan", en toen wij al onze bagage naar de deur gebracht hadden, vond men opeens vertrekken voor ons op de eerste verdieping!

Van morgen dachten wij om twaalf uur naar Mentone te vertrekken; maar wij hoorden, dat de spoorweg op vier plaatsen beschadigd is, en dat er vóór van avond acht uur geen trein vertrekt, en zoo moeten wij dan tot Maandag hier blijven. Het heeft den geheelen nacht gestortregend, en het regent nog. Wij moeten wachten, en dan in groote onzekerheid, maar heel zeker met ongemak die reis aanvaarden. Maar het kan mij als eene goede illustratie dienen. Dr. Jobson, een Wesleyaansch predikant, kwam hier een uur met mij praten, en heeft mij zeer geïnteresseerd. Hij is een godvruchtig, ruimhartig man, en wij hebben zeer genoten van ons samenspreken; het is dus niet alles eentonig en vervelend hier. De lucht begint op te klaren, terwijl ik schrijf, en zoo kunnen wij misschien toch nog eene wandeling doen. Ik heb van de week goede, rustige nachten gehad, en ben wezenlijk veel beter, maar de vochtige lucht en de koude zijn mij eene ware beproeving.

Zondag. — Wij waren genoodzaakt dezen dag hier door te brengen; maar het was ons een liefelijke dag. Gisteren omstreeks vier uur hield de regen op, zoodat wij eene wandeling konden doen door de nauwe straten van „Genoa la Superba" [1]) en in verscheidene kerken gaan. Groot was mijne verontwaardiging, toen ik, een blik slaande in de biechtstoelen, de aanwijzingen las voor den priester ten opzichte van de vragen, die hij den boetelingen moest doen. Zij waren gedrukt in Latijn en hadden betrekking op de onnoembare misdaden, die den vuurregen over Sodom hebben gebracht, en de vloek zijn van het Heidendom. Jonge maagden te zien nederknielen om op die wijze ondervraagd te worden, deed mij wenschen, dat alle priesters uitgeroeid mochten worden van den aardbodem, als niet waard om te leven, en zeer bepaald heb ik de recht-

---

[1]) Genua de Prachtige.

matige wraak van een beleedigd God over hen ingeroepen! Na mijn vertrek heeft mijn sober en kalm nadenken mijn toorn en verontwaardiging ten volle onderschreven. Hoe kan de Heere dit alles verdragen? Voorwaar! Zijne lankmoedigheid is wel groot.

Heden hadden wij onze breking des broods, en Dr. Jobson met zijne vrouw voegde zich bij ons. De goede grijsaard heeft kostelijk gesproken, en heeft met groote innigheid en geloof voor u gebeden, dat de Heere u zal genezen. Hij maakte mij beschaamd door zijn geloof, en ik zegende hem voor zijne teedere genegenheid. De Heere was met ons, en die ure zal ons allen onvergetelijk zijn. Daarna zag ik eene preek na voor de pers, waarmede ik nog niet geheel klaar ben; maar de bel luidt voor de *Table d'hôte*, en zoo moet ik voor eene wijle ophouden, om nu ook het lichaam zijn voedsel te laten hebben. Het is mooi weer vandaag, en in de zon is het warm. Wij hebben een groot plat, en ik heb er een weinig op gewandeld, terwijl de anderen hunne wandeling deden op de heuvels. Morgen zal het weer, hoop ik, even helder wezen, en dan zullen wij niet geven om het uit- en instappen op de plaatsen, waar de spoorweg beschadigd is.

De *Table d'hôte* is afgeloopen, en de oude Doctor kwam bij mij praten, hoewel ik gaarne alleen had willen zijn om voort te kunnen gaan met mijne preek en de brieven. Maar de goede man is nu weg, en zoo kan ik nu aan mijn heerlijk werk gaan om met de pen gemeenschap te oefenen met mijne lieve vrouw. Elke herinnering aan u is vol van blijdschap, behalve uwe krankheid, en deze maakt, dat ik u nog meer liefheb, door aan mijne liefde nog sympathie toe te voegen. Ik vrees, dat ik nog steeds een ruw, vergeetachtig mensch ben, die soms zóó verdiept kan zijn in mijn werk, dat ik te weinig aan u denk; maar dit is niet in mijn hart, maar in mijn aard; en ik denk, dat, zoo het er niet was, ik mijn werk niet zoo goed zou kunnen doen. Gij kent en bemint mij te zeer, om te oordeelen zooals anderen zouden oordeelen. Morgen moeten wij vroeg op reis, en zoo moet ik dezen brief nu eindigen.

Mentone. — Gisteren kwamen wij hier van Genua, en de reis was zeer bijzonder interessant. Om acht uur vertrokken wij van Genua en reisden gestadig voort tot tien uur, toen wij allen uit moesten stappen, omdat de weg verwoest was. Wij gingen eene laan door, toen eene brug over, daalden af aan de andere zijde, en klauterden toen weer den spoordijk op, en kwamen eindelijk in een anderen trein. De spoorbrug was gebroken door een bergstroom, en eene vreeselijke breuk was het. Ter bestemder tijd stoomden wij voort, maar na een uur ongeveer stond de trein stil en moesten wij weder uitstappen. Ditmaal moesten wij ver loopen; de weg liep door een wijngaard, en een steilen heuvel op. Gansche drommen van mannen en knapen verdrongen zich om onze bagage, en volgden ons wel eene halve mijl ver. Toen moesten wij veertig minuten wachten eer een andere trein kwam, en toen wij er in geklauterd waren, schoven zij ons kalmpjes uit den weg, en lieten ons toen weer veertig minuten wachten. Wij gingen een weinigje voort, doch het was slechts om opnieuw

stil te staan. Eindelijk kwamen wij te Porto Maurizio, waar de rijtuigen door mannen over de gevaarlijke plaatsen geduwd en daarna aan een anderen trein aangehaakt werden. Omstreeks zeven uur waren wij echter veilig en wel te Ventimiglia aangekomen, en moesten daar een uur wachten op ons diner. Om acht uur vertrokken wij van daar en kwamen om 7.20 hier aan; dit laatste is wel het grootste kunststuk, dat ik tot nu toe heb volbracht! Twintig minuten te reizen en dan te bevinden, dat de klok veertig minuten vroeger wijst dan de tijd toen gij vertrokken zijt, is geen te versmaden winst; — de oplossing van het raadsel is, dat te Ventimiglia naar Romeinschen tijd en te Mentone naar den tijd van Parijs gerekend wordt. Het was een mooie dag, en hoewel de weg lang was, deden de reisavonturen de uren vroolijk voorbijgaan, en onze vriend, Mark Tapley, was geheel in zijn element. Wij zijn in een zeer geriefelijk hotel, en iedereen doet zijn best om het ons aangenaam te maken. De hotelhouder herkende mij dadelijk, en schudde mij hartelijk de hand, met een: „Hoe gaat het u, eerwaarde? Ik ben heel blij u te zien.”

Terwijl ik vandaag op het strand lag en Mark Tapley stilletjes onze zakken vulde met steenen en den heer Passmore omrolde, stond opeens de heer Mc Laren, van Manchester, voor mij, met wien ik een lang en aangenaam gesprek had. Morgen gaan wij samen naar Monaco. Hij heeft drie maanden vacantie. Ik ben blijde, dat ik die niet heb; maar ik zou ze willen hebben, indien ik mijne lieve vrouw bij mij had om er mede van te genieten. Arm vrouwtje! Zij moet pijn lijden, terwijl ik hier uitstapjes doe. Twee geestelijken van de Engelsche Kerk hadden een lang gesprek met mij. Het begon doordat de een overluid tot den ander zeide: „Ik hoor, dat Ds. Spurgeon hier is geweest.” Dit deed ieder aan tafel lachen, want ik zat tegenover hem. Mentone is bekoorlijk, maar het is hier niet heel warm. Het is zooals ik het heerlijk vind, en zou een zieke gezond doen opspringen. O, hoe wenschte ik, dat gij hier kondet zijn!

Wij hebben wederom een dag van liefelijke rust gehad. Wij reden naar Monaco en kwamen ook per rijtuig terug, en zoo hebben wij het kleine rots-vorstendom van alle kanten bekeken. De fraaie tuinen en wandelingen worden onderhouden met de winsten van de speeltafels, die in een veel prachtiger paleis worden gehouden dan die te Baden-Baden, welke wij jaren geleden te zamen gezien hebben. De heer Mc Laren vergezelde ons, en wij gingen naar binnen om naar de spelers te zien. Eén heer nam onze aandacht in beslag; het was een Engelschman, die er flink uitzag, met het voorkomen van een officier. Hij verloor een hoop geld, en ging naar buiten, ellendig en opgewonden. Weldra kwam hij terug, en maakte wissels te gelde, voor drie duizend francs, en begon weer grof te spelen. Hij won, en kreeg zijne wissels terug, en toen wij heengingen, zagen wij hem naar buiten komen; ik kon slechts hopen, dat God hem verlost had, en dat hij, nu wijs geworden, nooit meer aan eene speeltafel zou zitten. Het is een draaikolk, die dag aan dag een groot aantal slachtoffers

naar zich toe trekt. Wat zijn de menschen toch motten, als de kaars maar wat helder brandt!

De twee Anglicaansche predikanten hier zijn „Hoogkerkelijk" en „Laagkerkelijk," en met beiden had ik een gesprek. Even vóór het diner kwam de Graaf van Shaftesbury, met wien ik een halfuur gepraat heb. Hij was gedrukt, en sprak alsof alles in de wereld verkeerd ging; maar ik herinnerde hem er aan, dat onze God nog leeft, en dat donkere dagen slechts de teekenen zijn van aanstaande betere tijden. Hij is een waar edelman, en een man Gods. Iedereen in het hotel is beleefd en vriendelijk, en ik heb reeds een heelen kring van bekenden. Ik heb zeer genoten van de rust, maar eenige jonggehuwden herinneren mij aan onze vroegere dagen, en aan de wolk, die nu boven ons is. Evenwel, Hij, die zoowel de zon als de schaduw zendt, is onze immer teedere Vader, en als het goed voor ons is, kan Hij ons alles terugschenken wat Hij ons gegeven heeft, en meer nog; en zoo niet, dan bestemt Hij nog betere dingen voor ons. Er is niets meer te schrijven, behalve de immer ware en nooit vervelende boodschap: — mijne innige, hartelijke liefde zij met u, en des Heeren liefde zij eeuwiglijk over u. Nog enkele dagen, en dan zal ik u zien, en het zal een heerlijker gezicht zijn, dan mijne oogen gedurende mijne afwezigheid van u aanschouwd hebben.

Gisteren gingen de heer Müller [1]) en zijne echtgenoote met mij naar den tuin van Dr. Bennet, en ik had een zeer nuttig gesprek met hem, dat ik mij lang en met groot genoegen zal herinneren. Dr. Bennet kwam bij ons, en het vermaakte mij te hooren hoe de heer Müller hem de kracht des gebeds aanprees, en hem aanmoedigde om te bidden met betrekking tot een der terrassen, die hij wenschte te koopen, maar waarvoor de eigenaar den honderdvoudigen prijs vroeg. Dr. B. dacht, dat de zaak te beuzelachtig was om er mede tot den Heere te gaan. Hij zeide, dat de heer Müller heel gepast mocht bidden voor zijn weeshuis, maar wat betreft dit terras om zijn tuin te vergrooten, — hij dacht, dat hij hiervoor geen goeden pleitgrond had aan te voeren. De heer Müller zeide, dat het de menschen stijfde in hunne zonde, zoo wij toegaven aan hunne hebzuchtige eischen; daarom dacht hij, dat de Dr. wel kon bidden, dat die eigenaars hunne buitensporige aanspraken zouden opgeven; maar Dr. B. zeide, dat zij, als onwetende boeren, wel te verontschuldigen zijn, als zij trachten òf hun land te behouden, òf er zooveel mogelijk voor te krijgen van een Engelschman, dien zij zich verbeeldden eene levende goudmijn te zijn. Beider geest en gezindheid waren goed, maar het eenvoudig, kinderlijk, heilig vertrouwen van den heer Müller was onweerstaanbaar. Hij is geen bekrompen, enghartig man, maar een blijmoedig Christen, die vollen vrede geniet en in onschuldig genoegen behagen schept.

Nice. — Hier hebben wij, helaas, heel koude kamers, en dat nog wel vier

[1]) De stichter van het weeshuis te Bristol.

trappen hoog. Ik werd van nacht wakker en had een gevoel, alsof ik in een kelder lag te bevriezen, en ik had hevige pijn in de enkels. Ik was ternedergeslagen, en opstaande, vond ik beide vloer en vloerkleed heel vochtig. Ik had een zeer slechten nacht, en heb nu veel pijn in den linkervoet. Ik geloof echter, dat ik het wel spoedig te boven zal zijn, en ik ben van plan om nooit meer kille kamers vier trappen hoog te betrekken. Nice is eene zeer fraaie stad, maar het spijt mij om er Mentone voor verlaten te hebben. Ik moet echter in geen humeur van knorren geraken. Bijna vijf weken lang heb ik van eene goede gezondheid genoten; met iederen dag zijn mijne krachten toegenomen; waarom moet ik mij dan door die kleine instorting laten ternederslaan? Wij vertrekken naar Cannes en Hyères en zullen zien wat God voor ons beschikt heeft. Hij zal genadiglijk met mij handelen, gelijk Hij altijd gedaan heeft.

Cannes. — Gisteren was ik te ziek om te schrijven. Na dat kille gevoel Donderdagnacht te Nice gevoelde ik, dat er een aanval van jicht zou komen, maar besloot toch om van dat ongastvrije hotel weg te gaan. In een uur waren wij hier; maar het stortregende, en alles was even nat en kil. Ik ging naar boven in zeer mooie kamers, maar moest dadelijk naar bed, dat ik sedert maar voor enkele oogenblikken heb kunnen verlaten, terwijl het opgemaakt werd. Mijn linkervoet is erg gezwollen, en de knie eveneens. Ik slaap heel weinig en ben zeer gedrukt; maar ik heb geene woorden om te zeggen hoe vriendelijk en goed de vrienden zijn! Om de beurt waken zij bij mij, en vervroolijken mij met beloften. Ik hoop bijtijds te huis te zijn voor Zondag, maar ik ben er niet heel gerust op. Tob niet over mij; ik ben misschien weer wel eer deze brief u in handen komt; mocht dit zoo zijn, dan zal ik het u telegrapheeren. Ik heb hier alle geriefelijkheden, alles wat ik kan wenschen, behalve mijn tehuis, en de vriendelijke woorden mijner lieve vrouw.

Het doet mij leed, dat mijn reisje op die wijze eindigt, maar de wil des Heeren geschiede!

Twee dagen later. — Ik had een zwaren tijd van veel pijn, Geliefde, maar ben nu beter. God heeft verandering van weer gegeven; — gisteren was het warm; vandaag is het heet, en zoo denken wij, dat het het beste is om nu zoo spoedig mogelijk huiswaarts te gaan, en, zoo het kan, een *coupé-lit* te nemen ineens door naar Parijs. Ik gevoel mij wèl in mijn gestel, maar mijne knie wil mij niet dragen, hoewel ik denk zoo sterk als een paard te moeten zijn, als wij dit weer nog een paar dagen houden. Voor hoeveel en velerlei heb ik den Heere te danken! Zulke lieve vrienden! Zij hebben mij eene liefde bewezen, die boven allen lof is. Ik was nooit alleen. Zelfs het kamermeisje had medelijden met „*ce pauvre monsieur*", en deed haar best voor mij. Ik hoop nu bijtijds voor Zondag tehuis te zijn. Mijne ziel heeft u lief en verlangt naar u.

Parijs. — In de hoop, dat nog één brief u kan bereiken eer ik zelf kom, gun ik mij het genot van hem te schrijven. Het telegram zal u bericht hebben, dat ik, volgens den zeer voorzichtigen raad van den dokter,

Dinsdag om 3.15 Cannes heb verlaten om in een *coupé-lit* direct door te gaan naar Parijs. Het bleek een heel verstandige maatregel. Eene dame leende mij haar wagentje om naar het station te gaan, en kruiers droegen mij in het rijtuig, waar ik een gemakkelijk sofa-bed en alle geriefelijkheden vond. Ik lag er zeer rustig tot aan Marseille; toen kwam de nacht, en ik had gehoopt te kunnen slapen, maar door het hevige schudden van den trein was dit onmogelijk. Slechts eenmaal ben ik voor eenige minuten ingesluimerd, maar ik kon toch rustig blijven liggen tot zes uur, toen mijne lieve vrienden mij wat warme soep bezorgden, en ik mij eens flink kon wasschen en verfrisschen. Daarna kon ik den geheelen dag tot 6 uur namiddag rustig blijven. Van Lyon af is het land rondom den spoorweg geheel onder water; het was of wij door eene groote, breede rivier reden. Natuurlijk gevoelde ik daar de kilheid van, en mijne knieën klaagden er over. Bij Parijs regende het hard, en te Parijs was het een stortregen. Met veel moeite droeg men mij in eene vigilante, en toen reden wij naar dit hotel. Ik ging dadelijk naar bed en sliep aanhoudend tot den volgenden morgen acht uur, werd toen verkwikt en verfrischt wakker, en gelukkig zonder eenig nadeel te ondervinden van de lange reis. Ik wilde den geheelen dag te bed blijven en zond mijne vrienden uit, om niet altijd eene belemmering voor hen te zijn, maar om ongeveer twaalf uur stond ik op en kleedde mij aan, en toen zij terugkwamen, was ik gevlogen, — naar een zitkamer op eene sofa bij een gezellig vuurtje! Ik kan nu een weinig loopen, en hoop Zondag geheel op orde te zijn. Loof den Heere, mijne ziel, en moge Hij u zegenen, mijne innig geliefde Vrouw! Ik hoop een *coupé* te kunnen krijgen en morgen weer te kunnen blijven liggen terwijl wij reizen, en zoo — naar huis, naar mijn teeder vrouwtje. Wie kan hopen van rheumatische pijnen bevrijd te blijven, als alles om ons heen door en door nat is? Het moet u niet bedroeven, dat ik lijd; gij moet u veeleer verblijden, dat ik zoo lang van pijn bevrijd ben geweest. Zelfs de rotsen zouden den invloed gevoelen van dien verwonderlijk lang aanhoudenden regen! Ik ben waarlijk Gode dankbaar voor Zijne goedertierenheid; evenwel — „nergens is 't zoo heerlijk als tehuis." God zegene u, Geliefde, nu en altijd.

Een rijtuig aan het Victoria-station Vrijdag om 5.45.

VIJF-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Wederzijdsche Liefde tusschen Leeraar en Gemeente.

Hoe verbazend groote en voorname mannen waren sommige predikers der vorige eeuw in hunne eigene oogen! Ik vertrouw, dat zij, die den aartsbisschop speelden, nu bijna allen naar den hemel zijn gegaan, maar er zijn nog eenigen onder ons, die weinig gratie en veel stijfsel gebruiken. Die fiere godgeleerden verwaardigden zich nooit iemand de hand te geven, behalve den diakenen en een klein clubje van blijkbaar zeer voorname personen. Onder de Dissenters was het al even erg als in de meeste gemeenten der Anglicanen, waar men een gevoel heeft, alsof de brave man door zijne manier van doen u immer toeroept: „Ik hoop, dat gij weet, wie ik ben; ik ben de Dominee." Al die soort van hoogheid is verkeerd; niemand kan er eenig goed door doen, en het is voor niemand van eenig nut, als men zich zoo ver verheven acht boven zijne medemenschen. Dikwijls betreur ik het, dat ik zoo heel veel hoorders heb. Gij vraagt wellicht waarom? Wel, toen ik in de New-Park-Street-Kerk minder hoorders had, — en zelfs daar waren zij nog talrijk — kon ik soms eens van ieder een handdruk krijgen; maar nu zijn er zoo velen, dat ik mij u nauwelijks allen kan herinneren — hoe goed een geheugen ik ook heb — en ik heb maar zelden het genoegen u de hand te drukken. Indien er iemand ter wereld is, wiens welzijn ik verlang te bevorderen, dan zijt gij het; daarom wensch ik te huis te zijn met u; en zoo ik ooit het air bij u aanneem van een groot man, of mij boven u stel, of door trotsche manieren ophoud van sympathie met u te hebben, dan hoop ik, dat de Heere mij spoedig naar beneden zal brengen, en mij weder de rechte gezindheid zal geven. C. H. S. *in eene leerrede in den Tabernacle, 3 Mei 1865.*

Ik zat eens aan het ziekbed van een der bejaarde leden mijner gemeente. Ik ging om haar te troosten, want ik had gehoord, dat zij krank was, maar in plaats hiervan ging zij mij troosten en bemoedigen, zoodat ik van haar wegging met blijdschap in het hart. „Mijn lieve Dominee", zeide zij, „ik zal nooit in staat zijn om uit te spreken wat ik u verschuldigd ben." „Ach, waarde zuster", hernam ik, „spreek daar nu niet over". „Ik wil het wèl doen," antwoordde zij, „want mijn vorige leeraar, JOSEPH IRONS, heeft eens gepreekt over deze woorden: „„Duizend zilverlingen zijn voor u, o SALOMO! maar tweehonderd zijn voor de hoeders van deszelfs vrucht,"" en die dierbare man Gods zeide: „„Geef SALOMO zijne duizend, dat is: geef den Heere al de eere Zijns heiligen Naams;

maar laten Zijne dienstknechten, die de hoeders zijn van Zijn wijngaard, hunne tweehonderd hebben; dat is: Geef hun al de bemoediging, die gij hun kunt geven."" „Die preek", zeide zij verder, „heeft mij veel goed gedaan. Ik placht bevreesd te zijn om de leeraars te bemoedigen door hun te zeggen wat God door hunne prediking voor mij gedaan heeft; ik was bang, dat zij er hoogmoedig door zouden worden; maar uit die preek heb ik geleerd, dat het *Gods* zaak is hen nederig te houden en *mijne* zaak om hen zooveel ik kan te bemoedigen." Ik loof den Heere, omdat, terwijl velen al hun best hebben gedaan om mij ter neder te slaan, er toch altijd nog veel meer waren, die mij woorden van vriendelijke bemoediging hebben toegesproken. C. H. S.

Er is reeds eenige malen melding van gemaakt, dat Ds. Spurgeon in November 1869 door de pokken was aangetast. Op den 9den dier maand ging hij voor de eerste en eenige maal om het feestmaal van den Lord-Mayor bij te wonen, en onmiddellijk daarop werd hij door die krankheid aangetast, hoewel niet in haar ergsten vorm. Als hij in latere jaren op dit groote City-feest werd genoodigd, placht hij schertsend te zeggen, dat hij zich maar eens in zulk hoog gezelschap had bevonden, doch toen de pokken had gekregen, en zoo had hij dan het besluit genomen om zich nooit meer in dien kring te wagen. Toen zijn zeer bijzondere vriend, Sir William Mc Arthur, Londens eerste magistraat was geworden, deed hij al wat hij kon om Ds. Spurgeon over te halen, om zich bij de feestvierende menigte te voegen, maar tevergeefs; en toen de Lord-Mayor eenige maanden later voorzat bij den jaarlijkschen maaltijd in verband met de conferentie van het Pastor's College, deed de President op humoristische wijze het verhaal van den feestmaaltijd in 1869, tot groot vermaak van de gasten, zoowel als van den vriendelijken voorzitter.

Bij gelegenheid van deze krankheid des leeraars zonden de ambtsdragers zijner Kerk hem den volgenden brief. Het manuscript toont, dat hij opgesteld was door ouderling W. Dransfield, van wien Ds. Spurgeon, toen hij in 1872 „naar huis" geroepen werd, schreef: „Hij was een der heiligste en gelukkigste Christenen, die ik het voorrecht had te kennen."

„Metropolitan Tabernacle, 22 Nov. 1869.

„Geliefde Leeraar.

„Het is met buitengewoon genoegen, dat ik, op verlangen der ouderlingen en diakenen, de pen opneem om u eenige regelen te schrijven, die zij ongetwijfeld gaarne mede zullen onderteekenen, ten einde er hunne instemming mede te betuigen. Toen wij den ernstigen aard uwer krankheid vernamen, en daarbij inzonderheid dachten aan den zwakken gezondheidstoestand uwer echtgenoote, werd ons hart met groote droefheid vervuld, en wij gevoelden innige sympathie met u beiden onder deze zware beproeving. Toen ons echter werd medegedeeld, dat de ziekte van eene goedaardige soort was, en dat de Heere zeer zachtkens met u handelde, week de donkere wolk, de zware last werd van ons hart weggenomen om plaats te maken voor het heilig vertrouwen, dat God, oneindig genadig zijnde, u uwe gewone gezondheid en krachten terug zal geven.

13

„Geliefde Leeraar, de treffende blijken van Gods genadige voorzienigheid met betrekking tot het Weeshuis (zie blz. 142) binnen de laatste dagen, hebben een diepen indruk gemaakt op ons hart en ons dubbele blijdschap veroorzaakt, wetende welk een bemoedigenden invloed zij zullen hebben op u, terwijl gij aan uw ziekenvertrek zijt gebonden. Wel waarlijk kunt gij zeggen met den Psalmist: „„Ik zal U loven in eeuwigheid, omdat *Gij* het gedaan hebt.""

„En wat nu betreft het College, dat u zoo dierbaar is, wees verzekerd, dat wij het zullen ondersteunen door ons gebed, door onzen invloed en door de hulp, die in ons vermogen is om er aan te verleenen. Moge de zegen Gods blijven rusten op deszelfs President en Professoren en de geliefde jonge mannen, die er in opgeleid worden tot het Christelijk leeraarsambt!

„Onze tweede Leeraar, uw geliëfde broeder, arbeidt onder ons in uwe afwezigheid met onvermoeiden ijver en toenemenden voorspoed. Hij wint al meer en meer onze achting en genegenheid; en wij danken God, dat Hij u zulk een trouwen medearbeider heeft gegeven voor het werk, dat Hij u op de handen heeft gezet. Het zal u genoegen doen te vernemen, dat al de godsdienstoefeningen in den Tabernacle goed bezocht zijn, en dat de leeraren, die de twee laatste Zondagen in uwe plaats den kansel hebben beklommen, tot groote stichting der gemeente hebben gepredikt, dat de geest des gebeds niet is verminderd, maar nog even krachtig als ooit onder ons bespeurd wordt, en dat God in waarheid in ons midden is. Indien de tijdelijke afzondering eens leeraars een toetssteen is voor de liefde der gemeente, dan gelooven wij voorzeker, dat er nooit een tijdperk in uwe bediening van het Evangelie geweest is, wanneer gij hartelijker en meer algemeen bemind waart dan op dezen huidigen dag.

„En nu, geliefde Leeraar, laten wij u met veel gebeds in de handen van uwen Vader en onzen Vader. Moge Hij u in Zijne heilige hoede nemen, u bewaren voor gedruktheid van geest, u vervroolijken door het licht Zijns aangezichts, en u op Zijn tijd terugbrengen naar uwen geliefden Tabernacle, „„met vollen zegen des Evangelies van Christus."" Dit is onze vurige bede."

Geteekend door de Diakenen en Ouderlingen.

In het jaar 1871 had Ds. Spurgeon eene langdurige en pijnlijke krankheid, welker beloop gezien kan worden in de volgende brieven aan de Kerk van den Tabernacle.

„Clapham.

„Waarde Vrienden.

„Ik ben nog steeds in den smeltkroes der beproeving. Sedert ik de laatste maal voor u gepredikt heb, ben ik zeer naar de diepte gebracht; mijn vleesch is gekweld door pijn, en mijn geest was verslagen in mij. Doch in dit alles zie ik, en onderwerp ik mij aan, de hand mijns Vaders; ja meer, ik loof Hem, omdat Zijne Vaderlijke liefde mij meer dan ooit is gebleken. Het is met moeite, dat ik u deze regelen in bed schrijf,

terwijl ik nog kermen moet van pijn, doch ook reeds het lied der hope op de lippen neem.

„De vrede Gods zij met een iegelijk uwer, mijne Geliefden! Mijne liefde in Christus Jezus zij met u allen! Ik verheug mij, dat mijn zeer waarde vriend, Ds. Hugh Stowell Brown, heden bij u is. Mogen zijne woorden merg en vettigheid zijn voor uwe ziel!

„Zelfs onder de gunstigste omstandigheden moet het nog lang duren, eer gij mij weder ziet, want de hoogste autoriteiten der medische wetenschap stemmen met elkander overeen, dat alleen langdurige rust herstelling kan geven. Ik wenschte, dat het anders ware. Mijn hart is in mijn werk en met u; maar Gods wil geschiede. Als ik in staat zal zijn om mij te bewegen, moet ik weggaan. Ik tracht al mijne zorgen op God te werpen; maar soms vrees ik, dat gij verstrooid zult worden. O, geliefde Broeders, dwaalt niet weg, het zou mij het hart breken! Ik zou ook zeer bezorgd kunnen zijn vanwege mijn grooten en verschillenden arbeid; maar ik ben er zeker van, dat de Heere hem in stand zal houden. Het is echter mijn plicht u te zeggen, wat gij doen kunt en wat noodig is. De inkomsten van het Weeshuis zijn nu minder dan zij gedurende deze twee jaren geweest zijn. God zal het voorzien, maar gij weet, dat gij Zijne rentmeesters zijt.

„Gij bidt voor mij, ik weet het; maar ach! houdt niet op met uwe smeekingen. Ik ben als een gebroken vat van den pottenbakker, onnut en ter zijde gelegd. Nachten zonder slaap en dagen van weenen en smart zijn mijn deel geweest; maar ik hoop, dat de wolk nu afdrijft. Helaas, dit kan ik slechts voor mijne persoonlijke en lichte beproeving zeggen; maar er is eene, die aan mijn hart het naast en het dierbaarst is, wier smarten door deze hoop niet worden verlicht. Voor deze beproeving, die zeer zwaar is, vraag ik wederom uw gebed. De Heere zij immer met u! Amen. Dit is de bede van

„Uwen lijdenden leeraar
„C. H. S."

„13 Mei 1871.

„Waarde Vrienden.

„Gisteren heb ik mijn zesde week van pijn en zwakheid volbracht. Ik heb eene poging gewaagd om aan zee te komen; maar ik vrees wel, dat ik verplicht zal zijn om weer naar huis te gaan, omdat ik zoo heel zwak ben. Bidt toch voor mij, dat de Heere mijne krachten doe terugkomen.

„Ik wensch den Heere te danken in uwe bijeenkomst, dat Hij mij genadiglijk vergunt te leven, en mij de hoop schenkt van wederom in volle kracht onder ulieden te komen. Het zal nog lang duren eer het zoover is, maar gij zult veel geduld hebben, en uw liefdevol gebed zal mij grootelijks helpen.

„Waarde Vrienden, wilt toch met ijver en nauwgezetheid elk deel van den arbeid des Heeren voortzetten. Indien er ooit verzuim of veronachtzaming is geweest, zoo laat dit nu niet meer plaats hebben, maar vereenigt u allen om te doen wat ik nu niet doen kan. Laten de bidstonden beter

dan ooit bezocht worden, en laat het gebed inniger en vuriger zijn. God zegene de broeders, die in mijne plaats onder ulieden arbeiden! Ik zend mijne hartelijke groeten aan de diakenen en ouderlingen, en aan al de vrienden.

„In de laatste week is zeer ruime hulp ontvangen voor het Weeshuis, waarvoor ik den Heere loof en dank.

„Oprecht de uwe,
„C. H. SPURGEON."

„Clapham, 4 Juni 1871.

„Geliefde Vrienden.

„Ik schrijf u deze briefjes, omdat men mij zegt, dat gij gaarne van mij zelven bericht hebt omtrent den staat mijner gezondheid, en het zou voorzeker ook heel verkeerd van mij wezen, indien ik thans niet schreef; want ik heb niet gezwegen in mijne droefheid, en zoo durf ik mij niet van spreken onthouden, nu ik mij wederom kan verblijden. Dankt met mij God, den Heelmeester Zijns volks, want gedurende deze week werd ik elken morgen verfrischt en verkwikt wakker, gevoelende, dat ik beter was dan op den vorigen dag. De pijn is voorbij, maar ik ben nog uiterst zwak, zwak als een kind; maar met iederen dag nemen de krachten toch een weinig toe, en ik hoop, dat ik op den 25sten dezer maand wederom voor u zal kunnen prediken. Ik ben er niet zeker van, maar ik hoop het, en bid er om; en ik wensch met een zevenvoudigen zegen onder ulieden te komen, opdat wij allen den Heere JEZUS meer liefhebben, meer doen tot verheerlijking van Zijn Naam, en grootere dingen dan ooit te voren voor Zijn Koninkrijk zien geschieden. Zal Satan triomfeeren om mijne twaalf Zondagen van stilzwijgen? Zal de Heere uit het kwade het goede niet doen geboren worden door ons tot hoogeren dienst en meer arbeid te doen voortgaan? De Heere zij u heden zeer nabij. Moge het licht Zijns aanschijns lichten over de Zondagsschool, moge de dauw van Zijn zegen nederdalen op de Bijbelklasse van mevrouw BARTLETT, evenals over al de andere Bijbelklassen. Mogen de heiligen gespijzigd worden met manna en mogen zij er den geestelijken honger naar hebben. Mogen de onbekeerden onder ulieden bezocht worden door den Heiligen Geest, vernieuwd worden van hart, en dat wel zeer spoedig!

„Mijn hartelijken dank vooral aan diegenen, die mij en mijn werk herdacht hebben en dit hebben getoond door hunne daden. Denkt niet, dat ik uwe wekelijksche vrijgevigheid „in vergetenis stel." Ik weet, dat gij geeft als aan den Heere, maar ook tot mij zegt gij, in eene taal, die krachtiger is dan woorden: „„Wees niet bezorgd, wij zullen uwen arbeid niet vergeten, en als gij niet bij ons zijt, zullen wij toch even getrouw zijn, als wanneer wij uwe stem hooren."" De Heere zij uw loon. Laat uw gebed niet ophouden noch verzwakken. Het gebed kan alles van God verkrijgen.

„Met de hartelijkste liefde,

„De uwe tot in den dood
„C. H. S."

„Clapham, 11 Juni 1871.

„Waarde Vrienden, die ik voortdurend en met liefde gedenk.

„Wederom moet ik u een treurtoon doen hooren, want deze geheele week was ik lijdende, en meestal aan mijne legerstede gebonden. Het strenge weder heeft mij achteruit doen gaan en mij al mijn pijn opnieuw doen gevoelen. Evenwel, de wil des Heeren geschiede! Hij doe met mij wat goed is in Zijne oogen, want Hij is liefde. Ik heb er zoozeer naar verlangd om weder te prediken; maar wellicht zijn mijne zwijgende Sabbatten voor mij bestemd als eene kastijding, en is hun getal nog niet vol. Wij moeten arbeiden voor God zoo lang wij kunnen, want niemand onzer weet hoe spoedig hij niet meer in staat zal zijn deel te nemen aan den heiligen dienst. En van den anderen kant: van hoe weinig gewicht zijn wij! Gods zaak gaat ook voort zonder ons. Wij hebben Hem allen noodig, maar Hij heeft niemand onzer noodig.

„Geliefden, het is mij tot nu toe zeer tot troost geweest, dat het werk des Heeren onder ulieden voortgaat. Ik verzoek u om uwe ernstige voorbede, dat dit zoo moge blijven. Ik hoop, dat ook de weekdiensten ijverig waargenomen en trouw bijgewoond zullen worden. *Als* gij wegblijft, laat het dan zijn als ik voorga, maar *niet nu*. Mogen de diakenen en ouderlingen zich bij elke vergadering ter openlijke Godsvereering omringd zien van eene onvermoeide groep van helpers! Moge Gods genade overvloedig rusten op u allen, inzonderheid op de kranken, de armen en op hen, die den dood van bloedverwanten of vrienden betreuren.

„Bidt voor mij. Wellicht zou ik spoedig hersteld worden, indien de gemeente samenkwam om voor mij te bidden. Ik weet wel, dat duizenden reeds voor mij bidden; maar behoorde de Kerk het niet te doen *als Kerk?* Ik moet de hoop opgeven om op den 25sten te prediken, maar ik vertrouw, dat de Heere barmhartig over mij zijn zal en mij op den eersten Zondag in Juli tot u zal zenden.

„Ontvangt de verzekering der hartelijke liefde van uwen lijdenden Leeraar

„C. H. S."

De wensch des Leeraars, dat de gemeente bijeen zou komen tot gebed, werd spoedig vervuld, en het gevolg daarvan wordt vermeld in den volgenden brief:

„Clapham, 18 Juni 1871.

„Mijne geliefde Vrienden.

„Zoodra de Kerk het besluit had genomen tot eene bijzondere bijeenkomst tot gebed voor mij, begon ik snel vooruit te gaan. Het heeft Gode behaagd om in het begin dezer week den wind te doen keeren, en de verandering in de temperatuur heeft wonderen gewerkt. Wij kunnen van den bidstond op Woensdagavond in waarheid zeggen, dat de Heere Zijn woord vervuld heeft: „Eer zij roepen, zal Ik antwoorden; terwijl zij nog spreken, zal Ik hooren." Vereenigt u thans met mij om den Heere, onzen God,

voor al deze groote goedheid innig en uit den grond onzes harten te danken.

„Ik gevoel mij gedrongen openlijk uit te spreken hoe gelukkig ik ben. Deze week bracht mij de blijken van uwe trouwe, oprechte liefde. De verschillende wijze, waarop zoo velen uwer getracht hebben uiting te geven aan hunne genegenheid, heeft mij diep getroffen. Ik waardeer dit, niet alleen om mijnentwil, hoewel het zeer liefelijk is om het voorwerp te zijn van zoo hartelijke genegenheid, maar omdat ik er het bewijs in zie, dat onze eenheid hecht en vast geworden is door het cement der jaren, en een waarborg is voor toekomende jaren van vereenigden arbeid voor God, indien Hij ons leven spaart. Het gebrek aan eenheid maakt zwak; waar zij onmiskenbaar bestaat, daar is kracht.

„Op den laatsten dag van mijn zeven-en-dertigste jaar zie ik mij als den Leeraar van eene geliefde gemeente, die de proeve heeft doorstaan om twaalf Zondagen zijne afwezigheid te verduren, en de nog zwaardere proef van zeventien jaren van eene zelfde Evangeliebediening, terwijl zij hem thans nog meer blijken van liefde bewijst dan ooit te voren. Ik loof God, maar ik wensch ook u te danken en u te verzekeren, dat ik mij nooit gelukkiger heb gevoeld in het midden mijner gemeente, dan ik mij nu gevoel in het vooruitzicht van tot u weder te keeren. Ik ben nog zwak, maar de toeneming mijner krachten in deze week was bepaald verrassend. Ik durf nauwelijks van de toekomst spreken; maar ik hoop vurig, dat wij op den eersten Zondag in Juli elkanders aangezicht zullen zien.

„Vrede zij ulieden, met de zalving des Heeren! Mogen zij, die heden tot u spreken, vervuld worden van den Geest! Moge de liefelijke Zuidenwind des Geestes onder ulieden wezen, en moogt gij lof uitstorten voor den Heere, gelijk de bloemen hare welriekende geuren uitstorten.

„Oprecht de uwe,
„C. H. Spurgeon."

De hoop van den geliefden lijder werd vervuld, want hij was in staat om op den morgen van den 2den Juli in den Tabernacle te prediken. Zijn onderwerp was Psalm LXXI: „Doch ik zal geduriglijk hopen, en zal al Uwen lof nog grooter maken." In den loop zijner rede maakte hij in dier voege melding van zijn krankheid en herstel: „Ik ken eenen mensch, die gedurende langen tijd het voorrecht heeft gehad om zijne stem mede aan te heffen in het koor des grooten Konings. Niemand was gelukkiger in dien genotvollen arbeid dan hij; hoe meer hij bezig was in dat werk, hoe meer hij het liefkreeg. Nu gebeurde het op zekeren dag, dat deze zanger zich buitengesloten vond van het koor; hij had op zijne gewone plaats willen gaan, doch het werd hem niet vergund. Wellicht was de Koning toornig, misschien had de zanger op zorgelooze, onachtzame wijze gezongen, misschien had hij in de eene of andere aangelegenheid verkeerd gehandeld; of, het kan ook wezen, dat zijn Meester wist, dat zijn zang liefelijker zou worden, als hij voor eene wijle het stilzwijgen moest bewaren. Hoe het was, weet ik niet, maar dit weet ik, dat het hem er toe gebracht heeft om zichzelven zeer nauwkeurig te onderzoeken. Zeer dikwijls heeft deze koorzanger om herstelling gebeden, maar even dikwijls werd hij afgewezen,

en dat nog wel op ietwat ruwe wijze. Ik denk, dat het ongeveer drie maanden is geweest, dat aan dezen ongelukkigen zanger het zwijgen was opgelegd, terwijl het vuur in zijn gebeente brandde en er geen uitweg voor hem was. De koninklijke muziek werd voortgespeeld zonder hem; het lied ontbrak niet, en hierin verheugde hij zich, maar hij verlangde er naar zijne plaats wederom in te nemen — o, ik kan u niet zeggen, *hoe* hij er naar verlangd heeft. Eindelijk was de zalige ure gekomen; de Koning gaf verlof, hij mocht wederom zingen. De zanger was vervuld van dankbaarheid, en ik hoorde hem zeggen, gij zult het hem hooren zeggen: „Heere, daar ik nu weder hersteld ben, zal ik geduriglijk hopen en al Uwen lof nog grooter maken.”

Op een later tijd van ditzelfde jaar in den Tabernacle predikende, heeft Ds. SPURGEON volgenderwijze beschreven hoe hij had geworsteld in het gebed en bij den Heere had overmocht in hetgeen gebleken was de crisis te zijn van dit tijdperk van lijden: „Ik heb zelf ervaren hoe zalig het is om voor God er op te pleiten, dat ik Zijn kind ben. Toen ik eenige maanden geleden gefolterd werd door heftige pijnen, zoodat ik niet langer stil kon zijn, maar moest roepen en kermen, verzocht ik, dat allen de kamer zouden verlaten; en toen ik alleen was, had ik niets anders aan God te zeggen dan: „Gij zijt mijn Vader en ik ben Uw kind; en als Vader zijt Gij barmhartig en vol van mededoogen. Ik zou mijn kind niet kunnen zien lijden, zooals Gij mij doet lijden; en als ik hem gefolterd zag, zooals ik nu ben, dan zou ik doen wat ik kon om hem te helpen, en ik zou hem met mijne armen ondersteunen. Mijn Vader, zult Gij Uw aangezicht voor mij verbergen? Wilt Gij nog Uwe zware hand op mij leggen, en mij het licht Uws aangezichts onthouden?” Ik sprak tot den Heere, zooals LUTHER tot Hem gesproken zou hebben, en ik pleitte ernstig en vurig op Zijn Vaderschap. „Gelijk zich een Vader ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heere over degenen, die Hem vreezen.” Indien Hij een Vader is, zoo betoone Hij zich Vader, — pleitte ik, en toen zij, die bij mij waakten, in de kamer terugkwamen, waagde ik het te zeggen, dat ik van dat oogenblik af niet meer zulke snijdende pijnen zou lijden, want God had mijn gebed verhoord. Ik loof God er voor, dat verlichting van pijn kwam en dat die foltering niet meer is teruggekeerd. Het geloof overwon door God aan te grijpen in Zijne ons geopenbaarde hoedanigheid, — die hoedanigheid, waardoor wij Hem in onze smartelijkste ure het best kunnen waardeeren. Ik geloof, dat ons daarom het gebed: „*Onze Vader*, die in de hemelen zijt”, is geschonken, want als wij in de diepte zijn, kunnen wij toch nog zeggen: „Onze Vader”, en als het zeer duister is om ons heen, en wij ons zeer zwak gevoelen, dan kan ons kinderlijk pleiten toch nog opgaan: „Vader, help mij, Vader, verlos mij!””

Deze bevinding heeft zulk een diepen indruk op Ds. SPURGEON teweeggebracht, dat hij haar nooit heeft vergeten. Wie bekend is met zijne geschriften, moet opgemerkt hebben hoe dikwijls hij er naar verwezen heeft, en hoe hij andere beproefde geloovigen opgewekt heeft om te doen zooals hij gedaan heeft.

De Kerk van den Tabernacle heeft in haar Kerkboek bijzonder melding gemaakt van dezen tijd van beproeving en van des Heeren genadige verhooring van het vereenigd smeeken Zijns volks. Op de Kerkvergadering van 24 Juli 1871 werd besloten om de volgende verklaring in de notulen op te nemen:

„Daar het onzen Hemelschen Vader behaagd heeft Zijne beproevende hand te leggen op onzen geliefden Leeraar, was hij genoodzaakt om op den 2den April zijn arbeid in ons midden te staken, en gedurende twaalf Zondagen hebben wij zijne getrouwe Evangeliebediening moeten missen. In dit tijdperk heeft hij verscheidene brieven tot ons gericht, die wij in onze gedenkschriften opnemen als een blijk van de innige, wederzijdsche liefde en achting, door welke Leeraar en Gemeente aan elkander verbonden zijn. Wij hebben dikwijls in het openbaar voor hem gebeden, en ons gebed in de binnenkamer was „zonder ophouden." Op den 14den Juni zijn wij *als gemeente* vergaderd om voor het herstel van onzen Leeraar te bidden, en het heeft Gode behaagd ons geroep te hooren, en aan Zijn dienstknecht iets van zijne gewone kracht terug te geven, zoodat hij op den morgen van den 2den Juli gepredikt heeft. Daarom zijn wij op Woensdag 5 Juli te zamen gekomen tot dankzegging, en toen werd besloten:

Dat deze Kerk hare dankbaarheid wil vermelden aan den Almachtigen God, onzen Hemelschen Vader, wijl Hij onzen geliefden Leeraar in zoover hersteld heeft, dat hij het Evangelie wederom in ons midden heeft kunnen bedienen; en wij bidden, dat hij spoedig weder geheel tot zijne vorige kracht moge komen, zoodat wij kunnen genieten van de vertroosting en de dierbaarheid der waarheid, die hij zoo welsprekend en getrouw verkondigt. Wij smeeken eene nog vollere mate voor hem af van den Heiligen Geest en toenemenden voorspoed op den velerlei arbeid, dien hij ter hand genomen heeft. En terwijl wij aldus onze dankbaarheid en onze smeeking vermelden, wenschen wij tevens uitdrukking te geven aan onze innige sympathie met onzen geliefden Leeraar in zijne ernstige en langdurige krankheid. Wij hebben meer dan ooit de liefdevolle Evangeliebediening leeren waardeeren, die voor zoo velen ter zaligheid is gezegend geworden, en ons allen zoo grootelijks heeft geholpen. Het is ons tot onuitsprekelijke blijdschap, dat hij zijne gewone plaats weder in ons midden kan innemen, waar hij welkom wordt geheeten door eene gemeente, meer dan ooit bereid met hem mede te werken in zijn arbeid, en hem vuriglijk lief te hebben uit een rein hart. In het openbaar zoowel als in de binnenkamer zullen wij blijven bidden, dat hij, zijne lieve echtgenoote en hunne zonen nog lang gespaard mogen blijven om te genieten van den zegen, dien onze Verbonds-God alleen geven kan."

De notulen van de jaarlijksche Kerkvergadering, gehouden in den Tabernacle op 8 Januari 1875, vermelden wederom de bijzondere uiting van liefde der gemeente voor haren Leeraar bij gelegenheid van drie merkwaardige gebeurtenissen in zijne levensgeschiedenis.

„Voorgesteld door Broeder William Olney, ondersteund door Broeder John Ward en met algemeene stemmen aangenomen: Dat wij, als Kerk,

onze ootmoedige dankbaarheid wenschen uit te spreken jegens onzen Hemelschen Vader bij de vervulling van het 21ste jaar der Evangeliebediening van onzen Leeraar in ons midden. Wij wenschen hem tevens onze hartelijke gelukwensching te bieden met de uitgave van het twintigste deel zijner gedrukte leerredenen, en in ditzelfde jaar met de voltooiing van het nieuwe gebouw van het College. Wij achten het wenschelijk, dat van deze gewichtige gebeurtenissen eene blijvende herinnering zal bestaan, en daarom zijn wij overeengekomen, dat zij in ons Kerkboek geschreven zullen worden, alsmede, dat een passend adres met sierlijke letters geschreven en in fraaie lijst aan onzen Leeraar aangeboden zal worden, als de uitdrukking onzer liefdevolle sympathie met hem, die nooit sterker door ons werd gevoeld dan heden ten dage."

Uit den brief van den heer WILLIAM OLNEY, deel I, bladzijde 320 en 321, ziet men, dat een der redenen, waarom hij er bij den jeugdigen prediker van Waterbeach op aandrong om het beroep als Leeraar van de New-Park-Street-Kerk aan te nemen, zijne hoop was, dat zijne prediking het middel zou zijn voor de bekeering van zijn broeder HENRY, die er toen reeds een diepen indruk van had ontvangen. Die hoop werd verwezenlijkt, en de lieve oude „Vader OLNEY" had de vreugde van al zijne zonen leden te zien van de Kerk, die hij zoo lang als Diaken had gediend. In October 1875 is de heer HENRY OLNEY in den Heere ontslapen, en zoodra de tijding Ds. SPURGEON bereikte, schreef hij aan den heer THOMAS OLNEY den volgenden brief:

„Nightingale Lane, Clapham, October 1875.

„Waarde Vriend.

„Ik heb tot den heer MACGREGOR niet veel kunnen zeggen, want ik was verslagen bij het vernemen van den dood uws broeders; ik kon mij die tijding niet als eene werkelijkheid voorstellen, en eigenlijk kan ik het nog niet.

„God zegene u, geliefde Broeder, en gelijk Hij zoo dicht tot u genaakt in hoogernstige dagen, moge Hij u even nabij komen in liefde! Vrede zij u in deze ure van ontzetting en droefenis!

„Ik zend mijne groete van innig medegevoel aan de weduwe. Ik kan slechts bidden, dat de Heere haar genadiglijk zal ondersteunen. Indien zij met kalmte kan buigen voor den wil des Heeren, dan zal haar dit ten goede zijn. Hare zeer natuurlijke en groote droefheid moet getemperd worden om den wille van haar zelve en van hare kinderen. God helpe de arme vrouw! Welk een verlies is het voor haar!

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Toen mevrouw BARTLETT in Aug. 1875 overleden was, wenschten de leden van hare Bijbelklasse, dat haar zoon EDWARD de plaats zijner moeder zou innemen. Die schikking werd door Ds. SPURGEON volkomen goedge-

keurd, en zoo geschiedde het dan ook. Gedurende langen tijd was de jaarlijksche bijeenkomst der klasse de gelegenheid om den geliefden President van het College de collecten en contributies tot ondersteuning van den arbeid, die hem zoo lief was, te overhandigen. In den loop van twaalf jaren werd niet minder dan £ 1346 (*f* 16,152) op die wijze ontvangen. De Leeraar had zeer bijzonder gewenscht tegenwoordig te zijn bij de eerste jaarvergadering onder den nieuwen voorganger, maar hij was verhinderd door ongesteldheid, en moest zich dus tevreden stellen met den volgenden karakteristieken brief te schrijven:

„Nightingale Lane, Clapham, 22 Febr. 1876.

„Waarde Mijnheer BARTLETT en Klasse.

„Indien het niet *de Heere* was, die mij een paar dagen afzondering heeft opgelegd, dan zou ik zeer in opstand zijn. Gisteren moest ik den geheelen dag niezen en weenen, zoodat ik ten leste niet meer uit mijne oogen kon zien. Vandaag gevoel ik, dat het keerpunt gekomen is, en dat ik wel spoedig beter zal zijn, maar het zou de uiterste dwaasheid wezen, om, zooals ik nu ben, mijne slaapkamer te verlaten.

„Het is eene vreeselijke teleurstelling, voor mij zoowel als voor uwe jeugdige vrienden, en ik verzoek u hun te zeggen hoezeer leed het hun leeraar doet. Ik ben blij, dat zij hem niet zien kunnen, want hij heeft een afschrikwekkenden neus, en oogen!!! Laat hun ook weten, dat hij zeer veel houdt van mevrouw BARTLETT's klasse, en nog liever de Koningin had teleurgesteld dan heden avond afwezig te moeten zijn van de vergadering. Hij had daarenboven aan *Mijnheer* BARTLETT zijn dank willen betuigen en tot allen een paar vriendelijke woorden willen spreken.

„Nu zou ik gaarne alles willen doen wat ik kan om die teleurstelling te verzachten, en daarom stel ik voor, (1) dat gij allen van avond zooveel mogelijk zult genieten; (2) dat ik u allen zoo spoedig mogelijk te mijnen huize op de thee noodig; of, (3) dat ik op een Zondagmiddag in de klasse zal komen; of, (4) dat wij alle deze drie dingen zullen doen.

„God zegene u allen! Het is zoo heerlijk, dat gij u aan elkander blijft aansluiten, en voortwerkt en aanhoudt in den gebede. Ik hoop, dat wij in dit jaar honderden van bekeerlingen zullen hebben; laat ons dit doel voor oogen houden. De geliefde Mijnheer BARTLETT kan staat maken op mijne innige hoogachting en mijn onbepaald vertrouwen. Mogen alle zegeningen over hem en over ulieden worden uitgestort!

„Weest niet ongerust over mij. Ik heb zoowat 49 verkoudheden te gelijk en het spit op den koop toe, maar in een paar dagen zal het alles, naar ik hoop, verdwenen zijn. Hoe ik in dien toestand van hoesten en niezen, van koortsigheid en waterachtigheid gekomen ben, weet ik niet; maar ik hoop er spoedig weer uit verlost te zijn.

„Immer van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

In den eersten tijd, toen de geliefde Leeraar, meer dikwijls dan in latere jaren, de Kerkvergaderingen kon presideeren, placht hij korte, maar zeer interessante aanteekeningen te maken in het Kerkboek. Soms waren zij humoristisch, zooals toen hij over de qualiteit van inkt en pennen schreef, die in de leeszaal in gebruik werden gegeven; nu en dan waren het uitingen van droefheid, als sommigen afgedwaald waren, in zonde of dwaling waren vervallen; maar meer dikwijls waren die aanteekeningen de uiting van dank en innige blijdschap, gelijk de volgende, geschreven bij de eerste samenkomst der leden na de viering van het Avondmaal op Zondagavond 5 Maart 1876:

„Het is zeer opmerkelijk, dat vier kinderen van onzen geliefden diaken William Higgs op één avond toegevoegd werden tot de gemeente, terwijl andere leden van zijn gezin hun reeds waren voorgegaan. Daar hij de bouwer was van den Tabernacle, waarin wij bijeenkomen, is het ons eene blijdschap, dat zijn gezin door den Heere gezegend wordt.”

Terwijl Ds. Spurgeon nooit de — vergelijkenderwijs — weinige rijkere leden zijner Kerk veronachtzaamde, was hij immer toegankelijk voor hunne armere zusters en broeders, en voortdurend gaf hij op de meest practische wijze blijk van zijne sympathie met hen, en van zijne belangstelling in hun tijdelijk en eeuwig welvaren. Een zeer treffend voorbeeld van zoodanig blijk zijner vriendelijke gezindheid staat vermeld in het rapport van de jaarlijksche Kerkvergadering, gehouden in den Tabernacle op 10 Januari 1877:

„Alvorens over te gaan tot de behandeling der zaken voor dien avond, zeide de Leeraar, dat hij in zijn eigen naam en in naam der Kerk wenschte, dat er eenige aandacht zal geschonken worden aan het feit, dat de Heere onze zeer bejaarde zuster mejuffrouw Fanny Gay gedurende zeventig jaren voor de Kerk heeft gespaard, gedurende welk tijdsverloop zij een Godvruchtig en nuttig lid der gemeente is geweest. De Leeraar reikte haar toen een exemplaar over van zijn werk *The Interpreter* [1]), waarin hij zelf de volgende woorden op het schutblad had geschreven:

„„Aangeboden aan Mejuffrouw Fanny Gay bij de voleindiging van het zeventigste jaar van haar lidmaatschap der Kerk, thans ter Godsvereering vergaderende in den Metropolitan Tabernacle, met de verzekering der genegenheid van de Leeraren en de leden der gemeente. De Heere zegene u en behoede u!

„„C. H. Spurgeon.”

„„10 Januari, voor Februari 1877.””

De goede zuster leefde tot in het begin van 1886, en toen zij „naar huis” was gegaan, schreef Ds. Spurgeon van haar: „De Kerk van den Tabernacle heeft onlangs een harer oudste leden, Mejuffrouw Fanny Gay, door den dood verloren. Gedurende zeer vele jaren stond zij bovenaan op de rolle der ingeschreven lidmaten. Zij heeft zich in het jaar 1807 bij de Kerk

---

[1]) *De Schriftuitlegger.*

aangesloten en is er dus bijna tachtig jaren lid van geweest, en toen zij op eenige uren na haar zeven-en-negentigste jaar had voltooid, werd zij „naar huis" geroepen. Gedurende het grootste deel van haar lang leven is zij eene lijderes geweest, maar zij heeft hare beproevingen met geduld en blijmoedigheid verdragen; en vele jaren was zij een der tevredenste inwoneressen van het Armhuis onzer gemeente."

De Kerk van den Tabernacle is gedurende langen tijd eene Moeder van Kerken geweest; en als de broeders en zusters gedetacheerd werden om ergens eene nieuwe, zelfstandige gemeente te vormen, heeft de Leeraar gewoonlijk een bijzonderen brief geschreven om de vertrekkenden te geleiden. Bij de formeering der gemeente in James' Grove, Peckham, hebben niet minder dan 75 leden hunne losmaking van den Tabernacle verkregen, en de Leeraar gaf hun bij het afscheidnemen zijn zegen, en sprak hun woorden toe van wijsheid en liefde met evenveel hartelijkheid, als wanneer hij dit groote aantal leden had ontvangen in plaats van ze te verliezen.

„Metropolitan Tabernacle, 9 September 1878.

„Geliefde Broeders.

„De Kerk van Christus, vergaderende in den Metropolitan Tabernacle, heeft met genoegen kennis genomen van uwen wensch om tot eene afzonderlijke gemeente geformeerd te worden, en tot dit doel geven wij u allen bij dezen eervol ontslag. Gij zijt zulke geliefde en nuttige leden, dat het ons eene droefheid zou geweest zijn onder andere omstandigheden van u te scheiden; maar thans zenden wij u henen gelijk een vader zijn volwassen zoon heenzendt, om een ander huis te stichten en alzoo zelf het middelpunt te worden van een gezin. Wij bidden alle zegeningen van God voor u af. Het is onze blijdschap des Heeren Koninkrijk te zien toenemen, en daar wij gelooven, dat uwe formeering tot eene afzonderlijke Kerk bevorderlijk is tot dit groote doel, willen wij gaarne van u scheiden, terwijl wij u de kracht en de tegenwoordigheid des Heeren toewenschen, nu en voor altijd.

„Broeders, weest één van hart en zin. Laat geen „wortel der bitterheid" onder ulieden opwaarts spruiten. Ondersteunt den voortreffelijken Leeraar, dien gij ulieden hebt verkoren, en laat hij door uw gebed aangegord worden met kracht van Boven. Waakt over uwen persoonlijken wandel, en laat de wereld zien, wat de genade in u en door u vermag. Vergeet niet te bidden voor de Moeder-Kerk en hare ambtsdragers. Wij wenschen u een gelijken zegen met onszelven, wat zouden wij meer voor u kunnen begeeren? Moge de Evangeliebediening onder ulieden vol zijn van de kracht Gods, en mochten duizenden er door uit de duisternis geroepen worden tot het licht! Weest overvloedig in betrouwen op God en Zijn Evangelie. Hij is machtig ver te doen boven alles, wat gij kunt bidden of denken. Gelooft groote dingen van God, en verwacht groote dingen van God. Aan den Eeuwigen, Drieëenigen God bevelen wij u door Christus Jezus.

„De uwe, in naam der geheele Kerk,

„C. H. Spurgeon."

Dit hoofdstuk kan gevoegelijk eindigen met Ds. Spurgeon's getuigenis van de Godsvrucht en eensgezindheid der Kerk van den Tabernacle, benevens zijne ernstige waarschuwing omtrent hetgeen geschieden zou, indien een zoo hoogelijk bevoorrecht gezelschap van menschen ooit ontrouw zou worden bevonden: „Ik dank God, dat wij zeer vele warme, ernstige Christenen hebben, die aan deze Kerk zijn verbonden, — ja, ik durf wel zeggen, zulke ware, beminnenswaardige heiligen, als ik niet gedacht had ooit te zullen aanschouwen. Ik heb in deze Kerk de herleving gezien der apostolische Godsvrucht; en tot eer van God wil ik zeggen, dat ik even ernstige en oprechte vroomheid heb gezien, als waarvan Paulus of Petrus ooit getuigen zijn geweest. In sommigen, hier tegenwoordig, heb ik zulk een Godvruchtigen ijver, zulk een heiligheid van leven, zulk eene toewijding aan het werk des Meesters opgemerkt, dat Christus zelf er met blijdschap op moet hebben nedergezien. Het heeft Gode behaagd ons met grooten vrede te zegenen. Wij zijn door geen woord van valsche leering, door geen opstaan van ketters in ons midden, door geene scheiding of verdeeldheid beroerd geworden. Dit is een heerlijke, groote zegen, doch Satan maakt het tot eene gevaarlijke zaak. Wij zouden kunnen gaan denken, dat het voor ons niet noodig is te waken, dat wij wel altijd zijn zullen, zooals wij nu zijn; en Diakenen, en Ouderlingen, en Leeraar, en de Leden der gemeente kunnen allen ophouden te waken, en dan zal „de wortel der bitterheid" opwaarts spruiten in den veronachtzaamden hoek, totdat hij te diep en te vast in den grond zit, dan dat wij in staat zouden zijn om hem uit te trekken. Schoon wij niet vrij zijn van tien duizend fouten en gebreken, heb ik toch dikwijls de goedheid Gods bewonderd, die ons bekwaam heeft gemaakt om elkander vast te houden en te zeggen: Wij hebben elkander lief om Christus' wil en om den wille der waarheid, en wij hopen in elkanders liefde te leven totdat wij sterven, wenschende, om, zoo het mogelijk ware, naast elkander in hetzelfde graf begraven te worden. Ik dank God hiervoor, want ik weet, dat er meer dan genoeg kwaad onder ons is, dat verdeeldheid onder ons teweeg kan brengen. Wij, die ambten vervullen in de Kerk, hebben dezelfde natuur als de anderen, en zouden daarom van nature de oppermacht aan ons willen trekken, en iedereen onder ons zou, overgelaten aan zichzelven, toegeven aan een boos humeur, en velerlei redenen vinden om van zijn broeder te verschillen. Allen zijn wij dikwijls beleedigd geworden, en hebben even dikwijls anderen beleedigd. Wij zijn zoo onvolmaakt een gezelschap van menschen als maar ergens gevonden kan worden, maar wij zijn één in Christus. Wij hebben allen iets van elkander te verdragen gehad, en het is mij als een wonder, dat zoo vele onvolmaakte menschen zoo langen tijd goed met elkander hebben kunnen omgaan. In het geloof lees ik boven de deur van onzen Tabernacle dezen tekst: „Als Hij stilt, wie zal dan beroeren?" Toen sommigen van onze leden zich bij onze Kerk hadden aangesloten, werd ik zeer ernstig tegen hen gewaarschuwd. „Die-en-Die", zeide men, „heeft in onze Kerk zooveel onrust en moeite teweeggebracht, dat hij, zoo Ds. Spurgeon hem aanneemt, ook in den Tabernacle krijg en beroering zal brengen." Maar diezelfde personen zijn het ijverigst geworden

in den arbeid onzer gemeenschap, en, in stede van twist en oneenigheid te zaaien, hebben zij gevoeld, dat er zoo veel te doen is, dat het wel jammer zou zijn om ook maar een greintje kracht te verspillen in twist met andere kinderen Gods. Indien iemand denkt groot en voornaam te zijn, dan verdwijnt zijne grootheid, zoodra hij zich bij ons talrijk heir heeft gevoegd. Soms werd ik door mijne medebroeders in de Evangeliebediening gewaarschuwd tegen dezen of dien, die lastig voor hen geweest was, en zich nu bij ons wenschte aan te sluiten. Men had mij gezegd, dat ik nauwkeurig het oog op hem moest houden, want hij zou mij zeker zorg en verdriet baren; maar ik heb geantwoord: Er is niemand, die mij ooit kwelt, want ik laat niemand toe mij te kwellen. Velen van hen, die men zoo gevaarlijk acht te zijn, moeten slechts wat te doen hebben; er is te veel werkkracht in hen, die ongebruikt blijft. Ik zet hen aan het werk, en dan zijn zij niet langer lastig; en zoo zij dan nog niet genezen zijn, geef ik hun nog meer te doen. Zij hebben te veel geestkracht voor kleine plaatsen, en moeten ergens wezen, waar hunne gaven en krachten gebruikt kunnen worden, want dan hebben zij minder tijd om te letten op de dingen, die hun niet naar den zin zijn. Het is mogelijk, mijne Broeders, dat velen van u den vrede niet genoeg waardeeren, die onder ons heerscht. Ach, gij zoudt hem wel op prijs stellen, indien gij hem moest verliezen! O, hoe hoog zoudt gij hem schatten, indien ooit twist of scheuring onder ons ontstond! Dan zoudt gij terugzien op deze gelukkige dagen en ze van harte betreuren, en gij zoudt bidden: „Heere, voeg ons weder te zamen in eenheid des geestes, laat ons wederom elkander liefhebben, want liefde is in eene Kerk het onmisbare element om gelukkig te zijn.”

Indien wij, als Kerk, ontrouw worden; indien wij onze eerste liefde verlaten; indien wij niet pleiten in het gebed en de bekeering zoeken der zielen, dan zou God ons Zijne tegenwoordigheid kunnen onthouden, gelijk Hij dat gedaan heeft met Kerken, die eens Zijne Kerken waren, maar het nu niet langer zijn. De reiziger verhaalt u, dat hij, door Klein-Azië trekkende, de bouwvallen ziet van de steden, die eens de zeven gouden kandelaren zijn geweest, waarin het licht der waarheid helder geschenen heeft. Wat zal hij thans zeggen van Thyatira? Waar zal hij Laodicea vinden? Zij zijn voorbijgegaan, en waarom zou dit niet ook met deze Kerk kunnen geschieden? Ziet op Rome, dat eenmaal de roem was der Christelijke Kerk; hare bedienaars waren talrijk, en hare macht over de wereld zeer groot ten goede; en nu is het de plaats, waar Satans zetel is, en zijne synagoge is de synagoge der hel. Hoe is dit? Zij is van hare oprechtheid afgeweken; zij heeft hare eerste liefde verlaten, en de Heere heeft haar van zich weggedaan. Zoo zal Hij ook met ons doen, indien wij tegen Hem zondigen. Gij kent de ontzaglijk ernstige Schriftuurplaats, Jeremia 7 : 12: „Gaat nu henen naar Mijne plaats, die te Silo was, alwaar Ik Mijn naam in het eerst had doen wonen; en ziet, wat Ik daaraan gedaan heb vanwege de boosheid van Mijn volk Israël.” God had het eerst Zijn Tabernacle te Silo geplant, maar hij werd verontreinigd door de zonen van Eli, zoodat de Tabernacle weggenomen werd, en Silo eene woestijn werd. Zoo zou het ook met deze bloeiende Kerk kunnen gaan. Indien de gerechtigheid deze

bezoeking over u brengt, dan kunt gij uwe bidstonden houden, — waarschijnlijk zullen deze echter spoedig ophouden — maar wat zullen deze vormelijke gebeden u baten? Gij kunt wien gij wilt voor u laten prediken, maar waartoe zal het dienen? Ik weet wat gij doen zoudt, indien sommigen van ons waren ontslapen, en de getrouwen in het graf waren gelegd, — indien de Geest Gods van ons ware geweken, gij zoudt zeggen: Wel, wij zijn nog eene talrijke, invloedrijke gemeente; wij zijn bij machte om een welsprekenden predikant te beroepen en te betalen, met geld verkrijgt men alles. En gij zoudt den talentvollen prediker krijgen, en dan zoudt gij een orgel en een koor willen hebben, en vele andere fraaiigheden, die wij nu met vreugde willen missen. En indien dit het geval ware, dan zouden al die ijdele pogingen tot grootheid falen, en de Kerk zou weldra tot eene versmaadheid en aanfluiting worden. Dan zou er gezegd worden: „Wij moeten verandering brengen in het bestuur en de administratie"; en dan zou er die verandering komen, en deze; maar indien de Heere geweken was, wat zoudt gij vermogen? Door welke middelen zoudt gij deze Kerk, of welke andere Kerk ook, kunnen doen herleven? Ach, hoe treurig was het om de vleeschelijke, stuipachtige pogingen te zien, die in sommige Kerken gedaan zijn! Bidstonden, die nauwelijks werden bijgewoond; bekeeringen hadden niet plaats, en toch zeide men: „Het is volstrekt noodzakelijk om den schijn te bewaren; wij moeten de menschen in de kerk zien te krijgen door gezang en door een fraai orgel, en de eene of andere uitwendige aantrekkelijkheid"; en de engelen zouden hebben kunnen weenen, als zij de dwaasheid aanzagen der menschen, die schier alles zochten behalve den Heere, die alleen een huis tot Zijn tempel kan maken, die alleen vermag eene Evangeliebediening eene bediening der barmhartigheid te doen zijn, zonder wiens tegenwoordigheid de plechtigste vergadering slechts als eene samenscholing is van menschen op het marktplein, en de welluidendste liederen als het gejoel van hen, die zich vroolijk maken bij eene bruiloft. Zonder den Heere zijn onze gezette hoogtijden, onze nieuwe maanden en Sabbatten Hem een gruwel, die Zijne ziel haat. Moge deze Kerk immer hare volstrekte en algeheele afhankelijkheid gevoelen van de tegenwoordigheid Gods, en nooit ophouden Hem ootmoedig te smeeken om vergeving harer menigvuldige zonden, en dat Zijn zegen op haar blijve rusten. Amen."

ZES-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Een Vacantiereisje in het Nieuwe Woud.

Op de publieke rustplaatsen voor de kruiers in de *City* van Londen kan men de woorden lezen: „Rust, maar talm niet," en die raad is onze aandacht wel waardig. Het *dolce far niente* noem ik geene luiheid; er is „een zalig niets-doen", dat de kostelijkste medicijn ter wereld is voor een afgematten arbeider. Als men moe wordt van hoofd, dan is rust niet méér luiheid dan slaap luiheid is; en niemand wordt lui genoemd, omdat hij op den behoorlijken tijd gaat slapen. Het is oneindig beter om vlijtig te slapen dan lui wakker te zijn. Weest echter altijd bereid om ook in uwe rusttijden goed te doen, en aldus een dienaar der gemeente te zijn, dan zal het niet noodig wezen, dat gij bekend laat maken, dat gij er een zijt.

C. H. S., *in „Lezingen voor mijne Studenten."*

Onlangs ging ik naar het Hospitaal van St.-Cross bij Winchester. Dáár wordt een stuk brood uitgereikt aan allen, die er om aankloppen; zoo klopte ik dan ook aan, vrijmoedig en onbeschroomd. Waarom ook niet? Als zij dat brood geven aan ieder, die er om komt, waarom zou ik er mijn deel dan ook niet van hebben? Ter bestemder tijd ging het luik open, en ik, en de vrienden, die bij mij waren, ontvingen ons deel. Daar het aan iedereen gegeven werd, heb ik mij niet vernederd door het aan te nemen, het was bestemd voor allen, en daarom werd het mij, als een dergenen, die gewillig waren om aan te kloppen, ook niet geweigerd. En indien nu het Evangelie gepredikt moet worden aan alle creaturen, waarom staat gij dan te knibbelen en te dingen als gij het Brood des Levens wenscht te verkrijgen? Waarom moet gij den tijd verkwisten met allerlei vragen en bedenkingen op te werpen, terwijl gij slechts behoeft aan te nemen wat JEZUS om niet schenken wil? Ik durf verzekeren, dat gij u niet met zulke spitsvondigheden zult ophouden als het op geldzaken aankomt. Als u eene erfenis is nagelaten, dan zult gij geen advocaat aanstellen om naar gebreken in den vorm van het testament te gaan zoeken, ten einde het van nul en geener waarde te verklaren. Waarom scheppen de menschen toch moeielijkheden voor hunne eigene zaligheid, in plaats van met blijdschap aan te nemen wat de oneindige goedertierenheid Gods zoo genadiglijk aan allen geven wil, die met een verbroken hart bereid zijn aan te nemen, wat God, de eeuwig Weldadige, zoo gaarne schenken wil?

C. H. S., *in eene leerrede, uitgesproken in den Tabernacle.*

Een leeraar moet wezen als eene zekere kamer, die ik te Beaulieu, in het Nieuwe Woud, gezien heb, waarin nooit spinrag gevonden wordt. Het is eene groote rommelkamer, die nooit geveegd wordt, en toch komt geene spin haar verontreinigen met het zinnebeeld der verwaarloozing. Zij is geplafonneerd met kastanjehout, en ik weet niet om welke reden de spinnen zich jarenlang verwijderd houden van dat hout. Hetzelfde werd mij medegedeeld in de gangen van de Winchester School. „Er komen hier nooit spinnen", zeide men. Zoo moet onze geest ook vrij blijven van beuzelachtige gewoonten.

C. H. S., in „*Lezingen voor mijne Studenten.*"

Een der meest geliefkoosde ontspanningen van mijn echtgenoot was een geheelen dag buiten door te brengen; rijdende over heuvel en door dal, door de lanen en fraaie dorpen van ons bekoorlijk graafschap Surrey. Menige liefelijke dag van rust werd aldus van weken van zwaren arbeid afgenomen, en zoo hebben eenige uren van „vrij-af" krachtig bijgedragen om het overwerkte hoofd en hart wederom te verfrisschen en te versterken. Hij placht dan des morgens vroeg te vertrekken, den een of anderen geliefden metgezel medenemende, of soms ook wel een anderen vermoeiden arbeider, en langzaam voortrijdende tot aan den middag, wanneer zij bij eene aangenaam gelegen herberg uitspanden en hun lunch gebruikten, om dan in de avondkoelte tegen zes of zeven uur weder thuis te zijn.

Die dagen van rust en ontspanning waren een groot genot voor Ds. Spurgeon, maar het genot was dàn eerst volkomen, als het een paar weken achter elkander kon duren. In plaats van dan met zonsondergang terug te rijden, ging hij verder, en het uitstapje strekte zich uit over verscheidene steden, waar hij nieuwe voorwerpen vond, die zijne belangstelling gaande maakten, en nieuwe indrukken ontving van plaatsen en personen. Het was bij die gelegenheden vermakelijk te zien, hoe zijne denkbeelden van behaaglijke rust en genot even duidelijk uitkwamen als zijn zich-niet-bekommeren om den uiterlijken schijn. Hij hield van eene gemakkelijke zitplaats in het rijtuig; maar hij gaf niet het minst om het uiterlijk aanzien er van; — een oud paard, dat den allesbehalve toepasselijken naam droeg van „Peacock" [1]), en een armoedig uitziend rijtuig — hij was er onverschillig voor, zoo zij slechts veilig en betrouwbaar waren op reis en hem wegvoerden uit het geraas der wereld en heenbrachten naar de kalmte en schoonheid van de rustplaatsen der natuur.

Wel herinner ik mij, — en zelfs met een gevoel van leedwezen, dat ik er toenmaals om gelachen heb — dat hij voor deze tochtjes eens een voertuig kocht van zoo ouderwetsch fatsoen, en zoo weinig elegant in de evenredigheid zijner afmetingen, dat wij het terstond „de koets van Punch" noemden, welken naam het daarna altijd heeft behouden. Deszelfs lachwekkend aanzien nam nog toe, toen het gepakt en klaargemaakt werd voor de reis, want van achteren kon er eene plank aan bevestigd worden om er de bagage op te bergen, welk gemak echter zeer veel bijdroeg tot het koddig aanzien van het geheel. In de schatting van den geliefden

[1]) Pauw.

eigenaar der equipage was deze inrichting echter een harer grootste aantrekkelijkheden, indien al niet het toppunt van wat schoon genoemd kan worden, en hoewel ik telkens weder moest lachen als ik het voertuig aanzag, had ik hem zoo lief, dat ik om zijnentwil „de koets van Punch” leerde waardeeren. Terwijl ik schrijf en de herinneringen aan die dagen vanouds in mij terugkomen als de golven van eene ver verwijderde kust, verheug ik er mij in te weten, dat aan zijne geringste wenschen met teedere liefde voldaan werd, en dat zijn stralend, liefdevol, innig tevreden gelaat, als hij op deze tochtjes uitging, veel dieper in mijn hart gegrift is dan de herinnering aan zijne onooglijke karavaan! Nooit was hij gelukkiger, dan wanneer hij zulke uitstapjes deed, en wie het voorrecht hadden van hem te vergezellen, zagen hem op zijn best voor wat het gezellige leven aangaat, en eenstemmig hebben zij getuigenis afgelegd van het liefelijke en bekoorlijke van zijn omgang.

Uit zijne dagelijksche brieven aan mij bij een dezer gelegenheden heb ik in dit eene hoofdstuk de geschiedenis samengesteld van zijne vacantieritjes, die bijgevolg al de aantrekkelijkheid heeft van een persoonlijk verhaal. Er komen ook, naar ik meen, sommige trekken in uit van zijn beminnelijk karakter, die op geene andere wijze zoo natuurlijk te voorschijn gebracht konden worden; — zijne groote verlustiging in de werken Gods; — zijne waardeering van de kleinste bijzonderheden van het liefelijke der natuur; — zijne zorge voor alle levende schepselen; — zijn kalm en tevreden gemoed; — zijne overgegevenheid onder alle omstandigheden aan zijn Meester en zijne toewijding aan zijns Meesters werk; — dit alles zal door zijne eigene penseelstreken levendig uitkomen.

Uit respect voor het „oude paard”, waarvan boven melding gemaakt is, en dat zooveel heerlijke reisjes met mijn lieven echtgenoot gedaan heeft, moet ik hier wellicht zeggen, dat de „edele grauwen”, waarvan aan het begin dezer brieven gesproken wordt, toebehoord hebben aan een lid van het reisgezelschap, die ook zelf de functie van koetsier op zich genomen had; maar in weerwil van die voorname betiteling hadden zij toch „de koets van Punch” voort te trekken.

„Alton, Juni 1873. — Ik heb heerlijke dagen. De paarden zijn edele grauwen; het rijtuig met den bagagebak van achteren uiterst gemakkelijk. Wij trekken voort met eene kalmte en waardigheid, zelden geëvenaard, en nooit overtroffen. Van Guildford reden wij naar den voet van MARTHA's Kapel, en klommen naar den top. Welk een uitzicht! Toen ging het weer naar beneden en terug naar Guildford en naar boven op de Hog's Back. Wij vergisten ons in den weg en kwamen toen op een ouden, verlaten Romeinschen weg, buitengewoon breed en heelemaal groen. Welk een landschap! De weg zelf was reeds fraai, en het uitzicht aan weerszijden prachtig. Zoo gingen wij voort tot Farnham, waar wij het middagmaal gebruikten, en in het park van den Bisschop gingen, dat gij u zult herinneren met zijne herten en zijne olmenlaan. De streek tusschen Farnham en Alton is liefelijk en vruchtbaar; maar er is niets bijzonders van te vertellen. Gisteravond heb ik een gedeelte van eene preek nagezien voor

de pers en ging om halftwaalf naar bed, sliep terstond in, en bleef den geheelen nacht rustig en zonder droomen slapen. Om zes uur werd ik wakker, stond op en zag het verdere van de preek na. Ik ben reeds zooveel beter, dat ik mij volkomen in staat gevoel om weer aan het werk te gaan. Van middag gaan wij naar Selborne. Hoe wenschte ik, dat gij bij mij waart! Maar ik zal u alles schrijven wat ik zie, en dat u kan helpen om u voor te stellen waar ik ben en wat ik doe. Van morgen ging ik hier in de kerk, en zag eene oude deur, die door de soldaten van het Parlement [1]) met ontelbare kogels doorboord werd; wij werden ook onthaald op een overvloed van orgelmuziek. De kerk is heel fraai gerestaureerd en met goeden smaak.

„Later, op denzelfden dag. De rit was heerlijk, en ik gevoel mij zoo wel. Selborne is een kleine hemel van verlustiging. Het is Zwitserland in miniatuur, waar men bij elke kromming van den weg nieuwe natuurtooneelen aanschouwt. Als het in een vreemd land lag, dan zou de heele wereld er heen reizen. Wij waren allen verrukt, en hoe kon het ook anders? Wèl heeft White over zoo keurig een onderwerp heel fraai kunnen schrijven. Heuvel en ravijn, beek en glooiing, duin, laan en bosch, — men heeft het alles binnen een zeer kleinen omtrek en in eindelooze verscheidenheid. Wij keerden terug naar Alton om een gedeelte van ons gezelschap naar huis te zenden, en nu hebben wij een krijgsraad belegd en zijn tot het besluit gekomen om morgen weer naar Selborne te gaan, en nog iets meer van dat juweel van een dorp te zien.

„Selborne. — Welk een heerlijken morgen hebben wij gehad! Wij beklommen den Hanger boven het dorp langs een zigzagvormig pad en genoten van een uitgestrekt vergezicht. Het was heerlijk onder de hooge beuken te dwalen en neer te blikken op het dorp, en dan weer langs slingerpaden naar de plaats af te dalen. Wij gingen naar het huis van White en werden zeer vriendelijk ontvangen door Professor Bell en zijne vrouw, beiden zeer hoog bejaard. Wij werden spoedig bekend, en men bewees ons allerlei beleefdheid. De armen klagen, dat de predikant hen veronachtzaamt, en dat zij niets van hem te hooren krijgen, dat zij kunnen begrijpen. Wij dwaalden rond als in een paradijsje en vertrokken toen naar Alresford. Hoe heb ik genoten, en hoe gezond en wel gevoel ik mij! Wij zijn allen zoo verrukt van die heerlijke natuur, dat wij niet weten hoe wij dankbaar genoeg kunnen zijn. O, dat gij hier waart! En een dezer dagen zult gij, naar ik hoop en bid, in staat zijn, hier te komen.

„Van Alresford reden wij hierheen (Winchester) door de schoone vallei van de Itchen, en uw lief briefje was al wat ik noodig had om mij vol van blijdschap te doen zijn. Tot aan Woensdag hebben de brieven zich hier opgehoopt. Ik heb er reeds vijf en twintig beantwoord, en de heer B. nog vele andere; en zoo kunnen wij het werk bijhouden.

---

[1]) In den burgeroorlog onder Karel I.

„Winchester is eene zeldzame oude stad. Wij gingen eerst naar het Hospitaal van St.-Cross, en kregen een stuk brood en een beker bier. De bekers zijn van hoorn met vijf zilveren kruisen er op; en mijn trio van vrienden kocht er een voor mij als een *gedachtenis* en present voor mijn aanstaanden jaardag.

„Ik bemerkte, dat *arme* mannen een groote homp brood namen, terwijl heeren zich tevreden stelden met een klein stukje, en ik dacht: Ach! niemand leeft en teert zoo ten volle op Christus als de armen en de hongerigen. Tegen den middag houdt de uitdeeling op, maar de goedertierenheid Gods is tot in eeuwigheid.

„De gastvrijheid van St.-Cross genoten hebbende, begaven wij ons naar den rechthoek onder den boog van den Beaufort-Toren. Het is hier, dat de uitdeeling plaats heeft, en hier zagen wij eenigen der oude broeders in hunne toga's met witte kruisen er op. Er zijn dertien van deze gepensionneerden; zij krijgen alle dagen twee pinten bier te drinken, en op „vreugdedagen" warme jenever en bier! Deze oude Saksische inrichtingen schijnen bier als de groote noodwendigheid des levens beschouwd te hebben! Wij wandelden en praatten, en zaten toen neder op de trap, die naar de eetzaal voert, en zagen het vreemdsoortig tooneel rustig aan. In den tijd, toen het gebouw opgericht werd, waren schoorsteenen eene nieuwe uitvinding, en daarom zijn zij alle *van buiten* aangebracht, en hebben dus een koddig aanzien. Aan de eene zijde bevinden zich de kruisgangen en aan de andere zijde eene zeer schoone kerk, waarin tweemaal per dag eene godsdienstoefening wordt gehouden.

„Daarna gingen wij naar den heuvel van St.-Catherine; daar ik er echter niet aan denken kon om hem te beklimmen, volgden wij den oever der rivier, totdat wij aan de Kathedraal kwamen. Hier deed een zeer verstandelijk ontwikkelde gids een paar uren voorbijvliegen, alsof het een paar minuten waren. Ik weet nu meer van bouwkunde dan ik ooit gedacht had te kunnen leeren, en kan nu heel vloeiend praten over Vroege Engelsche, Versierde, Normandische bouwkunde, enz. Het was wonderlijk de kisten te zien, waarin de beenderen van Edgar, Ethelwulf en al de oude Saksische koningen bewaard worden, alsmede de Sarcophaag van William Rufus. Er is een caleidoscopisch venster, geheel van de echte oude materialen, maar zonder teekening, orde of rangschikking; het deed mij denken aan sommiger theologische kennis, — hun stelsel heeft het karakter van „zooals-'t-u-maar-belieft." Wat wij het mooist vonden was een kansel, dien ik beklom. Het gansche gebouw was uiterst belangwekkend, tot zelfs de grafkelder toe, waarin wij ook afdaalden.

„Amesbury. Zondag. — Gisteravond gingen wij in het Abdij-Park, eigendom van sir Edward Antrobus. De Avon stroomt door het domein met velerlei bochten, zijtakken en kronkelingen. De landerijen zijn bedekt met bosch, maar zóó weinig bezocht, dat wij het schorre gekraai hoorden van den fazant, het gekir der duiven, den schreeuw van den watervogel, het zingen der tallooze vogels en het plassen der springvisschen, maar geen geluid

van den voetstap eens menschen. Wij zaten op eene sierlijke brug en luisterden naar de welsprekendheid der natuur, terwijl de rivier zich beneden ons voortspoedde. De familie van huis zijnde, hadden wij verlof om overal te wandelen, en wij maakten er goed gebruik van. Van morgen stond ik op om zes uur, kleedde mij langzaam aan en peinsde; toen ging ik naar beneden en werkte een uur aan *The Interpreter*. Ik denk vandaag niet te prediken, behalve met mijne pen, en het is mij een genot om dat instrument te gebruiken als de gedachten overvloedig zijn. Mocht ook gij een rustigen dag hebben en krachten verzamelen! Moge de Heere, de God Israëls, mijne geliefde huisvrouw zegenen, en Zijn aangezicht over haar doen lichten!

„Gistermorgen hadden wij eene korte en liefelijke godsdienstoefening, en daarna gingen wij weder het bosch in. O, hoe heb ik gewenscht, dat gij bij mij kondet zijn! Verbeeld u eene opeenvolging van door beuken gevormde kathedralen; de pilaren alle van zilver, en het dak van smaragdgroen kantwerk, en glinsterende sterren van zonlicht; de muren van dicht naast elkander staande olmen, en de vloer van roode en bruine bladeren, waar de voet tot aan den enkel inzinkt, zachter dan een fluweelen tapijt. Het regende, maar onder de olmen hoorden wij slechts het gekletter; en terwijl wij stil lagen, hoorden wij de wilde eenden op de rivier in de diepte, die elkander liefkoosden of met elkander krijgden. Weldra kwam de zon te voorschijn, en wij wandelden door de majestueuze lanen naar een heuvel, die zich als een klip boven de Avon verheft met het Abdij-Huis in front en Beacon Hill met de Wiltshire-duinen en eene menigte *tumuli*. Hier zagen wij weder fazanten aan de andere zijde van de beemd; een er van was wit, en wilde eenden en waterhoenders op de rivier, duikende, zwemmende en elkander navliegende. Overal om ons heen waren zwaluwen. Nu en dan kwamen houtduiven, waarvan sommige in de boomen zaten te kirren. Valken balanceerden zich in de lucht, troepen van spreeuwen vlogen boven ons hoofd als meteoren in November; lijsters en merels zongen, en op donzige, gele vlerken kwam uw vriend, de uil, met zijn witte borst en rond gezicht, die zich heen spoedde naar het woud, en gevolgd werd door een anderen, wiens zachte vlucht op zijne stille, wijd uitgestrekte wieken u van vreugde uw hoofd aan mijne borst zou hebben doen leggen, fluisterend: „O man, hoe schoon is het alles!" En al dien tijd sprongen de visschen alsof zij heelemaal thuis waren, want wij stonden zóó hoog boven hen en boven alle andere dingen, alsof wij op een kerktoren stonden. Toen daalden wij af door groene lanen en deden de konijnengezinnen opschrikken, en, als wij stilstonden, zagen wij hen huppelen en springen, terwijl de hazen rechtop zaten, zoodat men, wanneer men alleen hun rug zag, ze voor boomstompen kon houden, als hunne ooren ze niet hadden verraden. Ik zend er u een schetsje van. Een van ons niesde, en dat deed hen wegloopen of liever wegspringen. Toen kwamen wij bij jonge patrijzen en hoenderkorven, maar wij gingen er dadelijk vandaan, uit vrees van ze te schaden; en zoo gingen wij terug voor de thee langs den oever der rivier, het pas gemaaide hooi ruikende. Het was een liefelijke Sabbat.

Vandaag en gisteren heb ik vier en twintig bladzijden van *The Interpreter* geschreven, en moet er, als ik kan, nog zestien schrijven. Ik groet u, Geliefde, met eene liefde zoo diep en zoo breed als de zee.

„Lyndhurst. — Drie kostelijke briefjes van u, doorgeurd met de liefde, die ik boven alle aardsche dingen waardeer. Het is hier zoo heerlijk en schoon, dat het een genot zal wezen om een paar weken te blijven, veel beter dan om ergens anders heen te gaan. Op weg hier naar toe reden wij door Broadlands [1]) en wij hebben het kasteel van binnen goed gezien. Er is daar eene zoo schoone verzameling van schilderijen als ik ooit gezien heb, verdeeld over een huis, overvol van alle gemakken en genoegens. Van de Temples en Palmerstons hingen zeer schoone portretten aan de wanden; maar er waren ook vele schilderstukken van sir Joshua Reynolds, sir Peter Lely, Wouwerman en andere groote meesters; vele Hollandsche schilderijen en een groot aantal zeer belangrijke en waarlijk leerrijke kunstwerken. Eene mijl verder op zagen wij Emly-Park, waar miss Nightingale werd geboren, en nog vier of vijf mijlen verder kwamen wij in de wildste natuurtooneelen van het woud, het was eene eindelooze woestenij van schaduw. Hier zagen wij den Rufus-Steen, waarvan ik u alle drie zijden zend. Ik kocht ze ter plaatse van een armen jongen in een boerenkiel. „Moeder schildert ze, Mijnheer”, was het antwoord van den knaap op mijne vraag: „Waar koopt gij ze?” Waar denken de Selborners toch aan, dat zij geene photographieën hebben van hun liefelijk dorp? Hoe levendig wordt de geschiedenis, als zulke gedenkteekenen ons voor oogen komen! Hier begon het te regenen, maar wij hadden nog slechts een rit van ongeveer vier mijlen naar Lyndhurst, waar wij onder afwisseling van regenbuien en zonneschijn aankwamen.

„Zoo eindigt de kroniek van deze week. Ik denk niet, dat wij meer hadden kunnen zien, en zeker zou niemand in de afwezigheid van eene geliefde echtgenoote meer hebben kunnen genieten. Hoe gaarne zou ik gewild hebben, dat gij de patrijzen hadt gezien en de konijnen, en allerlei vogels, en boschboomen, en cederen, en rozen en kamperfoelie! Het kan nog gebeuren. De Heere vertrooste uw hart, gij dierbaarste onder de vrouwen! Ontvang de verzekering van mijne innige, vurige liefde!

„Gistermorgen deden wij een toer door „The Manor” en hier kwamen wij aan een waren *Oceaan van rhododendrons!* Groote golven van deze bloemen verhieven zich tot boomen, of zonken weg in diepe holten, en dat voor ongeveer eene mijl lang en een vierde mijl breed. De azalea's en zeldzamer rhododendrons hebben nu gedaan, maar er blijft nog genoeg over om eene weergalooze zee te vormen van kleuren en schoonheid! Hoe heb ik gewenscht, dat gij hier waart! Van daar reden wij naar het Kasteel Malwood, waar Rufus sliep in den nacht vóór hij werd vermoord. Het staat op een ronden heuvel, en de eigenaar heeft boomen in het woud laten rooien, om eenige zeer heerlijke vergezichten te krijgen. Het is als een

---

[1]) Het landgoed van lord Palmerston.

cirkelvormige beeldengalerij, want door eene lijst van groen heenkijkende, ziet gij steden en dorpen van heinde en ver. Niemand dan een man van smaak zou aan zoo iets hebben kunnen denken, en het zoo goed ten uitvoer hebben kunnen brengen. Sommige van die vergezichten zijn wonderschoon; geen schilder zou ze kunnen weergeven; zij zijn zoo ver en toch zoo ruim en vol van allerlei bijzonderheden. In den namiddag was de lucht laag, geen windje bewoog zich, het was zwoel en onweerachtig. Wij hadden hoofdpijn, en hoewel wij uitgingen om te wandelen, konden wij nauwelijks ademhalen.

„Zondag. — Ik ben in de kleine kapel der Baptisten geweest en werd zeer verkwikt door eene eenvoudige preek over den tekst: „Meester! bekommert het U niet, dat wij vergaan?” Daarna deden wij eene wandeling in het bosch en spraken met elkander of hadden eene stille overpeinzing. Het is iets groots, om vijf minuten nadat men uit de kerk kwam, reeds in de diepte van een woud rond te dwalen!

„Maandag. — Van morgen zijn wij weer van tien tot twaalf uur in het bosch geweest. Op éene plaats ziet men groote massa’s van beukeboomen, daarna eiken, en dan laag geboomte en kreupelhout. Daar tusschen in groene grasperken, bloeiende valleien, opene plekken, ravijnen, heuvels en dalen. Soms verdwijnen de boomen en ziet men niets dan hei, brem en lage struiken. Overal wordt uw blik verrast door hutten in hoekjes, zoo geheimzinnig verscholen als de verblijfplaats der feeën. Het vee met klokjes aan den hals doet een Alpengeklingel hooren; paarden en zwijnen gaan u in gansche troepen voorbij. Alles is schilderachtig, en de ruimte grenzenloos. Men zou spoedig kunnen verdwalen, want talloos zijn de wegen en paden, die zich in alle richtingen kruisen. Het wriemelt van vogels en insecten; bloemen en allerlei mossoorten vindt men er in grooten overvloed. Het is eene wereld van schoonheid; ik kan er niet minder van zeggen. De stammen der statige boomen, bedekt met allerlei mossoorten, zijn de bekoorlijkheid zelve, en de tooverachtige eiken hebben nu eens een koddig en dan wederom een plechtig aanzien. Lyndhurst is niet meer dan een dorp, maar het ligt in het woud, en dat maakt er het bekoorlijke van uit. Gij kunt er overal in ronddolen, zonder dat iemand u bemoeielijkt wegens „verboden toegang.” Wij hoopten eenige der damherten te zien, en de eekhorentjes, maar zijn er nog niet in geslaagd. Van morgen ontdekten wij een murmelend beekje, en indien sedert den val van ADAM ooit schoonheid op aarde bestaan heeft, dan hebben wij haar nu gezien. Het vingerhoedskruid op de heuvels, de zeldzame varens bij de rivier, het kabbelende water tusschen de met mos bedekte molshoopen, de kleine met tijm begroeide hoogten, de roode vloer onder den tempel der beukenschaduwen, — het was alles onvergelijkelijk schoon! Hoe zou het mijn genot verhoogd hebben, als gij hier waart om er in te deelen!

„Dinsdag. — Een toertje in den avondstond was verrukkelijk vanwege de koelte en de schaduwen en de lichtstralen van de ondergaande zon, die

hier en daar de toppen der boomen verlichtten, schitterden op de oude wortels, en de hooge kolommen des wouds verguldden. Ik gevoel mij zoo vredig en kalm. Geen plekje op aarde is zoo geschikt om aan een vermoeid brein rust te bezorgen. Het is beter dan steden, schilderijen, ja zelfs dan bergen, want het is alles zoo vredig, en er is zelfs niet het verhevene om de gewaarwordingen van den geest in beroering te brengen. Men rust, en staart op een spinneweb, gansch verzilverd en bezaaid met diamanten van dauw; een kever, zwaar in zijne vlucht; een waterjuffertje, dat zich voorwaarts spoedt als een ridder, die zijn vijand aanvalt; een veulen, dat met lustige sprongen aan de zijde zijner moeder dartelt; eene slang, die haastig onder de roode bladeren wegschuifelt, of een patrijs, die zich wegspoedt over de hei! Gode zij dank voor zulke vredige natuurtooneelen!

„Wij gingen door Bolder Wood en Mark Ash, en hebben de verwonderlijkste boschtooneelen gezien, die ik mij ooit heb kunnen voorstellen. De hooge beuken en eiken zijn zoo fantastisch, dat zij koddig of tooverachtig schijnen. Zij zijn boven alle beschrijving wonderlijk, en men zou ze twaalf keer op een dag kunnen aanstaren, zonder de helft van hunne schoonheid te zien. Het verwonderlijkste van alles is de vliegende stut van den beukeboom, dien ik nooit te voren had opgemerkt. Een lange tak is ondersteund door een anderen tak, die er zich van beneden bijvoegt en er in groeit, zoodat hij er de steun van wordt. Uit dit eigenaardige van den beuk ontstaat iets zeer zeldzaams van groei, want er zijn soms drievoudige uitloopers als deze, en zoo worden dan groote takken in elkander gestrengeld, terwijl een andere maal een enkele tak zich kronkelt onder een anderen, met het blijkbare doel hem te ondersteunen. Er zijn vormen en gestalten, die zeer wanstaltig zijn, en kronkelingen uiterst zonderling, maar het éene doel schijnt te zijn elkander te steunen, en door deze vreemde ineenstrengeling elkanders kracht te vermeerderen. Evenzoo behoorden geloovigen elkander te helpen; zijn zij niet allen takken van denzelfden boom?

„Wij hebben in deze week ook de Beaulieu-Abdij bezocht, die nu eene ruïne is; enkele merkwaardige deelen er van zijn echter overeind gebleven, en de fondamenten der gebouwen zijn op den grond aangeduid door eene soort van steenen rand, zoodat men in gedachten het gansche gebouw weer kan herstellen. Wij vermaakten ons door te trachten een opschrift op een gebroken gedenksteen te ontcijferen, maar konden niet slagen. Welk een zegen is het om eene *volledige* Openbaring te hebben, want anders zouden wij de beteekenis willen ontcijferen van hetgeen wij zien konden, en ons in eindelooze gissingen verliezen omtrent hetgeen op een verloren brokstuk wellicht geschreven had kunnen zijn. Ik gevoel mij aldoor beter, en de gansche oceaan mijner liefde behoort u.

„19 Juni 1873. — Dit is mijn negen-en-dertigste verjaardag, en ik wensch God te loven, dat Hij mij gespaard en gezegend heeft, en mij als een Zijner kostelijkste gaven mijne eigene dierbare huisvrouw geschonken

heeft. Mogen wij nog lang voor elkander gespaard blijven, en hiernamaals voor eeuwig bij elkander zijn! Ik dank u voor uwen kostelijken brief. Voorwaar, het is wel heerlijk om zoo bemind te worden en wederkeerig zoo lief te hebben, dat ik ook gebrekkige uitdrukkingen zou verstaan, hoeveel meer niet nog de teedere woorden, die gij gebruikt. God zegene u! Het heeft den geheelen dag geregend, en zoo hebben wij allen aan onze ijdelheid toegegeven en ons photographisch portret laten maken. Men heeft mij eene kopie van de groep beloofd voordat deze naar de post gaat, hoewel zij niet lang genoeg in het water gelegen zal hebben om het verbleeken te beletten; maar als zij u ook maar één oogenblik genoegen doet, zal zij aan mijn doel hebben beantwoord.

„Hoe vindt gij uwen „oude" in het woud? Ziet hij er niet kalm en gelukkig uit? Ik denk, dat het oude blok, waarop hij zit, net bij hem past, en zijn oude, kale jas eveneens! Ik houd meer van deze photographie dan van alle andere portretten, die ooit van mij gemaakt zijn; ik ben benieuwd of gij er ook van houden zult.

„Nadat ik u gisteren geschreven heb, heb ik wat gewerkt aan *The Interpreter,* maar gevoelde weldra, dat een mijner oude aanvallen terugkwam, en zoo gingen wij uit om eene lange wandeling te doen, en om zoowat over tienen in den avond waren wij verdwaald in het dichtste van het woud, en herkenden slechts door het klokgelui de richting, waar Lyndhurst ligt. Na door hoog gras, braamstruiken en kreupelhout heengeworsteld te hebben, kwamen wij eindelijk aan den rand van het dicht begroeide gedeelte van het woud, waar wij rondgedwaald hadden; maar een sloot en een vijver versperden ons den weg. Er waren echter eenige dwarsbalken overheen, en zoo konden wij toch uit het bosch komen. Wij landden aan in een veld van hoog gras, zagen een paadje, dat naar eene hut voerde, kwamen toen in den tuin, en konden het voorhek uit, zonder dat iemand ons in den weg trad. Dit avontuur heeft mij goed gedaan, want ik heb er den geheelen nacht op geslapen.

„Vandaag gingen wij het tooneel van ons nachtelijk dwalen in oogenschouw nemen, om te ontdekken, waar wij van den weg afraakten. Wij hebben twee uur rondgeloopen in het woud zonder eene levende ziel te ontmoeten. Vogels, konijnen, vliegen, mieren en spinnen waren onze eenige metgezellen, behalve den Eene, met wien wij liefelijke gemeenschap konden oefenen, en over wiens Woord wij tot elkander hebben gesproken.

„Wij hebben een toertje gedaan naar Lymington. Het was verrukkelijk om door het woud te rijden. Elke weg heeft zijne eigenaardigheid; en er is nergens eenzelvigheid. Ik had een flinken voorraad traktaatjes bij mij, en heb er de streek goed mede bezaaid. Lymington is eene aanzienlijke plaats, maar ik kon er geene goede photographie van krijgen voor u. Wij gingen naar de kade en namen plaats in de stoomboot naar Yarmouth op het eiland Wight. Het was zoowat een halfuur stoomens, en wij zagen het Kasteel Hurst, en rechts van ons de Naalden. Yarmouth is een armoe-

dig plaatsje, maar wij wandelden op het strand, en zaten een poosje neder om van het heerlijk uitzicht te genieten. Fraaie jachten zeilden voorbij, en er waren eene groote menigte bruinvisschen. Nadat de regen ons in huis had gehouden, is het fraaie weder van heden dubbel aangenaam. Om zeven uur naar Lymington terugkeerende, reden wij terug naar Lyndhurst, waar ik een zeer bijzonder lief briefje vond van mijne geliefde. Ik ben zoo blij, dat gij houdt van de photographie. Het is mij een wezenlijk genot u pleizier te doen. Ik gevoel mij bijzonder wel. Mijne Dierbare, geve de Heere ook u herstelling, en make Hij u gelukkig met mij op reisjes, die wij dan samen zullen overleggen. Hoe heerlijk zou ik het vinden, om u dit groote, majestueuze woud te toonen! Het is het prachtigste in geheel Engeland!

„Gisteren hadden wij een heerlijken namiddag. Wij reden langs Christchurch Road en namen den photograaf met zijn toestel mede in de hoop van eenige mooie platen te krijgen. Wij werden echter teleurgesteld door de zon, die zich schuilhield achter de wolken. Toen zonden wij het rijtuig terug en volgden te voet het beekje, genaamd de Millifont, in al deszelfs kronkelingen. O, Geliefde, wat heerlijke gezichtspunten waren daar! Hier had het water de aarde weggespoeld van onder de boomen, een geheel netwerk van wortels blootleggende, ginds groeiden trossen van waterleliën, welker groene bladeren de beek plaveiden. Het eene oogenblik bevonden wij ons op een zandeiland in het midden der beek, in het volgende oogenblik was de oever hoog boven het water, gelijk de heuvels aan den Rijn, in miniatuur. Vreemdsoortige motten en schoenlappers zweefden over de poelen, en hier en daar sprong een visch uit het water naar boven, terwijl gansche hoopen van stekelbaarsjes snel wegzwommen, zoodra onze schaduw er op viel. Wij staken het stroompje over op een enkelen pijnboom, ruw en ongeeffend; als wij in het water waren gevallen, zou het er niet erg op aan zijn gekomen, behalve in zoover wij niet spoedig droge kleeren hadden kunnen aantrekken. Die geheele wandeling was volkomen eenzaam, onder de hooge boomen. Het was zoo wonderlijk neder te zitten in de stilte, alleen afgebroken door het liefelijk geruisch der beek, of het gerucht van een voorbijvliegenden vogel, of den schreeuw van den watervogel, of de verrassing van een luid gekraak, zooals men het wel eens bij sommige weersgesteldheden van meubelen hoort. Een hond begroette ons met een aanhoudend blaffen, en wij vonden zijne meesteres, eene schilderes, die op eene zandbank in den stroom zat, bezig met schetsen te maken. De hond gevoelde blijkbaar, dat hij haar beschermer was, maar ik denk niet, dat wij de dame gezien zouden hebben, zoo hij ons niet opmerkzaam had gemaakt op hare tegenwoordigheid. O, het was heerlijk op dat bed van mos neder te liggen onder een schaduwrijken beuk, met varens en vingerhoedskruid van rondom, en het water kabbelende aan onze voeten! Het was balsem en hartsterking voor mij.

„Bishop's Waltham. — Van morgen omstreeks negen uur verlieten wij het heerlijke Lyndhurst, en reden langs een fraaien weg naar Southampton,

staken het veer over om naar Netley te gaan en er de ruïnen van de Abdij te bezichtigen. Geen plaats ter wereld kon behaaglijker zijn om er een uur uit te rusten. Op sommige plaatsen kan men opklimmen tot den top. Het heeft mij zeer geïnteresseerd, doch ik moest voortdurend zeggen: „Hoe wenschte ik, dat mijn vrouwtje hier ware!” Van daar gingen wij het Victoria-Hospitaal zien. Het Hospitaal is het langste gebouw van Engeland; ik denk, dat het bijna eene halve mijl lang is. Daarna gingen wij over de heuvels naar Botley, waar men van een zeer uitgestrekt vergezicht geniet, en toen verder naar deze zeer eigenaardige oude stad. Wij hebben rondgedwaald in de ruïnen van een kasteel-paleis, waar Hendrik II en Richard Leeuwenhart vanouds feest hebben gevierd. Het was een koele, liefelijke dag, en de weg was prachtig.

„Liphook. — Van morgen vertrokken wij van Waltham, en reden over eene verhevenheid, waar wij een heerlijk uitzicht hadden. Wij keerden ons af van den weg en gingen naar Winchester Hill, — een groot Romeinsch of Britsch aardwerk op eene hoogte. Naar luid der overlevering moet Winchester hier gestaan hebben, maar ik kan het niet gelooven. Op het groote Duin zijn verscheidene *tumuli*, die in deze streek zoo menigvuldig zijn als braambessen. Welk een kostelijke lucht is het hier! Hoe frisch kwam zij ons tegen van de zee! Het was heerlijk na de vermoeienis, die het mij kostte om den heuvel te beklimmen! Toen ging het afwaarts naar East Meon, waar eene oude kerk staat, en daarna staken wij eene lange vallei over tusschen twee groote rijen van duinen. Prachtige gezichten! Niemand behoeft naar Zwitserland te gaan om verhevene natuurtooneelen te zien! Te Petersfield vond ik een lief briefje van mijne geliefde huisvrouw. Mogen Gods zegeningen op haar rusten! Van avond kwamen wij te Liphook, en hadden een heerlijk uitzicht op den weg, dat ons vervulde van bewondering. Er is hier een groote herberg van zeer ouden datum, deftig en ruim. Zij wordt reeds vermeld in Pepys, maar sinds de diligences in de wereld kwamen, is hare heerlijkheid voorbij, schoon zij nog zeer ruim en geriefelijk is. Ik zie thans uit naar mijn arbeid, en hoop er een langen tijd aan te kunnen blijven.

„Ockley. — Wij wandelden in het park, en zaten neder om te rusten op een omgevallen boom. Na een oogenblik kwam een eekhorentje en keek ons aan, en daar het ons aangezicht niet kende, snelde het een beukenboom op. Toen kwam het weer naar beneden, wuifde met zijn staart in de hoogte en ging ons voorbij naar een anderen boom. Toen kwamen eene hinde en een jong hert en stonden ons aan te staren; andere volgden, waarna zij in eene rij achter elkander langzaam weggingen. Het begon koud te worden en zoo gingen wij naar binnen om de thee te gebruiken, waarna ik aan mijn lieveling ben gaan schrijven. Het zal bijna de laatste brief zijn, dien zij van mij ontvangt, eer ik terugkom.

„Zooeven ontving ik een heerlijk briefje van u, dat mij het hart verblijdt. Welk eene vreugde om mijne Geliefde weer te zien, en haar in beteren welstand te vinden! Zondag gingen wij naar de bijeenkomst der

Kwakers. Eene statige vrouw was tot spreken bewogen, en zij was ook bewogen om te waarschuwen tegen den waterdoop! Zij was eene van de oude school, zij scheen blijkbaar haar gemoed verlucht te hebben door hare vermaning. In den namiddag hadden wij een prachtig onweer met verfrisschenden regen; ik zag eene preek na voor de pers en schreef over een Psalm. Ontvang een ganschen stroom van liefde uit mijn hart naar het uwe. Moge God ons zegenen bij ons terugkeeren tot elkanders gezelschap en ons nog vele jaren sparen voor elkander."

ZEVEN-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Herinneringen aan mijn Vader. Door Ds. Charles Spurgeon.

> Het is een zeer dierbare Naam, dien CHRISTUS ons in den mond legt, als Hij ons God doet aanspreken als „Onze Vader, die in de Hemelen zijt," en er is iets zeer liefelijks in als wij te weten komen, dat wij Hem „mijn Man" mogen noemen[1]). Ik wil niet gaarne eene vergelijking maken tusschen deze twee, en zeggen aan welken titel — dien van Man of Vader — de voorkeur te geven; beide zijn zij onuitsprekelijk liefelijk.
>
> C. H. S., *in eene leerrede, uitgesproken in den Tabernacle, 1 Maart 1883.*

Mijne lieve moeder heeft omtrent haren geliefden echtgenoot zeer veel belangrijks verhaald. Op hare eigene, onnavolgbare wijze vermeldt zij vele aandoenlijke voorvallen uit het leven van hem, die zoo dierbaar is aan haar hart, en haar schrijven bewijst hoe „onuitsprekelijk liefelijk" haar de titel „mijn man" is. Er is nog slechts één, die na den doorluchten naam van CHARLES HADDON SPURGEON „mijn vader" kan schrijven; — en zulk een vader! Gezegend zij zijne dierbare nagedachtenis! O, dat ik „de tong der geleerden" en „de pen eens vaardigen schrijvers" hadde, want dan zou ik kunnen hopen den liefdevollen lof te schrijven van eenen, wiens gelijke wij niet kunnen hopen te zien. Nooit had een zoon een vriendelijker, verstandiger, heiliger, gelukkiger of edelmoediger vader, en ik acht het de grootste eer, die mij kan te beurt vallen, om in het reeds wèlvoorziene juweelenkistje nog eenige gemmen neder te leggen, die de herinnering bewaard heeft van de liefelijke betrekking, waarmede ik, door Gods groote goedheid, als een der zonen mijns vaders bevoorrecht ben geweest.

Er was één trek in zijn edel en godvruchtig karakter, die, onder vele andere, altijd zeer bijzonder uitkwam: het was zijn ootmoed. Woorden van lof, die hem golden, waren hem immer pijnlijk; hierin, gelijk in alle andere zaken, was zijn motto: „Niet ik, maar CHRISTUS." Toch is voor zijn eigen, liefhebbend kind lof van hem wel betamelijk, en de zoon zou gaarne alle voegzame eer willen bewijzen aan zijn vader. Zijn onberispelijk voorbeeld, zijn heilig vasthouden aan beginselen, zijne vriendelijke liefde, zijne edelmoedige vrijgevigheid, zijn wijze raad, en zijne onversaagde trouw aan God en Zijne waarheid zijn gelijk aan zijne vaderlijke

---

[1]) Zie HOSEA II: 15.

gezindheid, en deze hoedanigheden zijn in mijn hart bewaard, evenals in het hart van allen, die in aanraking met hem kwamen. De weergalooze beminnelijkheid en goedheid, die hij te huis heeft ten toon gespreid, werden evenzeer gezien in zijn openbaar leven, en toonden hoe volkomen de geest des Meesters het gansche leven Zijns dienstknechts had doordrongen. Wat mijn vader geweest is voor mij, voor de Kerk van Christus en voor de wereld in het algemeen zal door niemand ooit ten volle beseft kunnen worden; maar zij, die hem het best hebben gekend, hebben het geheim begrepen van zijne kracht; want zij gevoelden, dat hij „met Jezus is geweest," en dat Jezus leefde in hem.

De vroegste herinneringen aan mijn geliefden vader, die mij bij zijn gebleven, staan natuurlijkerwijs in betrekking met mijne kindsheid; en mijn hart wordt opnieuw vervuld van een blij genoegen, als ik denk aan het doen en laten dier voorbijgegane dagen. Ik moet nog maar een heel klein knaapje geweest zijn, toen ik huppelde van blijdschap, omdat mijn vader voor de inwoners van Walton-on-the-Naze een vuurwerk op het zand had laten afsteken; en onder de bezoekers van deze toenmaals nog weinig bezochte badplaats werd ook de kleine Charlie blij gemaakt door naar de vuurpijlen te zien en te luisteren naar het klappen der voetzoekers, als zij afgingen. Het moge iets beuzelachtigs schijnen om dit hier te vermelden, maar het doet een trek uitkomen in mijns vaders karakter, nl. om er een genot in te vinden overal, waar hij slechts kon, eene aangename verrassing te bezorgen; en het was ook volstrekt niet de eenige keer, dat hij, om aan zijne kinderen genoegen te verschaffen, den 5den November tot voorwendsel nam om vuurwerk te ontsteken.

Wèl herinner ik het mij, hoe, tot vermaak der jongens, een geïmproviseerde schommel tusschen twee boomen werd opgehangen; maar een ongelegen val van een der tweelingen maakte voorgoed een einde aan deze gymnastische oefeningen. Vader gevoelde echter, dat lichaamsoefeningen de gezondheid van opwassende jongens bevorderden, en daarom heeft hij een stevigen horizontalen balk en schommel voor hen laten maken, en toonde alzoo zijne bedachtzame liefde en sympathetische zorg voor hun welzijn.

Nog zie ik zijn stralend gelaat voor mij, waarmede hij eens aan zijne zoo gaarne timmerende zoontjes een geschenk gaf in den vorm van een mand met timmermansgereedschappen en een kistje met spijkers. Alle stukken, benoodigd voor de volledige toerusting van een meester in het vak, werden in die werkmansmand gevonden; en nooit zal ik vergeten, hoe Vader ons aanzag en wachtte, totdat wij onder de gereedschappen een nette rol verbandstof ontdekten! Terwijl wij onze hersens kwelden met te bedenken, waarom dit er bij was gedaan, zeide hij lachend, dat wij, als wij ons in de vingers hadden gesneden, waarschijnlijk het gebruik daarvan wel zouden ontdekken. Het voorzien van verbandstof voor gewonde amateurs was een voorbeeld van zijn vermogen om na te denken, alsmede van zijne groote mate van gezond verstand.

Ik heb nog in mijn bezit eene zilveren medaille met het volgende opschrift:

„Ten geschenke gegeven aan
den Jongenheer CHARLES SPURGEON
door de
United Kingdom Band of Hope Union [1])
Januari 1865."

Zij brengt eene merkwaardige gelegenheid in de herinnering, toen de Tabernacle stampvol was van eene zeer groote menigte van menschen, bijeengekomen om de beroemd geworden lezing te hooren over „Sermons in Candles" [2]), die mijn vader toen voordroeg; en wèl herinner ik het mij, hoe ik naar voren trad om van Professor W. R. SELWAY een breed blauw lint te ontvangen, waaraan die medaille van het lidmaatschap was bevestigd, en hoe ik, nadat hij het mij om den hals gedaan had, met bevende stem dank zeide voor het vriendelijk geschenk, en de hoop uitsprak, dat ik mijn leven lang een geheelonthouder zou blijven.

Welk een wondervol licht heeft mijn vader over zijn onderwerp geworpen! Ik kan mij best voorstellen met welk eene belangstelling de knaapjes, die toen in hun negende jaar waren, toekeken en luisterden, toen de verschillende kaarsen aangestoken werden, en de lessen, die er uit te halen waren, als vonken rondvlogen. Zeer levendig herinner ik mij hoe voorzichtig mijn vader over het platform stapte — als om de waterpoelen en hoopen vuilnis te mijden, die in de straten eener Oostersche stad gevonden worden, — een stokje in de hand houdende, waaraan een gekleurde papieren lantaarn hing, om aldus het 105de vers van den 119den Psalm te illustreeren: „Uw woord is eene lamp voor mijn voet, en een licht voor mijn pad." Ik moet bekennen, dat ik toen reeds gewenscht heb hetzelfde te doen, weinig denkende, dat de geliefde vader, dien ik toen met zulk een innig genot aanzag, mij later den geheelen, toenmaals gebruikten toestel, als eene gave zijner liefde zou schenken, met een gebonden exemplaar van de lezing, zeggende: „Daar, CHARLIE; gij kunt voortgaan met het te geven."

Twee andere illustraties hebben zich toen in mijn geheugen gegrift; de eerste is die, waarin de assistent van den spreker den verzoeker voorstelde, die de zwakke zijde in des Christens karakter ontdekt. Het defect in de lantaarn bemerkende, heeft de assistent door middel van een blaasbalg de kaars, die er in was, spoedig gebluscht.

Op zeer bijzonderen prijs stel ik den eersten brief, dien ik van mijn geliefden vader heb ontvangen. Hij werd geschreven aan een kleinen knaap en heeft dus boven aan het velletje postpapier een gekleurd prentje, dat een gezicht op Helgoland voorstelt. Ik gevoel mij gedrongen om met het publiek maken van dien brief te doen, wat de tijd er mede gedaan heeft, namelijk hem in stukjes en brokjes te geven. Hij luidt als volgt:

---

[1]) Ongeveer gelijk aan de vereeniging „Hoop der Toekomst" hier te lande.

[2]) Door Ds. ADAMA VAN SCHELTEMA vertaald onder den titel „Sermoenen in kaarsen."

„Mijn lieve Charlie.

„Het verheugt mij zeer, dat gij een briefje hebt geschreven aan uwe lieve moeder, en ik hoop, dat het een teeken is, dat gij altijd vlijtig en bedachtzaam zult zijn, en dat zal waarlijk heel verblijdend wezen..... Het doet mij zooveel genoegen te hooren, dat gij zoo goed uw best doet in het College. Groet al de studenten voor mij, en zeg aan Professor Rogers, dat het mij altijd bemoedigt te weten, dat de broeders mij dragen door hun gebed.

„Er is hier op dit kleine eiland een vuurtoren, gij ziet hem links van boven op het prentje. Hij is zeer noodig, want er vergaan hier vele schepen. Wij wonen op het strand, dichtbij den vierkanten toren met de vlag er op; dat is een badhuis. Om de twee dagen komen hier stoombooten aan, en dan kunnen wij brieven verzenden; op andere tijden zijn wij heel ver van iedereen, alleen in de groote, ruime zee. Wij krijgen schapenmelk, omdat hier geene plaats is voor koeien. Er is hier veel visch, en die is zeer goed.

„Mijn lieve jongen, ik hoop, dat gij door geheel uw verder leven zult bewijzen, dat gij waarlijk tot God zijt bekeerd. Uwe daden moeten er het voornaamste bewijs van wezen. God zegene u, nu en altoos! Moeder zendt vele hartelijke groeten, en dat doet ook

„Uw liefhebbende Vader,

„C. H. Spurgeon."

Het woord: „dat gij zoo goed uw best doet in het College" heeft eene verklaring noodig. Een der studenten was gedurende eenigen tijd onze gouverneur, en Vader stelde natuurlijk zeer veel belang in onze vorderingen. Ds. Harry Rylands Brown, die thans te Darjeeling staat, was de goede broeder, die ons onderwees, en van toen aan zijn onderwijzer en leerling innige vrienden gebleven. Deze eerste brief aan zijn eerstgeborene openbaart de teedere liefde, die de President altijd voor het College gehad heeft; hij noemde het dikwijls onder zijn velerlei arbeid voor den Heere „zijn oudste en meest geliefde."

Onder de vele geschenken, die wij van Vader ontvangen hebben, herinner ik mij een goudstuk, dat als verjaarsgave aan zijne twee jongens geschonken werd, en waardoor zij de fiere eigenaars zijn geworden van eene tooverlantaarn met eenige komieke platen. Toen het stuk speelgoed thuis gebracht werd, zeide de vriendelijke gever aan de keukenmeid, dat de jongens permissie hadden om hunne platen te laten zien, zoo dikwijls zij wilden in dat deel der keuken, waar zij haar niet in den weg zouden zijn, er bijvoegende: „'t Zal wel niet lang duren, zij zullen er wel spoedig genoeg van hebben." Die profetie was genoeg om in het hart der koopers van „dit heele mooie ding" het vaste besluit te doen wortel schieten, om er nooit „genoeg van te hebben." Door het vereenigd streven der twee broeders, werden nog meer platen op glas aangeschaft, die het voortdurend gebruik der lantaarn noodig maakten om er de artistieke hoedanig-

Het nieuwe „Helensburgh-huis", achter- en voorgevel.
(De persoon op het balkon moet Ds. Spurgeon voorstellen.)

heden van te beproeven, en in het geheim werd besloten om eene speciale reeks klaar te maken, zoodat bij het naderend Kerstfeest de diensten van de heeren C. en T. SPURGEON gevraagd zouden worden tot vermaak der kinderen, die op Kerstfeestpartijtjes genoodigd werden. Daar zij op verscheidene dier partijen gevraagd werden en men entrée betaalde voor hunne vertooningen met de mondelinge verklaringen, die zij er bij gaven, waren zij in staat gesteld om aan den President van het Pastor's College de som van tien guinjes (*f* 126) ter hand te stellen, terwijl zij aan hun geliefden vader wel ietwat ondeugend daarbij zeiden, dat zij „nog niet genoeg hadden van de lantaarn." Dit kleine voorval verblijdde het hart van den oorspronkelijken gever der tien shillings (*f* 6.—) en bewees de mogelijkheid, dat een klein kapitaal grooten interest kan opbrengen.

Toen ik ongeveer twaalf jaar oud was, reed ik eens met mijn lieven vader naar huis na een avonddienst in den Tabernacle. Er woei een koude, scherpe oostenwind, het stortregende en het was pikdonker, en toen wij aan een kruispunt kwamen, ontdekte Vaders scherp oog een persoon, die hij voor eene arme vrouw hield, en die voortijlde in den storm. Met den rok van haar japon over haar hoofd, zag zij er ellendig en spookachtig uit, en terstond werd zijn hart door medelijden met haar bewogen. „Laat den koetsier stilhouden, CHARLIE", riep hij, „en ga eens zien, of er iets aan de hand is met dat arme schepsel, en of gij haar ook helpen kunt." Ik sprong natuurlijk terstond uit het rijtuig, zonder toch eigenlijk te weten wat ik tot de vrouw zou zeggen. Ik haalde haar in en zeide: „Neem mij niet kwalijk, maar is er iets aan de hand? Zijt gij in nood?" „O, volstrekt niet," antwoordde zij, „ik kom van eene vriendin, en werd door den storm overvallen. Ik ben uitgegaan zonder parapluie, en daarom loop ik nu zoo gauw ik kan naar huis." Toen ik aan mijn vader hare woorden overbracht, riep hij: „Dat is mij eene verlichting!" Maar wat zou hij gedaan hebben, als zij in nood ware geweest? Het verblijdde hem, dat dit niet het geval was; maar ik herinner mij, dat ik, terwijl ik daar naast hem zat, dacht: „Wel, hij kent deze vrouw in het geheel niet, en toch ging zijn hart in medegevoel tot haar uit." Het ging uit naar allen, die zich in nood of benauwdheid bevonden, en zoo zijne hand hulpe kon bieden, dan voldeed zij spoedig aan de inspraak van zijn groot, liefdevol hart.

Toen mijn broeder en ik op de school waren van den heer OLDING te Brighton, schreef ik aan mijn vader om hem te zeggen, dat wij in het salon van den meester eene kleine bijeenkomst tot gebed begonnen waren met onze schoolkameraden. Zijn antwoord luidde: „Mijn lieve jongen, het is mij eene zeer groote vreugde te vernemen, dat in uwe school een geest des gebeds heerscht, en dat gij er deel aan neemt. Te weten, dat gij den Heere liefhebt, en machtig zijt in het gebed, dat zou mijne hoogste blijdschap zijn; en ik ben gelukkig dit reeds te kunnen hopen. Ik zou gaarne willen, dat gij *predikt*; maar het beste is, dat gij bidt; menig prediker is gebleken een verworpeling te zijn; maar nooit was dit zoo met iemand, die waarlijk geleerd heeft te bidden."

Ik bemerk, dat in het eerste hoofdstuk van „Op reis" mijn vader diezelfde reize schetst, waarvan hij mij op de volgende interessante manier schreef: „Ik had een heel voorspoedige reis, en gevoel mij veel beter. Mijn uitstapje kunt gij volgenderwijs nagaan. — Ik ben in het statige Brussel geweest, snoof in het geurige Keulen, sliep in het door den Rijn besproeide Mainz, bekeek het koninklijke München, rustte in het rustieke Botzen, dreef in het paleizenrijke Venetië en dwaalde rond in het keizerlijke Rome."

Die verwijzing naar verschillende plaatsen op het Vasteland herinnert mij aan het groot genot, dat mijn lieve vader aan zijne twee zonen heeft verschaft in Augustus 1871, toen hij ons medenam naar Antwerpen. Toen wij de verschillende kerken gingen bezichtigen, scheen hij volkomen bekend met elke schilderij en iederen predikstoel, en zelfs met de graftomben. Hij kon ons alles mededeelen omtrent de schilders, beeldhouwers en houtsnijders, op wier werken wij met jongensachtige verwondering hebben gestaard. Het was prachtig om hem het „Calvarië" aan de buitenzijde van de PAULUSkerk te hooren beschrijven. Sommige menschen, die mijn vader niet kenden, hebben gezegd, dat hij geen artist was; doch indien zij meer van hem hadden geweten, en hem hadden hooren spreken over de edelste werken van de groote Vlaamsche meesters, dan zouden zij er wel anders over gedacht hebben. Hij vond leerredenen terwijl hij zag op de „Kruisverheffing", en de „Afneming van het Kruis" van RUBENS, en even gemakkelijk wist hij leering te trekken uit de meesterstukken van VAN DIJK en SNIJDERS. Er is een ware kenner voor noodig om de verborgen bedoeling te ontdekken van des kunstenaars geest, gelijk die wedergegeven is op het doek, en zich dus te verlustigen in de strekking van het schilderstuk; en die gave bezat hij. Staande voor den prachtigen predikstoel in de St.-ANDREAS-kerk, wees hij op het kruis, dat den naam draagt van den Apostel, en toen sprak hij eene keurige kleine preek uit over de wonderbare vischvangst, geïllustreerd door de gebeeldhouwde figuren van CHRISTUS en Zijne twee discipelen met de visschersboot en de netten, waarin zich de nooit gehoorde „vangst" bevond. Wèl herinner ik mij ook hoe Vaders rechtmatige verontwaardiging werd gaande gemaakt, toen wij in de vermaarde Kathedraal [1]) stonden en getuigen

[1]) Als er sprake was van de Kathedraal te Antwerpen, bracht dit steeds aan Ds. SPURGEON eene ontmoeting in de gedachten met Ds. EDWARD WHITE in dat schoone en grootsche gebouw. Zij had plaats eenigen tijd nadat Ds. WHITE de Baptisten had verlaten om zich bij de Congregationalisten aan te sluiten, bij wie hij zich echter niet méér thuis gevoelde dan bij hen, die hij verlaten had.

De samenspraak, die toen volgde, werd aldus door Ds. SPURGEON weergegeven:

SPURGEON: — Wel, Ds. WHITE, gij schijnt het met uwe nieuwe vrienden niet beter te kunnen vinden dan met uwe oude vrienden.

WHITE: — *Nieuwe* vrienden? Wel, ik was Congregationalist eer ik Baptist ben geworden.

S.: — Dan is hem overkomen wat met een waar spreekwoord gezegd wordt: „De hond is —" ik behoef de aanhaling niet te voltooien (2 PETRUS II : 22).

waren van de ongerijmdheden in verband met de begrafenisplechtigheden van een voornaam personage. Niet zoodra had de sombere stoet het gebouw verlaten onder de langzame, plechtige tonen van een lijkzang, door de koormonniken aangeheven, of een schitterende bruiloftsstoet, met al het vreugdbedrijf van huwelijksfeesten, nam zijne plaats in, en zoo had er in een oogwenk eene gansche verandering van tooneel plaats, en werd het klagend „*miserere*" opgevolgd door het bruilofts-„*jubilate*". De ervaren prediker improviseerde eene korte toespraak over de immer afwisselende wisselvalligheden des levens, gelijk daar een voorbeeld van gezien werd in die twee gebeurtenissen; en de waarheden, die hij aldus uitsprak, zijn blijvend, als wij gedenken, dat onze vreugde en onze smart niet zoo heel ver van elkander gescheiden zijn, als wij maar al te geneigd zijn te denken, want zonnestralen en schaduwen staan toch eigenlijk in een zeer nauw verband met elkander. *Sic est vita.*

Het is mijn voorrecht geweest om mijn lieven vader bij verscheidene gelegenheden op eene reis naar Schotland of het district der meren te vergezellen, en nooit had eenig toerist een voortreffelijker gids. Hij was als het ware eene wandelende encyclopedie; zoo volkomen op de hoogte van alles, zoo vriendelijk in het mededeelen zijner kennis, dat een vacantiedag, doorgebracht met hem, zoo leerrijk was als een geheele term op school, en voor mij verre de voorkeur verdiende. Het was soms vermakelijk te zien, met hoeveel ijver de lieden hun best deden om hem eene vriendelijkheid te bewijzen. Bij eene zekere gelegenheid waren wij als passagiers medegegaan op het jacht *Varina* van den heer DUNCAN. Wij gingen door het Caledonian-kanaal tot aan Loch Etive, waar wij in een der beschutte en schilderachtige baaien voor den nacht het anker uitwierpen. Toen nu de hofmeester des morgens voor het ontbijt ging zorgen, bemerkte hij, dat er geen melk genoeg was, en dus aan land moest gaan om er te koopen. Staande op het dek, keek ik hem na zooals hij tegen den heuvel opklauterde en in eene hut aan den zoom van het bosch ging, dat de helling

---

W.: — O, gij ondeugende SPURGEON! Wat zouden er wel de gevolgen van zijn, zoo ik u terstond doodsloeg?

S.: — Ik weet het niet, gij zijt een grooter autoriteit ten opzichte van quaesties over het toekomende leven, dan waarvoor ik mij uitgeef. Misschien zoudt gij voor zoodanige misdaad tien minuten in het vagevuur komen!

W.: — O, gij steekt den draak met mijne leer, maar de lieve SAMUEL MARTIN heeft mijne gevoelens omtrent het toekomende leven omhelsd.

S.: — Waarlijk? Maar het doet er niet toe welke gevoelens hij heeft omhelsd; hij is een godvreezend, heilig man, en ik zal van hem blijven houden.

Hier ontstond eene pauze in de discussie, en de twee leeraren wandelden de Kathedraal rond en wezen elkander aan, wat zij het meest bewonderden. Na eene wijle zeide Ds. WHITE in een onbewaakt oogenblik: „Het zou u bedroeven den armen SAMUEL MARTIN te zien; zijn verstand is weg; hij is heelemaal kindsch geworden." Oogenblikkelijk antwoordde Ds. SPURGEON: „Dat verklaart hoe hij er toe gekomen is uwe gevoelens te omhelzen!" Na dit antwoord vond Ds. WHITE het raadzaam den strijd op te geven.

bedekte. Een oogenblik later kwam eene vrouw te voorschijn, en weldra zag men haar met den hofmeester in een ietwat druk gesprek. Eenige oogenblikken later kwam de man terug, maar, helaas! zonder melk.

Toen hij terugkwam, vertelde hij ons, dat de meesteres van het huis hem alleen van melk wilde voorzien, als hij haar Ds. SPURGEON wilde laten zien, wiens naam hij als zijn laatste drangreden had gebezigd om bij haar te slagen. Toen mijn vader hoorde, dat zijn verschijnen vereischt werd tot dit doel, kwam hij met zijne gewone bereidwilligheid om „de melk der menschelijke vriendelijkheid" te bezorgen, op het dek, en wuifde met zijne hand in de richting der hut. De vrouw herkende hem dadelijk, en begon een „Schotschen dans" te dansen van vreugde. De hofmeester was intusschen weder naar land geroeid, verdween weldra in het huis en kwam binnen weinige seconden te voorschijn met eene groote kan vol van schuimende melk, waarvoor het brave mensch geen cent wilde aannemen!

Op een andere maal verwijlde ik met mijn vader op een veelgeliefd en dikwijls bezocht plekje in ons dierbaar Surrey, waar zijne tegenwoordigheid altijd als eene groote eer werd beschouwd. De dorpelingen hadden een prachtigen karper gevangen in den vijver bij de weide, en zij dachten, dat die mooie vangst dadelijk aan hun voornamen bezoeker moest gezonden worden, en zoo werd dan met groote plechtigheid eene deputatie van boeren afgezonden om hem hunne opwachting te maken. Het beste, dat iemand te geven had, werd nooit te goed geacht voor den man, dien zij liefhadden; en hoewel de gaven bij deze beide gelegenheden gering waren, bewezen zij toch de achting en genegenheid, die eene menigte menschen uit alle standen der maatschappij voor hem koesterden. Stoffelijke blijken van liefde, die duizenden ponden sterling bedroegen, werden hem door zijne volgelingen aangeboden, en als hij door het gejuich van geestdriftvolle menigten begroet werd als de held van het oogenblik, heeft hij in dankbare bewoordingen de gunst erkend, die hem te beurt viel, en terwijl hij dan den lof voor en van dit alles den Heere toebracht, bestemde hij den inhoud van beurs of portefeuille tot den dienst zijns Meesters. Nooit heeft vrijgeviger noch dankbaarder man geleefd, dan mijn vader geweest is.

Het was een gedenkwaardig tijdperk in mijn leven, toen ik, na in 1874 de school verlaten te hebben, het besluit nam om mij aan den handel te wijden. Indien ieder zoon, als hij den strijd des levens aanvangt, een brief ontving als de volgende, er zouden waarschijnlijk minder nederlagen geleden en meer overwinningen behaald worden:

„Winchester, 26 Juni 1874.

„Mijn lieve CHARLIE.

„Uw vriendelijke brief was mij zeer aangenaam en heeft mij een nog gelukkiger jaardag bezorgd. Het verblijdt mij innig te zien, dat gij u in ernst aangordt tot den strijd des levens, die nu voor u gaat aanvangen. Kleine kinderkens moeten wij dragen, maar het is altijd een blij oogenblik

als zij alleen beginnen te loopen. Daarna komt een tijdperk van dragen op grooter schaal; en dan komt (gelijk nu) de tijd voor een ander alleenloopen, ten opzichte van een mannelijk, ernstig en volhardend levenswerk. Wij verwachten niet, dat gij in dezen zin, plotseling en terstond alleen zult loopen; en wij zullen er ons niet over verwonderen, als er een struikelen of vallen is, maar wij zullen hopen u een oprecht man te zien, in staat tot alle eerlijk bedrijf, en al uwe krachten aanwendende voor een eervollen arbeid. Ik ben vol van hoop omtrent u, en zoo ik eenige bezorgdheid koester, dan is het, omdat ik u zóó liefheb, dat ik van u nog grootere dingen verwacht dan van andere jonge lieden. Ik geloof, dat gij den Heere liefhebt, en dat is het voornaamste; het volgende is: *Houd u daaraan.* Verlaat nu voorgoed hetgeen eens kinds is, en gord u tot den arbeid. Het zal niet aangenaam wezen, en het kan zelfs verdrietelijk zijn; maar hoe harder gij werkt in den beginne, hoe minder gij in later leven te doen zult hebben. De tijden zijn zoo voortdringend, dat gij al uwe geestkracht zult moeten gebruiken, en bovenal moet gij voorzichtig en zeer standvastig zijn; dan zult gij met Gods hulp eene positie innemen, waarop uw vader en uwe moeder met vreugde kunnen wijzen. Indien gij het Evangelie niet predikt, dan moet gij mij helpen om het te kunnen doen, en geld zien te winnen voor JEZUS. Met mijne twee zonen aan mijne zijde zal ik, zoo de Heere met ons is, wonderen kunnen doen.

„De brieven uwer lieve Moeder zijn zeer bemoedigend; schrijf mij hier niet meer, daar ik ga vertrekken.

„Uw liefhebbende Vader,

„C. H. SPURGEON."

ACHT-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Herinneringen aan mijn Vader (Vervolg). Door Ds. Charles Spurgeon.

Een der gewichtigste gebeurtenissen, waarvan de herinnering mij levendig is bijgebleven, was mijn doop. Eene aanteekening in het Kerkboek van den Tabernacle van 14 September 1874 luidt als volgt: „Charles en Thomas Spurgeon van Nightingale Lane, Clapham, zijn voorgesteld als leden der Kerk.

Charles en Thomas Spurgeon zijn voor de Kerk gekomen en hebben eene bevredigende verklaring afgelegd van het werk der genade in hunne ziel. Er werd besloten, dat zij, na den doop, ontvangen zullen worden in de gemeenschap der Kerk."

Op den volgenden Zondagmorgen predikte Vader in den Tabernacle over Jesaja VIII : 18, aan welke leerrede hij den titel gaf: „Ik en de kinderen." Op den volgenden avond, 21 September, doopte hij zijne tweelingzonen, die op den vorigen dag hun achttienden geboortedag hadden gevierd. Daar de geliefde Leeraar gedurende langen tijd niet in staat was geweest te doopen, en wellicht ook wel, omdat de doopcandidaten zijne eigene zonen waren, was het groote gebouw stampvol met menschen, die de belangstellende getuigen wilden zijn van deze plechtigheid. Volgens zijne belofte was Dr. Brock, van de Bloomsbury-Kapel, tegenwoordig, en hield eene krachtige toespraak, die als het ware onderstreept werd door de veelbeteekenende woorden, die door mijn vader werden gesproken. In verband met deze vreugdevolle gebeurtenis werd aan mijne moeder, die mede ooggetuige was van de belijdenis des geloofs harer zonen, naar Schriftuurlijke wijze een adres aangeboden in fraai letterschrift. Wij ontvingen de rechterhand der gemeenschap aan de tafel des Heeren aan den avond van den 4den October, toen het Schriftwoord, dat mijn vader mij gaf, was: „Gij zijt uws zelfs niet, want gij zijt duur gekocht", dat mij menigmaal daarna eene bron van Schriftuurlijke ingeving is geweest.

Toen mij in het hart gegeven werd om den Heere te dienen en te beginnen voor den Heere te spreken, heb ik natuurlijk mijn vader om raad gevraagd. Hij was toen te Brighton en door eene smartelijke krankheid aan zijn leger gebonden, maar hij schreef mij den volgenden brief:

„Mijn zeer lieve Zoon.

„Ik vind het zeer vriendelijk en bedachtzaam van u, dat gij aan uwen vader schrijft, te meer, omdat u niet veel tijd rest. Het verheugt mij, dat gij iets voor den Heere wenscht te doen, en ik zal mij nog meer verheugen, als gij er werkelijk mede begonnen zult zijn. De tijd vliegt henen, en met den tijd gaat ook de gelegenheid voorbij om goed te doen. Hoe naarstig gij in de toekomst ook zijn zult, het werk van 1875 kunt gij slechts in 1875 doen; en zoo gij het thans ongedaan laat, zal het in eeuwigheid ongedaan blijven. De vlijtige aandacht, die gij aan de zaken wijdt, de nauwgezette reinheid van uwen dagelijkschen wandel, en uwe zorge om de gewone dingen in den rechten geest te verrichten, dit alles is een werkelijk dienen van den Heere. De uren, waarin gij u op uwe aardsche roeping om CHRISTUS' wil met ijver toelegt, zijn in werkelijkheid uren van arbeid voor JEZUS; maar toch, dit kan u geene voldoening schenken; ik hoop ten minste, dat het dit niet kan. Verlost zijnde door het dierbaar bloed van JEZUS, gevoelt gij, dat gij Hem toebehoort; en verlangt gij uwe liefde voor Hem te toonen door daden, welke de uitbreiding Zijns Koninkrijks *direct* ten doel hebben met de toebrenging van zondaren, die Hij zoo gaarne wil zegenen. Is men eens met dezen arbeid begonnen, dan wordt het gemakkelijker, en eene soort van honger om meer te doen maakt zich meester van ons hart. Het is geen verdrietelijk zwoegen, maar een genot, en zoo God zegent hetgeen wij doen, dan wordt het van een gewoon genoegen tot eene heilige verlustiging. „Alles, wat uwe hand vindt om te doen, doe dat met uwe macht." Mij voegt het niet te zeggen aan welken vorm van dienst gij u behoort te wijden, dat moet aan u zelven worden overgelaten, en de helft van het genoegen zal gelegen zijn in de oefening van eene geheiligde schranderheid om het werk te ontdekken, waartoe gij het best geschikt zijt.

„Ik was innig dankbaar te lezen, dat gij u verlustigt in het gebed; moge het altijd zoo wezen en nog meer en meer worden, want niets geeft ons zooveel kracht of bezorgt ons zoo kostelijke leiding. De Heere zegene u *daar*, en alles zal wèl zijn. Ik heb altijd gehoopt u een leider te zien van de heirscharen Gods. *Hoe* het wezen zal, weet ik niet; maar *dat* het zoo wezen zal, is mijn vurig gebed. Mijn lieve Zoon, mogen alle zegeningen overvloedig over u uitgestort worden; gij weet, dat ik u zeer liefheb. Het is hier een sombere Zondag, wat het weer betreft; ik hoop, dat uw Zondag thuis helder en gelukkig is.

„Uw liefhebbende Vader,

„C. H. SPURGEON."

Deze vermaning doet goed uitkomen wat soort van vader „mijn vader" was. Met woorden als deze om mij aan te moedigen en te leiden, duurde het niet lang vóór ik besloot den arbeid voor den Heere JEZUS CHRISTUS aan te vangen, de zekerheid gevoelende, dat hij, die aldus tot zijn zoon had geschreven, nog inniger en vuriger dan te voren zou bidden, dat de nederige werker overvloedig gezegend mocht worden. De bijzondere

dienst, die mij aan het hart was gelegd, had den bouw ten gevolge van een klein bedehuis in Chatham Road, Wandsworth Common; en dáár trachtte ik God te verheerlijken in de getrouwe volbrenging van „de dingen mijns Vaders", terwijl ik mede niet traag was in de zaken van mijn aardschen meester, wijlen den heer JOHN SANDS, van Old Broad Street, City. Het volgende briefje zal toonen, welk belang mijn vader stelde in die beide ondernemingen.

„Mentone.

„Mijn lieve CHARLIE.

„Uw gedrag geeft mij het grootst genoegen, want gij zijt flink en van harte aan het werk gebleven, en ik ben er van overtuigd, dat God uwen weg voorspoedig zal maken. Leef dichtbij Hem en voor Hem, en Hij zal u, door Zijne genade, blijdschap en geluk schenken, hier en hiernamaals. Mogen uwe goede pogingen te Bolingbroke met voorspoed gekroond worden, en moogt gij eerlang zien, dat zielen tot JEZUS gebracht worden! Ik moet u degelijke hulp geven voor het nieuwe bedehuis. Ontvang de verzekering van uws vaders innige liefde, en doe mijne hartelijke groete aan den heer SANDS.

„Uw liefhebbende Vader,
„C. H. S."

Bij ééne gelegenheid heeft mijn vader in eene leerrede, gehouden in den Tabernacle, op de volgende wijze gewag gemaakt van de geestelijke ervaring zijner tweelingzonen: „Heeft ons ouderhart niet overgevloeid van vreugde, toen wij voor het eerst ontdekten, dat onze kinderen den Heere hadden gezocht? Het was een gelukkige avond, om nooit uit de herinnering gewischt te worden, toen wij geroepen werden om de geschiedenis aan te hooren, die zij ons onder tranen hebben medegedeeld, en hun een woord van troost toe te spreken. Wij waren niet half zoo blijde bij hunne geboorte als later bij hunne wedergeboorte. Hebben wij ons sedert niet verblijd, als wij hen op nuttige wijze zagen arbeiden in den dienst des Zaligmakers? Het was kostelijk hen voor het eerst in des Verlossers Naam te hooren spreken; en nog heerlijker was het te weten, dat God Zijn zegel had gezet op hun dienstwerk in de bekeering van zielen. Alle ouders hebben niet dienzelfden vorm van blijdschap; maar ik heb haar in de hoogste mate mogen smaken, en hierom loof ik den Naam des Heeren. Gij allen hebt innige vreugde gesmaakt in uwe bekeerde kinderen, als uw jeugdige zoon verzoeking heeft weerstaan, of uwe dochter getrouw bleef, toen zij in het midden van wereldlingen moest verkeeren. Niemand kan de wederzijdsche vreugde opsommen van de leden van een geloovig huisgezin; zij verblijden zich in elkander en zij verblijden zich te zamen in God. Hoe vervroolijkend is het voor u als ouders om te herleven in uwe kinderen, en wederom uit te gaan ten strijde in de kracht en den ijver van uwen zoon, die nog zoo jeugdig is in jaren. O, mijne Vrienden, ik gevoel voor mij zelven te dien opzichte, dat mijn beker is overvloeiende. Houdt het mij ten goede, dat ik eene wijle toef, om eerst den Heere groot te

maken. Ik ben slechts zelden lang zonder beproeving gebleven, maar nooit is iemand hooger bevoorrecht geweest met huiselijk geluk dan ik het geweest ben."

Toen op den 27sten Juni 1878 negen personen van de Chatham-Road-Kapel als leden der gemeente van den Tabernacle werden toegelaten, werden hunne namen op de gewone wijze in het Kerkboek geschreven, en toen werd er het volgende besluit bijgevoegd:

„Na de voornoemde personen tot hare gemeenschap te hebben toegelaten, wenscht de Kerk hare dankbaarheid uit te spreken jegens onzen Hemelschen Vader voor dezen blijkbaren zegen, die op den arbeid der twee zonen van onzen Leeraar, de heeren CHARLES en THOMAS SPURGEON, heeft gerust. Daar deze de eerstelingen zijn van hun dienstwerk sedert de opening der nieuwe kapel, is het onze hartelijke bede, dat Gods zegen moge blijven rusten op den arbeid, die op Chatham Road is begonnen."

Gedurende den tijd, dien ik als student in het Pastor's College doorbracht, heeft mijn lieve vader immer veel belangstelling getoond, niet slechts in mijn eigen welvaren, maar in dat van al de broeders. In de gansche geschiedenis van het College was er wellicht nooit een tijd, dat hij beter met al de mannen bekend was dan toen, alsmede met het innerlijk werk en het verborgen leven van onze „Alma Mater." Het werd niet als een „uit de school klappen" beschouwd, als de zoon op de vragen zijns vaders antwoordde. Bij twee gelegenheden had ik het voorrecht om brieven van hem te ontvangen met preekschetsen, die hij wenschte, dat ik aan de broederen voor zou lezen. Niet minder dan elf preekschetsen werden in den volgenden brief gegeven, die het gebrek aan ruimte mij verbiedt hier mede te deelen:

„Mentone.

„Geliefde Broeders.

„Maakt hooi zoolang de zon schijnt, en verzamelt aanteekeningen voor preeken, als uw geest helder en vruchtbaar is, want er zijn tijden van hongersnood, zoowel als van overvloed, en iedere JOZEF behoort voorraad te verzamelen tegen den tijd van nood. Ik vrees, dat op dit oogenblik het prediken mij niet goed zou afgaan, maar zoo ik al „geen zilver of goud heb", wat ik heb zal ik u geven. En daarvan gesproken: dit zou geen slecht onderwerp zijn: *Wat wij zouden geven als wij konden, is niet de helft zoo kostelijk als hetgeen wij kunnen geven, als wij willen.* Of (I) Talenten, die wij niet bezitten, moeten ons geene oorzaak zijn van morren of klagen, of van traagheid, of van onverschilligheid omtrent de behoeften der menschen; (II) Talenten, die wij wèl bezitten, moeten ten goede der menschen worden gebruikt, in geloof, in den Naam van JEZUS, tot heerlijkheid Gods.

„Aan het einde der elf schetsen schreef Vader: „Dit is alles, wat ik heden doen kan. Ik ben veel beter, en zend u allen mijn hartelijke groeten en dank voor uwe uitnemende brieven.

„Immer van harte de uwe,

C. H. SPURGEON."

Op de immer gedenkwaardige Vrijdagmiddagen hebben wij dikwijls een schat van wenken over predikkunde en schetsen van leerredenen van hem verkregen. Die geestesoefening scheen eene ontspanning te zijn voor den President, want als er eens eene korte tusschenpoos was tusschen eene opwekkende toespraak en eene heldere Schriftverklaring, placht hij menigmaal eene opmerking ten beste te geven, als bijv. de volgende: „Ziehier een kostelijken tekst: Hij doet mijne ziel wederkeeren [1]).

(I). Tot het leven, door de wedergeboorte.
(II). Tot hope, door de openbaring Zijns Zoons.
(III) Tot kracht, door mijne spijze te zijn.
(IV). Tot rijkdom, door mijn Vader te zijn.
(V). Tot een Koninkrijk in Christus.
(VI). Tot het Paradijs met Christus."

Toen mijne studiën aan het College ten einde liepen, schreef mijn vader mij: „Uw studeertijd is nu zoowat voorbij, en nu zou ik een werkkring voor u wenschen, die niet al te groot, en ook niet al te klein is, en van waar gij tot eene positie voor het leven kunt komen. Ik denk, dat gij wel altijd een goed gehoor zult kunnen hebben, en door Gods zegen nuttig werkzaam kunt zijn in Zijn Koninkrijk. Wij moeten door geen dringen of dwingen eene positie voor u willen veroveren, maar wachten op den Heere, die iets beters voor u zal doen dan ik doen kan. Als Bisschoppen naar voordeelige predikantsplaatsen uitzien voor hunne zonen of neven, dan veroordeelen wij hun *nepotisme* [2]), en dus moeten wij niet in hetzelfde euvel vervallen. Gij zult geduldig en geloovig zijn, dan zal op 's Heeren tijd u eene deur geopend worden."

Toen het oogenblik daar was, dat ik tot het leeraarsambt te Greenwich geroepen werd, was mijns vaders raad mij van grooten dienst voor de beslissing, of ik dit beroep aan zou nemen, en het was mij geene kleine vreugde, dat ik door hem tot mijne gemeente werd ingeleid, en dat hij bij die gelegenheid ook heeft gepredikt. Een treffend woord van bevel, in den loop der leerrede tot mij gericht, staat mij nog zeer levendig voor den geest, en heeft mij voortdurend tot vermaning, bemoediging en opwekking gediend. Zich over den kansel heen buigende en op mij neerziende, waar ik op het onderste platform zat, zeide hij met teederheid in zijne stem, die doordrong tot mijn hart: „Predik Christus, mijn Zoon! Predik **Hem**."

Onder de brieven mijns vaders, die ik meer waardeer dan goud, zijn die, welke betrekking hebben op de hulp, die ik hem mocht verleenen in tijden van krankheid. Sommige er van zien er uit als hiëroglyphen, omdat zij inderhaast op het papier gekrabbeld werden, toen, op een Zondagmorgen, zijne arme handen gezwollen waren door jicht, en met

---

[1]) Ps. 23 : 3, naar de Engelsche overzetting en de kantteekening op den Statenbijbel.
[2]) Onrechtmatig bevoordeelen van bloedverwanten.

een specialen bode naar Greenwich gezonden werden om mij te vragen den dienst voor hem waar te nemen. Ziehier een derzelve:

„Ik ben hedenmorgen zoo onwel, en heb zooveel en zoo zware pijnen, dat ik niet in staat ben te prediken; wilt gij naar den Tabernacle gaan? Ik heb een telegram gezonden aan Dunn, om tot u te gaan, maar zoo gij iemand anders beschikbaar hebt, laat hem dan terstond komen.

„Uw arme Vader,
„C. H. Spurgeon."

De eerste maal, dat ik de eer had om op een Zondag zijne plaats in te nemen in den Tabernacle, bezorgde mij den volgenden, liefdevollen brief van hem:

„Nightingale Lane, 14 Dec. '78.

„Mijn waarde Zoon.

„Ik bid vurig voor u ten opzichte van de groote verantwoordelijkheid, die morgen op u zal rusten. Moge de God uws vaders u opheffen van uit uzelven, en u eene nederige afhankelijkheid geven van Zijn Geest, met biddenden ernst om zielen tot Christus te brengen! Ik ben zeer krank, anders zou ik op mijn kansel zijn. Ik zou er om kunnen weenen, dat ik nog afwezig moet wezen, maar, mijn lieve Zoon, de Heere is zóó goed door mij u te schenken, dat ik er niet aan durf denken om te klagen. Steun gij slechts gansch en al op Hem, en wees als niets voor Hem. Hij is gedurende al deze jaren mijn Steun en Sterkte geweest.

„Zeg aan de gemeente, dat ik nacht en dag zware pijn lijd; en dat ik, hun nu driemaal beloofd hebbende tot hen te komen, schier niet meer durf te hopen. Doch zij zullen er allen wel van verzekerd wezen, dat het mijn grootste blijdschap zal zijn om mij wederom in hun midden te bevinden, hun vriendelijk aangezicht weder te zien en het goede Woord Gods tot hen te spreken. Ik ben een gevangen balling; maar de Heere is goed, en ik hoop op Zijn Naam.

„Ontvang de hartelijkste groeten van uwe lieve Moeder en van

„uw armen Vader,
„C. H. Spurgeon."

Zijne innige belangstelling in mijn arbeid te Greenwich en zijne vurige liefde voor mijne geliefde moeder komen uit in vele van zijne brieven, zooals bijv. in den volgenden:

„Mentone.

„Mijn lieve Zoon.

„Moogt gij, over zoowat het vierde eener eeuw, het groote genoegen smaken om uwen zoon Charles voor u te laten prediken! Het is mij een groot genot om zulke liefdevolle brieven te ontvangen van den Bisschop van Greenwich, die mijn zoon en erfgenaam is, en nog grooter vreugde is het te zien, dat God u voorspoedig maakt, en uwen arbeid zegent. Ik vind, dat gij zeer goede vorderingen maakt. Blijf studeeren. Lees

Matthew Henry door en door, zoo gij kunt, eer gij getrouwd zijt, want na die gebeurtenis vrees ik, dat JAKOB hem den voet zal lichten. Doe mijne groeten aan den heer HUNTLEY en aan alle vromen.

„Ik heb in deze week nog geene brieven ontvangen van den Tabernacle, en zoo heb ik dan ook nog geene lofspraak gelezen over uwe leerredenen. Ik gevoel mij voortdurend beter. Het is nu al twee en veertig dagen sedert wij regen gehad hebben, en gedurende al dien tijd was het fraai weder. Ik ben zoo bedroefd over uwe lieve Moeder, en ik gevoel een aandrang om terstond naar huis te gaan; maar dan bedenk ik, dat ik haar geen goed kan doen, maar wel kwaad door thuis ziek te zijn en hulp te behoeven. Lieve CHARLIE, krijg toch geen rheumatiek of jicht. Ga niet te dikwijls over de brug; maar gij moogt „SIS" mijne groete doen. De preek was uitnemend; hartelijk dank.

„Ontvang de hartelijkste groeten van

„uw liefhebbenden Vader."

De vriendelijke wenk aan het einde van den brief toont, dat hij geschreven werd tijdens mijne verloving. Bij mijn huwelijk op 11 April 1881 waren mijne geliefde ouders tegenwoordig. De dienst werd verricht door mijn vader, en ik kan mij nog eenige van zijne woorden voor den geest terugroepen, nadat het wettelijk deel der plechtigheid voorbij was: „Gelijk deze ring rond is, zoo moge uwe liefde eindeloos zijn! Gelijk hij van zuiver goud is vervaardigd, zoo moge ook uwe genegenheid rein zijn." Na nog allerlei schoons en vriendelijks gezegd te hebben, voegde hij er bij: „Het is volstrekt noodzakelijk, dat een leeraar, inzonderheid een jeugdige leeraar, eene vrouw heeft. De plichten, die een predikantsvrouw heeft te vervullen, zijn van zeer groot gewicht, want men verwacht van haar, dat zij alle mogelijke en onmogelijke deugden in zich zal vereenigen; ja, dat zij gansch en al een wonder zijn zal." Een liefdevollen blik werpende op mijne moeder, zeide hij: „Ik ken ééne predikantsvrouw, die haren echtgenoot grootelijks versterkt heeft in den Heere." Nooit zal ik het heerlijke gebed vergeten, waarin hij „het gelukkige paar" den Heere opdroeg. Tot op den huidigen dag mochten wij voortdurend de verhooring van dat gebed ervaren.

Mijn vader placht dikwijls mijne gemeente te Greenwich te bezoeken, want het was mij altijd een genot — waarin mijne gemeente ten volle deelde — om hem hulp te geven voor den velerlei arbeid, dien de Heere hem te doen heeft gegeven. Daar deze bezoeken plaats hadden op mijn jaardag, plachten wij hem dan eene gave te schenken voor het College, het Weeshuis of voor de Vereeniging tot Colportage. Zijne waardeering van mijne kinderlijke liefde is uitgedrukt in den volgenden brief:

„Lieve Zoon.

„Gij zijt immer eene bron van vreugde voor uwen vader. Bij deze gelegenheid hebt gij mij grootelijks verkwikt door de weezen te hulp te komen.

Orderbriefjes voor £ 58, 15 sh. 6 d. (*f* 705.30) worden niet zoo heel dikwijls ontvangen; maar *als* zij komen, dank ik God uit den grond mijns harten. Wilt gij al de goede menschen voor mij danken voor hunne bijdrage? God zegene hen!

„Moge inzonderheid een zegen rusten op de Kerke Gods, waarover Hij u tot opziener gesteld heeft! Aan die Kerk breng ik mijn innigen dank voor dit teeken der liefde, — dit liefelijk reukoffer.

„Mogen alle zegeningen Gods rijkelijk over u worden uitgestort, is de bede van

„uwen liefhebbenden Vader,
„C. H. Spurgeon."

Om de ontvangst te melden van eenig geld, dat ik hem voor het College had gezonden, schreef hij:

„Lieve Zoon.

„Immer helpt gij mij en mijn werk. Moge de Heere u zegenen, en u eenmaal dezelfde blijdschap geven te smaken in uw gezin, als ik in u heb.

„Verleden week heb ik wederom iemand ontmoet, die onder uwe laatste preek in den Tabernacle bekeerd is geworden.

„Uw liefhebbende Vader,
„C. H. Spurgeon."

Welk een genot was het hem om van bekeeringen te hooren! Hij had mij gaarne bij zich als hij eens uitreed, en terwijl ik dan stil zat te luisteren, verhaalde hij mij van den zegen, dien het hem vergund was te zien op zijne eigene prediking. Op die wijze leerde ik veel van de heilige kunst om met bekommerden te spreken, eene kunst, waarin hij meester was.

Ik moet hier een voorval mededeelen, dat mijn vader indertijd zeer veel genoegen heeft gedaan, en dat, geloof ik, wel eenig is in het leven van predikanten. Het was bekend gemaakt, dat hij voor eene kleine Baptistische gemeente in het East-End van Londen zou prediken, en de Congregationalisten hadden de vriendelijkheid om voor die gelegenheid hem hun ruim kerkgebouw af te staan. Lang voordat de dienst zou aanvangen, was er eene groote menigte menschen in en rondom het gebouw bijeengekomen, zoodat, toen de prediker op den kansel verscheen, vele honderden nog toegang zochten te verkrijgen. Ik zat achter hem, en zich tot mij wendende, vroeg hij, of ik in het tegenover liggend bedehuis wilde prediken voor hen, die hier niet meer toegelaten konden worden. Ik stemde dadelijk toe; en toen stond hij op, en zeide, dat men aan hen, die buiten stonden, zoû mededeelen, „dat zijn lieve zoon Charles in de Baptistische Kerk aan de overzijde voor hen zou prediken." Hij ging voort met zijn eigen dienst, en ik ging heen om mijne belofte te vervullen, en had een talrijk gehoor in het kleinere gebouw. Men was overeengekomen, dat ik des avonds in de Kerk der Baptisten zou prediken, en nu gebeurde het, dat hetgeen met den vader plaats had gehad, herhaald

werd met den zoon; want het gebouw was in alle hoeken gevuld, en een groot aantal menschen zocht tevergeefs toegang te krijgen. Zoo zond ik dan inderhaast een met potlood geschreven briefje aan den grooten prediker van den namiddag om hem te vragen of hij de vriendelijkheid wilde hebben om in het schoolgebouw aan de overzijde te prediken voor hen, die bij mijn dienst niet meer toegelaten konden worden! Toen wij samen naar huis gingen, zeide hij: „Wel, CHARLIE, ik denk niet, dat het ooit meer gebeurd is, dat vader en zoon op hetzelfde oogenblik tegenover elkander predikten, maar, Gode zij dank, niet in oppositie."

Ik herinner mij ook in verband met dit bezoek, dat hij, toen wij over de groote vleeschmarkt te Smithfield gingen, mij wees op de ontzaglijke hoeveelheden van allerlei eetwaren, en zeide: „Waar moet dit alles heen?" Maar wij waren nog niet ver over de Mile End Road voordat de immer voortgaande massa van menschen eene andere vraag bij hem deed opkomen, waaraan hij uiting gaf in de woorden der Schrift: „Van waar zal iemand deze kunnen verzadigen?" Het gesprek, dat heel natuurlijk den vorm had kunnen aannemen van eene discussie over de wet van vraag en aanbod, en daarmede in verband staande onderwerpen van sociale en politieke staathuishoudkunde, werd echter afgeleid in het hoogere kanaal van een spreken over het Evangelie, en hoe dit ten volle voorziet in de geestelijke behoeften der massa's, — eene waarheid, die kort daarna in voorbeeld aangetoond werd door de Evangeliebediening van vader en zoon.

Verjaardagbriefjes en Nieuwjaarsboodschappen behooren tot mijne zeer bijzondere schatten. Een staaltje van elk kan als een voorbeeld dienen voor hen, die hunne liefdewenschen aan hunne dierbaren willen te kennen geven. Hier is het jaardagsbriefje:

„Westwood, 20 Sept. 1888.

„Mijn lieve Zoon.

„De Heere zelf zegene u! Moge uw nuttig leven verlengd worden, en u toenemende zegeningen worden geschonken, en door u worden verspreid. Het is mij altijd eene blijdschap om zelfs aan u te denken. Gij veroorzaakt mij vertroosting in alles, inzonderheid in de genade, die in u openbaar wordt. De Heere gedenke in Zijne oneindige liefde uwe lieve vrouw en kinderen en make hen immer tot uwe blijdschap en verlustiging!

„Ik wist geen verjaarsgeschenk voor u te bedenken; zoo heb ik dan gedacht u te vragen om mij den dienst te bewijzen om voor het inliggend orderbriefje zelf iets te koopen, dat u genoegen doet.

„Ik ben te Wotton geweest om den heer EVELIJN te bezoeken, en heb er heerlijk rust genoten. Ik gevoel, dat er weder nieuwe olie in mijne lamp is gedaan.

„Uw liefhebbende Vader,

„C. H. SPURGEON."

De Nieuwjaarsgroet luidt als volgt:

„Waarde Zoon.

„Ik wensch u en den uwen een gelukkig nieuw jaar. De Heere zegene u in uwen persoon, uw gezin, uw dienstwerk en uwe gemeente! Hij geve u vrede van binnen en voorspoed naar buiten! De zegen over uwen vader is overvloedig geweest, moge hij in nog ruimere mate op u rusten. Ik zend een blijmoedig gebed op tot God voor u en uwe geliefden, die ik u verzoek voor mij te groeten.

„Uw liefhebbende Vader,

„C. H. Spurgeon."

Men zou een dik boek kunnen schrijven over de ervaringen van personen, die de eer en het groote genoegen hadden van mijn vader bij zijn bezoek aan verschillende deelen des lands te ontmoeten. Ik heb dikwijls gewenscht om op betere wijze dan door het bloote geheugen de vele verstandige gezegden te bewaren, die mij medegedeeld werden door personen, die zich gesprekken met hem herinnerden.

Eens zeide hij tot een vriend: „Ik zal eens gaan prediken over het onderwerp: „Slechte logeergasten." Gij krijgt ze hier, want zij komen in uw huis om de spijzen te eten, die gij hun voorzet, en uw huisraad te bederven, en dan gaan zij heen zonder te betalen. Ik zal over deze soort van inwoners niet spreken, maar wel zal ik de vraag trachten te beantwoorden: „Hoe lang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten?"" Hij heeft woord gehouden, want hij heeft in den Tabernacle gepredikt over Jeremia 4 : 14, en de leerrede is uitgegeven onder den titel: „Slechte inwoners, en hoe men met hen heeft te handelen."

Eens moest ik mij naar een dorp begeven om er te prediken. Ik werd aan het station afgehaald door een boer, die met zijn wagen en paard gereed stond, om mij naar de plaats mijner bestemming te brengen. Wij waren nog niet ver op weg, of zijne ruwe, boersche stem verbrak het stilzwijgen. „En gij zijt mijnheer Spurgeon, de zoon van den grooten man in Londen? Ik ben eens in Londen geweest en heb hem gehoord. Ik was naar de tentoonstelling van vee gegaan, en toen ging ik meteen eens naar zijne kerk, en hoorde hem preeken over schapen. Wel, hij wist veel meer van schapen dan ik, en ik ben toch al mijn leven een veeboer geweest!" Het gesprek taande geen oogenblik, en mijn nieuwe kennis gaf zijn stadsvriend menige les, uit de tweede hand, in de landbouwkunde, terwijl hij zijn onderwijs van den waardigen Leeraar van den Metropolitan Tabernacle had ontvangen! Mijn lieve vader was een vraagbaak voor alle mogelijke zaken. Al wie hem ooit gehoord heeft kan wel begrijpen hoe zijne schier universeele kennis hem van allerlei treffende beelden en gelijkenissen voorzien heeft, die hij in zijne prediking zoo uitnemend wist te gebruiken.

Bij zekere gelegenheid bevond mijn vader zich in de nabijheid van een der vertrekken, tot den Tabernacle behoorende, waar verscheidene oude vrouwen bijeen waren in de hoop van eenigen onderstand van de Wel-

dadigheids-Commissie te verkrijgen, maar door eene vergissing omtrent dag en uur waren de dames, die de uitdeeling zouden doen, niet gekomen, en zoo werden de oude vrouwen dus teleurgesteld. Het „medegevoel", dat altijd zoo „verwonderlijk vriendelijk" maakte, bewoog hem in den zak te tasten en er eene handvol shillings uit te voorschijn te brengen, die hij onder de vrouwen uitdeelde, zeggende: „Hier hebt gij eene kleinigheid, zoodat gij toch niet geheel voor niets de reis gedaan hebt." Zijne weldadigheid was een der schoonste trekken van zijn edel karakter. Er zijn geheimen omtrent zijne edelmoedige giften, en de zelfverloochening, die zij dikwijls voor hem medebrachten, die op aarde wel nooit openbaar zullen worden.

Toen het den goeden Herder had behaagd een lammetje uit mijn gezin tot zich te nemen, werd het hart der bedroefde ouders grootelijks vertroost door den volgenden brief:

„Westwood, 11 September 1890.

„Mijne lieve Kinderen.

„De Heere zelf vertrooste u! Te denken, dat dit lieve kleine schepseltje weggenomen is! maar het moet recht, het moet goed wezen. Onze Vader vergist zich nooit, en is nooit onvriendelijk. Gij doet verstandig met de kleine niet van de plaats weg te brengen [1]). Gij geeft er een voorbeeld mede van gezond verstand, waaraan groote behoefte is in eene eeuw, die even sentimenteel als valsch is. Als gij een krans van mij wenscht, weest zoo goed van hem te bestellen te H. B., en zend mij de rekening; maar als gij geene kransen wilt, dan zou ik een slecht voorbeeld geven met er een te zenden.

„Ik houd er mij van overtuigd, dat gij beiden zult ontwaren, dat er eene verborgene kracht in uwe ziel wordt uitgestort, en ook hierin zal het geloof de overwinning wegdragen. Ik zal dien dag nooit vergeten. Tot onze groote vreugde was uwe lieve Moeder in staat om met mij naar het Weeshuis te gaan, en zij heeft veel genoten van dit bezoek. Toen wij thuis kwamen ontvingen wij uw telegram, — de bittere kruiden bij ons feestmaal. Voor u zal het eene zeer smartelijke wonde zijn, maar de Groote Geneesmeester zal den heelenden balsem aanwenden.

„Uw liefhebbende Vader,

„C. H. Spurgeon."

Ik ken niemand, die op liefelijker wijze dan mijn vader een bedroefd hart en een neergedrukten geest kon vertroosten en opbeuren. Gelijk men door drukking aan eene bloem haar geur doet ontvloeien, zoo was hij, door hetgeen hij geleden heeft in de lang aanhoudende krankheid mijner geliefde moeder, en door de voortdurende pijn, die hij in zijn eigen

---

[1]) Het kind stierf, toen het geheele gezin aan zee vertoefde.

lichaam heeft ervaren, bekwaam gemaakt om op de teederste wijze met alle lijders te sympathiseeren.

Het was mijn onuitsprekelijk genot en voorrecht hem gedurende de laatste jaren van zijn leven op aarde dikwijls te zien. Er ging nauwelijks eene week voorbij, dat wij niet samen een rijtoertje maakten; en in het moeielijk tijdperk van zijne laatste, langdurige krankheid, toen door het gebed van Gods volk ongetwijfeld zijn leven nog werd verlengd, was het mij een droevig genoegen, hem dagelijks, behalve des Zondags, te bezoeken. Die tijd zal mij nooit uit het geheugen gaan. De mysteriën van de kamer „der schaduwen des dood" liggen verborgen in het teeder minnend hart, en bovenal hetgeen er in omging, toen ik met mijne lieve moeder aan zijn ziekbed stond, en wij, naar wij toen dachten, zijn afscheidswoord en zegen ontvingen.

De laatste kus van zijne lippen werd mij gegeven eer hij de wachtkamer aan het Herne-Hill-station verliet, en de laatste blik, dien ik op hem kon werpen, was, toen ik aan het uiteinde van het platform stond, en de trein hem wegvoerde, terwijl hij mij met de hand zijn vaarwel toewuifde. Om zijnentwil heb ik met innige blijdschap den dag begroet, die hem naar het zonnige Zuiden zag vertrekken. Na zoovele weken, die tot maanden werden, in de schole des lijdens te hebben doorgebracht, ging hij er nu van uit, als een scholier, die zijne lessen verlaat, om van zonneschijn en zeelucht te genieten. Wij hebben er ons allen in verblijd, dat er zulk een schoon plekje op aarde was, dat hij liefhad, en waar hij eenige weken kon doorbrengen, als in een waar Land Beulah [1]), eer hij de rivier overstak om de Hemelsche Stad in te gaan, om er voor eeuwig te verwijlen.

Schrijvende over mijn vader, zou ik vele bladzijden kunnen vullen, maar ik moet besluiten met enkele woorden als eene hulde der liefde. Indien ooit een mensch door God was gezonden, dan was hij het; een ware apostel en trouw gezant van Jezus Christus. Hoewel mijn oordeel voor partijdig gehouden kan worden, durf ik toch de meening uitspreken, dat er sedert de dagen van Paulus geen grooter of machtiger verklaarder is geweest van de leerstellingen der genade, of een bekwamer prediker van het „Woord, dat alle aanneming waardig is, dat Christus Jezus in de wereld is gekomen, om de zondaren zalig te maken." Er was niemand, die prediken kon zooals mijn vader. In onuitputtelijke verscheidenheid, vernuftige wijsheid, krachtige verkondiging, liefdevol smeeken, en helder Schriftonderwijs met eene menigte van andere hoedanigheden, moet hij, naar mijne overtuiging ten minste, altijd beschouwd worden als den prins der predikers. Van de dagen toen ik als een kleine knaap achter het platform in den geliefden ouden Tabernacle zat, met een zilveren pot-

---

[1]) Het Land Beulah, d. i. het land, dat genoemd zal worden het „Getrouwde", Jesaja 62 : 4. Zie voorts „Bunyan's Pelgrimsreize."

lood en een net zakboekje om aanteekeningen te maken van de preeken mijns geliefden vaders, tot op den huidigen dag, heb ik hem altijd als den eerste onder de Evangeliedienaars van Engeland beschouwd. Zij, die gelooven, dat welsprekendheid eerder bestaat in het doordringen tot het hart dan in het streelen der ooren, zullen niet aarzelen hem onder de redenaars van de hoogste orde te plaatsen. Het was zijne verlustiging te voet te gaan, veeleer dan op hooge arendsvleugelen te zweven; maar dit heeft niet belet, dat hij hoogten heeft bereikt, hooger dan Pisga's bergtop, en terwijl hij altijd vasten grond onder de voeten had, was hij toch als een kloekmoedige berggids, die zijne hoorders leidde naar hoogten, met de heerlijkheid van Patmos omstraald.

Zoowel voor het aantal als voor de hoedanigheid zijner leerredenen, was er nooit iemand hem gelijk, en gedurende veertig jaren heeft hij hetzelfde oude Evangelie gepredikt. Nooit heeft hij zich ter zijde gekeerd tot de dwaze grillen der „moderne gedachte", of om op de dwaallichten der „nieuwe theologie" af te gaan; het oude verbond der genade en het door den Heiligen Geest ingegeven Woord waren de Alfa en de Omega zijner prediking. Merkwaardig waren de gemakkelijkheid en sierlijkheid zijner voordracht; zijne prediking was een ware caleidoscoop van immer afwisselende schoonheid, want elk deel zijner rede viel met volkomen juistheid in deszelfs rechte plaats, en vormde dus een schoon en evenredig geheel. Zoodra hij begon te spreken, gevoelde men de zekerheid, dat elke opvolgende golf zijner uitgedrukte gedachte wederom eene nieuwe, tot hiertoe verborgen gebleven waarheid zou aanspoelen, of over de gewone zaken des dagelijkschen levens een nieuw licht zou doen opgaan; en terwijl gij luisterdet naar die weergaloos schoone stem, was het u alsof gij de fluistering hoordet van eene andere stem, die u zeide, dat hij u de orakelen Gods verkondigde. Niemand kan met overdrijving spreken van de grootmoedigheid, het teeder medegevoel, de practische schranderheid en den Christelijken ijver, tentoongespreid in den arbeid in de velerlei inrichtingen, waarvan hij het hoofd en de ziel was. „Zijne werken volgen hem" en zijn de levende gedenkteekenen van een groot man; groot, omdat Gods genade hem tot een groot man had gemaakt. Als leeraar en als schrijver zijn zijne werken van het uiterste gewicht; en nu zijne wondervolle stem door den dood tot zwijgen is gebracht, kan men niet anders dan er zich in verblijden, dat duizenden van zijne leerredenen bewaard zijn gebleven, en deze zullen nog gedurende vele jaren vrucht blijven voortbrengen. Zullen wij niet ootmoedig van God vragen, dat de gedachtenis aan zijn edel en godvruchtig leven ons eene aansporing zij en eene bezieling, en dat ons de genade worde geschonken om zijne navolgers te zijn, gelijk hij het van Christus is geweest?

NEGEN-EN-ZEVENTIGSTE HOOFDSTUK.

Latere letterkundige Werken.

Geliefden, indien gij en ik iets gezien of gehoord hebben, dat God ons heeft geopenbaard, zoo laat ons het opschrijven, of door andere middelen bekend maken. God heeft den schat in het aarden vat gelegd, maar niet bloot om den wille van het aarden vat, maar opdat de schat er later van zou worden uitgestort en anderen er door verrijkt zouden worden. Gij zijt niet bevoorrecht om te zien, alleen maar om uwe oogen te verblijden en uwe ziel te bekoren; neen, het is u vergund te zien, opdat gij ook anderen zult doen zien, en gij uit moogt gaan om te vermelden wat de Heere u heeft laten bemerken. Niet zoodra is JOHANNES de ziener van Patmos geworden, of hij hoorde eene stem, die tot hem zeide: „Schrijf". Hij kon niet spreken tot anderen, want hij was op een eiland, verbannen uit het gezelschap zijner medegenooten; maar hij kon schrijven, en hij heeft geschreven; en wie schrijft, richt zich dikwijls tot een talrijker gehoor dan de man, die alleen zijne tong gebruikt. Het is zeer gelukkig als de tong geholpen wordt door de pen eens vaardigen schrijvers, en aldus eene ruimere sfeer erlangt, en een meer blijvenden invloed, dan wanneer zij bloot klanken uit, en de woorden wegsterven als het oor ze heeft gehoord.

C. H. S., *in eene leerrede, uitgesproken in den Tabernacle over de woorden: „Schrijf het gezicht."*

Wij nemen het verhaal weder op van Ds. SPURGEON's uitgegeven werken van het punt, waar wij in Deel II, hoofdstuk 47, gebleven zijn; en het eerste, wat nu vermeld moet worden, is SPURGEON's *geïllustreerde almanak.* Dit boekske werd het eerst uitgegeven in 1857; de eerste jaargang was getiteld: *De New-Park-Street-Almanak*, en de Redacteur heeft zijn doel met de uitgave en zijne hoop hieromtrent aldus blootgelegd: „Het zou aan sommige menschen vernederend en onvoegzaam voor een leeraar kunnen toeschijnen om een Stuivers-Almanak uit te geven; maar ik ga niet gebukt onder den last van eene valsche waardigheid, en iets, dat nuttig kan wezen, acht ik niet vernederend. Het is volkomen zeker, dat ik door dit kleine jaarboekje vele lezers kan bereiken, die een grooter boekdeel niet zouden koopen; en ik hoop, dat er door Gods genade bij sommigen gedachten door opgewekt zullen worden, die mogen uitloopen in hunne bekeering, of, dat weder anderen vertroosting en stichting er aan zullen ontleenen."

In het voorbericht van den volgenden jaargang schreef Ds. SPURGEON: „Verleden jaar heeft deze kleine Almanak mij de gelegenheid gegeven om tot vele duizenden te spreken; en daar ik het mijn plicht acht om elke gelegenheid aan te grijpen om het Evangelie te verkondigen, wend ik mij door ditzelfde nederige middel wederom tot u. Indien door dit boekske één enkel zondaar tot JEZUS wordt gebracht, of één enkel heilige er door geholpen wordt in zijn geestelijken krijg, dan zal mijn doel volkomen bereikt wezen, en God zal er al de eer voor ontvangen. De duizenden van dezen Almanak, die over ons land verspreid zullen worden, kunnen vergeleken worden bij schroot, dat dikwijls meer uitwerking doet dan de grootere kanonskogel."

In 1860 had de Redacteur de vreugde om te kunnen mededeelen, dat zijne begeerte ten deele ten minste in vervulling is gegaan: „Van een der uithoeken van de aarde heb ik de goede tijding ontvangen, dat verleden jaar de Almanak het middel is geweest, dat een zondaar werd behouden. Dit was eene liefelijke en allerkostelijkste belooning voor het verleden, en gansch zeer groote bemoediging voor de toekomst. Deze DAVID zal wederom een GOLIATH nedervellen, en Gode zal de eer wezen." Dit was gelukkig volstrekt geen op zichzelf staand geval; jaar op jaar heeft de Heere, naarmate het boekske in ruimeren kring bekend werd, Zijne goedkeuring er van getoond door deszelfs gedrukte boodschap te gebruiken tot redding van zondaren en tot versterking der heiligen. Alles, wat de geliefde Leeraar ondernam, had een practisch doel; en daarom werd dit boekje gebruikt als de voorspraak van het College en van de andere Inrichtingen, toen die gesticht werden, en zoo werd het dan ook een middel om de inkomsten te vermeerderen, die voor hun onderhoud en verdere ontwikkeling noodig waren.

De uitgave van dezen Almanak werd zonder tusschenpoozen van 1857 tot 1899 voortgezet, en in een groot deel van dit tijdperk werden de teksten ter dagelijksche overdenking gekozen door mevrouw C. H. SPURGEON, die ook in de laatste zeven jaren vele stukjes er voor geschreven heeft, meestal de eene of andere gelijkenis, ontleend aan den tuin te „Westwood."

In 1872 verscheen voor de eerste maal de groote wandkalender, getiteld JAN PLOEGER'S *Almanak*. In plaats van een Bijbeltekst was een spreekwoord gegeven als motto voor elken dag, of wel een spreekwoordelijk gezegde, hetzij van JAN PLOEGER zelf of van iemand anders, door hem aangehaald. De arbeid om 365 gepaste spreuken of stellingen te vinden met den verderen inhoud nog van den Kalender was niet gering; en Ds. SPURGEON scheen in den beginne volstrekt niet vanzins om dien arbeid voort te zetten, en aldus een immer wederkeerende toevoeging te scheppen voor zijn steeds toenemenden letterkundigen arbeid; maar toen in 1873 geen wandkalender verscheen, hebben zoovele vrienden hunne teleurstelling hierover te kennen gegeven, dat de uitgave van deze eenvoudige boodschappen opnieuw ondernomen werd; en van 1874 tot 1899 is JAN PLOEGER'S Almanak een welkome bezoeker geweest in duizenden van woningen, en heeft een zeer grooten invloed geoefend ten behoeve van godsdienst, matig-

heid, spaarzaamheid en overleg, en weldadigheid. Die voor het jaar 1893 is aandoenlijk interessant vanwege het feit, dat Ds. SPURGEON de spreekwoorden er voor gerangschikt heeft en daarmede bezig was tot weinige dagen voor zijne oproeping om „thuis te komen." Zóó langdurig en zoo vlijtig had hij de stof vergaderd voor toekomstig gebruik, dat de Almanak ook nog na zijn verscheiden grootelijks samengesteld is uit zijne wijze en geestige gezegden, en bijgevolg heeft hij ook bijna evenveel aftrek gevonden, als toen hij het groote voorrecht had van geheel door zijne ongeevenaarde meesterhand te zijn samengesteld. Van beide Almanakken zijn waarschijnlijk niet minder dan vijf millioen exemplaren verkocht; en de staking der uitgave van een van beide zou door een groot aantal vrienden als een persoonlijk verlies worden betreurd, zoowel binnenslands als buitenslands. De volle omvang van den zegen, die er door teweeggebracht werd, zal slechts gekend worden ten dage wanneer alle verborgenheden geopenbaard zullen zijn; maar getuigenissen omtrent het nut, dat zij gesticht hebben, worden nog dagelijks ontvangen tot bemoediging van hen, die den verantwoordelijken plicht en het voorrecht hebben om de uitgave voort te zetten.

In Januari 1865 kwam het eerste nommer uit van het Maandblad: *Het Zwaard en de Truffel*, dat bestemd was om van zoo groot belang te zijn in de latere geschiedenis van den geliefden Redacteur. De omslag, waarmede het toenmaals verscheen, toont deszelfs verband met het gedenkwaardige en gevaarvolle tijdperk, toen NEHEMIA de Tirshata, of Landvoogd, van Gods oude volk is geweest. De tekst als motto, die in elken jaargang werd afgedrukt, was: „Die aan den muur bouwden, en die den last droegen, en die oplaadden, waren een ieder met zijne eene hand doende aan het werk, en de andere hield het geweer. En de bouwers hadden een iegelijk zijn zwaard aan zijne lenden gegord, en bouwden, maar die met de bazuin blies, was bij mij." Hoewel Ds. SPURGEON zulk een beminnaar was van vrede, is het opmerkelijk, dat hij het strijden vóór het bouwen plaatste, niet slechts in den hoofdtitel, maar ook in den tweeden titel van het Maandblad: „Een Gedenkschrift van Strijd tegen de Zonde en van Arbeid voor den Heere." Zijn doel met deze uitgave was helder uiteengezet in het eerste artikel, dat tot opschrift had: „Ons Doel en ons Voornemen."

„Ons Maandblad is bestemd om mededeeling te doen van den arbeid der Kerken en der Vereenigingen, die min of meer in verband staan met des Heeren werk in den Metropolitan Tabernacle, en de beschouwingen van leer en Kerkorde te bepleiten, die zeer gewisselijk door ons zijn aangenomen. Het zal zich richten tot die getrouwe vrienden, heinde en ver verspreid, die het goede voor ons wenschen en ons ondersteunen bij onzen arbeid van geloof en liefde. Wij gevoelen behoefte aan een orgaan, waarin ons streven en arbeiden voor de eere Gods tot kennis der geloovigen wordt gebracht en zich hunner hulpe beveelt. Onze vrienden zijn talrijk genoeg om een Maandblad te kunnen onderhouden, en ernstig

genoeg om er een te willen. Onze maandelijksche boodschappen zullen eene aanvulling zijn van onze wekelijksche leerrede, en ons in staat stellen om veel te zeggen, dat in eene leerrede misplaatst zou zijn. Het zal het Christelijk publiek inlichten omtrent onze verrichtingen en onze sympathie toonen met alles, wat goed is in de geheele Kerke Gods. Het zal ons gelegenheid geven de zaak van CHRISTUS en de herleving der Godsvrucht te bepleiten, dwaling te bestrijden, getuigenis af te leggen voor de waarheid en de arbeiders in den wijngaard des Heeren aan te moedigen.

Wij maken er geene aanspraak op „*onsektarisch*" te zijn, — indien men door dien term verstaat de afwezigheid van alle onderscheidende beginselen, en eene begeerte om alle partijen te believen en alle meeningen voor te staan. Wij gelooven, daarom spreken wij. Wij spreken in liefde; maar niet in zoete woordekens of schipperende volzinnen. Het is ons eerste en ons laatste doel practischen dienst te bewijzen, en anderen tot werkzaamheid en inspanning op te wekken.

Wij zullen over algemeene onderwerpen interessante lectuur bieden; maar ons voornaamste doel zal zijn de geloovigen aan te sporen tot arbeid, en hun ontwerpen aan de hand te doen, waardoor het Koninkrijk van JEZUS bevorderd kan worden. De grenzen van Zion uit te breiden, en de verstrooiden Israëls bijeen te verzamelen, dat is de begeerte van ons hart. Wij wenschen op de bazuin te blazen en onze makkers aan te voeren tot den strijd. Wij willen onvermoeid den truffel hanteeren om Jeruzalems vervallen muren weder op te bouwen, en met kracht en kloekmoedigheid het zwaard voeren tegen de vijanden der waarheid."

Het Zwaard en de Truffel had van den beginne een gansch eenig publiek van lezers, waaraan Ds. SPURGEON zich steeds beijverd heeft goede en geschikte letterkundige en geestelijke lectuur te verschaffen. De volledige geschiedenis van dit Maandblad zou zelfs niet in een geheel hoofdstuk van dit deel saamgevat kunnen worden; en zoo kan in de kleine ruimte, die er voor beschikbaar is, slechts zeer beknopt mededeeling worden gedaan van het goeds, dat het teweeggebracht heeft. Behalve dat het de onmiddellijke aanleiding was voor de oprichting der Vereeniging tot verspreiding van Christelijke Lectuur door Colportage en van het Stockwell-Weeshuis, was het ook van den beginne door en onder den zegen Gods het voornaamste middel tot de instandhouding dier Inrichtingen, terwijl al de andere Inrichtingen van den geliefden Leeraar er door in het leven geroepen of wel ondersteund zijn. Het College, de Vereeniging van Evangelisten, de Oude-Vrouwen-huizen, en de vele kleinere, en toch gewichtige arbeidsvelden, die in min of meer nauw verband staan, of gestaan hebben tot den Metropolitan Tabernacle, hebben een onberekenbaar voordeel ontleend aan Ds. SPURGEON's krachtige pleidooien te hunnen behoeve in zijn Maandschrift; terwijl velerlei godsdienstige of philanthropische bewegingen, waarmede hij slechts zijdelings in verband stond, op dezelfde wijze degelijke hulp van hem ontvingen. Het geheele bedrag in geld, dat aldus voor des Heeren werk bijeengebracht werd, zou door schier fabelachtige cijfers voorgesteld moeten worden.

Wie het voorrecht heeft een kompleet stel der jaargangen van dit Maandschrift te bezitten, beschouwt ze als een wonderbare voorraadschuur van kennis van allerlei onderwerpen; en veel er van is heden van nog even groote waardij, als toen het voor het eerst in die bladzijden te lezen stond. Vraagstukken betreffende Schriftuurlijke leerstelling, kerkregeering, opvoeding, polemiek over de Ritualistische beweging, de losmaking der Kerk van den Staat zijn behandeld op eene wijze, dat die opstellen met zeer geringe wijziging ook voor de omstandigheden dezer latere tijden passen, en van nog evenveel kracht zijn. Eene serie van geïllustreerde traktaten over het Ritualisme heeft de Protestantsche positie op zulk eene populaire wijze in het licht gesteld, dat zij nog uiterst geschikt zijn voor verspreiding in de crisis, die wij thans doorleven. Sommige er van zijn nooit overtroffen, of zelfs geëvenaard door iets, wat het ook zij, dat later in het licht werd gegeven.

Ds. Spurgeon had medearbeiders, van welke sommigen betaald werden, en sommigen hem van den beginne aan om niet hunne hulpe voor het Maandblad hebben verleend; doch behalve voor enkele artikelen, heeft hij zichzelven verantwoordelijk gesteld voor alles, wat in deszelfs bladzijden gedrukt werd; en hij heeft dikwijls verklaard, dat de meeste manuscripten en al de drukproeven door hemzelven werden nagezien; zoodat het wel in zeer bijzonderen zin „zijn eigen Maandblad” was. Het was ook, vanwege den algemeen uitgedrukten wensch der lezers, in zeer ruime mate autobiographisch; — een feit, erkend door de vele schrijvers, die min of meer nauwkeurige levensberichten van den Redacteur in het licht hebben gegeven, benevens de geschiedenis van de verschillende Inrichtingen, die zoo lang onder zijn beheer hebben gestaan.

Bij ééne gelegenheid ten minste werd van het Maandblad melding gemaakt in het Hoogerhuis, en de zinsnede, die in deze hooge vergadering er voor gebruikt werd, gaf den Redacteur den titel aan de hand voor een kort opstel in het volgend nommer: Een Levendig Nieuwsblad, genaamd „„Het Zwaard en de Truffel.”” De eerste paragraaf was als volgt: „De goede Bisschop van Rochester heeft in het Huis der Lords *Het Zwaard en de Truffel* als „Een levendig nieuwsblad” beschreven. Wij vreezen, dat onze vriend niet zoo goed bekend is met zijn *Zwaard en Truffel* als wij wel zouden wenschen, want men zou het toch eigenlijk geen nieuwsblad kunnen noemen; vorm en gestalte en de maandelijksche verschijning wijzen het zeer ongetwijfeld eene plaats aan onder de tijdschriften. Het bijvoegelijk naamwoord is zóó vleiend, dat wij het met genoegen aanvaarden, en het wel wat als een pluim op onzen hoed beschouwen. Welk goed kan een tijdschrift, of eenig ander geschrift doen, als het niet *levendig* is? Onze zwakke gezondheidstoestand doet ons dikwijls vreezen, dat wij wat somber en vervelend worden, en zoo nemen wij des Bisschops vriendelijke critiek aan als het certificaat van een dokter, dat het Maandblad nog berekend is voor zijne taak, ja feitelijk „„een levendig schrift”” is. Dit is ook alles, wat wij kunnen hopen, indien onze lezers er bij willen voegen: „Dit is ook ons aller meening.””

De positie, ingenomen door hen, die de leiding van het Maandblad op zich hebben genomen, nadat deszelfs stichter en eerste Redacteur naar het Vaderhuis in den hemel is gegaan, is door mevrouw SPURGEON volgenderwijze beschreven:

„Het is mij eene bron van innige voldoening, dat de lezers van *Het Zwaard en de Truffel* zoo volkomen het streven waardeeren om het geliefde oude Maandblad op zijne vroegere hoogte te houden ten opzichte van de belangrijkheid der artikelen en de zuiverheid der beginselen. Voortdurend ontvang ik brieven vol warme goedkeuring van hen, voor wie dit blad te gelijk een voorraadschuur is van zalige herinneringen, een hereenigingspunt voor de getrouwen aan het geloof, en op liefelijke wijze een schakel van verbinding tusschen den geliefde in den hemel en de liefhebbenden op aarde. Het zijn nog *zijne* geschriften, die er ons in bekoren, — de vonken van *zijn* vernuft en zijne wijsheid schitteren ons tegen in deze paragrafen, *zijne* wijze van denken en werken wordt nog steeds gevolgd; *hij* is het, die nog steeds de meeste bijdragen levert voor het tijdschrift, en op elke bladzijde verwijlt nog immer de zonneschijn van *zijn* naam. Maar boven en behalve dit alles: dezelfde ijver voor Gods eer, trouw aan Zijne waarheid, onversaagde bestrijding van valsche leerstellingen en dwaling worden betoond door hen, aan wier handen de geliefde Ds. SPURGEON het „„Zwaard"" en den „„Truffel" heeft overgegeven, toen hij ze ter zijde heeft gelegd voor de eerekroon. *Hij* heeft het zwaard nooit in de scheede laten roesten, noch den truffel ongebruikt in den kalkbak laten rusten; en zijne kloekmoedigheid in het hanteeren van het wapen, evenals het gebruiken van het werktuig van den arbeid is eene machtige aansporing voor hen, die hem volgen in den „strijd tegen de zonde en het arbeiden voor den Heere.""

De eerste jaargangen van *Het Zwaard en de Truffel* werden spoedig van zeer bijzondere waardij voor predikanten en studenten, omdat de Redacteur er zijne verklaring van de Psalmen in plaatste, die later opgenomen werd in zijn uitgebreidst letterkundig werk: *The Treasury of* DAVID [1]). Deze zeven zware boekdeelen bevatten, behalve Ds. SPURGEON's eigene verklaring, de keurigste uittreksels, die hij en zijne helpers in de oude en hedendaagsche literatuur over het geheele Boek der Psalmen hebben kunnen vinden, en daarmede te zamen vormen zij een onmisbaar deel der boekerij van een dienstknecht des Heeren, die volledig toegerust wenscht te zijn tot den dienst zijns Heilands. De voorberichten der onderscheidene deelen doen een blik werpen op de zielsverlustiging, waarmede deze arbeid der liefde verricht werd in de twintig jaren van des auteurs leven, die er aan besteed werden; en zijne laatste woorden, geschreven, toen het groote werk voleindigd was, duiden aan, van hoe groot nut de studie van dit deel der Heilige Schrift voor den Schrijver zelven geweest is, en hoe wezenlijk zijn leedwezen was, toen hij, tot den laatsten Psalm

---

[1]) In de Nederlandsche taal overgezet onder den titel: „De Psalmen DAVIDS."

genaderd, zich nu tot andere, min sympathieke vormen van arbeid had te begeven.

„Aan het einde van al deze jaren is nu de laatste bladzijde van deze Schriftuitlegging gedrukt, en wordt mij om de zevende voorrede gevraagd. Die vraag klinkt mij vreemd in de ooren. Eene voorrede, als het werk gedaan is? Het kan slechts eene voorrede zijn *in naam*, want in werkelijkheid is het een *Vaarwel.* Ik wensch mijn laatste deel bij de lezers in te leiden, terwijl ik hun mijne verontschuldiging bied van zooveel van hun geduld gevergd te hebben.

Er is wel een weinigje droefheid in mijn hart, nu ik deze „*Schatkameren Davids*" verlaat om op deze aarde nooit een rijker voorraadschuur te vinden, hoewel het gansche paleis der Openbaring voor mij open ligt. Zalig waren mij de dagen, doorgebracht in overdenken, in betreuren, in hopen en gelooven en juichen met DAVID! Kan ik hopen om aan deze zijde van de gouden poort gelukkiger uren door te brengen? Wellicht niet; want kostelijk was mij de tijd, waarin de harp van den grooten dichter des heiligdoms mijne ooren heeft bekoord. Maar de opvoeding en tucht, die uit deze hemelsche overdenkingen zijn voortgekomen, kunnen veel doen om een vreedzamen geest te scheppen en te voeden, die nooit zonder zijn eigen gelukkig Psalmgezang zal blijven, en ook nooit zonder het uitgaan naar iets hoogers dan tot hiertoe werd gekend. Het Boek der Psalmen onderwijst ons in het gebruik der vleugelen zoowel als der woorden; het doet ons „opvaren als met vleugelen" en zingen. Dikwijls heb ik mijne uitlegging van den tekst gestaakt, om mij met den Psalm opwaarts te heffen en de visioenen Gods te aanschouwen. Zoo ik slechts mag hopen, dat deze boekdeelen even nuttig zullen wezen voor het hart van anderen bij het lezen, als zij mij geweest zijn bij het schrijven, dan zal ik mij in dit vooruitzicht wel beloond achten.

De vorige deelen hebben een bij uitnemendheid gunstig onthaal gevonden bij het publiek. Men kan de vraag stellen of ooit te eeniger tijd een zoo uitgebreide commentaar over één enkel Boek van den Bijbel binnen een gelijk tijdsbestek een zoo uitgebreiden kring van lezers heeft gevonden."

Kort nadat het eerste deel van „De Psalmen DAVIDS" in druk was verschenen, ontmoette Ds. SPURGEON een der voornaamste uitgevers van Londen, en in den loop van hun gesprek werd ook zijn nieuw boek ter sprake gebracht. Daar deze uitgever veel ondervinding had van het succes of het falen van de werken van verschillende schrijvers, vroeg de leeraar hem, wat hij als een goed debiet van „De Psalmen DAVIDS" zou beschouwen. „Wel, Dominee," antwoordde hij, „ik moet ten eerste zeggen, dat gij den prijs veel lager hebt gesteld dan ik gedaan zou hebben, indien ik zulk een belangrijk theologisch werk had uitgegeven. Naar mijne meening zou vijftien of zestien shilling (*ƒ* 9.— à *ƒ* 9.60) per deel niet te veel zijn geweest; maar daar gij het voor acht shilling (*ƒ* 4.80) per deel verkrijgbaar hebt gesteld, zou ik, ook met het oog op het prestige van uwen naam, denken, dat gij tevreden kunt zijn, als er nu zoowat twee

duizend exemplaren van verkocht zijn." „O," zeide Ds. SPURGEON, „wij waren al zeer ver boven dit getal, toen het boek verschenen is, en nu hebben wij al verscheidene duizenden meer. Ik heb den prijs expres zoo laag mogelijk gesteld, omdat ik de boeken onder het bereik van een zoo groot aantal onderzoekers van het Woord wilde brengen, als ik maar kon." De uitgever was verwonderd, maar het voorspoedig begin van deze uitgave deed hem genoegen, en de schrijver gevoelde, dat hij veel reden had voor dankbaarheid aan God, die hem zulk een vriendelijk teeken gaf Zijner goedkeuring van dit belangrijk deel van zijn letterkundigen arbeid.

Vóór Ds. SPURGEON's verscheiden waren niet minder dan honderd en twintig duizend deelen van „De Psalmen DAVIDS" verkocht, na zijn heengaan zijn nog twintig duizend verkocht, en er is nog steeds navraag naar. De heeren PASSMORE en ALABASTER zijn nu juist gereed gekomen met de uitgave in maandelijksche afleveringen à 1 shilling, waardoor het werk nu ook onder het bereik valt van hen, die niet bij machte zijn zich een geheel deel te gelijk aan te schaffen. Het geheele stel werd opnieuw uitgegeven in de Vereenigde Staten. In de Duitsche taal is Ds. SPURGEON's verklaring (dus zonder de aanteekeningen) verschenen; en de verklaring van Psalm CXIX werd door de heeren PASSMORE en ALABASTER afzonderlijk verkrijgbaar gesteld onder den titel „Het gouden Alphabet van den Lof der H. Schrift" [1]). Het is onmogelijk den zegen te schatten, die aan de geheele Christelijke Kerk door dezen arbeid ten deel is gevallen. Indien de auteur nooit iets anders had geschreven, dan zou dit werk toch nog een letterkundig gedenkschrift zijn van geene geringe waardij; en onder de honderd en vijftig boekdeelen (ongeveer), die zijn naam op het titelblad dragen, is dit werk over de Psalmen buiten twijfel zijn *magnum opus.*

Het meest populaire van alle de geschriften van Ds. SPURGEON — *John Ploughman's Talk* — verscheen voor het eerst in zijn Maandblad, en heeft er waarschijnlijk veel toe bijgebracht om den kring zijner lezers uit te breiden. Er waren zelfs onder des Redacteurs vertrouwdste vrienden, die de stem huns geliefden Leeraars niet herkenden, toen hij hun toesprak in de taal van godvruchtige ploegers, zooals zijn oude vriend uit Stambourne, WILL RICHARDSON; en hij zelf heeft de interessante herinnering te boek gesteld aan hetgeen een der Diakenen van den Tabernacle dacht van het schrijven van den (naar men veronderstelde) man in den boerenkiel.

„Vele jaren geleden ontstond bij den Redacteur van *Het Zwaard en de Truffel* het denkbeeld om eene reeks van eenvoudige opstellen te schrijven voor het volk in zuiver Saksisch en in den stijl van gemeenzame spreek-

---

[1]) HÖVEKER en Zoon, te Amsterdam, hebben van dit werk eene vertaling in het licht gegeven.

woorden. Achtereenvolgens verschenen de hoofdstukken, die nu als „JOHN PLOUGHMAN's Talk" bekend zijn. Daar niemand wist wie ze geschreven had, hadden nogal vermakelijke voorvallen plaats. Een vriend, die hartelijk aan den schrijver gehecht was, zeide tot hem: „„Waarom neemt gij toch die opstellen van den ploeger op in uw Maandblad?"" „„Wel"", luidde het antwoord, „„zij zijn nogal levendig en hebben eene goede strekking. Wat hebt gij er tegen?"" „„Ja"", antwoordde de onergdenkende criticus, „„zij zijn heel goed voor iemand zonder eenige kennis of opvoeding, gelijk de schrijver; maar zij zijn te grof voor uw Maandblad."" „„Vindt gij?"" zeide de Redacteur, en ging glimlachend heen. Toen die goede broeder ontdekte wie de schrijver was, was hij gansch niet op zijn gemak; maar over zijne critiek is nooit verder gesproken."

Ds. W. D. MC KINNEY, een der leeraren, die zijne opleiding aan het College ontvangen heeft, aan mevrouw SPURGEON schrijvende over haren echtgenoot, nadat God hem tot zich had genomen, bewees, dat een student het geheim had ontdekt, dat voor den Diaken zoo ondoordringbaar was geweest. Van zijn geliefden President sprekende, schreef hij: De eerste boeken, die ik ooit ten geschenke had ontvangen, waren twee deelen van zijne leerredenen, die werden aangeboden, nadat ik voor het eerst van mijn leven in het openbaar had gesproken. Daarna kwam ik aan het College, en was een dergenen, in wie hij de uitwerking wilde zien van „JOHN PLOUGHMAN's Talk", en ik geloof, dat ik de eerste was, die ontdekte wie achter „JOHN" school. Tot de oudste studenten behoorende, zat ik Vrijdags aan zijne rechterhand, toen hij ons „„de opstellen van den Ploeger"" voorlas. Blijkbaar verlangde hij te weten wat wij er van dachten, maar tevens wilde hij, dat onze meening onpartijdig zou zijn. „„Wel"", zeide hij, met dien vroolijken blik in zijne oogen, dien wij zoo goed kenden, „„wel, MC KINNEY, wie denkt gij, dat deze ploeger is?"" „„Ik denk, dat hij niet heel ver van hier is"", antwoordde ik, „„en dat hij zelf recht genoten heeft van zijne praatjes!"" „„O!"" zeide hij, „„gij weet te veel.""

Zoodra het boekdeel in het licht verscheen, bereikte het een ontzaglijken omloop. Het kwam eerst uit gekartonneerd voor één shilling, en in linnen band voor twee shilling (*f* 1.20) zonder platen, maar na de uitgave van *John Ploughman's Prentjes*, werd ook het eerste geïllustreerd, en beide boeken worden nu in linnen band voor één shilling verkocht. Van de beide deelen zijn nu bijna zesmaal honderd duizend exemplaren verkocht, en nog steeds is er navraag naar. Het is in verscheidene talen overgezet, maar de vertaling, die „JOHN PLOUGHMAN" het meeste genoegen deed, was die van Ds. ADAMA VAN SCHELTEMA in het Hollandsch, onder den titel: *Praatjes van Jan Ploeger*. Ds. SPURGEON schreef in „Het Zwaard en de Truffel" een vermakelijk opstel over „JOHN PLOUGHMAN als Hollander", waarin hij spreekwoorden gebruikte, die zeer bijzonder op Holland en de Hollanders van toepassing waren.

Eene andere bijdrage tot letterkunde over spreekwoorden bestond uit twee fraaie boekdeelen, waaraan hij den titel gaf van *Zoutvaatjes*, als toe-

speling op de definitie van een spreekwoord, hetwelk verklaart, dat in een spreekwoord „beknoptheid, gezond verstand en zout” gevonden moet worden. Het is eene uitgebreide verzameling van *Spreekwoorden van alle Natiën, met eenvoudige opmerkingen*, waarvan het tijdschrift *The Church Review* zegt: „De spreekwoorden zijn voortreffelijk, maar Ds. SPURGEON's „opmerkingen” zijn volmaakt.

Op zijne reizen, hetzij in het vaderland of daarbuiten, had de geliefde Leeraar immer zijn aanteekeningboek bij de hand, waarin hij alles opschreef, wat later van dienst kon zijn, inzonderheid voorvallen, die als illustratie konden dienen. Vele daarvan werden voor het eerst openbaar gemaakt in *Zwaard en Truffel*, en dan met andere gelijksoortige dingen bijeenverzameld en uitgegeven in boekvorm onder den titel: *Feathers for Arrows, or, Illustrations for Preachers and Teachers* [1]), hetwelk een zeer ruim debiet had. In een der *Lezingen voor mijne Studenten* verhaalde Ds. SPURGEON het volgende voorval in betrekking tot dit boek: „Ik ontmoette eens een High-Churchman [2]), die mij zeide, dat hij *Feathers for Arrows* had gekocht; „„en””, zeide hij, „„sommige van de beelden zijn zeer treffend, maar men moet zeer voorzichtig zijn in het gebruik er van.”” Hij scheen te kennen te willen geven, dat de uitdrukkingen, die ik had gebruikt, wellicht wat te sterk waren, en misschien hier en daar ook wel wat ruw en ongepolijst; en daarom zeide hij dan: „„Men moet heel voorzichtig zijn in het gebruik.”” „„Wel””, zeide ik, „„ik heb ook groote voorzichtigheid gebruikt bij het schrijven.”” Hij keek mij aan, maar zeide niets; want waarschijnlijk heeft hij er nooit aan gedacht, dat dezelfde soort van voorzichtigheid noodig was bij het schrijven zoowel als bij het gebruik maken er van.”

Aan het einde van het jaar, waarin het Maandblad begonnen was, werd nog een ander belangrijk werk voltooid. Het was het eerste deel van Ds. SPURGEON's lectuur voor elken dag, dat uitgegeven werd onder den titel: *Voor elken Morgen*, waarvan hij in de Voorrede schreef:

„Het doel, dat de auteur voor oogen had bij het schrijven dezer korte overdenkingen over zekere teksten uit de Heilige Schrift, was de geloovigen behulpzaam te zijn bij hunne overdenkingen van Gods Woord. Het kan gebeuren, dat een kind op eene vertroosting kan wijzen, die anders het bedrukte hart voorbij zou zijn gegaan; en zelfs eene bloem, die vriendelijk uit de aarde te voorschijn komt, kan de gedachten hemelwaarts richten. Mogen wij dan niet hopen, dat de lezer, als hij elken morgen zijn oog over onze eenvoudige bladzijde laat gaan, door de genade des Heiligen Geestes het fluisteren der „zachte stem” zal hooren, die eene boodschap Gods brengt aan zijne ziel? Eentonigheid is vermoeiend voor den geest, daarom hebben wij ons toegelegd op verscheidenheid, en voortdurend afwisseling gebracht in onze manier van de stof te behan-

---

[1]) Vederen voor pijlen, of beelden ten gebruike van predikers en onderwijzers.
[2]) Een predikant van de Hoogkerkelijke richting.

delen; soms vermanende, en dan weder de ziel tot zichzelve latende spreken. Wij hebben den eersten, tweeden en derden persoon gebruikt, en hebben in het enkelvoud en het meervoud gesproken, en dat alles door de begeerte om eentonigheid en vervelendheid te vermijden. Ook de behandelde onderwerpen zijn velerlei, en hoewel de lezers onzer leerredenen wel uitdrukkingen zullen vinden, die hun van uit die leerredenen bekend zijn, is er toch veel, dat — voor den schrijver ten minste — geheel nieuw is, en voor zooveel dit mogelijk is bij de dingen, die onze zaligheid betreffen, ook geheel oorspronkelijk. Wij hebben uit ons eigen hart geschreven, en de meeste stukken zijn herinneringen aan woorden, die onze eigene ziel hebben verkwikt. Daarom mogen wij vertrouwen, dat deze dagelijksche overdenkingen den broederen liefelijk zullen zijn; ja, wij weten, dat het zoo zijn zal, indien de Geest Gods er op rust.

Wij hebben ook de hoop gekoesterd, dat ons boekske eene hulpe zal blijken bij den huisgodsdienst. Wij weten, dat in sommige gezinnen de dagboeken van MASON, HAWKER, BOGATSKY, SMITH [1]) of JAY gelezen worden; en wij wenschen geen hunner te verdringen, maar hopen eene plaats onder hen te mogen innemen. Het zal ons eene oorzaak zijn van dank aan God, indien wij tot een zegen mochten gesteld worden in het Christelijk huisgezin. Het huisaltaar is uitermate gewichtig, zoowel voor het tegenwoordige als voor het toekomende geslacht, en eenigermate dienst te mogen doen als huiskapelaan bij onze vrienden, zal ons een groote eer en voorrecht wezen."

Het werk heeft zoo heerlijk beantwoord aan het doel, dat Ds. SPURGEON er mede beoogd had, dat hij na twee jaren het vervolg er van gereed maakte en in het licht gaf onder den titel van „*Voor elken Avond*". In de Voorrede schreef hij: „Het zegel der goedkeuring onzes Meesters op ons vorig werk, „Voor iederen Morgen", ontvangen hebbende, gevoelden wij ons aangemoedigd om onze beste aandacht te schenken aan de tegenwoordige reeks van korte overdenkingen, en wij zenden ze de wereld in met een innig, hartgrondig gebed om een zegen voor elken lezer. Reeds zijn er meer dan twintig duizend lezers onder hen, die des morgens onze medegenooten zijn in de aanbidding Gods. O, dat allen door middel van het gelezene genade van den Heere mochten verkrijgen, en als er nu een gelijk aantal onze avondoverdenkingen lezen, zoo moge de zegening van huns Vaders vriendelijk aanschijn hun deel wezen.

Wij hebben er naar gestreefd om buiten het algemeen betreden pad te blijven, vandaar, dat wij ietwat ongewone teksten hebben gekozen en op eenigszins veronachtzaamde onderwerpen de aandacht hebben gevestigd. Vele godsdienstige boeken lijden aan het euvel van vervelend te zijn; — wij hebben getracht ons hiervan vrij te houden; onze vrienden hebben nu te oordeelen of wij hierin geslaagd zijn. Indien wij het middel mochten zijn om een enkel hart op te heffen en te bemoedigen, dat anders neerslachtig en gedrukt zou zijn, of in een enkel gemoed een heilig voornemen

---

[1]) BOGATSKY en SMITH ook in Nederland bekend en geliefd.

te doen ontstaan, dat er anders niet in opgekomen zou zijn, dan zullen wij daar innig dankbaar voor wezen. De Heere zende ons duizenden van zoodanige resultaten, en Hem zal er de lof voor worden toegebracht! Hoe langer wij leven, hoe dieper wij er ons van bewust zijn, dat de Heilige Geest alleen de waarheid aan het hart kan heiligen, en daarom geven wij met vurig gebed deze beide boekdeelen Zijner trouwe hoede en zorg over."

Beide boeken vonden een merkwaardigen aftrek, — meer dan tweehonderd en twintig duizend zijn er van verkocht, — en hun dienstbetoon is volstrekt nog niet ten einde. Na des geliefden auteurs verscheiden hebben de uitgevers uitvoering gegeven aan een denkbeeld, dat lang door hem gekoesterd werd, n.l. de uitgave der beide reeksen van overdenkingen op Indisch papier, in een keurig-net boekdeeltje, dat in den zak gedragen kan worden en gebruikt voor eigen overdenking of bij het bezoeken van kranken.

Een bijzonder voorbeeld van de gepastheid van een der overdenkingen in „*Voor elken Avond*" werd dikwijls door Ds. Spurgeon beschreven. Lady Burgoyne (de echtgenoote van sir John F. Burgoyne, en moeder van Ds. James Spurgeon's eerste vrouw) was lid van de Kerk van den Tabernacle. In zijne leerrede, getiteld: „Spreek voor uzelf", gaf hij het volgend getuigenis van haar Christelijk karakter en haar getuigen voor den Heere: „Gij, aanzienlijke dame, zegt: „„Ik heb den Heere lief, maar ik geloof niet, dat het mij mogelijk is in mijn kring een woord voor Hem te spreken."" Kunt gij dat waarlijk niet? Gij zult die kleine moeielijkheid gemakkelijk te boven komen, als gij toegenomen zult zijn in genade. Wij hadden eene vrouw onder ons, wier rang haar het recht gaf om in de hoogste kringen der maatschappij te verkeeren; maar zij gaf de voorkeur aan den omgang met de nederige leden der Kerk, waartoe zij behoorde. Sommigen van u herinneren zich hare zilverwitte haren. Zij heeft ons nu verlaten, om in te gaan tot de heerlijkheid. Zij behoorde tot de hoogaanzienlijken in den lande, maar met zachtmoedigheid en kalme eenvoudigheid heeft zij, waar zij ook heenging, het Evangelie gebracht. Zeer velen hebben hier plaats genomen om naar uwen Leeraar te luisteren, die nooit hier gekomen zouden zijn zonder haar kalm, bescheiden, heilig leven, en de kloekmoedigheid, waarmede zij overal en ten allen tijde kon zeggen: „„Ja, ik ben eene Christin, en wat meer is, ik ben eene Nonconformist [1]), en wat gij nog erger zult vinden: ik behoor tot de Baptisten, en wat gij nog het ergste van alles zult achten, ik ben lid der Kerk van den Tabernacle."" Nooit heeft zij zich den dierbaren Naam onzes Verlossers geschaamd; nooit heeft zij zich geschaamd om met de nederigsten van Zijne discipelen bekend te zijn en hun wel te doen; en gij zult wel doen met haar geloof en haar voorbeeld na te volgen."

Op 7 September 1870 opende lady Burgoyne haar exemplaar van „*Voor*

---

[1]) Iemand, die niet tot de Anglikaansche Kerk behoort.

elken Avond," en begon den tekst met de verklaring voor dien datum te lezen: „*Bij de zee is bekommernis, men kan er niet rusten*," JEREMIA 49:23. „Weinig weten wij wat bekommernis er op dezen oogenblik wellicht bij de zee is. Wij zijn veilig in onze rustige binnenkamer, maar ver weg op het zoute water zoekt de orkaan wellicht menschenlevens te vernielen. Hoor hoe de doodsduivelen huilen tusschen het want; hoe het houtwerk kraakt terwijl de golven het schip beuken! God helpe u, gij arme vermoeiden, die door het zeewater gedrenkt zijt!" — toen zij uitriep: „Er is den armen HUGO iets vreeselijks overkomen"; en dit bleek waarheid te zijn; want haar zoon, kapitein HUGO BURGOYNE, bevelhebber van Hr. Ms. *Captain*, een pantser-toren-schip, had aan den morgen van dienzelfden dag schipbreuk geleden. De geheele bemanning — meer dan vijfhonderd personen, onder wie zich ook kapitein COWPER COLES, de ontwerper van het schip, bevond — was bij de ramp omgekomen. Door de bijzondere leiding van Gods voorzienigheid had de boodschap in „*Voor elken Avond*" de zwaar beproefde familie voor de ontzettende tijding, die zij kort daarna ontving, eenigszins voorbereid.

Een tweeledig voorval in verband met hetzelfde boek, doch van liefelijker aard, werd in 1898 door Ds. W. USHER van Tunbridge Wells aan mevrouw SPURGEON medegedeeld:

Gisteren bevond ik mij met een vriend in den spoortrein en in den loop van ons gesprek deed hij mij het volgende verhaal, dat gij, geloof ik, wel gaarne vernemen zult. Hij had mij gesproken van den zegen, dien hij genoot door de lectuur van „*Voor elken Morgen*", en toen voegde hij er bij: „Er is eene geschiedenis in verband met een ander boek van Ds. SPURGEON, die hem veel genoegen zou gedaan hebben te hooren. Ongeveer dertien jaren geleden woonde een mijner vrienden, een godvruchtige boer, in Devonshire. Hij wilde van woonplaats veranderen, en gehoord hebbende van eene boerderij in Essex, die te huur was, bezocht hij een heer in Londen om er naar te informeeren. Terwijl hij daar was, sloeg hij een exemplaar van „*Voor elken Avond*" op, en zeide bij zichzelven: „„„Ik ben benieuwd wat de Heere mij door Ds. SPURGEON zal zeggen."'" Zijn oog viel op den tekst voor 12 Mei: „Vrees niet van af te trekken naar Egypte, want Ik zal u aldaar tot een groot volk zetten. Ik zal met u aftrekken naar Egypte, en Ik zal u doen wederoptrekken." Dit scheen wel te slaan op zijne omstandigheden; maar hij kon toch niet terstond besluiten de boerderij te huren. Eenige weken later moest hij echter tot een besluit komen, en wederom het huis van zijn vriend in Londen bezoekende, keek hij nog eens in hetzelfde boek „*Voor elken Avond*", en de tekst voor 8 Juni was: „Gij zult nu zien, of Mijn woord u wedervaren zal of niet." Hij huurde de boerderij, vond het dorp in een toestand van geestelijk verval; opende zijne schuur en preekte er voor wie kwam om hem te hooren, en toen deze te klein werd om de hoorders te bevatten, stichtte hij eene kapel, waar zitplaatsen in waren voor vierhonderd personen. In den laatsten tijd waren daar 160 gedoopte geloovigen in gemeenschap met elkander, en er was een Zondagsschool voor 200 kinderen. De boer brengt dezen zijn voorspoed blijkbaar in verband met de twee boodschappen, die hij in Ds. SPURGEON's boek had gevonden."

In het hoofdstuk „Vacantiereisje in het Nieuwe Woud” wordt melding gemaakt van een ander boek tot hulp van den huisgodsdienst, waaraan Ds. Spurgeon toen bezig was. Dit boek werd in het licht gegeven onder den titel *The Interpreter*[1]) en bestond uit eene keur van plaatsen uit de Heilige Schrift, om des morgens en des avonds bij den huisgodsdienst te lezen, met korte verklaringen en gepaste Psalmen of Gezangen. Het werd eerst uitgegeven in maandelijksche afleveringen, en later in een kloek boekdeel. Het bleek eene kostelijke hulpe voor den huisgodsdienst in duizenden gezinnen, en mannen van aanzien, evenzeer bekend om hunne innige godsvrucht als om hunne hooge maatschappelijke positie, zooals Graaf Cairns en Graaf Shaftesbury, waren onder de velen, die getuigenis hebben afgelegd van de hooge waardij van dit werk. Ds. Spurgeon was er zich altijd van bewust, dat hij den omloop van dit boek grootelijks had kunnen vermeerderen, indien hij er in één opzicht eene verandering aan had aangebracht; maar in de Voorrede heeft hij rekenschap gegeven van zijn besluit hieromtrent: „Men heeft mij dringend gevraagd om er *gebeden* aan toe te voegen, en het debiet van het boek zou er zeker grootelijks door worden bevorderd; maar ik vind hiertoe geene vrijheid in mijne consciëntie. Laat ieder Christelijk hoofd des gezins trachten zelf te bidden, en hoewel dit in den beginne wellicht moeielijk zal zijn, zal het, door de hulp des Heiligen Geestes, weldra een innig zielsgenot worden om in het midden van zijn gezin de begeerten zijner ziel voor God uit te storten. Voor sommige menschen schijnt het gebruik van formuliergebeden gewettigd; daar ik echter hunne meening niet kan deelen, zou het de uiterste geveinsdheid in mij zijn, als ik nu gebeden ging schrijven ten gebruike van anderen.”

In 1866 werd nog een andere, zeer moeielijke, doch gelukkige arbeid ten einde gebracht in de samenstelling van *Our Own Hymn Book*[2]). Die ter Godsvereering in den Tabernacle opgingen, zouden de verzameling van Psalmen en Gezangen van Dr. Watts en Dr. Rippon wel hebben kunnen blijven gebruiken, ware het niet, dat de rangschikking der verschillende afdeelingen van het boek zoo ingewikkeld was, dat het voor vreemdelingen uiterst moeielijk was om het opgegevene gezang terstond te vinden. Uit medelijden met hen begon Ds. Spurgeon dus deze nieuwe onderneming, en toen hij haar ten einde had gebracht, gaf hij deze verklaring van de beweegreden, die hem hiertoe geleid had, en de methode, die hij had gevolgd om het boek zoo volmaakt mogelijk te doen zijn. „Geen der bestaande verzamelingen voldoen gansch en al aan de behoefte van hen, die hier ter Godsvereering opkomen, of wij zouden ze van harte gaarne bij ons ingevoerd hebben. Zij beantwoorden zeer goed aan hunne bestemming, maar wij hebben nog iets meer noodig. Onze gemeente en ons gehoor hebben zeer bijzondere eigenaardigheden, waarvoor niet elke verzameling van kerkliederen geschikt is. Wij dachten dus, dat het het

---

[1]) *De (Schrift)uitlegger.*

[2]) *Ons eigen Gezangboek.*

beste zou zijn om eene verzameling van kerkliederen uit te geven, die het uitnemendste bevat van die, welke reeds onder ons in gebruik waren, met het beste van de andere, die tot op dezen oogenblik in het licht zijn verschenen, en een zegen van God gevraagd hebbende op deze onderneming, hebben wij er onze beste krachten voor ingespannen, en zoo is deze arbeid dan nu ten einde gebracht. Moge Gods zegen er verder op rusten! Het is tot Zijne eer en verheerlijking, dat wij *Ons eigen Gezangboek* hebben saamgesteld.

Het veld, waarop wij deze liederen bijeengelezen hebben, is zoo ruim en wijd als het veld der bestaande godsdienstige literatuur, Amerikaansche en Britsche, Protestantsche en Roomsche, oude en hedendaagsche. Hoe men nu ook over onzen smaak, ons oordeel, moge denken, wij hebben het gebruikt zonder vooroordeel; en een goed kerklied werd niet verworpen of ter zijde gelegd vanwege het karakter van zijn auteur, of de ketterij der Kerk, in welker gezangboeken het voor het eerst werd opgenomen. Als geest en bewoording ons goed schenen te zijn, hebben wij het opgenomen, en wij gelooven, dat wij aldus onzen bundel hebben verrijkt. De onderwerpen zijn vele en velerlei, en loopen niet slechts over directe dankzegging en lofverheffing, maar ook over leerstelling, bevinding en vermaning, waardoor de geloovigen aldus in staat worden gesteld om volgens het gebod van den Apostel elkander te stichten met geestelijke liederen.

Mocht iemand de bedenking opperen, dat sommige van deze kerkliederen leerstellig of van boetvaardigen inhoud zijn, en daarom ongeschikt om te worden gezongen, zoo antwoord ik, dat wij hier voorbeelden van vinden in het Boek der Psalmen, dat wij ons bij de samenstelling van ons werk ten voorbeeld hebben gesteld. Dáár (in het Boek der Psalmen) vinden wij „Onderwijzingen" zoowel als Hosanna's, en boetpsalmen zoowel als Halleluja's. Wij gevoelden ons niet in staat om aan de hedendaagsche bezwaren te gemoet te komen, maar hebben ons aan de oude precedenten gehouden.

Wij hopen, dat wij ook voor eenige andere Kerken in den lande behulpzaam zullen blijken bij haar dienst van heiligen zang en in het loven van den Heere. De samensteller heeft met grooten schroom enkele door hemzelven gedichte liederen opgenomen — voornamelijk onder de Psalmen — en zijne verontschuldiging hiervoor is het feit, dat hij voor sommige moeielijke Psalmen geene berijming kon vinden, geschikt om te worden gezongen, en zoo waren wij genoodzaakt om zelf ze in dichtmaat over te brengen. Daar deze oorspronkelijke Liederen slechts weinige in getal zijn, hopen wij, dat zij bij den gewonen lezer geen vooroordeel zullen doen ontstaan tegen het overige der verzameling, terwijl een paar er van onzen vrienden wellicht aangenaam zijn zullen."

De zoo bescheiden uitgedrukte hoop, dat *Ons eigen Gezangboek* ook in andere Kerken ingevoerd zou worden, is ten volle verwezenlijkt, en de oorspronkelijke gedichten van den uitgever werden even hoog gewaardeerd als al de andere.

Ds. SPURGEON heeft dikwijls gezegd, dat de samenstelling van *Ons eigen*

Gezangboek een uitnemend middel van genade is geweest voor zijne eigene ziel, inzonderheid het bijeenlezen van de hymnen tot lof van JEZUS; en in eene leerrede, uitgesproken in de Surrey Kapel, gaf hij het volgende op als reden, waarom hij een gezang, dat in andere bundels was opgenomen, heeft laten liggen: „Het is treurig te zien, hoe in sommige kringen gedruktheid heerscht onder het volk Gods. In vele plaatsen zijn zij zwak en tot weinig in staat. Mijnheer „TOT-HINKEN-GEREED", van wien BUNYAN schrijft, moet de stamvader zijn geweest van eene groote nakomelingschap. Ik vrees, dat de krukkenmakerij nooit geheel en al zal ophouden, en in sommige plaatsen moet dit zelfs eene zeer winstgevende zaak zijn, want velen van Gods kinderen komen nooit verder dan een „Ik hoop het" en geen gezang is hun zoo liefelijk als dat, hetwelk begint met:

„Ach, mocht ik toch eens kunnen zeggen:
JEZUS is mijn Heer en Heiland".

Ik heb dit lied niet opgenomen in *Ons Eigen Gezangboek*. Ik had er strijd om in mijn eigen hart. „„O"", zeide ik bij mijzelven, „„daarvan zullen de menschen wel alles weten, zonder dat ik het in onzen bundel eene plaats geef"; en ik dacht, dat zoo gij dit begeert te zingen, dan kunt gij het te huis zingen; maar het kwam mij voor, dat het niet geschikt was om door de geheele gemeente te zamen gezongen te worden. Het doet mij leed te zeggen, dat ik het somtijds zelf wel eens zingen moet. Het is een kostelijk gezang en drukt de gewaarwordingen uit van sommigen van Gods kinderen; maar het is volstrekt niet wenschelijk voor u om in dien toestand te geraken. Het is heel goed, dat de huismoeder eene medicijn bij de hand heeft voor het kind, dat die medicijn behoeft, maar om haar aan het geheele gezin toe te dienen, zou veel meer kwaad dan goed stichten. Evenzoo is het met die soort van geestelijke liederen: zij zijn gepast voor een zekeren toestand van ziekelijkheid, maar het zou verkeerd zijn te veronderstellen of te insinueeren, dat alle Gods kinderen ten allen tijde en in elke godsdienstige bijeenkomst precies in dien toestand van zwak geloof zouden verkeeren."

Het is nauwelijks noodig in bijzonderheden te treden omtrent de merkwaardige reeks van boekdeelen, getiteld: *Lezingen voor mijne Studenten*, die geheel de wereld door vermaard zijn en eene bron van onberekenbaren zegen zijn geweest voor duizenden Evangeliedienaren en andere arbeiders in den wijngaard des Heeren. Evenmin is het noodig om meer dan als in het voorbijgaan melding te maken van de boekdeelen, die uittreksels bevatten uit des Leeraars grootere werken, die alle bewezen hebben hoe kostelijk de voorraadschuur was, waaraan zij ontleend werden. Behalve de wekelijksche Leerredenen, uitgegeven in de reeks van *The Metropolitan Tabernacle Pulpit*, zagen nog vijf deelen Leerredenen het licht, die op Donderdag- en Zondagavonden werden uitgesproken, onder den titel van *Types and Emblems* [1]); *Trumpet Calls to Christian Energy* [2]); *The Present*

---

[1]) *Typen en zinnebeelden.*
[2]) *Bazuingeschal ter opwekking van Christelijken arbeid.*

Truth [1]; *Storm Signals* [2]) en *Farm Sermons* [3]), terwijl onder de kleinere boeken, die voor verschillende klassen van lezers tot grooten zegen zijn geweest, de volgende genoemd kunnen worden: *Christus' glorierijke daden, zeven Wonderen van Genade; De Trooster der Treurenden, Vrije halve uurtjes; de Bijbel en het Nieuwsblad; Excentrieke Predikers; Heb goeden Moed; Het Koninklijk Bruiloftsfeest; De Metropolitan Tabernacle, zijne Geschiedenis en zijn Arbeid; Alles uit Genade, Overeenkomstig de Belofte;* en *Bij de Enge Poort.*

Wie de gelegenheid had om voor de eerste maal een kompleet stel van Ds. Spurgeon's uitgegevene werken te bestudeeren, zou zich kunnen voorstellen, dat hij nooit in zijn leven iets anders gedaan heeft dan schrijven; maar uit dit derde deel zijner Levensbeschrijving blijkt, dat zijn letterkundige arbeid slechts een deel van zijn veertigjarigen Evangeliedienst in beslag nam, die geheel besteed werd tot eer en heerlijkheid van den Heere, dien hij zoo van harte liefhad en zoo getrouw heeft gediend.

---

1) *De waarheid voor heden.*

2) *Stormsignalen.*

3) *Leerredenen in verband met het boerenbedrijf.*

TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Zegen op de gedrukte Leerredenen.

> Zelden gaat er een dag voorbij, en zeker nooit eene week, zonder dat ik brieven ontvang uit allerlei plaatsen, tot zelfs van de einden der aarde, die mij de blijde tijding brengen van de redding van zielen door middel van de eene of andere mijner gedrukte Leerredenen.
>
> C. H. S.

Slechts een zeer klein deel van de gezegende vruchten op de uitgave van Ds. SPURGEON's Leerredenen kan in dit hoofdstuk worden medegedeeld. Zoo vele berichten hiervan zijn bewaard gebleven, dat ze een boekdeel zouden vullen in omvang gelijk aan dit derde deel der autobiographie.

Een zeer interessant voorbeeld, reeds van vroegen datum, is vermeld in het Kerkboek van het jaar, waarin de Metropolitan Tabernacle geopend werd. Onder dagteekening van 20 November 1861 vindt men de volgende aanteekening: Broeder WILSON heeft uit een brief, dien zijn vader hem uit Auckland in Nieuw-Zeeland geschreven heeft, een zeer bemoedigend bericht voorgelezen, waarvan de korte inhoud luidt: De preeken van onzen Leeraar worden geregeld door den heer WILSON en andere Christelijke vrienden gelezen, en het heeft Gode behaagd om die lezing te zegenen tot bekeering van elf personen, — vier inboorlingen en zeven Europeanen — de Leerrede, getiteld: Niemand dan JEZUS, heeft zeer bijzonder goeds gewerkt. Vijf duizend exemplaren er van zijn verspreid onder de inboorlingen in hunne eigene taal. Men doet pogingen om in de stad eene Baptistische kerk te bouwen. Het gebed der gemeente wordt dringend verzocht ten behoeve van onze vrienden in Nieuw-Zeeland.

Hoe weinig kon de geliefde Leeraar in dien tijd vermoeden, dat een van zijne eigene zonen — die toen juist zeven jaren telde — in Auckland het Woord zou prediken, het middel zou wezen voor den bouw van een zeer grooten Tabernacle, en later als zijns vaders opvolger in den Tabernacle te Londen zou verkoren worden! En toch zeide Ds. SPURGEON minder dan vier weken na de Kerkvergadering, waarin die brief uit Nieuw-Zeeland gelezen werd, in zijne leerrede over „De ware Apostolische Opvolging": „Hoevelen zijn er in ons midden, die door God verwekt werden om hetzelfde ambt te bekleeden in de Kerk, als hunne voorvaders bekleed hebben! Ik hoop, dat er altijd eene familieopvolging zal zijn voor het Ouderlingschap en voor het ambt van Diaken; en, om eens van mijzelven te

spreken, ook voor het Leeraarschap. Ik wenschte wel van God, dat er voor elk ambt in deze Kerk, zoodra iemand sterft, een persoon gevonden werd, die hem nabestaan heeft, om zijne plaats in te nemen!"

Ds. Spurgeon heeft altijd in dankbare herinnering gehouden den gewichtigen dienst, aan de zaak van Christus bewezen door een edelaardig man aan de Antipoden, die jaren lang op zijne kosten de Leerredenen in verschillende koloniale nieuwsbladen als advertentiën liet plaatsen. De volgende brief zal de gezindheid toonen, waarmede die edele zaak werd ondernomen, en den zegen, die er op rustte; maar, volgens den wensch van den schrijver, zijn zijn naam en adres achterwege gelaten:

„Waarde Ds. Spurgeon.

„Door Gods genade er toe gebracht zijnde om iets van de kracht en de liefde van Jezus in mijn hart te gevoelen en van den zegen des heerlijken Evangelies, en de behoeften kennende van de groote massa onzer ver en wijd verspreide bevolking, en ziende, dat uwe Leerredenen den weg der zaligheid zoo ten volle aantoonen, ben ik er toe geleid geworden om ze hier in de nieuwsbladen te doen afdrukken. De directeur-uitgever van *The Australasian* scheen niet geneigd om mij ook maar in het minst hierin te helpen, en zoo heeft hij de Leerredenen niet anders dàn als advertentiën willen plaatsen, waarvoor hij het volle bedrag eischte; maar het gewicht der zaak beseffende, besloot ik hem te betalen wat hij vroeg, totdat zijne lezers er zelven belang in zouden stellen, wanneer ik betere voorwaarden van hem hoopte te verkrijgen. Nadat deze publicatie ongeveer zes of negen maanden geduurd had, bezocht ik den uitgever, die ook toen nog geene vermindering van de advertentiekosten wilde toestaan; en niet in staat zijnde om hem er van te overtuigen, dat zijne lezers die preeken zeer waardeerden, stelde ik hem voor, dat wij hun naar hunne meening hieromtrent zouden vragen. Het gevolg hiervan was, dat ongeveer vierhonderd brieven ontvangen werden, en ik zend u hiernevens eenige er van tot uwe bemoediging. Het zou mij leed doen, zoo een naam in het openbaar genoemd werd, en ik heb ook mijn eigen naam in de bladen alhier niet willen noemen, uit vrees, dat de vijanden zouden zeggen, dat ik naar den lof van menschen sta. De reden, waarom ik u deze brieven zend, is, dat de heer * * * * * mij een bezoek gebracht heeft; ik liet hem deze brieven zien, en hij zeide, dat ik ze u behoorde te zenden.

„Ik heb eenige exemplaren van de couranten, waarin de Leerredenen als advertentiën zijn verschenen, gezonden aan den heer Samuel Morley, den heer Peabody, den graaf van Shaftesbury en anderen, in de hoop, dat zij er door opgewekt zouden worden hetzelfde te doen, daar eene courant allicht in handen komt van mannen en vrouwen, die geen traktaatje zouden willen aannemen. Mag ik u vragen om mij het een of ander idee aan de hand te doen, dat de goede zaak van het Koninkrijk onzes Heeren Jezus Christus uit te breiden kan bevorderen?

„Ik eindig met het vriendelijk verzoek om voor mij te bidden. Ik streef

naar toeneming in genade en in de kennis van de liefde Gods. Bid ook, dat dit werk van de Leerredenen te verspreiden, voorspoedig moge zijn. U allen voorspoed toewenschende op uwen edelen arbeid, verblijve ik

„oprecht de uwe,

„* * * * *".

De vierhonderd antwoorden, waarvan in bovenstaanden brief gesproken wordt, kwamen uit alle deelen van Australië en Nieuw-Zeeland. Velen der schrijvers woonden ver weg in de bosschen, en zij zagen uit naar de wekelijksche Leerrede zooals zij naar hun dagelijksch voedsel uitzagen. In sommige gevallen waren het eenzaam levende geloovigen, die door des predikers boodschap geholpen en bemoedigd werden; en dan weer waren het kleine groepjes, die bijeenkwamen, terwijl een hunner de Leerrede voorlas, die op duizenden mijlen afstands van hen was uitgesproken, maar voor hen nog gansch frisch en levendig was. Een groot aantal van die brieven bevatten de blijde tijding, dat die ongewone advertentiën in de nieuwsbladen het middel waren geweest tot redding van zielen, en onder deze waren heerlijke, treffende tropeeën van Gods genade. Twee van deze zullen als voorbeelden hier opgenomen worden. Een man, die van een verwijderd district in Victoria schreef, zeide:

„Mijnheer.

„Eene advertentie gezien hebbende aan het hoofd van een der Leerredenen, die wekelijks in *The Australasian* verschijnen, waarbij gevraagd wordt om de meening der lezers ten opzichte van de nuttigheid dier Leerredenen, neem ik de vrijheid, om het volgende korte en duidelijke antwoord te geven.

„Ik heb gedurende meer dan vijf jaren behoord tot de ongelukkigen, die men gewoonlijk als „losse sjouwers" aanduidt. Eenige maanden geleden trok ik rond om werk te vinden en kwam in eene herberg aan den weg. Ik ging naar binnen om te drinken en er een uurtje uit te rusten, want ik was zeer moede. Er lag eene courant op de toonbank, waarin eene preek stond van Ds. Spurgeon over den tekst: „„„Bekeert u, gij afkeerige kinderen! spreekt de Heere, want Ik heb u getrouwd."'" Ik las haar door, en wel met toenemende belangstelling; en ik bevond, dat zij geheel en al voor mijn zielstoestand paste. Zij wekte de bewustheid bij mij op van mijn verloren toestand als een zondaar, die zeer zwaar had misdreven, en tegelijkertijd werd ik er zoo door aangemoedigd om genade en vrede te zoeken aan den voet van het Kruis, dat ik den aandrang om dit te doen niet kon weerstaan, en ik mag ootmoedig hopen en gelooven, dat ik ze niet tevergeefs heb gezocht.

„Ik verliet die herberg, vast besloten om nooit eene andere binnen te treden, tenzij dan door de uiterste noodzakelijkheid gedrongen. Van dien dag af heb ik een vrede gesmaakt, dien ik in zeer langen tijd niet had gekend. Thans is het Woord Gods mijne dagelijksche lectuur, en zoo dikwijls het mij mogelijk is, woon ik de openbare godsdienstoefeningen

bij. Hoewel ik in naam tot de Kerk van Engeland behoor, had ik vóór dat ik die preek gelezen had, toch slechts eenmaal sedert mijne komst in de Kolonie, nu zeven jaren geleden, eene kerk bezocht.

„Het is mij persoonlijk bekend, dat deze preeken veelvuldig gelezen worden in de landelijke districten, en, ik voor mij, zie uit naar de komst van het weekblad — dat mijn patroon mij altijd leent — als naar den boodschapper van blijdschap en troost voor mijzelven, en het is mijn hartelijk gebed, dat het dit ook voor honderden van anderen zal blijken te zijn. Ik eindig met u te verzoeken mijn nederigen en hartgrondigen dank over te brengen aan den vriend, die voor het adverteeren van Ds. Spurgeon's preeken betaalt.

„Ik ben, Mijnheer,

„uw onderdanige dienaar,

„* * * * *".

Uit een ander deel van Victoria werd de navolgende brief ontvangen:

„Mijnheer.

„Een verzoek lezende in *The Australasian*, dat lieden, die met Ds. Spurgeon's preeken zijn ingenomen, u dit zouden mededeelen, breng ik de volgende feiten te uwer kennis. Ik ben ongeveer zestien jaren in de Kolonie geweest, en gedurende dat tijdperk heb ik zoowat driemaal eene kerk bezocht, en dat nog wel eerder bij geval dan met voorbedachten rade. Het doet mij leed te moeten zeggen, dat ik gedurende mijn verblijf in de Kolonie de afschuwelijke gewoonte van dronkenschap heb aangenomen; daar ik bijwijlen twee of drie weken achter elkander in drinkgelagen heb doorgebracht. Verleden jaar zomer heb ik tweemaal aan „zuiperswaanzin" geleden, en verleden zomer kreeg ik *delirium tremens.* Niet in staat om te zitten of te staan, te liggen of te loopen, kwam mij een nommer van *The Australasian* in handen, en mijn oog viel op Ds. Spurgeon's preek over *De Toegankelijkheid van Jezus.* Ik begon haar te lezen, en ik was nog niet ver gekomen, of de tranen stonden mij in de oogen, en eer ik de preek geheel door was, moest ik mij het gelaat bedekken van schaamte. Toen ik alles gelezen had, zag ik op Christus om door Hem van mijn ontzettenden last van zonde bevrijd te worden, en tot mijne groote verbazing week het *delirium tremens* gelijk een zware dauw op een zomermorgen. Ten gevolge van de langdurige drinkpartij gevoelde ik mij zwak, maar in mijn gemoed was ik gelukkig, en ik ben blij te kunnen zeggen, dat ik nooit te voren zulk een vrede gekend heb.

„Hoogachtend:

„Een geabonneerde op *The Australasian.*"

Het is van belang om op te merken, dat, toen vele jaren later Ds. Thomas Spurgeon in Geelong was, de schrijver van bovenstaanden brief hem ging bezoeken, en het gescheurde en verkleurde exemplaar van de courant uit zijn zak haalde, waarin de preek stond, die door den Heiligen Geest als het middel zijner bekeering gebruikt was.

Eens werd een stuk van een dier Australische couranten het middel tot

bekeering van een lezer onder de volgende zeer bijzondere omstandigheden.

„Eenige jaren geleden", zegt de schrijver van het verhaal, „preekte ik in de Kapel der Baptisten in Aberdeenstreet te Geelong, toen bij het einde van een avondgodsdienstoefening een oudachtig man bij mij op het platform kwam om mij „„goeden nacht"" te wenschen. Daar hij een vreemdeling was, vroeg ik hem van waar hij kwam, en hoe lang hij den Heere reeds gekend had. Toen verhaalde hij mij de geschiedenis zijner bekeering, en den wonderen weg, waarop hij tot den Zaligmaker was gebracht. Ongeveer vijf jaren te voren weidde hij schapen boven Ballarat, *en daar raapte hij een stuk van een weekblad op, dat door den wind over de vlakte was gedreven.* Hij liet zijn oog gaan over eenige volzinnen, en deze trokken hem zoo aan, dat hij verder las, en toen bemerkte hij, dat hij met diepe belangstelling eene preek van Ds. Spurgeon las. „„Als ik, vóórdat ik begon te lezen, geweten had, dat het eene preek was, ik zou haar weggeworpen hebben"", zeide hij, maar aan die Leerrede begonnen zijnde, wilde hij weten hoe zij eindigde. Zij deed hem nadenken; hij heeft haar zorgvuldig bewaard, en met diepe belangstelling las hij haar gedurig over, totdat zij eindelijk het middel werd om hem tot het Kruis te brengen. Gedurende vele jaren had hij nooit een voet in eene kerk gezet, en hij was volstrekt onverschillig omtrent de belangen zijner ziel, totdat de wind dit blad aan zijne voeten had gewaaid. En thans, als hij er de gelegenheid toe heeft, woont hij immer de godsdienstoefeningen in de Baptistenkerk bij; maar hij kan slechts zelden dit genot smaken, vanwege zijn eenzaam leven en bedrijf in de bosschen. Maar hij ontvangt de wekelijksche preeken, die hem bemoedigen en vertroosten en hem geestelijk voedsel geven."

Een nog merkwaardiger voorbeeld van zegen op een der overgedrukte preeken in eene courant werd eens aan Ds. Spurgeon medegedeeld. Een pakje, uit Australië aan de vrouw van een herbergier in Engeland gezonden, was gewikkeld in eene courant, die een der Leerredenen bevatte, uitgesproken in den Tabernacle. De vrouw las haar, en werd door die lezing er toe gebracht om op den Heere Jezus Christus als haren Zaligmaker te vertrouwen. Dit was voorzeker wederom een bewijs van de waarheid van Cowper's dichtregelen:

God werkt geheimnisvoller wijze
Om Zijne wondren te volvoeren.

Exemplaren van de Australische nieuwsbladen, waarin de Leerredenen waren opgenomen, werden geregeld gezonden aan een heer op het eiland Jersey, die in dien tijd niet wist, waar de oorspronkelijke Engelsche uitgave te krijgen was. Langen tijd daarna schreef hij aan Ds. Spurgeon:

„Ik ben nu al meer dan zeventien jaren een lezer uwer Leerredenen geweest, en het heeft God in Zijne genade behaagd ze te zegenen tot verlossing mijner ziel. Ik was schier begonnen te denken, dat mijn Heiland mij heeft vergeten; ik wist, dat ik lang verre van Hem geleefd heb. Onlangs heb ik ontdekt hoe ik mij die preeken kan aanschaffen, en ik heb er met blijdschap gebruik van gemaakt. Ik geloof, dat ik er nu zeshonderd van in bezit heb, en ik leen ze uit in bundels van vijftig bij elkander. Ik

waardeer ze boven alle andere middelen der genade, behalve *het* Boek. Daar gij zoo dikwijls geld noodig hebt voor de Christelijke werken onder uw bestuur, dacht ik, dat gij mijne kleine bijdrage niet zult versmaden. Ik wenschte, dat het vijftigmaal meer kon zijn. Ontvang mijn oprechten, innigen dank voor de onuitsprekelijke hulpe, die uwe Leerredenen mij gegeven hebben, en nog geven."

Een Wesleyaansch predikant in Nieuw-Zuid-Wallis deelde het volgende mede omtrent bekeeringen, waarvoor de Leerredenen het middel zijn geweest:

„Waarde Ds. SPURGEON. Bij eene godsdienstoefening door een Evangelist, die hier onlangs werd gehouden, heeft een welbekende eigenaar van een zaagmolen, die tevens een zeer geachte prediker is in dit district, de volgende korte mededeeling gedaan van zijne eigene geschiedenis en ervaring: „„Gedurende vijf en twintig jaren van mijn leven, leefde ik in de duisternis der zonde. Ik was nooit in eene Protestantsche kerk geweest. *Ik had in al dien tijd ook nooit een Christen ontmoet.* Ik wist niets hoegenaamd van het verschil tusschen de onderscheidene Protestantsche Kerken; zij waren alle even verachtelijk in mijne oogen, daar ik dacht, dat zij alle grove dwalingen aanhingen. Het was ongeveer in dien tijd, dat vijf mijner metgezellen verdronken te Port-Stevens. Dit voorval maakte een diepen indruk op mij. De gedachte drong zich aan mij op: „„„Als gij nu eens onder hun getal waart geweest? Zoudt gij dan nu niet weenen onder de verlorenen in de hel?""" Ik was zeer ontroerd en benauwd, en deed het eenige, wat ik kon doen, — ik bad tot God; maar niets wetende van den weg der zaligheid door het geloof in CHRISTUS, en niemand hebbende om mij te onderwijzen, heb ik twee jaren in de hevigste zielsbenauwdheid doorgebracht. Ik zou liever willen sterven, dan die twee jaren nog eens te doorleven. Ik wist niets van de groote predikers uit dien tijd, totdat ik eens van Ds. SPURGEON gehoord heb; en daar een vriend van mij op het punt was naar Sidney te gaan, vroeg ik hem mij een deel van SPURGEON's preeken mede te brengen. Ik las ze heilbegeerig, en ontleende er veel vertroosting en licht aan. Eindelijk kwam ik aan eene preek, die tot titel had: „„„Zoekende JEZUS""", en terwijl ik haar las, heeft God tot mijn ontroerd hart van vrede gesproken. Ik kreeg de bewustheid, dat mijne zonden waren vergeven, en ik zou van vreugde wel overluid hebben kunnen zingen. Het was omstreeks middag van een heerlijken Sabbat, dat de groote verandering plaats vond, en wèl herinner ik mij de plaats, waar het geschiedde. Het is nu tien jaren geleden, en ik heb sedert overal, waar ik kon, de geschiedenis van het Kruis verhaald.""

„Dit voorval heeft een diepen indruk op mij gemaakt, en ik besloot het u mede te deelen, daar ik dacht, dat het iets was om God voor te loven, en eene aanmoediging zou zijn om op Hem te betrouwen, en voor Hem te arbeiden, wetende, „dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere.""

„P. S. In onze bijeenkomst van gisteravond heeft een oude heer de verklaring afgelegd, dat hij een en twintig jaar geleden tot beslissing is gekomen door het lezen uwer Leerrede, getiteld „„„Nu."" Hij is een Christen, die leeft naar zijne belijdenis. Gode zij de heerlijkheid en eere."

Ds. Spurgeon heeft eens aan zijne hoorders in den Tabernacle een merkwaardig voorbeeld medegedeeld van de kracht van het gebed des geloofs, en den zegen op een zijner gedrukte Leerredenen. „Aan het einde van een onzer godsdienstoefeningen kwam eene arme vrouw, vergezeld van twee harer buren, in groote droefheid bij mij in de consistoriekamer. Haar man had de vlucht genomen, en in hare smart was zij naar het huis Gods gegaan, en in mijne preek had ik iets gezegd, dat haar deed denken, dat ik persoonlijk met hare omstandigheden bekend was. In werkelijkheid had ik natuurlijk niets van haar geweten; ik had slechts in het algemeen een voorbeeld gebruikt, dat op hare omstandigheden paste. Zij vertelde mij hare geschiedenis, die zeer, zeer droevig was. „„Wij kunnen niets anders doen"", zeide ik, „„dan nederknielen en tot den Heere roepen om de onmiddellijke bekeering van uwen echtgenoot."" Wij bogen de knieën, en ik bad, dat de Heere het hart van den vluchteling aanraken, zijne ziel bekeeren en hem naar zijne woning terug zou doen keeren. Toen wij opstonden, zeide ik tot de arme vrouw: „„Tob nu niet over deze zaak. Ik heb de overtuiging, dat uw man terug zal komen, en dat hij in gemeenschap zal komen met onze Kerk.""

Zij ging heen, en ik vergat haar. Eenige maanden later verscheen zij weder, vergezeld van hare buren en van een man, dien zij mij voorstelde als haar echtgenoot. Hij was inderdaad terug gekomen, en wel als een bekeerd man. Door vragen en door het vergelijken van datums, bevonden wij, dat hij, op denzelfden dag, dat ik om zijne bekeering had gebeden, zich aan boord van een schip op zee bevond, en dat hem toen onverwacht eene losse preek van mij in handen kwam. Hij las haar; de waarheid drong door tot zijn hart; hij had berouw van zijne zonden en zocht den Heere, en zoodra het hem mogelijk was, keerde hij terug tot zijne vrouw en zijn werk. Hij werd toegelaten als lid der Kerk, en zijne vrouw, die zich tot aan dien tijd nog niet bij ons had aangesloten, werd mede in onze gemeente opgenomen.

Die vrouw twijfelt niet aan de kracht des gebeds. Al de ongeloovigen van de wereld zouden hare overtuiging niet aan het wankelen kunnen brengen, dat er een God is, die het gebed hoort en de smeekingen Zijns volks verhoort. Ik zou het onredelijkste schepsel van de wereld zijn, indien ik, met een leven, waarvan elke dag vol is van zoo merkwaardige ervaringen, den geringsten twijfel hieromtrent gevoelde. Ik beschouw het niet als iets wonderbaarlijks; het maakt deel uit van de gevestigde orde in het heelal, dat de schaduw van eene komende gebeurtenis te voren over eene geloovige ziel komt in den vorm van een gebed om hare verwezenlijking. Het gebed des geloofs is een Goddelijk raadsbesluit, dat in werking begint te treden.

Wellicht zegt iemand: „„Het was een bloote samenloop van omstandigheden."" Die vrouw heeft er niet zoo over gedacht, en haar echtgenoot ook niet, en ik heb er toen ook zoo niet over gedacht, evenmin als ik er nu zoo over denk. Gij kunt het een samenloop van omstandigheden noemen, zoo het u lust; maar ik noem het gebedsverhooring; en zoolang ik er zulk een samenloop van omstandigheden door verkrijg, zal ik heel

gaarne voortgaan met bidden. „„Eene roos, die iets anders als roos genoemd wordt, ruikt toch even liefelijk.”” Ik geloof niet, dat ik zulk een samenloop van omstandigheden verkregen zou hebben, als ik er niet om had gevraagd; en daar ik ze dagelijks verkrijg, zal ik er mij aan houden; en niets zal mij van dit roemen doen aflaten, dat er een God is, die het gebed hoort; en ik roep alle menschen op om zelf te beproeven of het niet zoo is. Indien zij ootmoedig tot Hem komen door Christus Jezus, en Zijn aangezicht zoeken, zullen zij het niet tevergeefs zoeken; en indien zij volharden in het gebed, zal Hij hen weldra omgorden met macht, zoodat zij zullen vragen en ontvangen beide voor hen zelven en voor anderen.”

In dezelfde Leerrede, waarin hij het bovenvermelde voorval verhaalde, sprak Ds. Spurgeon van nog eene bekeering, die nog maar weinige dagen te voren plaats had.

„Eenige dagen geleden stond in Cheapside een jonge man een mijner Leerredenen te lezen, die zijne aandacht had getrokken. Al lezende kwam hij aan deze zinsnede: „„Indien gij gelooft in den Heere Jezus Christus, zijt gij thans behouden. Maar ik wensch, dat gij met uw geloof verder gaat, en dat gij voor geheel uw volgend leven in Jezus Christus gelooft; want, zoo gij dit doet, zult gij niet slechts thans behouden zijn, maar gij zult onfeilbaar voor eeuwig behouden zijn.”” Toen volgde de tekst: „„Ik geef hun het eeuwige leven”” en deze verklaring er bij: „„en het eeuwige leven kan geen einde hebben.”” „Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven.” „„Eeuwig leven kan niet eindigen, het is iets, dat eeuwig duurt.”” „„Daar nog staande””, zeide de jonge man, „„geloofde ik, precies zooals mij gezegd was te gelooven. Ik vertrouwde op Christus; en ik geloofde, dat ik in Hem het eeuwige leven had. In het volgende oogenblik gevoelde ik: O, hoe heerlijk is dit! Hoe lief heb ik Christus, die zulk eene groote daad voor mij gedaan heeft! Wat kan ik nu doen om Hem te dienen? Welke zonde is er, die ik niet zou willen opgeven?”” „„Toen””, voegde hij er bij, „„zeide ik bij mijzelven, terwijl ik voortwandelde: ik ben verlost! Ik weet dit zeker, want nu heb ik Christus lief, nu wensch ik de zonde na te laten, nu verlang ik Hem te dienen.”” En was dit dan geen stellig bewijs van zijne verlossing, dat hij nu de grootheid besefte van Gods liefde voor hem, dat dit hem dankbaar maakte, en dat deze dankbaarheid eene volkomene omkeering bij hem teweegbracht en een nieuwen mensch van hem maakte? En zoo is het, dat Christus ook u kan verlossen. Gesteld eens, dat gij u aan dronkenschap hadt overgegeven, en dat gij overtuigd zijt geworden van het goddelooze hiervan. Gij gaat tot Christus, en Hij schenkt u vergeving. Dan zegt gij: „„Ik heb vergeving erlangd, o hoe lief heb ik mijn Zaligmaker! Nooit zal ik weder den beker der bedwelming aan mijne lippen brengen; ik heb afgedaan met mijne oude metgezellen; ik zal heengaan en andere menschen opzoeken, die Christus liefhebben; en zoo zij het mij toestaan, zal ik mij bij hen voegen; en ik zal zien wat Christus nu van mij verwacht, en dat zal ik doen; want ik wensch in alles Hem te behagen, die zoo veel voor mij

gedaan heeft.''" Dat is verlossing, — eene verandering van aard en karakter, — eene bevrijding van hetgeen u gevangen hield, een ingaan tot de zalige vrijheid van God lief te hebben, een verlangen om heilig te zijn. O, dat een iegelijk onzer die zaligheid mocht kennen!"

De welkome tijding, in bovenvermeld geval, bereikte zeer snel den geliefden Leeraar; maar soms verliepen er maanden, en zelfs jaren tusschen het ontvangen van het heil door middel der gedrukte bladzijde, en de blijde tijding hiervan, gebracht tot hem, die er de boodschapper van geweest was. Zoo schreef de secretaris eener Christelijke Jongelingsvereeniging, ergens in de provincie, aan Ds. Spurgeon:

„Waarde Heer.

„Eenige dagen geleden ontmoette ik een jongeling, wiens geschiedenis u zal interesseeren, daar gij er zeer veel toe hebt bijgedragen om hem in zijne tegenwoordige positie te doen komen. W. T**** is zeven jaren geleden bekeerd. Hij was de bestuurder van eene groote brouwerij. Daar hij niet gelukkig was, begon hij week aan week uwe preeken te lezen. Dit maakte hem nog ongelukkiger, omdat zij hem toonden, dat hij zich niet ten volle aan den Heere had overgegeven, en hij gevoelde, dat hij den Heere niet met een volkomen hart kon dienen, zoo hij in die zaak werkzaam bleef. Het oogenblik kwam, dat hij inzag, dat hij tusschen die twee zou moeten kiezen; en hij zeide aan zijn oom, die de voornaamste deelgenoot is in de firma, dat hij zijne betrekking op moest geven, en hij legde hem zijne redenen daarvoor bloot. Zijn vader en zijn oom deden hun best om hem te overreden niet zoo dwaas te zijn van hetgeen zij zijne eenige kans om vooruit te komen noemden, weg te werpen; maar zijn antwoord was: „„Ik moet die zaak opgeven, of Christus: Christus opgeven kan ik niet; en zoo *moet* ik de zaak opgeven."" Toen bood zijn oom hem aan om zoovele aandeelen in de zaak te nemen als hij wilde; maar zijn antwoord was en bleef: „„Neen, ik kan met die zaak niets meer te maken hebben,"" en hij ging heen, niet wetende wat te doen; maar vertrouwende, dat de Heere, die hem de genade had gegeven, om dit standpunt in te nemen, hem helpen zou om zijne eenige begeerte te verwezenlijken, nl. om zijn Heere en Meester te dienen. De weg werd voor hem geopend om zich bij de Stadszending aan te sluiten, in welken arbeid hij nu reeds sedert achttien maanden met zegen werkzaam is. Ik vroeg hem, of hij u had medegedeeld van hoeveel nut uwe Leerredenen hem geweest zijn; en bevindende, dat hij dit niet gedaan heeft, stelde ik hem voor, dat hij u zou schrijven, daar ik weet, hoezeer gij door elk nieuw blijk van zegen op uwen arbeid bemoedigd wordt."

Een nog grooter tijdperk ging voorbij eer Ds. Spurgeon de volgende goede tijding uit een ver land ontving: „Vijf en twintig jaren geleden hoorde ik van eene Christelijke dame de volgende geschiedenis: „„Mijn broeder en zijne vrouw hadden drie volwassen zonen, die allen on-

bekeerd waren. Na eenigen tijd kwamen deze overeen om hun vaderland te verlaten en hunne fortuin te beproeven in Nieuw-Zeeland. Toen zij vertrokken, beraadslaagden hunne ouders met elkander over hetgeen voor het heil hunner zielen gedaan kon worden, nu zij niet meer onder hun invloed waren. Zij kwamen overeen om hun elke maand uwe Leerredenen te zenden. Dit deden zij. God gaf er Zijn zegen op, en alle drie werden bekeerd door de lezing dier preeken.'"

Soms verscheen er eene paragraaf in eene courant om den geliefden prediker te bemoedigen, zooals bijvoorbeeld het geval was met een Baptistisch blad, uitgegeven in de Vereenigde Staten, hetwelk een bericht bevatte met het opschrift:

„Voor het oog van Broeder Spurgeon."

„Op onzen bidstond van verleden Zondagavond heeft een der broeders, om de verschillende manieren aan te duiden van goed te doen, mededeeling gedaan van een voorval, dat plaats had aan boord van eene stoomboot, waarin hij eenigen tijd geleden als passagier plaats had genomen naar Oregon. Het was Zondag; en een der passagiers, die een deel van Spurgeon's Leerredenen bij zich had, ging rond om aan dezen en genen te vragen er een overluid van voor te lezen. De passagiers weigerden, totdat hij bij onzen broeder kwam, die zich bereid verklaarde om de voorlezer te zijn. Een heel gezelschap vergaderde zich om hem heen, dat gedurig grooter werd naarmate hij voortging met de Leerrede, totdat hij, na een poosje, opziende, bemerkte, dat niet slechts de passagiers, maar ook de geheele bemanning, voor zoover zij op dit oogenblik geen dienst had, zich onder zijn gehoor bevond, en dat allen zeer aandachtig luisterden.

De geïmproviseerde godsdienstoefening was spoedig afgeloopen; maar de uitwerking der Leerrede was nog niet ten einde, want eenige maanden later in San-Francisco zijnde, werd hij eens plotseling op straat aangesproken door een vreemdeling, — een matroos — die zéer verheugd scheen hem te ontmoeten. „„Hoe gaat het u?"" zeide hij. „„Kent gij mij niet? Wel, ik heb u hooren prediken!"" „„Ik ben geen prediker, mijn vriend, dus moet gij u vergissen.'"" „„O neen, ik vergis mij niet; ik heb u hooren prediken. Herinnert gij u de stoomboot niet meer, waarop wij naar Oregon gevaren zijn?"" „„O ja,"" hernam die heer, „„ik herinner mij nu, dat ik toen een van Ds. Spurgeon's preeken heb voorgelezen."" „„Wel,"" zeide de matroos, „„ik zal die preek nooit vergeten; zij heeft mij doen beseffen, dat ik een zondaar ben, en ik heb Christus gevonden, en ik ben zóó blij van u weer te zien!""

De openbaarmaking van dit bericht heeft er een vriend in Engeland toe geleid om aan Ds. Spurgeon de volgende geschiedenis mede te deelen van de betrekking, die er bestond tusschen de Leerredenen en een ander gezelschap van degenen, „die met schepen ter zee afvaren":

„Een zeer ernstig en godvruchtig Christen bevond zich aan boord van een kleinen schoener, welks kapitein, die een Godvreezend man was,

eenige maanden op eene kruisvaart uitging. Daar het geestelijk welzijn van de bemanning hem zeer ter harte ging, besloot hij eenige Bijbels mede te nemen, opdat niemand aan boord zonder ten minste de letter van Gods Woord zijn zou. Om de eene of andere oorzaak (waarschijnlijk wel vergeetachtigheid) ging hij echter onder zeil zonder de Bijbels; maar door zwaar weer werd hij genoodzaakt naar de haven terug te keeren. Wederom beproefde hij in zee te gaan, maar met hetzelfde gevolg. Terwijl hij nu, door het weder opgehouden, in de haven lag, kwam de gedachte bij hem op, dat het wel de hand Gods kon zijn, die zijn vaartuig terughield, en, geloovende, dat dit ook zoo was, voegde hij aan zijne lading iets van het onverderfelijk zaad des Woords toe in den vorm van Bijbels voor de bemanning, en daarbij ook eenige van uwe Leerredenen, van welke laatste hij iederen Zondagmorgen aan de verzamelde scheepsbemanning een voorlas.

Onze broeder deelde mij mede, dat zijne geestelijke geboorte de vrucht was van een dezer Leerredenen, voorgelezen door den ongeleerden kapitein, die zich op deze eenvoudige wijze tot de echo heeft gemaakt van uwe verkondiging van Gods waarheid. De preek, op dien morgen voorgelezen, was over den tekst: „„Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan, dat kwaad is in Uwe oogen."" De pijl, bestuurd door den Heiligen Geest, drong door tot het hart van den hoorder, en Davids overtuiging en belijdenis werden door onzen broeder herhaald, die dankbaar erkent de vrije genade des Heeren in Zijne herhaalde tusschenbeidetreding van des menschen voornemen en bedoelen, benevens de zaligmakende kracht van Gods waarheid in deze eenvoudige godsdienstoefening op het dek van den schoener."

Ds. Spurgeon heeft eens gebruik gemaakt van een bericht van zegen op zijne uitgegeven Leerredenen om kracht bij te zetten aan zijne roerende opwekking, gericht tot zijne hoorders in den Tabernacle. Op Zondagmorgen, 7 Juli 1867, predikte hij over „Jezus, de zonde te niet doende", en hij eindigde zijne rede met deze treffende en plechtige woorden:

„Eergisteren hoorde ik iets, dat mij grootelijks heeft bemoedigd. Het was, dat in de onlangs gehouden bijeenkomst van geloovigen te Chicago iemand uit het verre Westen kwam, en om een zendeling vroeg om in een nieuw gevormd district te prediken. En de reden, die hij opgaf voor zijn wensch naar een zendeling, was, dat de menschen in dat gebied op den Zondag mijne Leerredenen hadden gelezen, en dat niet minder dan tweehonderd personen door deze lectuur tot God zijn bekeerd. Toen ik die goede tijding vernam, heb ik mij uitermate zeer verblijd; maar toen dacht ik: „„Helaas! er zijn velen, die deze Leerredenen uit de eerste hand hebben en er toch geen zegen door ontvangen""; en ik dacht aan sommigen van u, die mij nu al deze vele jaren gehoord hebt, en ik ben getrouw jegens u geweest, — ik geloof, dat ik dit geweest ben, — God weet, dat het ten minste mijne begeerte is, — en toch zijt gij nog „„in eene gansch bittere gal en samenknooping der ongerechtigheid"". Terwijl aan de overzijde van den Atlantischen Oceaan de echo mijner woorden de menschen opgeroepen heeft uit

het graf der zonde naar het leven in CHRISTUS, hebt gij, schoon gij gaarne naar mij luistert, mijne stem in het diepste uwer ziel niet gehoord. Zal dit zoo blijven? Ik vrees dit voor sommigen van u, want ik voorzie uw verderf. Gij zult naar de hel gaan met het geklank des Evangelies in uwe ooren, en gij zult in den afgrond ontwaken met deze droeve waarheid om uw wee en ellende te verzwaren, dat gij het Evangelie kent, en toch weigert het aan te nemen. Hoe zult gij ontvlieden, indien gij op zoo groote zaligheid geen acht geeft, — eene zaligheid zoo groot, dat engelen er de grootheid niet van kunnen uitspreken, en de mensch, op zijn best genomen, stom is, als hij van die voortreffelijke heerlijkheid zou willen spreken? Waarom wilt gij haar verwerpen, nu zij zóó nabij is, dat gij, zoo gij met uw hart wilt gelooven en met uwen mond CHRISTUS wilt belijden, behouden zult worden? Waartoe dit harde hart? Waartoe die zwijgende mond? Moge de Eeuwige Geest u te dezer zelfder ure tot JEZUS brengen, en Hem zal de lof zijn tot in eeuwigheid, Amen."

Het was een gelukkige dag voor den geliefden Leeraar, toen een Ritualistische „priester" [1]) hem kwam spreken van den zegen, dien hij door de gedrukte Leerredenen had ontvangen. Ds. SPURGEON heeft de geschiedenis aldus verhaald:

„Hij zeide mij, dat hij mij alles verschuldigd was, omdat ik het middel geweest ben om hem tot JEZUS te brengen. Hij zeide, dat hij „„slechts een nederige vicaris was van de Kerk van Engeland"", en zoo vroeg ik hem, welke leer hij vroeger verkondigd had. „„Ik behoorde tot de zeer hoog kerkelijken"", antwoordde hij. „„Maar"", vroeg ik, „„hebt gij voorgegeven den menschen hunne zonden te vergeven?"" „„Ja"", antwoordde hij. „„Hoe zijt gij er dan toe gekomen"", vroeg ik verder, „„om het denkbeeld op te geven, dat gij een priester zijt?"" „„Wel"", hernam hij, „„ik heb in oprechtheid geloofd, dat ik een priester ben, totdat ik een uwer preeken gelezen heb. Die heeft mij overtuigd van mijn eigen toestand als zondaar, en toen is het priesterschap mij terstond ontvloeid. Nu betrouw ik voor mijne zaligheid op den Heere JEZUS CHRISTUS, en ik wijs mijne gemeente op Hem, en op Hem alleen."

Nauwelijks minder treffend was de bekeering, waarvan het volgende getuigenis werd afgelegd:

„Er was eene vrouw in Schotland, die, voor zooveel dit mogelijk was, vast besloten was om niets met godsdienst te doen te hebben. Haren Bijbel en al de traktaten, die zij in haar huis kon vinden, wierp zij in het vuur. Een der traktaten viel uit de vlammen terug, zij raapte het op en wierp het opnieuw op het vuur. Wederom viel het terug en nog eens wierp zij het op het vuur. Nogmaals was het booze voornemen verijdeld; maar de volgende maal gelukte het, schoon het traktaatje ook toen slechts half

---

[1]) Een der predikanten van de Anglikaansche Kerk, die schier alle vormen van den Roomschen eeredienst hebben ingevoerd.

verbrand werd. Het gedeelte oprapende, dat uit het vuur gevallen was, riep zij: „„De duivel moet in dat traktaat zijn, want het wil niet branden.”” Hare nieuwsgierigheid was geprikkeld; zij begon het te lezen, en het was het middel tot hare bekeering. Het „„traktaat”” was een der Leerredenen van de serie van *The Metropolitan Tabernacle Pulpit.* Voorwaar, die Leerrede, en de vrouw eveneens, waren „behouden, doch alzoo als door vuur.””

Een leeraar in Tennessee gaf het volgend persoonlijk getuigenis:

„Negen jaren geleden was ik een ongeregeld jongeling; maar ik werd bekeerd door de lectuur van een der Leerredenen van Ds. SPURGEON, en nu ben ik de leeraar van eene groote, invloedrijke gemeente. De naam des Heeren zij groot gemaakt!”

De volgende brief uit Californië was zeer bijzonder welkom, want hij vermeldde de wel ietwat buitengewone omstandigheid, dat een vroegere lasteraar bekeerd werd door het lezen der Leerredenen van den prediker, dien hij eertijds had gesmaad:

„Waarde Heer.

„Ik acht het niet meer dan recht tegenover u, en mijn plicht, als een, die het voorbeeld tracht te volgen, dat onze Heere en Meester ons gesteld heeft, om u vergeving te vragen voor de manier, waarop ik in vroegere jaren over u gesproken en gedacht heb. Al te zeer bevooroordeeld om zelf te gaan zien en hooren, hoewel ik er dagelijks de gelegenheid toe had, heb ik alles, wat men van u lasterde, geloofd en verder verbreid, niet gedenkende aan het gebod der Heilige Schrift om „„alle dingen te onderzoeken.”” En gij hebt eene edele wraak, want het waren uwe woorden, die ik in uwe uitgegeven Leerredenen heb gelezen, die mij mijzelven getoond hebben zooals ik werkelijk was, en door Gods genade zijn zij het middel geweest om de begeerte in mij op te wekken om een rein en heilig leven te leiden; en niet alleen dit, maar zij hebben ook de begeerte in mij doen ontstaan, om, zoo God het wil, het middel te mogen zijn om anderen tot het inzicht te brengen van hun zondigen toestand, en hen tot den Zaligmaker te brengen.”

Een dankbare bekeerling schreef uit Quebec aan den geliefden Leeraar:

„Mijn waarde Heer.

„Van dat ik eene preek gelezen heb, die lang geleden door u uitgesproken werd over den tekst: „„Geloof in den Heere JEZUS CHRISTUS, en gij zult zalig worden””, en waarin gij de groote zonde van ongeloof hebt aangetoond, heb ik de sterke begeerte gevoeld om u te schrijven, ten einde uwe handen te sterken door u te doen weten, dat uw arbeid niet ijdel is, daar ik voor mij ten minste kan getuigen van het goede, dat ik door deze en andere van uwe Leerredenen heb ontvangen. Mijn vader heeft, eer hij, nu zeven jaren geleden, Schotland verliet, altijd uwe Leerredenen

Het Collegegebouw in Temple-street.
(„Pastors-College")

gekocht, alsmede uw Maandblad *Het Zwaard en de Truffel*, en daar hij er veel zegen door genoten heeft, heeft hij ze zorgvuldig bewaard. Ongeveer een jaar geleden heeft mijn broeder mij een dezer oude Leerredenen gezonden, die ik las, en — geloofd zij God! — onder het lezen van de boven door mij genoemde preek, heeft Hij mijne oogen geopend, en ik vond vrede in het gelooven."

Door eene bijzondere schikking werden de Leerredenen, of gedeelten er van, opgenomen in *The Christian Herald.* Over den zegen op de uitgave in dien vorm schreef een vriend te Glasgow, die zich onderteekende: „Uw liefhebbende zoon in JEZUS", aan Ds. SPURGEON:

„Ongeveer twee jaren geleden verscheen een uwer Leerredenen, getiteld „„Het Bevel tot Onderzoek"", in *The Christian Herald.* Lang te voren was ik reeds bekommerd; maar op den Woensdagavond, toen die preek verscheen, ging ik naar buiten om haar te lezen. O, het was mij ernst op dien avond! Toen ik er zeker van was geheel alleen te zijn, stond ik stil en riep tot God in het gebed, en ik vroeg slechts om die ééne zaak, nl., dat SPURGEON'S woord op dien avond het middel zou zijn om mijne ziel te verlossen. Ik opende het blad en las met groote aandacht. De Geest was met mij; en toen ik zoowat in de helft was, deed Hij deze woorden ingaan tot mijn hart: „„De eenvoudigheid zelve van het geloof maakt de moeielijkheid er van uit."" Ik had altijd uitgezien naar iets duisters, iets geheimzinnigs. Nu begon ik weder van voren af aan, met het vaste besluit om met eenvoudigheid te lezen. Toen zag ik, hoe het eene na het andere werd nedergeworpen, en het geloof tot een grond werd, waarop het eenige geplaatst moest worden, dat ik in de geheele preek overgebleven zag, n.l. de heerlijke, volkomen liefelijke gestalte van onzen gewonden IMMANUEL. CHRISTUS was overal, en zelfs mijn eigen persoon was verdwenen, want ik was een nieuw schepsel geworden. Gode zij dank voor een SPURGEON, die over „„Het Bevel tot Onderzoek"" predikt!"

Grootelijks als de Leerredenen gezegend werden in het leiden van zondaren tot den Zaligmaker, even groot was de zegen, die er op rustte in het terugbrengen van afgedwaalden, alsmede het vertroosten en bemoedigen van hen, die in geest en gemoed bekommerd of gedrukt waren. Uit Victoria schreef eene dame aan Ds. SPURGEON den volgenden dankbaren brief:

„Mijn waarde Heer.

„Dikwijls heb ik mij geneigd gevoeld u te schrijven. Twaalf jaren geleden werd mij een geliefd kind, een zoontje, door den dood ontnomen; alles scheen duister en er was niets, dat mij eenige vertroosting bracht. Het Woord Gods, dat mij in vorige beproevingen tot steun geweest is, was nu geheel duister voor mij. Eene vriendin bracht mij een uwer Leerredenen en vroeg mij haar te vergunnen om ze mij voor te lezen. Eerst weigerde ik; maar eindelijk gaf ik mijne toestemming. Ik vergat den titel; maar de strekking der Leerrede was er op te wijzen, dat alles door God verordineerd is, en dat er geen toeval is. Terwijl mijne vriendin las, durfde ik nauwelijks ademhalen; ik kon slechts zeggen: „„Ga voort, ga voort.""

Toen zij geëindigd had, sprong ik op van mijn rustbed en riep: „„Het is alles wel, Gode zij dank, er is weer licht ontstaan in mijn duister gemoed!"" Ik heb na dien tijd nog gelijksoortige beproevingen gehad, en velerlei droefheid, maar ik kon van harte tot den Heere zeggen: „„Uw wil geschiede, het is alles wel."" In dien tijd heeft mijn man de maandelijksche afleveringen uwer Leerredenen besteld, en wij blijven ze nog steeds ontvangen. Elken Zondagavond lezen wij er een overluid voor allen, die in ons huis zijn, en naderhand zenden wij ze het bosch in.

„Mijn waarde Heer, ga voort te prediken uit uwe ervaring; het is ons dikwijls tot grooten troost geweest, dat gij precies scheent te gevoelen wat wij gevoelen."

Hier kan nu zeer gepast een aandoenlijke brief volgen, dien Ds. SPURGEON uit Florida heeft ontvangen:

„Waarde Broeder in CHRISTUS.

„Een rijk man, die vele tuinen had, zond eens een zijner hoveniers om de planten te begieten. De hovenier ging heen, maakte de sproeislang in orde, opende de kraan en bewaterde de planten van ver en van nabij. Vele der planten waren dichtbij hem, maar in een hoek van den tuin, die het verst van den hovenier verwijderd was, stond eene zwakke bloem, die kwijnde vanwege het gebrek aan die frissche besproeiing. De tuinman kende haar niet, en wist niets van haren nood, maar toch richtte hij de sproeislang naar haar heen, en de kwijnende plant herleefde en bloeide opnieuw tot verlustiging van allen, die haar naderden; en zij had den meester lief, *en ook het werktuig*, hoewel dit laatste onbekend was.

„Verscheidene weken geleden lag ik krank te bed, ver weg van Engeland, in de woeste landstreken van Florida. Zwak en mismoedig, peinsde ik over de duistere wegen van Gods voorzienigheid, toen een uwer Leerredenen mij in handen kwam. De verfrisschende regen verkwikte mij, en deed hoop en moed herleven; ik stond op van mijn ziekbed om met meer ernst en ijver dan te voren te trachten toegang te verkrijgen tot het hart van hen, die mij omringen; en heden heb ik de nabijheid des Heeren mogen ondervinden in eene kleine klasse, die ik hier in de wildernis heb gevormd, en Hij heeft ons gezegend met eene opwekking, zooals ik haar hier nog nooit aanschouwd heb. Zeer velen hebben tranen van berouw geweend. Ik was zoo vol van blijdschap en dankbaarheid aan God, dat ik er naar verlangde u te doen weten, dat uw invloed, als werktuig in Gods hand, ook in deze afgelegen plaats gevoeld wordt."

Het was niet meer dan gepast, dat Ds. SPURGEON, wiens Leerredenen het middel tot zegen waren geweest voor zoovelen zijner lezers, ook zelf eens eene bijzondere boodschap aan zijne eigene ziel zou ontvangen door een van zijne eigene Leerredenen. Op de volgende wijze beschrijft hij, hoe de „dienaar" ten minste bij ééne gelegenheid „als gast" mede aanzat aan den Evangeliemaaltijd:

„Eens heb ik iets geleerd op eene manier, waarop men niet dikwijls eene les ontvangt. Ik gevoelde mij toen zeer vermoeid, zeer treurig en zeer gedrukt; en er begon twijfel bij mij op te komen, of ik wel waarlijk zelf genoot van de dingen, die ik aan anderen predikte. Het scheen mij iets vreeselijks om slechts een dienaar, en niet een gast te zijn aan den Evangelie-feestmaaltijd. Ik ging naar eene zekere landstad, en trad op Zondag eene kapel der Methodisten binnen. De man, die de godsdienstoefening leidde, was een ingenieur; hij las de Schrift, bad en predikte. De tranen stroomden mij uit de oogen; bij iederen volzin van de preek werd ik op het diepst bewogen, en ik gevoelde, dat mijne zwarigheden waren weggenomen; want ik bemerkte, dat het Evangelie mij dierbaar was, en eene wondere kracht oefende in mijn hart. Ik ging tot den prediker en zeide: „„Ik dank u zeer voor die preek."" Hij vroeg mij wie ik was, en toen ik het hem zeide, keek hij zeer verlegen, en riep: „„Maar het was een uwer eigene Leerredenen, die ik heb voorgelezen!"" „„Ik weet het,"" zeide ik; „„maar zij heeft mij juist de boodschap gebracht, die ik noodig had; want ik bemerkte er door, dat ik zelf genot had van het Woord, dat ik heb gepredikt."" Dit was door de goede voorzienigheid Gods aldus beschikt. Als hij zijne eigene preek had voorgedragen, zou dit lang zoo goed niet aan het doel hebben beantwoord, als nu het een mijner eigene Leerredenen was."

EEN-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Reine Scherts.

De geheele Kerk is er Dr. STANFORD voor verplicht, dat hij geprotesteerd heeft tegen het bijgeloovig vooroordeel, dat geestigheid en humor als doodelijke zonden aanziet. Hij heeft niet slechts het gepaste aangetoond van eenvoudige, natuurlijke vroolijkheid, maar er ons schier den plicht van duidelijk gemaakt. Wij wisten, dat onze geliefde vriend een vroolijken oogopslag had, en dat hij dingen zeide, die schitterden van geestigheid en gekuischte scherts; maar wij hebben nauwelijks gedacht, dat hij de verdediger zou worden van ons geloof in geestige, vroolijke scherts, en de wreker van de verwoede aanvallen op humor. Dit boek behoorde den mond te stoppen van die droefgeestige critici, die in den waan verkeeren, dat alles, wat plechtig is, ook treurig moet wezen, en dat alles, wat op scherts gelijkt, uit den Booze is. Het hoofdstuk, getiteld: „Wat hebben Christenen te doen met Geestigheid en Humor?" geeft ons waar genot. Het argument is even onweerstaanbaar als de lach, die er door opgewekt wordt; en beide, argument en lach, zijn even gezond en heilig, als iets, wat wij gelezen hebben. Wij waren in verzoeking om er overvloedig uit aan te halen; maar het is beter, dat onze vrienden zich het boek aanschaffen; ja, zij zullen dit wel moeten, want iedereen zal genoodzaakt zijn het te lezen. Wij hopen, dat deze sympathieke bladzijden, die zoo vol zijn van wijsheid en gezond verstand, eene omkeering van denkbeelden teweeg zullen brengen bij duizenden, die nu blozen als er een glimlach om hunne lippen komt, en een eerlijken lach tot de dingen rekenen, waarover men berouw moet hebben.

C. H. S., *in de recensie van* Dr. CHARLES STANFORD'S *boek: „Het Vernuft en de Humor des Levens."*

Het is eene soort van overlevering der vaderen, dat het verkeerd is om op Zondag te lachen. Het elfde gebod luidt, dat wij elkander zullen liefhebben, en dan luidt volgens sommige menschen het twaalfde: „Gij zult op Zondag een lang gezicht zetten." Ik moet bekennen, dat ik de menschen liever hoor lachen in het huis Gods, dan dat ik er hen zie slapen; en ik zou liever door middel van het belachelijke de waarheid tot hen laten doordringen, dan haar veronachtzaamd te zien, of de menschen te laten omkomen, wijl zij de boodschap niet aannemen. Ik geloof van harte, dat er evenveel heiligheid kan zijn in lachen als in weenen; en dat somtijds lachen beter is dan weenen; want ik kan weenen terwijl ik murmureer en klaag, en allerlei bittere gedachten koester tegen God; terwijl ik, van den anderen kant, den lach van het

sarcasme kan lachen tegen de zonde, en alzoo een heiligen ernst aan den dag kan leggen in de verdediging der waarheid. Ik weet niet waarom de zin voor het belachelijke aan Satan moet worden overgelaten als wapen tegen ons, en niet door ons mag gebruikt worden als een wapen tegen hem. Ik durf zeggen, dat de Hervorming bijna evenveel verschuldigd is aan het besef van het belachelijke in de menschelijke natuur, als aan iets anders, en dat de humoristische schotschriften en spotprenten, die door de vrienden van LUTHER de wereld werden ingezonden, meer deden om de oogen van Duitschland te openen voor de verfoeiselen van het priesterdom, dan de degelijker en zwaarwichtiger argumenten tegen het Roomsche stelsel. Ik weet geene reden, waarom wij, bij gepaste gelegenheden, niet dezelfde wijze van redeneering zouden volgen. „Het is een gevaarlijk wapen," zal men zeggen, „en menigeen zal er zich in de vingers mede snijden". Welnu, dat is hunne zaak; maar ik weet niet, waarom wij zoo bijzonder bang moeten zijn, dat zij zich in de vingers zullen snijden, indien zij tegelijkertijd de zonde den hals kunnen afsnijden, en ernstig nadeel kunnen toebrengen aan den grooten vijand der zielen.

C. H. S., *in „Lezingen voor mijne Studenten."*

In dit, en de vorige deelen, heeft men van tijd tot tijd vonken kunnen zien van Ds. SPURGEON's humor; maar wij hadden de overtuiging, dat het verhaal van zijn gelukkig leven niet volledig zou zijn, tenzij er ten minste één hoofdstuk gewijd werd aan voorbeelden van die reine scherts, die in hem even karakteristiek was als zijn „dierbaar geloof." Allen, die in nauwe aanraking met hem kwamen, weten, dat zijn geest en vernuft even overvloedig waren als zijne wijsheid; ja, zeer dikwijls vond de wijsheid hare krachtigste uiting in de geestige woorden, die toegang verschaften aan de boodschap, welke anders zou zijn afgewezen. Zijne scherts was altijd rein, in den zeer nadrukkelijken zin des woords, en hij toonde hoe het mogelijk was, dat het hoogst geestelijke gevonden kan worden in het vroolijkst en levendigst karakter. Sommige van zijne meest vertrouwde vrienden hebben dikwijls gezegd, dat er geene de minste ongepastheid in was om hem, nadat hij door een zijner meest geestige invallen iedereen aan het lachen gebracht had, te hooren zeggen: „Laat ons bidden", want de vroolijkheid zoowel als de vroomheid waren geheiligd. Hij had geene sympathie met den „gezang-oplapper", die zelfs den heerlijken honderdsten Psalm veranderde, door in plaats van het woord *vroolijkheid vreeze* te zetten in den derden regel van het eerste vers: [1]) „Dient Hem met *vreeze*", in plaats van „Dient Hem met vroolijkheid."

Bij eene eenigszins ruwe classificatie van Ds. SPURGEON's geestige gezegden bij verschillende gelegenheden in zijn langdurig openbaar leven, kunnen het eerst eenige voorvallen geplaatst worden in verband met iets, dat hij altijd van zeer groot belang achtte.

---

[1]) In de Schotsche berijming van dien Psalm.

STIPTHEID.

Ieder, die met hem bekend was, weet hoe uiterst stipt op tijd hij altijd was in godsdienstoefeningen en vergaderingen, en dat hij, tenzij door iets zeer buitengewoons opgehouden, altijd gereed was de godsdienstoefeningen te beginnen of de vergaderingen te openen op het juiste oogenblik, dat er voor was aangekondigd. In de dagen der New Park Street kwam hij eens, zonder dat hij het had kunnen vermijden, te laat op eene vergadering met de eerwaarde Diakenen. Een van dezen, de deftigste van het geheele gezelschap, die zelf bekend was om zijne stiptheid, haalde zijn horloge uit en hield het met een verwijtenden blik den jongen Leeraar voor. Het met een onderzoekend oog beschouwende, zeide Ds. Spurgeon: „Ja, 't is een best horloge, maar wel wat ouderwetsch, niet waar?"

Dikwijls leed hij last en tijdverlies doordat zij, die een onderhoud met hem hadden verzocht, niet op den bestemden tijd aanwezig waren. Na eenige minuten van gratie toegestaan te hebben, ging hij dikwijls heen om ander werk af te doen, en liet de boodschap achter, dat, daar de personen, die hij had verwacht, niet volgens de gemaakte overeenkomst met hem gekomen waren, zij nu moesten wachten, totdat hij geschikten tijd voor hen gevonden had. Dit was hem eene vermakelijke methode van een les te geven, die velen zeer noodig hadden. „Stiptheid is de beleefdheid der Koningen"; maar sommigen, die „Koningen en Priesters Gode" zijn, zijn zeer droevig ten achteren in deze bijzondere deugd. Soms zeide de Leeraar lachende, dat zij, die zoo laat kwamen, zich wellicht oefenden om als advocaten op te treden, wier motto moest zijn: „Uitstel is de spil, waarom de zaken draaien; stiptheid is de dagdief."

„Generaal" Booth zond eens een „*aide-de-camp*" tot Ds. Spurgeon om hem om een onderhoud te vragen. Het uur, waarop hij komen zou, werd opgegeven; maar het was reeds verscheidene minuten over den tijd eer hij kwam. Ds. Spurgeon, die wel sympathiseerde met het streven van het Heilsleger, maar nooit wat hij hun „soldaatje-spelen" noemde, goedkeurde, zeide hem met zachte ironie: „O, Generaal! militairen behooren stiptheid te betrachten!" Het doel van „Generaal" Booth scheen te zijn, te willen beproeven of hem de Tabernacle voor de eene of andere groote bijeenkomst van het „Leger" kon afgestaan worden, maar hij wilde er niet om vragen, voordat de Leeraar hem op de eene of andere wijze te kennen gaf, dat het verzoek, zoo hij het deed, toegestaan zou worden. En daar bleef het bij.

Bij zekere gelegenheid wenschte de Leeraar eens den heer Gladstone te spreken. Om een onderhoud van tien minuten verzocht hebbende, kwam hij stipt op tijd, en de zaak, waarvoor hij gekomen was, afgehandeld zijnde, stond hij op om terstond na het verstrijken van den bestemden tijd heen te gaan. De „grand old man" was niet geneigd zijn bezoeker zoo gauw te laten vertrekken, hoewel hij zeide wel te wenschen, dat anderen, die hem bezochten, even stipt waren in het komen en het gaan; — en

„the two prime ministers" [1]), gelijk zij dikwijls genoemd werden, bleven nog eene heele poos samen praten. Het was in dit gesprek, dat Ds. SPURGEON aan den grooten liberalen leider een grootscher maatregel van hervorming voorstelde, dan deze ooit ingevoerd had; — hij stelde voor, dat al de dienaren van den Staat, in de Kerk, het Leger, de Vloot of in den civielen dienst, van het Parlement zouden uitgesloten zijn; evenals het den dienaren in een particulier gezin ook niet vergund is wetten en reglementen te maken, waarnaar het huis geregeerd moet worden. Aartsbisschoppen en bisschoppen, generaals, admiraals, edele lords en „geachte afgevaardigden" konden wellicht denken, dat dit een staaltje was van Ds. SPURGEON's schertsen; maar hij heeft het den heer GLADSTONE voorgesteld in allen ernst, en hij heeft er dikwijls van gesproken als van een plan, dat van groot en blijvend nut voor de geheele natie zou zijn, en dat, naar hij geloofde, door zijne landgenooten aangenomen zou worden, indien het hun door den grooten staatsman, aan wien hij het had onderworpen, voorgelegd werd.

Bij eene algemeene verkiezing kwam men op een Maandagmorgen tot de ontdekking, dat de voordeuren en muren van „Het Huis Helensburgh" [2]) des nachts met eene dikke laag verf bestreken waren van de kleur der conservatieve candidaten voor dit district van Surrey. Op denzelfden avond in den Tabernacle sprekende, zeide Ds. SPURGEON betreffende deze ontsiering van zijne woning: „Het is *notorisch*, dat ik geen Tory ben [3]), en zoo zal ik de moeite niet nemen om de verf te verwijderen; wellicht zullen zij, die ze er op gesmeerd hebben, ze er af nemen, als zij er lang genoeg naar hun zin op geweest is"; en ter bestemder tijd geschiedde het alzoo.

De vermelding van eene Algemeene Verkiezing brengt eene karakteristieke anekdote in herinnering, die Ds. SPURGEON gaarne placht te vertellen. Hij was gaan preeken voor zijn vriend, Ds. JOHN OFFORD, en tegen zijne gewoonte kwam hij een weinig laat in de kerk. Hij deelde er de reden van mede door te zeggen, dat er eene versperring was op den weg, waardoor hij was opgehouden, en daarenboven was hij ook meteen gaan stemmen. „Stemmen!" riep de goede man; „maar, mijn lieve Broeder, ik dacht, dat gij een burger waart van het „Nieuwe Jeruzalem!"" „Dat ben ik ook", antwoordde Ds. SPURGEON, „maar mijn „„oude mensch"" is een burger van deze wereld." „O, maar gij moest uwen „„ouden mensch"" dooden". „Dat is ook precies wat ik gedaan heb, want mijn „„oude mensch"" is een Tory, en ik heb hem laten stemmen voor de Liberalen!" [4])

---

[1]) De twee eerste ministers; in het Engelsch, evenals in het Fransch, wordt het woord „minister" ook voor predikanten gebruikt; het woord beteekent „dienaar".

[2]) Ds. SPURGEON's toenmalige woning.

[3]) Men begrijpt de woordspeling: *notorious* (wereldkundig), no-tori-ous, *niet torysch gezind.*

[4]) Men weet, dat in Engeland de „Liberalen" meer overeenkomst hebben met de Antirevolutionairen dan met de Liberalen hier te lande.

Bij eene andere Algemeene Verkiezing werd overal het gerucht verspreid, dat Ds. SPURGEON verklaard had voor den duivel zelven te zullen stemmen, indien hij een Liberaal was, en uit alle deelen des lands kwamen zoovele brieven om naar de waarheid van dit beweren te informeeren, dat een groot aantal briefkaarten gedrukt moesten worden om op al die vragen te antwoorden. Zij, die deze leugen hadden verzonnen of verspreid, zullen zich waarschijnlijk wel wat geschaamd hebben, toen zij Ds. SPURGEON's nadrukkelijke ontkenning lazen: „Ik zou voorzeker onder geenerlei omstandigheid voor den duivel stemmen; en ik kan mij ook volstrekt niet voorstellen, dat hij zóó tot het goede teruggekomen is om een Liberaal te worden. Ik denk, dat hij in groote mate debet is aan de verzinselen, die van mij uitgestrooid zijn."

CRITIEK EN GEESTIGE GEZEGDEN.

Er was eene omstandigheid, die aan Ds. SPURGEON altijd gelegenheid gaf tot een weinigje scherts en goedhartige plagerij, waarvan zijne geachte uitgevers de slachtoffers waren, het niet tijdig aankomen, namelijk, van drukproeven. Als de geliefde schrijver te Mentone, of aan eene andere plaats was, waar hij rust vereenigde met arbeid, werd van daar dikwijls tot den heer PASSMORE, of den heer ALABASTER de vraag gericht, hoe het ging met den „Cock Robin winkel", dien hij voor eene wijle had verlaten. (Een „Cock Robin winkel" is namelijk de term, waarmede door de mannen van het vak eene kleine drukkerij wordt aangeduid, waar goedkoope boekjes, zooals *De Dood van Cock Robin*, worden gedrukt). Het was een onderwerp van voortdurende vroolijkheid, en geen protest of betuiging van de uitgevers was bij machte om er een eind aan te maken. Indien de proef van preek of Maandblad niet bijtijds aankwam, dan werd immer de uitroep gehoord: „Zij hebben misschien weer eene bestelling van *Cock Robin*, en zoo moet mijn werk natuurlijk wachten."

Eens waren Ds. SPURGEON en zijn secretaris voor eene week naar Bournemouth gegaan, en, te voren niet wetende welk adres op te geven, werd met de drukkers afgesproken, de proeven *Poste restante* te zenden. Aan het postkantoor gekomen, zeiden de beambten, dat er niets was voor Ds. SPURGEON, en zoo werd dan het volgende telegram naar Londen gezonden: „Als gij klaar zijt met *Cock Robin*, zend dan s. v. p. de proeven voor preek en Maandblad." Het bleek toen, dat de postambtenaren de schuld droegen, want zij hadden alleen gelet op brieven, terwijl het drukwerk al dien tijd op het kantoor lag in de afdeeling „boek-post."

Op een der bijeenkomsten, waar contributies voor den nieuwen Tabernacle ontvangen en genoteerd werden, werden de namen KNIGHT [1]) en DUKE [2]) van de lijst afgelezen, waarop Ds. SPURGEON zeide: „Wij zijn waarlijk in zeer voornaam gezelschap met een ridder en een hertog!" Terstond daarop

---

[1]) Ridder.
[2]) Hertog.

werd afgelezen „de heer KING [1]) vijf shilling”, toen de Leeraar uitriep: „Wel, de Koning heeft zoo waar zijne Kroon [2]) gegeven! Welk een edelmoedig monarch!” Onmiddellijk daarna werd afgelezen, dat de heer PIG [3]) een guinea had gecontribueerd. „Dat is een guinea-pig” [4]), zeide Ds. SPURGEON.

HUWELIJK EN VROOLIJKHEID.

Ds. SPURGEON was zelfs bij gewone gelegenheden zoo gelukkig en blijmoedig, en hij heeft aan anderen immer zooveel genot en genoegen verschaft, dat het geene verwondering baart, dat zijn dienst zeer begeerd werd, als zijne vrienden in het huwelijk traden. Sommige van de liefelijkste herinneringen, die bewaard zijn in het hart van hen, die hem hebben overleefd, staan in verband met het blijmoedige van zijne tegenwoordigheid en zijne raadgevingen op hun trouwdag. Natuurlijk hadden de toespraken wel eenige overeenkomst met elkander, hoewel er in ieder bijzonder geval toch een woord, dat voor die bijzondere personen toepasselijk was, gesproken werd. Een der eerste huwelijken, dat door Ds. SPURGEON was ingezegend, was dat van Ds. T. W. MEDHURST en zijne eerste vrouw. Het huwelijk had plaats op 26 Mei 1859 te Kingston-on-Thames, waar deze eerste student van het Pastor's College ruim twee jaren het Evangelie had bediend. Ds. SPURGEON begon de plechtigheid met te zeggen, dat hij haar niet zou volbrengen, alsof hij den begrafenisdienst voorlas, en ook evenmin alsof hij zijne twee jonge vrienden in de gevangenis ging werpen en hunne voeten in den stok zou sluiten. Hij zeide ook te hopen, dat hun huwelijksleven niet zou gelijken op het huwelijksformulier, bij de Kerk van Engeland in gebruik, en hetwelk begint met „Zeer geliefden” en eindigt met „ontzetting”. Hij vertrouwde, dat zij beiden „zeer geliefden” zouden zijn, niet slechts aan het begin van hunne gezamenlijke loopbaan, maar tot aan het einde, en daarna voor eeuwig en altoos, en dat, terwijl hunne smarten wederzijdsch gedeeld zouden worden, hunne blijdschap zou worden vermenigvuldigd. Bij de verklaring van Efeze V : 23 zeide de Leeraar, zich tot de bruid richtende: „Overeënkomstig de leer van den Apostel is „de man het hoofd der vrouw”. Tracht dus niet het hoofd te zijn, maar wees de nek, dan kunt gij het hoofd doen draaien werwaarts gij wilt.”

Bij eene andere huwelijksinzegening, vele jaren later, zeide Ds. SPURGEON, diezelfde Schriftuurplaats verklarende, tot den bruidegom, die ook een van de studenten van het College was: „Mijn waarde Vriend, begin niet hoogmoedig te worden, omdat PAULUS zegt, dat de man het hoofd der vrouw is. SALOMO zegt: „„Eene kloeke huisvrouw is eene kroon haars heeren””, en de kroon is boven het hoofd. Evenwel, de bestuursgave moet in het hoofd zijn, en het gezin zal nooit in de rechte orde zijn,

---

[1]) Koning.

[2]) 5 shilling is gelijk aan eene Engelsche Kroon, in waarde gelijk aan *f* 3.

[3]) Varken.

[4]) Guineesch varken.

tenzij ieder zijne eigene plaats inneemt." Bij dezelfde gelegenheid beschreef hij op humoristische wijze de moeielijkheden en de voorrechten van eene predikantsvrouw: „Indien ik eene jonge vrouw was en aan het huwelijk dacht, dan zou ik met geen predikant willen trouwen, want de positie van predikantsvrouw is voor iedereen zeer moeielijk. De Kerken geven aan een gehuwd leeraar geen twee traktementen, een voor den man en het andere voor zijne vrouw; maar zeer dikwijls verwachten zij diensten van de vrouw, of zij er voor betalen of niet. Van de predikantsvrouw wordt verwacht, dat zij met alle dingen, de Kerk betreffende, bekend zal zijn, en in een anderen zin moet zij er weer niets hoegenaamd van weten; en zij wordt door sommigen even sterk gelaakt voor haar weten als voor haar niet-weten. Hare plichten bestaan in *altijd thuis te zijn*, ten einde haar man en haar gezin te verzorgen; en in *altijd uit te zijn*, ten einde andere menschen te bezoeken, en allerlei dingen te doen voor geheel de Kerk. Nu is dit natuurlijk volstrekt onmogelijk; zij kan niet altijd voor ieder klaar staan; en zij kan niet verwachten iedereen te zullen behagen. *Dat* kan haar man ook niet, en ik acht, dat hij zeer dwaas zou doen, met het te willen beproeven; en ik ben er zeker van, dat de vrouw evenmin als haar echtgenoot het iedereen naar den zin kan maken. Er zal zeker de een of ander zijn, die ontevreden is, inzonderheid de persoon, die zelve gehoopt had de Leeraarsvrouw te worden! In de best georganiseerde Kerken ontstaan nog altijd moeielijkheden, en de positie van de predikantsvrouw brengt eigenaardige beproevingen mede. En toch geloof ik, dat ik, zoo ik eene jonge vrouw was, een Christelijk Leeraar zou huwen, zoo ik kon, omdat er zoo groote gelegenheid is om veel goed te doen door hem te helpen in zijn dienst voor Christus. Het is eene groote hulp voor de zaak Gods, om den Leeraar zelven in goeden staat te houden voor zijn arbeid. Het is de plicht zijner vrouw om te zorgen, dat het in zijn huis niet onbehaaglijk of ongezellig voor hem is; want, als daar alles goed gaat, en hij vrij is van zorg, dan kan hij al zijne gedachten wijden aan zijne voorbereiding voor den kansel, en de Godvruchtige vrouw, die aldus haren man helpt om beter te prediken, predikt ook zelve, al spreekt zij nooit in het openbaar, en zij wordt in de hoogste mate nuttig voor dat deel der Kerk van Christus, waarover haar man als opziener is aangesteld."

Het ontbijt op een bruiloftsdag gaf Ds. Spurgeon als vanzelf gelegenheid om dikwijls een vriendelijk en geestig woord te zeggen. Hij hield er zeer veel van om tot den bruidegom te zeggen: „Ik kan u waarlijk geen compliment maken over uwe groote onderscheidingsgave bij het kiezen uwer bruid"; en als dan de arme man rood werd tot achter zijne ooren, en de gasten aan tafel (als zij den kwinkslag niet te voren gehoord hadden) tot elkander zeiden: „Wat zou Ds. Spurgeon's bedoeling wel zijn?" dan antwoordde hij kalmpjes: „Ieder domoor, die maar een half oog heeft, zou wel hebben kunnen zien, dat zij eene voortreffelijke huisvrouw zou zijn voor haren man, en zoo hadt gij dan niet veel onderscheidingsgaven noodig om het te ontdekken, en ik wensch u van heeler harte geluk met uwe keuze." Die keurige wending in zijne toespraak bracht niet alleen

iedereen op zijn gemak, maar droeg veel bij tot de onschuldige vroolijkheid, die immer bij deze gelegenheden de bovenhand had tot aan het oogenblik, waarop het samenzijn met gebed geëindigd werd, en het gelukkige paar hun huwelijksreisje begon.

Aan het ontbijt op een bruiloftsdag maakte Ds. SPURGEON eene vermakelijke toespeling op het feit, dat de bruidegom, een zendeling in Japan, reeds te voren gehuwd was. Sprekende tot de bruid, zeide hij: „Gij moet niet al te trotsch zijn op uwen echtgenoot, Mevrouw, want hij is maar „uit de tweede hand"; maar hij is toch ook zoo goed als nieuw, want hij is gejapanneerd!" [1])

WETGELEERD.

Ds. SPURGEON bracht eens een avond door met eenigen van Harer Majesteits rechters ten huize van rechter LUSH, die een zijner persoonlijke en zeer geliefde vrienden was. Na het diner zeide de Leeraar met een heel ernstig gezicht, dat hij gaarne aan de uitnemende rechtsgeleerden, die tegenwoordig waren, eene rechtsquaestie zou willen onderwerpen. Er was een man, die nu al 14 dagen lang te Camberwell lag, terwijl toch niemand hem wilde begraven. Zijne familiebetrekkingen wilden geene schikkingen treffen voor de begrafenis, en noch de politie, noch de beambten der parochie konden den man begraven krijgen. De geleerde rechters begonnen met elkander te beraadslagen, haalden verscheidene Parlementsakten aan, die op zulk een geval betrekking hebben, en zeiden eindelijk, dat, zoo de familie weigerachtig bleef om den man te doen begraven, dit dan vanwege de locale autoriteiten — die zij noemden — moest geschieden. Zij waren echter niet weinig verlegen, toen Ds. SPURGEON heel bedaard zeide: „Er is echter eene kleine bijzonderheid in dit geval, die ik nog niet heb medegedeeld, nl. *dat de man nog niet dood is!*" „Zijt gij niet bang voor de gevolgen van aldus Harer Majesteits rechters te verschalken?" vroeg de heer LUSH. „Waarlijk", voegde hij er bij, „gij behoort gevangen gezet te worden wegens minachting van het hof. Daar gij echter zoo goed met de wet bekend zijt, zeg mij, behoort het toegelaten te worden, dat iemand de zuster zijner weduwe trouwt?" „Zeer zeker!" riep de Leeraar, zonder den strik te bemerken, dien men hem had gespannen, en in de opwinding van het oogenblik niet anders denkende, of de vraag was: „Behoort het toegelaten te worden, dat iemand met de zuster zijner overledene vrouw trouwt?" [2]) „Wij zijn quitte", zeide de rechter, „want zelfs uw vriend in Camberwell zou de zuster zijner *weduwe* niet kunnen huwen."

Ds. CHARLES SPURGEON maakt melding (op bladz. 227) van eene gods-

---

[1]) „Japanned", d. i. verlakt.

[2]) Men weet, dat in Engeland de wet verbiedt, dat een man met de zuster zijner overledene vrouw trouwt, en dat jaarlijks een voorstel in het Parlement wordt ingediend om die wet af te schaffen, doch tot nu toe vruchteloos, daar het Hoogerhuis er zich immer tegen verzet heeft.

dienstoefening te Pollockshaws, waarbij zijn vader voorging. Bij gelegenheid van dat bezoek in Schotland werd Ds. Spurgeon aan den Deken van Guild voorgesteld. „De Deken van Guild? O, gij zijt de man, die zonder betaling door alle tolhekken van Engeland moogt gaan!” „Ik wist niet, dat dit privilege aan mijn ambt verbonden is.” „Het is volkomen waar, Mijnheer,” antwoordde Ds. Spurgeon, „*gij* kunt zonder betaling door alle tolhekken gaan; maar voor uw paard en rijtuig zal de tolgaarder u laten betalen!”

STUDIE EN ZONNESCHIJN.

Al de studenten van het Pastor's College, die hunne herinneringen hebben medegedeeld van den tijd, dien zij in verband met deze inrichting doorbrachten, hebben getuigd van den blijmoedigen geest, die in alle klassen heerschte, en die dit tijdperk in hunne geschiedenis immer gedenkwaardig voor hen heeft gemaakt. Van het oogenblik af, dat Ds. Spurgeon den arbeid begonnen heeft om jonge mannen voor den Evangeliedienst op te leiden, waren hard studeeren en eene blijmoedige stemming op de heerlijkste wijze samengepaard. Zelfs vóór dat er nog een College was, toen een enkel student aan de zorg en opleiding van Ds. Rogers was toevertrouwd, hebben de komende gebeurtenissen haren *zonneschijn* voor zich uitgeworpen, gelijk de twee volgende paragrafen, door Ds. Medhurst geschreven, duidelijk doen zien:

„Kort nadat ik bij Ds. Rogers in huis was gekomen, kwam Ds. Spurgeon op een Zaterdagmorgen om eens te zien welke vorderingen wij maakten, en toen had het volgende gesprek plaats: „„Wel, vriend Rogers””, zeide Ds. Spurgeon, „„hoe gaat het met u en dezen ijverigen jongen Baptist? Kunt gij het goed samen vinden?”” „„O, wij kunnen uitstekend met elkander overweg; maar over baptisme (den doop) spreken wij niet veel. Gij weet wel, dat de Samaritaansche vrouw, toen zij haren Zaligmaker had gevonden, haar watervat heeft verlaten?”” „„Ja, vriend Rogers””, was het vaardige antwoord, „„zij verliet haar besprengingswerktuig, want de Heere Jezus had haar de „vele wateren” getoond, die in den diepen put waren.””

Eens was er des nachts veel sneeuw gevallen, en des morgens deelde ik met Ds. Rogers' zonen in de pret van elkander met sneeuwballen te gooien. De lieve mevrouw Rogers, die wat precies en wat stijf was, vond dit heel ongepast voor een student in de theologie! Een poosje later, op denzelfden dag, kwam Ds. Spurgeon, en de goede oude dame (zij was werkelijk eene lieve goede ziel) vroeg hem, wat hij er van dacht, dat ik zoo had vergeten wat gepast is voor mijne positie als aanstaand Leeraar. „„Wel, Mevrouw,”” antwoordde Ds. Spurgeon, „„ik bewonder grootelijks de weerhoudende genade Gods, waardoor ik belet werd om van morgen vroeger te komen, want als ik hier geweest was, dan vrees ik wel, dat ik in verzoeking zou gekomen zijn om mede te doen aan het spel.”” En zich toen tot mij wendende, zeide hij op een toon van voorgewende plechtigheid: „„Jongeling, voor ditmaal zij het u vergeven, maar doe het niet weer — totdat er weer sneeuw valt!””

Velerlei zijn de verhalen van de voormalige studenten omtrent de opgewektheid en vroolijkheid, die heerschte onder studenten en leeraren, en het kruisvuur van geestige gezegden, waarop de laatsten elkander onthaalden. „Al die vonken van schitterend vernuft en vroolijke geestigheid zijn in de herinnering blijven verwijlen, — rein als de heilige vreugde der engelen; — want op heerlijke, wondervolle wijze is er de herinnering aan verbonden van de heilige oogenblikken, doorgebracht voor den troon der genade, eer de bijeenkomst geëindigd was, en tusschen de speelschheid en de smeeking voor Gods aangezicht scheen volstrekt geen plotselinge overgang plaats te vinden, geen wanklank, geene onbestaanbaarheid — alles was volkomen harmonisch en volkomen gelukkig.”

Gedurende vele jaren nam Ds. SPURGEON's portret eene in het oog loopende plaats in in de meeste platen en caricaturen, waarop bekende mannen gegroepeerd waren. Op sommige er van werd hij voorgesteld in gezelschap van mannen, met wie hij volstrekt geene gemeenschap onderhield, en in tooneelen, die hij nooit bijwoonde; maar zelfs in zulke gevallen was het gewoonlijk de bedoeling van den teekenaar om eene welverdiende hulde te brengen aan zijne populariteit. Ds. SPURGEON beschouwde deze voortbrengselen van de teekenstift slechts als even zoovele bijdragen tot de onschuldige scherts, die hij dan bij zijne reeds zeer uitgebreide verzameling voegde. Er waren enkele gevallen, wanneer er volstrekt geene onschuldige scherts in de voorstelling en in het beeld van den geliefden Leeraar te vinden was, maar wel zeer grove spotternij, die hem deed huiveren over den ontzettenden toestand van het hart eens menschen, die niet slechts hem bespotte, maar ook smaad en verachting uitstortte over alles, wat hem heilig en dierbaar was. Evenwel, dit waren zeldzame uitzonderingen, om hem te behoeden voor het: „Wee u, als alle menschen wèl van u spreken.”

Aan dit hoofdstuk kan geen beter slot gegeven worden dan door de opneming van eenige

Autobiographische Anekdoten,

die in Ds. SPURGEON's eigene woorden zullen verhaald worden.

Kort na mijne vestiging in Londen kwam een excentriek persoon mij bezoeken met het doel om mij op verschillende punten terecht te wijzen, waarin hij het niet eens was met de leer, die ik predikte. Toen hij faalde in mij te overtuigen, dat mijne leer onschriftuurlijk was, stond hij op, zeggende: „Dan zal ik het stof mijner voeten afschudden tegen u.” „Ik bid u, doe dat niet”, antwoordde ik, „gij zoudt het vloerkleed vuil maken; aan de voordeur vindt gij eene mat en een voetenschraper, die kunnen evengoed aan het doel beantwoorden!”

Een man, die eene bijzondere studie had gemaakt van „het getal van het beest”, waarvan melding wordt gemaakt in de Openbaring, schreef mij om te zeggen, dat hij de namen van den heer GLADSTONE en van

keizer NAPOLEON III met het mysticke getal 666 wel overeen kon brengen; maar dat hij dit met de numerieke waarde van de letters in mijn naam niet kon, en hij wenschte, dat ik hem de reden hiervan kon opgeven. „Wel", antwoordde ik, „ik denk, het moet wezen, omdat ik het beest niet ben, en dat 666 dus het getal niet is van mijn naam!"

Deken STANLEY [1]) noodigde mij eens ten eten, en toen ik kwam, bevond ik, dat Ds. ROGERS van Bishopsgate mede genoodigd was. Wij waren vroolijk onder elkander, inzonderheid toen de quaestie van „Disestablishment" [2]) op het tapijt kwam. „Als die tijd gekomen zal zijn", zeide de Deken schertsend tot mij, „zoudt gij dan de Abdij willen hebben?" „Neen, dank u", antwoordde ik, „ik heb geene paarden genoeg om haar te vullen." „Wel", zeide de vriendelijke kerkleeraar, „ik had niet gedacht, dat gij dit bezwaar zoudt maken; maar het gebouw is inderdaad ook beter geschikt voor stallen, dan om er het Evangelie te prediken voor zulke groote scharen van menschen, als u komen hooren. Maar, ernstig gesproken, Mijnheer SPURGEON, als die scheiding van Kerk en Staat plaats zou hebben, wat zou er dan van vriend ROGERS en mij worden?" „Gij zoudt moeten doen wat ik doe", antwoordde ik, „leven van hetgeen de gemeente u geeft." „O!" riepen beide heeren te gelijk, „als wij niets anders hadden dan wat onze gemeente ons geeft, dan zouden wij al heel armoedig moeten leven." Ik moedigde hen aan om alles te doen wat zij konden om hunne gemeente op te voeden en te onderwijzen in het stelsel der Schrift om te geven vóór dat de dag hunner vrijmaking was aangebroken.

Iemand zeide eens tot mij: „Wel, Mijnheer SPURGEON, ik ben het niet met u eens over den godsdienst; ik ben een *agnostic*." „Ja", antwoordde ik, „dat is een Grieksch woord, waarvan de juiste vertaling is „*weetniet*" als gij aanspraak wilt maken op die benaming, dan zij u die van harte gegund." Ik denk niet, dat hij op die benaming zeer bijzonder gesteld was, want hij vond zichzelven allesbehalve een weetniet!

Ik heb eene groote bewondering voor de schilderijen van den heer GEORGE TINWORTH, en heb met veel genoegen verscheidene van zijne oorspronkelijke voorstellingen gezien van voorvallen uit de Heilige Schrift. Bij eene gelegenheid zeide hij tot mij: „Onlangs zou ik wel graag uwe hulp voor iets gehad hebben, Dominee. Er was iemand hier, die dit paneel bekeek, „de vijand, zaaiende onkruid." Gij ziet, dat ik „„den vijand"" voorgesteld heb, zaaiende met zijne linkerhand. Die heer zeide, dat dit niet juist was, en ik wist niet wat ik hem zou antwoorden." „Wel, gij hadt moeten zeggen, dat hij Satan nog nooit met zijne rechterhand onkruid heeft zien zaaien!"

---

[1]) De zeer beroemde Deken van de Westminsterabdij.
[2]) Scheiding van Kerk en Staat.

De uitgevers van Ds. SPURGEON's „Leven" [1]) gevoelen met leedwezen, dat dit hoofdstuk over „Reine Scherts" geene juiste voorstelling geeft van zijn vernuft, of van het levendige van zijn gemoedsaard. Zij kunnen de zachte en te gelijk rijke tonen niet wedergeven van zijne stem, den vroolijken opslag van zijn oog, noch het bevallige van houding en gebaar, waarvan zijne uitingen immer vergezeld waren. Zijne vroolijkheid en scherts waren zoo natuurlijk, en vloeiden zooals vanzelf voort uit zijn hart, dat geene beschrijving er van de uitwerking kan wedergeven, die er door teweeggebracht werd. De *geest* van zijne scherts of van zijne gevatheid kan niet geschreven worden; die was zoo vluchtig als de regenboogkleuren op zekere visschen, waarvan wij lezen, dat op het oogenblik, dat zij in het net opgetrokken worden, de kleuren verdwijnen, en hunne eigenaardige schoonheid voorbij is gegaan.

Wellicht is het zoo beter. Wij geven er de voorkeur aan Ds. SPURGEON's grondigheid van denkbeelden, standvastigheid van bedoelen, en onwankelbaar geloof in God in herinnering te brengen als de voornaamste karaktertrekken van zijn bestaan, — het firmament, waaraan de schittering van zijn vernuft soms zichtbaar was, zooals het onschadelijke weerlicht op een zomeravond [2]).

---

[1]) Zijne weduwe en zijn secretaris.

[2]) In de overzetting van dit werk moest natuurlijk veel van die geestige gezegden geheel weggelaten worden, en het weinigje, dat gegeven is, kan bij geene mogelijkheid recht doen aan het oorspronkelijke. Toch mocht in de Hollandsche uitgave niet alles uit dit hoofdstuk en over dit onderwerp ontbreken.

TWEE-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Predikende in de open Lucht.

Men kan, zonder groote vrees te koesteren voor wederlegging, beweren, dat het prediken in de open lucht zoo oud is als het prediken zelf. Wij hebben volle vrijheid om te gelooven, dat toen HENOCH, „de zevende van ADAM", profeteerde, hij geen beteren kansel verlangde dan de glooiing van een heuvel, en dat NOACH, de prediker der gerechtigheid, gaarne bereid was om voor zijne tijdgenooten te spreken op de scheepswerf, waar zijne wondervolle ark werd gebouwd. Voor MOZES en JOZUA was onder het gewelf des hemels ongetwijfeld de meest geschikte plaats om tot groote vergaderingen van menschen het woord te richten. SAMUEL eindigde eene preek in het veld te Gilgal, te midden van donder en regen, waarmede de Heere het volk bestrafte en hen op de knieën bracht. ELIA stond op den Karmel en richtte tot het weifelende volk de vraag: „Hoe lang hinkt gij op twee gedachten?" JONA, die van eenigszins gelijken geest was, hief zijn kreet van waarschuwing op in de straten van Ninevé, en in al de publieke plaatsen der stad liet hij de waarschuwing hooren: „Nog veertig dagen, dan zal Ninevé worden omgekeerd." Om EZRA en NEHEMIA „verzamelde zich al het volk als een eenig man op de straat voor de Waterpoort." Overal in het Oude Testament vinden wij voorbeelden vermeld van prediking in de open lucht.

Wij kunnen echter volstaan met terug te gaan naar den oorsprong van ons heilig geloof, en daar hooren wij den voorlooper van den Heiland roepende in de woestijn, en zijne stem opheffende van den oever der rivier. Onze Heere zelf, die nog méér ons Voorbeeld is, sprak de meeste van Zijne redenen uit op de glooiing eens bergs, of aan den oever der zee, of in de straten. Hij was in alle opzichten een prediker in de open lucht. In de Synagoge zweeg Hij niet; maar Hij was even te huis op het open veld. Er is ons geene rede van Hem bewaard gebleven, uitgesproken in de Koninklijke Kapel; maar wij hebben de Bergrede, en de rede in de vlakte; zoodat de eerste en meest Goddelijke soort van prediking geschiedde buitenshuis door Hem, die sprak, gelijk nooit een mensch heeft gesproken. Na Zijn heengaan waren er bijeenkomsten van Zijne discipelen binnen de muren, inzonderheid in de opperzaal; maar ook toen geschiedde het prediken meestal in den voorhof van den Tempel, of in andere gelijksoortige opene ruimten, die beschikbaar waren.

C. H. S., in *„Lezingen voor mijne Studenten."*

Als ik eene plaats mocht kiezen voor de prediking buiten de deur, dan zou ik een opgaand terrein kiezen, of wel eene opene plek, die op

eenigen afstand door een muur wordt begrensd. Natuurlijk moet er genoegzame ruimte zijn tusschen den kansel en het begrenzende voorwerp daar tegenover, om er de menschen bijeen te laten komen; maar ik zie gaarne een einde, zoodat mijne stem niet uitgaat in eene eindelooze ruimte. Ik ken geen schooner plaats om er eene leerrede te houden, dan die, waar ik menigmaal gepredikt heb op het landgoed van mijn vriend, den heer DUNCAN te „Benmore." Het was een zeer groot effen grasperk met een achtergrond van opgaande, met pijnboomen begroeide terrassen. De menschen konden er òf plaats nemen op de banken beneden, òf op het gras gaan zitten van de terrassen, zooals zij het 't gemakkelijkst vonden, en zoo had ik dan een deel mijner hoorders in opgaande galerijen boven mij, en de overige in de ruimte rondom mij. Mijne stem kon zich gemakkelijk verheffen, en ik geloof, dat de menschen, al hadden zij ook eene halve mijl ver den heuvel op gezeten, mijne stem nog gemakkelijk gehoord zouden hebben. Ik vermoed, dat WESLEY's geliefkoosd plekje te Gwennap Pit hier veel overeenkomst mede gehad heeft. Amphitheaters en heuvelglooiingen zijn altoos geliefkoosde plaatsen van predikers in het veld, en men begrijpt terstond hoe geschikt zij zijn voor dit doel.

Overvloed van frissche lucht is eene kostelijke zaak voor man, vrouw en kind. Ik heb op een Zondag tweemaal gepredikt te „Blairmore", niet ver van „Benmore", op eene kleine hoogte dichtbij de zee, en na uit alle macht gesproken te hebben voor duizenden van menschen, gevoelde ik mij niet half zoo vermoeid, als ik dikwijls ben, na voor eenige honderden menschen gesproken te hebben in het een of andere „Zwarte Hol van Calcutta" [1]), genaamd eene kapel. Ik schrijf mijne frischheid en de afwezigheid van het gevoel van uitputting te „Blairmore" toe aan het feit, dat de vensters niet gesloten konden worden door personen, die bang zijn voor tocht, en dat het dak zoo hoog was als het gewelf des hemels boven de aarde. Ik ben er van overtuigd, dat men op een Zondag drie- of viermaal in de open lucht zou kunnen prediken met minder vermoeienis dan veroorzaakt zou worden door eene enkele leerrede, uitgesproken in eene onzuivere atmosfeer, verhit en vergiftigd door den menschelijken adem en zorgvuldig behoed tegen elk verfrisschend binnendringen van de natuurlijke lucht.

Ik geloof, dat, hoe meer er in Londen in de open lucht gepredikt wordt, hoe beter het is. Mocht dit voor sommige menschen hinderlijk zijn, voor andere zal het een zegen wezen, zoo het slechts met goed beleid geschiedt. Als het het Evangelie is, dat gepredikt wordt, en als de geest van den prediker een geest is van liefde en waarheid, dan kan de uitkomst niet twijfelachtig zijn: het brood, uitgeworpen op het water, zal na vele dagen worden gevonden. De waarheid moet echter gepredikt worden op eene manier, waard om te worden gehoord, want het bloote rumoer maken is een

---

[1]) Het „Zwarte Hol van Calcutta" was een klein vertrek, waarin de Nabob van Bengalen 120 Europeanen gedurende een nacht liet opsluiten. Van die 120 menschen hebben slechts 23 dien nacht overleefd, en deze zagen er zoo afzichtelijk uit, „dat hunne eigene moeders hen niet zouden herkend hebben", zegt MACAULAY.

kwaad, veeleer dan eene weldaad. Ik ken een gezin, dat schier radeloos werd door het afschuwelijk uitschreeuwen van eentonige vermaningen en het gehuil van „Veilig in JEZUS' armen", dat zij het geheele jaar door elken Zondagmiddag aan hunne deur hadden. Dat gezin bestaat uit ijverige Christenen, die zeer gaarne hunnen kwellers te hulp zouden willen komen, zoo zij maar de minste waarschijnlijkheid konden zien van eenigerlei goed, dat uit dit geschreeuw zou kunnen voortkomen; daar zij echter slechts zeer zelden iemand zien luisteren, en daar zij niet gelooven, dat het gesprokene goed zou doen, al werd het ook gehoord, klagen zij, dat zij hunne weinige uren van rust moeten verliezen, omdat een paar goede lieden zich verbeelden, dat het hun plicht is om een dienst te verrichten, die wel luidruchtig is, maar hoegenaamd geen nut doet. Eens zag ik een man prediken met geen anderen hoorder dan een hond, die op zijn staart zat en zeer eerbiedig keek terwijl zijn meester aan het oreeren was. Er waren geene menschen aan de vensters, er ging niemand voorbij; maar die broeder en zijn hond waren op hun post, of de menschen wilden luisteren of niet. Eens passeerde ik ook een hoogdravenden redenaar, wiens hoed, gevuld met papieren, vóór hem op den grond lag, en die zelfs geen hond voor een hoorder had, maar toch heeft hij „zijne liefelijkheid verspild in de lucht der woestijn." Ik hoop, dat het lucht gaf aan zijn eigen hart. Het moet toch wezenlijk als een onmisbaar bestanddeel van een preek beschouwd worden, dat iemand haar hoort; het kan geene groote weldaad zijn voor de wereld, als leerredenen *in vacuo* [1]) worden uitgesproken.

Vele jaren geleden predikte ik voor zeer groote vergaderingen in King EDWARD'S Road, Hackney (zie Deel II, bladz. 75), dat toen nog een open veld was. Bij deze gelegenheden was de toeloop gevaarlijk voor lijf en leden, er scheen geen einde te komen aan de menigten, die toestroomden. De helft van hun aantal zou veiliger geweest zijn. Die opene ruimte is verdwenen, evenals de velden te Brixton, waar het eenige jaren geleden zoo heerlijk was de vergaderde menigten te zien, luisterende naar het Woord. Gehinderd door de zeldzame moeielijkheid van al te veel menschen te trekken, was ik genoodzaakt af te laten van deze godsdienstoefeningen in de open lucht te Londen; maar niet omdat ik ze van minder gewicht of belang acht. Met den Tabernacle, die steeds gevuld is, heb ik zoo groot een gehoor als ik slechts wenschen kan, en daarom predik ik niet buitenshuis, behalve in de provincie; maar voor die predikanten, wier ruimte binnen de muren slechts klein is, en wier kerken dan nog dun bezet zijn, is de open lucht het geneesmiddel, zoowel in Londen als in de provincie.

Mijn vriend, de heer ABRAHAM, bezorgde mij eens eene majestueuze kathedraal in Oxfordshire. De overblijfselen er van worden nog heden „SPURGEON'S Tabernacle" genoemd, en zijn te vinden dichtbij Minster

---

[1]) In het ledige.

Lovell, in den vorm van een vierkant van eikeboomen. Oorspronkelijk was het 't ideaal van eene plaats om er te prediken, want het was eene opene plek in het dichte woud van Wychwood, en werd bereikt langs wegen, die door het dichte kreupelhout aangelegd waren. Nooit zal ik deze groene lanen vergeten, en de groenende muren, die ze omsloten. De binnenste tempel bestond uit een groot vierkant, waarvan het kreupelhout en de kleinere boomen weggehakt waren, terwijl een genoegzaam aantal van jonge eiken overgebleven was, om tot eene aanzienlijke hoogte op te groeien, en ons dan met hunne takken te overschaduwen. Hier was waarlijk eene prachtige kathedraal, met pilaren en bogen; een tempel, niet met handen gemaakt, waarvan men in waarheid kan zeggen:

„Vader, Uwe hand
Heeft deze eerwaardige kolommen opgericht, Gij
Hebt dit groene loofdak geformeerd."

Nooit heb ik, hetzij hier te lande of op het Vasteland, eene architectuur gezien, die met mijne kathedraal kan wedijveren. „Ziet, wij hebben van haar gehoord in Efratha, wij hebben haar gevonden in de velden van het woud" [1]). Door onze bovenvensters was de blauwe lucht zichtbaar, en door het groote raam ginds bescheen ons de vriendelijke zon, die ten ondergang neeg. Het was inderdaad groot om aldus onder het gewelf des hemels te aanbidden, ver buiten het bereik van het gedruisch der stad, waar alles rondom ons behulpzaam was voor rustige gemeenschapsoefening met God. Die plek is nu opgeruimd, en de plaats voor onze bijeenkomst werd een weinig verderop gekozen. Zij is tamelijk gelijk aan de vorige, behalve dat mijn grensmuur van boschboomen verdwenen is, om plaats te maken voor eene opene ruimte van beploegd land. Slechts de pilaren en het loofdak van mijn tempel zijn nog overgebleven, en ik ben nog steeds blijde, om, gelijk de Druïden, onder de eiken God te aanbidden. Één jaar had eene duif haar nest gebouwd juist boven mijn hoofd, en zij bleef heen en weer vliegen om haar jongen voedsel te brengen, terwijl ik voortging met mijne preek. Waarom ook niet? Waar zou zij meer te huis zijn dan ter plaatse, waar de Heer der liefde en de Vredevorst wordt aangebeden? Wel is waar, mijn gewelfde kathedraal is niet waterdicht, en andere regens dan de regens der genade zijn soms nedergekomen op de vergaderde menigte; maar ook dit heeft zijne goede zijde, want het maakt ons dankbaarder als het weer gunstig is, en zelfs die onzekerheid omtrent het weer spoort aan tot meer vurigheid in het gebed.

Eens heb ik in de open lucht gepredikt in den hooitijd, terwijl de regen met stroomen van den hemel viel. De tekst was: „Hij zal nederdalen als een regen op het nagras, als de druppelen, die de aarde bevochtigen," en zeer stellig hadden wij den zegen, zoowel als het ongemak. Ik was tamelijk nat, en mijne hoorders moeten door en door nat zijn geweest,

---

[1]) Ps. 132 : 6, naar de Engelsche overzetting. In de Holl. overzetting staat „de velden van Jaär"; maar jaär beteekent *woud*.

maar zij hielden het uit, en ik heb niet gehoord, dat iemand er door benadeeld was in zijne gezondheid, maar wèl heb ik, Gode zij dank, gehoord van zielen, die onder die leerrede tot JEZUS gekomen zijn. Eene enkele maal, en als men onder eene krachtige geestelijke opwekking verkeert, kan zoo iets geen kwaad, maar wonderen moeten wij niet verwachten, en wij moeten ook niet lichtvaardig doen wat voor zwakke of ziekelijke menschen den dood ten gevolge zou kunnen hebben, of in gezonde en krachtige gestellen het zaad eener kwaal kon leggen.

Ik herinner mij heel goed, gepredikt te hebben tusschen de Cheddarklippen. Welk eene prachtige positie! Welk eene verheven schoonheid! Maar er was groot gevaar wegens het vallen van steenen, die in beweging gebracht werden door de menschen, die op de hoogere deelen van de klip zaten, en daarom zou ik zulk eene plaats niet nog eens kiezen om er te prediken. Aan het slot eener leerrede aldaar riep ik die ontzaglijke rotsen tot getuigen, dat ik den volke het Evangelie had gepredikt, en om tegen hen te getuigen, op den laatsten grooten dag, indien zij de boodschap afwezen. Vele jaren later hoorde ik van iemand, voor wien de Heilige Geest dat beroep ten zegen had doen zijn.

(Ds. T. B. FIELD, die thans predikant is te Crewe, heeft de vriendelijkheid gehad ons de volgende bijzonderheden mede te deelen, die betrekking hebben op dat bezoek te Cheddar, op 10 September 1862. De plek, voor den namiddagdienst gekozen, was een natuurlijk amphitheater aan den ingang der klippen, en het aantal der personen tegenwoordig werd op ongeveer tien duizend geschat. Men had een platform opgericht voor den prediker, en Ds. SPURGEON begon den dienst door te zeggen: „Laat ons deze rotsen doen weergalmen van Gods lof." Het eerste lied was Psalm 100:

„Juich, aarde! juich alom den Heer!"

en een ander lied was:

„Rots der eeuwen, voor mij gespleten",

de tekst JOHANNES XIV : 6: „Ik ben de Weg, en de Waarheid en het Leven: niemand komt tot den Vader dan door Mij", was geschreven op een groot papier en vastgehecht aan den kant van een huis, zoo, dat de geheele vergadering hem zien kon. Ongeveer vijftienhonderd menschen bleven voor de thee in de kapel der Baptisten en op de begraafplaats, en bij den avonddienst, die gehouden werd in eene tent op Bridge Hill, even boven de klippen, was er weder eene ontzaglijke massa van menschen. De leerrede was over „Het oprichten der gebogenen", de tekst was LUKAS XIII : 11—13. Eén volzin uit die leerrede is tot op den huidigen dag nog niet vergeten: „Al de duivelen in de hel konden de vrouw niet weder krom maken, nadat de Heere haar recht gemaakt had."

Ds. FIELD besluit zijne mededeeling omtrent dien merkwaardigen dag door te zeggen: „Zulk eene menigte van menschen is sedert nooit meer in Cheddar gezien, en de goede lieden van dat stadje achten, dat zij boven

velen bevoorrecht zijn geweest, omdat de prins der predikers er geweest is. Ds. SPURGEON's bezoek heeft een grooten invloed gehad op die plaats; en van dien tijd af is de Baptistische gemeente mijlen ver in den omtrek de invloedrijkste geweest en gebleven.")

Het zou gemakkelijk zijn te bewijzen, dat het opleven van den godsdienst gewoonlijk vergezeld ging van, indien niet veroorzaakt werd door veel prediken in de open lucht, of in ongewone plaatsen. De eerste openlijke verkondiging van de Protestantsche leerstellingen moest schier noodwendig in de open lucht geschieden, of in gebouwen, die niet aan den openlijken eeredienst waren gewijd[1]), want deze waren in de macht en het bezit van het Pausdom. Wel is waar, WYCLIFFE heeft voor eene wijle het Evangelie gepredikt in de kerk te Lutterworth; en HUSS, en HIERONYMUS VAN PRAAG en SAVONAROLA hebben een tijdlang half Evangelische toespraken gehouden in het kerkverband, waartoe zij behoorden; maar toen zij het Evangelie ten volle begonnen te verstaan en het den volke bekend maakten, werden zij gedwongen naar een ander platform om te zien. Toen de Hervorming nog een kindeke was, was het gelijk de pasgeboren CHRISTUS, zij had niets, waar zij het hoofd kon nederleggen; maar een gezelschap van mannen, aan het hemelsche heir gelijk, verkondigde het onder den blooten hemel, waar herders en het gewone volk hen gaarne hoorden. Door geheel Engeland zijn nog verscheidene boomen overgebleven, die „Evangelie-eiken" genoemd worden. Ik zelf heb gepredikt te Addlestone, in Surrey, onder de wijd uitgespreide takken van een ouden eik, onder welken, naar men zegt, JOHN KNOX, gedurende zijn verblijf in Engeland, het Evangelie heeft gepredikt.

(Betreffende de gelegenheid van Ds. SPURGEON's bezoek te Addlestone schrijft Ds. R. SHINDLER: „Het was de 12de Juli 1872. Ds. EDWARD LEACH was toen predikant bij de Baptistische gemeente in die plaats, en er was voor zijne toenemende gemeente een grooter kerkgebouw noodig. In den namiddag legde Ds. SPURGEON den gedenksteen en hield eene toespraak over: „De neiging naar Rome in de Kerk van Engeland, en wat te dien opzichte de plicht is van de Nonconformists." De kracht en juistheid zijner opmerkingen omtrent dit belangrijke onderwerp kunnen zij, die hem kenden, zich wel voorstellen, en zijne woorden zouden heden ten dage nog meer gepast zijn. Des avonds predikte Ds. SPURGEON onder den kruip-eik over MATTH. IX : 36, waarbij zijn onderwerp was: „„„De teederheid van den Heere JEZUS."" De oude eik was, geloof ik, toen nog niet omheind. Hij staat nu op den grond, behoorende tot Crouch Oak House.

---

[1]) Gelijk ook hier te lande, waarvan DA COSTA zingt:

„'t Geloof te prediken, dat harten wederbaart,
In huizen, van den gloed der markt- en martelvuren
Beschenen, — onder 't dak van afgelegen schuren, —
In Catacomben, afgesloten voor het licht,
Waarin de herder zijn verstrooielingen sticht."

De boom stond voormaals binnen de palen van het bosch van Windsor, en er zijn overleveringen en legenden, die er de namen van Wycliffe, Whitefield en Wesley mede verbinden, die, naar men zegt, allen onder zijne breede takken gepredikt hebben. Ds. Spurgeon's hoorders kwamen van mijlen ver in den omtrek, en zijn bezoek kenmerkt een tijdperk in de geschiedenis van deze zich uitbreidende voorstad van Chertsey.")

Vele jaren geleden predikte ik te Bristol in de open lucht; en die dienst was inzonderheid belangrijk voor mij wegens het feit, dat zich hetzelfde tooneel herhaalde, waarvan Whitefield lang te voren in die plaats getuige was geweest. Hij zegt betreffende een zijner leerredenen voor de kolenwerkers te Kingswood: „Ik ontdekte het eerst, dat hun hart getroffen was door de sporen hunner tranen op hun door kolenzwart bemorst gelaat, want zij waren uit de kolenmijnen gekomen om mij te hooren." Ik had ook eene menigte van matrozen en kolenwerkers onder mijn gehoor — mannen met zwart gelaat — en toen ik tot hen begon te spreken over Christus' werk der verlossing, zag ik hoe hun de tranen over de wangen stroomden; zij deden alsof zij zich iets van het gelaat wilden vegen, maar in werkelijkheid was het slechts om hunne tranen te verbergen. Het was aandoenlijk deze ruwe mannen zoo verbroken te zien onder de prediking van het Evangelie, en ik kon ten volle sympathiseeren met hetgeen Ds. Whitefield schreef betreffende gelijksoortige Evangeliediensten: „De bloote hemel boven mij, het gezicht van de omliggende velden, bedekt met duizenden en duizenden van menschen, sommigen in rijtuigen, anderen te paard, sommigen in de boomen, en die allen dikwijls wegsmeltende in tranen, — waaraan zich somwijlen het plechtige paarde van den vallenden avond, — het was schier meer dan ik kon dragen, en menigmaal werd ik er geheel door overweldigd."

Ter aanvulling van Ds. Spurgeon's eigene berichten omtrent het prediken in de open lucht hebben vele vrienden in verschillende deelen van het land hunne herinneringen ten beste gegeven van godsdienstoefeningen, die zij wel nooit zullen vergeten; maar slechts enkele er van kunnen hier ingelascht worden. Een broeder uit Wallis heeft eene lijst samengesteld van de bijeenkomsten in de open lucht in het Prinsdom, waarin Ds. Spurgeon heeft gesproken. Vele daarvan waren zeer merkwaardig; de hoorders waren zoo talrijk, dat het moeielijk was het juiste cijfer er van op te geven. Van ééne bijeenkomst wordt gezegd: „Ds. Spurgeon berekende, dat 28,000 menschen tegenwoordig waren"; en van eene andere: „Het volk schatte de menigte op 30,000 tot 35,000 personen; Ds. Spurgeon zeide 25,000."

Een merkwaardig voorval, in verband met eene prediking in de open lucht te Rowland's Castle, bij Havant, is pas onlangs medegedeeld door Ds. D. H. Doudney, den Redacteur van *The Gospel Magazine*, hoewel het veertig jaren geleden plaats heeft gehad. Op 12 Juli 1859 predikte Ds. Spurgeon tweemaal in eene schoone vallei voor een zeer talrijk gehoor, en tegen het einde van de preek in den avond deed hij een krachtig beroep op het

volk, dat door Ds. Doudney volgenderwijs wordt beschreven: „De vallei, waarin wij bijeen waren gekomen, was zeer liefelijk. Zij was omringd door heuvels, bedekt met bosschen en groen, en op dien avond was het zeer kalm en stil in de lucht. De zon, die den ganschen dag helder geschenen had, neeg ten ondergang; en de ontzaglijke menigte van menschen, die met groote aandacht luisterde naar het ernstig pleiten van den jongen prediker, vormde een tooneel, dat men niet licht kon vergeten; maar hoewel Ds. Spurgeon overdag zeer krachtig had gesproken, en zijne prachtige stem zoo had uitgezet, dat iedereen in de vergaderde menigte hem duidelijk gehoord moet hebben, had ik, onder anderen, niet opgemerkt, dat er op die plaats eene merkwaardige echo was. De prediker had dit echter blijkbaar wèl opgemerkt, en hij heeft er op indrukwekkende wijze gebruik van gemaakt. Aan het slot van zijn laatsten volzin, waarmede hij zich tot het hart zijner hoorders richtte, riep hij met groote duidelijkheid van uitspraak: „„„Ja, de Natuur zelve bevestigt en herhaalt deze genaderijke noodiging, want ook zij zegt wederom, en nog eens”” — hier hief hij zijne stem op tot het uiterste, en riep met wondervolle kracht de woorden „„„Komt, — *Komt*, — **Komt.**”” En te midden der ademlooze stilte van de vergadering, werden de woorden teruggekaatst van de omringende heuvelen, wederom en nog eens, totdat zij wegstierven in de verte, — Komt, — Komt, — Komt, — Komt, — Komt. Eene trilling, als teweeggebracht door een electrieken schok, ging door de menigte, en waarschijnlijk zullen de meesten van hen, die tegenwoordig waren, het voorval zoo lang zij leven blijven gedenken.”

Ds. W. Cuff schrijft als volgt betreffende een dienst, gehouden in eene weide te Naunton op de Cotswold-Heuvels: „Ik kwam te paard van Cheltenham om den geliefden Ds. Spurgeon te hooren. Ik was toen nog niet lang bekeerd, en was pas begonnen

„„„Aan de zondaars ver in het rond
Te verhalen welk een Heiland ik vond.””

Het was in 1864, te midden van zijn overvloedigen arbeid en ongeëvenaarde populariteit. Er waren duizenden van menschen, deels binnen, deels buiten de verbazend groote tent. Een boerenwagen was zijn rustieke kansel, en zijn tekst was Hand. XIV : 9, 10. Hij was in een zijner gelukkigste oogenblikken, en al de raderen van geest en hart waren geolied. O, hoe heeft hij toen gepredikt! Zijne welluidende stem scheen rijker en schooner dan ooit, zooals zij in liefelijken toonval op en neer ging om op te wekken of te verteederen. Zij beheerschte en bewoog de menschenmassa, en klonk over het veld, en werd teruggekaatst van de heuvelen boven de vallei met majesteit en macht, want de Heere was aldaar, sprekende door Zijn geliefden dienstknecht. Het was daar als de hemel op aarde. Nu is er nog slechts de herinnering van over; maar die herinnering is zeer levendig en zal tot de kostbaarste dingen mijns levens blijven behooren. Het heeft mijne ziel tot in hare diepste diepten bewogen,

en te dier plaats en stonde heb ik de gelofte gedaan om Jezus Christus te prediken, gelijk hij Hem predikte, zoo mij dit mogelijk was. Er *moeten* toen zondaren bekeerd zijn; ik *weet*, dat heiligen er een zegen ontvangen hebben.

De heer Harrald[1]) zal zich den waarlijk wondervollen dienst in de open lucht herinneren te Stowmarket, in Suffolk. Hij werd gehouden op het landgoed van den heer Manning Prentice. De boomen waren vol van menschen, en zij zagen er uit als groote vogels, die op de takken rustten. Ik denk, dat het was in 1868, en ik *weet*, dat de tekst was: „„Door Zijne striemen is ons genezing geworden."" Het was eene wondervolle preek.

Ik kan niet nalaten dezen brief te schrijven, want mijn hart is vol. Ik heb onzen verheerlijkten President liefgehad van dat ik hem voor het eerst ontmoet heb, en ik heb altijd gezegd, dat ik, onder God, hem alles verschuldigd ben wat ik in het werk des Heeren heb mogen doen. De Shoreditch Tabernacle is veel meer zijn werk dan mijn werk; want zonder C. H. Spurgeon zou hij nooit zijn gebouwd. Wat kon ik geweest zijn, wat kon ik gedaan hebben zonder het Pastor's College? Zij, die mij vroeger gekend hebben, weten het best wat het College voor mij gedaan heeft. Ik kan slechts met liefde en dankbaarheid de nagedachtenis eeren van Ds. Spurgeon, en den Heere loven, dat ik hem gekend heb."

Eene andere merkwaardige godsdienstoefening in de open lucht viel voor in het tijdperk, waarover dit derde deel der Levensbeschrijving gaat. Zij is inzonderheid gedenkwaardig om de zeer bijzonder teedere wijze, waarop Ds. Spurgeon's zeer talrijke Schotsche hoorders afscheid van hem namen. Het voorval wordt door Ds. A. G. Short aldus beschreven: Ik was te Rothesay, om er eene korte vacantie door te brengen, toen onze geliefde President daar in 1878 heeft gepredikt. Het bloote feit van de bekendmaking, dat Ds. Spurgeon zou prediken, wekte langs de geheele Clyde groote belangstelling op; en toen de bestemde dag (Zondag 28 Juli) naderde, werd te Rothesay ieder bericht omtrent den voorgestelden dienst met gretigheid ontvangen. Op den Zaterdag ontving Bute's kleine, levendige hoofdstad eene groote tijdelijke vermeerdering harer zomerbevolking. Ook vele jachten kwamen voor anker in de baai. Het jacht van den heer Duncan, met Ds. Spurgeon aan boord, arriveerde om ongeveer drie uur in den namiddag, en in weinige oogenblikken was in geheel Rothesay de tijding verspreid: „„Ds. Spurgeon is in de baai."" Terstond na zijne aankomst gingen onze lieve broeder Crabb (die thans nog de zeer geachte Leeraar is van de Baptistische Kerk te Rothesay) en ik in eene boot om onzen President te begroeten en hem te zeggen welke toebereidselen waren getroffen voor den volgenden dag.

Den volgenden avond predikte Ds. Spurgeon met wondervolle kracht voor een gehoor, dat op vijftien tot twintig duizend personen geschat

---

[1]) Ds. Spurgeon's secretaris.

werd. Ik behoef nauwelijks te zeggen, dat deze groote schare van menschen onuitsprekelijk veel genoten heeft door dezen dienst. Na den afloop rustte de geliefde prediker voor eene wijle in den tuin van den Provost [1]), ten einde de menigte uiteen te laten gaan; maar blijkbaar waren zij niet gezind om hem op die wijze te verlaten. Daar zij wisten, dat hij in eene boot moest gaan om het jacht te bereiken, verzamelden zij zich bij duizenden langs den zeemuur. Toen Ds. Spurgeon in de boot stapte, en de matrozen de roeiriemen in beweging brachten, scheen het, als men den blik langs de halvemaanvormige voorzijde liet weiden, alsof ieder persoon van die groote menschenmassa een witten zakdoek had medegebracht met het speciale doel er hem een vaarwel mede toe te wuiven. Ik heb in mijn tijd menig aandoenlijk tooneel bijgewoond, maar ik geloof niet ooit iets gezien te hebben, dat zoo indrukwekkend was als het gezicht van die duizenden trouwhartige Schotten, die door hun zwijgend gebaar beter dan zij het in woorden hadden kunnen uiten, zeiden: „„Ontvang onzen hartelijken dank voor uwe leerrede, en moge God u ten allen tijde zegenen!"" Dat was Schotland's manier van vaarwel-zeggen aan den grooten en goeden man, dien het zoo liefhad; en niet vóór dat hij aan boord was van het jacht, hielden die vaarwel-signalen op in den avondwind te fladderen."

---

[1]) Burgemeester.

Yours to serve in Him

C. H. Spurgeon

HET LEVEN

VAN

CHARLES HADDON SPURGEON.

Naar bescheiden
uit zijn Dagboek, Aanteekeningen en Brieven

SAAMGESTELD DOOR ZIJNE WEDUWE.

VERTAALD DOOR

ELISABETH FREYSTADT.

Deel IV.

ROTTERDAM,
D. A. DAAMEN.
1902.

GEDRUKT BIJ J. J. GROEN EN ZOON, TE LEIDEN.

INHOUD.

Hoofdstuk.		Pag.
LXXXIII.	Vaders Vacantie, en hoe ik die samen met hem doorbracht. Door Ds. THOMAS SPURGEON	1
LXXXIV.	Een dubbel zilveren Feest	10
LXXXV.	Onderzoekenden en Bekeerden	20
LXXXVI.	Onderzoekenden en Bekeerden (Vervolg)	31
LXXXVII.	„Westwood”	44
LXXXVIII.	Eene typische Arbeidsweek	54
LXXXIX.	Eene typische Arbeidsweek (Vervolg)	65
XC.	Brieven over bijzondere en publieke Aangelegenheden	77
XCI.	Brieven over bijzondere en publieke Aangelegenheden (Vervolg)	84
XCII.	Ds. SPURGEON's Meening omtrent Onderwerpen van algemeen Belang	97
XCIII.	Waardeerende Correspondenten. 1855—1890	109
XCIV.	Brieven van Vrienden in Amerika	118
XCV.	In het zonnige Zuiden	131
XCVI.	In het zonnige Zuiden (Vervolg)	142
XCVII.	Onverminderde Liefde tusschen Leeraar en Gemeente	147
XCVIII.	Jubeljaar	159
XCIX.	De „Down Grade” Controverse van Ds. SPURGEON's Standpunt	174
C.	Ds. SPURGEON als Letterkundige	188
CI.	Ds. SPURGEON als Letterkundige (Vervolg)	211
CII.	Ds. SPURGEON als Letterkundige (Besluit)	224
CIII.	Bloei en Wasdom der Inrichtingen. 1878—1892	237
CIV.	Mijne laatste Brieven van Mentone. Door Mevrouw C. H. SPURGEON	251
CV.	De langdurige Krankheid	265
CVI.	De laatste drie Maanden te Mentone; — en daarna	276

DRIE-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Vaders Vacantie, en hoe ik die samen met hem doorbracht. Door Ds. Thomas Spurgeon.

De tekst, die ons jaren lang tot troost is geweest, is die, waarin het heet: „Ik heb u verkoren in den smeltkroes der ellende" [1]). Zalig is de mensch, die door God verkoren werd; hij mag geene vraag opwerpen omtrent het wanneer en waar. Toch zouden wij voor ons het wel eens anders wenschen, zoodat vurigheid en ijver niet belemmerd werden door pijn en zwakheid van het vleesch. Wij zouden meer *kunnen* doen, en wij gelooven er zonder zelfvertrouwen bij te mogen voegen, wij zouden meer *willen* doen, indien wij niet door krankheid werden nedergeworpen op het eigen oogenblik, dat onze tegenwoordigheid door ons werk wordt vereischt. Evenwel, de beschikkingen van gezondheid en krankheid, van leven en dood zijn des Heeren; maar zoolang wij leven, zullen wij geen middel onbeproefd laten om Zijn heerlijk koninkrijk uit te breiden. Elke tusschenpoos van verlichting van krankheid of pijn zal gebruikt worden in Zijn dienst. De tijd is kort, daarom moet hij met zooveel te meer spaarzaamheid worden gebruikt. Het werk is groot, daarom moet met des te meer eenvoudigheid op den Heere worden betrouwd.

Gedurende de krankheid van den Leeraar werd de kansel van den Tabernacle vijfmaal ingenomen door Ds. THOMAS SPURGEON, en éénmaal door Ds. CHARLES SPURGEON; en het was geene geringe vreugde voor beide de kranke ouders om van alle kanten het zeer gunstig oordeel van Gods kinderen omtrent hunne zonen te vernemen. Godvruchtige ouders behooren door ons voorbeeld aangemoedigd te worden om te bidden voor hunne kinderen en het heil voor hen te verwachten.

C. H. S., *in „Berichten" in „Het Zwaard en de Truffel" vóór zijn vertrek naar Mentone voor het vacantiereisje, dat in dit hoofdstuk beschreven zal worden.*

„Moeders toestand verergerd, kom thuis", zoo luidde de korte, droeve boodschap, die mij in 1878 uit Australië huiswaarts deed spoeden. Welk eene blijdschap gaf mij bij mijne aankomst te Plymouth de ontdekking, dat de crisis van hare ziekte voorbij was! Maar, helaas! helaas! kort daarna werd mijn lieve vader krank, en door hem tehuis te helpen verplegen, en door te trachten zijne plaats in te nemen in den Tabernacle, scheen het waarlijk, dat het veeleer om *zijnentwil* was, dan om den wille mijner moeder, dat Gods voorzienigheid mij naar huis had geleid. Dit vermoeden werd nog versterkt, toen mij, tot mijne groote verwondering,

[1]) JES. 48 : 10, naar de Engelsche overzetting.

werd voorgesteld om hem, toen hij aan de beterhand was, naar Mentone te vergezellen.

Men zou denken, dat ik dit voorstel met blijdschap zou aannemen, maar als ik de waarheid zal zeggen, dan moet ik bekennen, dat ik er niet veel zin in had. Wellicht was ik het reizen wel wat moede; het kon ook wezen, dat ik naar een vasten werkkring verlangde; het kon ook wezen, dat ik mijne moeder niet gaarne verliet, daar zij nog zeer krank was. Ik verbeeld mij ook, dat ik de vergeeflijke vrees koesterde, voor mijn vader niet zulk een metgezel te kunnen zijn, als hij verdiende en verlangde te hebben. Ik moest nog de ervaring opdoen, hoe gemakkelijk hij te behagen was. Ik was dan ook nog geene volle week met hem op reis geweest, vóór ik reeds kon schrijven: „Welk een goede vader is hij toch! Ik heb hem zeer liefgehad, hoewel ik ver van hem weg was, maar nu zal mijne liefde sterker en inniger worden door bij hem te zijn.” En zoo was het ook. Drie maanden te Mentone onder de afwisselende ervaringen van hard werken en gelukkige ontspanning, van toenemende gezondheid en treurige instorting, van fraai weder en storm, gaven mij een inzicht in zijn karakter, dat ik op geene andere wijze had kunnen verkrijgen. De herinneringen aan dit verblijf in het zonnige Zuiden met den geliefden man Gods zijn mij later dikwijls eene bezieling geweest.

Ik zou niet gedacht hebben, dat ik na een tijdsverloop van twintig jaren in staat zou zijn geweest om de geschiedenis van dit gedenkwaardig bezoek in het Zuiden te verhalen, indien de brieven, die ik toen naar huis geschreven heb, niet bewaard waren gebleven. De lieve moeder heeft ze al die jaren bewaard als een schat, en zij zijn mijn geheugen grootelijks te hulp gekomen. Ik wenschte slechts, dat ik meer dan deze dertig brieven geschreven had, en dat ik er meer in bijzonderheden het zeggen en doen in had vermeld van mijn geliefden vader gedurende deze vroolijke, gouden dagen. Doch wellicht is het beter om maar blijde te zijn, dat ik nog zooveel geschreven heb. De afspraak was, dat wij om de beurt de correspondentie zouden voeren. Vader noemde mijn deel van het werk mijn boek, en gaf mij „volkomen vrijheid om vijftig duizend vellen te schrijven.” Hoe weinig hebben wij beiden toen gedacht, waartoe deze opteekeningen nog zouden moeten dienen!

Van onze reis naar het land van den zonneschijn behoeft niet veel gezegd te worden. De lieve kranke begon zich reeds dadelijk na ons vertrek beter te gevoelen. Hij scheen beter te zijn te Folkestone, en nog beter te Parijs. Zelfs de lange nachtreis naar Marseille had hem niet bovenmate vermoeid. Eer wij de vroolijke hoofdstad verlieten, „hadden wij de knieën gebogen in het gebed om vrede en genoegen op onzen weg, en op het eigen oogenblik van ons vertrek hadden wij reeds de verhooring in den vorm van een aangenaam gesprek met een bekeerden Jood, die als Cook's agent dienst deed. Hij sprak met grooten ernst over het gezegende Boek en zijn dierbaren Zaligmaker, Jezus Christus. Op reis vermaakte Vader ons met rekenkundige raadsels, waarin hij het natuurlijk meestal van ons won.” De nacht was zeer koud — onze adem bevroor op

de vensterruiten van den wagon — maar het heeft den kranken prediker niet geschaad. „Ons gebed was zeer genadig verhoord, wij genoten van kostelijke en zeldzame zegeningen op reis.” Ik had nog moeten zeggen, dat ons gezelschap bestond uit vader en zoon, den heer JOSEPH PASSMORE — dien vriendelijksten en vroolijksten van alle reisgezellen, — en „den ouden GEORGE” [1]) of, gelijk ik hem toen placht te noemen: „Vader Kerstmis.”

Eene korte halt te Marseille deed goed, maar het overige der reize ging langzaam en was vermoeiend. Hoe zal ik spreken van de vreugde, waarmede de Leeraar zijn verkoren rustplaats begroette? Hoewel het weer voor eene wijle nog ongunstig bleef, zoodat hij voortdurend zeide: „Dit is Mentone niet”, werd toch reeds door het gezicht op de heuvelen, de olijfboomen en de zee zijn hart verkwikt. Hij wist, dat zoodra de zon scheen, dit alles van onovertrefbare schoonheid zou zijn. De laatste dagen van Januari waren „zoo schoon als men slechts wenschen kon”, en hoewel de ledematen niet sterk waren, was het toch mogelijk om naar Dr. BENNET's tuin te komen, of naar de visschers te kijken terwijl zij hunne netten ophaalden, en zelfs naar de eene of andere der bekoorlijke valleien te wandelen. Toch ging de genezing al te langzaam vooruit, en er kwam eene zeer zorgelijke instorting. Het was een zwarte Donderdag, toen ik naar huis moest schrijven: „Het is niet goed met Vaders rechtervoet, en hij vreest, dat het erger zal worden.” Op den eersten Maart was het beste, wat er te zeggen was: „Waar het pad tamelijk effen is, kon hij wel alleen voort; maar nu en dan moest hij toch op mijn schouder leunen.” Eene week later was er blijder tijding te geven: „Wij zijn omringd door Gods goedertierenheden. Vader blijft vooruitgaan; hoewel zijne knieën zeker nog geen haast maken om krachtig te worden.” Evenwel, langzamerhand kwamen de krachten terug. Groot was mijne droefheid, dat de laatste week stormachtig en somber was. Ik had zoo gehoopt, dat hij in den genezing aanbrengenden zonneschijn kon wezen tot het laatste toe. Op den 4den April had ik de vreugde van te kunnen melden: „Vader zegt, dat hij zich van morgen beter gevoelt dan ooit.” Dat was het laatste bulletin.

Ik was zeer bijzonder getroffen door het welkom, waarmede iedereen den grooten prediker begroette. Het was niet het gewone soort van welkom. Er was geene onbetamelijke gemeenzaamheid in, maar het was hartelijk, en, ik zou wel kunnen zeggen, liefdevol. Iedereen was verheugd hem te zien. De vreemdelingen, die hem „Miester SPAREGEN” noemden, wedijverden met de Engelschen om hem van hunne blijdschap te verzekeren over zijne terugkomst. Hij had een vriendelijk en hartelijk woord voor allen. Het „Hôtel de la Paix” was nog vreedzamer, als hij er de gast was. Oude bekenden en bedienaren van het Evangelie ontvingen zeer bijzondere hartelijkheid van hem. Zelfs de geestelijke van de Kerk van Engeland, die er aanspraak op maakte, dat hij al meer dan twintig jaren zijn vriend was, „omdat”, zeide hij, „ik al dien tijd van u gestolen heb”, werd begunstigd met veel vriendelijke opmerkzaamheid. Het meest hield

---

[1]) Ds. SPURGEON's knecht, van wien in het vorig deel wordt gesproken.

hij echter van des Konings drie helden, George Müller, John Bost en Hudson Taylor. In het gezelschap van deze mannen, wier geest zoo na verwant was aan den zijnen, kon hij zich in den vollen zin des woords verlustigen. Was het geene eer voor mij om hen gade te slaan?

De huisgodsdienstoefening maakte een heerlijk bestanddeel uit van de dagelijksche verrichtingen. Natuurlijk werd zij meestal geleid door C. H. S., maar soms verzocht hij anderen om voor te gaan. Zijne niet bestudeerde Schriftverklaringen en zijne wondervolle gebeden waren als eene bezieling voor ons. Het verwonderde mij niet, dat het verzoek tot hem gericht werd, om in dit voorrecht te mogen deelen. In mijn dagboek vind ik de volgende opmerkelijke aanteekening op 3 Maart: „Er kwamen twee vreemden bij onze morgengodsdienstoefening. Zij kenden Vader niet, maar zij hadden door den kellner laten vragen of zij tegenwoordig mochten zijn, en zoo werden dan eene statige moeder met hare slanke dochter van Belgrave Square hartelijk welkom geheeten."

Het was dikwijls terstond na het ontbijt, dat het werk ter hand genomen moest worden, want C. H. Spurgeon's vacantie was volstrekt niet uitsluitend aan vermaak gewijd. Zijn meest wezenlijk genot vond hij in werkzaamheid. Om de waarheid te zeggen vonden wij allen wel eens, dat hij niet genoeg rust nam. Daar waren de eindelooze brieven; — hoe hebben die mij gekweld, omdat hij ze alle zelf wilde beantwoorden, terwijl ik hem dan liever aan zee of onder de olijven had gezien! Hoe beminde hij de olijfboomen, in de eerste en voornaamste plaats omdat zij hem spraken van zijn Heere en van Gethsemane!

Ik moet bekennen, dat ik hem den tijd misgunde, dien hij doorbracht in brieven schrijven, behalve voor die hij aan mijne lieve moeder en aan de Kerk van den Tabernacle schreef. Hieromtrent schreef ik toen: „Wat betreft zijne andere brieven, ik wenschte wel, dat de menschen hem niet kwelden met hun onbeduidend geschrijf. Wel moet ik erkennen, dat het hem geene groote moeite schijnt te kosten om er op te antwoorden; maar de tijd, dien het kost, zou toch beter doorgebracht worden in den zonneschijn; doch wat men niet kan verhelpen, moet men verdragen." Ik denk, dat ik thans beter begrijp, waarom hij schier iedereen heeft geantwoord. Hij kende zoo goed de kracht van het briefschrijven. Hij wist ook hoe blijde de ontvangers van zijne brieven zouden zijn, en welke levenslange vrienden hij er door winnen zou. Nog onlangs zond mij een eerwaardig Christen in zijn negen-en-tachtigste jaar een brief, dien hij van mijn lieven vader ontvangen had. Ik mocht hem „alleen maar even zien". Het was een antwoord op eene betuiging van dankbaarheid voor eene preek in de *Christian Herald*. Hij luidde als volgt:

„Mijn lieve Broeder.

„Ik dank u voor uw woord van bemoediging. Het is eene groote blijdschap om het middel tot vertroosting te mogen wezen voor een bejaard geloovige. Gij zult waarschijnlijk wel vóór mij „naar huis gaan", maar

zeg hun, dat ik zoo spoedig zal komen als de jicht het zal toelaten. De Heere zal u niet verlaten, nu de ouderdom en de grijsheid daar is, maar Hij zal u opnemen in Zijne heerlijkheid. Vrede zij u!

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Wie kan zeggen welke blijdschap dat korte, vriendelijke, broederlijke briefje aan den tachtigjarige heeft veroorzaakt, die, met dat al, toch niet de eerste was, die „naar huis ging"?

Maar er was nog ander werk te doen. De wekelijksche leerrede moest voor de pers worden nagezien, en het Maandblad moest worden geredigeerd. Ziehier een *vacantie*bericht: „Hij heeft het zeer druk met het Maandblad, en vreest, dat hij u heden niet zal kunnen schrijven." Daarenboven was er altijd het een of ander boek op stapel, en daar hij, die boeken wil schrijven, boeken moet lezen, — een grondbeginsel, dat zelfs voor zulk een oorspronkelijk denker, als hij was, stand houdt, — vind ik in mijn dagboek: „Wij hebben menig uurtje zoekgebracht met lezen, en Vader heeft bloemen van gedachten bijeengebracht om ze later tot geurige ruikers te schikken." Het eenig ongeval op onze reis naar Mentone was het verlies van eene tasch vol met boeken; maar voor een schrijver en zeer gretigen lezer kan men zich ook nauwelijks een ernstiger verlies denken. Hij was als een werkman, die van zijne gereedschappen beroofd is. Hij was er zeer bedroefd om, en weigerde vertroost te worden voordat die boekentasch weer voor den dag kwam. „Groot was des Leeraars blijdschap, toen hij zijn bijzonderen schat teruggevonden had."

Met innig genot herinner ik mij, dat ook ik aan het werk gezet werd, en dat ik den President van het Pastor's College tot mijn privaat-docent had. Laat mij enkele aanhalingen doen, die genoegzaam den leergang zullen aanduiden van den Mentone-tak dezer Inrichting: „Ik las het 1ste Hoofdstuk eener Geschiedenis van Frankrijk, waarover Vader mij later ondervroeg. Toen bleef ik tot aan het middagmaal in HODGE studeeren, zoodat ik morgen voorgoed aan het werk hoop te komen. Het is toch zoo vriendelijk van Vader, dat hij zoo veel belang stelt in mijn welvaren. Ik zal zooveel mogelijk mijn best doen om te beletten, dat hij dit ooit zal betreuren." „Vader en zoon werkten aan geschiedenis en HODGE. *De droogste zaken geraken in vlam, zoodra C. H. S. er een weinigje van zijn vuur in brengt.*" „Vader zit nu op eene sofa bij een open venster om een handboek over staathuishoudkunde in te zien, vóór ik het ga bestudeeren. Ik ben benieuwd of deze buitengewone cursus mij toegang zal geven tot de conferentie, ik hoop het zeer." „Ik heb zooeven een examen afgelegd in geschiedenis, en ben, als gewoonlijk, No. 1 van mijne klasse. Eene nog veel interessanter studie van de Geschiedenis van Frankrijk is gisteren begonnen. Vader kreeg CARLYLE'S *Fransche Revolutie* ter leen, en las het voor ons!" O, het was heerlijk om C. H. SPURGEON CARLYLE te hooren lezen!

„Als het weer gunstig was en de gezondheid het toeliet, gingen wij alle dagen uit. Dat uitgaan bestond dikwijls slechts uit een toertje per rijtuig naar een der valleien, om dan te voet terug te komen; maar dan namen wij meestal ons tweede ontbijt mede, soms wel tot wanhoop van den „ouden George" als hij geen plek kon vinden, effen genoeg om er het tafellaken over heen te leggen, en geen fraaier middenstuk had dan een sinaasappel; maar dit waren beuzelingen, die onze goede eetlust geringschatte. Hoe heeft de geliefde Leeraar zich verlustigd in het vrije op zulke uitstapjes! De lentebloemen, de hooge heuvels en bruisende beekjes vervulden zijne ziel met gebed en lof en poëzie. Het gebed en de lof vonden immer uiting, en eenmaal ten minste heeft ook de poëzie zich een weg gebaand naar buiten. „Wij gebruikten ons tweede ontbijt onder de dennen, terwijl de vogels voor ons zongen." Geen wonder, dat het dichterlijk vuur uitbarstte, en C. H. S. uiting gaf aan zijn genot in kniedichten. Misschien moet ter verklaring er bij gezegd worden, dat wij, vóór wij dit maal gebruikten, samen in Cowper hadden gelezen.

Vijfmaal gingen wij naar de Gorbio-vallei, en verklaarden, dat „vijftigmaal ons nog niet die schoone plek moede zou maken." Langere, maar nauwelijks minder genotvolle tochten werden gedaan naar Bordighera, — „de plaats, waar het is alsof er altijd zonneschijn is;" — naar Nice, en Monaco, en Roquebrune, en Ventimiglia, en Dolce Acqua.

Cap Martin was een geliefkoosd plekje. Zoodra het weer opklaarde, klonk het van de vroolijke, opgewekte stem: „Zoon Tom, ik stel een toertje voor naar Cap Martin." Dit voorstel werd dan hartelijk door mij ondersteund, en de vrienden (want er hadden zich toen ook anderen bij ons gevoegd) lieten het met algemeene stemmen doorgaan.

Na een rit in den koelen wind „klauterden wij over de rotsen en keken naar de licht-groene golven, die naar den oever schuimden, terwijl het schuim om ons heen spatte. Wij waren een vroolijk gezelschap, en wie zal zeggen, dat Vader niet de vroolijkste van allen was?"

Soms organiseerden wij ons als reisgezelschap, „persoonlijk aangevoerd" door C. H. S. Zoo lezen wij in de kroniek van ons bezoek: „Wij deden eergisteren een heerlijk uitstapje naar Ventimiglia; wij waren zeer talrijk en hadden twee rijtuigen noodig. Vader deed natuurlijk dienst als gids, en interesseerde ons zeer door zijne teekenende beschrijving van het amphitheater en de Kathedraal. Gij weet hoe veel meer men kan leeren, als hij tegenwoordig is om op de dingen opmerkzaam te maken."

Ik ben in verzoeking om veel te citeeren uit het rapport van een bezoek aan het liefelijk verblijf van den heer Thomas Hanbury. Daar het zoo ten volle genoten werd door hem, wiens tijd van rust ik tracht voor te stellen, kan ik het niet stilzwijgend voorbijgaan. — „23 Maart '79. De voormiddag was nat en koud, maar plotseling keerde de wind, en de zon trachtte door de wolken heen te breken. Wij vroegen ons af, of wij op een toertje in den namiddag zouden kunnen hopen, toen het rijtuig van den heer Hanbury werd aangekondigd, dat gekomen was om ons naar Palazzo Orengo te brengen. De heer H. had eerder dan wij de verandering opgemerkt, en had meer hoop dan wij op gunstig weer, en daarom was

hij zoo vriendelijk van om ons te zenden, met de belofte van ons terug te laten brengen, wanneer wij wilden. Het vooruitzicht op een mooi toertje en eene heerlijke wandeling in een aardsch paradijs (om niet te spreken van een keurige lunch) werd met groote blijdschap begroet.

Van het prachtige hek aan den grooten weg wandelden wij langs een zachte glooiing naar het heerenhuis. Bij iedere wending, ja bij elken voetstap, was er iets om te bewonderen. De wandelpaden zijn bestrooid met zeer kleine blauwe steentjes van het strand, zoodat wij, hoewel planten en struiken nog overvloeiden van de kristallen teekenen der laatste regenbuien, toch droogvoets door den tuin gingen. De heer Hanbury was onze gids, en weidde uit over aloë's, en agaven, en eucalypti, en al de zeldzame planten, die hij van overal bijeen had verzameld. Ik zag vele van mijne Australische vrienden, — de vrouwelijke eik, de wattle, de gomboom, etc." Ik herinner mij ook, dat Vader verrukt was over eene prachtige verzameling van anemonen. Duizenden van deze schitterende bloemen, van elke kleur en tint, ontsproten uit het frissche, groene gras, — het was als een gevallen regenboog! Er was ook een aloë, die hem grootelijks behaagde. Tot groot leedwezen van den eigenaar begon zij te bloeien. Het was de mooiste in den tuin, en de heer Hanbury wist maar al te wel, dat hare poging om nog meerdere schoonheid te verkrijgen, moest eindigen in haren dood.

Maar onze voornaamste toevlucht vonden wij in Dr. Bennet's tuin, — een waar paradijs op de glooiing van eene rotsachtige hoogte. Hoe menigmaal wij er heengingen zou ik niet kunnen zeggen. Hij was dichtbij, en er was geene bijzondere uitnoodiging voor noodig. Vader vond het uitzicht op de stad van dit punt zeer schoon, en vroeg mij er eene schets van te maken. Het was niet voor de eerste maal, dat mijn teekenstift tot zijn dienst was; en het was mij eene groote vreugde, om de natuurtooneelen, die hem bijzonder interesseerden, in mijn schetsboek over te brengen, zooals ook enkele proeven van bouwkunde in de oude stad, de klip, waarin een tunnel geboord was, met het Italiaansche wachthuis bovenaan, de ruïnen van het kasteel te Roquebrune met de springfontein, of wel een knoestige, kromgegroeide olijfboom. Nooit had een aankomend kunstenaar een toegeeflijker beschermer.

Na het diner gingen wij gewoonlijk naar de rookkamer, waar Vader gaarne met de andere gasten in het hotel een gesprek aanknoopte, en dezen waren er van hun kant gansch niet afkeerig van, om eens met den grooten prediker van gedachten te wisselen. En hij kon schier over elk onderwerp spreken. Wat deed het hem genoegen om daar een bejaarden Mennoniet te ontmoeten! Een Elzasser baron, die sommige van zijne leerredenen had vertaald, en heel uit Cannes was gekomen om hem te zien, werd op een avond met betamelijke deftigheid in zijne eigene zitkamer ontvangen.

Zal men er verbaasd over wezen te hooren, dat Ds. Spurgeon eens naar de vertooningen van een goochelaar keek? „Wij werden onthaald op een „*brillante séance de magie*", gegeven door „*Le Professeur Prestidigitateur*

B. Marchelli." De vertooning was bijzonder aardig. Vader scheen er veel schik in te hebben, inzonderheid toen de „Professor" eene tortelduive uit des „ouden George's" zak te voorschijn bracht. Bijna elken avond hadden wij de eene of andere lichte lectuur, — de *Ingoldsby Legenden* waren een lievelingsboek bij zulke gelegenheden. Ik had ook het voorrecht om tot de vroolijkheid bij te dragen door de voorlezing van zekere humoristische schetsen van mijne ervaringen in Australië, hetgeen soms plaats had onder eene hagelbui van couranten en andere dergelijke werptuigen.

Wij genoten veel van onze Zondagen. De Presbyteriaansche kerk was toen nog niet gebouwd, en zoo hielden wij onze godsdienstoefeningen in eene kamer van mevrouw Dudgeon's villa. Dr. Hanna en anderen predikten, en *onze* Leeraar was dikwijls een zeer belangstellend hoorder. Hij had altijd hartelijken lof voor eene preek, waarin Jezus werd verheerlijkt, en Zijne stervende liefde werd bekend gemaakt. „Dat was eene liefelijke preek", placht hij te zeggen als zulk eene leerrede werd uitgesproken. Met welk een genot heeft hij George Müller gehoord over het „geduldig verbeiden van God." Inzonderheid verblijdde hij zich in den man achter de boodschap. De prediker kwam tot onze Avondmaalsviering en eindigde haar met gebed. Ik herinner mij, dat hij na om groote dingen gevraagd te hebben voor mijne geliefde ouders, ook vurig bad voor „den beminden zoon in Australië." Het deed mij veel genoegen hem mede te deelen, dat ik de zoon in Australië was, en o! hoe hartelijk heeft de lieve oude man mij toen de hand gedrukt! Weinig wisten wij toen, dat hij negen jaren later mijn huwelijk zou inzegenen in Nieuw-Zeeland.

Misschien mag ik hier betreffende onze Zondagen nog bijvoegen, dat het mijn heerlijk voorrecht was om verscheidene malen bij onze godsdienstoefeningen voor te gaan. Eens zat de Leeraar van den Metropolitan Tabernacle gedurende den dienst onder de veranda. Ik zeide hem later hoe gelukkig het was, dat ik toen het woord niet had gericht tot hen, die „buiten" waren. Ik kan niet vergeten met hoe veel liefde hij mij heeft aangemoedigd. En niet minder waardeerde ik zijne zachte critiek en zijne kostelijke wenken ten opzichte van stijl en voordracht. Men zal het mij vergeven, dat ik mij met blijdschap herinner, hoe hij in dien gelukkigen vacantietijd het denkbeeld had opgevat, om mij altijd bij zich te hebben, en een Zondagmiddagdienst in te stellen, waarbij ik zou voorgaan. Doch de Meester heeft het anders gewild.

Wij brachten een geheelen dag door met George Müller in den tuin van Dr. Bennet, en ik kan uit mijn brief van den daarop volgenden datum dit treffend getuigenis kopieeren omtrent het voorrecht van zulk eene gemeenschapsoefening: „Mijn lieve vader verklaart, dat hij door dezen omgang met George Müller nu veel beter in staat is om te „„vertrouwen en niet te vreezen."" Die opwekking tot geloof was toenmaals zeer noodig. Hoe geeft God toch Zijne hulp te rechter tijd! In denzelfden brief komen, na van onze droefheid gesproken te hebben over Moeders

voortdurende krankheid, deze woorden voor: „Nog eene andere bron van zorg is het gebrek aan fondsen voor de Vereeniging tot Colportage. Ook deze zaak mochten wij in het geloof den God van alle genade overgeven, die Zijne dienstknechten voorzeker geen gebrek zal laten leiden. Vader is al zoo dikwijls in de engte geweest, en altijd heeft hij dan weder uitredding ervaren. Ook in deze benauwdheid zal de Heere hem te hulp komen, — want, wat zijn 700 pond sterling voor Hem?"

Ds. SPURGEON stemde er in toe om voor Ds. JOHN BOST, den directeur der inrichtingen van La Force, eene openbare vergadering te presideeren. Behalve dat hij zeer groot belang stelde in zijn arbeid onder de epileptischen, was Vader ook zeer ingenomen met den man zelven. De Engelschman en de Franschman hadden wel iets van elkander, want Ds. BOST was ook vol van humor, en daarbij eenigszins gezet. Die bijeenkomst had een zeer goeden uitslag. „Beide sprekers mengden veel vroolijken humor in hunne toespraken, en ik voor mij moest beurtelings lachen en weenen. Voor „„de lieve epileptischen"" werd zeer krachtig gepleit.

Zoodra zijne gezondheid eenigermate was hersteld zag de ijverige arbeider met verlangende blikken naar het vaderland. Zijn hoofdverpleger verklaarde, dat hij nog niet in staat was om terug te keeren, maar de patiënt verlangde weer aan het werk te zijn. Ziehier het officieele bulletin voor 17 Maart: „Naar het mij voorkomt heeft hij de kracht niet om de duizenderlei plichten van zijn reusachtigen arbeid weder op zich te nemen, maar hij wil er niet van hooren om langer hier te blijven, en heeft reeds een slaapwagen besteld." Dringende vermaningen van den Tabernacle, dat hij weg zou blijven tot aan zijn volkomen herstel, kwamen nog intijds, maar konden alleen teweegbrengen, dat hij in ééne extra week toestemde.

En welk een thuiskomen was het voor hem! Nightingale Lane hoorde toen liefelijker muziek dan ooit door PHILOMEEL werd voortgebracht, — de muziek van een liefdevol welkom aan de geliefden, vermengd met vurigen dank aan God. En toen de heerlijke Evangelie-bediening in den Tabernacle weer werd opgevat, ging er een lofzang op ten hemel, luid als de stemme veler wateren, van de gemeente, die haren Leeraar even liefhad als hij haar.

Welk een welkom moet hem dertien jaren later te beurt zijn gevallen van uit ditzelfde zonnige land, toen hij naar huis ging bij God!

VIER-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Een dubbel zilveren Feest.

Het was recht en betamelijk, dat aan het einde van dit vijf-en-twintigjarig tijdperk aan den Leeraar een openlijk blijk van waardeering zou gegeven worden. Het is ook op waardige wijze elders gedaan, en de broeders hebben dan eene som gelds aangenomen, dat zij wel hadden verdiend, en dat zij zeer verstandig hebben belegd om er in de behoeften van hun gezin mede te voorzien. Maar wat ons betreft, het kwam ons volstrekt niet gepast voor, om de offergave in onze eigene beurs te laten vloeien; ons hart en ons geweten kwamen er tegen op. Wij zouden, zonder te zondigen, eene gave voor onze eigene behoeften hebben kunnen aannemen; maar toch scheen het ons niet recht toe. Wij zijn ons zoozeer bewust, dat wij slechts het werktuig waren in Gods hand, dat wij geen greintje eer aan ons zelven toekennen. Daar komt nog bij, dat de geliefde en geachte broeders en zusters in Christus, die ons al deze jaren hebben omringd, in werkelijkheid zelf het grootste deel van den arbeid hebben verricht; en verre zij het van ons om alleen voor ons zelven eer aan te nemen, die aan al de heiligen toekomt! Laten de offergaven gegeven worden, o zeker! maar laten zij terugkeeren tot de bron, van waar zij kwamen. Er zijn vele armen in de Kerk, — veel meer dan de vrienden uit de verte kunnen vermoeden —; velen van de godvruchtigste armen, en weduwen, die „in waarheid weduwen zijn", en deelen in de armoede van Christus. De Kerk te helpen in haar heiligen plicht om de armen te gedenken — hetgeen het meest nabijkomt aan het gedenken van Christus zelf — scheen ons toe het beste gebruik maken van geld. Dit geschenk zal dus aangewend worden tot onderhoud der bejaarde zusters in de Aalmoezeniershuizen, en zoo zal het in werkelijkheid de fondsen der Kerk ten goede komen, daar deze thans gebruikt worden om in de wekelijksche behoeften der nooddruftigen te voorzien. Moge de Heere Jezus dezen beker koud waters aannemen, die in Zijn naam wordt aangeboden! Wij zien des Heeren dienstknechten water voor ons halen uit de bron van Bethlehem, die bij de poort is, en als wij hen gadeslaan, terwijl zij het blijmoedig tot ons brengen, danken wij hen, — danken wij hen met tranen in de oogen, — maar wij gevoelen, dat wij er niet van mogen drinken; het moet voor het aangezicht des Heeren worden uitgestort. Zoo zij het. O Heere, wil het in genade aannemen!

C. H. S., *in „Het Zwaard en de Truffel", Januari 1879.*

Na de vacantie, beschreven in het vorige hoofdstuk, was de eerste groote geschiedkundige gebeurtenis de viering van Ds. Spurgeon's vijf-en-twintig-jarig leeraarschap in Londen. Velen van zijne vrienden gevoelden, dat een zoo belangrijk tijdperk van Christelijken arbeid niet onopgemerkt voorbij moest gaan, en velen van hen wenschten van de gelegenheid gebruik te maken om den Leeraar een blijk hunner liefdevolle waardeering aan te bieden. Zoodra de zaak bij hem ter sprake werd gebracht, weigerde hij beslist een persoonlijk geschenk te aanvaarden; maar, gevoelende, dat de dankbaarheid der Kerk aan God voor de velerlei zegeningen, gedurende dit gedenkwaardig vierde eener eeuw van Hem ontvangen, eene gepaste uiting moest hebben, stelde hij voor om hulp te verleenen voor dat deel van den arbeid, dat eene bron van zorge voor hem geweest is, en in de toekomst nog meer worden zou.

Op de Jaarvergadering der Kerk in Januari 1878 nam de zaak een bepaalden vorm aan, gelijk men zien zal uit Ds. Spurgeon's eigen verslag van hetgeen toen plaats had: „Het voorstel werd gedaan en hartelijk door allen aangenomen, dat de Diakenen zouden overwegen wat de beste manier zou zijn om des Leeraars 25-jarige ambtsvervulling te vieren. Ds. Spurgeon heeft de Kerk er toen op gewezen, dat de Aalmoezeniers-huizen haar zwaarste last waren, daar deze oorspronkelijk ontoereikend begiftigd waren geweest voor het onderhoud van zes bejaarde zusters, en nu zeventien hadden te onderhouden, waarvoor een groot deel der kerkelijke financiën in aanspraak werden genomen. Uit de rekening en verantwoording bleek, dat jaarlijks meer dan duizend pond sterling voor de armen werd gegeven, en dat, wegens het groot aantal arme leden, de Leeraar voor nog 120 pond sterling had te zorgen, en andere vrienden nog met bijzondere giften bij moesten springen, ten einde de inkomsten in evenwicht te brengen met de uitgaven. Dit lag voornamelijk aan den belangrijken post tot ondersteuning der oude vrouwen in de Aalmoezeniershuizen; en Ds. Spurgeon zeide, dat, zoo de vrienden ongeveer 5000 pond sterling bij elkander wilden brengen, dit deel van den arbeid der Kerk in behoorlijken toestand er door zou komen, en hij zou dit eene waardige wijze vinden om zijn zilveren feest te vieren. Hij zeide, dat het *thans* nog betrekkelijk gemakkelijk was den last te dragen; maar dat hij hem niet gaarne aan zijn opvolger zou willen nalaten. Indien hij zelf plotseling werd weggeroepen, dan zou de Kerk het geene groote oorzaak vinden om het beheer van Ds. Spurgeon te zegenen, als zij bevond, dat er huizen waren gebouwd voor de bejaarde weduwen om er honger en kommer te lijden, want dat men aan het dagelijksch brood niet had gedacht. Hij achtte, dat het goede schip van steven tot steven in de beste orde was, behalve voor die eene zaak, en daarom wenschte hij, dat ook zij in goede orde werd gebracht. Te oordeelen naar de geestdrift, die in de bijeenkomst heerschte, is er niet aan te twijfelen, dat „door vele handen licht werk zal gemaakt worden, zoodat de benoodigde som op of vóór Januari 1879 bijeengebracht zal zijn."

Op dien datum was reeds veel meer dan de genoemde som ontvangen.

Omstreeks de helft werd verkregen uit de opbrengst van een bazar, want de Leeraar had toen nog niet, gelijk in latere jaren, het kwaad ingezien, dat noodzakelijkerwijs verbonden was aan deze manier van geld bijeen te brengen voor de zaak des Heeren. De aanbieding moest nog uitgesteld worden, omdat Ds. SPURGEON zich tot herstel van gezondheid te Mentone bevond, doch eindelijk werd bepaald, dat op den 20sten Mei 1879 de blijde gebeurtenis zou plaats hebben. Zij werd voorafgegaan door eene gedachtenisviering op den Zondag. In den loop zijner rede zeide de prediker:

„Onder het tegenwoordig leeraarschap zijn wij gelijk zeelieden in het midden van den oceaan, vijf en twintig mijlen — of liever jaren — verwijderd van de plaats van ons vertrek, en alle zeilen bijzettende om de overliggende kust te bereiken. Wat betreft den arbeid, dien wij persoonlijk nog verwachten te doen — wij zijn voorzeker in het midden onzer jaren, zoo niet nabij hun einde. Naar den loop der natuur zouden wij niet kunnen verwachten, dat wij nog gedurende meer dan vijf en twintig andere jaren kunnen dienen, en wij zijn niet zoo dwaas van zelfs hierop te rekenen. Met de viering van dit zilveren feest zijn wij in elk geval tot den middelbaren tijd van ons kerkelijk bestaan gekomen. Broeders, er is omtrent „„het midden der jaren"" een zeker speciaal gevaar, en dit heeft den profeet er toe geleid, gelijk zij er ons heden toe leiden zal, om te bidden in de woorden van mijn tekst: „„Uw werk, o Heere! behoud dat in het leven in het midden der jaren, maak het bekend in het midden der jaren."" De jeugd heeft hare gevaren, maar deze zijn voorbij; de ouderdom heeft zijne zwakheden, maar daar zijn wij nog niet aan toegekomen; onzer is het dus te bidden tegen de gevaren, die ons omringen „„in het midden der jaren."" Het middendeel des levens is voor ons, als afzonderlijke personen, en voor ons, als Kerk, gansch bezet met zeer bijzondere gevaren.

Er is een zekere prikkel van nieuwheid in godsdienstige bewegingen, die na weinige jaren afgestompt is. Wel herinner ik het mij, dat men ons „„een negendaagsch wonder noemde"", en onze critici voorspelden, dat het gebouw van onzen arbeid wel spoedig zou instorten. Zulk eene opwinding was meer gezien, en zij was voorbijgegaan, en ook dit zou een der zeepbellen van het oogenblik blijken te zijn. De negen dagen hebben nogal lang geduurd; — mogen zij door Gods oneindige genade door even zulke negen dagen gevolgd worden! Wat nu ook de kwaadsprekers mogen zeggen, wij weten, dat er toen een leven, eene geestkracht, eene frischheid was in alles, wat door ons, als Kerk, gedaan werd, die wij niet konden verwachten, dat al deze jaren zouden standhouden. Van bewonderenswaardige vurigheid zal menigeen tot eene gevaarlijke kilheid overgaan. Dit moet worden betreurd, waar het plaats heeft, en waar het nog niet heeft plaats gehad, is het te vreezen, want dit is zoo de natuurlijke loop der dingen. Geliefde Broeders, ik heb God gebeden, dat, als hetgeen „*l'esprit de corps*" wordt genoemd, van ons is weggegaan, *l'esprit de Dieu* nog onder ons zal blijven, dat wij, wanneer de geest en gezindheid, voortkomende uit onze vereeniging en gemeenschapsoefening met elkander, afneemt, ondersteund mogen worden door den Geest, die ons allen aan den Heere JEZUS verbindt.

Dit huis des gebeds is voor sommigen uwer eene stille wijkplaats geweest. Gij waart hier meer tehuis dan in uwe eigene woningen. Ik durf zeggen, dat gij u meer gelukkige uren herinnert, die hier zijn doorgebracht, dan elders, en deze hebben u dan het droevig verhaal doen vergeten van den harden stijd, dien gij, zelfs om het bestaan, in de wereld te strijden hebt gehad. Ik weet, dat velen uwer leven door uwe Sabbatdagen. Gij stapt heen over de ruimte, die den eenen Dag des Heeren van den anderen Dag des Heeren scheidt, alsof de Heere eene ladder van Sabbatten voor u gemaakt had om er mede op te klimmen naar den hemel, en gij hebt in het huis Gods voedsel ontvangen en hebt er ruste genoten. Ik weet dit, omdat hij, die de spijze uitdeelt, ook zelf zijn deel er van gehad heeft; en als hij gevoed wordt, dan weet hij, dat anderen evenzeer hongeren en spijze behoeven, en het weten als zij haar ontvangen. Gij hebt gejuicht van blijdschap als verlossende genade en stervende liefde, oneindige, vrije, onveranderlijke goedertierenheid het onderwerp der prediking zijn geweest.

Welaan dan, mijne Broeders, voor elken gelukkigen Sabbat, dien gij hebt doorgebracht, voor elken heiligen bidstond op Maandagavond, voor elke gelegenheid, waarbij God u heeft ontmoet in eenigerlei vertrek van dit gebouw, als enkelen van u in den vroegen morgenstond of laat in den avond te zamen zijt gekomen tot gebed, voor elken keer, dat de verwezenlijking van JEZUS' liefde uwe ziel als in verrukking tot de poorte des hemels heeft gebracht, looft en verheerlijkt Zijn Naam, die de jaren gekroond heeft met Zijne goedertierenheid. Er zou geene spijze voor ons geweest zijn, indien de Heere ons geen manna van den hemel had gegeven. Er zou geene liefelijke rust voor ons zijn geweest, indien de Heere Zijn adem des vredes niet over ons had laten gaan. Er zouden geene nieuwe bekeerlingen zijn gekomen, geen vreugdevol heengaan van de volmaakte rechtvaardigen naar de woningen hier Boven, indien de Heere niet met ons ware geweest, en daarom — Hem zij al de lof.

Ik denk niet, dat de vreemden in ons midden dit zullen verstaan. Het zou zelfs wel kunnen zijn, dat zij oordeelen, dat wij ons onder een doorzichtig masker toegeven in zelfverheffing, maar dit moeten wij dan ditmaal verdragen. Gij, mijne Broeders en Zusters, die deze vele jaren te zamen zijt geweest, begrijpt wat bedoeld wordt, en gij weet, dat zelfs de tong eens engels de dankbaarheid niet zou kunnen uitdrukken, welke velen onzer gevoelen, die nu deze vijf en twintig jaren in de innigste en hartelijkste broederliefde in den dienst van onzen Heere en Meester verbonden zijn geweest. Vreemden kunnen zich niet voorstellen, hoe zalig onze gemeenschap met elkander is geweest, of hoe oprecht de liefde, die wij elkander toedroegen. Alleen de eeuwigheid zal de menigte van goedertierenheden openbaren, waarmede God ons bezocht heeft door middel van onzen band met deze Kerk; voor sommigen van ons is zij te gelijk vriendin, kweekster, moeder en tehuis geweest. Gedurende al deze jaren heeft het den Heere in Zijne oneindige genade behaagd het hart der menschen te neigen om naar het Woord te luisteren. Het is niet mogelijk, zeide men, dat zeer groote gebouwen gevuld konden worden met groote scharen van menschen om naar het ouderwetsche Evangelie te luisteren. De kansel

heeft zijn macht en invloed verloren, — zeiden de ongeloovigen — maar niet zoodra begonnen wij in eenvoudigheid het Evangelie van CHRISTUS te prediken, of het volk „kwam gevlogen als eene wolk, en als duiven tot hare vensters." Hoe heeft men geluisterd in New Park Street, waar wij toch nauwelijks lucht genoeg hadden om te kunnen ademen! En toen wij in het ruimere gebouw kwamen, welk een aandacht werd toen niet bespeurd! Welk eene kracht scheen er uit te gaan van elk woord, dat gesproken werd; ik durf dit wel zeggen, hoewel ik zelf de prediker ben geweest; want het was niet ik, maar de genade Gods, die met mij was. Er werden tot deze Kerk gebracht en toegevoegd tot Gods volk sommigen van hen, die ver van het pad der waarheid en der gerechtigheid waren afgedwaald, en dezen hebben door hun berouw en hunne liefde ons leven opgewekt en onzen ijver doen toenemen. De Heere maakte het volk al meer en meer gewillig om te hooren, en er was geen stilstand, noch in den stroom der hoorders, noch in de toebrenging van bekeerlingen. De Heilige Geest kwam neder als een regen, die de aarde doorweekt, en het duurde niet lang of men hoorde rechts en links den kreet: „„„Wat moeten wij doen om zalig te worden?"'" In die dagen hadden wij het druk genoeg met tot bekeerlingen te spreken, en Gode zij dank, die drukte is altijd gebleven. Wij hadden sommigen onder ons, die er zich voor gegeven hebben om uit te zien naar de zielen der menschen, en wij hebben ook thans een goed aantal van zoodanige helpers, wellicht meer dan wij ooit gehad hebben, en, Gode zij dank, dezen vonden en vinden nog steeds vele zielen om over te waken. Nog vliegen de pijlen, en nog altijd roepen de getroffenen om hulp, en vragen om tot den grooten Heelmeester te worden geleid. Laat ons hiervoor den Naam Gods loven! Hij is in die eerste dagen met ons geweest, en Hij is tot nu toe met ons gebleven, totdat geheel ons leven een binnenbrengen van den oogst is geworden.

Met diepgevoelde dankbaarheid moet ik erkennen, dat mij gedurende al deze vijf en twintig jaren het Woord werd gegeven te spreken, als de tijd tot prediken daar was. Het moge u eene kleine zaak schijnen, dat ik in staat ben op den bestemden tijd tot u te komen, maar mijne medebroederen in de bediening des Evangelies zullen dit niet vinden, als zij zich herinneren, dat mijne leerredenen gedurende vijf en twintig jaren gedrukt zijn, zooals zij werden uitgesproken. Het moet wel gemakkelijk zijn, om leerredenen te koopen voor zes of twaalf stuivers het stuk, gelithographeerd en wel, en ze voor te lezen, gelijk de huurlingen doen, maar telkenmale uw hart uit te spreken en toch altijd frisch te zijn, en dat gedurende vijf en twintig jaren, dat is geen kinderspel. Wie zal dit doen, zoo hij tot God niet roept om hulp? Onlangs las ik in een nieuwsblad eene critiek op mijzelven, waarin de schrijver zijne verwondering te kennen geeft, dat iemand jaar in jaar uit voort kan gaan over zoo klein een getal van onderwerpen en zoo eng een pad om te begaan; maar, mijne Broeders, zoo is het niet; onze onderwerpen zijn oneindig in aantal en volheid. Iedere tekst van de Heilige Schrift is grenzenloos van beteekenis; wij zouden wel de gansche eeuwigheid door over den Bijbel kunnen prediken, zonder dat hij daarom uitgeput is. Een eng pad? De

gedachten Gods eng? Het Woord des Heeren eng? Die dit zeggen, kennen het niet, want Zijn gebod is zeer wijd. Als wij moesten spreken over politiek of wijsbegeerte, dan zouden wij reeds lang zijn opgedroogd; maar als wij des Heilands eeuwige liefde hebben te prediken, dan is het onderwerp altijd nieuw. God, verschenen in het vleesch, het bloed der verzoening, de verrezen Heere, de toekomende heerlijkheid, dat zijn onderwerpen, die niet uitgeput kunnen worden. Als ik gedenk, hoe ik als jongeling onder u kwam en in zwakheid JEZUS CHRISTUS begon te prediken, en hoe gij gedurende deze vijf en twintig jaren zonder verdeeldheid, ja zelfs zonder eene schaduw van verdeeldheid, in volkomene liefde saamverbonden, voort zijt gegaan van den eenen arbeid Gods tot een anderen arbeid Gods, en nooit hebt geaarzeld, en nooit zijt teruggegaan, dan moet ik, en wil ik Hem groot maken en verheerlijken, die deze jaren gekroond heeft met Zijne goedertierenheid.

En nu kom ik tot mijn laatste punt. Het is dit: de kronende zegen is erkend van God te zijn. Sommige Kerken hebben deze kroon, en sommige een andere; onze kroon is, onder God, dit geweest: den armen werd het Evangelie verkondigd, zielen werden behouden, CHRISTUS werd verheerlijkt. O, mijne geliefde Gemeente, houd dat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme! Wat mij betreft, door Gods hulp is het eerste en het laatste, waarnaar ik verlang, menschen tot CHRISTUS te brengen. Ik bekommer mij niet het minst om schoone taal of fraaie bewoordingen, of om beuzelachtige bespiegelingen over profetie, of honderd andere fraaiigheden, maar het hart te verbreken en te verbinden, een schaap van CHRISTUS aan te grijpen en het terug te brengen tot de schaapskooi, dat is de eenige zaak, waarvoor ik wensch te leven. Ook gij zijt van die gezindheid, niet waar? Welnu, wij hadden dezen kronenden zegen, dat er, sedert ik tot u kwam, volgens zoo nauwkeurig eene schatting als ik haar maken kan, meer dan negen duizend personen tot deze Kerk zijn toegevoegd. Indien zij allen thans nog in leven waren, welk een gezelschap zouden zij uitmaken! Ik bevind, dat er gedurende deze vijf en twintig jaren omtrent achthonderd van ons naar betere gewesten zijn heengegaan, die den Naam van JEZUS hadden. Hun geloof in CHRISTUS belijdende, levende in Zijne vreeze, stervende in het geloof, hebben zij ons geene oorzaak gegeven om aan hunne oprechtheid te twijfelen; en daarom mogen wij ook niet twijfelen aan hunne eeuwige gelukzaligheid. Velen van hen gaven ons, in leven en in sterven, al de blijken, die wij konden wenschen, van hun zijn in CHRISTUS; daarom treuren wij niet als degenen, die geene hope hebben. Wel, als ik aan hen denk — velen hunner zijn mijne zonen en dochteren in het geloof, — thans staande voor den troon, dan wordt mijn hart vervuld van eene plechtige blijdschap! Ziet gij hen niet in hunne witte kleederen? Achthonderd zielen, verlost door het bloed van CHRISTUS! Dat zijn slechts degenen, die wij kennen, die ingeschreven stonden in onze Kerk-registers. Hoe velen meer bekeerd zijn, die nooit tot onze Kerkgemeenschap op aarde zijn toegetreden, maar toch naar het Vaderhuis hier Boven zijn gegaan, weet ik niet. Er zijn waarschijnlijk meer geweest dan die, welker namen wij

kenden, als wij denken aan de groote uitgestrektheid, waarin de gedrukte leerredenen verspreid zijn. Eén voor één worden zij bijeenvergaderd, maar zij vormen een schoon getal. Onze naam is GAD, want „„er komt een hoop"". Zalig zullen wij zijn, als wij hen ingehaald zullen hebben, die ons voorbij zijn gestreefd, en vóór ons het Beloofde Land zijn binnengegaan. Laat ons hen gedenken, en in het geloof onze handen in de hunne leggen. Laat in uwe gedachte het verbroken gezin wederom vereenigd zijn, want wij zijn niet ver van hen, en zij zijn niet ver van ons, daar wij één zijn in CHRISTUS."

Maandagavond, 19 Mei, was voornamelijk gewijd aan dankzegging voor des Heeren goedertierenheid over Leeraar en gemeente gedurende het gansche tijdperk hunner vereeniging; maar voordat de bijeenkomst gesloten werd, hield Ds. SPURGEON nog eene toespraak, daar hij begreep, dat er op den volgenden avond geen tijd zou zijn voor hem om alles te zeggen, wat hij wenschte te zeggen. „Gij kunt u wel voorstellen", zeide hij, onder andere, „dat ik aan het einde dezer vijf en twintig jaren, ten diepste bewogen werd bij de gedachte aan uwe liefdevolle medewerking. Inzonderheid gevoel ik mij diep bewogen door dankbare liefde jegens u allen voor het edelmoedig blijk uwer achting en liefde in de offergave, die gij bijeengebracht hebt om deze gebeurtenis te vieren. Ik hield er mij van verzekerd, dat gij het plan, om in de behoeften onzer bejaarde zusters te voorzien, zoudt aannemen, zoodra het u door de Diakenen werd voorgesteld; maar ik had niet gedacht, dat uw dankoffer zóó groot zou worden. Men zegt mij, dat het juiste bedrag der som, die mij overhandigd zal worden, £ 6,238 is, (later aangegroeid tot £ 6,476,98) [1]) de vrijwillige, blijmoedige gave van geheel de Kerk en de hoorders, die met ons in ons bedehuis bijeenkomen. Niemand scheen hiervan buitengesloten te willen zijn, en zoo zijn allen, rijken en armen, jongen en ouden, voorgetreden met hunne bijdragen. Ik heb mij stellig niet kunnen voorstellen, dat gij de som, benoodigd voor de Aalmoezeniershuizen, zoo ver zoudt overtreffen, maar toch, als ik gedenk aan uwe vele andere liefdevolle en edelmoedige daden, dan kan ik nergens over verwonderd zijn. Het is uwe manier van doen. Uwe handelwijze te mijnen opzichte blijft zich gelijk; moge God er u voor zegenen! Ik was krank terwijl gij deze groote daad der liefde voor mij gedaan hebt, en ik kon mijne legerstede niet verlaten; maar iederen dag ontving ik tijding van u, werden mij uwe woorden en daden der liefde bericht; en ik wist nauwelijks hoe het alles te dragen. Het heeft mij opgeheven uit mijne gedruktheid, maar het heeft mij nedergebogen in diepgevoelde erkentelijkheid. Eigenlijk spreek ik niet gaarne over dit onderwerp, want ik heb mij ten regel gesteld om nooit een tekst te nemen, dien ik niet kon bevatten. Kleine booten zijn het veiligst, als zij dichtbij de kust blijven. Hoe meer van zulk een onderwerp gezegd wordt, hoe beter het is, en toch blijft het beter dan alles, wat men er van zeggen kan. Ik trek mijne rede samen tot een enkelen

[1]) Dus *f* 77,717,40.

volzin, en die volzin is een gebed: Moge de God, dien ik dien, u duizendmaal zegenen voor dit teeken uwer liefde en vriendelijkheid, die gij mij om CHRISTUS' wil bewijst!"

Op Dinsdagavond, 20 Mei, was de Tabernacle tot in alle hoeken dicht bezet voor de bijeenkomst, waarin de feestgave aangeboden zou worden. Na gebed en lofzang werd door den heer B. W. CARR een lang, doch zeer belangwekkend opstel voorgelezen, getiteld: „Een dankbare Terugblik", waarin een beknopt overzicht werd gegeven van den vooruitgang der Kerk onder Ds. SPURGEON's Leeraarschap; Dr. CHARLES STANFORD volgde met een keurig opstel over „De Baptistische Kerken, vijf en twintig jaren geleden en nu;" eenige korte toespraken werden gehouden, waarna Ds. SPURGEON het Gezang opgaf:

„Genade, het is een liefelijke klank".

Toen volgde de aanbieding der feestgave. Het voornaamste uit de rede van den heer OLNEY en van Ds. SPURGEON's antwoord is opgenomen in Deel II, Hoofdstuk XLIV, en behoeft hier dus niet herhaald te worden; maar het bericht omtrent deze gedenkwaardige bijeenkomst kan besloten worden met des Leeraars toespeling op de genegenheid zijner gemeente en zijn eigen besluit: „Ik kan slechts nogmaals gebruik maken van het beeld, dat ik te voren reeds gebruikt heb. Bij het kristalliseeren van suiker om kandijsuiker te maken, worden draden gelegd over de pan, waar de siroop in gekookt wordt, en op deze draden kristalliseert zich de suiker. Gij zijt de suiker; het Goddelijk leven geeft het vuur, dat uwe harten doet smelten; en ik ben de draad, waar omheen gij u kristalliseert. Zoo zij het nog! Maar uwe liefde is mij tot verbazing; ik ben onder u allen het meest verwonderd; ik begrijp haar niet; zij is mij als eene verdichting. Wat ik gedaan heb, zal ik blijven doen; nl. u liefhebben met geheel mijn hart, en mijn Heere liefhebben, naarmate Zijne genade er mij toe in staat stelt. Het is mijn voornemen om voort te gaan met JEZUS te prediken, en Zijn Evangelie; en gij kunt er van verzekerd wezen, dat ik niets anders zal prediken, want voor mij is het CHRISTUS of niets. Hij is de inhoud van mijne Evangelie-bediening, mijn Alles-in-alles."

Een liefelijk vervolg op de aanbieding der feestgave werd indertijd aldus door Ds. SPURGEON medegedeeld: „De feestgave ter gelegenheid van onze vijf-en-twintigjarige ambtsbediening werd aangeboden op Dinsdag 20 Mei en terzelfder plaats en stond den Heere gewijd. Op den volgenden Donderdagavond begonnen wij een nieuw tijdperk in de geschiedenis onzer Kerk, en het is eene bijzonder liefelijke omstandigheid, dat er op onze Kerkvergadering van dien avond niet minder dan zeven en dertig candidaten voor het lidmaatschap werden voorgesteld, die hun geloof in CHRISTUS beleden, — het grootste aantal, dat wij ooit op ééne Kerkvergadering hebben aangenomen. Dit was te meer merkwaardig, daar het gansch en al zonder eenigerlei schikking van den Leeraar of

van iemand anders plaats had. Wij beschouwen het als „een teeken ten goede" en verwachten „grootere dingen dan deze.""

Er behoeft hier slechts met een kort woord melding gemaakt te worden van onze zilveren bruiloft. Men was van plan om eene bijzondere bijeenkomst te houden in den Tabernacle om den Leeraar en zijne gade geluk te wenschen op Maandag 10 Januari 1881, — twee dagen na den werkelijken datum; ongelukkig was Ds. SPURGEON toen ongesteld, zoodat dit plan opgegeven moest worden, hoewel wij beiden met hartelijke sympathie herdacht werden in het gebed van hen, die op dien avond in het geliefde huis des gebeds bijeengekomen waren. Het feest werd eindelijk in stillen eenvoud gevierd met eenige vrienden, die, daartoe uitgenoodigd, op Woensdag 2 Februari op „Westwood" kwamen. Het was kenschetsend van mijns echtgenoots toewijding aan den dienst zijns Heeren, en van den innigen band, die er bestond tusschen hem en de ambtsdragers der Kerk, dat dit familiefeest gevierd werd in verband met eene vergadering der diakenen in onze woning. Ik herinner mij niet veel van hetgeen er op dien avond plaats had; maar ik weet, dat de heer WILLIAM OLNEY en de heer CARR gesproken hebben in naam hunner mede-diakenen, en dat zij zeer hartelijke woorden gericht hebben tot de beide ouders en hunne tweelingzonen, en na een paar uren van blijde herdenking van het verledene en heilige gemeenschapsoefening, werd de bijeenkomst gesloten door eene huisgodsdienstoefening, waarbij Ds. SPURGEON op zijne gewone vurige, indrukwekkende wijze voorging.

Onder de papieren van mijn geliefden echtgenoot vind ik een brief, betrekking hebbende op dit gelukkig tijdperk, van zijn ouden vriend, den heer J. S. WATTS uit Cambridge, van wien in Deel I van dit werk dikwijls melding is gemaakt. Deze brief verbindt op zoo liefelijke wijze het begin van ons huwelijksleven met onze zilveren bruiloft, dat hij, naar ik geloof, verdient in dit hoofdstuk te worden opgenomen.

„Regent Street, Cambridge.
„8 Januari 1881.

„Mijn waarde Vriend.

„Mijne gedachten voeren mij terug naar de maand Januari, vijf en twintig jaren geleden, toen een zeker pas gehuwde jonge Leeraar met zijne vrouw voor eenige dagen tot mij kwam, en zij zich te mijnen huize verkwikten met elkanders liefde.

„Veel is er sedert dien tijd gebeurd, maar hunne trouw en hunne genegenheid voor elkander zijn dezelfde gebleven; en nu zij op het punt staan van hun zilveren bruiloftsfeest te vieren, vraag ik verlof om hen aan die vroegere dagen te herinneren, en hun mijne hartelijke gelukwenschen aan te bieden.

„Moge de 8ste Januari 1881 als een toon van blijde muziek heengaan over de snaren van het verleden, hun verzekerende, dat er nog „„gouden

dagen''" zullen komen, zelfs vóór dat zij in „de straten van goud" zullen wandelen. Dat is de bede van

„hun ouden vriend
„J. S. Watts."

Nog één vriendelijke, liefdevolle brief, in dien tijd geschreven door Dr. W. Morley Punshon, den zeer begaafden en welsprekenden prediker, is ook wel waard om hier opgenomen te worden:

„Tranby, Januari 1881.

„Mijn waarde Heer en Broeder.

„De nieuwsbladen melden, dat de 8ste dezer maand een gedenkwaardige dag voor u zal zijn, en te midden van een heir van u begroetende vrienden, wenschen wij, mijne vrouw en ik (en oprechter vrienden dan wij zijn hebt gij niet, al is het ook, dat wij onze liefde zelden anders kunnen toonen dan in onze goede wenschen en ons gebed), ook gaarne u met een enkel woord onze gelukwenschen te doen toekomen.

„Wij vertrouwen, dat er een goede grond is voor het gerucht, dat ons onlangs ter oore gekomen is, van de groote en blijvende verbetering in Mevrouw Spurgeon's gezondheidstoestand, en wij bidden, dat, zoo het des Heeren wil is, gij voor elkander gespaard zult blijven in gelukkige gemeenschap, totdat het „zilveren" in den loop der jaren tot een „gouden" feest zal zijn geworden.

„Evenals de meesten van Gods gezalfden, schijnt het, dat gij door geheiligd lijden voor de heerlijkheid bereid moet worden. Moge de Louteraar immer dichtbij den smeltkroes zijn! *Gij weet*, dat het vuur nooit een zier te heet gemaakt zal worden, noch één enkel oogenblik te lang zal branden.

„Er zijn velen, die gij niet kent, die God voor u danken in deze tijden van afval, wegens uwe getrouwheid aan het oude Evangelie, en die u gadeslaan met liefdevolle zorg en gebed.

„Wenschende voor Mevrouw Spurgeon en voor u zelven geluk, en de zaligheid, die nog beter is, — des Heeren onuitsprekelijken vrede, een lang en nuttig leven, en ten laatste „een ruimen ingang", ben ik, in naam mijner echtgenoote en van mijzelven,

„Uw zeer liefhebbende
„W. Morley Punshon.

„Ds. Charles Spurgeon."

Drie maanden later, toen Dr. Punshon naar het Vaderhuis hier Boven was gegaan, heeft Ds. Spurgeon met dankbaarheid dezen brief vermeld, en het treurende gezin in hun tijd van beproeving getracht te troosten.

van iemand anders plaats had. Wij beschouwen het als „een teeken ten goede" en verwachten „grootere dingen dan deze.""

Er behoeft hier slechts met een kort woord melding gemaakt te worden van onze zilveren bruiloft. Men was van plan om eene bijzondere bijeenkomst te houden in den Tabernacle om den Leeraar en zijne gade geluk te wenschen op Maandag 10 Januari 1881, — twee dagen na den werkelijken datum; ongelukkig was Ds. Spurgeon toen ongesteld, zoodat dit plan opgegeven moest worden, hoewel wij beiden met hartelijke sympathie herdacht werden in het gebed van hen, die op dien avond in het geliefde huis des gebeds bijeengekomen waren. Het feest werd eindelijk in stillen eenvoud gevierd met eenige vrienden, die, daartoe uitgenoodigd, op Woensdag 2 Februari op „Westwood" kwamen. Het was kenschetsend van mijns echtgenoots toewijding aan den dienst zijns Heeren, en van den innigen band, die er bestond tusschen hem en de ambtsdragers der Kerk, dat dit familiefeest gevierd werd in verband met eene vergadering der diakenen in onze woning. Ik herinner mij niet veel van hetgeen er op dien avond plaats had; maar ik weet, dat de heer William Olney en de heer Carr gesproken hebben in naam hunner mede-diakenen, en dat zij zeer hartelijke woorden gericht hebben tot de beide ouders en hunne tweelingzonen, en na een paar uren van blijde herdenking van het verledene en heilige gemeenschapsoefening, werd de bijeenkomst gesloten door eene huisgodsdienstoefening, waarbij Ds. Spurgeon op zijne gewone vurige, indrukwekkende wijze voorging.

Onder de papieren van mijn geliefden echtgenoot vind ik een brief, betrekking hebbende op dit gelukkig tijdperk, van zijn ouden vriend, den heer J. S. Watts uit Cambridge, van wien in Deel I van dit werk dikwijls melding is gemaakt. Deze brief verbindt op zoo liefelijke wijze het begin van ons huwelijksleven met onze zilveren bruiloft, dat hij, naar ik geloof, verdient in dit hoofdstuk te worden opgenomen.

„Regent Street, Cambridge.
„8 Januari 1881.

„Mijn waarde Vriend.

„Mijne gedachten voeren mij terug naar de maand Januari, vijf en twintig jaren geleden, toen een zeker pas gehuwde jonge Leeraar met zijne vrouw voor eenige dagen tot mij kwam, en zij zich te mijnen huize verkwikten met elkanders liefde.

„Veel is er sedert dien tijd gebeurd, maar hunne trouw en hunne genegenheid voor elkander zijn dezelfde gebleven; en nu zij op het punt staan van hun zilveren bruiloftsfeest te vieren, vraag ik verlof om hen aan die vroegere dagen te herinneren, en hun mijne hartelijke gelukwenschen aan te bieden.

„Moge de 8ste Januari 1881 als een toon van blijde muziek heengaan over de snaren van het verleden, hun verzekerende, dat er nog „„gouden

dagen"" zullen komen, zelfs vóór dat zij in „de straten van goud" zullen wandelen. Dat is de bede van

„hun ouden vriend
„J. S. WATTS."

Nog één vriendelijke, liefdevolle brief, in dien tijd geschreven door Dr. W. MORLEY PUNSHON, den zeer begaafden en welsprekenden prediker, is ook wel waard om hier opgenomen te worden:

„Tranby, Januari 1881.

„Mijn waarde Heer en Broeder.

„De nieuwsbladen melden, dat de 8ste dezer maand een gedenkwaardige dag voor u zal zijn, en te midden van een heir van u begroetende vrienden, wenschen wij, mijne vrouw en ik (en oprechter vrienden dan wij zijn hebt gij niet, al is het ook, dat wij onze liefde zelden anders kunnen toonen dan in onze goede wenschen en ons gebed), ook gaarne u met een enkel woord onze gelukwenschen te doen toekomen.

„Wij vertrouwen, dat er een goede grond is voor het gerucht, dat ons onlangs ter oore gekomen is, van de groote en blijvende verbetering in Mevrouw SPURGEON's gezondheidstoestand, en wij bidden, dat, zoo het des Heeren wil is, gij voor elkander gespaard zult blijven in gelukkige gemeenschap, totdat het „zilveren" in den loop der jaren tot een „gouden" feest zal zijn geworden.

„Evenals de meesten van Gods gezalfden, schijnt het, dat gij door geheiligd lijden voor de heerlijkheid bereid moet worden. Moge de Louteraar immer dichtbij den smeltkroes zijn! *Gij weet*, dat het vuur nooit een zier te heet gemaakt zal worden, noch één enkel oogenblik te lang zal branden.

„Er zijn velen, die gij niet kent, die God voor u danken in deze tijden van afval, wegens uwe getrouwheid aan het oude Evangelie, en die u gadeslaan met liefdevolle zorg en gebed.

„Wenschende voor Mevrouw SPURGEON en voor u zelven geluk, en de zaligheid, die nog beter is, — des Heeren onuitsprekelijken vrede, een lang en nuttig leven, en ten laatste „een ruimen ingang", ben ik, in naam mijner echtgenoote en van mijzelven,

„Uw zeer liefhebbende
„W. MORLEY PUNSHON.

„Ds. CHARLES SPURGEON."

Drie maanden later, toen Dr. PUNSHON naar het Vaderhuis hier Boven was gegaan, heeft Ds. SPURGEON met dankbaarheid dezen brief vermeld, en het treurende gezin in hun tijd van beproeving getracht te troosten.

van deze teksten is JESAJA 43 : 25: „Ik, Ik ben het, die uwe overtredingen uitdelg, om Mijnentwil, en Ik gedenk uwer zonden niet.” Ik heb ondervonden, dat die tekst een ontzaglijken invloed uitoefent, want onder de duizenden, die mij hunne bekeering en geestelijke ervaringen medegedeeld hebben, vond ik een zeer groot aantal, die de verandering, welke in hun hart heeft plaats gevonden, toeschreven aan het hooren van deze kostelijke uitspraak der vrijmachtige genade, en de krachtige toepassing er van op hunne zielen door den Heiligen Geest.

Er zijn sommigen, die mij komen spreken met het doel om zich aan te sluiten bij onze Kerk, maar mij niet veel weten te zeggen; en zij denken, dat zij, omdat hun verhaal zoo verward is, mij gansch niet voldoen; maar de menschen, die mij het minst bevredigen, zijn zij, die ellenlange verhalen weten te doen, waarin alles even keurig in elkander zit. Als ik er naar luister, weet ik, dat iemand hun voorgezegd heeft wat zij mij zeggen moeten, en dat zij het alles van buiten geleerd hebben om het voor mij op te dreunen. Oneindig veel meer houd ik van het getuigenis, dat ik bij stukjes en beetjes uit hen krijg, maar waarvan ik weet, dat het rechtstreeks opwelt uit het hart van een sidderend bekeerling. Soms kost het zoo iemand tranen, en moet ik allerlei middelen gebruiken om het verhaal uit hem te krijgen; maar dit toont, dat het waar is, en dat die mensch het niet van iemand anders heeft overgenonen. Ik hoor gaarne de ervaring van een geloovige als hij regelrecht uit de wereld en van de wegen der zonde komt, om zijn geloof in CHRISTUS te belijden. Hij kent de termen niet, die onder Christenen in gebruik zijn; hij heeft onze manier van spreken niet geleerd, en het is heerlijk om het alles zoo versch aan te hooren. Toch is het in den grond der zaak altijd dezelfde geschiedenis. Op hoe vreemde manier hij haar ook moge verhalen, in de voorname punten komt zij overeen met die van anderen. Neem de ervaring van een Christen, die van zijne kindsheid af in het heiligdom is opgevoed, en haal er de pit en het merg eens van uit. En neem dan de ervaring van een man, die aan wedrennen heeft meegedaan, die een dronkaard en vloeker geweest is, maar in waarheid tot God is bekeerd, en trek ook daar dan het voorname bestanddeel van uit. Spreek tot een der hoogst aanzienlijken van den lande, die een erfgenaam is geworden van het Koninkrijk der hemelen, en neem de substantie van zijne ervaring. En spreek dan tot een schoorsteenveger, die tot den Heere is gebracht, en neem de kern en het wezen van hetgeen hij ondervonden heeft; leg dit nu alles naast elkander, en gij zult er geen verschil in zien. Altijd zijn er dezelfde onmisbare kenmerken, — dood, wedergeboorte, leven, voedsel — CHRISTUS in den dood, de wedergeboorte, het leven, het voedsel, — berouw, geloof, blijdschap, het werk van den Geest Gods. Maar het is zeer liefelijk, om de geschiedenis aan te hooren op al de verschillende manieren, waarop de bekeerlingen haar verhalen. Het ware kind Gods is in den grond der zaak altijd hetzelfde, hoewel de uitwendige omstandigheden altijd weer anders kunnen zijn.

Onder de vele duizenden, die den Heere hebben leeren kennen door middel mijner prediking, heb ik gezien, dat een aanzienlijk deel, en die ook tot de beste leden onzer Kerk behoorden, voor den Heiland gewonnen werden, niet door de verschrikkingen der wet, maar door zachter middelen.

Bij eene gelegenheid, dat ik zoekenden ontving om met hen te spreken, waren er, geloof ik, van de drie en twintig wel twaalf, wier overtuiging van zonde niet bijzonder gekenmerkt was door de verschrikkingen der wet. Aan eene voortreffelijke jonge vrouw vroeg ik: „Welk denkbeeld was het, dat u uitdreef om den Zaligmaker te zoeken?" „O, Dominee," antwoordde zij, „het was het liefelijke in Christus, dat mij deed verlangen om Zijne discipelinne te zijn. Ik zag hoe goed, hoe vriendelijk, hoe onbaatzuchtig, hoe zelfverloochenend Hij was, en dat heeft mij doen gevoelen hoe gansch anders ik ben. „„O,"" dacht ik, „„ik ben niet gelijk Jezus!"" en dat heeft mij naar mijne kamer doen gaan, en ik begon te bidden, en zoo ben ik er toe gekomen om op Hem te vertrouwen." „De eerste godsdienstige indruk, dien ik ooit gehad heb," zeide een ander, „waardoor ik den Zaligmaker ging zoeken, ontstond hieruit: een vriend van mij was in zonde gevallen, en ik wist, dat naar alle waarschijnlijkheid het mij evenzoo zou gaan, indien iemand, die sterker is dan ik, er mij niet van terughield. Daarom zocht ik den Heere, in het eerst niet zoozeer vanwege mijne zonden in het verledene, maar omdat ik bang was voor eene groote zonde in de toekomst. God heeft mij bezocht, en toen kwam ik onder overtuiging van zonde, en dàt heeft mij tot Christus gebracht." Het is ook wel zeer eigenaardig, dat ik eene menigte menschen ontmoet heb, die op Christus hebben vertrouwd, en daarna veel meer over hunne zonden hebben getreurd dan voordat zij geloofden. Hunne overtuiging van zonde was dieper en schrikkelijker nadat zij wisten deel te hebben aan Christus dan in den beginne. Zij hebben het ontzettende ingezien van het kwaad nadat zij er aan ontkomen zijn; zij zijn uit het modderig slijk opgehaald, en hunne voeten zijn op een rotssteen gesteld; en daarna hebben zij meer ten volle gezien de diepte van den ruischenden kuil, waaruit zij zijn opgetrokken. Het is niet waar, dat allen, die behouden zijn, door zulke verschrikkingen vanwege de overtuiging van zonde heengaan, als sommigen van ons hadden te verduren; er zijn zeer velen, die met menschenzeelen en -touwen der liefde worden getrokken. Er zijn sommigen, aan wie, gelijk aan Lydia, het hart geopend wordt, niet door het breekijzer der overtuiging van zonde, maar door den sleutel der Goddelijke genade. Liefelijk aangetrokken, schier stilzwijgend bekoord door de beminnenswaardigheid van Jezus, zeiden zij: „Trek mij, wij zullen U naloopen."

Eene jonge vrouw kwam eens tot mij na eene godsdienstoefening om mij te vragen of ik werkelijk meende wat ik zeide, toen ik verklaarde, dat, wie in Jezus Christus gelooft, terstond behouden is. „Ja," antwoordde ik, en wees haar op het getuigenis der Schrift, waarop die verklaring gegrond was. „Maar," antwoordde zij, „mijn grootvader heeft mij verteld, dat het wel zes maanden duurde eer hij tot ruimte kwam, en dat men

hem bijna in een krankzinnigenhuis had opgesloten, omdat hij zich in zulk een ontzettenden geestestoestand bevond.” „Wel,” zeide ik, „dat gebeurt ook wel eens; maar die gedruktheid en benauwdheid hebben hem niet verlost en zalig gemaakt. Het was eenvoudig zijn geweten en Satan, die hem van CHRISTUS afhielden. Toen hij verlost was, was het niet door zijne gevoelens en gewaarwordingen, het was door zijn geloof in JEZUS CHRISTUS.” Toen ging ik voort met haar den Zaligmaker voor te stellen als den eenigen grond der hope in tegenstelling met inwendige gewaarwordingen. „Ik zie het,” zeide zij, en ik verheugde mij, toen ik den glans bemerkte, die op haar gelaat kwam, eene flikkering van hemelschen zonneschijn, die ik dikwijls waargenomen heb op het gelaat van hen, die in JEZUS CHRISTUS hebben geloofd, wanneer de ziel vervuld wordt van vrede, en het gelaat schittert als door eene soort van verheerlijking. Zeer dikwijls heb ik gesproken met menschen, die gansch ter neder gebogen waren onder den last hunner zonde, en vanwege hunne innerlijke droefheid zagen zij er uit, alsof zij krankzinnig zouden worden; maar zoodra zij het denkbeeld hadden aangegrepen: „CHRISTUS heeft als Borg en Plaatsbekleeder voor mij geleden, en zoo ik op Hem betrouw, dan is dit voor mij het bewijs, dat Hij dit gedaan heeft, en dan ben ik rein en vrij”; dan heeft hun aangezicht geblonken als met den glans des Hemels.

Sommige menschen zijn tot mij gekomen om raad en leiding, omdat zij door anderen misleid zijn geworden. Ik kreeg een bezoek van eene dame, die mij zeide, dat zij mij niet had hooren prediken, maar dat zij mijne Leerredenen had gelezen, en het heeft Gode behaagd ze voor haar te zegenen, niet slechts tot overtuiging van zonde, maar tot bekeering. Zij ging naar den predikant harer parochie, en begon hem te spreken van hare blijdschap, en hoe zij er zich in verheugde, dat hare zonden waren uitgedelgd. Hij viel haar in de rede en zeide: „Dit is alles inbeelding, gij hebt het recht niet om te gelooven, dat uwe zonden vergeven zijn, voordat gij jaren lang een leven van vroomheid en toewijding geleefd hebt.” Zij ging heen en kwam tot mij om mij te vragen of hetgeen die predikant gezegd had waar was. Ik sprak haar toen van de velen, die in CHRISTUS hadden geloofd, en die in het eene oogenblik met schuld beladene zondaren waren geweest en in het volgende oogenblik rein waren, gewasschen in het bloed van CHRISTUS. Zij hadden terstond vrede; en zoo kon ook zij zich de dierbare beloften van CHRISTUS toeeigenen, en, in JEZUS geloovende, en gerechtvaardigd zijnde door het geloof, had zij den vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, en zoo ging zij heen, zich verblijdende in JEZUS.

Ik ging eens in eene andere stad prediken, en vóór mijn vertrek ontving ik een brief van een jongen man, die schreef: „Waarde Dominee, als gij hier in de stad komt, preek dan toch zoo, dat ik er iets aan heb. Men heeft mij gezegd, dat wij ons allen als de slechtste menschen der wereld moeten beschouwen, want anders kunnen wij niet zalig worden. Ik doe mijn best om mijzelven voor den slechtsten mensch ter wereld te houden, maar ik kan niet, want ik ben niet het slechtst geweest. Ik wensch verlost en zalig te worden, maar ik weet niet hoe ik genoeg

berouw zal hebben." Ik zeide hem natuurlijk, dat God niet van ons eischt, dat wij ons zelven het slechtste zullen vinden, omdat dit soms gelijk zou staan aan eene leugen, want er zijn menschen, die niet zoo zondig zijn als anderen. Wat God eischt, is, dat een mensch zegt: „Ik weet van mijzelven meer dan ik van andere menschen weet, en naar hetgeen ik in mijzelven zie, niet bloot in hetgeen ik doe, maar in hetgeen ik ben in mijn hart, denk ik werkelijk, dat er weinigen kunnen zijn, die slechter zijn dan ik ben. Zij kunnen uitwendig slechter zijn, maar daar staat tegenover, dat ik meer licht, meer voorrechten, meer gelegenheid heb gehad om het goede te hooren, ook meer waarschuwingen heb gehad, en daarom ben ik, in mijne eigene oogen ten minste, schuldiger dan zij zijn." Sommige vrienden hebben werkelijk een struikelblok, een hinderpaal gemaakt van datgene, waarvoor zij het meest dankbaar behoorden te zijn. Eene voortreffelijke en beminnenswaardige jonge vrouw zeide tot mij, toen zij tot God bekeerd was: „Gij weet wel, Dominee, dat ik schier gewenscht heb een van die zeer goddelooze menschen te zijn, die gij zoo dikwijls uitnoodigt om tot Jezus te komen, want ik dacht, dat ik dan meer behoefte zou gevoelen aan den Zaligmaker; dit was mijne groote moeielijkheid: ik kon niet gevoelen hoe noodig ik Christus heb." Het is zoo jammer, dat de menschen zich van deze zaak eene hindernis maken; maar zij doen het; en weer anderen scheppen zich moeielijkheden uit het tegenovergestelde; zij zeggen: „O, wij zouden wel op Christus kunnen betrouwen, zoo wij bewaard waren gebleven van zonde." De zaak is deze: ongeloovige menschen zullen niet op Christus vertrouwen, hoe of op wat wijze zij ook geleefd hebben; want zij zullen altijd wel eene reden vinden om te twijfelen; maar als de Heilige Geest hun geloof geeft, dan zullen groote zondaars even gereedelijk op Christus vertrouwen, als zij, die uitwendig niet zulke groote overtreders zijn geweest; en zij, die weerhouden werden van openlijk in zonde te vallen, zullen met evenveel blijdschap op Hem betrouwen als de snoodsten der overtreders.

Wij hebben er in den Tabernacle vele merkwaardige voorbeelden van gezien, hoe God nog altijd ook zelfs de voornaamsten der zondaren wil zegenen. Er was een man, die in het dorp, waarin hij woonde, bekend was onder den naam van Satan, omdat hij zoo door en door verdorven was. Hij was een zeeman, en nu was er in ditzelfde dorp een andere matroos, die het middel is geweest voor de bekeering van de geheele bemanning van het schip in de haven; en daarom wilde deze man — die den bijnaam van Satan had — in hetzelfde schip met hem varen met het doel om zijne godsdienstigheid van hem uit te drijven. Hij deed zijn best, — dat wil zeggen, hij deed het slechtste wat hij kon, — maar miste volkomen zijn doel; en toen het schip in Londen aankwam, vroeg de Christelijke matroos aan den goddeloozen matroos, of hij naar den Tabernacle wilde komen. Hij had er niet tegen om mij eens te hooren, want het trof zoo, dat ik op kostschool was geweest dichtbij de plaats, waar hij woonde. Deze „Satan" kwam op Zondagmorgen, toen de tekst handelde over zielenmoord, en door des Heiligen Geestes genadige toepassing van het Woord op zijn hart zat hij neder en weende zoo sterk

onder deze prediking, dat hij slechts zeggen kon: „De menschen letten op mij, ik moest maar liever heengaan," maar zijn metgezel wilde hem niet laten gaan, en van dien dag af was hij een nieuw schepsel in CHRISTUS JEZUS, en hij leeft en wandelt in de waarheid, als een ernstig geloovige, bijzonder helder in leerstellige kennis, en alles doende wat in zijn vermogen is om het Koninkrijk van CHRISTUS uit te breiden.

Bij eene andere gelegenheid predikte ik op een Zondagmorgen over de woorden van den melaatsche, die tot JEZUS zeide: „Heere, zoo Gij wilt, Gij kunt mij reinigen." Op den volgenden Donderdagmorgen ontving ik dezen brief: „Waarde Dominee, ik gevoel mij zoo gelukkig u te kunnen mededeelen, dat de Heere vergeving heeft geschonken aan eene door de maatschappij verworpene. Ik kwam in uwe kerk onder eene groote menigte van menschen, hopende, dat niemand mij zien zou. Ik was den geheelen nacht uit geweest en gevoelde mij ellendig. Terwijl gij prediktet over den melaatsche, kwam mijn gansche leven van zonde mij voor oogen. Ik zag mijzelve in erger toestand dan den melaatsche, door iedereen verworpen; er is geene zonde, die ik niet bedreven heb. Terwijl gij voortgingt te spreken, zag ik regelrecht op JEZUS, en het woord der genade kwam tot mij: „„Uwe zonden zijn vergeven, die vele waren!"" Van uwe preek heb ik verder niets gehoord; ik gevoelde zulk eene vreugde bij de gedachte, dat JEZUS zelfs voor eene arme gevallene vrouw is gestorven. Lang vóór dat gij dezen brief ontvangt, hoop ik op weg te zijn naar mijn geliefd ouderlijk huis, waarvan ik was weggeloopen. O, bid voor mij, dat ik door Gods almachtige kracht bewaard moge worden. Nooit kan ik er u genoeg voor danken, dat gij mij tot JEZUS hebt gebracht." Als het niet was om die zinsnede van op weg te zijn naar huis, zou ik nog wel twijfel gekoesterd hebben ten opzichte van hare bekeering; maar als een diep gezonken meisje naar haar vader en moeder terugkeert, dan is de zaak echt. Deze brief gaf mij groote blijdschap; zielen behouden te zien, dat is de hemel voor mij.

De personen, die onder mijne prediking bekeerd werden, waren zeer verschillend van elkander, evenals ook de middelen tot hunne bekeering dit waren [1]). Een broeder verhaalde ons, nadat hij zich bij onze Kerk had aangesloten, dat hij, als vreemdeling, die God niet kende, Exeter Hall binnentrad, op het oogenblik, dat ik CHARLES WESLEY's Gezang opgaf, dat begint met deze woorden:

„JEZUS, Beminnaar van mijn ziel."

---

[1]) Onder de belangwekkende voorbeelden van zegen, die niet door Ds. SPURGEON zelven zijn vermeld, behoort het volgende, dat door een vriend werd medegedeeld: „Ds. SPURGEON ging eens preeken in eene zekere kerk, en na in het huis van den diaken de thee gebruikt te hebben, ging hij onder geleide van diens zoon naar het bedehuis. „Hebt gij mijn Meester lief?" was de vraag, die de Leeraar op zijne mannelijk eenvoudige wijze tot zijn jongen metgezel richtte. Eer deze antwoordde, bleef hij staan, zag zijn ondervrager in de oogen en zeide toen: „„Mijnheer SPURGEON, ik ben nu al verscheidene jaren met onderscheidene predikanten naar onze Kerk gegaan, zooals ik thans met u ga, maar nooit heeft iemand hunner mij deze vraag gedaan."" Dat getrouwe woord was een begin van een nieuw leven, en, God zoekende, heeft hij vergeving en vrede gevonden door CHRISTUS.

„Heeft JEZUS mij werkelijk lief?" zeide hij bij zichzelven; „waarom zou ik dan in vijandschap leven met Hem?" Ter eigener stond en plaats wendde hij zich tot den Heere, en het duurde niet lang of hij kwam vrijmoedig uit voor zijn geloof in CHRISTUS en deed alles, wat hij kon, om ook anderen tot den Zaligmaker te brengen.

Ik herinner mij, dat een vriend tot mij kwam en zeer ernstig tot mij zeide: „Ik zou wel gaarne eene plaats hebben in den Tabernacle." „Dat verheugt mij," zeide ik. „Maar," zeide hij, „ik zal wellicht niet beantwoorden aan hetgeen gij van mij verwacht, want ik heb gehoord, dat, zoo ik hier eene plaats huur, gij verwacht, dat ik bekeerd zal worden, en daar kan ik niet voor instaan." „Neen," antwoordde ik, „ik verlang niet, dat gij daarvoor in zult staan; ik hecht aan het woord *verwachten* volstrekt niet deze beteekenis; maar ik hoop, dat het zoo zijn zal." „O!" riep hij, „hopen doe ik het ook, het is met dit doel, dat ik eene plaats in den Tabernacle wil huren." En zoo was het; natuurlijk was het zoo. Toen de man het wenschte, heeft God den wensch aangenomen, en het gebed verhoord, en hij werd tot CHRISTUS gebracht en heeft zich toen bij de Kerk aangesloten.

Er was een broeder, die, voordat hij gedoopt werd, getuigenis aflegde van zijn geloof, en toen zeide: „Indien gij mij de eerste maal, dat ik Ds. SPURGEON in den Tabernacle hoorde, gevraagd hadt om iets van mijzelven te zeggen, dan zou ik geantwoord hebben, dat ik zoo godsdienstig een mensch was als er ooit in Newington heeft geleefd, en voorzeker ook een zoo deugdzaam man als ooit onder het gehoor eener prediking was; maar dit alles werd weggevaagd toen ik op dien dag het Evangelie heb gehoord. Toen ik het gebouw verliet, waren alle pluimen weg van mijn hoed. Ik gevoelde mij den ellendigsten zondaar op aarde en ik zeide: „„Ik wil dien man nooit meer gaan hooren, want hij heeft mij gansch vernietigd."" Maar dat was het kostelijkste, wat mij kon overkomen; ik werd genoodzaakt af te zien van mijzelven, en van alles, wat ik kon doen, en te zien op God en Zijne almachtige genade; en ik begreep, dat ik wederom door mijns Scheppers hand moest gaan, of ik zou Zijn aangezicht nooit in blijdschap kunnen aanschouwen. Ik kwam er toe om een walg te hebben aan mijne eigene gerechtigheid, als aan afzichtelijke lompen, die slechts geschikt zijn voor het vuur, en toen zocht ik bekleed te worden met de volmaakte gerechtigheid van CHRISTUS."

Een ander man, die zich tot onze Kerkgemeenschap voegde, had zijne bekeering indirect te danken aan een Jood. Hij reed eens op een Zondag op een omnibus voorbij den Tabernacle, en als gewoonlijk stond eene groote menigte menschen buiten te wachten, dat de deuren open zouden gaan. Naast hem zat een welbekende Jood. „O!" zeide de man, „die windmaker trekt altijd zooveel menschen." De Jood keerde zich tot hem en zeide: „Zoudt gij niet gaarne zulk eene menigte van menschen voor uwe winkelramen zien? Ik zou ze gaarne welkom heeten. Ik heb acht en twintig jaren lang hier voorbij gereden en heb altijd zulk eene menschenmassa gezien, wachtende om toegelaten te worden. Als uw winkel nu acht en twintig jaren lang zoo sterk bezocht was geweest, en iemand zou

zeggen, dat gij geene goede waar verkoopt, wat zoudt gij antwoorden Gij zoudt waarschijnlijk zeggen, dat die lieden goed in staat zijn te oordeelen, en dat zij, als uw waar hun niet voldaan had, niet zouden zijn blijven komen. Welnu, ik ben een Jood, en toch gevoel ik mij geneigd om naar binnen te gaan en te hooren naar hetgeen Ds. SPURGEON te zeggen heeft, omdat ik al die menigten van menschen zie gaan om hem te hooren." De man, die eerst de beleedigende woorden had gesproken, ontving een diepen indruk van hetgeen zijn metgezel tot hem zeide, en toen hij ons mededeelde hoe hij er door getroffen was, zeide hij: „Ik bemerkte, dat ik de verkeerde waar had gekocht, en ik dacht, dat de Jood zeer verstandig had gesproken, en zoo besloot ik heen te gaan en zelf te hooren." Hij kwam, onderzocht de waar, die ten verkoop werd aangeboden, kocht haar op Evangelie-conditiën: „zonder geld en zonder prijs."

Op een Zondagavond in den Tabernacle predikende, gevoelde ik mij gedrongen te zeggen: „Indien gij, waarde Moeder, nog nooit met uwe dochter over het belang harer ziel hebt gesproken, zoo doe dit dan nog hedenavond. „„Maar"", antwoordt gij, „„als ik thuis kom, zal zij zich al ter ruste hebben begeven."" „Welnu, wek haar dan, maar spreek en bid nog hedenavond met haar; en laat haar dan wederom gaan slapen. De heilige dienst moet, zoo gij hem tot nu toe veronachtzaamd hebt, terstond worden aangevangen." Eene godvreezende vrouw, die tegenwoordig was, ging regelrecht naar huis en deed precies wat ik gezegd had; zij wekte hare dochter en begon met haar over den Zaligmaker te spreken. „O, Moeder," zeide het lieve meisje, „ik ben zoo blijde, dat gij mij over JEZUS spreekt; maanden lang heb ik reeds gewenscht, dat gij het doen zult." Het duurde niet lang of moeder en dochter kwamen mij spreken om te zeggen, dat zij zich bij de Kerk wilden aansluiten, en daarbij verhaalden zij mij hoe de zegen tot haar was gekomen.

Bij verschillende gelegenheden heeft de Heere Zijn zegel gezet op een zeer eenvoudig verzoek, dat ik tot mijne gemeente had gericht. Ik vroeg aan hen, die tegenwoordig waren, of zij, in hunne woningen teruggekeerd, eenige oogenblikken rustig en alleen wilden doorbrengen, en als zij dan in alle oprechtheid hun toestand voor God hadden onderzocht, potlood en papier te nemen en een van deze twee woorden op te schrijven. Als zij tot overtuiging waren gekomen, dat zij niet in den Heere JEZUS CHRISTUS geloofden, dan vroeg ik hun het woord *Veroordeeld* te schrijven; maar zoo zij voor hunne zaligheid op Hem alleen betrouwden, het woord *Vergeven* te schrijven. Verscheidene vrienden zijn op die wijze tot beslissing gekomen voor CHRISTUS, en onder hen was een jonge man, die eerst het woord *Veroordeeld* had geschreven; maar terwijl hij het aanzag, begonnen zijne tranen te stroomen en zijn hart begon verbroken te worden; en het duurde niet lang, of hij nam de toevlucht tot CHRISTUS, wierp het papier op het vuur, nam een ander stuk en schreef het woord *Vergeven*, en weldra kwam hij mij de blijde tijding mededeelen met het verzoek om tot onze Kerkgemeenschap te worden toegelaten.

Mijne ervaring heeft mij geleerd, dat menschen tot God bekeerd werden

door leerstellingen, waarvan sommigen zulk eene uitkomst niet waarschijnlijk zouden geacht hebben. Ik weet, dat de leer der opstanding zondaren tot CHRISTUS gebracht heeft; ik heb van zeer velen gehoord, die door eene leerrede over de uitverkiezing tot den Zaligmaker werden gebracht, — juist die menschen, die, voor zooveel ik kan oordeelen, nooit bereikt zouden geworden zijn, indien deze waarheid geene hoekige leerstelling ware geweest, die precies de rechte plaats trof in hun hart. Ik heb dikwijls eene zeer ernstige preek gehouden over de wet en later bevonden, dat zondaars er door vertroost waren geworden. God zegent dikwerf het Woord op de tegenovergestelde wijze van hetgeen wij dachten, en Hij brengt zeer velen tot de kennis van hun natuurlijken toestand door leerstellingen, die ik dacht meer geschikt te zijn tot vertroosting van geloovigen dan tot het doen ontwaken der onbekeerden. Voortdurend word ik teruggeleid tot de groote fundamenteele waarheid der Goddelijke vrijmacht, en dan ervaar ik, dat in Zijne genade, zoowel als in Zijne voorzienigheid:

„God werkt geheimnisvoller wijze
Om Zijne wond'ren te volvoeren."

Ik sprak eens met een bejaard Leeraar, en bemerkte, dat hij zijne hand in zijn vestjeszak stak en er een brief uithaalde, die schier geheel versleten was. Terwijl hij hem openvouwde, riep hij: „God Almachtig zegene u, Dominee, God Almachtig zegene u!" „„Ik dank u voor dien zegen, mijn waarde Dominee, maar waarom zegent gij mij?"" En hij antwoordde: „Ik had een zoon, van wien ik dacht, dat hij de steun van mijn ouderdom zou zijn; maar hij heeft schande over zichzelven gebracht, en is toen weggeloopen. Ik wist niet waar hij heen was gegaan, ik wist alleen, dat hij gezegd had naar Amerika te willen." Toen de Leeraar zoover met zijn verhaal was gekomen, verzocht hij mij den brief te lezen, die van den volgenden inhoud was: „Lieve Vader, ik ben hier in Amerika; ik heb eene betrekking gevonden en God heeft mij voorspoedig gemaakt. Ik schrijf u nu om u om vergeving te vragen voor het velerlei kwaad, dat ik u gedaan heb, en de smart, die ik u heb veroorzaakt, en ook om u te zeggen, dat ik, geloofd zij God, den Zaligmaker heb gevonden. Ik heb mij hier bij de Kerk aangesloten en hoop mijn leven in den dienst mijns Verlossers te besteden. Deze groote verandering heeft aldus plaats gehad. Ik ben niet naar Amerika gegaan op den dag, waarop ik meende onder zeil te gaan; en een ledig uur hebbende, ging ik naar den Tabernacle om eens te zien hoe het daarbinnen uitzag, en dáár heeft God mij ontmoet. In den loop zijner leerrede zeide Ds. SPURGEON: „Er is wellicht een zoon hier, die van zijn ouderlijk huis is weggeloopen. Moge de Heere in Zijne genade hem roepen!" En Hij heeft mij geroepen." En terwijl de Leeraar den brief weder opvouwde, zeide hij: „Mijn zoon is gestorven en hij is naar den Hemel gegaan; en ik heb u lief, en zal u mijn leven lang blijven liefhebben, omdat gij het middel zijt geweest om hem tot CHRISTUS te brengen." Het is moeielijk te zeggen wie van ons beiden het gelukkigst

was, toen wij ons te zamen verheugden over den afgedwaalde, die aldus tot den Heere was gebracht.

Bij eene andere gelegenheid kwam een knaap, die op het punt was van naar zee te gaan, in den Tabernacle, en werd bekeerd; en, eenige uren later, was hij in den Hemel. Hij schreef aan zijne ouders, dat hij den Zaligmaker had gevonden, en op het eigen oogenblik, dat zij zijn brief lazen, ontvingen zij de tijding, dat het schip, waarin hij zich bevond, was aangevaren, en dat hij verdronken was.

Twee „onderzoekenden" kwamen in mijne consistoriekamer. Zij hadden slechts een korten tijd het Evangelie van mij gehoord, maar hadden er een diepen indruk van ontvangen. Zij gaven haar leedwezen te kennen, dat zij ver weg moesten gaan, maar voegden er bij hoe innig dankbaar zij waren, dat zij mij hadden gehoord. Ik werd bemoedigd door hare vriendelijke dankbaarheid, maar had eene sterke begeerte, dat er nog een krachtiger werk in haar gewrocht zou worden, en daarom vroeg ik haar: „Hebt gij waarlijk in den Heere JEZUS CHRISTUS geloofd? Zijt gij behouden?" Een van haar antwoordde: „Ik heb erg mijn best gedaan om te gelooven." Nu heb ik dit dikwijls hooren zeggen; maar ik kan het nooit aanhooren zonder het te wraken. „Neen," zeide ik, „dat gaat niet. Hebt gij ooit aan uwen vader gezegd, dat gij erg uw best gedaan hebt om hem te gelooven?" Nadat ik eene wijle over deze zaak had gesproken, erkenden zij, dat zoodanige taal beleedigend zou zijn geweest voor haar vader. Toen heb ik haar in de eenvoudigste bewoordingen, die ik kon vinden, het Evangelie voorgesteld, en ik smeekte haar te gelooven in JEZUS, die geloofwaardiger is dan de beste vader. Een van haar antwoordde: „Ik kan het niet verwezenlijken, ik kan mij niet voorstellen, dat ik behouden ben." Toen ging ik voort en zeide: „God getuigt van Zijn Zoon, dat al wie op den Heere JEZUS CHRISTUS vertrouwt, zalig wordt. Wilt gij Hem nu tot een leugenaar maken, of wilt gij Zijn Woord gelooven?" Terwijl ik zoo sprak, sprong een van haar op, alsof zij over iets zeer verbaasd was, en zij ontstelde ons allen door den uitroep: „O, Dominee, ik zie het nu, ik ben behouden! O, loof en dank JEZUS voor mij; Hij heeft mij den weg getoond, en Hij heeft mij verlost. Ik zie het alles." De geachte zuster, die deze vriendinnen tot mij gebracht had, knielde voor eene wijle met haar neder, en van ganscher harte loofden wij den Heere voor eene ziel, die in het licht was gekomen. De andere jonge vrouw kon geen blik op het Evangelie krijgen zooals hare gezellin, hoewel ik stellig geloof, dat ook zij er toe komen zal; maar het scheen vreemd, dat beiden dezelfde woorden hoorende, de eene tot het volle licht zou komen, terwijl de andere nog in het duister bleef rondtasten.

ZES-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Onderzoekenden en Bekeerden (Vervolg).

Als ik met heilbegeerigen spreek, sta ik dikwijls verbaasd over de vernuftigheid, waarmede zij het binnendringen der waarheid in hun hart weerstaan. Ik geloof niet ooit zoo verwonderd te zijn geweest over de uitvinding der locomotieven, of de electrische telegraaf, of over eenigerlei andere daad der menschelijke kunst in het samenstellen van machines, als ik geweest ben over de verwonderlijke bekwaamheid van eenvoudige menschen in het bedenken van redenen, waarom zij niet in den Heere JEZUS CHRISTUS moeten gelooven. Nadat ik hun zonneklaar had aangetoond, dat het voor hen de verstandigste en meest gepaste zaak ter wereld is om zich aan CHRISTUS toe te betrouwen, vragen zij: „Hoe kan dit geschieden?" of: „Hoe moet men hierbij te werk gaan?" En dan brengen zij allerlei redeneeringen te berde, die echter alle strijdig zijn met hunne dierbaarste belangen. Dikwijls begin ik dan geduldig weer van voren af aan; maar ook dan nog komen zij weder met eene andere tegenwerping. Ik ben deze lieden nagegaan tot in hunne holen, alsof ik een vossenjager ware, en ik heb getracht hen uit hunne schuilhoeken te voorschijn te brengen; maar ik bevind, dat zij veel sneller in hun holletje terugkruipen, dan ik hen kan volgen. O, die „indiens" en die „maars", waarmede zij aankomen! Die „misschiens" en „wellichts", en „ik voel dit niet" of „ik voel dat niet"! O, dat goddelooze twijfelen aan CHRISTUS! Terwijl ik met hen spreek en hen poog te vertroosten, — naar ik hoop niet zonder goeden uitslag — kom ik er dikwijls toe om in mijn eigen gemoed meer dan ooit te begrijpen welk eene ontzettende misdaad het is om aan God te twijfelen, te twijfelen aan Hem, die van Boven spreekt, te twijfelen aan Hem, die bloedend aan het kruis heeft gehangen.

Eens op een dag, dat ik zitting hield om met heilbegeerigen te spreken, kwam een jonge Hollander bij mij in de kamer. Hij was van Vlissingen overgekomen en wenschte mij over de benauwdheid zijner ziel te spreken. „Mijnheer", zoo begon hij, „ik kan niet op CHRISTUS vertrouwen." „Waarom niet?" vroeg ik, „wat heeft Hij gedaan, dat gij zoo ongunstig over Hem spreekt? Ik heb alles in Zijne handen overgegeven, en ik

geloof, dat Hij volkomen betrouwenswaardig is. Wat hebt gij tegen Hem in te brengen?"

„Waarlijk, Mijnheer, ik heb niets tegen Hem in te brengen, en ik schaam mij, dat ik op die wijze heb gesproken, want ik geloof, dat de Heere JEZUS alle vertrouwen waardig is. Dat was het niet, wat ik bedoelde. Maar *mag* ik op Hem vertrouwen om mij te verlossen en zalig te maken?"

„Natuurlijk moogt gij dit, want u wordt dit door het Evangelie bevolen, daar er geschreven staat: „„Geloof in den Heere JEZUS CHRISTUS en gij zult zalig worden."" Tegen het niet gelooven wordt gij gewaarschuwd door de woorden: „Die niet zal geloofd hebben, die zal verdoemd worden.""

„Ik mag dus op CHRISTUS vertrouwen, maar belooft Hij allen zalig te maken, die op Hem betrouwen?"

„Voorzeker. Ik heb u reeds op de belofte des Evangelies gewezen. Er staat ook geschreven: „„Het zal zijn, dat een iegelijk, die den Naam des Heeren zal aanroepen, zalig zal worden."" Indien JEZUS u niet zalig maakt nadat gij op Hem hebt betrouwd, dan zult gij de eerste zijn, dien Hij heeft uitgeworpen."

„O, Mijnheer, ik zie het nu in! Waarom heb ik het niet vroeger reeds ingezien? Ik vertrouw op JEZUS, en Hij maakt mij zalig. Het heeft mij wel der moeite geloond, dat ik de reis van Vlissingen hierheen gedaan heb."

Ik bad met hem, en hij ging heen, sidderende van blijdschap.

Eene dame kwam na den dienst in den Tabernacle tot mij, en verzocht mij voor haar te bidden. Zij was reeds vroeger bij mij geweest om mij over hare ziel te spreken, en zoo zeide ik nu tot haar: „Ik heb u duidelijk den weg des heils voorgesteld, n.l. dat gij u in CHRISTUS' handen moet overgeven, steunende op Zijn zoenoffer. Hebt gij dit gedaan?" „Neen", antwoordde zij, en verzocht mij nogmaals voor haar te bidden. „Dat zal ik zeker niet doen," zeide ik. Zij keek mij verbaasd aan, en vroeg wederom: „Wilt gij niet voor mij bidden?" „Neen," antwoordde ik, „er is niets waarom ik voor u kan bidden. Ik heb u den weg der zaligheid zoo eenvoudig voorgesteld, dat gij, zoo gij er niet in wilt wandelen, verloren zult gaan; maar indien gij thans op CHRISTUS vertrouwt, dan zult gij behouden worden. Meer heb ik u niet te zeggen; maar in den Naam van God, stel u leven of dood voor oogen." Nog bleef zij aanhouden: „Ach, bid toch voor mij!" „Neen," antwoordde ik, „zoudt gij willen, dat ik aan God vroeg om Zijn Evangelie zoo te vervormen, dat gij als eene uitzondering binnenkomt? Ik zie niet in, waarom Hij dit doen zou. Zijn plan der verlossing is het eenige, dat ooit gebaat heeft of baten zal, en zoo gij er niet op wilt vertrouwen, dan zal ik God om niets vragen, want ik zie niet wat men nog meer van Hem kan begeeren. Ik stel u duidelijk deze vraag voor: „Wilt gij in den Heere JEZUS CHRISTUS gelooven?"" Ik was voorzeker eenigszins verrast, toen de zuster heel bedaard zeide: „Indien dit zoo is, dan zal de zaligheid tot mij komen door het geloof, ik geloof ook werkelijk wat de Schrift zegt betreffende CHRISTUS; en ik ben er mij nu ook van bewust, dat ik mij aan Hem kan

toevertrouwen, omdat Hij God is, en Hij een welbehaaglijk offer geofferd heeft voor mijne zonde; en ik geef mij nu gansch en al aan Hem over, en ik gevoel hoe er nu reeds vrede komt in mijne ziel. Ik heb op Hem betrouwd, en ik ben verzekerd, dat ik verlost en behouden ben;" en terstond daarop zeide zij tot mij: „Goeden avond, Dominee, er zijn anderen, die wachten om u te spreken," en, als eene verstandige vrouw, die zij was, ging zij heen. Later heeft zij mij menigmaal gezegd, hoe blijde zij was, dat ik geweigerd had met haar te bidden, en haar alzoo tot beslissing had gebracht om op Christus te betrouwen, en aldus de verzekerdheid te ontvangen van hare verlossing.

Er is een groot verschil in de wijze, waarop de bekeerden hun nieuw leven aanvangen. Ik heb wel eens gedacht, dat, zoo iemand in de eerste drie maanden na zijne bekeering geen goed Christen wordt, hij het waarschijnlijk nooit worden zal. Ik heb menschen gezien, die hunne loopbaan als Christen op zeer zwakke, armelijke wijze zijn aangevangen. Ik hoop, dat zij wezenlijk verlost en behouden waren, maar zij begonnen met twijfel en vreeze, en zoo bleven zij voortgaan totdat zij in den hemel waren. „Ach, Dominee," zeide eens iemand tot mij, „òf de heele wereld is veranderd, òf ik ben het, want ik ben nu bang voor de menschen, in wie ik mij vroeger verlustigd heb. De dingen, die mij eens blijde maakten, maken mij nu ongelukkig, en die ik vroeger zoo somber en treurig vond, maken nu mijne hoogste vreugde uit." Ik ben altijd blijde, als onze vrienden zeer beslist bekeerd worden, want, hoewel ik niets zal zeggen tegen hen, die langzaam en trapsgewijze tot Christus komen, is hunne ervaring toch wel wat nevelachtig. Zij zijn voorzeker even veilig en wel behouden als de anderen; maar zij missen later zeer veel blijdschap en vertroosting, en soms zijn personen, die snel en gereedelijk tot bekeering kwamen, en geen zeer diep besef hadden van zonde, lichter geneigd om met het kwaad te spelen dan anderen, die een helderder inzicht hadden in het ontzettende hunner overtreding. Sommigen beginnen den Heere te dienen op vrekkige wijze; zij geven Hem niet hun geheele hart; of zij beginnen koel en koud, en zullen hun leven lang nooit de warmte van den ijver gevoelen. Ik ben blijde als een pas bekeerde heel warm en vurig is; ik zie hem gaarne al te ijverig — zoo dit mogelijk is; — want, als hij dan wat bekoelt, dan zal hij, zoo hij in het eerst al te warm was, nu juist de rechte temperatuur hebben; maar als hij bij het begin reeds koud is, wat zal hij dan later zijn? Er zijn geene arbeiders voor den Meester, die zoo nuttig zijn, als zij, die Hem jong beginnen te dienen. Soms bekeert God de menschen, als zij tot den middelbaren leeftijd zijn gekomen, of zelfs nog in hoogen ouderdom, en Hij gebruikt hen nog in Zijn dienst; maar toch durf ik verklaren, dat de Kerkgeschiedenis aantoont, dat *zij* de nuttigste dienstknechten van Christus zijn geweest, die reeds vroeg tot Hem getrokken waren, en van hunne jeugd af aan voor het Evangelie van Christus hebben getuigd. Er zijn oude lieden, die jaren lang belijders van den godsdienst zijn geweest, maar zoo goed als niets voor Christus gedaan hebben, en dezen vind ik zeer moeielijk tot iets op te wekken.

Als ik hen al eens onder het zadel krijg, dan blijken zij zeer weerstrevend te zijn, gelijk een paard, dat nooit goed getemd is; maar als ik hen tem terwijl zij nog veulens zijn, dan raken zij gewoon aan het werk; het wordt hun eene verlustiging, en zij zouden niet gelukkig zijn, zoo zij niet iets voor den Heere Jezus te doen hadden. Ik weet nog goed, hoe er op mij gesmaald werd, en hoeveel berisping en bestraffing ik had aan te hooren van sommigen, die zichzelven voor zeer wijs en verstandig hielden, omdat ik reeds op zestienjarigen leeftijd was begonnen te prediken. Men gaf mij den raad om te Jericho te blijven, totdat mijn baard gegroeid zou zijn, en nog velerlei andere raad werd mij gegeven; maar ik heb er nooit berouw van gehad, dat ik reeds als jongeling gepreekt heb; en als ik mijn tijd opnieuw kon beginnen, zou ik hetzelfde doen wat ik toen gedaan heb.

Het was mij een genot de ernstige pogingen te zien van vele leden mijner Kerk om zondaren naar den Tabernacle te brengen, ten einde het Evangelie te hooren. Twee van onze broederen, beiden werklieden, — een hunner was een zeer vermaard hardlooper, die menigen prijs in wedstrijden om hardloopen gewonnen had — hebben de gewoonte, om, gelijk zij het uitdrukken, in koppels op de jacht der zielen te gaan. Hunne gewone wijze van arbeiden is, dat op Zondagmorgen de een langs de ééne zijde der straat gaat, en zijn vriend langs de andere zijde in die deelen van Londen, waar op Zondag het drukst gekocht en verkocht wordt. Eens op een morgen gaf een hunner een traktaatje aan iemand, juist op het oogenblik, dat de ander de straat overstak om hem over iets te spreken. Toen de tweede vriend den man ontmoette, die het traktaatje ontvangen had, hoorde hij hem zeggen, met een vloek: „Waartoe dient het mij dit traktaatje te geven? Binnen een uur zal ik in de hel zijn!" Toen hij bij zijn medearbeider was gekomen, zeide hij tot hem: „Hebt gij gehoord wat die man daar zeide?" „Neen," antwoordde hij, „ik heb er niet op gelet; wat zeide hij?" „Hij scheen zeer opgewonden, en sprak van binnen het uur in de hel te zijn; hij is òf krankzinnig, òf van plan zelfmoord te begaan." „Denkt gij dat? Dan zullen wij hem nagaan." Zij volgden hem; en de tweede zeide tot den man, toen hij hem bereikte: „Wat zeidet gij, toen gij dit traktaatje aannaamt?" „Dat gaat u niet aan," antwoordde hij, „bemoei u met uwe eigene zaken." „O," was het antwoord, „maar het *zijn* mijne zaken, want, als ik goed gehoord heb, dan zeidet gij, dat gij binnen het uur in de hel zoudt zijn." „Dat heb ik ook gezegd; deze wereld is erger dan de hel, en binnen het uur zal ik er uit zijn." „Dat zult gij niet," zeide onze vriend, „want ik ben van plan bij u te blijven, en ik zal u geen uur verlaten, waar gij ook gaat."

Toen bezweek de ongelukkige, en de Godvreezende mannen namen hem mede naar een koffiehuis en gaven hem een stevig ontbijt. Na dezen maaltijd gevoelde de man zich minder geneigd tot zelfmoord. Onze vrienden wisten, dat de kostelijkste Evangeliepreek waarschijnlijk geen goed zou doen aan iemand, die half verhongerd is. Hij had in drie dagen niets gegeten en had den geheelen nacht op straat rondgeloopen. Daarom besloten onze broeders wijselijk om eerst zijn hongerig lichaam te voeden,

en daarna brachten zij hem naar den Tabernacle. Toen de dienst voorbij was, zag hun arme patiënt er wat meer hoopvol uit, en de zielenartsen vonden het het best om de dosis van vaste spijze te herhalen. Zij namen hem mede naar een huis, waar zij gewoon waren hun middagmaal te gebruiken, en hij deelde hun maaltijd. In den namiddag ging hij naar een der Bijbelklassen, en des avonds brachten zij hem weder naar den Tabernacle; en het behaagde God het hart van den armen man aan te raken en hem tot de kennis van den Zaligmaker te brengen. Toen werd hij spraakzaam. Het bleek, dat hij vier of vijf maanden te voren zijne vrouw had verlaten en een leven van verkwisting, zonde en armoede had geleid. Hij gaf den naam en het adres op van zijne vrouw, in het Noorden van Engeland; er werd haar bericht gezonden; men gaf hem reisgeld om naar huis te gaan; en na zijne terugkomst kwam een brief van de vrouw, die zeide, dat zij lid was eener Wesleyaansche gemeente, dat zij lang voor haar man had gebeden, die uiterst slecht en verdorven was, en eindelijk was weggeloopen. Toen dacht zij, dat het nu geheel met hem gedaan was; maar God had voornemens der liefde met hem, en nu was hij met haar aan des Heeren tafel aangezeten. Zij wist niet wat te zeggen, haar hart was vol van dank aan God en aan de lieve vrienden, die het middel waren geweest om haar man tot den Zaligmaker te brengen.

Op een ander maal kwam een man om zich bij de Kerk te voegen; en, naar onze gewoonte, werd hem gevraagd hoe hij bekeerd was geworden, en daarop vertelde hij ons het volgende: „Ik was van beroep vrachtrijder, en het is nooit bij mij opgekomen om naar eene kerk te gaan, en ik geloof niet, dat ooit iemand een woord over God of Christus tot mij gesproken heeft tot een zekeren dag, toen ik over London Bridge reed, en een man plotseling achter op mijne kar sprong. Ik nam mijne zweep om hem weg te jagen, maar hij zeide: „„Wacht een beetje, kameraad, ik heb eene boodschap voor u."" Dit was iets vreemds voor mij en ik vroeg: „„Wat is het?"" „„Ik zal het u zeggen, maar daarbij kan ik evengoed vooraan gaan zitten."" Zoo zat hij dan naast mij, en ik vroeg hem: „„Wat is uwe boodschap?"" „„Het is eene boodschap van God aan uwe ziel."" Ik vloekte tegen hem; maar dat maakte geen verschil voor hem. „„Gij zijt juist de man, dien ik zocht,"" zeide hij. „„Ik wist, dat gij een vloeker zijt, want dat heeft het eerst mijne aandacht op u gevestigd, en ik ben er zeker van, dat mijne boodschap voor u is."" „„Welnu, wat hebt gij mij dan te zeggen?"" zeide ik, „„maak het kort."" Hij heeft het kort gemaakt, en heel duidelijk ook. Hij zeide mij, wat er van mijne ziel zou worden, indien ik als een vloeker zou sterven, en hij sprak mij van de toekomende wereld. Toen zeide hij mij, dat er een Zaligmaker was voor zondaren en dat ik, zoo ik op Hem betrouwde, zalig zou worden. Eer hij van mij wegging liet hij mij beloven, dat ik u zou gaan hooren, Dominee. Ik heb het beloofd, en daar ik er mij altijd op beroemd heb mijn woord te houden, kwam ik u hooren, hoewel het mij erg speet, dat ik het beloofd had. Nooit te voren ben ik op een Zondagmorgen zoo vroeg opgestaan; en toen de man mij aan het hek zag, bracht

hij mij naar binnen en gaf mij zijne plaats, en bleef zelf onder den geheelen dienst staan, wat ik heel vriendelijk van hem vond. Na de preek vroeg hij mij: „„„Beviel het u?"'" „„„Neen,"'" antwoordde ik, „„„ik geef niet om die soort van dingen, ik geloof niet in den godsdienst."'" „„„O, maar gij zult er wel in gaan gelooven,"'" zeide de man, en aan de deur namen wij afscheid van elkander, en ik hoopte hem nooit weer te zullen zien.

Ik heb hem ook in geene weken gezien; maar toen ik eens door de Blackfriars Road ging, zag ik hem aankomen. Ik sloop den eersten den besten hoek om, en begon beenen te maken, ten einde hem te ontloopen; maar weldra hoorde ik, dat iemand mij naliep, en hij haalde mij in en zeide: „„„Wel, kameraad, hoe gaat het?"'" „„„Heel goed."'" „„„Zijt gij nu wat beter?"'" vroeg hij. Ik gaf hem geen antwoord, en toen zeide hij mij, dat hij vast geloofde, dat ik eenmaal een Christen zou worden, en dat hij van plan was mij niet met rust te laten, eer het zoo ver gekomen was. Ik geloof, dat hij met mij naar mijn huis wilde gaan, doch, daar mijne vrouw en ik veel van drank hielden, hadden wij slechts weinig huisraad, en zoo had ik niet graag, dat hij in huis kwam en zag hoe ellendig het er was. Om dus van hem af te komen, stelde ik hem voor op den volgenden Zondag weer Ds. Spurgeon te gaan hooren. Ik hield mijne belofte, en nu ben ik zoo gelukkig van te zeggen, dat ik niemand meer noodig heb om mij over te halen om naar den Tabernacle te gaan. Ik ben nu zes maanden hier geweest, ik heb den Heiland gevonden, en ik heb nog vier andere mannen medegebracht om het Evangelie te hooren."

Na de blijdschap over bepaalde bekeeringen geloof ik, dat de verlossing van hen, die lang in geestelijke duisternis hebben verwijld, mij de innigste vreugde gegeven heeft. Velen van Gods kinderen worden gekweld door twijfel of zij wel deel hebben aan Christus, of zij lijden onder diepe gedruktheid van geest, waaruit de Heere alleen hen kan opheffen. Ik heb bij sommigen van deze beproefden en bekommerden al de beloften van den Bijbel aangevoerd, die ik mij kon herinneren. Ik heb hen gewezen op den Persoon van Christus, en Zijne daaruit voortvloeiende kracht; op het lijden van Christus, en Zijne daaruit voortkomende macht om van zonde te reinigen; maar zeer dikwijls werd mij dit antwoord gegeven: „Als God toesluit, wie kan dan verlossen?" en zeer dikwijls heb ik moeten gevoelen, dat *ik*, als Leeraar, de vurige pijlen van den booze voor andere menschen niet kon uitblusschen, en dat ik voor anderen, ja en ook niet voor mijzelven, het zwaard des vijands in stukken kon breken. Toch ben ik zeer gelukkig geweest, als de Heere mij in staat heeft gesteld om het middel te zijn om gedrukte, ja zelfs om wanhopige zielen te vertroosten en te bemoedigen. Toen ik eens van den kansel kwam, ontmoette ik een medebroeder in de Evangeliebediening, en hij zeide: „Dominee, ik kan u thans geene bijzonderheden mededeelen; maar morgen zal ik u schrijven, mijne vrouw is tot ruimte gekomen." Later schreef hij om mij te zeggen, hoe zij in wanhoop was geweest, en welke smart zij heeft geleden, en welk eene droefheid hem dit is geweest; maar terwijl ik predikte over de woorden: „Werpt dan uwe vrijmoedigheid niet weg, welke eene groote

vergelding des loons heeft", is zij van hare banden bevrijd geworden. O, hoe heb ik God geloofd en gedankt, en gedacht, dat ik wel dag en nacht zou willen prediken, zoo ik slechts wederom het middel mocht wezen voor zulk een zegen!

Ik herinner mij ook een voortreffelijk man, die zeer geliefd was in zijn gezin en hooggeacht door zijne naburen, en die twintig jaren lang in volslagen duisternis heeft verkeerd. Hij kwam niet meer in het huis van God, omdat het, zooals hij zeide, toch nergens toe diende; en schoon hij altijd bereid was voor elk goed werk hulp te verleenen, ging hij toch altijd om met de overtuiging, dat hij persoonlijk part noch deel had in de zaak, en ook nooit kon hebben. Hoe meer men met hem over de dingen Gods sprak, hoe erger het met hem werd; zelfs het gebed scheen nog dieper gedruktheid bij hem teweeg te brengen. Nu heeft God het zoo bestuurd, dat ik geroepen werd om in zijne buurt het Woord te prediken. Hij werd overgehaald om mede op te gaan, en, door den zegen des Heiligen Geestes op de leerrede, mocht hij tot blijde vrijheid komen. Na twintig jaren van zielsbenauwdheid en onrust, eindigde hij zijn vermoeiend zwerven aan den voet van het kruis, tot verwondering zijner naburen, tot blijdschap van zijn gezin en tot eer van God. Ook werd de vrede zijns gemoeds niet verstoord, want, totdat de Heere hem tot de eeuwige zalige ruste in deed gaan, bleef hij een krachtig geloovige, die „vertrouwde en niet vreesde."

Het merkwaardigste voorbeeld misschien van de opheffing eener ziel uit diepe neerslachtigheid werd door Ds. Spurgeon op de volgende wijze medegedeeld op een Maandagavond-bidstond in den Tabernacle, als een voorbeeld tevens van de persoonlijke toebereiding, die een zielenwinner te ondergaan heeft, eer de Heere hem voor anderen gebruikt:

„Eenige jaren geleden verkeerde ik in een toestand van groote gedruktheid van geest. Ik had allerlei kwellende ondervindingen gehad; ik was ook onwel, en de moed ontzonk mij. Ik was genoodzaakt uit de diepten tot God te roepen. Even voordat ik naar Mentone ging om er wat rust te genieten, leed ik zeer in het lichaam, maar veel meer nog naar de ziel, want mijn geest was in mij overstelpt. Onder dezen druk predikte ik over de woorden: „„Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?"" Ik kon toen uit de diepte mijner eigene ervaring over die woorden prediken; en ik hoop waarlijk, dat geen mijner ambtsbroederen ooit zoo diep in de beteekenis dezer hartbrekende woorden is binnengedrongen. Ik gevoelde in mijne mate ten volle hoe afgrijselijk de toestand is van eene ziel, die door God verlaten is. Nu was dat eene allesbehalve begeerenswaardige ervaring. Ik sidder op de bloote gedachte van ooit weder door deze duisternis der ziel heen te moeten gaan, en ik bid God, dat ik nooit weer dat lijden zal hebben te verduren, tenzij dan dat er een zelfde gevolg uit moet voortkomen.

Na den dienst op dien avond kwam een man in de consistoriekamer, die zoo nabij waanzin was als hij kon zijn zonder in een krankzinnigengesticht te worden opgesloten. Zijne oogen waren wild, en hij zeide, dat hij tot volslagen wanhoop zou gekomen zijn, indien hij die leerrede niet had

gehoord, die hem deed gevoelen, dat er nog een mensch leefde, die zijne gewaarwordingen begreep, en zijne ervaring kon beschrijven. Ik sprak met hem en trachtte hem te bemoedigen, en ik vroeg hem om Maandagavond weer te komen, want dat ik dan meer tijd zou hebben om met hem te spreken. Ik zag den broeder weder, en ik zeide hem, dat ik geloofde, dat er hoop voor hem was, en dat het mij verblijdde, dat het woord zoo voor zijn toestand geschikt scheen geweest te zijn. Schijnbaar wees hij de vertroosting af, die ik hem voorhield, en toch had ik de overtuiging, dat de kostelijke waarheid, die hij had gehoord, hare werking deed in zijn gemoed, en dat de storm in zijne ziel wel spoedig tot bedaren zou worden gebracht.

En hoor nu het vervolg. Gisteravond had ik gepredikt over de woorden: „„De Almachtige, die mijner ziel bitterheid heeft aangedaan"", en na den dienst kwam diezelfde broeder binnen, die mij ook vijf jaren te voren had bezocht. Zijn uitzicht was thans zoo verschillend als de middag van den middernacht, of als het leven van den dood. „Ik ben verheugd u te zien," zeide ik tot hem, „want ik heb dikwijls aan u gedacht, en was zeer verlangend te weten of gij tot volkomen vrede gekomen zijt." Ik zeide u, dat ik toen naar Mentone was vertrokken, en dat ook mijn patiënt naar buiten was gegaan, zoodat wij elkander in geene vijf jaren hadden weergezien. Op mijne vragen antwoordde de broeder nu: „Ja, gij zeidet, dat er hoop voor mij bestond, en gij zult zeker verblijd zijn te hooren, dat ik van dien dag af tot nu toe in het licht heb gewandeld. Alles is nu anders in mij geworden." Mijne Vrienden, zoodra ik mijn armen, wanhopenden patiënt voor de eerste maal had gezien, heb ik God gedankt, dat de schrikkelijke ervaring, waardoor ik heen was gegaan, mij had toebereid om met hem te sympathiseeren en hem te leiden; maar toen ik hem gisteravond zoo volkomen hersteld zag, vloeide mijn hart over van dank aan God voor mijne droevige, sombere gewaarwordingen in dien tijd. Ik zou wel honderdmaal naar de diepten willen gaan om een neergebogen geest op te kunnen richten: het is mij goed verdrukt te zijn geweest, opdat ik wete met den moede een woord ter rechter tijd te spreken."

Vele merkwaardige voorbeelden van zegen op Ds. Spurgeon's leerredenen zijn hem nooit zelven ter oore gekomen. Het volgend liefelijk getuigenis werd aan mevrouw Spurgeon een jaar na zijn overlijden gezonden:

„Meer dan negen en dertig jaren geleden," zeide de briefschrijver, „toen hij een jonge man was van negentien jaar, en ik een kind van tien jaar, hoorde ik eene onvergetelijke preek van hem, die als een echo was op aarde van het „nieuwe lied" in den hemel. Ik was toen in groote benauwdheid der ziel, en ik beschouwde mij als een afkeerige, een afvallige, voor wien geen hoop meer was, toen hij in ons kerkje kwam en die heerlijke preek hield. De tekst was: „En zij zongen een nieuw lied." Levendig alsof het gisteren pas gebeurd was, kan ik mij dat gedeelte van den dienst voor den geest brengen, en den hemelschen glimlach, die zijn jeugdig gelaat verhelderde, toen hij, naar onze bank heenziende, mij, als het ware, scheen uit te kiezen om het woord tot mij te richten toen hij zeide: „„Hebt

gij den grondtoon van dit nieuwe lied al geleerd? Ik zal u toefluisteren wat het is, het is JEZUS! JEZUS alleen."" En toen bleven deze liefelijke klokketonen van vrije genade en stervende liefde in mijne ooren weerklinken, totdat mijn hart opgeheven werd tot blijdschap en vreugde, en volle verzekerdheid, die mij onder al de afwisselende ervaringen van geestelijk leven gedurende al die negen en dertig jaren nooit geheel hebben verlaten. Van dien dag af tot aan de ure, toen hij deze wereld verliet om naar het Vaderland hier Boven te gaan, is het mij eene vreugde geweest om met de innigste sympathie en liefde zijn schoon en verwonderlijk leven na te gaan, te weenen over zijne smarten, mij te verblijden in zijne blijdschap, en voor hem te bidden in al de beproevingen, die hij met zulke CHRISTUS gelijkvormige zachtmoedigheid en geduld heeft gedragen. Niemand heeft meer reden dan ik om uit den grond des harten te zeggen: „„Gode zij dank voor Ds. SPURGEON!"" Na het Woord Gods is de wekelijksche Leerrede mijne spijs en drank, elke preek schijnt nog kostelijker dan de vorige. Ik heb er zoovelen van verspreid als ik maar kon, en een er van, getiteld „„CHRISTUS' Hospitaal"" [1]), is zulk een keurig juweel, dat ik haar wel aan elken mensch op aarde zou willen geven.

Ik heb dikwijls gewenscht uwen geliefden echtgenoot dit alles mede te deelen; maar nu, in deze voor u zoo donkere dagen, gevoel ik, dat ik het *u* zeggen moet. Mogen „„de vertroostingen Gods"" in overvloedige mate uw deel zijn!"

Ds. E. A. TYDEMAN, een van „onze eigene mannen" [2]), verhaalt volgenderwijze hoe eene leerrede van Ds. SPURGEON het middel is geweest om iemand voor zelfmoord te bewaren, die jaren lang onder groote gedruktheid van geest heeft geleden: „Eenige jaren geleden ontmoette ik in een dorp aan de Zuidkust een eenigszins bejaard man, die mij het volgend verhaal deed van de eenige maal, dat hij onzen geliefden President had gehoord. „„Het was in het jaar 1861,"" zeide hij, „„ik was in groote zielsbenauwdheid: Mijne zaak ging failliet, er was verdriet en moeite in mijn gezin, en, het ergste van alles, ik had mij door mijne beproevingen van God laten afleiden. Van mijne kindsheid af had ik de middelen der genade gebruikt; maar langzamerhand was ik „afgezakt", en toen nu deze uitwendige beproevingen en moeielijkheden kwamen, was het mij alsof de Heere mij uit Zijne tegenwoordigheid had weggedreven, en Zijn Heiligen Geest van mij had genomen, zoodat ik met Israëls eersten koning zeide: „God is van mij geweken, en antwoordt mij niet meer." Mijne echtgenoote, eene godvruchtige vrouw, deed haar best om mij uit mijne neerslachtigheid op te heffen; maar vruchteloos, en ik verviel van kwaad tot erger, het huis van God en de gemeenschap met Zijn volk mijdende, totdat ik alle hoop verloren scheen te hebben, en schier ook de begeerte naar de kennis van de wegen des Heeren. Toen scheen het mij, alsof ik den booze hoorde

---

[1]) Deze leerrede is ook in het Hollandsch vertaald; zij komt voor als N°. 52 in den 5den jaargang van „SPURGEON'S Leerredenen", uitgave BREMER te Amsterdam.

[2]) Zoo noemde Ds. SPURGEON gaarne de predikanten, evangelisten en zendelingen, die uit het Pastor's College zijn voortgekomen.

zeggen: „Zegen God, en sterf." Ja, wat bleef er mij ook anders over? Als ik toch verloren moest gaan, waarom dan maar niet dadelijk mijn lot ondergaan? Ik ging naar het strand, — want ik woonde niet ver van de zee — maar de gedachte, dat mijn lijk waarschijnlijk aangespoeld zou worden naar de plaats, waar ik zoo wel bekend was, weerhield mij.

Toen kwam de inblazing: Waarom zou ik niet naar Londen gaan, waar niemand mij kent, en dáár een einde maken aan mijn leven? Zoo ging ik dan naar huis, — het was op een Zaterdag, en het werk der week was afgedaan, — ik maakte mij klaar voor de reis, en aan mijne vrouw zeggende, dat ik Maandag terug zou komen, nam ik den trein naar Londen. Dien ganschen avond liep ik in de uiterste ellende en wanhoop op straat, en toen het geheel donker was, ging ik naar den kant der rivier; maar bij ieder geschikt plekje stond iemand, die mij scheen gade te slaan, en zoo gaf ik voor dien avond het idee maar op. Ik vernachtte ergens in de buurt van Kennington Lane, en wilde mijn voornemen op Zondag ten uitvoer brengen, wanneer de werven eenzamer zouden zijn. Het duurde lang eer ik kon slapen, en ik stond den volgenden morgen laat op. Na mijn ontbijt genuttigd te hebben, ging ik uit, en vroeg den weg naar London Bridge, richtte mijne schreden derwaarts, terwijl de last op mijn hart al zwaarder werd, maar zonder in het minst te wankelen in mijn besluit om een einde te maken aan mijn ellendig leven. Mistroostig voortloopende, kwam ik ergens, waar eene groote menigte volks stond te wachten voor een groot gebouw, dat ik den vorigen avond voorbij gegaan moet zijn zonder het te bemerken. Op mijne navraag bevond ik, dat dit gebouw „SPURGEON's Tabernacle" was, zooals de man het noemde, die mijne vraag beantwoordde. Nauwelijks wetende wat ik deed, voegde ik mij bij de lieden, die op de trappen van de stoep stonden te wachten, en toen de deuren opengingen, bevond ik mij voortgedrongen door de menigte, totdat ik binnen kwam. Iedere zitplaats scheen ingenomen; maar eindelijk gelukte het mij eene plaats op de bovenste galerij te vinden.

Er heerschte plotseling groote stilte, toen de Leeraar op het platform naar voren trad en zeide: „Laat ons bidden", maar het gebed trof mij niet, want hij was blijkbaar met God op den berg, en ik was in de diepte der vertwijfeling. Na het gebed werd een Psalm gezongen, maar, hoewel allen rondom mij zongen, kon ik niet met hen instemmen, en ik bleef onder het lezen van het hoofdstuk uit den Bijbel, het bidden en zingen, dat er op volgde, in denzelfden toestand, want mijn hart was nog onbewogen, behalve dat ik tot nog dieper duisternis was verzonken. Toen kwam de tekst, Psalm XXXV : 3, en al zou ik honderd jaar oud worden zal ik nooit de gewaarwording vergeten, die mij beving, toen Ds. SPURGEON deze woorden las: „Zeg tot mijne ziel: Ik ben uw Heil," en toen naar de balustrade tredende, zag hij *mij* aan en zeide: „Zeg tot *mijne* ziel: Ik ben *uw* Heil," en indien ooit Gods stem op aarde door menschelijke ooren gehoord werd, dan was zij dien morgen door mijne ooren gehoord. Voor de eerste maal na zoo vele weken van spanning en angst en vertwijfeling, scheen er een straal van hoop in mijne ziel, en ik zat neder en dronk de boodschap in, gelijk een dorstige pelgrim in

eene woestijn te Elim zou drinken. Naarmate de preek voortging, en verschillende toestanden van zielestrijd werden geschetst, beefde ik van aandoening, totdat ik niet langer kon blijven zitten. Het was gelukkig voor mij, dat ik niet vóór iemand stond, want gedurende het overige van den dienst bleef ik staan, met mijne oogen strak op den prediker gevestigd, en wellicht wel met open mond; en toen de prediker eens opzag naar mij, en sprak van iemand „staande ver weg op de galerij" [1]), was het mij alsof ik luid uit moest roepen. Lang vóór het slot der leerrede was mijn zakdoek al nat van tranen, maar het waren tranen van blijdschap; en toen het einde kwam, ging ik regelrecht naar de deur, zeggende tot die vóór mij waren: „Laat mij naar buiten, of ik zal iemand omver moeten loopen!" „Zijt gij van uwe zinnen?" vroeg iemand. „Neen, Goddank, neen, niet buiten mijne zinnen, maar voor het eerst sedert langen tijd weer tot mijne zinnen gekomen"; en zoo kwam ik op straat, en uren lang, alles en iedereen rondom mij vergetende, heb ik op en neder geloopen, met mijn hart vol lof en dank; en van toen af tot nu toe heb ik nooit de verzekerdheid verloren, dat God mijn Heil is.""""

Een ander van „onze eigene mannen", Ds. W. E. Rice, verhaalt de volgende merkwaardige bekeering, die hem medegedeeld was door een Congregational predikant in Australië: „Eenige jaren geleden deed een vader, die in eene provinciestad woonde, zijn zoon in de leer bij een zilversmid in Londen. Een tijd lang scheen alles goed te gaan, maar eens ontving hij een brief om hem te berichten, dat de jongeling zijn meester had bestolen. Met een bedroefd hart spoedde hij zich naar Londen, om te bevinden, dat het maar al te waar was. Het contract werd te niet gedaan, en de knaap verliet met schande zijne betrekking. Terwijl nu vader en zoon door de straten van de City gingen, liep de jongeling plotseling weg en was uit het gezicht verdwenen. Vruchteloos werd door de politie naar hem gezocht, en de arme man moest alleen naar huis gaan om de treurige tijding aan zijne vrouw mede te deelen.

Jaren gingen voorbij, en van den verloren zoon werd niets gehoord. Op een Zondagavond bleven de ouders thuis uit de kerk, en terwijl zij stil bijeen zaten om Gods Woord te lezen, gevoelden zij zich op buitengewone wijze gedrongen om voor hun zoon te bidden. Zij knielden te zamen neder en smeekten God, dat hij staande gehouden mocht worden in zijne zondige loopbaan en naar het ouderlijk huis teruggebracht. Kort daarop kwam de dienstmaagd terug van de kerk, en haar heer vroeg haar naar de preek, die zij had gehoord. „„„O, Mijnheer!""" zeide zij, „„„ik heb geen woord van de preek gehoord; ik kon niets anders doen dan voor den jongenheer Harry bidden.""

Op dien avond gingen eenige mannen voorbij den Metropolitan Tabernacle op weg om te gaan inbreken bij een zekeren zilversmid in Londen,

[1]) In de gedrukte Leerrede over dien tekst luidt deze uitdrukking: „„Hoewel gij daar staat ver weg op de galerij, zoo zegt gij toch: „„Ach, dat is mijn gemoedsgesteldheid, die hier wordt geschetst.""

toen een van hen tot een ander zeide: „„„Harry, ga eens de stoep op en zie hoe laat het is.”” Hij deed het, opende de deur en stond daar in het gangpad. Ds. Spurgeon predikte over den moordenaar aan het kruis, en naar Harry schijnende heen te wijzen, zeide hij met die heldere, doordringende stem, die ons zoo wel bekend is: „„„Mocht hedenavond een dief hier zijn, Jezus Christus kan hem behouden.”” De pijl trof het doel. Harry ging terug naar zijn zolderkamertje om te bidden, en eer er eene week voorbij was, werd er aan de deur van het ouderlijk huis geklopt. De vader opende en stond tegenover zijn lang verloren zoon, en toen volgde de oude geschiedenis van den terugkeer van den verloren zoon: tranen, schuldbelijdenis, vergeving, welkom, wederaanneming, blijdschap.”

De heer Cheyne Brady deed volgenderwijs mededeeling van het middel, door God gebruikt om een man tot overtuiging van zonde en bekeering te brengen, die te voren een zeer losbandig leven had geleid: „Na eenige jaren, doorgebracht in den dienst der zonde, zette hij er zijn hart op om van woning te veranderen. Men wees hem op een geschikt huis; hij ging naar den eigenaar en vroeg om den sleutel. De huisbaas bood aan hem te vergezellen en hem het huis te wijzen; maar hij sloeg het af, zeggende, dat hij liever alleen ging. Na de benedenverdieping bekeken te hebben, ging hij naar boven en klom naar de vliering. Binnenkomende, zag hij, dat er iets op de vensterruiten gekrabbeld was, en dichterbij komende om het te lezen, rustte zijn blik op deze, met een diamant geschreven woorden:

„„„Schik u, om uwen God te ontmoeten!””

Hij wankelde, en voor het eerst van zijn leven sidderde hij voor zijn Maker. De Geest Gods was hem daar tegengekomen. Hij stond als aan den grond genageld, en in de benauwdheid zijner ziel riep hij: „„„Heere, ontferm U mijner! Heere, behoud mij!”” Eindelijk ging hij het huis uit, maar die plechtige, ernstige boodschap volgde hem: „„„Schik u, om uwen God te ontmoeten.”” Hij verloor al zijn genot in de vossenjacht en werd diep terneergeslagen en ongelukkig. Hij trachtte de ernstige gedachten te verdringen onder zijne booze metgezellen, maar die woorden van waarschuwing bleven hem immer in de ooren klinken.

Verscheidene dagen gingen voorbij, toen zijn oog viel op eene advertentie, dat Ds. Spurgeon dien avond zou prediken in een dorp op zestien mijlen afstands. „„„Ik zal dien man eens gaan hooren””, zeide hij bij zichzelven. Hij liet zijn paard voorkomen en reed zestien mijlen om te luisteren naar iets, dat zijn gewond hart wellicht verlichting zou schenken. De tekst was: „„„Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven,”” en in den loop zijner rede deed Ds. Spurgeon een zeer ernstig beroep op de consciëntie, dat door den Heiligen Geest gezegend werd aan den in zijn geweten getroffen zondaar, die te eigener plaats en stond in den Heere Jezus geloofde, en als een nieuwe mensch in Christus Jezus het kerkje verliet.”

Ds. D. A. Doudney verhaalt eene merkwaardige gebeurtenis, die hem door Ds. Spurgeon was medegedeeld: „Hij vertelde mij, dat vele jaren

geleden een goed gekleed man met een trotsch en verwaand voorkomen bij hem in de consistoriekamer kwam om te zeggen, dat hij zich bij de gemeente van den Tabernacle wenschte aan te sluiten. „„Ik ben voornemens"", zeide hij, „„om zeven duizend pond sterling te schenken voor een werk of eene inrichting, die met uwe gemeente in betrekking staat, of waarin gij belang stelt, maar het is op voorwaarde, dat gij mij toelaat als lid der gemeente."" Ds. SPURGEON zeide hem, dat hij hem niet als lid kon aannemen, tenzij hij de overtuiging had, dat hij bekeerd was, en hij deed hem daarop eenige hartontdekkende vragen, waarop de man zeer onbevredigende antwoorden gaf, zoodat Ds. SPURGEON zeide, dat hij hem tot zijn groot leedwezen niet kon aannemen, zoolang hij zich in dezen zielstoestand bevond. De man was verbaasd. „„Hoe!"" riep hij, „„wilt gij zeggen, dat gij mij met mijne zeven duizend pond niet wilt aannemen, — zeven duizend pond?!"" „„Neen"", zeide Ds. SPURGEON, „„al boodt gij mij zevenmaal zeven duizend pond aan."" De man ging woedend heen.

Ds. SPURGEON zeide mij, dat er juist op dit oogenblik zeer groote behoefte was aan geld in verband met den arbeid der Kerk, en dat zeven duizend pond sterling eene zeer welkome gave geweest zou zijn; maar hij had de stellige overtuiging, dat zijn bezoeker zich in geen goeden zielstoestand bevond, en dat hij daarom geene vrijheid vond in zijne consciëntie om hem aan te nemen. Kort daarna werd de man toegelaten in eene gemeente, welker Leeraar minder gewetensbezwaren had; maar eenige jaren later kwam dezelfde persoon bij Ds. SPURGEON in de consistoriekamer, en toen was het hem terstond aan te zien, dat hij grootelijks veranderd was. Geene verwaandheid blonk toen in zijne oogen, maar wel diepe ootmoed. Hij maakte geen gewag van eene gave van zeven duizend pond, of van eenigerlei gave; maar na aan Ds. SPURGEON gevraagd te hebben of hij zich zijner herinnerde, en dat hij hem had afgewezen, zeide hij, dat hij reden had om God van ganscher harte te danken voor de wijze, waarop toen met hem gehandeld was, omdat dit het middel was voor hem om tot zichzelven in te keeren en zijn toestand voor God te onderzoeken, zijne vele tekortkomingen in te zien; en dit had ten gevolge, dat hij zich nu kon verblijden, omdat hij een nieuw schepsel was geworden in CHRISTUS JEZUS. Door enkele vragen en antwoorden werd deze verklaring bevestigd, en toen had Ds. SPURGEON het genoegen om hem gaarne en gewillig aan te nemen. Gedurende eenige jaren was hij een nuttig lid der Kerk van den Tabernacle, waarin hij in vrede en het volle geloof des Evangelies ontsliep."

ZEVEN-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

„Westwood".

Men heeft ons dikwijls aangeraden om Nightingale Lane te verlaten en naar hooger gelegen grond te gaan, ten einde een weinig aan den nevel en mist, die schier altijd over onze rookerige stad hangen, te ontkomen, en door de leiding van Gods Voorzienigheid zijn wij ook in staat gesteld om dit te doen, zoodat wij ons nu op de zuidelijke hoogten bevinden. Wij hebben die plaats niet gezocht, maar zij kwam ons op merkwaardige wijze in handen, en wij waren gehouden om haar aan te nemen. Wij hebben het vertrek verlaten, dat ons zoolang tot studeerkamer heeft gediend, en den heerlijken tuin, waarin wij plachten te wandelen en te peinzen. Niet zonder leedwezen hebben wij ons nestje uit onze oude geliefde woning naar den Heuvel van Beulah overgebracht.

Welk een type van ons heengaan uit deze wereld is het verlaten van een huis, waarin wij jaren lang hebben geleefd! De gedachten hebben zich in ons hart vermenigvuldigd, toen wij de plaats vaarwel zeiden, waarin wij meer dan twintig jaren hebben gewoond.

C. H. S., *in „Spurgeon's geïllustreerde almanak" voor 1881.*

Ds. Spurgeon heeft, met betrekking tot de verhuizing van „Helensburgh House" naar „Westwood", dikwijls gezegd: „Ik heb dit niet zelf bedacht of beschikt; de Heere heeft eenvoudig eene spade onder mij gestoken en mij naar Norwood overgeplant." Die verandering is aldus tot stand gekomen. In het jaar 1880 ontstond eene groote moeielijkheid en veel last uit iets, dat bedoeld was om blijdschap en hulpe te geven. Mevrouw Tyson, die gedurende langen tijd de inrichtingen van den Tabernacle met milde gaven had ondersteund, had bij uiterste wilsbeschikking het grootste deel van haar vermogen aan het Pastor's College en het Weeshuis vermaakt, slechts belast met de uitkeering van een jaargeld aan verschillende personen, die van hare weldadigheid afhankelijk waren geweest. De vriendelijke erflaatster had Ds. Spurgeon en een predikant van de Engelsche Kerk benoemd tot executeurs, met de verklaring, dat zij dit gedaan had, opdat er geen twijfel zou bestaan omtrent de ten-uitvoer-legging van hare bedoeling; ongelukkig waren in het legaat zoowel hare onroerende als roerende goederen begrepen, waardoor het onder de wet viel van de doode hand. De geheele zaak was nog op velerlei andere wijs zoozeer gecompliceerd, dat de executeurs verplicht waren om met de Besturen van het College en het

Weeshuis een in der minne gevoerd proces te beginnen, ten einde eene gezaghebbende beslissing te verkrijgen over punten, waaromtrent men in het onzekere was. Dit veroorzaakte eene groote vermeerdering van arbeid voor den Leeraar, waardoor hij genoodzaakt was dikwijls een reisje te doen naar „White Lodge", Biggin Hill, Upper Norwood, waar mevrouw Tyson had gewoond.

Nadat de executeurs eens een hunner periodieke bezoeken hadden afgelegd, stelde Ds. Spurgeon voor, om, eer zij naar huis gingen, naar de voorzijde van het Kristallen Paleis te rijden. Langs Beulah Hill gaande, voorbij het hek van een huis, dat later aan Ds. Spurgeon zoo gemeenzaam bekend zou worden, zag hij, dat dit huis en de bijbehoorende grond te koop stond. Hij had lang de behoefte gevoeld aan eene woning, die hooger gelegen was, en in eene stillere omgeving dan de voormaals zoo landelijke Nightingale Lane geworden was, en hij had in verschillende richtingen naar zulk eene woning geïnformeerd; maar tot nu toe had hij van geen huis gehoord, dat dicht genoeg bij den Tabernacle stond, en te gelijk op genoegzamen afstand van den rook en den mist van Londen. Aan het Paleis gekomen, begon de terugreis, en weldra was het rijtuig bij het hek, waar hij het bord met „te koop" had gezien. Ds. Spurgeon liet den koetsier stilhouden en verzocht zijn secretaris eens te gaan zien wat er precies op het bord stond. Het bleek, dat men eene kaart moest hebben om de plaats te zien; maar na aan het huis er om gevraagd te hebben, werd aan Ds. Spurgeon terstond vergunning gegeven om alles te zien wat hij wenschte, en toen is hij voor de eerste maal door dat hek gereden, en heeft hij zijne toekomstige woning aanschouwd.

Zoodra hij „Westwood" in het gezicht kreeg, riep hij: „O, maar die plaats is te deftig voor mij!" en na eene vluchtige bezichtiging ging hij heen, zonder in het minst te denken, dat hij er de eigenaar van worden zou. Zoo volkomen gaf hij elk denkbeeld op van daar te wonen, dat hij niet eens iemand naar de veiling zond, maar eenige dagen later ontving hij een briefje, om hem te zeggen, dat de taxatieprijs niet was verkregen, en te vragen of hij een bod wilde doen. Toen kwam hetgeen Ds. Spurgeon altijd beschouwd heeft als de leiding der voorzienigheid Gods in deze zaak. Op dienzelfden dag kwam de bouwer, dien hij altijd gebruikte voor al het werk, dat er aan „Helensburgh House" te doen was, om te vragen of hij dit huis ook wenschte te verkoopen, want dat in dit geval een der buren het wenschte te koopen voor zijn schoonzoon, die van buitenslands terugkeerde. Toen sprak Ds. Spurgeon van het huis, dat hij in Norwood had gezien, en voegde er bij: „Als ik voor mijn huis een eenigszins gelijken prijs kon krijgen als dien ik voor het andere zou moeten betalen, dan zou ik wel gaarne den ruil willen doen." Er werd beraadslaagd omtrent den prijs, die gevraagd moest worden, er werd eene som genoemd en aan den buurman medegedeeld, die terstond zeide: „Ik zou er niet aan denken om aan Ds. Spurgeon minder te bieden, want ik ben overtuigd, dat hij een redelijken prijs zou noemen; ik zal u een deposito geven om den koop te sluiten." De bouwer kwam weldra terug met de boodschap en het orderbriefje; maar Ds. Spurgeon zeide: „Ik moet wachten om te zien

of ik „Westwood” kan koopen, of ik zal geen huis en geen thuis hebben.” Hij reed weder naar Beulah Hill, bevond, dat hij zonder moeielijkheid het verschil kon vinden in den prijs tusschen de twee plaatsen, en binnen weinige uren was — naar hij altijd geloofde — door Gods bestier het oude huis verkocht en het nieuwe gekocht.

De nieuwe bewoners van „Helensburgh House” wenschten eene blijvende herinnering te hebben aan de bewoning van het huis door den vorigen eigenaar. Ds. Spurgeon voldeed aan hun verzoek en schreef de volgende regelen, die hij liet graveeren en onder het groote geschilderde venster aan het einde der studeerkamer plaatsen:

Vaarwel, geliefd vertrek, ik laat u aan een vriend;
Bij hem en zijn gezin moog' steeds Gods vrede wonen,
Een Englenschaar bescherm' dit huis, waarin de Heer
Zijn vriend'lijkheid ook mij zoo dikwerf wilde toonen.

In Augustus had de verhuizing plaats, en in het volgende nummer van *Het Zwaard en de Truffel* schreef de redacteur: „Eenvoudig als eene verandering van woonplaats moge zijn, heeft zij toch allerlei verhalen in de wereld gebracht, onder meer, dat „„*Ds. Spurgeon's gemeente hem een huis heeft geschonken*””. Mijne zeer edelmoedige vrienden zouden mij alles geven wat noodig is; daar ik echter slechts het eene huis behoefde te verkoopen om een ander te koopen, zou het niet met mijn gevoelen gestrookt hebben om opnieuw een geschenk van de gemeente aan te nemen. Daar komt nog bij, dat dit geheel en al mijne eigene zaken zijn, waarover ik, zonder deze praatjes, zeker niet gesproken zou hebben.”

Hoewel Ds. Spurgeon van „Westwood” gezegd had, dat het veel te groot en prachtig voor hem was, heeft het hem toch zeer geërgerd, dat een Amerikaansch bezoeker een grof-overdreven verhaal in de wereld heeft gebracht van „deszelfs park en weilanden, en meren, en stroomen, en standbeelden, en stallen,” die verondersteld werden te wedijveren met die van de Koningin te Windsor! Het zou moeielijk zijn het „park” te vinden, want de geheele plaats bedraagt nog geen negen morgen lands, waarvan drie gepacht zijn — en de talrijke „meren en stroomen”, die de vindingrijke Doctor in de Godgeleerdheid zich verbeeld heeft te zien, waren alle besloten in het zeer bescheiden waterbekken, waarover heen men van het huis het fraaiste uitzicht had.

Ds. Spurgeon hoopte, dat zijn verhuizen naar Westwood ten gevolge zou hebben, dat zijne gezondheid er beter zou wezen dan te Clapham; hij koesterde zelfs het denkbeeld, dat die verandering zulk een weldadigen invloed op hem zou hebben, dat hij des winters niet naar Mentone zou behoeven te gaan. Maar op het overwerken stond in het nieuwe huis dezelfde boete als in het oude. Voor een tijd scheen de hydropathische aanwending van het mineraalwater der Beulah Hill verlichting te geven, maar weldra bleef zij zonder uitwerking, en op zijne eigenaardige wijze zeide de Leeraar, dat hij besloten was om naar den hemel te gaan zooals de Israëlieten over de Jordaan gingen, nl. droogvoets. De vriendelijke

betrekking met de hydropathische inrichting bleef echter voortduren, want aan haar eigenaar werd vergund om eene buis te leggen van zijn huis naar de bron in Ds. SPURGEON's tuin, zoodat de gasten, die dit mineraalwater verlangden te drinken, er genoeg van konden krijgen. Het prospectus, dat in den tijd, toen „Westwood" te koop stond, was uitgegeven, bevatte eene zeer uitvoerige beschrijving van het water en zijne geneeskrachtige waarde in vergelijking met het water uit andere bronnen in Engeland en op het Vasteland; maar Ds. SPURGEON heeft er zich nooit veel om bekommerd, hoewel hij het nu en dan zelf dronk en aan anderen de gelegenheid gaf om zijn voorbeeld te volgen.

Buiten en behalve voor het familieleven werd „Westwood" nooit zoo ten volle geutiliseerd als wanneer professoren en studenten van het Pastor's College daar bijeenkwamen om een langen en genotrijken dag door te brengen met hun President [1]). De rozentuin was de gewone plaats van bijeenkomst, en dáár werd, nadat eenige ververschingen waren gebruikt, eene korte godsdienstoefening gehouden, gevolgd door de kennismaking met nieuwe studenten. Ieders naam, of iets omtrent zijn vorig beroep of bedrijf, leverde de stof voor het vernuft en het gezond verstand, waardoor Ds. SPURGEON alles, wat hij deed, verheerlijkte en vervroolijkte, en de nieuwelingen werden gewaarschuwd om de feestelijkheden van dien openingsdag niet te beschouwen als een voorbeeld van hetgeen hun studentenleven aan het College zijn zou, want dat er hard gewerkt moest worden, ten einde alle mogelijke nut en voordeel te trekken uit den tijd hunner toebereiding voor het Leeraarsambt.

Als de broeders zich dan verspreidden voor hunne verschillende vormen van vermaak en ontspanning, waren er altijd eenigen bij, die het Puriteinsche kolfspel verkozen, terwijl de President en de Professoren in het zomerhuisje, dat over het grasperk uitzag, hen gadesloegen en te gelijk allerlei zaken bespraken, waarover zij hem wenschten te raadplegen. Zoo werd bij ééne gelegenheid een broeder van zijn spel weggeroepen om de opdracht te ontvangen van naar de Falkland-eilanden te gaan; een ander werd opgeroepen om zich naar het zendingsveld te begeven, terwijl wederom aan anderen de eer te beurt viel om de eene of andere vervallen gemeente in een Engelsch dorp te gaan verlevendigen, of eene nieuwe gemeente te vormen in eene dichtbevolkte wijk van Londen, of van eene provinciestad.

Op het platte dak van den ronden toren geniet men van een zeer ver uitzicht, en in vroeger dagen hebben velen der studenten verlof gevraagd en verkregen, om dáár hun oog over het landschap te laten weiden. In zeer bijzonder gunstige omstandigheden van de atmosfeer kan men er zelfs het Kasteel van Windsor ontdekken.

De trap, waarlangs men naar het grasperk afdaalt, vormde een geschikt vereenigingspunt voor de avondbijeenkomst, hoewel de broeders soms rondom het zomerhuis gegroepeerd waren. Ver weg over de Thornton Heide weerklonk het krachtig geluid, als het koor van tachtig tot honderd

---

[1]) **Deze liefelijke gewoonte werd door mevrouw C. H. SPURGEON jaarlijks voortgezet.**

mannenstemmen de liefelijke liederen Zions zongen, waarvan de koorzang van het College: „Halleluja voor het Kruis!" altijd deel uitmaakte. De woorden, door den President gesproken op deze bijeenkomsten, worden met dankbaarheid in de herinnering bewaard van broeders, die thans in verschillende deelen der wereld voor den Heere arbeiden.

In den loop van den dag werden gezellige bijeenkomsten gehouden onder den „Vraag-eik", die dezen naam verkreeg, omdat Ds. Spurgeon onder zijne wijd uitgespreide takken zich door de studenten vragen liet stellen over wat zij wilden, en ze zonder een oogenblik aarzelens beantwoordde, en in zijne antwoorden dikwijls het verhaal laschte van treffende voorvallen uit zijne eigene ervaring, zooals die, welke in Deel III bladz. 154 en verv. medegedeeld zijn.

Het meer zal waarschijnlijk niet worden vergeten door sommige broeders van het Pastor's College, die thans reeds predikanten zijn. Bij het eerste bezoek der studenten op „Westwood" zeide de President hun, dat zij gaan konden waar zij wilden, en de geheele plaats konden bezichtigen. Het duurde niet lang voordat eenigen van hen ontdekten, dat er eene boot was op het meer, en weinige minuten later lag de boot met allen, die er in waren, in de modder!

Gelukkig was het koetsiershuisje dichtbij en dit werd nu eene toevlucht voor de schipbreukelingen, aan wie de sympathetische diensten van hunne medebroederen werden bewezen, terwijl hunne kleeren weer in behoorlijken toestand werden gebracht en zij zelven tijdelijk gekleed werden met kleedingstukken van Ds. Spurgeon en van den koetsier. Daar de studenten niet zoo gezet waren als de eerste, en niet zoo lang waren als de laatste, gevoelden zij zich niet zeer op hun gemak in hun geleend gewaad, maar later op den dag verschenen zij in hunne eigene kleeren, en toen maakte Ds. Spurgeon een practisch gebruik van het avontuur door hen te vermanen om zich verre te houden van de modderige wateren van den twijfel, en zich niet van het *terra firma* af te wagen, tenzij zij zeker waren van de betrouwbaarheid hunner bark en de bekwaamheid van den roeier.

Behalve de studenten van het Pastor's College werden ook andere bezoekers van tijd tot tijd welkom geheeten op „Westwood." Eens heeft een gezelschap van Amerikaansche vrienden, die op den Zondag de godsdienstoefening in den Tabernacle hadden bijgewoond, aan den heer Thomas Cook, van Leicester, door wien zij „persoonlijk door Londen" geleid zouden worden, gevraagd, om verlof voor hen te verkrijgen den prediker in zijn eigen huis te mogen begroeten. Het verzoek werd gereedelijk toegestaan, en één hunner, Dr. J. G. Walker, schreef, na Ds. Spurgeon's overlijden, een uitvoerig en interessant verhaal van hunne ontvangst. Het volgende uittreksel zal een goed denkbeeld geven van den indruk, dien de bezoekers van „over de zee" op dien dag ontvingen, evenals ook vele anderen, die den geliefden Leeraar op verschillende tijden in zijn eigen huis en hof gezien hebben:

„Het open hek doorgaande, kwamen wij door eene korte, doch zeer lommerrijke oprijlaan aan het huis, thans en voor altijd bekend onder

Ds. en Mevrouw Spurgeon tijdens hun Zilveren Bruiloft.

den naam van „„Westwood"". Ds. SPURGEON bevindt zich reeds aan het portier van het rijtuig vóór wij nog uitgestapt zijn, en geeft ons zulk een hartelijk welkom, dat wij ons terstond tehuis gevoelen. Wij blijven eenige oogenblikken in gesprek in den rozentuin; en dan geleidt onze gastheer ons opgewekt, schoon wel eenigszins met moeizamen tred, langs een slingerpad, beschaduwd door overhangende boomen rondom het huis, over eene kleine rustieke brug en langs den oever van een meer in miniatuur; daarna over eene glooiende opene vlakte, van welker top het huis zijne zonnige blikken nederwaarts werpt, en van waar men in de verte een schilderachtig Engelsch landschap ontwaart, dat terstond het „Liefelijke Land Beulah" voor den geest roept.

Bij iederen voetstap gevoelen wij ons hoe langer hoe meer aangetrokken tot den man zelven, terwijl hij met ongekunstelde eenvoudigheid, en levendige, onderhoudende gesprekken de oogenblikken maar al te snel deed voorbijgaan. De herinnering aan die blikken in het maatschappelijk en huiselijk leven van den grooten prediker leidt er mij toe om enkele van de indrukken aan te duiden, die mij het liefelijkst zijn bijgebleven. Ik was inzonderheid getroffen door zijne liefde voor de natuur. Hij leefde in liefdevolle bekendheid met zijne schoone omgeving. Hij scheen op het innigst vertrouwd met elk blad, iedere plant en bloem, en ongetwijfeld verklaart dit in groote mate het natuurlijke in zijne spraak en zijne bewegingen, zoowel op den kansel als elders. Gelijk de bladeren, de planten en de bloemen was het hem lief te zijn wat God hem gemaakt had.

„„Kom in mijn schilderijenkabinet,"" zeide hij, „„en laat mij u eenige schilderijen toonen, die God zelf geschilderd heeft.'"" En wederom bevonden wij ons aan den ingang van den rozentuin, waar onze aandacht gevestigd werd op eenige openingen, die in het dicht gebladerte gemaakt waren. Ons in de juiste positie plaatsende voor deze opene ruimten, noodigde hij ons er door heen te zien; en toen wij het deden, staarden wij op natuurlijke schilderijen, die des te schooner waren, omdat zij ons, zoowel als den eigenaar van het schilderijenkabinet, in staat stelden om „„door de natuur heen te zien op den God der natuur.'"" In alles, wat hij zeide, in geheel zijne wijze van zich uit te drukken was schijn noch schaduw van gemaaktheid. De wijze van handelen en spreken van den man in zijn bijzonder en openbaar leven toont de vurigheid en oprechtheid van eene ziel, die God kent en lief heeft, en met haren Zaligmaker leeft en gemeenschap oefent."

Een bezoeker op „Westwood", die voorgaf van de Vereenigde Staten te zijn gekomen, werd door Ds. SPURGEON met veel hartelijkheid ontvangen, omdat hij zich had aangemeld als „Kapitein BEECHER", de zoon van HENRY WARD BEECHER [1]). Hij werd overal door den tuin geleid, en op alle aantrekkelijkheden opmerkzaam gemaakt, en hij van zijn kant wist heel goed de rol vol te houden, die hij op zich had genomen. Even vóór zijn vertrek zeide hij: „O, Mijnheer SPURGEON, neem mij niet kwalijk, dat ik u zulk een verzoek doe, maar zoudt gij een orderbriefje voor mij

---

[1]) Een zeer bekend Amerikaansch predikant, broeder van HARRIET BEECHER STOWE, de schrijfster van „De Negerhut".

willen wisselen? Ik heb er ongelukkig mede gewacht, totdat de Bank gesloten was, en nu ben ik van avond juist om wat geld verlegen." Terstond was de achterdocht van den Leeraar opgewekt, en met vergeeflijke strengheid zeide hij: „Mij dunkt, dat gij mij zulk een verzoek niet doen moest. Als gij werkelijk een zoon zijt van Ds. BEECHER, dan moet gij door den Amerikaanschen consul, of door een vriend uw briefje gewisseld kunnen krijgen, zonder er mede aan te komen bij iemand, die u volkomen vreemd is;" en, teleurgesteld in zijne poging, ging de jonge man heen. Eenige dagen later werd een heer vermoord in een spoorwegrijtuig bij Brighton, en toen het portret van den misdadiger, LEFROY, in de nieuwsbladen verscheen, herkende Ds. SPURGEON terstond de gelaatstrekken van zijn bezoeker, hoewel hij zich nooit diens vreemd bezoek op „Westwood" kon verklaren.

Eén plaats, waar de bezoekers altijd heen geleid werden, was de varentuin, en onder de vele schatten, waarop hunne aandacht gevestigd werd, werd de moedervaren nooit vergeten, en velen hunner ontvingen van den geliefden eigenaar, als eene levende herinnering aan hun bezoek, een jonge varen, die uit de moedervaren was gegroeid. Op een der bidstonden in den Tabernacle sprak Ds. SPURGEON van de moedervaren en spoorde zijne hoorders aan om in geestelijken zin te zijn, wat zij in natuurlijken zin is, en, door Gods genade, het middel te worden om zichzelven voort te planten in hunne bekeerlingen, in wie, door de krachtige werking des Heiligen Geestes, dezelfde omkeering zou gewrocht worden als in hen zelven heeft plaats gehad.

Voor eene wijle werden ook bijen op „Westwood" gehouden, en met zeer groote belangstelling sloeg Ds. SPURGEON ze gade als hij eens eenige oogenblikken vrij had, of als er bezoekers waren, die hem hare verschillende bewegingen en werkzaamheden konden uitleggen. De toenmalige lector in de natuurlijke historie aan het Pastor's College was Professor FRANK CHESHIRE, een groote autoriteit op het gebied van bijen en bijenteelt, en het was hem een genot om zijne uitgebreide kennis van dat onderwerp ter beschikking van den geliefden President te stellen. Eens bracht hij eene Ligurische koningin mede, die hij zich verschaft had om de waardij van des Leeraars bedrijvige bijen te verhoogen, en hij was zeer verheugd te zien, hoe snel hare majesteit tehuis scheen te zijn onder hare Engelsche onderdanen.

Na eenigen tijd bemerkte Ds. SPURGEON, dat de kleine schepseltjes zóó ver moesten vliegen om honing te verzamelen, dat zij gansch uitgeput waren van vermoeienis als zij weer bij de korven kwamen, of wel reeds uitgeput ter aarde vielen, eer zij nog haar tehuis hadden bereikt. Het was ook zeer moeielijk om ze des winters in het leven te behouden, en zoo heeft hij er zich dan met leedwezen van ontdaan. Hij had echter nog eene ervaring van deze bijen, die hij nooit heeft vergeten. Op een stillen zomeravond stond hij naar ze te kijken, toen opeens honderden er van op hem aanvlogen, op zijne kleeren gingen zitten en over hem heenkropen. Hij

snelde naar boven, ontdeed zich van al zijne kleeren en wierp ze zoo spoedig mogelijk uit het venster der slaapkamer, en tot zijne groote verwondering was hij door geene enkele bij gestoken.

Op een Maandagmorgen, niet lang na de verhuizing naar „Westwood", was het geheele huisgezin in ontsteltenis gebracht, wijl er des nachts was ingebroken. Op Zondagavond was een dienst gehouden in de studeerkamer, en een klein venster was opengedaan om wat lucht binnen te laten. Bij het sluiten van het huis voor den nacht werd dit venster vergeten, en zoo was het voor een dief betrekkelijk gemakkelijk om binnen te komen. Zijne moeite was niet zeer beloond, en het voornaamste van hetgeen hij gestolen had, heeft bijna tot zijne gevangenneming geleid. De heer John B. Gough had eens een kostbaren wandelstok aan Ds. Spurgeon ten geschenke gegeven; deze stok was onder den buit van den inbreker, en na het goud, waarmede hij versierd was, er afgenomen en uit zijn fatsoen gehamerd te hebben, bood hij dit ten verkoop aan in een pandjeshuis in de Borough. Men kon in het kostbare metaal echter nog den naam C. H. Spurgeon lezen, en zoo werd een bediende naar de politie gezonden. Vóórdat deze verscheen, had de man reeds het hazenpad gekozen, en hij werd naderhand niet meer gezien.

Verdrietig als dit voorval was, heeft Ds. Spurgeon toch altijd gezegd, dat hij er meer bij gewonnen dan verloren had. Voor het bedrag, dat hij voor het gedeukte goud ontving, kocht hij eenige boeken, die hem veel nuttiger waren en van veel meer waardij dan de mooie stok hem zijn kon. Daarbij begrepen nu ook de regenten van het Weeshuis, dat hij, als Penningmeester der verschillende inrichtingen, dikwijls geld en documenten van waarde onder zijne berusting had, en daarom eene brandkast moest hebben, om een en ander veilig in te kunnen bewaren, en zoo gaven zij er hem dan een ten geschenke. De inbreker had in de studeerkamer verscheidene aangestoken lucifers geworpen, en de losse papieren in verschillende deelen van het vertrek waren in brand geraakt, zoodat er licht een algemeene brand uit had kunnen ontstaan, indien de Heere in Zijne genade die ramp niet had afgewend. Dankbaarheid voor deze ontkoming aan groot gevaar werd gevolgd door de herinnering, dat het huis, sedert de overdracht van den vorigen eigenaar op den tegenwoordigen, niet verzekerd was, zoodat, in geval van brand, het verlies zeer ernstig zou zijn geweest. Dat verzuim werd spoedig hersteld, en door middel van electrische schellen en andere schikkingen werd er — voor zooveel het van den mensch afhing — voor veiligheid in de toekomst gezorgd.

Het bericht van de inbraak werd met veel overdrijving in verschillende nieuwsbladen opgenomen, en het was wellicht een gevolg van deze publiciteit, dat Ds. Spurgeon een brief ontving, die den indruk moest geven van door den dief te zijn geschreven, en hij droeg ook zoo vele kenmerken van echtheid, dat men werkelijk geloofde, dat hij van den man zelven afkomstig was. Onder andere zeide hij niet geweten te hebben, dat het de „Spurgeon van het Weeshuis" was, die daar woonde, want *dezen* zou hij niet hebben willen bestelen, en daarbij stelde hij de

zeer doelmatige vraag: „Waarom sluit gij uwe vensters niet, en waarom houdt gij geen hond?" Van dien tijd dateert de intrede in „Westwood" van „Punch" — het puckhondje, waarvan zijn meester getuigde, dat hij meer wist dan ooit een hond behoort te weten!

Op een Donderdagavond heeft Ds. Spurgeon zijn vriend uit het hondengeslacht ter sprake gebracht in zijne preek, en uit zijn vechtgragen aard eene nuttige leering getrokken: „Ik geloof predikers gehoord te hebben, die mij toeschenen eene leerstelling op den voorgrond te brengen met het eenige doel om er over te strijden. Ik heb een hond, die een kleedje heeft om op te slapen. Als ik nu 's avonds thuis kom, dan komt hij met dit kleedje naar mij toe en schudt het heen en weer, — niet omdat hij zoo bijzonder veel geeft om zijn kleedje, maar omdat hij weet, dat ik zal zeggen: „„Ik wil het hebben"", en dan blaft hij tegen mij, hetgeen in zijne taal beteekent: „„Gij krijgt het niet."" Er zijn menschen, die evenzoo doen met de leerstellingen der genade. Mij dunkt, ik zie hen aankomen met de leer der uitverkiezing, alleen maar opdat de een of andere Arminiaansche broeder er over zal twisten met hen, en zij dan tegen hem kunnen blaffen. Handelt zoo niet, Geliefden."

In vele van zijne brieven uit Mentone maakt Ds. Spurgeon melding van zijn hond; enkele zinsneden zullen aantoonen hoeveel hij hield van het verstandige dier: „Ik zou wel eens willen weten of „Punchie" aan zijn baas denkt. Toen wij van het station hier naar toe reden, kwam een hondje, dat op echte Punchie-manier tegen de paarden blafte, en mij aan mijn ouden vriend deed denken. De groeten van Punchie hebben mij veel pleizier gedaan. Arme hond! Aai hem eens voor mij, en geef hem eens wat lekkers voor mij.... Ik droomde van „Punch"; ik hoop, dat de arme hond beter is.... Vriendelijke groeten aan allen, „Punch" incluis. Hoe gaat het met hem? Ik ben blij, dat zijn leven verlengd is, en hoop, dat hij tot aan mijne terugkomst zal blijven leven. Mogen zijne smarten hem ten zegen zijn doordat zij zijn humeur verzachten!.... Zeg aan „Punchie", dat de Baas komt!"

„Punchie", van zijn kant, was zeer gehecht aan zijn meester, behalve wanneer Ds. Spurgeon een aanval van jicht had, want dan wilde hij niet naar den armen lijder heengaan. In tijden van smart was „Punchie's" zoon, „Gyp", de trouwe vriend. Hij was niet zoo verstandig als zijn vader, ja, hij werd dikwijls een dom dier genoemd, en zijn meester heeft zijne dwaasheid om tegen den donder te blaffen, eens als eene zeer treffende illustratie gebruikt. Die paragraaf kan tot een geschikt slot dienen van dit hoofdstuk, want zij toont hoe Ds. Spurgeon ook de kleinste voorvallen uit het dagelijksch leven tot den dienst zijns Meesters wist te gebruiken.

Bij die gelegenheid schreef hij: „De eerste maal, dat ons jong hondje den donder hoorde, werd hij er door verschrikt. Hij sprong op, keek toornig rond, en begon toen te blaffen tegen den verstoorder zijner rust. Toen de volgende slag kwam, werd hij woedend, en vloog de kamer rond, trachtende den indringer in stukken te scheuren, die hem aldus durfde tarten. Het was een vreemd tooneel. Het keffen van een hond tegen den donder! Arm, dwaas schepsel, dat zich inbeeldt, dat zijn geblaf den

donder zou doen zwijgen, of den storm zou verschrikken! Waar geleek het op? Zijne navolgers zijn niet ver te zoeken. In dit bijzonder tijdsgewricht zijn er mannen onder ons, die een bepaald hondschen aard hebben, en huilen tegen hun Maker. Zij trachten den Almachtige uit het bestaan weg te blaffen, de stemme Zijns Evangelies te doen verstommen, en Hem te doen weten, dat hunne rust niet verstoord mag worden door Zijne waarschuwingen. Wij behoeven in geene bijzonderheden te treden; de schepsels laten zich genoeg hooren, want zij zijn er zeer bijzonder op gesteld, dat er notitie van hen worde genomen, zelfs in onvriendelijken vorm. Laat hen geworden. Zij zijn erbarmelijk om aan te zien. Wij zouden kunnen lachen om hen, als wij ons niet nog veel meer gedrongen voelden tot weenen. In dit kluchtspel zijn de elementen van een treurspel verscholen. Heden tarten zij hun Maker, morgen kunnen zij verpletterd nederliggen onder Zijn rechtmatigen toorn. Hoe dit zij, nooit moet het bij ons opkomen hen te vreezen; hun grootste rumoer is toch niets anders dan het geschreeuw der dwaasheid; hunne boosaardigheid is onmachtig, hunne woede slechts schuim. „Die in den hemel woont zal lachen, de Heere zal hen bespotten.""

ACHT-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Eene typische Arbeidsweek.

Predikende in den Tabernacle over den tekst: „JEZUS dan, vermoeid zijnde van de reize, zat alzoo neder nevens de fontein", zeide Ds. SPURGEON: „Het schijnt wel eenigszins vreemd, maar het is opmerkelijk, dat onze Heere meer vermoeid scheen te zijn dan Zijne discipelen, want zij waren in de stad gegaan om spijze te koopen; ik denk, dat Hij met hen gegaan zou zijn, indien Hij niet meer vermoeid ware geweest dan zij. Hij was uitgeput en afgemat, en terwijl zij nu naar Sichar gingen om levensmiddelen te koopen, zat Hij neder bij de fontein. Ik denk, dat dit waarschijnlijk de reden hiervan was: er was bij Hem vermoeidheid van geest zoowel als van lichaam, en als deze twee samengaan, dan voorwaar *is* de mensch moede. Ik weet, dat er menschen zijn, die zich verbeelden, dat het niet veel arbeids is om voor anderen te denken en te zorgen, om te onderwijzen en te prediken. Mijn waarde Broeder, ik kan u verzekeren, dat gij veel langer kunt arbeiden met uwen arm dan met uw brein, en ik spreek bij ondervinding als ik zeg, dat zorgvuldig denken en eene vurige begeerte om goed te doen zeer afmattend zijn voor het lichaamsgestel. En als dan op tweeërlei wijze iemands leven in aanspraak wordt genomen, — door afmatting van het lichaam en vermoeienis van den geest — dan zult gij zien, dat zoo iemand het eerst afgewerkt is.

Maar hoewel Hij vermoeid is, heeft mijn Heere eindelijk de persoon gezien, op wie Hij wachtte, en naar wie Hij uitzag. Daar komt zij, en nu schijnt Zijn hart sneller te kloppen, Zijn oog is schitterender dan gewoonlijk, Hij is niet half zoo moede meer als Hij geweest is. Gij kunt den vermoeiden, uitgeputten jager wel eens plotseling krachtig zien worden, als hij op de klip de gems gewaarwordt, die hij is komen zoeken; of den visscher, die doodmoede bij de rivier staat met zijn hengel in de hand, en op het punt om naar huis te gaan, ten einde het voedsel te gebruiken, waaraan hij reeds zoo lang behoefte heeft gevoeld. Maar eindelijk begint de zalm aan zijne lijn te trekken, en zie nu eens hoe sterk de visscher wordt! Hij zal nog een uur aan den arbeid blijven, en vraagt niet meer naar spijs of drank. Zijn geheele wezen is in dit visschen. Zoo was het met mijn gezegenden Meester. Die vrouw kwam, en nu was CHRISTUS „„er geheel bij"", zooals wij zeggen. Hij was gereed om het rechte woord te spreken, — een woord ter rechter tijd met den moede — een woord van vermaning, of van vertroosting, of van noodiging, en op dit oogenblik is Hij „„er geheel bij."" Toen ik hedenavond hier stond om voor u te spreken, dacht ik: „„Ik kom gedurig tot den Tabernacle om

tot deze groote menigte het woord te richten"", en er was iets, dat tot mij scheen te zeggen: „„Gij behoordet blijde te zijn met zulk eene gelegenheid."" „„Ja,"" dacht ik, „„ik *ben* blijde, en ik zal zoo goed mogelijk CHRISTUS voor hen prediken, zoo lang mijne tong zich nog bewegen kan, want het is een heerlijk voorrecht om tot de menschen te mogen spreken van mijns Meesters vergevende liefde."" Maar ach! zoo Hij hier lichamelijk tegenwoordig ware, Hij zou het zooveel beter doen dan iemand onzer het kan, want Zijn hart is zooveel meer vol van liefde dan het onze!"

Vele menschen hebben zich afgevraagd hoe het mogelijk was voor Ds. SPURGEON om al het werk te doen, dat hij met zoo goeden uitslag gedaan heeft. Hij had in verschillende afdeelingen van zijn veelomvattenden arbeid goede en bekwame helpers, en hij was altijd bereid om hun al den lof te geven, die hun toekwam. Maar met al de hulp, waarop hij kon rekenen, bleef er voor den hoofdarbeider toch eene zeer groote hoeveelheid werks, dat hij door niemand anders kon laten verrichten. Hij had een buitengewoon talent van organisatie, en hij kon iets te doen vinden, dat geschikt was voor de zeer verschillende gaven en bekwaamheden van vele en velerlei personen, en terwijl hij hen allen bezighield, was hij zelf zoo vlug en voortvarend in al zijn arbeid, dat hij alleen waarschijnlijk zooveel deed als al de anderen te zamen.

De volgende beschrijving van eene typische arbeidsweek zal ten minste iets doen zien van de wijze, waarop de geliefde Leeraar een groot deel van zijn tijd doorbracht, en ook sommige van zijne methoden aanduiden ten opzichte van de zware verantwoordelijkheid, die op hem rustte. In een bedrijvig, veelomvattend leven als het zijne kon nooit eene week geheel gelijk wezen aan eene andere week, ja zelfs kon het werk van twee dagen niet eens gelijk zijn; maar de bijzonderheden, hier vermeld, zullen alles geven, wat noodig is om zich een tamelijk goede voorstelling van eene week arbeids voor hem te vormen.

De week moest bestaan uit zeven dagen, want in vele opzichten was de rustdag voor den geliefden prediker de drukste van alle, en hoewel hij zijn best deed om voor zichzelven een Sabbat op Woensdag te krijgen, heeft toch het immer toenemende, en niet altijd redelijke of billijke verzoek om nu hier, dan daar, het geheele land door, predikdiensten waar te nemen, dikwijls inbreuk gemaakt op de korte wijle van ontspanning, waarop hij zoo ten volle recht had, en die zijne gezondheid ook gebiedend noodzakelijk maakte. Hij was wellicht des te meer bereid om eene lange vacantie te nemen in den winter, omdat hij gedurende al de overige maanden van het jaar zoo ijverig en onophoudelijk had gearbeid; hoewel het tevens vermeld moet worden, dat hij in zijne rusttijden waarschijnlijk zooveel werks verrichtte, als de meeste menschen wanneer zij gansch en al aan den arbeid zijn. Elke week moest eene Leerrede worden uitgegeven, en iedere maand moest het tijdschrift verschijnen, stof voor de almanakken moest verzameld en geschikt worden; er was altijd het eene of andere nieuwe boek, dat voor de pers gereedgemaakt werd; vele brieven volgden den afwezigen Leeraar waar hij ook heenging, en de zorg voor zijne eigene Kerk en voor

nog vele andere, en de velerlei vormen van heiligen arbeid, waarin hij belang stelde, lieten maar al te weinig vrijen tijd voor de vermoeide hersenen en het dikwijls lijdende lichaam. Maar zoo zijn vacantie een tijd was van arbeid, wat moet de druk der werkzaamheden dan niet geweest zijn, als het weken en maanden achter elkander gold: „Werken zonder rusten of tusschenpoozen?”

De beschrijving van eene typische arbeidsweek kan zeer geschikt aanvangen met het verhaal van de voorbereiding voor den heiligen arbeid op den Sabbat. Tot Zaterdagavond zes uur werden op „Westwood” nog bezoekers ontvangen, wanneer de heer des huizes de honneurs waarnam van den tuin op zulk eene wijze, dat velen, die aldus met hem gewandeld en gepraat hebben, de herinnering aan hun bezoek bewaren als een schat. Aan de theetafel was het gesprek levendig, geestig en altijd interessant, en als het theeuur voorbij was, ging men naar de studeerkamer voor den huisgodsdienst, en het was dan, dat de gebeden van mijn geliefden echtgenoot zoo merkwaardig waren wegens het kinderlijk eenvoudige, het geestelijk roerende en de innige Godsvrucht, die er in doorstraalde. Hij scheen zoo dicht te naderen tot God als een klein kind tot een liefhebbend vader, en wij werden dikwijls tot tranen toe bewogen, als hij aldus als van aangezicht tot aangezicht sprak met zijn Heere. Om zes uur gingen alle bezoekers weg, want dan placht Ds. Spurgeon te zeggen: „Nu, lieve Vrienden, moet ik u vaarwel zeggen en u uit deze studeerkamer verjagen. Gij weet voor hoe vele kuikentjes ik het voedsel bijeen moet schrapen, en ik wensch hun morgen eens een goed maal te geven.” En met een hartelijk „God zegene u” schudde hij hun de hand en sloot zich op om gemeenschap te oefenen met zijn God. De huisgenooten gingen dan rustig ieder aan zijn werk, en eene heilige stilte scheen de plaats te omhullen. Welke innige en vertrouwelijke gemeenschap met zijn Zaligmaker, dien hij zoo liefhad, hem dan geschonken werd, kunnen wij nooit weten, want, terwijl ik deze woorden nederschrijf, wordt mij, als het ware, toegefluisterd: „De plaats, waarop gij staat, is heilig land.” Geen menschelijk oor heeft het machtige pleiten gehoord bij God voor zichzelven en voor zijne gemeente, dat op deze plechtige avondstonden uit de studeerkamer ten hemel opging; geen sterfelijk oog heeft hem gezien, als hij worstelde met den Engel des Verbonds, totdat hij overmocht, en van zijne beek Jabbok terugkwam met de boodschap, die hij in den Naam zijns Meesters tot het volk zou brengen. Zijne plechtigste en zegenrijkste leerredenen waren die, welke hem arbeid der ziele en geestelijke benauwdheid hebben gekost; — niet in de toebereiding of ordening van de stof, maar in het overstelpend gevoel zijner verantwoordelijkheid aan God voor de zielen, aan welke hij het Evangelie der zaligheid door het geloof in Jezus Christus had te prediken. Ofschoon hij boven velen de gave van spreken bezat, was het prediken hem geene lichte of kleine zaak; zijn geheele hart ging er in op, al zijne geestelijke kracht werd er toe aangewend; al het verstandelijk vermogen, waarmede God hem zoo rijkelijk had begiftigd, werd tot dien volheerlijken dienst

geprest, en dan dankbaar nedergelegd aan de voeten van zijn Heer en Heiland, om door Hem naar Zijn genadigen wil en bedoeling gezegend en gebruikt te worden.

Soms, maar niet dikwijls, verliet hij de studeerkamer voor eene wijle, om tot mij te komen, en met ontroering in zijne stem te zeggen: „Vrouwtje, wat zal ik toch doen? God heeft mij nog geen tekst gegeven." Ik troostte hem dan zoo goed ik kon, en na een oogenblik van samenspreken keerde hij terug tot zijn arbeid, wachtende op en uitziende naar het Woord, dat hem gegeven zou worden. Voor mij was het eene oorzaak van bijzondere dankbaarheid, als ik hem eens een tekst kon voorstellen om over te prediken; en als hij dan later van de leerrede sprak, scheen het hem zooveel genoegen te doen om te zeggen: „Gij hebt mij dien tekst gegeven."

Vele jaren geleden waren op een Vrijdagavond van de Conferentieweek eenige predikanten op „Westwood" bijeengekomen, om, naar gewoonte, te spreken over hetgeen in die dagen gedaan was, en te genieten van een vertrouwelijk gesprek met den President in zijne woning. In den loop van den avond werd voorgesteld, dat ieder hunner zijne methode van werken zou verklaren bij het samenstellen eener leerrede, en het denkbeeld vond bij het kleine gezelschap een zeer gunstig onthaal. Velen van de broederen antwoordden en verhaalden op meer of minder interessante wijze hunne manier van zich voor te bereiden voor de prediking; maar blijkbaar wachtten allen met ongeduld op het oogenblik, dat Ds. SPURGEON zou spreken en hun de geheimen van zijn Zaterdagavondarbeid zou openbaren. Met gespannen verwachting was aller aangezicht tot hem gewend, terwijl hij daar innig gelukkig in zijn armstoel zat, de inspanning der week achter den rug, en ten volle genietende van de heilige gemeenschap, die hij bij zulke gelegenheden verkreeg. Ik kan mij de juiste woorden niet meer herinneren, maar de strekking van hetgeen hij zeide was ongeveer als volgt: „Broeders, het is niet gemakkelijk om u heel precies te zeggen, hoe ik mijne preeken maak; de geheele week door zie ik uit naar de stof, die ik op den Sabbat kan gebruiken; maar het werk van die stof te regelen en te schikken blijft noodwendig voor den Zaterdagavond, want elk oogenblik is bezet voor den dienst des Heeren. Ik heb dikwijls gezegd, dat mijne grootste moeielijkheid bestaat om mijn geest te bepalen bij de teksten, die het onderwerp der leerrede zullen zijn voor den volgenden dag [1]; of, om juister te spreken, te weten, welke zaken de Heilige Geest wil, dat ik inzonderheid onder de aandacht der gemeente zal brengen. Zoodra eene Schriftuurplaats zich werkelijk meester maakt van mijn hart en ziel, richt ik er geheel mijne aandacht op, zie uit naar de juiste beteekenis van het oorspronkelijke, beschouw zeer nauwkeurig het context, ten einde de bijzondere beteekenis te vatten van den tekst in verband met hetgeen voorafgaat en hetgeen volgt, en teeken dan al de denkbeelden op, die door het onderwerp bij mij worden opgewekt, om ze dan later in orde te schikken voor de voordracht aan de gemeente.

---

[1]) Ds. SPURGEON heeft uitvoerig hierover gesproken in Deel I, blz. 194 en 195.

Heb ik dit punt bereikt, dan word ik dikwijls opgehouden door iets, dat slechts voor diegenen onder ons eene moeielijkheid is, wier leerredénen regelmatig gedrukt en uitgegeven worden. Ik sla mijn Bijbel op, waarin al mijne uitgegeven Leerredenen staan opgeteekend, en een blik werpende over die, welke over denzelfden tekst handelen, bemerk ik wellicht, dat de algemeene loop der gedachten zóó gelijk is aan die, welke ik heden heb gehad, dat ik dit onderwerp moet opgeven en een ander moet opzoeken. Gelukkig is een tekst der Schrift gelijk aan een diamant met vele facetten, die schittert en glinstert, naar welken kant men hem ook houdt, zoodat, hoewel ik reeds verscheidene Leerredenen over eenzelfden tekst heb uitgegeven, eene nieuwe beschouwing van het onwaardeerbaar juweel nog altijd mogelijk is, en ik dus voort kan gaan met mijn arbeid. Dan houd ik er ook van om te zien wat anderen over mijn tekst gezegd hebben, en in den regel bevind ik, dat, indien deszelfs leering volkomen duidelijk is, de uitleggers er allen zeer breedvoerig over spreken, terwijl zij met dezelfde eenstemmigheid de teksten mijden of ontwijken, die door PETRUS beschreven hadden kunnen worden als „dingen, zwaar om te verstaan." Ik ben hun zeer verplicht, dat zij mij nog zoovele harde noten te kraken hebben gelaten; maar ik zou even dankbaar zijn geweest, indien zij hunne eigene theologische tanden of notenkrakers wat meer gebruikt hadden. Evenwel, onder de velen, die over het Woord geschreven hebben, vind ik meestal toch wel eenigen, die er zijdelings eenig licht over kunnen werpen; en als ik dan tot hiertoe met mijne voorbereiding gekomen ben, ben ik blijde om mijne vrouw te hulp te kunnen roepen. Zij leest voor mij, totdat ik een helder denkbeeld heb van het geheele onderwerp, en zoo kom ik langzamerhand tot eene schets, die ik op een half velletje postpapier schrijf om op den kansel te gebruiken. Dit heeft alleen betrekking op de preek voor Zondagmorgen; voor die van Zondagavond houd ik mij meestal tevreden, als ik mij bij een tekst kan bepalen en een algemeen denkbeeld heb van de leering, die er in ligt opgesloten; het voor Zondagnamiddag overlatende om de laatste ordening, de verdeelingen en onderverdeelingen, te maken en de ophelderende voorbeelden te vinden."

Dit is, zoo nauwkeurig als ik het mij kan herinneren, des geliefden predikers eigene verklaring van zijne manier om zich voor zijne preek voor te bereiden. Thans zal ik den draad van mijn eigen verhaal wederom opvatten. „Wilt gij mij vanavond komen helpen, vrouwtje?" placht hij te zeggen, alsof ik er hem eene gunst mede bewees, hoewel het een dienst was, dien een engel wel gaarne had willen verleenen. Als ik in de studeerkamer kwam, vond ik altijd een gemakkelijken stoel bij de tafel geschoven, vlak naast hem, en een grooten stapel boeken, open bij de plaats, die hij wenschte, dat ik hem zou voorlezen. Met deze oude folianten om hem heen, was hij als eene honingbij te midden der bloemen; hij scheen den zoeten buit ook in het minst belovende boekdeel te kunnen vinden. Hij was er ook zoo volkomen en zoo gemeenzaam mede bekend, dat hij onmiddellijk de hand kon leggen op eenigen auteur, die iets geschreven had over dat deel van den Bijbel, dat zijne aandacht gaande hield, en op

deze, zeer aangename, wijze werd ik ingeleid tot vele van de Puriteinen en andere Godgeleerden, die mij anders onbekend zouden zijn gebleven. Deze oogenblikken waren zoo vol van onuitsprekelijk genot voor mij, dat ik er een kort verhaal van gegeven heb in mijn boek *Ten Years of my Life* [1]), en daar die beschrijving toen frisch opwelde uit mijn hart en de warmte had der vreugde van heilige gemeenschap, wensch ik haar hier over te schrijven, liever dan op mijn geheugen te vertrouwen voor de bijzonderheden:

„Sedert eenigen tijd was het de gewoonte van den geliefden Leeraar, om, zoodra hem de tekst voor de leerrede van Zondagmorgen door den Meester was gegeven, mij in zijne studeerkamer te roepen, om hem uit de verschillende commentaren over dit onderwerp voor te lezen. Nooit was eenigerlei bezigheid liefelijker, nooit meer leerzaam of van zooveel geestelijke hulp. Mijn hart was brandende in mij, als de beteekenis van eene plaats uit Gods Woord blootgelegd werd, en de verborgen schatten van wijsheid en kennis werden aan het licht gebracht; of als het merg en vet eener dierbare belofte of kostelijke leerstelling als een feestmaaltijd voor mijne verlangende oogen werden ontdekt. Zal ik ooit de plechtige avondstonden vergeten, als het lijden van den Heere Jezus het onderwerp was van onze overdenking; — als wij, met het hart vol van liefde en smart, Hem volgden door den nacht, in denwelken Hij werd verraden, weenende, gelijk de dochters van Jeruzalem, en zeggende: „„Nooit was er eene smart gelijk Zijne smart,"" of de gelukkige uren, wanneer het onderwerp voor den volgenden morgen was: „„De uitnemende rijkdom Zijner genade,"" en wij als overstelpt waren door de onuitputtelijke schatten van liefde en genade, die gevonden worden in het schoone „„land van Havila, waar het goud is."" Kostelijke uren zijn aldus doorgebracht, en onuitsprekelijk dierbaar aan mijne ziel, want, terwijl de dienstknecht des Heeren het koren des Koninkrijks vergadert voor de hongerende menigte, die verwacht door zijne hand voedsel te ontvangen, kan ik aren lezen tusschen de schooven, en de „„handvollen"" oprapen, die hij met zooveel liefde heeft laten vallen.

Er komen heerlijke pauzen in mijne lectuur, wanneer het boek wordt nedergelegd en ik naar de stem mijns lieven echtgenoots luister terwijl hij nader uitlegt, wat ik niet kan verstaan, of beteekenissen ontvouwt, die ik niet had ontdekt, en hij dan dikwijls geheele bladzijden van deze oude schrijvers, in welke hij zich zoo verlustigt, samenvat in enkele heldere, keurige volzinnen, en van die bijeengelezen gedachten den kostelijken nectar harer verborgen liefelijkheid uitperst. Aldus ontvangt eene *arme gevangene* de eerste teuge van de „„reine wijnen en die gezuiverd zijn"", het eerste stuk van de brooden, waarmede den volgenden morgen duizenden gevoed en versterkt zullen worden. Hoe zal ik God genoeg danken voor dezen dronk uit de beek op den weg, dit „„heilige"" in mijne woning, waar de Heere zich verwaardigt mij te ontmoeten, en mijn hart in dankbare aanbidding tot zich trekt?"

---

[1]) „Tien jaar van mijn leven in dienst van het Boekenfonds."

Zondagmorgen. — Ds. SPURGEON gaf aan zijne gemeente het goede voorbeeld van vroeg in het heiligdom te zijn. Gewoonlijk kwam hij een goed halfuur vóórdat de dienst zou aanvangen. In die oogenblikken deed hij dan dingen, waar zeer bijzonder haast bij was, koos de Psalmen en Gezangen, die gezongen moesten worden, en besprak met den voorzanger de melodieën, die er het meest voor geschikt waren. De overige minuten werden doorgebracht in gebed met al de diakenen en ouderlingen, die niet reeds elders dienst deden. De geliefde prediker zelf heeft die oogenblikken van gebed op zeer hoogen prijs gesteld, en zijne leerredenen bevatten vele toespelingen op de gebeden, opgezonden door de broeders in de consistoriekamer vóórdat zij zich tot den openlijken eeredienst in de groote vergadering begaven. Gedurende de dertig jaren, dat hij gepredikt heeft in het schoone gebouw, tot welks stichting hij in zoo ruime mate had bijgedragen, was er geen eigenlijk verschil in het aantal zijner hoorders, want de Tabernacle was altijd stampvol, hoewel somtijds het aantal vrienden, die na het sluiten der buitenste deuren geen toegang meer konden krijgen, grooter was dan op andere tijden. Precies om elf uren zag men Ds. SPURGEON de trap afkomen, die naar het platform voert, gevolgd door de talrijke ambtsdragers, en, na een kort oogenblik van stil gebed, nam de dienst een aanvang. Het is onnoodig om ook maar eene enkele dezer gedenkwaardige vergaderingen in bijzonderheden te beschrijven. In den loop van zijn langdurig leeraarschap hebben honderd duizenden van menschen uit alle deelen der wereld hem het Evangelie hooren verkondigen, dat voor zeer velen onder hen eene kracht Gods geworden is tot zaligheid; terwijl, Gode zij dank, door middel van de gedrukte Leerredenen, de boodschap, die hij van Godswege bracht, een immer toenemenden kring van lezers bereikt, niet slechts in ons land en in onze taal, maar ook overal in het buitenland en in de velerlei vreemde talen, waarin die kostelijke redevoeringen vertaald zijn en nog vertaald worden.

Ds. SPURGEON heeft dikwijls gezegd, dat zijn kansel zijn troon was, en dat hij, als hij predikte, geen monarch ter wereld benijdde, noch de minste begeerte gevoelde om met iemand op aarde van plaats te verwisselen. Toch was er voor hem nog een binnenste heiligdom, een heilige der heiligen, als het ware. Menigmaal heeft hij betuigd, dat hij, bij het voorgaan der gemeente in gebed, zoo volstrekt opging in aanbidding, zóó geheel en al ingenomen werd door de smeeking en dankzegging, die hij had opgezonden, dat hij zijne omgeving volkomen had vergeten, en zelfs eene zekere mate van leedwezen heeft gevoeld, als hij zijne oogen weder opende, en bevond, dat hij nog in het vleesch was, in gezelschap van menschen van gelijke bewegingen als hij, in stede van zich in de onmiddellijke tegenwoordigheid van den Allerhoogste te bevinden, deelnemende aan de hoogere aanbidding van de heilige engelen en de geesten der volmaakte rechtvaardigen. De heer D. L. MOODY moet te dien opzichte in volkomene sympathie geweest zijn met Ds. SPURGEON, want hij verklaart, dat, hoeveel zegen hij ook had ontvangen telkenmale als hij den Leeraar had hooren prediken, zijn indruk toch nog dieper was als hij hem had hooren bidden. Andere uitnemende dienstknechten van CHRISTUS hebben hetzelfde getuigenis gegeven.

De dienst geëindigd zijnde, ging de Leeraar — als het de tweede Zondag was in de maand — met de zeer talrijke Avondmaalgangers in de ruime leeszaal aan de Tafel des Heeren, en daar werd dan wederom een half-uur van heilige gemeenschapsoefening doorgebracht. Voor velen van de ijverigste arbeiders in de gemeente van den Tabernacle was de morgen de eenige tijd, dat zij met hunne broeders en zusters te zamen konden zijn in hun eigen huis des gebeds; want de namiddag en avond waren gewijd aan Zondagsschool en Zending, het prediken in de open lucht, of de velerlei andere vormen van Christelijken arbeid. De Leeraar wees voortdurend op deze goede schikking en drong er bij andere leden der gemeente op aan om dezelfde methode te volgen van goed te ontvangen en goed te doen, daar dit kon strekken om hunne eigene gaven en bekwaamheden te ontwikkelen, en ook meer plaats zou laten voor de onbekeerden, die des avonds zouden willen komen om het Woord te hooren.

Elke Zondag, behalve de tweede Zondag van de maand, werd des Heeren Avondmaal gevierd aan het einde van de avondgodsdienstoefening, terwijl op den eersten Zondagavond der maand het Avondmaal bediend werd in den Tabernacle zelf, en dan werd het ruim en een groot deel van de eerste galerij gereserveerd voor hen, die aan de Tafel zouden gaan, terwijl vele honderden van toeschouwers in andere gedeelten van den Tabernacle konden blijven. Het was een zeer indrukwekkend gezicht, verheven in deszelfs eenvoud, en wie er ooit deel aan heeft genomen, zal het nooit vergeten. Ds. Spurgeon heeft altijd de overtuiging gehad, dat, naar het voorbeeld der Apostelen, het Heilig Avondmaal elken Zondag gevierd moet worden, daarom heeft hij in Engeland of op het Vasteland, waar hij ook was, altijd, zoo het mogelijk was, op den Sabbat gecommunieerd, en hij heeft dikwijls gezegd, dat het veelvuldig gebruik van het Heilig Avondmaal de waardij er van wel vermeerdert, maar niet vermindert, daar het immer doet gedenken aan Hem, die tot Zijne discipelen gezegd heeft: „Doet dit te Mijner gedachtenis.”

Iederen Zondagmorgen, behalve op den tweeden van de maand, kwamen vele vrienden van buiten, of uit vreemde landen, die wachtten om den Leeraar de hand te drukken of een hartelijken groet van hem te ontvangen; en het was interessant om te zien, hoe snel hij hen herkende, die hij te voren reeds had gezien, al waren, sedert de laatste ontmoeting, ook jaren voorbijgegaan. Gedurende den zomer kwamen honderden van personen uit de Vereenigde Staten om de godsdienstoefeningen bij te wonen, en de meesten hunner trachtten een onderhoud te krijgen met den grooten prediker, naar wien zij hadden geluisterd. Onder dezen bevonden zich gewoonlijk sommigen van de meest bekende Amerikaansche predikanten van verschillende Kerken, die dan eene hartelijke uitnoodiging ontvingen om deel te nemen aan den avonddienst, of aan den bidstond op den volgenden avond. Ds. Spurgeon placht gaarne te vertellen wat een hunner eens tot hem gezegd heeft: „Wel, broeder Spurgeon, tien jaar geleden ben ik hier geweest, en heb ik u hooren prediken, en ik bevind, dat gij volstrekt niet veranderd zijt ten opzichte der leer. Gij

staat heden precies op hetzelfde standpunt, waar gij toen gestaan hebt." „Ja," antwoordde de Leeraar, „en als gij over tien jaar weer komt, dan zult gij mij, door Gods genade, nog altijd hetzelfde Evangelie hooren prediken, tenzij de Heere mij vóór dien tijd tehuis geroepen heeft." Onder de zeer bijzondere vrienden van de overzijde der zee waren Godgeleerden zooals Dr. JOHN HALL, Dr. W. M. TAYLOR, Dr. CUYLER, Dr. ARMITAGE, Dr. MAC ARTHUR, Dr. LORIMER en Dr. H. L. WAYLAND; en dezen kregen altijd eene uitnoodiging om hem in zijne woning te bezoeken, en sommigen van hen mochten het nog grooter genot smaken van een rustigen dag ergens buiten met hem door te brengen, als dit zeldzame voorrecht mogelijk was. Anderen bezochten op dagen, wanneer het wederzijds schikte, onder zijne leiding het Weeshuis en de andere inrichtingen, en zoo hoorden zij van zijne eigene lippen de liefelijke geschiedenis van des Heeren leiding met hem, en hoe Hij hem in al die verschillende takken van zijn arbeid had gezegend.

Die onregelmatige receptie eindelijk afgeloopen zijnde, kon de Leeraar nu vertrekken, — tenzij, gelijk niet zelden gebeurde, eene arme sidderende ziel wachtte in de hoop van een woord van troost en bemoediging van hem te ontvangen; of een der ijverige arbeiders, die altijd op den uitkijk stonden naar bekommerden, met stralend gelaat op hem toetrad om dezen of genen tot hem te brengen, die onder — of wel na — den dienst den Zaligmaker had gevonden. Toen Ds. SPURGEON nog op „Helensburgh House" woonde, kon hij des Zondags tehuis komen om te eten, maar nadat hij verhuisd was naar „Westwood", bevond hij, dat de afstand te groot was, en zoo bleef hij dan in den namiddag in den omtrek van den Tabernacle bij vrienden, die maar al te blij waren iets te kunnen doen voor het gemak of genoegen van den man, die hun zoo grootelijks tot zegen is geweest. Soms was er een krank lid der gemeente, dat de Leeraar, na het middagmaal gebruikt te hebben, ging bezoeken. Als dat niet het geval was, dan had hij eene ure van rust of van Christelijke gesprekken vóór hij zich omstreeks vier uur in den namiddag terugtrok om zich voor de avondpreek voor te bereiden. Sommigen, die toen nog zeer kleine kinderen waren, kunnen zich waarschijnlijk nog wel herinneren, dat hun bij deze gelegenheden gezegd werd: „Gij moet heel stil zijn, want Ds. SPURGEON is aan zijne preek bezig." Eer men hem riep voor de thee, was de korte schets, die hij op den kansel gebruikte, dan gewoonlijk reeds klaar. De avondpreek was meestal korter dan die hij des morgens had uitgesproken, en meer Evangelisch, ten einde inzonderheid gepast te zijn voor het grooter getal van vreemden, die dan de godsdienstoefeningen kwamen bijwonen. Dikwijls werd die orde echter omgekeerd; en was de leerrede van den voormiddag schier als de toespraak van een evangelist, terwijl die van den avond eene uitvoerige en beredeneerde verklaring was van de leerstellingen der genade, die telkens wederom tot de bekeering leidde van zondaars, veel meer nog dan die, welke meer bijzonder tot hen gericht waren en er op berekend schenen om hun hart te treffen.

Gedurende eenige jaren werd om de drie maanden de Tabernacle op Zondagavond opengesteld voor ieder, die komen wilde, terwijl dan aan de leden der gemeente en de gewone hoorders verzocht werd om dien avond weg te blijven. Er zijn niet vele predikers, die zoo iets konden beproeven; maar van den beginne af werd die maatregel met uitnemend succes bekroond. Ds. SPURGEON heeft later gezegd, dat zijne geregelde hoorders zoo trouw aan zijn verzoek hadden voldaan om voor die gelegenheid elders ter Godsvereering op te gaan, dat hij behalve de plaatsbewaarders en andere beambten, die tegenwoordig waren, geen half dozijn menschen van de vijf of zes duizend, die tegenwoordig waren, kon herkennen. De leerrede, voor zulk een gemengd gehoor uitgesproken, was natuurlijkerwijs van Evangelische strekking, en zeer velen zijn door die speciale godsdienstoefeningen tot den Heere gebracht.

Eer de avonddienst begon was de Leeraar op gewone Zondagen te spreken voor personen, die bekommerd waren om het heil hunner ziel, of die zich bij de gemeente wenschten aan te sluiten; en — behalve op avonden, dat het Nachtmaal bediend werd — was hij ook na de leerrede nooit te vermoeid om zondaren op den Zaligmaker te wijzen, en zich een trouw zielenherder te betoonen voor hen, die tot de schaapskooi toegelaten wenschten te worden. Als hij dan eindelijk tehuis kwam, dan had hij zijne nachtrust wel verdiend, en toch was ook dan het dagwerk nog niet altijd afgeloopen; want, als hij op den volgenden dag ergens ver buiten de stad ging prediken, was hij genoodzaakt om terstond het stenographisch verslag van de leerrede na te zien, die hij des morgens had uitgesproken. Dit was echter slechts bij uitzondering het geval, want in den regel was het Maandagochtend zijn eerste werk om de preek van Zondagmorgen voor de pers na te zien.

Dit was immer een zeer geliefkoosde arbeid, maar het *was* een arbeid, en het is niet te verwonderen, dat een zeer bekwaam arts, dien zijne vrienden hem drongen te raadplegen, toen hij eens zwaar ziek was, hem schier verbood om zulk een zwaar werk zoo spoedig na de inspanning van den Zondag te verrichten. Maar de Leeraar wist, dat de uitgave der Leerredenen te staken, al was het maar voor eene enkele week, den omloop zeer zou benadeelen. Hij zeide ook, dat, zoo hij voort wilde gaan met zijne giften voor de zaak des Heeren, het dan noodzakelijk was, dat hij zijn letterkundigen arbeid voortzette; hij kon het denkbeeld niet verdragen om de hulp te verminderen, die hij aan alle kanten zoo noodig vond. Hij placht schertsend te zeggen, dat de aarde zou ophouden te draaien, indien de preek niet elken Donderdagmorgen uitkwam; en, als hij zijne studenten den raad gaf om zijn vroeger voorbeeld te volgen, nl. hunne leerredenen te schrijven, — maar ze nooit op den kansel voor te lezen of op te zeggen — zeide hij hun, dat het herzien zijner Leerredenen voor de pers hem al het nut en voordeel gaf, dat andere predikers ontleenden aan het schrijven van hunne preeken.

Zoodra hem het manuscript van den stenograaf gebracht werd, telde Ds. SPURGEON het aantal der bladzijden, ten einde te zien of de Leerrede

langer of korter was dan gewoonlijk, en of hij er dus iets bij moest voegen, of wel haar moest bekorten, opdat de twaalf gedrukte bladzijden er zouden zijn, niet meer en niet minder.

Nadat Ds. SPURGEON dan de veranderingen had aangebracht, die hij noodig oordeelde, werd de heer KEYS, die in zijne studeerkamer aan zijne linkerhand zat, belast met het verifieeren der aanhalingen, het nazien der punctuatie en andere dingen van minder belang. Als dan ongeveer een derde van het manuscript gereed was, ging de bode er mede naar de drukkerij, om later nog eens, of soms nog wel twee keer, terug te komen om de rest te halen.

[Daar in dit hoofdstuk over de stenographische verslagen van Ds. SPURGEON's Leerredenen gesproken wordt, kan het van belang wezen om hier op te nemen wat de heer T. A. REED van hem gezegd heeft in zijne lezing over „Spreken en Sprekers uit het Oogpunt van een Stenograaf": „Als een spreker eene duidelijke uitspraak heeft en eene heldere, krachtige stem, dan is het voor den stenograaf een genot om hem te volgen; — dat is: wanneer hij niet te snel spreekt, of wanneer zijn stijl niet te moeielijk of ingewikkeld is. Het is echter zeer zelden, dat men deze hoedanigheden in één spreker vereenigd vindt. Een treffend voorbeeld hiervan was Ds. SPURGEON, die zonder eenige blijkbare moeite zich tot in de verste hoeken van den Metropolitan Tabernacle kon doen hooren en verstaan. Aan eene heldere, zeer welluidende stem paarde hij eene schier volmaakte uitspraak. CANON LIDDON is mede een voorbeeld van de soort van voordracht, waarvan ik gesproken heb. Als hij in de St.-PAULUSkerk predikt, dringt zijne volle en heldere stem door tot de verste hoeken dezer groote kathedraal, waar de stem van een gewoon spreker niet anders gehoord zou worden dan in een flauwen nagalm. Ook CANON FARRER heeft eene voortreffelijke stem, maar zij is niet zoo melodisch als die van Ds. SPURGEON of van CANON LIDDON."]

NEGEN-EN-TACHTIGSTE HOOFDSTUK.

Eene typische Arbeidsweek (Vervolg).

Als de jongen met het eerste gedeelte van het manuscript naar de drukkerij was gezonden, was er voor den ijverigen arbeider een oogenblik van verademing, maar gewoonlijk wachtte hem dan toch weder andere arbeid. Aan zijne rechterhand zat zijn secretaris, de heer J. W. Harrald, die zich bezighield met de brieven te openen, welke met de vroege post zijn aangekomen, en er van uitzocht die terstond beantwoord moesten worden. Als er eenige bij waren, die hij wist bijzonder bemoedigend te zijn, dan werden zij altijd gelegd waar zij spoedig den geliefden Leeraar in het oog zouden vallen. Dit was altijd het geval met groote, gansch onverwachte giften voor den arbeid des Heeren, zooals een orderbriefje voor £ 500, dat hem als een bewijs der dankbaarheid eens vaders werd toegezonden, daar Ds. Spurgeon te Mentone den zoon diens mans tot grooten zegen was geweest. Soms waren er anonieme brieven, — klaagbrieven, beleedigend of zelfs Godslasterend, — en het was den secretaris eene bijzondere voldoening om te kunnen voorkomen, dat zij den geliefden dienstknecht des Heeren, aan wien zij gericht waren, ooit zouden kwetsen. Soms dicteerde Ds. Spurgeon het antwoord op eenige brieven, eer hij aan de revisie zijner Leerrede begon, doch meer dikwijls schreef hij eigenhandig het antwoord, want nooit spaarde hij zich, als het gold anderen genoegen te doen. Toen in latere jaren het getal der donateurs van de verschillende inrichtingen snel en sterk toenam, was hij verplicht om antwoorden in *facsimile* te doen lithographeeren; maar zelfs als hij deze gebruikte, voegde hij er toch eenige woorden bij, die er in de oogen van hen, die ze ontvingen, de waardij van verhoogden. Hij vond het ook noodig om eene groote verscheidenheid van gelithographeerde brieven te doen vervaardigen, om te zenden aan hen, die om toelating verzochten in het College of in het Weeshuis, of aan personen, die eene betrekking zochten, hem vroegen om manuscripten te lezen, of eene voorrede te schrijven voor een boek, of een der duizend dingen te doen, waarmede zoo vele lieden hem zijne kostbare oogenblikken zochten te ontrooven, terwijl zij de inkomsten der post-administratie vermeerderden.

Het was gewoonlijk laat in den namiddag eer de laatste bladzijde van de Leerrede af was en de jongen er mede naar de drukkerij kon gaan. Dan moesten er nog weer brieven beantwoord, wellicht boeken gerecenseerd, proeven van het Maandblad gecorrigeerd en andere letterkundige

arbeid verder gebracht worden. Het was met de grootste moeite, dat eenige oogenblikken van al dien arbeid afgenomen konden worden voor eene rustige wandeling in den tuin, die den ganschen dag den ijverigen werker reeds scheen uitgenoodigd te hebben om zijne schoonheid en liefelijkheid te komen bewonderen. Hij hoorde de stem des plichts, die hem naar eene andere zijde riep, en weldra was het tijd om naar den Tabernacle te gaan.

Om halfzes kwam de Leeraar dan te Newington aan, hetzij om nog met de ouderlingen te vergaderen en over belangrijke zaken, den geestelijken toestand der Kerk betreffende, die hun bijzonder onder de aandacht was gekomen, met hen te spreken, of wel den aanvang eener Kerkvergadering te presideeren, die gewoonlijk den geheelen avond duurde, en voornamelijk het aannemen van nieuwe leden ten doel had. Tegen zeven uur gaf hij het presidium der vergadering over aan zijn broeder of aan een der diakenen of ouderlingen, ten einde op het bestemde uur den bidstond te doen aanvangen. Soms was hij verhinderd om op Dinsdag of Woensdag in den Tabernacle te zijn, omdat hij beloofd had elders te prediken, en dan zorgde hij met de revisie der Leerrede nog voor den eten klaar te zijn, om dan terstond daarna spreekuur te houden voor hen, die hem over hun zielstoestand wenschten te spreken, of zich aanmeldden om lid der gemeente te worden. Dit was hem een zeer liefelijke, maar ook een zeer vermoeiende arbeid, die hem dikwijls bezighield tot op het oogenblik, dat de bidstond moest aanvangen.

Op zekere Maandagen in het jaar werden de jaarvergaderingen van sommige der kleinere Vereenigingen gehouden, en bij die gelegenheden was Ds. Spurgeon bijtijds in de Leeszaal om het gebed te doen voordat de thee gebruikt werd. Zijne tegenwoordigheid werd op hoogen prijs gesteld door de zusters, die zich met zooveel ijver aan werken van liefdadigheid hadden gewijd; en zij werden zeer bemoedigd door zijne hartelijke woorden en de financieele hulp, waarvan zij altijd vergezeld gingen. Het was inderdaad verrassend hoe hij jaar op jaar zijne toespraken in deze vergaderingen wist te varieeren, want het gehoor bestond grootendeels uit dezelfde personen. De drie voornaamste Vereenigingen waren de Vereeniging om kleedingstukken te bezorgen aan de gezinnen van arme Predikanten; de Moeders-Vereeniging en de Dames-Weldadigheids-Vereeniging, — of, gelijk zij wel eens humoristisch genoemd werden: „De Groote-Kist-Vereeniging, de Kleine-Kist-Vereeniging en de Kerst-Kist-Vereeniging"; waarbij echter gezegd moet worden, dat deze laatste het geheele jaar door hare gaven uitdeelde, zoowel als op het Kerstfeest, wanneer slechts eene extra-uitdeeling plaats had. De geliefde Leeraar vond eene onuitputtelijke bron van scherts en vroolijkheid in de verslagen, die op deze vergaderingen werden uitgebracht. Eens hadden de dames in haar verslag gesproken van zoo- en zooveel „gevallen", waar hulp werd aangebracht; en toen Ds. Spurgeon zijne bezwaren tegen dien term te kennen gaf, vervingen zij dit woord door „voorwerpen", doch met geen beteren uitslag. Het toppunt der vroolijkheid werd echter bereikt toen de mededeeling gedaan werd,

dat zoo- en zooveel „lakens, dekens, sloopen en *andere kleedingstukken*" uitgedeeld waren geworden in dat jaar! Die onschuldige scherts bracht opgewektheid bij de werkzaamheden, die anders eentonig zouden geworden zijn; en er werd wellicht aan toegegeven met het doel om aan de goede zusters te toonen, hoe men zooveel mogelijk opgewektheid en blijmoedigheid moet laten samengaan met een arbeid, die dikwijls neerdrukkend moest zijn, als zij hoorden van de armoede onder predikers van het Evangelie en andere zwaar beproefde kinderen Gods.

Even vóór zevenen was het gelukkig uurtje van levendige gesprekken voorbij, een kort gebed om zegen op den arbeid en de arbeidsters volgde, en dan ging het geheele gezelschap de trap op, om den bidstond in den Tabernacle bij te wonen. Allen, die met Ds. SPURGEON's geschriften bekend zijn, weten, dat hij den bidstond als den thermometer der Kerk beschouwde; en, naar dien toetssteen te oordeelen, was de geestelijke temperatuur der groote gemeente, die aan zijne zorg was toevertrouwd, zeer hoog. Wel heeft hij niet alle leden der Kerk er toe kunnen bewegen om geregeld op Maandagavond tegenwoordig te zijn; maar gedurende vele jaren was toch een groot gedeelte van het ruim en de eerste galerij gevuld met menschen, en ieders getuigenis was, dat die bijeenkomst gansch eenig was; de eenige, die er eenigszins mede vergeleken kon worden, was de bidstond, die Ds. ARCHIBALD BROWN des Zaterdagsavonds in de East London Tabernacle hield. En dit gold niet slechts het talrijke der bijeenkomst, maar ook den geest, die er in heerschte, en haar tot zegen en hulp deed zijn voor allen, die haar geregeld bijwoonden, terwijl de personen, die er slechts nu en dan kwamen, een invloed ondergingen, die hun altijd bijbleef, en dien zij ook nooit wenschten te vergeten of te verliezen. Vele jaren geleden gaf Ds. SPURGEON in *Het Zwaard en de Truffel* een uitvoerig verslag van die gewijde avondstonden, in de hoop, dat er nieuwe belangstelling door opgewekt zou worden in hetgeen hij altijd als de belangrijkste bijeenkomst der week heeft beschouwd. Hij placht dikwijls te zeggen, dat het niet te verwonderen was, dat de gemeenten niet bloeiden, als zij den bidstond van zoo weinig gewicht achtten, dat éene avond in de week hun voldoende was voor bidstond en godsdienstoefening te gelijk.

Er was in die Maandagavondbijeenkomsten in den Tabernacle immer afwisseling. Gewoonlijk waren sommigen van „onze eigene mannen" [1]), die buiten de stad, of ook wel buitenslands arbeidden, tegenwoordig, en gingen dan voor in het gebed, terwijl zendelingen, die naar China, Noord-Afrika of naar andere deelen van het arbeidsveld der wereld gingen, of met verlof in het vaderland waren, het hunne bijdroegen tot de stichting en opbouwing der gemeente. De Leeraar hield altijd een of meer korte toespraken, zoodat de belangstelling nooit kwijnde en de klok maar al te spoedig halfnegen aanwees en de bijeenkomst gesloten moest worden, want velen der arbeiders moesten dan nog elders bidstonden leiden of wel prediken.

Ds. SPURGEON's dagtaak was dan echter nog niet ten einde, want er

---

[1]) Zoo heeft Ds. SPURGEON de predikanten of zendelingen genoemd, die uit het Pastor's College zijn voortgekomen.

waren bezoekers, die op een onderhoud met hem wachtten, en onder dezen waren candidaten voor het lidmaatschap der Kerk of bekommerden, die eenige kostelijke oogenblikken met hem noodig hadden en verkregen, — het spreken en bidden op die tijden was iets, dat zij zich hun leven lang met dankbaarheid herinnerden. Op sommige Maandagavonden werd nog een extra-predikbeurt daarbij gevoegd; even vóór achten den Tabernacle verlatende, predikte de Leeraar in de Christus-kerk, of elders, of sprak op de eene of andere bijzondere vergadering, zooals bijv. in de bijeenkomst ten behoeve van het Hospitaalfonds. Als hij dan eindelijk werkelijk op weg naar huis was, was zijne eerste vraag: „Is de Leerrede gekomen?" en de tweede: „Hoe lang is zij?" Als dan het antwoord was: „Precies goed", dan werd dit met blijdschap ontvangen, want de arbeid van uitbreiden of inkorten maakte de taak van het corrigeeren der drukproef nog veel zwaarder; en als hij op den volgenden dag ver buiten de stad moest gaan prediken, was hij verplicht om de proef nog dien eigen avond te corrigeeren, of anders den volgenden morgen vroeg. Toen bij eene zekere gelegenheid het Comité van de London Baptist Association op „Westwood" kwam voor het ontbijt, om daarna eenige zaken te bespreken, kwam het uit, dat de gastheer om vier uur in den morgen zijn dagwerk reeds had begonnen.

Gewoonlijk was Ds. Spurgeon met de correctie van de drukproef der Leerrede Dinsdagmorgen om elf uur gereed, waarna hij een paar uur had voor het beantwoorden van brieven en voor letterkundigen arbeid. Als er slechts vier Donderdagen in de maand waren, was eene extra-preek noodig ter vervollediging van de maandelijksche aflevering, en dit bracht zwaren arbeid mede. Daarvoor werden dan de kortere Leerredenen gebruikt, die op Zondagavond en Donderdagavond werden uitgesproken. In den regel moesten daar echter nog twee of drie bladzijden bijgevoegd worden.

Dinsdagnamiddag was, op zeldzame uitzonderingen na, gewijd aan het ware herderlijk en zeer belangrijk werk van candidaten voor het lidmaatschap der gemeente te spreken, alsmede heilbegeerigen; en in geen enkel deel van zijn arbeid was Ds. Spurgeon meer gelukkig en meer tehuis. Als hij om drie uur in de consistoriekamer kwam, vond hij altijd sommigen der ouderlingen reeds op hun post, en gewoonlijk hadden zij reeds met de eerstkomenden gesproken en hun de kaart gegeven, die hun toegang verleende tot den Leeraar. Indien hij het getuigenis van den persoon zelf voldoende vond, stelde hij zijn naam op de lijst van hen, die hij als lidmaten wilde voorstellen, en duidde den ouderling of diaken aan, die het noodige onderzoek moest instellen, eer de candidaat werkelijk tot den doop en het lidmaatschap toegelaten kon worden. In den loop van drie of vier uren werden twintig, dertig, of soms wel veertig personen ontvangen, en ieder, die met zulken arbeid bekend is, weet, hoe vermoeiend hij is. Soms was het getal kleiner. Personen, die voor andere zaken kwamen, werden door den heer Harrald of door de ouderlingen ontvangen; en zoo een onderhoud met den Leeraar zelf noodig geacht werd, werden daar-

toe schikkingen getroffen. Om vijf uur werd eene korte poos afgezonderd om een kop thee te gebruiken, en in dit halve uur sprak de Leeraar met zijne helpers over de personen, die hij had ontvangen, en verhaalde hun bijzonder belangrijke voorvallen, die hem door de doop-candidaten waren medegedeeld. Daarna werd de hem zoo liefelijke arbeid hervat en voortgezet zoo lang er nog iemand was, die wachtte; en om zijne dagtaak te kronen, ging hij dan dikwijls naar de leeszaal, om de eene of andere jaarvergadering te presideeren, zooals bijv. die van de Zondagsschool, de Dagscholen van de Aalmoezeniershuizen, de Vereeniging van Evangelisten, enz., enz. Hij zeide menigmaal, dat het aantal van Inrichtingen, Genootschappen, Vereenigingen en Zondagsscholen, die tot den Tabernacle in betrekking stonden, zóó groot was, dat er wel elke week van het jaar een jaarfeest van gevierd zou kunnen worden! De secretarissen of bestuurders van vele dezer werken trachtten altijd zijne tegenwoordigheid en hulp te verkrijgen bij hunne vergaderingen, als dit mogelijk was, en hij placht de leeszaal zijn gelukkig jachtveld te noemen, waar hij recruten vond voor het College. Onder de predikanten en zendelingen, die thans met grooten zegen arbeiden in Engeland en daarbuiten, zijn er verscheidene, die op deze week-avondvergaderingen voor de eerste maal met bevende stem tot hem hebben gesproken. Sommigen hunner zullen zichzelven nauwelijks herkennen in de beschrijving, die de geliefde President van hen gaf, toen hij sprak van de „jonge vogels, die hunne nog vederlooze vleugels beproeven om naar den hoogsten hemel te vliegen, maar klapwiekend in het strijdperk nederkomen!"

Soms gebeurde het, dat de Leeraar, in stede van eene vergadering van eenige honderden vrienden in de leeszaal te leiden, over vele duizenden in den Tabernacle presideerde. Zulk eene vergadering had plaats op den avond, toen de Jubilee-zangers zongen, en £ 220 (*f* 2640) voor de Fisk Universiteit gecollecteerd werd. Eene andere gedenkwaardige vergadering werd gehouden, toen onze zwarte broeders Johnson en Richardson en hunne vrouwen afscheid namen eer zij zich op reis begaven naar Afrika, „het land hunner vaderen". Bij andere gelegenheden was Ds. Spurgeon niet de voorzitter der vergadering, maar droeg hij bij tot het welslagen der verrichtingen door eene ernstige toespraak ten behoeve van het Zendelingsgenootschap der Primitieve Methodisten, of voor het een of ander Christelijk doel, waarvoor de Tabernacle op dien avond was afgestaan, en Ds. Spurgeon's hulp verzocht was geworden.

Woensdag was de eenige dag, die als rustdag in het midden der week kon worden afgezonderd, en als hem die ruste ook werkelijk te beurt viel, was de goede uitwerking hiervan terstond merkbaar. Elk jaar zeide Ds. Spurgeon na zijne terugkomst uit Mentone aan zijn secretaris, dat hij dien dag vrij moest houden van alle beloften of verbintenissen om hier of daar te prediken; maar, helaas! weldra moest één Woensdag, en dan nog een, en dan nog meerdere opgegeven worden in antwoord op de dringende vragen, waarop de zichzelven verloochenende prediker het niet van zich verkrijgen kon „Neen" te zeggen, hoewel hij wist, dat het

onvermijdelijk gevolg zeer schadelijk zou zijn voor zijne gezondheid, en hem gedurende eenigen tijd in de onmogelijkheid zou brengen om extra-predikbeurten te vervullen. En als hij dan weer hersteld scheen, begon hetzelfde proces van voren af aan, met precies hetzelfde gevolg, maar zelfs in zijne zwaarste krankheden bleef van alle kanten het verzoek komen om te prediken, of eene toespraak of lezing te houden, en het was hem immer eene groote smart, als hij genoodzaakt was een weigerend antwoord te geven.

Maar er waren toch enkele genotvolle dagen, wanneer hij met een sympathieken metgezel een langen rijtoer naar buiten maakte, gelijk beschreven is in Deel III, hoofdstuk LXXVI. Maar zelfs dan heeft hij vóór zijn vertrek des morgens, of na zijne terugkomst des avonds dikwijls zooveel gedaan, dat anderen het een zwaren dag arbeids gevonden zouden hebben. Als er niet meer dan twee of drie uren voor een rijtoertje gemist kon worden, dan was zijn meest geliefde weg over de Shirley Hills en door Addington Park. De Aartsbisschop van Canterbury had de vriendelijkheid om elk jaar eene kaart te zenden, die vrijen toegang gaf tot zijne uitgestrekte buitenplaats, en bij verscheidene gelegenheden heeft hij den wensch te kennen gegeven om Ds. Spurgeon op Addington te ontvangen en te onthalen. Toen Ds. Spurgeon eens de uitnoodiging van een lunch had aangenomen, heeft Dr. Benson [1]) zijn gast op het hartelijkst begroet en op twee zijner bedienden wijzende, zeide hij: „Daar zijn twee leden uwer gemeente. Als ik op Lambeth [2]) vertoef, gaan zij altijd naar den Tabernacle. Ik neem het hun volstrekt niet kwalijk; als ik kon, zou ik hetzelfde doen. Als uw koetsier naar den stal gaat, zal hij nog een hoorder van u ontmoeten; en ik kan in waarheid zeggen, dat zij het onderwijs, dat zij van u ontvangen, eer aandoen." Dit getuigenis was den geliefden Leeraar zeer aangenaam, en hij werd ook nog verblijd door te vernemen, dat er nog andere personen op deze buitenplaats waren, die zijne Leerredenen lazen. De twee predikers brachten samen een aangenamen tijd door, en in Ds. Spurgeon's langdurige krankheid was een der brieven, die hem zeer tot troost waren, geschreven door den Aartsbisschop. In zijn vriendelijken omgang met den Leeraar van den Tabernacle volgde Dr. Benson het voetspoor van een zijner voorgangers, want toen de wet op de afschaffing van de Kerkbelasting in het Parlement behandeld werd, heeft Aartsbisschop Tait Ds. Spurgeon herhaaldelijk geraadpleegd omtrent dien maatregel.

In plaats van door Addington Park te rijden, bracht Ds. Spurgeon ook wel eens een bezoek aan den Bisschop van Rochester op Selsdon Park. Er bestond eene innige vriendschap tusschen Bisschop Thorold en den Leeraar, en menig gelukkig uur hebben zij te zamen op Selsdon doorgebracht. Ieder jaar, tegen den tijd, dat de Bisschop zijne toespraken moest houden bij zijne Kerkvisitatie, noodigde hij Ds. Spurgeon om een langen, rustigen dag met hem door te brengen in gebed en gesprekken over zulke

---

[1]) De toenmalige Aartsbisschop van Canterbury.

[2]) Het paleis van den Aartsbisschop van Canterbury te Londen.

aangelegenheden als die eene hulpe konden zijn om in den rechten gemoedstoestand te komen voor de taak, die hem wachtte. Bij verschillende gelegenheden heeft hij ook zijn vriend op „Westwood" bezocht, en de uren van geestelijke gemeenschap in de studeerkamer moeten voor beiden goed en gezegend zijn geweest, want, als de bezoeker vertrokken was, placht Ds. SPURGEON te zeggen: „O, wij hebben eene heerlijke ure van gebed en samenspreking gehad!" Gedurende de zware krankheid van den Leeraar kwam de Bisschop meer dan eens om zijne hartelijke deelneming te betuigen aan den geliefden lijder en diens echtgenoote, en zeer dikwijls heeft hij geschreven om naar zijn toestand te informeeren.

Een brief van Bisschop THOROLD met betrekking tot een bezoek, dat Ds. SPURGEON hem gebracht had, is van zeer bijzonder belang, nu beiden ingegaan zijn tot „de heerlijkheid." Toen de Leeraar zijn boekje had uitgegeven, getiteld *The clue of the Maze* [1]), zond hij een present-exemplaar aan zijn vriend, die terstond schreef:

„Selsdon-Park, Croydon, 31 Aug. 1885.

„Mijn waarde Ds. SPURGEON.

„Uw merkwaardig boek is mij ter hand gekomen, met de vriendelijke inscriptie, die ik op nog hooger prijs stel.

„Wellicht zullen wij eens in de Stad onzes Konings terugzien op onze wandelingen, onder de Selsdon-olmen, en ons gebed in de kleine kapel, en dan weten, dat wij dáár een voorsmaak hadden van de toekomstige heerlijkheid.

„Steeds uw broeder in JEZUS CHRISTUS,
„A. W. ROFFEN."

Donderdagmorgen was voornamelijk gewijd aan het schrijven van brieven en letterkundigen arbeid in het algemeen. Ds. SPURGEON's positie bracht hem als vanzelf in correspondentie met een groot aantal menschen, over de geheele wereld verspreid; en met groote bereidwilligheid schreef hij die duizenden van brieven, die thans van schier onschatbare waarde zijn voor hunne bezitters. Toch heeft hij meermalen het gevoel gehad, alsof hij zijn tijd veel beter had kunnen gebruiken. Telkens en nogmaals zeide hij met droefheid: „Ik ben slechts een arme klerk, die uren lang de pen voer; daar is nu weer een geheele morgen weg, en niets dan brieven, brieven, brieven!" Als hij er dan aan herinnerd werd, hoevele ontroerde en bekommerde harten er blijdschap en vertroosting door ontvingen, dan stemde hij het toe, dat dit evengoed een werk was voor den Heere, als het prediken, waarin hij zich zooveel meer verlustigde. Toch hebben wij dikwijls de overtuiging gehad, dat eene gansch onnoodige toevoeging tot zijn reeds al te zwaren last werd gemaakt door brieven over beuzelachtige zaken, waarop men een persoonlijk door hem geschreven antwoord verwachtte. Nu zal men wellicht zeggen: „Dan had hij er niet op moeten antwoorden."

---

[1]) „De draad in den Doolhof."

Ja, waarschijnlijk zou iedereen behalve C. H. Spurgeon vele er van in de papiermand geworpen hebben zonder er op te antwoorden; maar zijn vriendelijk hart drong hem altijd om voor anderer nut en genoegen werkzaam te wezen, hoe duur dit hem dan ook mocht te staan komen. Toch heeft hij zelfs wel eens in alle zachtmoedigheid geprotesteerd tegen de onredelijkheid zijner correspondenten, gelijk de volgende paragraaf kan doen zien:

„Niet zoodra was het bekend, dat ik naar Schotland zou gaan, om wat uit te rusten, of er kwam een verzoek om te prediken niet slechts uit zeer vele steden in Schotland en uit plaatsen aan ieder der drie spoorwegen gelegen, maar ook eene dringende bede om eenige uren in Noord-Wallis te vertoeven en er te prediken, evenals ook op de kust van Cumberland, die, gelijk ieder weet, op den weg naar Schotland is gelegen, indien men verkiest dien weg te volgen. Hoe vele stuivers boete ik had te betalen in den vorm van postzegels, ten einde op die onzinnig vriendelijke verzoeken te antwoorden, wil ik maar niet uitrekenen; maar de zaak is toch eigenlijk al te ongerijmd. Telkens en nogmaals werd mij gezegd, dat ik een paar uur kon overblijven, om dan met den volgenden trein te vertrekken; als dit nu op een dozijn plaatsen moet geschieden, wanneer zou ik dan in Schotland aankomen? En dit alles, wanneer iemand van huis is om wat rust te nemen!

Helaas, die rusttijd in Schotland moest wegens voortdurende ongesteldheid toch nog verschoven worden. Nu lijkt het wel heel eenvoudig aan deze goede lieden te schrijven om „„Neen"" te zeggen, maar het is niet zoo. Het is mij eene groote smart om te moeten weigeren, neen te moeten zeggen op een verzoek om te prediken is zoozeer in strijd met de innige begeerte mijns harten, dat ik liever gegeeseld zou worden dan er toe genoodzaakt te zijn."

Als Ds. Spurgeon eens een weinig minder brieven had te schrijven dan gewoonlijk, of als hij letterkundigen arbeid had te verrichten, en de weersgesteldheid het toeliet, dan trok hij zich gaarne terug naar een geliefkoosd plekje, eene hut op eene afgelegene plaats in den tuin, waar de uren maar al te snel voorbijvlogen, terwijl hij zijne verklaring der Psalmen schreef, of wel een der andere boeken, die thans een blijvend gedenkteeken zijn van zijn vlijtig en werkzaam leven.

Na den eten begon de Leeraar zich voor te bereiden voor den avonddienst, hoewel het te behandelen onderwerp waarschijnlijk den geheelen morgen zijn geest reeds had beziggehouden. Het was in groote mate eene herhaling van den Zaterdagavond, maar een zijner secretarissen had het voorrecht om alles op te zoeken of na te slaan, dat hem kon helpen om de rechte beteekenis van een tekst te vatten. Zijn particulier studeervertrek, gewoonlijk „het Hol" genaamd, werd bij die gelegenheden de plaats zijner afzondering en gebed in het verborgen; en over het algemeen kwam hij er stralend van blijdschap uit te voorschijn, met de schets of de aanteekeningen voor zijne preek in de hand, hoewel er ook tijden waren, dat

de boodschap, die hij aan de gemeente moest brengen, slechts op het laatste oogenblik tot hem kwam.

Gedurende vele jaren had Ds. SPURGEON op Donderdagavond in de leeszaal van den Tabernacle van zes uur tot bij zevenen wat hij „des Leeraars bidstond" noemde. Dit was eene buitengewone vergadering, die bijzonder ten doel had een zegen te vragen op het woord, dat gesproken zou worden; en zeer verkwikkend en nuttig bleek dit te zijn voor hemzelven en voor de gemeente. Van de dagen der New Park Street af heeft hij weinig of geen verschil gemaakt tusschen de godsdienstoefeningen op Zondag of een weekdag, en gedurende den geheelen loop zijner Evangeliebediening heeft de dienst op Donderdagavond de gelegenheid tot bijwoning geboden aan vele Christelijke arbeiders van alle gezindten, die op Zondag niet tegenwoordig konden zijn, en onder dezen waren zeer vele predikanten van de Engelsche Kerk en van de Nonconformists. Bij het einde wenschten verscheidenen van deze hoorders zich eenige oogenblikken met den prediker te onderhouden, zoodat het laat werd eer hij weg kon komen, en dan was hij voorzeker het werk niet moede, maar toch wel vermoeid door het werk.

Op Vrijdagmorgen moest de gewone routine van het beantwoorden van brieven eenigermate afgebroken worden wegens des Leeraars dringenden arbeid van zich voor te bereiden voor de lezing voor de studenten van het College. Dezen tak van dienst achtte hij van zoo groot gewicht, dat hij al zijne gaven van hart en verstand er voor aanwendde, en het was inderdaad een schat van verstandelijk en geestelijk onderwijs, dien hij elke week naar zijne „profetenschool" bracht. Honderden van „onze eigene mannen" hebben getuigd, dat hoe grootelijks zij ook geprofiteerd hebben van de overige lessen aan het College, Ds. SPURGEON's Vrijdagmiddag-klasse alles te boven ging wat betreft den blijvenden invloed op hun leven en hunne Evangeliebediening. Met zulk een sympathiek en waardeerend gehoor was hij in zijn gelukkigsten geestestoestand, en zoowel leeraren als studenten hebben dikwijls verklaard, dat hij zelfs in zijne heerlijkste kanselredenen nooit overtroffen of ook maar geëvenaard heeft hetgeen hun genot en verlustiging was om in die onvergetelijke dagen van zijne lippen te hooren. Van drie tot vijf uur vloeide een stroom van vernuft en wijsheid, van raadgeving en vermaning, van waarschuwing en leerstelling van zijne lippen, alle uitloopende op het éene doel: de mannen, die daar vóór hem zaten, te helpen om goede dienstknechten te worden van JEZUS CHRISTUS. En als de klasse dan uiteen ging, werd nog een uur — of meer dan een uur — gansch gewillig doorgebracht in gesprekken met diegenen van de broeders, die den President persoonlijk wenschten te raadplegen; en dat dit voorrecht hoogelijk gewaardeerd werd, bleek duidelijk uit de wijze, waarop er gebruik van werd gemaakt.

Nu en dan werd de Vrijdagmiddag nog gedenkwaardiger gemaakt door eene bijzondere leerrede voor de studenten, bij het einde waarvan het Avondmaal werd gevierd, en deze geheele dienst was zeer bijzonder nuttig voor het geestelijk leven der broeders. Bij andere gelegenheden kwamen studenten van Harley House, of Regents Park, of Cheshunt College een

broederlijk bezoek brengen te Newington, waarna de mannen van het Pastor's College op hunne beurt dit bezoek terugbrachten. Op zulke dagen wedijverden President, Professoren en Studenten met elkander om het hun gasten aangenaam te maken, en hen zooveel mogelijk geestelijk en lichamelijk te doen genieten.

Tusschen zes en zeven uur was Ds. Spurgeon dan misschien gereed om naar huis te gaan, maar meer waarschijnlijk was er nog de eene of andere jaarvergadering, — wellicht wel van de avondschool in verband met het College — die hij beloofd had te presideeren; of er was een zendelingslokaal, waar hij beloofd had te prediken of te spreken, of er was een lid der gemeente krank of stervende, aan wien hij had doen weten, dat hij hem op den terugweg van het College zou bezoeken. Het was volstrekt onmogelijk om stelselmatig huisbezoek te doen in zijne talrijke gemeente — die arbeid hebben de ouderlingen op zich genomen; — maar hij vond toch wel gelegenheid om de leden der Kerk te bezoeken; en in zijne leerredenen wordt dikwijls gesproken van het triomfantelijk sterven, waarvan hij getuige is geweest. Niet dikwijls kon hij den dienst bij begrafenissen leiden; maar soms gevoelde hij zich verplicht om eene uitzondering te maken op den algemeenen regel, evenals ook bij huwelijksinzegeningen. In *Het Zwaard en de Truffel* zijn een paar typische voorbeelden gegeven hoe volkomen hij bij zulke gelegenheden kon treuren met de treurenden, en zich kon verblijden met de blijden. Voeg hier nu bij de voortdurende stoornis, teweeggebracht door bezoekers, en de velerlei kleine kwellingen, waaraan ieder publiek man is blootgesteld, en de lezers kunnen zich dan wel afvragen wanneer Ds. Spurgeon tijd kon vinden voor lezen en studeeren en voor al den arbeid, dien hij voortdurend tot stand bracht! Indien zij geweten hadden *hoeveel* hij deed, dan zouden zij zich nog wel meer verwonderen. Voorzeker was nooit iemands leven drukker en meer bezet dan het zijne; het was niet mogelijk om nog het minste of geringste van heiligen arbeid er bij te voegen.

Zaterdagmorgen was het voor den Leeraar en zijn secretaris de tijd om zooveel mogelijk het achterstallige werk af te doen, dat in den loop der week moest blijven liggen. Er werd wederom een aanval gedaan op den grooten hoop brieven; verschillende financieele aangelegenheden werden geregeld, en orderbriefjes afgezonden aan predikanten, die geld noodig hadden voor den bouw hunner kerken, of aan hen, die in zendingsarbeid werkzaam waren, of bijzondere hulp behoefden voor het werk des Heeren. Dan gaf de secretaris ook verslag van besprekingen met studenten en met onderscheidene beambten en arbeiders in de inrichtingen, en ontving hij instructies omtrent het antwoord, dat op hun vragen of verzoeken gegeven moest worden, of met betrekking tot het algemeene welvaren van het geheele werk. Gewoonlijk was het ook op dien morgen, dat de President sommigen der mannen ontving, die om toelating tot het College verzocht hadden, of de papieren onderzocht van anderen, of brieven dicteerde, die zijne beslissing meldden, of die om nadere inlichtingen vroegen als er

twijfel bestond hetzij om de mannen toe te laten of af te wijzen. Broeders, die op hun vertrek stonden naar een zendingsveld in een vreemd land, of naar een ver afgelegen werkkring, waren blijde met de gelegenheid om persoonlijk afscheid te kunnen nemen, en met het treffend, aandoenlijk gebed en de teekenen van hartelijke sympathie, waarmede zij heengezonden werden op hun weg. Dan waren er stukken, die voor het Maandblad geschreven- of voor de pers nagezien moesten worden, almanakken, die gereed gemaakt, boeken, die gelezen en gerecenseerd, of naar sommigen der broeders gezonden moesten worden, die voor deze rubriek van *Het Zwaard en de Truffel* hunne hulp verleenden en ook nu nog verleenen, en als dan de etensbel luidde, dan hoorde men den Leeraar dikwijls zeggen: „Wel, wij hebben een goeden voormiddag van arbeid gehad, al is er ook niet veel van te zien."

Bij gunstig weder werd het grootste deel van den namiddag in den tuin doorgebracht en het was een der weinige genietingen van den geliefden eigenaar van „Westwood", om in de afgelegenste deelen van den tuin te wandelen en eene wijle uit te rusten in de hut, waaraan hij den bijzonder gepasten naam gaf van „Buiten de wereld." Met zijne vrouw of een bijzonderen vriend gingen de oogenblikken hier snel voorbij, en weldra kwamen andere bezoekers voor een gezellig praatje en een blik op de vele interessante dingen, die er te zien waren. Het is onnoodig de namen te noemen dergenen, die in het genot van die gelukkige namiddagen deelden; onder hen bevonden zich de meesten van Ds. SPURGEON's vrienden onder de predikanten, of andere vrienden en bekenden. Een bezoeker, die altijd welkom was, was de godvruchtige Graaf van Shaftesbury. Ook hij leidde een zeer druk en werkzaam leven, en daarom kon hij niet dikwijls komen, maar nu en dan, als hij meer dan gewoonlijk bedroefd en terneêrgeslagen was wegens den gang der zaken op godsdienstig en maatschappelijk gebied, dan was het hem eene verlichting om eens met zijn Baptistischen vriend te praten, die in zeer vele opzichten zijne beschouwingen van den toestand der Kerk deelde, maar toch ook de teekenen zag van betere tijden, welke de eerbiedwaardige edelman niet bespeurde. De Pair van het Koninkrijk en de Leeraar hadden zulk eene menigte van kostelijke geschiedenissen te vertellen, dat de tijd zeer aangenaam en zeer snel voorbijging, en zij scheidden in de hoop van elkander weder te zien op aarde, en de nog heerlijker hope van de hereeniging in den hemel, waar geene scheiding meer plaats heeft.

Bij verschillende gelegenheden heeft Ds. SPURGEON, als de Graaf een bezoek had gebracht op „Westwood", door zijn secretaris een photographisch portret of eene gravure van dien edelman in het album laten plaatsen, en dan schreef hij zelf een kort woord er bij, om het feit te vermelden, dat zijn eerbiedwaardige vriend hem weder was komen bezoeken. Op een der beste van deze portretten, dat den Graaf voorstelt toen hij zijn tachtigste jaar had bereikt, schreef hij: „De goede Graaf heeft Zaterdagmiddag een bezoek gebracht op „Westwood"; hij was niet genoodigd en werd niet verwacht, maar hij was recht van harte welkom. 1881. C. H. SPURGEON."

Van zijn kant heeft Graaf SHAFTESBURY in zijn dagboek en brieven meermalen van deze genotvolle Zaterdagmiddagen gesproken. De volgende aanteekening in zijn dagboek heeft waarschijnlijk betrekking op hetzelfde bezoek, dat door Ds. SPURGEON is vermeld: „10 Juli 1881. — Naar „„„Westwood”” gereden om mijn vriend SPURGEON te bezoeken. Hij bevindt zich wel, Gode zij dank! en hij heeft eene kostelijke woning. Huis en tuin zijn heerlijk. De verandering van woonplaats heeft ook een goeden invloed gehad op de gezondheid zijner vrouw, die goed vooruit is gegaan. Het is lieflijk en moedgevend om zulke menschen te bezoeken, en hen nog steeds vol van ijver, geloof en blijdschap in den dienst onzes gezegenden Heere te zien.”

NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

Brieven over bijzondere en publieke Aangelegenheden [1].

In eene bespreking van de »*Brieven van* WILLIAM COWPER" zeide Ds. SPURGEON: „Heden ten dage kunnen wij geene brieven meer schrijven, maar moeten ons tevreden stellen met briefjes en memoranda. Toen de brieven nog tamelijk weinig in aantal waren, en ieder twaalf stuivers port kostten, hadden de menschen tijd om goed te schrijven, en zij vonden het ook der moeite waard. Nu de stuiversport de beproeving is geworden van een publiek man, mogen wij wel zeggen: hoe korter wij onze brieven kunnen maken, hoe beter. Hoe zouden wij wenschen, dat sommigen van onze correspondenten dit wilden gelooven, inzonderheid de jonge dames, die hare brieven kruisen! Wij verspillen nooit een oogenblik om te lezen, wat de menschen niet waard vinden om er nog een velletje papier voor te nemen. Gekruiste brieven zijn ons een kruis, en wij werpen ze in de snippermand. En, in het voorbijgaan gezegd: Met welk recht verwacht men antwoord op een brief, als men geen postzegel heeft ingesloten? Het is bepaald roof, die aan sommigen van ons wordt begaan, die jaarlijks vele guldens aan postzegels moeten uitgeven."

In het vorige hoofdstuk werd zoo dikwijls melding gemaakt van Ds. SPURGEON's correspondentie, dat het gevoeglijk gevolgd kan worden door enkele voorbeelden van de brieven, die hij schreef in verschillende tijdperken van zijn langdurig leeraarschap. Vele zijn reeds opgenomen in de voorafgaande Deelen van dit werk, waar zij noodig schenen voor de geregelde volgorde van het verhaal, en andere moeten voor latere bladzijden van dit Deel bewaard blijven. De keuze, die nu gedaan wordt, is bestemd om een denkbeeld te geven van den omvang en de verscheidenheid der onderwerpen, waarover des Leeraars correspondenten hem schreven, en van de antwoorden, die hij hun zond. Sommige dier brieven zijn in druk verschenen, maar de meeste zijn gekopieerd van de origineele, die ons door de eigenaars vriendelijk werden toegezonden met het doel om in de *Autobiographie* opgenomen te worden, terwijl andere gereproduceerd werden

---

[1]) Van deze brieven worden in de Nederlandsche uitgave slechts die opgenomen, welke ook voor den Hollandschen lezer van belang geacht kunnen worden, of te karakteristiek zijn om gemist te worden.

van de kopieën van antwoorden, die Ds. SPURGEON zelf bewaard heeft. Wij beginnen met

Brieven aan persoonlijke Vrienden.

Een heer in Glasgow stelt op grooten prijs het origineel van het volgende briefje, dat door Ds. SPURGEON geschreven was den dag na dien, waarop hij voor de eerste maal in de muziekzaal had gepredikt na de groote ramp, die aldaar had plaats gehad; het was gericht aan Ds. JOHN ANDERSON, van Helensburgh, die eene milde bijdrage had gezonden voor het bouwfonds van den Tabernacle van hem zelven en van zijne vrienden:

„3 Bengal place, New Kent Road, Maandag 24 Nov. 1856.

„Mijn zeer waarde Vriend.

„Ik heb uwe milde gave ontvangen, en betuig u mijn zeer hartelijken dank, en verzoek u mijn dank over te brengen aan allen, die tot deze gave hebben bijgedragen.

„Gisteren mocht ik zeer sterk de nabijheid des Heeren ervaren; geen hond heeft zijne tong tegen mij verroerd. Maar o, welke smart heb ik verduurd! God heeft mij ondersteund, of ik zou er door overstelpt zijn geworden.

„Hoe heeft de *hel* gewoed, maar hoe zal de *Hemel* triomfeeren! Hoe staat het met den arbeid te Helensburgh? Ik hoop, dat het geklank des Konings bij u is.

„Mijne lieve vrouw en ik spreken dikwijls van onzen geliefden ANDERSON Gij zijt ons zeer na aan het hart.

„Onze jongens zijn wel; evenals ook „„„APPIA, de geliefde.''' Doe onze hartelijke groeten aan al de vrienden, en ontvang voor uzelven de uitdrukking mijner innige genegenheid.

„Steeds de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Het volgende briefje met het antwoord kan als voorbeeld dienen van de correspondentie tusschen den heer RUSKIN en Ds. SPURGEON in lang voorbijgegane dagen:

„Denmark Hill, Camberwell, 25 Nov. 1862.

„Mijn waarde Vriend.

„Ik verlang naar een praatje met u. Is het te krijgen? — rustig, — en hoe, en waar, en wanneer? Ik zal bij u komen, — of gij bij mij, — of wat gij wilt. Ik ben slechts tien dagen in Engeland, — daar ik mij te zeer erger aan uw doen — *uw* doen, zoowel als het doen van ieder ander — om nog langer onder ulieden te kunnen leven. Maar ik

wensch u vaarwel te zeggen, eer ik naar mijn hol in de Alpen trek.

„Steeds met de vriendelijkste groeten aan Mevrouw SPURGEON.

„Van harte de uwe,

„J. RUSKIN"[1]).

„Clapham, 26 Nov. 1862.

„Waarde Mijnheer RUSKIN.

„Ik heb gedacht, dat gij niets meer van mij wilt weten; maar ik bemerk, dat gij mij verlaat, als alles wel is, en mij opzoekt, als gij u aan mij ergert. Moge die ergernis toenemen, indien zij bij machte is mij meer dikwijls in uw gezelschap te brengen!

„Het zal mij zeer aangenaam zijn u morgen te zien, *hier*, tusschen 11 en 12 uur, zoo u dit schikt.

„Ik wenschte wel, dat *ik* een hol in de Alpen had om er heen te gaan; maar het baat mij niet om norsch te worden, want ik ben genoodzaakt om onder u, zondaren, te wonen, en hoe ik mij ook aan u allen erger, ik moet ulieden verdragen, want de Natuur noch de Voorzienigheid verschaffen mij een hol.

„Steeds oprecht en van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Niets bezorgde aan Ds. SPURGEON grooter vreugde dan de blijde tijding, dat zijne boodschap gezegend werd tot heil en verlossing van zielen, of tot versterking van Gods kinderen. Aan een vriend in Dublin, die hem zulk eene blijde tijding zond, schreef hij op 18 Febr. 1868:

„Het bemoedigt mij grootelijks te weten, dat mijne leerredenen aan iemand van Gods volk tot spijze zijn. Voor die blijdschap zou ik gaarne veel lijden hebben willen ondergaan, en zie! zij komt zonder van lijden vergezeld te zijn. Ik kan mijn gewillig getuigenis afleggen voor de getrouwheid Gods. Mijne leerredenen kosten mij veel geestesinspanning, maar toch, de bron is nog niet opgedroogd. In tijden van groote uitputting vloeien nieuwe stroomen. In geldelijke zaken zijn wij dikwijls beproefd; maar het komt nooit tot gebrek, en dat zal ook nooit gebeuren, zoolang JEHOVAH leeft."

Aan eene dame in Bristol, die zwaar beproefd was, deelde Ds. SPURGEON eene belangwekkende omstandigheid mede met betrekking tot de aanleiding tot zijne leerrede, getiteld: „Het Ultimatum des Geloofs":

„Nightingale Lane, 23 Juli 1875.

„Waarde Vriendin.

„Uwe vriendelijke gave is nog onvermeld gebleven, omdat ik u zelf wilde schrijven, en mijne hand was in droeven toestand door rheumatische jicht,

[1]) JOHN RUSKIN was de — ook in Nederland — zeer bekende en beroemde kunstcriticus en schrijver. Hij is onlangs overleden.

zoodat ik in de laatste weken gansch machteloos was, en bijna den geheelen tijd niet heb kunnen prediken. Ik dank u van harte, en dit te meer vanwege uwe vriendelijke woorden. Mocht u dagelijks kracht gegeven worden om uwe groote beproeving te dragen, en mocht uw hart zich al meer en meer verblijden in den Heere! Bid voor mijne arme vrouw, die voortdurend lijdende is.

„Ik denk, dat mijne preek over: „„Zoo Hij mij doodde, zou ik niet hopen?"" naar uw hart zal zijn. Zij is mij uitgeperst door zware pijn.

„De uwe in hartelijk medegevoel,

„C. H. Spurgeon."

Op 5 April 1881 werd het jaarfeest der Slachters in den Tabernacle gevierd. Ds. Spurgeon kon niet tegenwoordig zijn, maar hij schreef den volgenden brief aan den heer Henry Varley, om in de vergadering voorgelezen te worden:

„Westwood, 5 April 1881.

„Waarde Vriend.

„Een maand geleden was ik herstellende uit eene krankheid, en ik heb toen in éénc week met innig genot vijf godsdienstoefeningen gehouden. Het onmiddellijk gevolg was, dat ik weder ziek werd. Thans ben ik zwakker, en ik heb hetzelfde werk voor mij. De vrienden vragen mij om niet zoo veel arbeids op mij te nemen, en mijn eigen verstand zegt mij, dat zij gelijk hebben. Ik moet daarom van het slachtersfeest wegblijven, al is het ook met leedwezen. Ik heb ook niet beloofd te komen. Iemand heeft dit voor mij gedaan, maar ik heb geen vertrouwen in die beloften bij volmacht. Gij zijt een geheel leger in uzelven. Zeg aan de ware „blauwen", dat zij waarlijk blauw moeten zijn, en den besten Gids moeten volgen, n.l. den Heere Jezus. Mogen zij allen rein en oprecht zijn, zoodat zij ware Christenen zijn! Zij zullen wèl doen met in alles matigheid te betrachten, en nog beter, indien zij geheelonthouders worden van sterken drank; en het beste van alles, zoo zij nieuwe harten hebben en in Jezus gelooven. Ik ben er zeker van, dat wij hun altijd gaarne ons gebouw zullen afstaan, zoolang gij en de meesterslachters er voor zorgt, dat de ruimte gevuld wordt. Ik wensch, dat ieder man bij deze gelegenheid een dagmarsch dichter bij den hemel zal komen. Gods zegen zij hedenavond over u en al uwe hoorders!

„Van harte de uwe,

„C. H. Spurgeon."

De volgende brief heeft Ds. Spurgeon zeer geïnteresseerd:

„Christ Church Vicarage, Rotherite, 16 Aug. 1884.

„Waarde Ds. Spurgeon.

„Ik ben gedurende vele jaren een bewonderend lezer geweest van uwe leerredenen, en heb dikwijls de behoefte gevoeld om u te schrijven en te zeggen

hoe nuttig zij voor mij persoonlijk en voor mijn ambtelijk werk geweest zijn. Heden gevoel ik mij inzonderheid gedrongen u te schrijven om de volgende reden. Mijne moeder, een predikants [1]) weduwe, is op 19 Mei van dit jaar gestorven te Boston, Lincolnshire. Zij is 87 jaar oud geworden. Zij placht uwe Leerredenen wekelijks te ontvangen, oplettend te lezen, om ze dan aan het einde des jaars te laten inbinden, ten einde mij het gebonden boekdeel op 16 Aug., mijn verjaardag, ten geschenke te geven.

„Het deel voor 1883 — haar laatste geschenk, was al gebonden, maar *ik* heb er heden mijn naam in geschreven, daar zij het niet meer kan. Biddende, dat de Heere u gezondheid en krachten zal geven, en u voortdurend ten zegen zal blijven stellen, en u vergeving vragende, zoo ik door u te schrijven eene onbescheidenheid begaan heb, verblijve ik

„oprecht de uwe,

„H. C. Mitchinson,

„Vicaris van Christ Church, Rotherite.”

Op dezen brief heeft Ds. Spurgeon aldus geantwoord:

„Westwood, 19 Aug. 1884.

„Waarde Vriend.

„Het doet mij zeer groot genoegen in staat te zijn gesteld om zaad te geven aan den zaaier. Moge den Heere mijn dank welbehaaglijk zijn voor vele zulke liefelijke boodschappen als de uwe om mij te bemoedigen. De Heere zij ook met u in uwe Evangeliebediening, en schenke u een overvloedigen oogst!

„Ik feliciteer u er mede, dat gij eene moeder in den Hemel hebt. De mijne is nog op aarde, maar lijdt veel; de uwe is bevorderd tot de gelukzaligheid. Wij zullen volgen. Ik heb een oogenblik opgehouden met schrijven om voor u te bidden. Wil hetzelfde voor mij doen, want ik heb dit dagelijks noodig.

„Van harte de uwe,

„C. H. Spurgeon.”

Het volgende vroolijke briefje werd gezonden aan Ds. E. W. Matthews, Secretaris van het Britsch en Buitenlandsch Zeelieden-Genootschap, in Mei 1885, in antwoord op zijne kennisgeving van de geboorte eener dochter, waarbij van al zijne kinderen eene gift voor het Weeshuis was gevoegd:

„Waarde Vriend.

„Mattheüssen [2]) zijn zóó goed, dat men er nauwelijks te veel van kan hebben, als zij allen evangelisten worden. God zegene de ouders meer en meer, en doe de kinderen tot een waren zegen voor hen worden in latere jaren! Dat gij aan uwe vier kinderen zegt, mij ieder eene kroon [3]) te

[1]) Van de Engelsche Kerk.

[2]) De naam Matthews is in het Hollandsch Mattheus.

[3]) Een Engelsch geldstuk, ter waarde van *f* 3.

zenden, geeft het denkbeeld, dat ik eene viervoudige monarchie heb in uwe schatting; maar helaas! ik heb meer dan ooit behoefte aan een Priester en een Koning. Ik verheug mij, dat de Heere JEZUS mij dierbaarder wordt in deze hoedanigheid. Mogen deze vier MATTHEÜSSEN allen gekroond worden met goedertierenheid en barmhartigheden!

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Ds. SPURGEON's correspondenten vroegen hem dikwijls naar de beteekenis van moeielijke Schriftuurplaatsen. In antwoord op zulk eene vraag van een milddadig helper in Schotland, betreffende Hebreën VI : 4—6, schreef de Leeraar:

„Westwood, 15 Maart 1887.

„Waarde Vriend.

„Ik heb altijd gedacht, dat, indien het Goddelijk leven in de ziel gansch en al kon *sterven*, er geene tweede levendmaking zou kunnen zijn. Wij kunnen wederom geboren worden, maar niet telkens opnieuw, niet herhaaldelijk. Indien het zout zijn smaak zou kunnen verliezen, dan zou dit een hopeloos geval zijn. Hieruit nu leid ik af, dat, daar geen geloovige in CHRISTUS zich in een hopeloozen toestand bevindt, niemand ook het leven Gods gansch en al heeft verloren, nadat hij het eens had ontvangen.

„Het moedwillig terugkeeren tot de zonde zou noodlottig zijn.

„In elke aangehaalde Schriftuurplaats wordt het verondersteld kwaad ontkend (Zie Hebr. VI : 9 en X : 39).

„Eén groot middel om aan de volharding tot den einde toe vast te houden is de wetenschap, dat wij niet naar welgevallen in of buiten CHRISTUS kunnen zijn. Indien wij Hem gansch en al konden verlaten, zou er geene mogelijkheid bestaan van vernieuwing (Hebr. VI : 4). Daarom zijn wij gehouden te volharden tot den einde.

„Wat mij verbaast is dit, dat de Arminianen, in weerwil van deze teksten, gelooven, dat de menschen het leven Gods kunnen verliezen, en het dan weder kunnen ontvangen. Geene woorden kunnen duidelijker zijn dan die, welke dit „„onmogelijk"" noemen.

„Ik heb u een catalogus gezonden mijner Leerredenen, waarin die, welke u kunnen helpen, aangeschrapt zijn. Schrijf mij, wanneer gij wilt, doch vergeef mij, als ik kort ben in mijn antwoord.

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Gedurende langen tijd heeft Ds. SPURGEON de leerrede uitgesproken op het jaarfeest in CHRIST Church, Westminster Bridge Road, en dikwijls gebeurde het, dat hij er voor dat doel heenging na zijn eigen bidstond in den Tabernacle op Maandagavond. In 1888 was hij te ongesteld, om er heen te gaan, en zoo schreef hij aan Ds. NEWMAN HALL [1]) den volgenden brief, dien deze in de openbare bijeenkomst voorlas:

[1]) Den predikant dezer gemeente.

„Westwood, 4 Juli 1888.

„Mijn waarde Vriend.

„Zooeven pas heb ik vernomen, dat het heden uw jaardag is. Ik feliciteer u, en ik bid God, dat gij een recht goeden dag zult hebben. Indien ik wel genoeg ware geweest, dan zoü ik, wees hiervan verzekerd, uwe uitnoodiging hebben aangenomen. Ik dank u en uwe vrienden voor veel vriendelijkheid door hulpbetoon in mijne ure van krankheid. De Heere zegene *u*, die voor mij gepredikt hebt, en de gemeente, die u heeft willen afstaan! Heden ten dage zijn wij tweeën van de oude school. Onze ervaring heeft ons geleerd, dat de leer van CHRISTUS Gekruisigd algenoegzaam is zoowel voor bekeering als voor stichting. Een kinderlijk geloof in het Zoenoffer is de grondslag voor het reinste en edelste karakter. Gelijk de hamer altijd met denzelfden klank op het aanbeeld neerkomt, zoo zullen wij CHRISTUS prediken, CHRISTUS, **Christus** en niets dan CHRISTUS.

„Onze vrienden verlaten ons om zich naar de voorsteden te begeven, maar ik vertrouw, dat de Heere een ander geslacht van getrouwen om ons heen zal doen opstaan. God zegene de broeders, die met ons blijven en de hitte van den strijd met ons dragen! Ik gevoel mij innig dankbaar jegens dezulken, zoowel in den Tabernacle als in CHRIST Church. U wensch ik voortdurende gezondheid en vreugdevolle gemeenschap met God.

„Van ganscher harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Toen Ds. SPURGEON in December 1890 ziek lag te Mentone, ontving hij een brief van zijn trouwen vriend Dr. D. A. DOUDNEY, den Redacteur van *The Gospel Magazine*, die hem schreef: „Ik had zulk eene vrijmoedigheid in het gebed voor u, terwijl ik heden nacht wakker lag, dat ik de hoop moet koesteren, dat de Heere u verlichting schenkt." In antwoord hierop schreef Ds. SPURGEON:

„Mentone, 5 Dec. '90.

„Eerbiedwaardige Vriend.

„Mijn hart sprong op van vreugde, toen ik in uw briefje las, dat gij vrijmoedigheid in het gebed hebt voor mij. Ik begin te herstellen. Ik kan nu, zooals gij ziet, de pen gebruiken. Mijne hand was gezwollen, en evenals alle dingen, die gezwollen of opgeblazen zijn, was zij onnut; maar zij herkrijgt thans haren gewonen vorm, en ik begin ook wat te bekomen van de zwakheid, die op zware pijn volgt.

„Voorzeker, o voorzeker, het is wel. Ik dank God van ganscher harte voor den smeltkroes. Moge Hij de zwakheid van den ouderdom voor u zegenen, en u voortdurend ondersteunen!

„Uw liefhebbende en dankbare vriend,

„C. H. SPURGEON."

EEN-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

Brieven over bijzondere en publieke Aangelegenheden (Vervolg).

Brieven betreffende Legaten.

De volgende brief betreffende eene erfenis van ongeveer *f* 60,000 kan opgenomen worden als een voorbeeld van vele andere, die Ds. SPURGEON bij andere gelegenheden moest schrijven met betrekking tot financieele aangelegenheden, waarover men hem nooit had moeten lastig vallen. Verscheidene malen is het gebeurd, dat hem geldsommen vermaakt werden, die naar zijn oordeel aan de bloedverwanten van den erflater of erflaatster hadden moeten nagelaten worden. Hij maakte hun zonder te aarzelen dit geld dan over, en dikwijls was het hem leed, dat hij hetzelfde niet kon doen met legaten, vermaakt aan de Inrichtingen, en die aan behoeftige bloedverwanten gemaakt hadden behooren te worden. In het geval, waar deze brief betrekking op heeft, had hij eenvoudig een eisch af te wijzen, dien hij onrechtvaardig en onbillijk vond:

„Clapham, 13 Juni 1868.

„Waarde Heer.

„Hoewel het testament van den heer **** mij zeer stellig tot erfgenaam aanwijst, heeft hij den procureur te verstaan gegeven, dat hij mij dit geld vermaakt, omdat hij er zeker van was, dat ik het mij niet zou toeëigenen, maar het voor godsdienstige doeleinden en werken van liefdadigheid zou gebruiken. Dit verzoek heeft hij ook aan mij geschreven, en het werd mij door zijn procureur gezonden. De wet op de doode hand verhinderde hem om zijn geld na te laten zooals hij het wenschte, daarom heeft hij het mij in handen gegeven — zeer tot mijn last. Ik zal in geen geval een penning van zijne nalatenschap voor mijzelven houden, maar den bekenden wil van den erflater uitvoeren.

„Ik acht dit geen hinderpaal te zijn om iets toe te kennen aan personen, die wezenlijk zedelijke aanspraken hebben op dit geld, want het strookt niet met mijn gevoelen om iets voor godsdienstige doeleinden te geven, of voor werken van liefdadigheid, vóór dat recht geschied is. Daarom heb ik naar mijn beste weten, en met den vriendelijken raad der executeuren, iederen eisch, niet slechts van wettelijken, maar ook van zedelijken aard, onderzocht, en zoo is er dan nu geen saldo meer om over te beschikken,

of het is zoo gering, dat het der vermelding niet waardig is. Gedurende twee levens zullen geene fondsen meer beschikbaar zijn, en bijgevolg moeten de aanspraken van den heer * * * * en anderen wachten, indien er al ooit acht op geslagen kan worden.

„De executeuren gelooven niet, dat de aanspraken van den heer * * * * rechtmatig zijn; — maar als mannen van eer, geven zij mij hun advies met onpartijdigheid, en zoo gij hen kunt overtuigen, kunt gij ook mij overtuigen; doch men kan niet van mij verwachten, dat ik geld zal uitbetalen, dat ik niet heb ontvangen, uit eene erfenis, waarvan ik persoonlijk geen profijt heb, en door iemand, die mij volkomen vreemd is, werd nagelaten.

„Ik zie geene reden, waarom strenge taal tegen mij gevoerd zou worden, en wat uw dreigement betreft om de zaak publiek te maken, publiciteit voor mijne handelingen wordt door mij evenmin gevreesd als gezocht; en wat dit geval betreft, als de eenvoudige waarheid gepubliceerd wordt, zal, hetgeen het publiek van mijne wijze van doen denkt, van weinig belang voor mij zijn. Van dit ongelukkige legaat heb ik niets anders dan last en verdriet gehad.

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon.

„P. S. Wees zoo goed om brieven over deze zaak voortaan tot de executeuren te richten."

Correspondentie over Lezingen en Leerredenen in de Vereenigde Staten.

In eene toespraak tot zijne gemeente in het jaar 1873 heeft Ds. Spurgeon volgenderwijs gesproken over een voorstel, dat men hem gedaan had:

„Ik ontving een brief van een welbekend man in Amerika, die mij 25,000 dollars aanbood voor vijf en twintig lezingen. Op die voorwaarden zouden de vijf en twintig avonden mij £ 5000 (*f* 60,000) geven, en in honderd avonden zou ik £ 20,000 (*f* 240,000) ontvangen, zoodat ik in den loop van een jaar £ 40,000 (*f* 480,000) rijk zou kunnen zijn, en de personen, die deze schikkingen zouden treffen, zouden ongetwijfeld nog tienmaal meer ontvangen. In antwoord op dit aanbod schreef ik: „Al zoudt gij het bedrag met honderd vermenigvuldigen, en dan nog eens met honderd, zou ik het nog even gemakkelijk vinden om uw aanbod af te slaan, als ik het nu vind, want ik kan niet over zee komen om lezingen te houden. Ik ben een evangeliedienaar, en heb nooit lezingen gehouden voor geld en ik denk het ook nu niet te doen.""

Hoewel de weigering duidelijk en nadrukkelijk was, kwamen toch altijd nog aanbiedingen. In 1876 verscheen in sommige Amerikaansche couranten het bericht, dat „Ds. Spurgeon schrijft, dat hij in den herfst de Vereenigde Staten wil bezoeken." Dit lokte den volgenden brief uit:

„Boston, Mass. U. S. A., 22 Juni 1876.

„Den Weleerwaarden Heer Ds. C. H. Spurgeon.

„Waarde Heer.

„Is het bovenstaande bericht waar? Wij hebben zoo lang en zoo aanhoudend, en gedurende zoo vele jaren beproefd om u over te doen komen, dat wij dachten, dat het onmogelijk is u hier te zien, en zoo hebben wij ook al lang alle hoop opgegeven. Wij zijn agenten (eenige agenten) voor al de voornaamste sprekers in dit land; negen tienden van al de zaken, die met lezingen in verband staan, geschieden door ons, en wij zijn verantwoordelijk voor onze aanbiedingen. Wij willen u duizend dollars in *goud* geven voor elke lezing, die gij in Amerika zult houden, en alle onkosten betalen voor de heen- en terugreis, en u daarbij in de beste gelegenheid stellen om in dit land populariteit te winnen. Wilt gij komen?

„Oprecht de uwe,

„The Redpath Lyceum Bureau."

Op deze mededeeling werd door Ds. Spurgeon het volgende antwoord gezonden:

„Clapham, Londen, 6 Juli 1876.

„Mijne Heeren.

„Ik kan mij niet begrijpen, hoe dit bericht in uwe nieuwsbladen is gekomen, behalve als puur verzinsel van een courantenschrijver, die geen nieuws heeft; want ik heb nooit het denkbeeld gehad om vooreerst naar Amerika te komen. En gelijk ik u te voren reeds gezegd heb, al zou ik kunnen komen, zou ik toch geene lezingen kunnen houden, en voor prediken zou ik geen geld willen ontvangen.

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

In 1878 kwamen nog twee uitnoodigingen; op de eerste dezer twee gaf Ds. Spurgeon dit antwoord: „Ik heb niet het minste idee om Amerika te bezoeken. Als ik het ooit deed, zou ik toch geene lezingen kunnen houden of prediken voor geld. Uitnemend als uwe diensten ongetwijfeld zijn voor hen, die ze noodig hebben, zou ik ze toch bij geene mogelijkheid behoeven. Ik zou het als eene bepaalde onteering beschouwen van de gaven, die God mij gegeven heeft, indien ik, als dienstknecht Gods, ze gebruikte om er geld mede te verkrijgen voor mijzelven, op de manier zooals dit door hen, die lezingen of voordrachten houden, met volle recht geschiedt."

Het antwoord op het tweede verzoek luidde: „Ik wensch geenerlei verbintenis aan te gaan om in Amerika lezingen te houden of te prediken. Ik zou uw aanbod bij geene mogelijkheid kunnen aannemen. Ik heb op dergelijke voorstellen reeds verscheidene malen een volstrekt weigerend antwoord gegeven en kan nu niet anders dan die weigering in de duidelijkste bewoordingen herhalen. Ik ben voor geen geld te huur."

Er werd nog eene poging gedaan in 1879, toen Majoor Pond in Engeland was met Dr. Talmage, en de eerste aan Ds. Spurgeon schreef om hem om een onderhoud te verzoeken, en o. a. zeide: „Ik wensch den man te zien, aan wien ik het compliment zou willen maken om hem vijftig duizend dollars aan te bieden voor vijftig avonden, waarop hij in mijn land en voor mijne landgenooten zou spreken." Ds. Spurgeon antwoordde:

„Nightingale Lane, 6 Juni 1879.

„Waarde Heer.

„Ik ben volstrekt niet bang voor iets, dat gij tot mij zoudt kunnen zeggen om mij in verzoeking te brengen lezingen te houden of te prediken voor geld; want voor al het goud der Vereenigde Staten zou ik op die wijze geene enkele lezing willen houden. Het zou slechts tijdverspilling zijn voor u en voor mij om mij te komen bezoeken, hoewel ik er van overtuigd ben, dat gij een der aangenaamste menschen ter wereld zijt. Uw vriendelijk aanhouden is zoo bewonderenswaardig, dat gij, denk ik, het niet zult willen verspillen aan eene onmogelijke zaak; maar laat het voor u genoeg zijn, zoo ik verklaar, dat, zoo ooit iemand hierin had kunnen slagen, gij die iemand zoudt zijn.

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

In 1883 heeft een syndicaat in de Vereenigde Staten, zonder naar Ds. Spurgeon's meening of zijne toestemming te vragen, schikkingen getroffen om zijne Zondagochtend-leerredenen naar Amerika te seinen, ten einde ze op den volgenden dag in een zeker aantal nieuwsbladen te publiceeren in Boston, Chicago, Cincinnati, Philadelphia en St.-Louis, hebbende eene circulatie van ongeveer een millioen exemplaren. De onderneming was tot mislukken gedoemd, want de opdracht aan de Engelsche agenten luidde: „Seint Spurgeon's Zondagmorgen-preeken, *met weglating van de kleine woorden.*" De poging om die kleine woorden aan de andere zijde van den Atlantischen Oceaan in te vullen, leverde zulk een vreemd resultaat op, dat Ds. Spurgeon op het eerste exemplaar, dat hij ontving, schreef: „De preek is een warboel; maar de haast en de dubbele overseining naar New-York, en van daar naar Cincinnati, in aanmerking genomen, toch nog vrij wel." In antwoord op eene klacht, dat die schikking veel arbeids zou veroorzaken op Zondag, schreef de Leeraar:

„Westwood, 8 Juni 1883.

„Waarde Heer.

„Het is waar, dat mijne Zondagmorgen-preeken door de United States Press Association gestenographeerd en overgeseind worden naar Amerika, om ze daar te lande op Maandagochtend te publiceeren. In zoover dit arbeid op Zondag veroorzaakt, betreur ik het; maar ik heb er niet

méér mede te doen dan gij. Ik ben op geenerlei wijze in de zaak geraadpleegd, en zoo heb ik dan ook geen onderzoek ingesteld naar den arbeid, dien zij medebrengt.

„Oprecht de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Slechts weinige weken gingen voorbij, eer de Leeraar in *Het Zwaard en de Truffel* kon schrijven: „Het duurde niet lang, dat de leerredenen naar Amerika overgeseind werden, zoodat onze vrienden, die vreesden, dat de Sabbat ontheiligd zou worden, nu gerust kunnen zijn. Wij zijn er niet rouwig om, want de Leerredenen, die wij in de Amerikaansche couranten gezien hebben, kunnen wel onze leerredenen geweest zijn, maar zij waren zoo verminkt, dat wij ze toch niet als de onze zouden willen erkennen. Wij geven er verreweg de voorkeur aan om zelf onze leerredenen voor de pers na te zien en uit te geven, en daar die manier van publicatie blijvend is, kan er op den langen duur meer zegen op verwacht worden dan op wèl ver en wijd verspreide, maar zeer foutieve telegraphische rapporten er van."

Vier jaar later werd nog eene poging gedaan voor eene bespoedigde uitgave op uitgebreide schaal van den hoofdinhoud van Ds. SPURGEON's leerredenen; maar ook die poging mislukte. Hij kon zelfs niet ingaan op het voorstel, dat hem gedaan werd in den volgenden brief, omdat hij nooit „tien dagen van te voren" wist wat het onderwerp zijner leerrede zijn zou; anders zou voor dit voorstel niet hetzelfde bezwaar geweest zijn, daar hier geene vermeerdering van arbeid op Zondag voor noodig zou zijn geweest:

„New-York Syndicate Bureau N°. 1 WILLIAM Street,
New-York, 20 Sept. 1887.

„Den Weleerw. Heer Ds. SPURGEON.

„Waarde Heer.

„Wij zijn op het punt van gereed te komen met schikkingen, waardoor wij elken Maandagmorgen in al de groote steden van dit land een kort begrip kunnen publiceeren van de leerredenen van zes der voornaamste predikers hier te lande. Het denkbeeld is om ongeveer tien dagen van te voren de schets en aanteekeningen der nog te houden leerrede te ontvangen, en ze dan aan ons syndicaat van nieuwsbladen te zenden. Het is noodig om ze zoo lang vooruit te hebben, om San-Francisco te kunnen bereiken. De leerredenen, die wij voornemens zijn te publiceeren, zijn van Ds. PHILLIPS BROOKS, van Boston; Dr. JOHN HALL, van New-York; Dr. TALMAGE, van Brooklyn; Cardinal GIBBONS, van Baltimore; Ds. JOHN P. NEWMAN, van Washington, en Aartsbisschop RYAN, van Philadelphia.

„Terwijl de onderhandelingen hierover gevoerd werden is van zeer vele personen het verzoek tot ons gekomen om ook van uwe leerredenen iedere week den voornaamsten inhoud te publiceeren, en geloovende, dat gij

hiertoe genegen zoudt zijn door de overweging, dat uw gehoor op die wijze met millioenen zou vermeerderd worden met de hiermede overeenkomende toeneming van den weldadigen invloed uwer leerredenen, hebben wij het verstandig geoordeeld om u de zaak te onderwerpen.

„Zoudt gij ons niet ongeveer tien dagen van te voren de denkbeelden van uwe leerrede van elke week op onze kosten willen telegrapheeren? De juiste bewoordingen zijn niet noodig, alleen de denkbeelden zijn voor ons voldoende. Sein bijv. van 250 tot 300 woorden. Voor deze beleefdheid zouden wij u gaarne elke week een orderbriefje zenden voor.... Indien gij het voorstel gunstig opneemt, wil ons dan het éene woord „„ja"" telegrapheeren, en dan zullen wij u schrijven over alle bijzonderheden, die noodig kunnen zijn. Hopende op uwe gunstige beslissing, verblijven wij

„oprecht de uwen,

„CHARLES R. BROWN, Uitgever."

Brieven ter Vertroosting.

Ds. SPURGEON was een wezenlijke trooster voor lijdenden en treurenden; zijne menigvuldige persoonlijke beproevingen, gevoegd bij zijn sympathetischen gemoedsaard, maakte hem tot „een helper van velen" [1]). Aan eene dame, die hem over hare velerlei beproevingen had gesproken, schreef hij het volgende bemoedigende briefje:

„Westwood, 9 Maart 1881.

„Waarde Vriendin.

„Gij schijnt mij toe in de lijdensschool te zijn; de lessen zijn volstrekt niet aangenaam, er zijn slechts weinige vacantiedagen, gij krijgt geene zoetigheden; maar gij hebt een wijs Leeraar en den waarborg, dat gij ter bestemder tijd eene geoefende discipelinne zult worden. Dit is veel beter dan om met opgewonden blijdschap te worden gestreeld en daardoor in werkelijkheid verzwakt te worden in het geloof. Hoe zoudt gij CHRISTUS kunnen eeren door op Hem te vertrouwen, gelijk Hij geopenbaard is in de Schrift, indien gij altijd nieuwe openbaringen ontvingt boven en behalve Zijn Woord. Al te veel *zien* maakt het *gelooven* onmogelijk. Voor de volle oefening des geloofs is eene zekere mate van duisternis noodig. Wees goedsmoeds, want Hij, die u verlost heeft, zal datgene, wat Hem zoo duur te staan is gekomen, niet verloren laten gaan. Ik hoop, dat gij wederom tot kracht zult komen. Wel, in uw zeven-en-dertigste jaar zijt gij toch eigenlijk nog jong! Maar ik weet wel, hoe de moed ons soms begeeft, en dat men zich dan zoo oud voelt als METHUSALEM. De Heere zij immer uw Trooster!

„De uwe (die het heel druk heeft),

„C. H. SPURGEON."

Een van Ds. SPURGEON's meest geliefde vrienden was de heer WILLIAM

---

[1]) Rom. 16 : 2 naar de Engelsche vertaling.

Higgs, de bouwer van den Tabernacle en diaken der gemeente. De volgende brieven aan mevrouw Higgs, toen haar geliefde echtgenoot „naar huis" was gegaan, zullen toonen hoe de Leeraar met haar en haar gezin sympathiseerde in hunne droefheid:

„Westwood, 3 Januari 1883.

„Lieve Vriendin.

„Hoe wenschte ik tot u te kunnen komen en u mijne deelneming te betoonen in uwe smart, al zou ik dan ook niet in staat zijn u te troosten! Maar ik ben te kreupel, om mij te kunnen bewegen. Ai mij! welk een slag! Wij hebben het allen wel gevreesd, maar wij dachten toch niet, dat de slag nu reeds komen zou. Ongetwijfeld is het het best zooals het is, maar het is eene verscheuring des harten. Hij was ons allen dierbaar, maar inzonderheid aan u. Ik bid God u te ondersteunen onder deze zwaarste van alle beproevingen. *Met Hem* is alles wel. Dat is uw troost. Zijne pijnen en zijne vermoeidheid zijn voorbij, en hij rust. Zoodra ik uit kan gaan, zal ik tot u komen, maar mijn rechtervoet is zoo gezwollen, dat hij mij als in eene ijzeren boei gekluisterd houdt.

„Hartelijke en liefdevolle sympathie met u allen. God zegene u!

„Steeds van harte de uwe,

„C. H. Spurgeon."

„Westwood, 6 Januari 1883.

„Lieve Mevrouw Higgs.

„L**** en G**** hebben mij nu alles medegedeeld betreffende den dood van onzen geliefde. De Heere heeft wel met hem gehandeld. Het is mij een wonder, dat hij nog zoo lang heeft kunnen leven om ons allen te bemoedigen, en het is mij eene verlichting, dat hij niet langer heeft geleefd, want het zou groote smart en benauwdheid voor hem zijn geweest. Hij is ter rechter tijd heen gegaan. De Heere zal uw Trooster en Helper wezen. Ik had gedacht van morgen tot u te komen, maar ik bemerkte, dat ik met mijn voet geen trap op en af zou kunnen gaan. Het is eene dubbele smart om aldus van u en uw treurend gezin verwijderd te zijn.... Wij zullen elkander wederzien.... Laat ons God loven. Kunnen wij het?

„Uw liefhebbende vriend,

„C. H. Spurgeon."

Toen Ds. T. W. Medhurst eene dochter verloor, schreef Ds. Spurgeon hem:

„Westwood, 24 Mei 1884.

„Waarde Vriend.

„De Heere ondersteune u onder uwe zware beproeving! Moogt gij en uwe lieve vrouw, nu gij ten volle de leegte bemerkt in uw gezin, bevinden, dat levende vertroostingen uw hart vervullen! „„Het is wèl"", en het geloof weet, dat het wèl is, en aanbidt den Heere van onder de

wolk. Hoe snel is de tijd voorbij gegaan! Het schijnt nog pas gisteren, dat gij getrouwd zijt, en nu zijt gij reeds een oude vader, die eene dochter heeft verloren. De lieve CALEB HIGGS is nu ook reeds lang „„naar huis"" gegaan.

Weldra zullen wij elkander hier Boven ontmoeten; en intusschen vinden wij in het werk des Heeren vertroosting, en in Hem zelven verlustiging.

„Steeds van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

De volgende brief werd geschreven aan een predikant van de Kerk van Engeland in Oxfordshire, tot wien Ds. SPURGEON jaren lang in persoonlijke, innige vriendschapsbetrekking heeft gestaan. Die predikant, Ds. CURME, heeft altijd diepe belangstelling getoond in de prediking in de open lucht op de hoeve van den heer ABRAHAM (zie Deel III, bl. 290) en trachtte allen, op wie hij eenigen invloed kon oefenen, te bewegen om haar bij te wonen:

„Westwood, 12 Juni 1884.

„Waarde Vriend.

„Ik hoorde van den heer ABRAHAM, dat gij ziek zijt; maar ik had geen idee, dat uwe krankheid zoo ernstig was, doch nu heeft de heer ROCHFORT de vriendelijkheid gehad, mij nader bericht te geven. Ik ben er zeer bedroefd om, maar ik ben er zeker van, dat gij zelf er niet bedroefd om zijt. Onzer zal het verlies zijn, maar de Hemel en gij zullen winnen.

„Geliefde en liefdevolle Broeder, gij hebt thans niets anders te doen dan „„naar huis"" te gaan, en welk een „„Huis""! Gij zult volkomen tehuis wezen, waar alles liefde is, want in dit gezegend element hebt gij geleefd en gij zijt er van vervuld. Ik zal u spoedig volgen en ontdekken waar gij zijt. Wij kunnen niet anders dan elkander aantrekken, hetzij hier, of in de heerlijkheid. Wij hebben denzelfden Heere lief, en dezelfde gezegende waarheid.

„Mogen de eeuwige armen onder u zijn! Een liefdevol, teeder gebed gaat uit mijn hart voor u op: „„Heere, vertroost Uwen geliefden dienstknecht, en als hij heengaat, moge het over eene uitgedroogde rivier zijn, dat hij in het land der levende fonteinen komt.""

„Aanstaanden Donderdag ben ik vijftig jaar, en gij zijt nabij uw jubileum. Hierin zijn wij gelijk; maar JEZUS is de hoogste blijdschap. In des Vaders handen beveel ik u „„totdat de dag aankomt en de schaduwen vlieden.""

„Uw liefhebbende broeder,

„C. H. SPURGEON."

De lieve man bleef niet lang meer op aarde verwijlen, en in het Augustusnummer van *Het Zwaard en de Truffel* schreef Ds. SPURGEON: „Onze geliefde broeder, Ds. THOMAS CURME, Vicaris van Sandford, is heengegaan tot zijn loon. Hij was een beminnelijk Christen, met een

kalm, vreedzaam gemoed, vol van liefde en ootmoed, maar standvastig als eene rots in de leerstellingen der genade. Toen de bestrijder van de Wedergeboorte door den Doop door velen van de predikanten der Engelsche Kerk geschuwd werd, vroeg een dier broeders aan Ds. CURME: „„Hoe kunt gij zooveel tijd doorbrengen in gezelschap met Ds. SPURGEON?"" Zijn zachtmoedig antwoord was: „„Het is veel verwonderlijker, dat hij met mij wil samenzijn dan ik met hem."" Zijne liefde voor ons was wondervol, en was eene liefelijkheid en blijdschap in ons leven. Allen, die hem kenden, hadden hem lief, en wij waren één met hem in het geloof, hetwelk in CHRISTUS JEZUS is. Hij is heengegaan in goeden ouderdom, rijp voor zijne ruste."

Toen de moeder van een van „onze eigene mannen" stierf, juist nadat haar zoon als predikant te Luton was bevestigd, schreef Ds. SPURGEON hem uit Mentone:

„Waarde Ds. FELTHAM.

„Het is eene groote smart zulk eene moeder te verliezen, maar ook eene groote blijdschap te weten, dat alles wèl met haar is. Zij kon onder geen gelukkiger omstandigheden gestorven zijn. Zij moet zeer blijde zijn geweest haar zoon zoo goed gevestigd te zien, en toen moet zij nog blijder zijn geweest om voor altijd met haren Heere te zijn. Geen slepende ziekte, geen heftige pijn, maar eene zachte oproeping en oogenblikkelijke toelating in de heerlijkheid. Ik benijd haar zooveel ik durf. De Heere zij met u en uwe echtgenoote, en vertrooste u ten volle.

„Uw medegevoelende vriend,

„C. H. SPURGEON."

De „grootmoeder", van wie zoo teederlijk melding wordt gemaakt in den volgenden brief, was natuurlijk mevrouw BARTLETT, die gedurende zoovele jaren aan het hoofd der groote Bijbelklasse van den Tabernacle is geweest:

„Mentone, 14 Dec. 1887.

„Waarde Mijnheer BARTLETT.

„Ik treur met u over het heengaan van uwe kleine LILLIE; maar gij zult wel bespeuren, dat er honing gemengd is met den alsem. Het was een lief kind, gansch gereed om hare plaats in te nemen onder de blinkenden. Grootmoeder zal haar ontvangen als een bode van u.

„Mogen vrede en vertroosting uw hart en het hart uwer echtgenoote vervullen! Ik zend u een klein orderbriefje tot hulp om de onkosten te bestrijden. Uwe smart kan ik niet verlichten, maar er is „„een andere Trooster,"" die het kan en het zal. Ontvang de verzekering van mijne hartelijke sympathie. Wij gaan allen denzelfden weg op. De kleine is ons wat vooruit geloopen, maar weldra zullen wij haar inhalen.

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Toen de vrouw van Dr. S. O. Habershon overleden was, schreef Ds. Spurgeon aan mejuffrouw Ada R. Habershon:

„Westwood, 30 April 1889.

„Lieve Vriendin.

„Ik heb met diep leedwezen uws vaders verlies vernomen, — dat voor uwe moeder gewin is. Het verwondert mij niet, dat de lieve man niet wel is. De slag is verpletterend, en hij heeft een teer hart. De Heere zelf ondersteune hem! De Heilige Geest heeft zelf het ambt van Trooster op zich genomen, omdat er zulk eene behoefte is aan troost in beproefde huisgezinnen, en omdat het zulk een werk is, als alleen door God werkelijk goed kan gedaan worden. Ik beveel u dien „„anderen Trooster"". Ik kan niet verwachten, dat gij bij den avondmaaltijd van het College zult komen, maar het is zeer vriendelijk van u mij te schrijven. Gij bemoedigt mij door de herinnering aan het goede, dat het „„Cheque Book"" aan den stervende gedaan heeft, God zij geloofd.

„Ik zend u mijne hartelijke Christelijke groete in deze ure van smart, want ik gevoel eene innige sympathie met u en uw vader, en eene geheiligde eenheid des harten met u in het geloof aan onzen Heere en in den dienst Zijns Naams. Moge eene liefelijke kalmte heerschen in uwe harten!

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

Mejuffrouw Habershon geeft de volgende verklaring van de toespeling op Ds. Spurgeon's boek: *The Cheque Book of the Bank of Faith* [1]): „Mijne lieve moeder heeft het dagelijks gelezen, en in hare laatste ziekte werd het haar zoo lang zij het kon dragen voorgelezen. Het laatste stukje, dat mijn vader haar voorlas, was op 8 April, — zij ontsliep den 13den — en de woorden waren zeer bijzonder toepasselijk: „„Indien er geen werk meer voor u te doen is voor uwen Meester, dan kan het u niet bedroeven, dat Hij u tehuis laat komen.""

Eenige maanden later kwam ook tot Dr. Habershon de roepstem: „Ga hooger op." In zijne laatste ziekte schreef zijne dochter aan Ds. Spurgeon om hem bericht te geven, en hij antwoordde als volgt:

„Westwood, 3 Augustus 1889.

„Lieve Vriendin.

„Gij zijt nu wel waarlijk beproefd, maar de algenoegzame genade zal u ondersteunen en doorhelpen. Geef uwen lijdenden vader mijne innigste, hartelijkste groete. Als hij nu „naar huis" gaat, dan feliciteer ik hem met het visioen, dat zich spoedig voor hem zal openen. Indien hij nog een weinig langer onder ons verwijlt, dan zal dit nuttig zijn voor u. Wij hebben de smart niet van te moeten kiezen. Het is eene groote genade, dat wij niet

---

[1]) „Het Bonboek van de Bank des Geloofs", waarvan Ds. Adama van Scheltema eene (niet zeer getrouwe) vertaling heeft geleverd onder den titel „Ja en Amen."

voor het moeielijke dilemma staan van in leven of in sterven te moeten kiezen voor onszelven of voor anderen. Ik bid voor u beiden. Moge de vrede u bijblijven, die thans heerscht in uw hart, en moge hij zelfs verhoogd worden tot blijdschap in den wil des Heeren! Tot de vrouwen aan het graf zeide JEZUS: „„„Heil””. Alles is wel.

„Zeer van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON.”

Ds. SPURGEON's tegenwoordigheid en toespraak bij de begrafenis waren voor de overblijvenden een groote troost. Mejuffrouw HABERSHON schreef om hem te danken, en hem tevens te raadplegen met betrekking tot de toekomst. Zij ontving het volgende antwoord:

„Westwood, 6 September 1889.

„Waarde Vriendin.

„Het komt mij voor een wijze raad te zijn, die uw broeder er toe leidt om het huis uws vaders te huren. Eene zekere mate van *prestige* is in dit beroep van veel waarde, en dit is wel gelegen in de woning van een gedistingeerd man, als de naam dezelfde blijft. Gij en uwe zuster zullen de rechte leiding ontvangen, want gij ziet op; en dáár is een vinger, die nooit naar eene verkeerde richting wijst.

„Het was mij liefelijk om iets te doen te uwer vertroosting. Uw dank overtreft ver mijne verdienste; maar ik heb eerlijk getracht een getuigenis af te leggen, dat ik den Heere bid te zegenen voor sommigen, ten opzichte van wie wij bezorgdheid koesterden.

„In zulk eene crisis van het leven is de kracht om stil te zitten grooter dan die van bedrijvigheid, die tot rusteloosheid overslaat. Ik beveel u den Goeden Herder. **Hij** zal u den weg wijzen.

„Zeer van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON.”

Dit hoofdstuk kan gevoeglijk eindigen met eene korte vermelding van de manier, waarop Ds. SPURGEON zijne correspondentie vrijwillig uitbreidde, en daardoor het middel werd van grooten zegen voor velen van hen, aan wie hij schreef. Op een der bijeenkomsten van de College Conferentie van 1890 werd door Ds. USHER een treffend gebed opgezonden voor het heil en de verlossing van de kinderen der broeders. De President was door dit gebed zeer bewogen, evenals door den hartelijken weerklank, die er door uitgelokt werd. Terstond bood hij aan om aan al de predikantszonen en -dochteren te schrijven, wier vaders hem hun wensch daartoe te kennen gaven, door hem den naam en den leeftijd hunner kinderen op te geven. Twee brieven werden geschreven en gelithographeerd, — één voor de oudere jongens en meisjes, en de andere voor de kleinen — de naam en datum werden dan altijd door Ds. SPURGEON zelven ingevuld. Op die wijze hebben honderden van jonge lieden in het vaderland en in den vreemde een direct schrijven van den geliefden Leeraar ontvangen, en hij had de vreugde van een groot aantal antwoor-

den te lezen, die van het feit getuigden, dat de Heilige Geest dien arbeid voor het heil der jeugdige ontvangers dier brieven rijkelijk had gezegend.

Vriendelijk en van nadenken getuigende als die heele schikking was, bleef er toch nog iets te doen over, dat door niemand dan door onzen „GROOTHART" [1]) met zooveel liefde gedaan kon worden. De gelithographeerde brief aan de oudere kinderen bevatte toespelingen op „vader en moeder," waardoor hij dan minder gepast werd voor de arme „moederlooze stumperds," wier vaders hen toch in het voorrecht wenschten te doen deelen van een brief van Ds. SPURGEON te krijgen. Op 19 Juni, zijn verjaardag, heeft hij daarom eens zulk een brief moeten doorzien om er de noodige doorhalingen en veranderingen in aan te brengen voor het lieve kind, een meisje, dat hem toen ontvangen moest, hoewel hij als overstelpt werd van giften voor het Weeshuis, die hij alle met een woord van dank moest beantwoorden, eer hij zich naar de feestviering in het Weeshuis kon begeven, waar hij verscheidene toespraken moest houden. Voorwaar, zelfs hij kon geen sterker bewijs geven van het genot, dat hij er in vond om anderen genoegen te doen, op hoeveel werk en inspanning dit hem zelven dan ook te staan zou komen.

De brief aan de oudere kinderen was als volgt: — (Wij geven hem met de veranderingen ten behoeve van het kind, waaraan hij op dien 19den Juni schreef).

O Heere, zegen dezen brief!

„Westwood, 19 Juni 1890.

„Mijn waarde LILY.

„Eenigen tijd geleden was ik op eene bijeenkomst tot gebed, waar zeer vele predikanten waren. Het onderwerp des gebeds was „onze kinderen." De tranen kwamen mij in de oogen, toen ik hoorde, hoe godvruchtige vaders bij God hebben gepleit voor hunne zonen en dochters. Toen zij nu zoo voortgingen met den Heere te smeeken hunne kinderen te behouden, schoot mij het hart vol en had ik een zeer sterk verlangen, dat het zoo zijn mocht, en ik dacht: ik zal aan deze zonen en dochters schrijven, om hen aan het gebed hunner ouders te doen denken.

„Lieve LILY, het is zulk een groot voorrecht voor u om een vader te hebben, die voor u bidt. Uw naam is bekend in den hemel. Uw toestand, uwe nooden en behoeften zijn voor den troon der genade gebracht.

„*Bidt gij zelve niet?* Zoo neen, waarom dan niet? Als andere menschen uwe ziel kostelijk achten, is het dan goed, dat gij haar veronachtzaamt? Al uws vaders smeekingen en worstelingen in het gebed zullen u niet behouden, als gij zelve den Heere niet zoekt. Gij weet dit. Gij wilt uwen dierbaren vader geen verdriet veroorzaken, maar gij doet het. Zoolang gij niet behouden zijt, kan zijn hart geen rust hebben. Hoe gehoorzaam en

---

[1]) Zie BUNYAN's „Pelgrimsreize."

lief en vriendelijk gij ook zijn moogt, zal hij toch nooit gelukkig zijn te uwen opzichte, voordat gij gelooft in den Heere JEZUS CHRISTUS en aldus eeuwige verlossing en gelukzaligheid gevonden hebt.

„Denk hieraan. Herinner u hoeveel gij reeds gezondigd hebt, en dat niemand dan JEZUS uwe zonden kan afwasschen. Als gij opgroeit, zoudt gij zeer zondig kunnen worden, en niemand kan uwe natuur veranderen en u heilig maken dan de Heere JEZUS, door Zijn Geest.

„Wat vader zoo ernstig voor u begeert, hebt gij noodig, hebt gij **thans** noodig. Waarom het niet terstond te zoeken? Ik hoorde een vader bidden: „Heere, behoud onze kinderen, *en behoud hen terwijl zij nog jong zijn.*" Het is nooit te vroeg om verlost te worden, nooit te vroeg om heilig te zijn; nooit te vroeg om gelukkig te wezen. JEZUS wil de jeugdigen van jaren zoo gaarne tot zich zien komen.

„Gij kunt u zelve niet behouden; maar de groote Heere JEZUS kan u redden en zalig maken. Vraag Hem dit te doen. „Die bidt, die ontvangt." Vertrouw dan op JEZUS om u te verlossen. Hij kan het, want Hij is gestorven, en Hij is opgestaan, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. Ga tot JEZUS, zeg Hem, dat gij gezondigd hebt, vraag om vergeving uwer zonden, en betrouw daarvoor op Hem, dan kunt gij er zeker van zijn behouden te zullen worden.

„En dan moet gij den Heere navolgen. Wees tehuis wat JEZUS te Nazareth is geweest. Gij zult een gelukkig tehuis hebben, en uw lieve vader en andere vrienden zullen gevoelen, dat de vurigste wensch huns harten vervuld is.

„Ik bid u, denk aan den hemel en aan de hel, want in een van beide zult gij eeuwig leven. *Ontmoet mij in den hemel!* Ontmoet mij terstond voor den troon der genade. Ga naar uwe kamer, en bid den grooten Vader door JEZUS CHRISTUS.

„De uwe met hartelijke liefde,

„C. H. SPURGEON".

TWEE-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

Ds. Spurgeon's Meening omtrent Onderwerpen van algemeen Belang.

Bij het nazien van de honderden van brieven en briefjes, door Ds. Spurgeon geschreven, bleek het, dat hij in verscheidene er van zijne meening heeft geuit omtrent zaken van blijvend algemeen belang. Er werd dus besloten, dat een zeker aantal van deze brieven, waarin over godsdienstige, politieke of maatschappelijke belangen gehandeld wordt, in een afzonderlijk hoofdstuk gegeven zou worden, ten einde hen, die wenschen te weten wat hij omtrent die onderwerpen gezegd heeft, er naar te kunnen verwijzen. De brieven zijn, zooveel mogelijk, in chronologische orde gerangschikt onder bijzondere hoofden, om het naslaan gemakkelijker te maken.

De hemelsche Zaligheid voor kleine Kinderen.

Onder de vele leugens, die op verschillende tijden omtrent Ds. Spurgeon verspreid werden, was er een, die hij met verontwaardiging van zich afwierp, nl. dat hij eens gezegd zou hebben, „dat er kinderen van niet meer dan eene spanne lengte in de hel zijn." In antwoord aan een correspondent, die hem vroeg, of hij dit ooit gezegd had, schreef hij:

„Newington, S. E., 12 Juni 1869.

„Waarde Heer.

„Ik heb nooit in mijn leven gezegd, geloofd of mij voorgesteld, dat eenig kindeke onder eenigerlei omstandigheid in de hel zou worden geworpen. Ik heb altijd geloofd in de zaligheid van alle kleine kinderen, en ik verafschuw de meening, die uw tegenstander mij heeft durven toeschrijven. Ik geloof niet, dat er een enkel belijdend Christen op aarde is, die in de verdoemenis van zuigelingen gelooft; of, indien zoo iemand bestaat, dan moet hij waanzinnig zijn, of volstrekt onwetend omtrent het Christendom. Ik ben blijde met deze gelegenheid om dien laster te ontkennen, hoewel hij, die hem heeft uitgestrooid, het niet moeielijk zal vinden om een ander verzinsel te fabriceeren, dat dan even schaamteloos zal rondverteld worden als dit. Hij, die twijfelt aan Gods Woord, is natuurlijk zeer bedreven in het belasteren van Gods dienstknechten.

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

Van diezelfde quaestie is ook sprake in het volgende briefje aan een predikant, wiens klein kind was gestorven, en aan wiens vrouw een

Christadelphian het denkbeeld had medegedeeld, dat kinderen, die op dien leeftijd sterven, na den dood niet blijven voortbestaan:

„Clapham, 8 Juni 1872.

„Waarde Vriend.

„Ik sta op het punt om van huis te gaan, en kan slechts een enkel woord schrijven om te zeggen: Moge de Trooster Zijn Goddelijk ambt vervullen in uwe harten! Het kind is bij JEZUS. DAVID heeft niet gedacht, dat zijn kind vernietigd werd, toen hij zeide: „„Ik zal tot hem gaan."" Weg met al deze dwaze droomerijen! De Heere zij met u!

„In medegevoel de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Romanisme in de Kerk van Engeland.

Toen de heer MACKEY, die lezingen hield om het Roomsch-Katholicisme te bestrijden, gevangen was gezet, bracht de heer C. N. NEWDEGATE, lid van het Parlement, een bezoek aan Ds. SPURGEON, om deze quaestie en de anti-Roomsche beweging in het algemeen met hem te bespreken. Tehuis gekomen schreef hij aan den Leeraar het volgende briefje:

„3 Arlington Street, Piccadilly, 24 Sept. 1871.

„Waarde Heer.

„Ik zal ons gesprek als confidentieel beschouwen, gelijk gij dit zeker ook wel zult doen, daar ik personen heb genoemd en hunne gesprekken heb medegedeeld, die ik het recht niet heb te publiceeren. Gij zult, ik houd er mij van overtuigd, hier wel in kunnen komen.

„Zeer oprecht de uwe,

„C. N. NEWDEGATE."

Dit briefje werd door Ds. SPURGEON aldus beantwoord:

„Clapham, 26 Sept.

„Waarde Heer.

„Gij kunt op mijne stilzwijgendheid rekenen. Voor wat mijzelven betreft heb ik er niets tegen, dat gij mededeeling doet van wat ik gezegd heb, maar ik begrijp volkomen het gepaste van uw verzoek, en zal het gaarne inwilligen. De gevangenzetting van den heer MACKEY druischt in tegen alle billijkheid. Als de wet het veroorlooft, dan is de wet zelve slecht. De macht van het pausdom te fnuiken en zijne dwalingen te bestrijden is een arbeid, waaraan de krachten van de besten der menschen goed besteed zijn. Moogt gij voorspoed hebben op uw streven! Maar zoolang de Episcopale gezindte Paapsch en gepatroniseerd blijft, zult gij verlamd worden in uw pogingen.

„Eenige jaren geleden (zulke zaken zijn zeldzaam onder ons) verloor ik

een lid mijner gemeente, die nu Roomsch is. Hoe was hij verleid geworden? Niet door Dr. MANNING [1]) of in de Kathedraal van St.-GEORGE, maar door Ds. MACKONOCHIE [2]) en in St.-ALBANS. Ik heb meer te vreezen van uwe Kerk dan van de huurlingen van den Paus, want zij gebruikt de Evangelische geestelijkheid als het eerste lokaas voor godvruchtige menschen, daarna hare Semi-Ritualisten, eindelijk de volslagen Papisten, enz., totdat de menschen in den afgrond van het Pausdom neerploffen.

„Hier komt nog bij, dat uwe Kerk aanspraak maakt op een voorrang, eene meerderheid, die ik haar niet kan toekennen. In hare Kerkregelen treft zij mij met haren vloek; zij ontkent mijne roeping tot de Evangeliebediening, ontzegt aan de waardigsten van mijne broederen hare kansels, en, om de kroon op dat alles te zetten, zij dwingt mij tienden te betalen ter ondersteuning eener instelling, die ik verafschuw. Maar toch heb ik de ware Protestanten in uwe Kerk hartelijk lief, hoewel ik dagelijks lijd onder een onrecht, in het doen waarvan zij *participes criminis* zijn.

„De Christelijke liefde kan moeielijk bestaan, als zij geëischt wordt van den eenen kant, zonder beantwoord te worden van den anderen kant. Zoolang het bestaan van Protestantsche Dissenters door de Engelsche Kerk, als zoodanig, geïgnoreerd en in hare reglementen als misdaad behandeld wordt, is het niet dan door een wonder van genade, dat een Nonconformist gemeenschap kan hebben met een lid van de bovendrijvende sekte. Ik bid God dien monsterachtigen slagboom op den weg der eenheid op te heffen, en alle harten te vereenigen in de vreeze Zijns Naams.

„Het verblijdt mij u gezien te hebben en ik ben

„van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Vernietiging.

Gedurende den ganschen loop van Ds. SPURGEON's Evangeliebediening hebben betrekkelijk weinige personen, die tot zijne Kerk behoorden, dwaalbegrippen omhelsd; maar *als* zij het deden, hebben zij zich gewoonlijk als lid der gemeente laten schrappen, om zich dan te voegen bij hen, die de meeningen waren toegedaan, die zij hadden aangenomen. Eén persoon was er echter, die niet naar dezen regel heeft gehandeld, en hem betreffende schreef de Leeraar aan Ds. SAMUEL MINTON den volgenden brief:

„Clapham, 20 Juli.

„Mijnheer.

„Het doet mij leed, dat de heer **** zijne eigene overtuiging geweld doet en anderen grieft door in eene Kerk te blijven, wier belijdenis lijnrecht in strijd is met zijne denkbeelden. Het komt mij voor, dat een Christen verplicht is om zich aan te sluiten bij eene gemeente, waarin hij

---

[1]) Een Roomsch-Katholiek priester en aartsbisschop van Westminster.

[2]) Een geestelijke van de Engelsche Kerk.

zijne gevoelens kan behouden en er anderen voor trachten te winnen zonder in strijd te handelen met de leer der Kerk; maar hij is niet te verontschuldigen, wanneer hij lid blijft van eene gemeente, voor welke zijne beschouwingen eene ergernis zijn, en waar de agitatie van zijne meeningen strijd en verdeeldheid veroorzaakt. Als gemeente van den Tabernacle oefenen wij gemeenschap met alle de Kerken onzes Heeren, hoewel wij in menig opzicht van sommige derzelven verschillen; maar binnen de palen onzer eigene gemeenschap hebben wij een grondslag van overeenstemming in leer en praktijk, en als een lid hiermede niet instemt, is het zijn plicht om tot eene andere gemeenschap over te gaan, waar zijne beschouwingen gedeeld worden; of anders moet hij verwachten, dat wij ons van hem onttrekken. Ik heb in de zaak van den heer * * * * nog geen verdere stappen gedaan; ik heb hem slechts verzocht zich bij eene andere gemeenschap te voegen; maar als hij het niet doet, dan moet onze kerkelijke tucht op hem worden toegepast. Geen eerlijk man kan lid zijn van de Kerkvergadering van den Tabernacle, terwijl hij de meening der eindelijke vernietiging is toegedaan; want nu en in alle vroegere tijden hebben wij getuigenis afgelegd voor de leer, die algemeen door de Christenheid is aangenomen.

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

Stem uitbrengen „als den Heere."

Gedurende de algemeene verkiezingen van 1880 had iemand aan Ds. Spurgeon geschreven om hem zijn diep leedwezen er over te kennen te geven, dat hij (Ds. Spurgeon) „van zijn hoog en verheven standpunt als dienstknecht Gods en prediker van het eeuwig Evangelie is afgedaald in het onreine strijdperk van partij-politiek." De Leeraar antwoordde hem:

„Nightingale Lane, 22 Maart 1880.

„Waarde Heer.

„Uw brief vermaakt mij, omdat gij zoo blijkbaar een volbloed Tory zijt, en zóó ijverig voor uwe politieke overtuiging, dat gij, in weerwil van uwe godsdienstige gemoedsbezwaren, u in de politiek gaat mengen door aan mij te schrijven. Indien er in de politiek iets verontreinigends is, dan zijt gij er voorzeker gansch en al van besmet.

„Evenwel, ik dank u, waarde Heer, voor uwe vriendelijkheid om mij terecht te willen wijzen, en ik kan u verzekeren, dat ik met even godsdienstige gezindheid stem als bid, en ik heb de overtuiging, dat het deel uitmaakt van mijne liefde tot God en den naaste om te trachten de Regeering te doen vallen, die gij wenscht, dat ik met rust zal laten.

„Uwe meening (dat een Christen niet mag stemmen) is zoo verkeerd mogelijk; maar daar zij u van stemmen terughoudt, zal ik niet trachten u te bekeeren, want ik heb de zedelijke overtuiging, dat gij voor den Tory-candidaat zoudt stemmen.

„In de dingen Gods zijn wij het waarschijnlijk eens, en zoo zult gij u

van stemmen onthouden *als den Heere*, en zal ik stemmen *als den Heere*, en beiden zullen wij Hem dankzegging brengen.

„Oprecht de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Evenwel, hoe oprecht liberaal[1]) en vurig bewonderaar van den heer GLADSTONE Ds. SPURGEON ook was, was hij toch geenszins een blind volgeling van eenigen aardschen leider. Zeer nadrukkelijk protesteerde hij tegen de benoeming van den Markies van RIPON[2]) tot Onderkoning van Indië, en betreffende deze en andere politieke vraagstukken schreef hij, in antwoord op een brief van zijn ouden vriend te Cambridge, den heer J. S. WATTS:

„Nightingale Lane, 19 Juni '80.

„Mijn waarde Vriend.

„Evenals gij ben ik voor gelijke rechten voor alle godsdienstige gezindten, maar ik houd er van, dat de dingen op wettelijke wijze gedaan worden, en niet op de despotische manier, die nu en dan door den heer GLADSTONE gevolgd wordt, — door Koninklijke Volmacht of door zijn eigen wil. Verander de Act of Settlement[3]), indien de natie dit wil, maar overtreed haar niet. Daarenboven: ik zou geen Mormoon tot Rechter aanstellen aan een hof, waar uitspraak gedaan moet worden in gevallen van echtscheiding, en geen Kwaker om iemand een eed af te nemen, en geen atheïst om kapelaan te zijn van het Lagerhuis, en om diezelfde reden zou ik geen Roomsch-Katholiek, die trouw heeft gezworen aan den Paus, tot Onderkoning van Indië benoemen. De heer GLADSTONE heeft dit zelf gezegd, toen hij over het Vaticaan geschreven heeft; maar de manier, waarop hij zijne woorden herroept, en eene nieuwe gestalte aanneemt, zoodra hij aan het bewind is, vermeerdert mijne achting niet voor hem.

„Ik behoor tot de partij, die geene partij kent. Het bier goedkooper te maken, den opiumvloek te bestendigen, de bloedvergieters in hun ambt te handhaven en de Papisten op den voorgrond te stellen, dat zijn dingen, die ik van den heer GLADSTONE nooit had verwacht; maar „„vervloekt is de man, die op een mensch vertrouwt."" En toch, in weerwil van dit alles, ben ik Gladstoniaan.

„Om over eene betere zaak te spreken: het Weeshuis voor Meisjes overtreft alles, wat voorafgegaan is. Ik ben zoo gelukkig! Ik geloof, dat ik al £ 7000 van de £ 11000 heb. Het komt in over bergen en heuvelen. De Heere is een heerlijke Helper. O, dat ik meer geloof in Hem had!

„Steeds van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

---

[1]) Men houde wèl in het oog, dat het Engelsche liberalisme gansch wat anders is dan het Hollandsche.

[2]) Een Roomsch-Katholiek.

[3]) Wet, waarbij bepaald werd, dat de Kroon in de Protestantsche linie zou verblijven.

Om de brieven, die op den heer GLADSTONE betrekking hebben, bij elkander te houden, volgt hier nog een, hoewel van lateren datum:

Home Rule.

Het is wel bekend, dat Ds. SPURGEON het niet eens was met des heeren GLADSTONE'S voorstellen betreffende „Home rule"[1]) en dat velen van zijne vurigste bewonderaars in dit opzicht in gevoelen met hem verschilden. Ds. T. W. MEDHURST heeft, onder anderen, den liberalen leider gesteund, en dientengevolge hebben sommige nieuwsbladen in Portsmouth het doen voorkomen, alsof hij op onvriendelijke wijze over zijn geliefden President (Ds. SPURGEON) had gesproken. Hij schreef dus aan Ds. SPURGEON, die hem het volgende antwoord zond:

„Waarde Vriend.

„Ik vond in uwe woorden, zooals die door de verslaggevers in de couranten zijn medegedeeld, volstrekt niets, dat kwetsend is voor mij, en de gedachte is zelfs niet bij mij opgekomen, dat gij u op onvriendelijke wijze over mij zoudt uitlaten. Spreek zoo krachtig als gij wilt, ik zal er niet bedroefd om zijn. Gij zijt even vrij als ik; en ik ben vrij en wil het wezen. Als anderen de wet goed en verstandig vinden, dan hoop ik, dat zij hun best zullen doen om er haar door te krijgen. Ik voor mij geloof, dat zij noodlottig is voor ons gemeenschappelijk vaderland, en ik ben verplicht er mij tegen te stellen. Ik ben een even goed Liberaal als wie ook, en mijne liefdevolle bewondering van den heer GLADSTONE is nog dezelfde, hartelijk en diep, maar dit wetsvoorstel acht ik eene ernstige fout. Ik laat mij door niemand eene meening opdringen, en ik dring niemand mijne meening op. Vrees niet uw gevoelen te zeggen om mijnentwille. Het is goed, dat men de zaak van beide kanten hoort. Ik zal u om uwe oprechtheid niet minder, maar wèl des te meer liefhebben.

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Vivisectie.

Op eene bijeenkomst, gehouden te West Norwood onder bescherming van de London Antivivisection Society, werd de volgende brief van Ds. SPURGEON voorgelezen:

„Westwood, 25 Juli 1881.

„Waarde Heer.

„Ik ben niet in staat uwe vergadering bij te wonen. Ik wensch den meesten voorspoed aan alle protesten tegen de onmenschelijke praktijk der vivisectie. Het bloote denken er aan is reeds ondraaglijk. Hoe moet er de rechtvaardige toorn van den albarmhartigen Schepper niet door

---

[1]) Zelfregeering voor Ierland.

opgewekt worden! Het is wel zeer droevig, dat het nog noodig is agitatie te wekken voor zulk eene zaak, want men zou zoo denken, dat ook de minst verlichte consciëntie het kwaad zou beseffen van zoodanige wreedheid, en dat in het meest verharde hart nog genoeg humaniteit is overgebleven om er een weerzin van te hebben.

„Oprecht de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Vervolging der Joden in Rusland.

Ds. SPURGEON kon niet tegenwoordig zijn in de vergadering, gehouden op het Mansion House [1]) op 1 Februari 1882, om te protesteeren tegen de vervolging der Joden in Rusland, maar de volgende brief van hem werd door den Lord Mayor [2]) voorgelezen.

„Het doet mij leed, dat ik door vroegere afspraken in de onmogelijkheid verkeer om in het Mansion House te zijn en te spreken tegen de gruwelen, die tegen de Joden gepleegd worden. Het is mij eene verlichting te gelooven, dat het hart van Engeland één is in een sterk gevoel van verontwaardiging wegens de onmenschelijke handelingen van zekere woestelingen in Rusland. Ieder man en elke vrouw onder ons heeft het diepste medegevoel met onze medemenschen, die aan plundering en moord zijn prijsgegeven, en nog meer met onze zusters, die de gruwelijkste mishandelingen hadden te verduren. Vandaar, dat er aan redevoeringen niet zoo heel veel behoefte bestaat. Als Christen gevoel ik, dat de Naam onzes Verlossers onteerd wordt door de handelwijze van hen, die zich Zijne volgelingen noemen. Als Nonconformist en Liberaal, en geloovende in het gelijke recht voor alle menschen om in vrijheid en veiligheid te leven, moet ik protesteeren tegen een staat van zaken, waardoor de Jood vogelvrij wordt verklaard. Eindelijk: als mensch betreur ik in het diepst mijner ziel, dat wezens in menschelijke gedaante tot misdaden in staat zijn, als waardoor Rusland rood geverfd werd door Israëlietisch bloed. Maar waartoe zijn zelfs deze woorden noodig? Waar Engelschen saamvergaderen, zullen de verdrukten gewis eene voorspraak vinden."

Evangelische Geheelonthouding.

Op 15 Maart 1882 schreef Ds. SPURGEON den volgenden brief om voorgelezen te worden op de vergadering van *de Tabernacle Total Abstinence Society* [3]).

„Waarde Vrienden.

„Het doet mij uiterst leed afwezig te zijn van de eerste vergadering, waarin de „Tabernacle Total Abstinence Society" opgericht zal worden.

---

[1]) De ambtswoning van den burgemeester van Londen.

[2]) Den burgemeester.

[3]) Geheelonthoudersvereeniging, uitgaande van de gemeente van den Tabernacle.

Het ergste is, dat mijn hoofd in zulk een toestand is, dat ik niet eens een behoorlijken brief kan dicteeren. Ik kan slechts zeggen: „„„Tracht alles nog beter te doen, juist omdat ik niet tegenwoordig ben."" Als de aanvoerder gewond is, moeten de soldaten hun oorlogskreet aanheffen en op den vijand aanstormen. Ik geloof oprecht, dat, na de prediking van het Evangelie, het noodigste, wat in Engeland geschieden moet, is, ons volk er toe te brengen om geheel-onthouders te worden. Ik hoop, dat deze vereeniging, zoodra zij gevormd is, iets tot stand zal brengen. Ik wensch niet, dat gij eene menigte pauweveeren zult gaan dragen, en evenmin, dat gij er altijd op uit zijt om de matige drinkers te bekeeren, maar dat gij u tot de wezenlijke dronkaards wenden zult om hen te redden, en de arme verslaafde schepselen aan de voeten van Jezus te brengen, die hen vrij kan maken. Ik zou gaarne nog allerlei goeds willen zeggen, maar ik kan niet, en zoo verblijve ik

„geheel de uwe,

„C. H. Spurgeon."

Toen de tweede jaarvergadering der vereeniging gehouden zou worden, was Ds. Spurgeon weder ziek; maar hij schreef den volgenden brief, om op de vergadering voorgelezen te worden:

„Westwood, 19 Maart 1884.

„Waarde Vrienden.

„Zooeven zeide ik, dat ik zoo sterk zou willen wezen als een leeuw; maar toen werd het denkbeeld geopperd, dat ik dan wellicht niet zoo sterk zou zijn, als ik nu ben. Het doet mij leed, dat ik zwak ben, als de strijd gaat tegen sterken drank. Mogen de sprekers van hedenavond mijne afwezigheid vergoeden door dubbel zoo goed te spreken als mogelijk is! Het onderwerp moet hen aanvuren. Ik hoop, dat zij vol van geestkracht zullen zijn tegen de booze geestrijke dranken, en stoutmoedig optreden zullen tegen „Stout." Laten de verwoeste huisgezinnen, de overvolle gevangenissen, de ontijdige graven, het schrikkelijk verderf der zielen, door dronkenschap veroorzaakt, u bezielen met ijver en moed voor de zaak der onthouding. Gode zij dank voor hetgeen reeds tot stand werd gebracht; uw arbeid van dit jaar is niet ijdel geweest in den Heere; maar laat het u aansporen tot nog grooter krachtsinspanning. De sterke drank moet uitgeput, opgedroogd worden, — bron, stroom en poel; deze rivier des doods moet niet langer door ons land vloeien. Gods genade zal ons bijstaan. Zijne erbarming voor zondaren zal Hem bewegen om iedere liefdevolle poging te steunen tot redding der gevallenen.

„Ik bid om een zevenvoudigen zegen voor het komende jaar. Kan ik niet spreken *tot* de menschen, ik kan *voor* hen spreken tot God, en dat zal ik doen. Moge onze Heere Jezus Christus ons inniger, dieper liefde geven voor de zielen, die omkomen. Met mijne hartelijke liefde, ben ik

„oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

Scheiding van Kerk en Staat.

Ds. Spurgeon had beloofd om, zoo het hem mogelijk was, tegenwoordig te zijn op de vergadering van de „Liberation Society" [1]) in den Tabernacle op 3 Mei 1882, maar door ongesteldheid verhinderd zijnde, schreef hij den volgenden brief aan den heer J. Carvell Williams, die hem in de vergadering voorlas:

„Westwood, 3 Mei 1882.

„Waarde Heer.

„Het is altijd mijn voornemen geweest, om, zoo er mij de kracht toe gegeven werd, hedenavond te spreken, en het is mij eene groote teleurstelling, dat ik weg moet blijven. Ik gevoel, dat deze quaestie der vrijmaking van de bruid van Christus van hare onteerende saamverbinding met den Staat in belangrijkheid voor mij toeneemt, naarmate mijne liefde voor den Heere Jezus inniger wordt. Ik zie het politieke kwaad van dien toestand, maar het misdadige er van uit godsdienstig oogpunt is wat mij het meest drukt.

„Hier is eene Kerk van Christus, die zich onderwerpt aan den Staat. Hare Bisschoppen worden benoemd naar de regelen van een wereldsch koninkrijk; en wat haar zelve betreft: zij kan zonder Caesar's verlof evenmin iets doen als iets nalaten. Het is gelukkig, dat enkelen van hare zonen dien band toch al te knellend vinden. Het is een raadsel, dat zij evenwel voortgaan met hem te dragen, terwijl de deur der Christelijke vrijheid open staat. Ik verlang de vroomheid der Episcopalen zóó verheven te zien, dat zij de tegenwoordige schandelijke verbintenis met hare harde slavernij zullen haten, of dat anders de oogen der staatslieden geopend zullen worden, zoodat zij ophouden van zich te bemoeien met eene sfeer, waarvoor zij geene roeping hebben! Voor de leden der wetgevende macht, gelijk voor ons allen, is het moeielijk genoeg, om, ieder voor zich, in te gaan door de enge poort; en het is een „overvloed van boosheid" voor die heeren, om als wetgevers te willen optreden voor het Koninkrijk van Christus, die geene hulp van hen vraagt. Mogen de handen gesterkt worden van die ware vrienden van de Kerk van Engeland, die haar wenschen bevestigd te zien door hare losmaking van den Staat, en verrijkt door haar het inkomen van den Staat te onthouden.

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

Kiesrecht.

In antwoord op eene uitnoodiging om op eene vergadering in Hyde Park te spreken ten gunste van uitbreiding van het kiesrecht, op 21 Juli 1884, schreef Ds. Spurgeon: „Ik stem van harte in met den maatregel om het kiesrecht te verleenen aan onze broederen op het land, en zeer betreur ik het, dat de Lords [2]) er zich tegen verzetten. Dit kiesrecht zal

---

[1]) Ten doel hebbende de losmaking der Kerk van den Staat.

[2]) De leden van het Hoogerhuis.

komen even gewis als de jaren elkander opvolgen, en er kan geen schade of nadeel uit voortkomen, behalve die, welke door de oppositie er tegen zou teweeggebracht worden. Ik kan geene vergaderingen bijwonen, die zich politieke hervormingen ten doel stellen, maar als er vraagstukken behandeld worden betreffende de rechten van den mensch, gerechtigheid, vrede, en diergelijke meer, dan tracht ik zoo nadrukkelijk mogelijk te spreken voor hetgeen recht is. Het behoort tot mijne godsdienstige overtuiging om voor iedereen recht en vrijheid te begeeren."

Evolutie.

In antwoord op eene vraag betreffende de evolutie-theorie schreef Ds. SPURGEON:

„Westwood, 8 Februari 1887.

„Waarde Heer.

„Heb dank voor uwen voortreffelijken brief. Ik heb veel gelezen over dit onderwerp, maar nooit een feit, ja zelfs niet een schijn van feit gezien, dat het ontstaan aanduidde van de eene diersoort uit eene andere diersoort. De theorie werd vastgesteld en toen ging men zoeken naar feiten om die theorie te ondersteunen. Ik geloof haar eene monsterachtige dwaling in de wijsbegeerte, en die een onderwerp van spotternij zal uitmaken, eer wij twintig jaren verder zijn.

„In de theologie zou haar invloed doodelijk wezen; en dit is het eenige waarom ik mij bekreun. Wat het wetenschappelijke der zaak betreft, zult gij wèl doen uw eigen oordeel te gebruiken.

„De Heere zegene u, en leide u meer en meer in *Zijne* waarheid.

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Op een der gedenkwaardige bijeenkomsten onder den „Vraag-Eik" richtte een student tot Ds. SPURGEON deze vraag: „Zijn wij gerechtigd om de theorie der evolutie van den heer DARWIN of van iemand anders aan te nemen?" „Mijn antwoord op deze vraag", zeide de President, „kan het best gegeven worden in den vorm van eene andere vraag: Leert de Openbaring ons evolutie? Het is mij nooit gebleken, en het blijkt mij nu ook nog niet, dat de theorie der evolutie door eenigerlei redeneering in overeenstemming kan gebracht worden met het door Gods Geest ingegeven geschiedverhaal van de Schepping. Gij herinnert u hoe telkens en nogmaals duidelijk en bepaald verklaard wordt, dat de Heere ieder schepsel gemaakt heeft „„*naar zijn aard.*"" Zoo lezen wij: „„En God schiep de groote walvisschen, en alle levende wremelende ziel, welke de wateren overvloediglijk voortbrachten, naar haren aard; en alle gevleugeld gevogelte naar zijn aard. En God zag, dat het goed was."" En wederom: „„En God zeide: De aarde brenge levende zielen voort, naar haren aard, vee, en kruipend, en wild gedierte der aarde, naar zijn aard! En het was alzoo. En God maakte het wild gedierte der aarde naar zijn aard, en het vee

naar zijn aard, en al het kruipend gedierte des aardbodems naar zijn aard. En God zag, dat het goed was."" Laat mij u daarenboven herinneren, Broeders, dat, na al deze jaren, waarin zoovelen de wereld doorgegaan zijn om de „ontbrekende schakel" te vinden tusschen dieren en menschen, de wijze lieden, onder al de apen, die zij bekeken en onderzocht hebben, er nooit een hebben ontdekt, die zijn staart heeft weggewreven, en in de schaal der Schepping zóó is opgeklommen om als gelijke van onze broeders en zusters van het groote menschengeslacht zijne plaats in te nemen. De heer DARWIN heeft nooit de kiemen van een Aartsbisschop van Canterbury kunnen vinden in het lichaam van een kater of van een bok, en ik waag de profetie, dat hij dit nimmer zal kunnen. Er zijn overvloedige bewijzen voorhanden, dat in sommige opzichten het eene schepsel naar het andere neigt, want allen zijn zij op eene wondervolle wijze saamverbonden, welke aanduidt, dat zij allen het voortbrengsel zijn van Gods scheppenden wil; maar wat de bepleiters der evolutieleer schijnen te vergeten, is, dat nergens een wezenlijke keten van overgang is te bespeuren tusschen het eene schepsel en het andere, — er zijn hier en daar tusschenruimten, en zoo vele ontbrekende schakels, dat de keten niet volledig kan worden. Er is — en dat is zeer natuurlijk — velerlei overeenkomst tusschen hen, omdat zij allen voortgebracht zijn door God; maar toch hebben zij allen hunne eigenaardigheden. De Boeken der Schrift zijn vele, en toch is het Boek, de Bijbel, één; de golven der zee zijn vele, maar de zee is één; en de schepselen, die de Heere gemaakt heeft, zijn vele, maar de Schepping is één. Beschouwt het verband tusschen dier en vogel in de vleermuis, of in het vliegend eekhorentje; denkt aan de overeenkomst tusschen vogel en visch in de vliegende visch; en toch zou voorwaar niemand durven zeggen, dat een visch ooit een vogel is geworden, of dat eene vleermuis ooit een vlinder of een adelaar is geworden. Neen, zij treden niet buiten hunne eigene sfeer. Al de voorstanders der evolutie in de wereld kunnen eene muis niet zoo veredelen, dat zij eene kat wordt, of een koningsarend uit een musch te voorschijn brengen. Zelfs waar de eene soort eene zeer sterke overeenkomst heeft met eene andere soort, is er toch eene eigenaardigheid bij ieder derzelven, die ze van de anderen onderscheidt.

Ik weet niet, en ik zeg niet, dat iemand niet in de Openbaring kan gelooven en te gelijk in de evolutie, want men kan gelooven hetgeen oneindig wijs is en ook in hetgeen slechts domheid is. In deze booze eeuw blijkt er wel niets te zijn, waarin een mensch niet kan gelooven.... En met dat al moeten de grootste ontdekkingen, gedaan door den mensch, toch volkomen kinderspel wezen voor het oneindig verstand Gods. Hij heeft ons gezegd alles wat wij noodig hebben te weten, ten einde Hem gelijkvormig te worden, maar het is nooit Zijne bedoeling geweest, dat „wij alles zouden weten wat Hij weet.""

Arbitrage.

Toen in het jaar 1887 het voorgestelde Tractaat van Arbitrage tusschen Groot-Britannië en de Vereenigde Staten in behandeling was, schreef Ds. SPURGEON in antwoord op een verzoek om zijne meening te kennen te geven

over dit onderwerp: „Wat betreft het in de plaats komen van arbitrage voor oorlog, hieromtrent kan onder Christenen geen verschil van meening bestaan. Het is mij eene groote blijdschap, dat de twee groote Protestantsche volken den weg zoeken te bereiden om permanente schikkingen te treffen voor de oplossing van geschillen op eene vreedzame, redelijke wijze. Mogen zij op zóó voortreffelijke wijze slagen, dat anderen geneigd worden hun voorbeeld te volgen! Het is voorwaar hoog tijd, dat wij redeneeren als menschen in plaats van te dooden als tijgers."

De Schouwburg.

Eene actrice in Amerika schreef in antwoord op de aanmerkingen van een predikant betreffende den invloed van het tooneel op godsdienst en zeden: „Onder de beste vrienden, die ik ooit gehad heb, waren voorname Godgeleerden, zooals Henry Ward Beecher, Dr. Chapin, Dr. Talmage, Dr. Swing, Ds. Spurgeon en anderen, en ik ben er zeker van, dat geen hunner mijn beroep, zoo het op betamelijke wijze uitgeoefend wordt, gevaarlijk achtte voor godsdienst en goede zeden." De leeraar, die met deze dame over dit onderwerp in twistgeding was, schreef aan Ds. Spurgeon om hem naar de waarheid van dit beweren te vragen, en hij antwoordde als volgt:

„Londen, 24 Januari 1888.

„Waarde Heer.

„Zoo ver mijne herinnering reikt heb ik nooit te voren van mejuffrouw * * * gehoord. Ik ben beslist van meening, dat het tooneel de vijand is van „„goede zeden en godsdienst."" Het heeft de waarheidsliefde der dame niet versterkt, als zij mij noemt als behoorende tot hare vrienden. Zij kan een voortreffelijk persoon wezen, maar ik ken haar niet.

„Oprecht de uwe,

„C. H. Spurgeon."

Ds. Spurgeon's opinie omtrent personen, die zich Christenen noemen en den Schouwburg bezoeken, is wèl bekend. Zijn merkwaardigst gezegde omtrent dit onderwerp werd wellicht uitgelokt door het bijwonen van eene opvoering in het Shaftesbury Theater door een groot aantal predikanten van de Engelsche Kerk en van de Nonconformists. In eene leerrede, kort daarna in den Tabernacle gehouden, zeide hij: „De Christelijke Kerk van heden ten dage is meer dan eenige Kerk uit vroeger tijden afgehoereerd. Er zijn geene vermakelijkheden, die haar te laag zijn. Hare leeraren hebben onlangs een schouwburg gevuld, en door hunne toejuiching het stempel hunner goedkeuring gehecht aan den arbeid der tooneelspelers. Hiertoe zijn wij eindelijk gekomen, eene ontaarding, waartoe men zelfs in Rome's duisterste ure niet was vervallen; — en zoo gij Christus niet genoeg liefhebt om er u verontwaardigd om te gevoelen, zoo moge de Heere zich uwer ontfermen!"

DRIE-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

Waardeerende Correspondenten. 1855—1890.

Hoewel Ds. SPURGEON een deel zijner correspondentie als een zwaren last bevond, was dit toch volstrekt niet zoo met al de brieven, die hij ontving en beantwoordde; integendeel, dikwijls waren zij het middel om hem grootelijks te bemoedigen. Gedurende vele jaren ging er geene week, of zelfs nauwelijks een dag, voorbij, zonder dat de tijding tot hem kwam, dat zijne Leerredenen, of zijne boeken, het middel waren geweest om zondaren tot CHRISTUS te brengen, of de geloovigen te stichten en te versterken, en tevens ontving hij voortdurend uit alle oorden der wereld de verzekering, dat er steeds gebeden werd om nog grooter zegen op zijn arbeid. Die berichten werden met innige dankbaarheid door hem ontvangen en menigmaal was hij, om zoo te zeggen, nedergebogen onder het gewicht der liefdevolle sympathie, die hem van heinde en ver betoond werd. Eenige dier brieven werden in het Derde Deel, in het hoofdstuk: „Zegen op de gedrukte Leerredenen", opgenomen, daarom zullen geene mededeelingen van dien aard in de volgende bladzijden worden gevonden.

Onder de duizenden brieven, die wij moesten lezen om te beslissen welke voor deze levensbeschrijving gebruikt zullen worden, zijn er vele, die om verschillende redenen achterwege moeten blijven [1]). Sommige zijn documenten van particulieren aard, die niet voor openbaarmaking bestemd waren, en van deze kwam een groot aantal van de Aartsbisschoppen en Bisschoppen der Kerk van Engeland, en de meeste betroffen personen, die vroeger Baptisten waren geweest, en daarna tot de gevestigde Kerk zochten toegelaten te worden, of wel, zij handelden over geestelijken der Engelsche Kerk, die tot den predikdienst bij de Baptisten wenschten over te gaan. Terwijl sommige van elk dezer categorieën uit overtuiging schijnen gehandeld te hebben, bleek uit de geschiedenis van anderen, dat zij bloote avonturiers waren, even onnut voor de Kerk van Engeland als voor het Dissent [2]).

---

[1]) Uit den aard der zaak moesten de meeste dier brieven in de Hollandsche uitgave van dit werk weggelaten worden, omdat zij, hoe interessant ook op zichzelven, voor den Hollandschen lezer van minder belang zijn. Wij hebben er dus slechts enkele van opgenomen, ten einde den lezer een denkbeeld te geven van de waardeering, die Ds. SPURGEON bij Christenen in de geheele wereld genoot. Sommigen dier briefschrijvers waren ook in ons land wel bekend en geliefd. VERT.

[2]) De Vrije Kerken.

Sommigen van Ds. SPURGEON's correspondenten sloegen in hunne brieven een gansch anderen toon aan dan dien zij vroeger tegenover hem gebruikten, ten gevolge van zijn ernstigen strijd voor het geloof, maar in plaats van voorbeelden te geven van die tweeërlei soort van brieven, zijn zij beide weggelaten. Zaken omtrent geschilpunten zijn meerendeels vermeden in dit werk, anders zouden nog wel een paar hoofdstukken gewijd zijn kunnen worden aan de correspondentie, die op verschillende tijdstippen veel opwinding hebben veroorzaakt. De bijzonderheden van Ds. SPURGEON's loopbaan werden — min of meer nauwkeurig — zoo voortdurend in de gansche wereld bekend gemaakt, dat het minder noodig is om in deze levensbeschrijving van zaken te spreken, die reeds van algemeene bekendheid zijn.

De brieven aan en van Ds. SPURGEON zouden verscheidene boekdeelen van dit formaat hebben kunnen vullen, en de lezers zullen nauwelijks de verzekering behoeven, dat het geene gemakkelijke taak was, om er die uit te kiezen, welke eene tamelijk goede voorstelling kunnen geven van des Leeraars werkzaam leven.

Onder de talrijke belangrijke brieven, die hij heeft bewaard, maar die in dit werk niet zijn opgenomen, zijn er, die hartelijke uitnoodigingen bevatten om Victoria, Canada en Zuid-Afrika te bezoeken — ten deele ten minste — om er uit te rusten; en dringende beden om deel te nemen aan Conferenties van Baptisten of andere Kerken in Zweden, Noorwegen, Holland, Zwitserland en Indië, die alle, hoewel met leedwezen, afgewezen werden. Er kon geene ruimte gemist worden voor twee lange brieven van Dr. R. W. DALE, van Birmingham, en Dr. LEONARD BACON, van New-Haven in Connecticut, om Ds. SPURGEON te polsen over de mogelijkheid, dat hij de LYMAN BEECHER-lezingen zou houden voor het Yale College; en evenmin was er plaats voor den langen brief van Dr. J. H. VINCENT, van Plainfield, in New-Yersey, om den Leeraar zeer dringend te verzoeken om het ambt te aanvaarden van „Deken van het Departement der Bijbelsche Theologie aan de Chautauqua School." Ook hierop kon slechts een weigerend antwoord gegeven worden.

Aanzoeken om opstellen voor Amerikaansche en andere godsdienstige bladen en tijdschriften werden voortdurend ontvangen. Dikwijls bevatten zij de aanbieding van een honorarium of een wissel voor het bedrag, dat de uitgevers billijk oordeelden; maar zij moesten bijna altijd worden afgewezen, omdat Ds. SPURGEON's letterkundige arbeid ieder vrij oogenblik eischte, dat hij er aan besteden kon. In de meeste gevallen ging het evenzoo met een verzoek om een onderhoud, hoewel nu en dan hier eene uitzondering op gemaakt werd, en de openbaarmaking dier gesprekken, welke dan plaats had, bracht vervolgens nieuwe correspondentie mede.

Brieven van Medebroeders in de Evangeliebediening.

Wij zullen beginnen met een brief van Dr. ALEXANDER FLETCHER[1]), geschreven vóór het huwelijk van Ds. SPURGEON. Hij voegde er dit post-

[1]) Die Ds. SPURGEON's huwelijk ingezegend heeft.

scriptum aan toe en zond hem aan de dame, die er in genoemd wordt, en die den brief tot op den huidigen dag als een schat heeft bewaard: „Mijn lieveling, zal deze brief u genoegen doen? Voorzeker. Alle zegeningen Gods over u! C. H. S.".

„Cromer, Norfolk, 16 Nov. 1855.

„Waarde jonge Broeder.

„Welk eene heerlijke, opwekkende, bemoedigende bijeenkomst hebben wij Donderdagavond in uw bedehuis gehad! Het vriendelijk aanschijn Gods was over ons. Het was iets van den Hemel hier beneden. Voorwaar, het *was* goed daar te zijn geweest!

„Ik zie met groote belangstelling uit naar den avond, wanneer gij, naar wij hopen, in de Finsbury Kapel zult prediken. Toen wij samen van Writtle gereisd zijn, noemde ik Nieuwjaarsavond. Als er niets in den weg komt, verwacht ik dan eene heerlijke bijeenkomst, Gods genadige tegenwoordigheid en veel goeds. Er zullen tijdige bekendmakingen plaats hebben, en wij hopen getuigen te zijn van „plasregens van zegen" *om nooit te vergeten.* Schrijf mij een paar regels; morgen ga ik naar huis.

„Ik behoef u niet te zeggen met hoeveel genoegen ik kennis gemaakt heb met eene zekere jonge dame, aan wie gij zoo vriendelijk waart mij voor te stellen. Ik hoop, dat zij, evenals gij, mij als *haar vader* zal beschouwen. Zij is alles, wat ik zou kunnen wenschen. Moge uwe gemeenschap op aarde van *langen duur* zijn, de liefelijke voorsmaak van uwe eeuwige gemeenschap in den Hemel! Amen!

„Steeds uw liefhebbende

„Alexander Fletcher."

Ds. Spurgeon gevoelde altijd groot leedwezen, als hij door krankheid verhinderd werd om in den Tabernacle of elders te prediken. Bij zulk eene gelegenheid ontving hij van Ds. Chown den volgenden broederlijken brief:

„24 Marborough Hill, 10 Mei 1876.

„Zeer waarde Vriend.

„Gisteravond ontving ik den brief van uwen Secretaris, om mij te melden, dat gij op den 23sten niet tot ons zult kunnen komen. Het zal eene groote teleurstelling zijn voor onze vrienden, maar wij zullen uwer gedenken met hartelijke sympathie en in het gebed tot God. Moge Hij, die in Zijne liefde en wijsheid den slag heeft toegelaten, een zegen geven, die aan dien slag geëvenredigd is! Moogt gij, gelijk de kastijdende hand op u is, den ondersteunenden arm onder u gevoelen! Velen hebben de nabijheid des Heeren nooit zoo bespeurd als toen zij in den smeltkroes der beproeving waren; mocht dit uw deel zijn, en mogen de vlammen machteloos blijken, behalve om den vijand af te weren en alle banden te verteren! Er zijn tijden, wanneer onze tranen de bronwel worden van vrede en vertroosting; moge het aldus met u wezen! Wij zijn in den geest allen met u. God zegene u!

„Vergeef deze paar regels, die ik u schrijf vóór mijn vertrek naar Montacute, waar ik heden tweemaal dienst heb. Nog eens, en steeds: de Heere zegene u!

„Van harte de uwe,

„J. P. Chown.”

Gedurende verscheidene jaren werd tot Ds. Spurgeon zoowel door de locale vrienden als door den Secretaris van de Baptist Union de uitnoodiging gericht om in de week van hunne jaarvergaderingen te prediken. Hij waardeerde ten volle de eer, die hem hiermede te beurt viel, maar hij gevoelde tevens de verantwoordelijkheid om aldus tot de vergaderde vertegenwoordigers der Kerken het woord te richten, alsmede tot de honderden of duizenden van andere personen, die alsdan tegenwoordig waren. Het woord, dat hij bij die gelegenheden in verschillende deelen des lands uitsprak, behoorde tot de krachtigste, die van zijne lippen kwamen. Toch heeft hij, lang vóórdat hij genoodzaakt was, om redenen, die in een later hoofdstuk vermeld zullen worden, zich aan de Baptist Union te onttrekken, er bij de verantwoordelijke leiders op aangedrongen om iemand anders te vragen voor de positie, die hij had ingenomen. Het was in antwoord op een zijner brieven over dit onderwerp, dat de vriendelijke, liefdevolle missive kwam, welke hieronder volgt. Zij was geschreven door Ds. Sampson, die toen Secretaris der Union was.

„Baptist Union, 19 Castle Street, 24 Mei 1881.

„Mijn lieve Vriend.

„Alles te zeggen, wat ik zou willen zeggen, en wat inderdaad alleen maar gezegd *moet* worden, zou zooveel op vleitaal gelijken, — hetgeen gij even treurig zoudt vinden te lezen, als ik te schrijven — dat ik nauwelijks weet hoe uwen brief van den 20sten te beantwoorden. De zaak is, dat uwe positie uniek is. Wij allen erkennen en verheugen er ons in, en zijn er dankbaar voor aan onzen Hemelschen Vader, dat Hij een man, als gij zijt, onder ons heeft doen opstaan. Dat is eenvoudig een feit, hetwelk wij hebben te erkennen.

„Hoe gij volhard hebt in het werk, en gedragen hebt, wat iedereen gevoelt nog veel moeielijker te zijn dan het werk: de verzoeking, die eene positie als de uwe medebrengt, is mij altijd een wonder geweest. Gods genade is inderdaad in u verheerlijkt. Hem zij al de lof!

„Gij zegt: „„Acht gij zelf het recht, dat één man voortdurend de eer heeft om voor de Union te prediken?”” Mijn eenig antwoord is: Waart gij anders dan gij zijt, gij zoudt er niet toe uitgenoodigd worden; zijnde wat gij zijt, gevoelen wij ons allen dankbaar aan God als Hij u helpt om tot ons te spreken. Zoolang God u de kracht geeft, zal het volk deze bijeenkomsten zonder u altijd incompleet vinden. Maar ik gevoel, dat er zooveel van uwe krachten gevergd wordt, dat ik, na hetgeen gij gezegd hebt, geen enkel woord meer durf zeggen. Ik wenschte, dat ik den vrienden te Portsmouth eenige hoop had kunnen geven. Mocht gij werkelijk niet

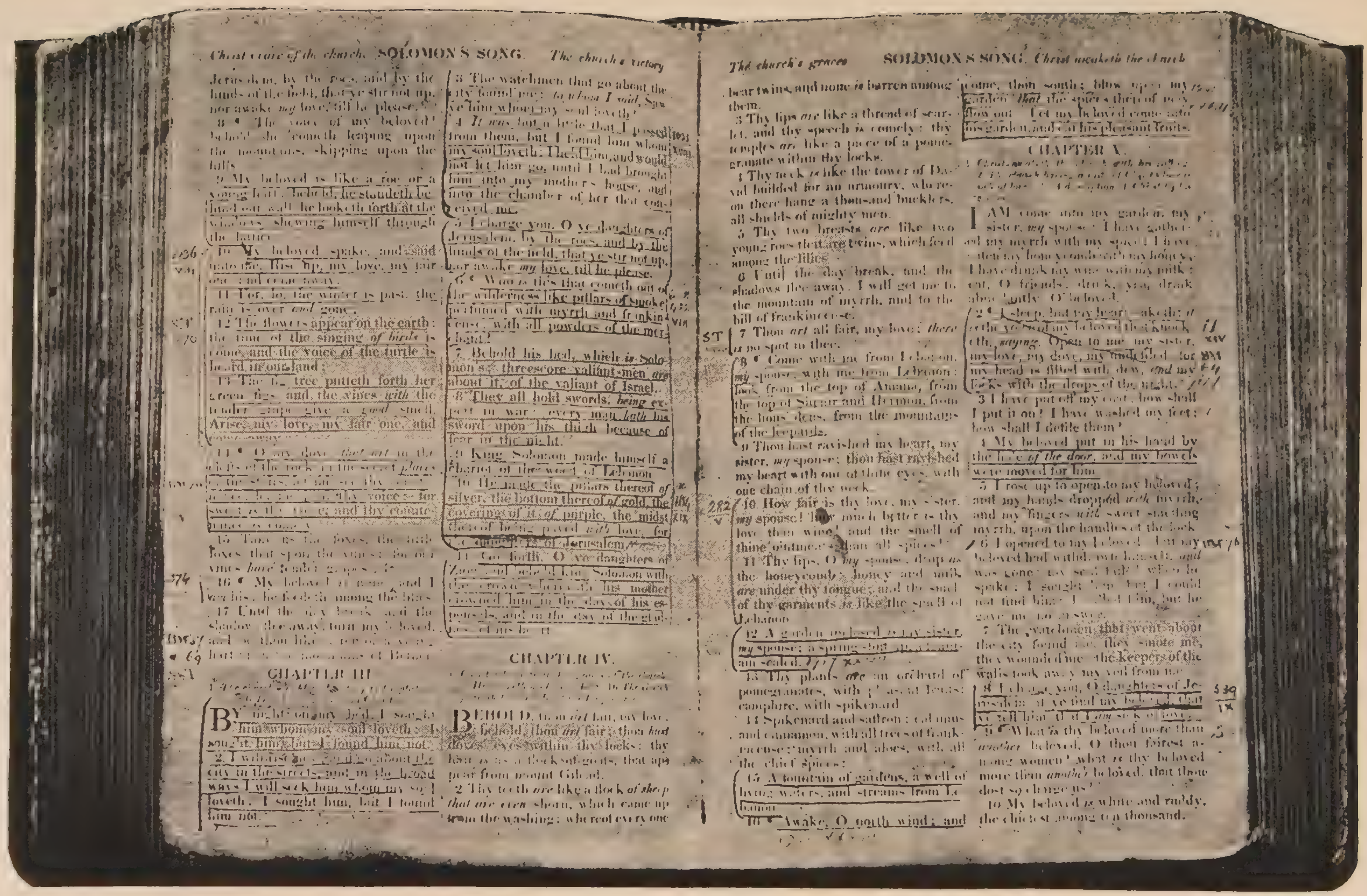

FACSIMILÉ VAN DEN BIJBEL IN SPURGEON'S STUDEERKAMER, OPENGESLAGEN BIJ HOOGLIED III—V.

in staat zijn te komen, dan behoeft geenerlei ongelegenheid, die dit voor mij zou medebrengen, in aanmerking te komen. Toen wij verleden najaar vreesden, dat gij niet bij ons zoudt kunnen zijn, schreef ik aan STOWELL BROWN om hem te vragen, of hij wilde spreken, en bereid zou zijn om te spreken, of niet te spreken, al naarmate gij al of niet tot spreken in staat zoudt zijn. Met ommegaande post kreeg ik een allervriendelijksten brief tot antwoord, om te zeggen, dat hij van harte gaarne hierin bewilligde. Ieder van uwe broederen zou hetzelfde voor u doen, zoodanig is de positie, die gij u in hunne achting en liefde hebt verworven.

„Mogen des Heeren rijkste zegeningen zijn over u en de uwen!

„Geloof mij,

„oprecht de uwe,

„W. SAMPSON."

1881 was het jaar, waarin de herfstzittingen van de Baptist Union gehouden werden te Portsmouth en Southampton, en door de locale comité's in beide plaatsen werd Ds. SAMPSON's verzoek zoo krachtig gesteund, dat Ds. SPURGEON eindelijk beloofde in beide steden te zullen prediken. Op 26 en 27 October werd hij door Gods genade geholpen om zijne belofte na te komen, en waarschijnlijk zal niemand van hen, die tegenwoordig waren, gemakkelijk de leerredenen vergeten, die hij toen heeft uitgesproken. Te Southampton was Ds. SPURGEON de gast van den Domheer WILBERFORCE, die, evenals vele andere waardigheidsbekleeders der Engelsche Kerk, dien dienst heeft bijgewoond. Ook binnenshuis hebben zij toen ware Christelijke gemeenschapsoefening gehad met den Leeraar, hoewel zij een deel van den tijd besteedden met een heftigen strijd over de leer der Wedergeboorte door den Doop, waarin Lord RADSTOCK [1]) een zeer bekwaam strijder aan de Evangelische zijde bleek te zijn. In het voorjaar van 1882 verzocht de heer WILBERFORCE om toegangskaarten voor den Tabernacle, en kort daarna schreef hij aan Ds. SPURGEON den volgenden brief:

„Southampton, 24 Febr. 1882.

„Mijn zeer waarde Vriend.

„Op het laatste oogenblik werden wij verhinderd van het voorrecht te genieten om den dienst in den Tabernacle bij te wonen; maar wij hebben eenige vrienden gezonden, die dit ten zeerste hebben gewaardeerd.

„Zoudt gij ons niet nog eens willen bezoeken? Zou het u *mogelijk* zijn om op *Maandag 6 Maart* te komen om bij ons tehuis eene rustige Bijbellezing voor ons te houden? Wij zouden het zóó heerlijk vinden, en wij zouden zoo goed voor u zorgen voor den nacht; of, zoo het volstrekt noodig is, zoudt gij 's avonds naar Londen terug kunnen gaan, hoewel dit voor ons eene groote teleurstelling zou zijn. Ik bid u, kom, het zal geene inspanning voor u zijn, want er zullen niet meer dan twintig personen wezen, en *ons* zult gij helpen, en tot ons spreken van **Hem**, die

[1]) Een godvruchtig edelman en ijverig Evangelist, ook hier te lande wèl bekend.

u tot zoo grooten zegen heeft gesteld. Mijne vrouw zendt u hare vriendelijke groeten, en verzoekt u zeer dringend te komen.

„Steeds oprecht de uwe,

„Basil Wilberforce."

Nadat schikkingen getroffen waren voor de Baptist Union om hare herfstzittingen in 1882 te Liverpool te houden, schreef Ds. Hugh Stowell Brown:

„Liverpool, 12 Juni 1882.

„Waarde Ds. Spurgeon.

„In den naam onzer Kerken te dezer stede schrijf ik om u zeer dringend te verzoeken tot ons te komen en in de herfstzittingen der Baptist Union, die in de eerste week van October te Liverpool gehouden zullen worden, voor ons te prediken. Hopende, dat gij wel zijt, en met de ernstige begeerte, dat gij aan ons verzoek zult voldoen, verblijve ik

„oprecht de uwe,

„H. Stowell Brown."

Ds. Spurgeon schreef om nog eens de redenen op te noemen, waarom hij niet altijd de prediker zou zijn bij deze gelegenheden, waarna Ds. Brown het volgende antwoord zond:

„Mijn waarde Ds. Spurgeon.

„Wij allen zijn even verlangend als ooit te voren, dat gij in de herfstbijeenkomst zult prediken. Ik waardeer ten volle uwe aarzeling om u zoo vooraan te laten stellen, en jaar op jaar zulk eene zware taak op u te nemen; maar niemand anders kan het, en er hangt zoo heel veel af van uwe komst. Als gij komt, hoop ik, dat wij eene goede collecte kunnen maken voor uw weeshuis. Ik zeg dit niet als om u er mede om te koopen, — want uwe hulpbronnen voor de behoeften van uw weeshuis zijn in veel betere handen dan de onze, en de Heere zal ze niet laten opdrogen; — maar als een blijk van de liefde, die wij u toedragen, en van onzen wensch om iets te doen, dat u aangenaam is.

„Ik moet de beslissing nu aan uw eigen oordeel overlaten, vurig wenschende, dat gij zult komen, maar u toch niet gaarne een werk willende opleggen, dat, om verschillende redenen, eene groote verzwaring moet zijn van uwen anderen arbeid.

„Oprecht de uwe,

„H. Stowell Brown."

Wederom, en nu voor het laatst, gaf Ds. Spurgeon gehoor aan het verzoek der broederen. Ook die dienst was zeer bijzonder gedenkwaardig, en de netto-opbrengst der collecte voor het weeshuis bedroeg *f* 1575.30.

Het volgend briefje van een eenvoudig predikant der Engelsche Kerk is interessant vanwege zijne herinneringen aan den jeugdigen Leeraar van

de New-Park-Street-Kerk en sommigen van zijne critici; de dienst in de Finsbury Kapel, waarvan de schrijver gewaagt, is waarschijnlijk die, welken Dr. FLETCHER met zooveel blijdschap te gemoet zag, toen hij zijn brief schreef op bladzijde 111:

„62 Torrington Square, 22 Februari 1884.

„Mijn waarde Broeder.

„Bevoorrecht als gij zijt — evenals alle geloovigen — met Goddelijk onderwijs en met een goed humeur (hetgeen van alle heiligen niet gezegd kan worden), zult gij het mij, die het Evangelie gepredikt heb vóór gij waart geboren, ten goede houden, als ik u vraag om in een uwer kostelijke leerredenen iets te zeggen over SHAKESPEARE, — die op zijne wijze wellicht het grootst genie was, dat ooit heeft geleefd, maar zeer zeker ook een groote vijand was van Evangeliewaarheid. Zijne drama's worden al meer en meer populair. Het is treurig te zien, dat zelfs vrome mannen hem prijzen op den kansel. Gij hebt genoeg smaak en talent om zijne verwonderlijke gaven te waardeeren, — sommige gaven hebt gij met hem gemeen — maar natuurlijk weet gij, dat het lezen zijner drama's en bovenal het bijwonen van de opvoering er van in de schouwburgen, niet anders kan dan den geest bezoedelen van hen, die dit doen.

„In mijn leeraarschap van eene halve eeuw heb ik het verstandig gevonden om acht te geven op wenken (zelfs op die, welke mij anoniem gezonden werden), al ben ik het er niet altijd mede eens.

„Ik hoor u dikwijls en *altijd* met genoegen. Ik hoop ook met zegen. Ik heb jaren lang uwe gezonde en Schriftuurlijke Leerredenen wekelijks weggegeven, en ik zeg u, wat ik aan zeer vele menschen gezegd heb, dat gij meer goed doet dan eenig man in Engeland, behalve de Graaf van Shaftesbury.

„Ik heb tot twee mijner ambtgenooten van de Engelsche Kerk (die beiden later tot Bisschop zijn benoemd) gezegd: — ik meen, dat het in 1855 was — „„Ik ga van avond den jongen Ds. SPURGEON hooren!"" „„Hoe!"" zeide een hunner, „„dien kwakzalver?"" Ik hoorde u in de Finsbury Kapel. Eer gij nog in de helft van uw gebed waart, zeide ik bij mijzelven: „„Die jongeling is geen kwakzalver."" Ik hoorde uwe preek; ik was het er niet geheel mede eens, maar den volgenden dag zeide ik, toen ik mijne ambtgenooten op eene groote vergadering van predikanten ontmoette: „„SPURGEON is geen kwakzalver; ik wenschte wel, dat ik maar half zoo goed kon prediken, en ditzelfde wensch ik voor de meesten mijner ambtsbroeders."" Beiden waren zeer populair, de een is ontslapen in JEZUS, de ander is een onzer weinige Evangelische bisschoppen, en een lieve vriend van mij.

„Er gaat geene week voorbij zonder dat ik hoor van het goed, dat door uwe Leerredenen teweeg wordt gebracht. Een lieve vriend van mij verhaalde mij onlangs, dat zijne Godzalige tante (zij is 90 jaar) zeide, dat zij „„leefde en teerde op deze door God gezegende Leerredenen"". Een mijner werklieden zeide mij gisteren: „„Ik houd van dien SPURGEON, ik kan hem *begrijpen*.""

Dit is een uwer beste hoedanigheden; gij zijt altijd verstaanbaar; — laat mij er bijvoegen: altijd goed van humeur, en — *het beste van alles*, altijd Schriftuurlijk.

„Van harte de uwe,
„R. W. Dibbin."

In Maart 1884 ontving Ds. Spurgeon van mevrouw Weitbrecht het volgende briefje:

„Mijn schoonzoon, Professor Christlieb, van Bonn, gaat naar Engeland om den heer Moody te spreken en hem te hooren. Hij tracht in Bonn een Evangelisch middelpunt te vormen, er evangelisten op te leiden, die dan door geheel Duitschland Christus en Zijne verlossing zullen prediken.

„Professor Christlieb vraagt mij, *of hij ook zijn broeder Spurgeon zal kunnen zien*, en ik heb hem gezegd, dat ik u zal schrijven om het u te vragen, en ik heb er bijgevoegd, dat, zoo uw gezondheidstoestand het u veroorlooft, ik wel hoop heb, dat gij hem een half uur van uwen tijd zult willen geven. Christlieb („„liefde Christi"") is vol van vuur en ijver en Christelijke liefde. Hij heeft van u, waarde Dominee, dikwijls geestelijk voedsel ontvangen, en door uwe Leerredenen heeft hij ook anderen gespijzigd, hoewel hij zelf geen alledaagsch prediker is. Ik houd er mij van verzekerd, dat gij hem, zoo gij kunt, de hand zult drukken. Hij heeft zeer weinig tijd. Hij neemt zijn oudsten zoon mede, die, evenals uwe zonen, — maar hij is jonger — een prediker is van het Evangelie."

Toen de afspraak gemaakt was, schreef Professor Christlieb: „Het is zoo vriendelijk van u mij aanstaanden Woensdag om elf uur eenige oogenblikken te schenken. Ik ben bezig eene geschiedenis der prediking in alle eeuwen en alle Kerken te schrijven; daarom wensch ik u het een en ander te vragen omtrent boeken, geschreven over uitstekende predikers onder de Baptisten."

Deze waardeerende brieven van medebroeders in de Evangeliebediening kunnen gevoeglijk eindigen met het volgend broederlijk schrijven van Domheer Stephenson:

„Lympsham Manor, Weston-super-Mare, 8 Juli 1890.

„Mijn waarde Broeder Spurgeon.

„Ik ben het geheel met u eens, dat pijn en krankheid soms heel goed zijn voor ons, predikers van het Evangelie van Christus. Ik heb gisteren met medegevoel aan u gedacht, toen ik na vier diensten op den voorafgaanden Zondag in geheel mijn lichaam pijn leed.

„Gedurende vele jaren werd mijn hart in bewonderende liefde tot u getrokken, maar nooit meer, dan toen ik u in Mei in de vergadering van het Bijbelgenootschap hoorde spreken, en gij zoo overvloedig het bewijs hebt geleverd, dat de rank, gesnoeid door de hand van den Landman, niet tevergeefs „gereinigd" werd.

„Wij mogen al niet tot hetzelfde regiment behooren van het groote leger, maar onze Aanvoerder is dezelfde! Ga voort, mijn geliefde Broeder, gelijk gij al zoo vele jaren gedaan hebt, met de onuitsprekelijke heerlijkheid der genade te verkondigen en aldus tropeeën te verzamelen voor het kruis. „„„Tabernacles"'" worden verplaatst en verdwijnen, maar „„„Tempelen, niet met handen gemaakt"'", zijn „„„eeuwig in de hemelen.'"'

„God zegene u, mijn geëerde Vriend! Dit is *Cardiphonia*, van

„uw liefhebbenden broeder en dienaar in CHRISTUS,

„J. H. STEPHENSON,

„*Thesaurier van de Kathedraal van Wells.*"

VIER-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

Brieven van Vrienden in Amerika [1]).

Van deze zijn, naar tijdsorde, de eerste geschreven door den heer D. L. Moody, en het is zeer gepast, dat zij vooraan staan vanwege de wederzijdsche achting en liefde, die hij en Ds. Spurgeon elkander toedroegen. In antwoord op een brief van den Leeraar, om hem te verzoeken in den Tabernacle te prediken, schreef de heer Moody:

„Glasgow, 17 Maart 1874.

„Waarde Spurgeon.

„Veel dank voor uw vriendelijk briefje. Ik hoop, dat gij door den Geest geleid zult worden om aanstaanden Zondag voor jonge lieden te prediken. Ingesloten zend ik u eene circulaire, die een predikant alhier verspreidt in de hoop, dat zij in Britannië belangstelling zal wekken.

„Wat betreft mijn komen in uwen Tabernacle, ik acht het eene groote eer er toe uitgenoodigd te zijn; ja, ik zou het eene eer achten uwe schoenen te poetsen; maar het Evangelie te prediken aan uwe gemeente, daar kan geene kwestie van zijn. Indien zij zich onder uwe prediking niet tot God willen wenden, dan zouden zij, „„„al ware het, dat er iemand uit de dooden opstond, zich niet laten gezeggen.""

„De uwe in hartelijke liefde,

„D. L. Moody."

Een brief van eenige jaren later toont, dat de heer Moody, terwijl hij Ds. Spurgeon nog even hoog stelde als te voren, er toch in bewilligde om op een Zondag in den Tabernacle te prediken, terwijl de Leeraar zich te Mentone bevond:

„Newcastle, 11 October 1881.

„Waarde Ds. Spurgeon.

„Ik heb uwen brief van den 9den ontvangen. Laat mij, als antwoord, mogen zeggen, dat ik zeer dankbaar ben voor uwe vriendelijke woorden.

---

[1]) Ook van deze zullen slechts enkele in de Hollandsche uitgave worden opgenomen.

Ik werd er geheel door aangedaan. Ik heb jaren lang meer aan u gedacht dan aan eenig ander man, die op deze aarde het Evangelie verkondigt; en, om u de waarheid te zeggen, ik schrik er voor terug om uwe plaats in te nemen. Ik ken geene Kerk in het geheele land, waarvoor ik zoo huiver als voor de uwe; niet alsof uwe gemeente niet in sympathie is met het Evangelie, dat ik predik, maar omdat gij het zooveel beter doet dan ik het kan.

„Ik dank u voor uwe uitnoodiging, en, zoo God wil, zal ik op 20 November in uwe gemeente optreden.

„Doe mijne groete aan uwe lieve vrouw, en ontvang mijn dank voor uwen brief en uwe aanmoediging.

„Oprecht de uwe,

„D. L. Moody."

Een der vele brieven, die Ds. Spurgeon van den vriend en metgezel des heeren Moody ontving, zal getuigen van de liefde en achting, die hij voor den Leeraar koesterde:

„Brixton Rise, S. W., 8 Nov. '86.

„„Geliefde.""

„Veel dank voor het kostelijk Woord, dat gij ons gisteren hebt doen hooren [1]. Het was in waarheid zeer verkwikkend voor mijne ziel.

„Is het geene schoone gedachte, dat onzes Heeren discipelen *Hem* altijd den Zone *Gods* noemden en altijd als zoodanig van Hem spraken, terwijl Hij op aarde was, en dat Hij van zichzelven altijd sprak als van den Zoon des menschen; maar dat, toen Hij opgevaren was naar den hemel, Johannes Hem dáár zag, en *toen* van Hem sprak als den Zoon des *Menschen?* Ongetwijfeld heeft Johannes zich aan Hem willen vastklemmen als aan een broeder.

„Ik zal trachten u weer te zien in den Tabernacle eer ik op den 18den aan boord ga. Ik heb u hartelijk lief. God zegene u en de uwen!

„Ira D. Sankey."

Een andere zeer geliefde vriend in de Vereenigde Staten was de heer John B. Gough, die gedurende zijn verblijf in Engeland in 1879 verscheidene lezingen heeft gehouden in den Tabernacle. Op zijn eigen verzoek werd zijne laatste lezing gehouden ten voordeele van het Pastor's College. Aan Ds. Spurgeon schrijvende over het onderwerp zijner rede en de schikkingen, die in verband hiermede gemaakt moesten worden, heeft de heer Gough ook bijzonder melding gemaakt van zijn bezoek aan den Leeraar in Nightingale Lane:

„Waarde Ds. Spurgeon.

„Mijne handen zijn zeer gevoelig door rheumatiek, zoodat ik met moeite

[1]) Het onderwerp der leerrede was: „Onze verrezen Heere". Blijkbaar heeft zij de opmerkingen in den brief van den heer Sankey gesuggereerd.

schrijf, maar ik ben zeer verlangend u een paar regels te zenden. Het verheugt mij zeer, dat mijne laatste lezing in Londen onder uwe leiding gehouden zal worden.....

„Ik had u willen schrijven om u te zeggen hoe wij er van genoten hebben u en Mevrouw SPURGEON in uwe eigene woning gezien te hebben, maar werd tot nu toe verhinderd dit te doen. Wij zullen dat bezoek nooit vergeten; het heeft ons beiden goed gedaan als eene medicijn. Het is zulk eene verkwikking een man te zien, die weet wat hij gelooft, en het uitspreekt, en het beleeft. En wij hebben dikwijls van u en van de lieve Mevrouw SPURGEON gesproken, van wie wij lessen van geduld, en vertrouwen, en geloof hebben geleerd, die wij hopen niet te zullen vergeten; maar als ik u zou zeggen hoe volkomen gij ons hart gewonnen hebt, en hoe oprecht wij u beiden liefhebben, dan zou het ongepast kunnen schijnen. Toch zou dit de uitdrukking zijn van duizenden, wier hart klopt van liefde en dankbaarheid jegens u. Ik zou u willen spreken over uwe leerrede over „„Vergeving"", maar uw tijd is kostbaar. Moge God u meer en meer overvloediglijk zegenen! Doe onze hartelijkste groeten aan Mevrouw SPURGEON en uwe zonen.

„Hopende op mijn volgenden Zondag in Londen, 28 September, u te zullen hooren, verblijve ik oprecht de uwe,

„JOHN B. GOUGH."

De schrijver van den volgenden dankbaren brief was een zeer geliefde vriend uit Canada, die in den Tabernacle gedoopt was:

„Montreal, 14 October 1881.

„Geliefde Ds. SPURGEON.

„Eene gewaarwording van ongeloovigheid kwam over mij, toen ik uw briefje opende en las. Ik dacht, dat het eenvoudig onmogelijk was, dat gij zelf het hadt geschreven. Welk een man zijt gij! Ik dacht, dat GEORGE MÜLLER een wondervol man was, toen ik in aanraking met hem kwam; maar, waarlijk, de rijkdom van Gods genade en de grenzenlooze vatbaarheid van deze arme menschelijke zielen en harten, wanneer zij vervuld zijn van Zijne genade, zijn — zoo het mogelijk is — nog meer verheerlijkt in u dan in hem. Het was eene geringe zaak, mij dat briefje te schrijven, — maar het heeft een groot aantal menschen, die u dagelijks gedenken voor den troon der genade, en wier hart in groote liefde tot u uitgaat, verblijd en geïnteresseerd.

„Zaterdag kwam een heer uit Edinburg, die in ons groot, afgelegen land gereisd heeft en den Zondag bij ons in Montreal doorbracht, om de Christelijke Jongelingsvereeniging te bezoeken. „„Waar kan ik iets te lezen krijgen voor morgen?"" vroeg hij, en ik deed hem de wedervraag: „„Wat soort van lectuur wenscht gij?"" „„Indien hier ergens SPURGEON's preeken verkocht worden"", antwoordde hij, „„zou ik die het liefst hebben;"" en zoo werd hem gezegd, waar hij ze krijgen kon, en toen voegde ik er bij: „„Ik heb van de week een brief van Ds. SPURGEON zelven ontvangen.""

„„Gij bedoelt van zijn secretaris."" „„Neen, van hem zelven." „„Mag ik hem zien?"" Hij las het briefje, en het teruggevende, zeide hij: „„Die man is een wonder. Dat briefje geeft mij een idee; hebt gij er wel op gelet, dat hij zegt: Ik bid voor u *op dit oogenblik?* Dat is wel waard om in gedachten te houden: op dit oogenblik, terwijl ik u schrijf, en gij in mijne gedachten zijt, houd ik een oogenblik op en bid voor u. Dat is kostelijk, en ik zal het niet vergeten."" Ik zou u nog andere voorbeelden kunnen aanhalen om te bewijzen, dat uw briefje als een zonnestraal kwam in het hart van beproefden en vermoeiden, vanwege de liefde, die zij u, om des Meesters wil, toedragen.

„O Dominee, die uitdrukking van u: „„Ik gevoel mij eenigszins gedrukt,"" heeft een snaar in mijn hart aangeroerd, die nu nog blijft trillen. Het was mij alsof ik den 42sten Psalm las. Ik geloof, dat in uwe Evangeliebediening niets met meer teederheid tot beproefde zielen spreekt dan juist deze uitdrukking: „„Ik gevoel mij eenigszins gedrukt."" De groote prediker, de auteur van *de Psalmen Davids*, de — maar ik behoef niet voort te gaan, — die man gevoelt zich soms, ja dikwijls, gedrukt, juist zooals zij zelven zich gevoelen. „„In al hunne benauwdheden is Hij benauwd geweest,"" dit is het, wat de harten tot JEZUS trekt, en het beginsel is, geloof ik, hetzelfde wanneer de vertrouwde vrienden van JEZUS „„zich gedrukt gevoelen."" Het medegevoel, dat aldus wordt opgewekt, maakt velen verwonderlijk vriendelijk.

„Onlangs heb ik eenige „„voorvallen"" gepubliceerd in verband met het bezoeken van het hospitaal. Een heer kwam binnen en vroeg mij hoeveel mij dit kostte. „„Tien dollars,"" zeide ik. „„Wel, hier is een briefje voor tien dollars, laat er nog maar meer drukken, ik houd van *feiten*, theorieën laten mij koud."" En zoo heb ik dan nog een blaadje laten drukken, dat ik hierbij insluit.

„Hem nu, die machtig is meer dan overvloediglijk te doen, boven al wat wij bidden of denken, zij de heerlijkheid; en mogen wij deelen in die heerlijkheid, zelfs al brengt zij ons naar de diepte! Ik groet u en Mevrouw SPURGEON in den Heere (Rom. XVI : 12) en blijf, door het reinigend bloed,

„Uw vriend in JEZUS,

„JOHN LOUSON."

Het blaadje, dat in den brief was ingesloten, bevatte onder andere interessante zaken „Een aandoenlijk Verhaal", waarin volgenderwijze van Ds. SPURGEON en zijne Leerredenen gewag wordt gemaakt:

„Eenige maanden geleden werd een jonge Schot in het hospitaal opgenomen. Hij leed aan eene inwendige kwaal, waartegen de doctoren niets vermochten. Zij was verwant aan tering, maar zonder de kwellende verschijnselen, waarmede deze laatste krankheid gepaard gaat; terwijl het lichaamsgestel er toch onder wegkwijnt. Het was moeielijk voor den patiënt om te gelooven, dat de dood langzaam, doch zeker voor hem naderde; ja, hij weigerde volstrekt er eenig geloof aan te slaan, zelfs toen doctoren en verpleegsters alle hoop voor hem hadden opgegeven. Het was een

liefelijk voorrecht hem te bezoeken en met hem te spreken, want hij was van CHRISTUS, en CHRISTUS was zijne, en hoewel hij in schier pijnlijke mate verlegen en bescheiden was, was toch de zaligheid door het geloof in den Gekruiste het onderwerp, waarover hij het liefst sprak; en dan sprak hij ook gaarne over de natuurtooneelen, de bergen, de rotsen, den zonsondergang en de stormen op het hem dierbare eiland Skye, waar hij geboren en opgevoed was. Behalve den Bijbel waren de Leerredenen van CHARLES H. SPURGEON zijne eenige lectuur; die werd hij nooit moede. Men gaf hem de levensbeschrijvingen van zeer uitnemende Schotten, zooals NORMAN MACLEOD, of WILLIAM ARNOT, maar hij legde ze op zijde; „SPURGEON is altijd dezelfde," placht hij te zeggen, maar altijd kostelijk, want hij maakt, dat men hem vergeet, terwijl hij Hem voor de oogen schildert, die „schooner is dan de menschenkinderen" (Psalm 45 : 3).

De volgende brief schijnt de eerste te zijn van Dr. A. T. PIERSON [1]), dien Ds. SPURGEON bewaard heeft:

„2320 Spruce Street, Philadelphia, 25 November 1888.

„Zeer geliefde Vriend.

„Indien er eenig man op aarde is, dien ik meer liefheb dan u, dan wensch ik, dat gij mij hem kunt aantoonen. En als een gering dankoffer aan God voor de persoonlijke bekendheid met u, zend ik u door mijne uitgevers, franco, vijftig exemplaren van *Evangelistic Work* [2]) voor uw Pàstor's College met mijne hartelijke groeten. Het doet mij zeer leed, dat gij weer meer hinder hebt van de jicht. Hoe wensch ik en bid ik, dat de Heere u nog vele jaren aan den arbeid laat met *Zwaard en Truffel*, de vijanden onzes Heeren en van Zijne kroon en Verbond doorwondende en de muren van Jeruzalem opbouwende! Wees sterk en heb goeden moed, mijn Broeder; geen man zal voor uw aangezicht bestaan. Er is een ontzettende afval van de waarheid, — gedeeltelijke inspiratie [3]), ritualisme en al de dwalingen en ketterijen vanouds, die weer in de mode komen. Hoe weinig Evangelische prediking! Bekeering is eene verloren geraakte kunst; — wereldschgezindheid zoo overheerschend in de Kerk, dat het lidmaatschap thans verdeeld kan worden in wereldsch heilig en heelemaal wereldsch, — en de leeraren in attitudinarians, latitudinarians en platitudinarians [4]).

---

[1]) Dr. PIERSON is de Amerikaansche prediker, die Ds. SPURGEON, na diens verscheiden, eenige maanden als leeraar van de Tabernacle-gemeente is opgevolgd.

[2]) Evangelistische Arbeid.

[3]) De leer van hen, die zeggen, dat niet alles in den Bijbel door den Heiligen Geest is ingegeven.

[4]) *Attitudinarians*, d. i. die heil zoeken in uitwendige dingen. De Episcopalen in plechtgewaden, kerksieraden en houding van het lichaam bij de Godsvereering; in andere Kerken in andere uitwendigheden.

Latitudinarians, d. i. die „ruim" zijn ten opzichte der leer, zóó ruim, dat zij er door verwaterd wordt.

Platitudinarians, d. i. die in hunne prediking met niets dan laffe nietigheden voor den dag komen.

„Doe mijne groete aan de lieve Mevrouw SPURGEON. Met veel gebeds voor u allen. Ik hoop u weer te zien op aarde, doch in elk geval hoop ik de eeuwigheid met u door te brengen in Zijne tegenwoordigheid.

„Steeds de uwe,

„ARTHUR T. PIERSON.”

Brieven van verschillende Personen.

De volgende brief van mejuffrouw FLORENCE NIGHTINGALE werd door Ds. SPURGEON zeer op prijs gesteld:

„35 South Street, Park Lane, 30 Juni 1876.

„Waarde Heer.

„Zuster MASTERS, van onze opleidingsschool aan het St.-THOMAS-Hospitaal, die een der verpleegsters is, welke door ons naar het Hospitaal te Montreal uitgezonden wordt, is onlangs door u gedoopt en tot het Avondmaal toegelaten. Zij heeft er met grooten ernst tot mij over gesproken.

„Het kwam mij in de gedachte, dat gij onder de jonge vrouwen van uwe gemeente wellicht eenigen kent, gezond naar lichaam en geest, die wel gaarne opgeleid zouden willen worden als verpleegsters in de ziekenhuizen, eene loopbaan, die genoeg belooning met zich brengt, zoowel in het goed, dat er door gedaan wordt, als in het levensonderhoud, dat er door verdiend wordt, om aantrekkelijk te wezen voor daartoe geschikte personen. De oogst is rijp, maar de arbeiders zijn nog weinige.

„Ik schrijf onder den druk van zeer veel te doen te hebben en immer toenemende krankheid, waardoor ik reeds sedert jaren aan mijne kamer gebonden ben; daarom zult gij mij het korte van mijn schrijven ten goede houden. Ik heb gehoord, dat gij zelf dikwijls lijdende zijt. Mag ik u mijn diep leedwezen hierover te kennen geven, en mijn vurige hoop, dat uw leven lang gespaard moge blijven?

„God zij met ons allen!

„FLORENCE NIGHTINGALE.”

De correspondentie tusschen Graaf SHAFTESBURY en Ds. SPURGEON was zóó aanhoudend en zóó veelomvattend, dat er een geheel hoofdstuk aan gewijd had kunnen worden, indien er ruimte beschikbaar voor ware geweest. Het volgende briefje zal den toon van des Graven brieven aanduiden, alsmede de achting, die hij den Leeraar toedroeg, niet slechts in den tijd, toen het geschreven werd, maar tot aan het einde zijns levens:

„St.-GILES's House, Cranborne, 20 October 1876.

„Mijn waarde Vriend.

„De boeken zijn in goede orde aangekomen, en bij de inscriptie, die gij zelf geschreven hebt, — en die ik hoogelijk waardeer — zal ik de mijne voegen: eene bede, dat mijne nakomelingen deze boekdeelen zullen waardeeren als het geschenk van een man, dien hun voorvader geëerd en

liefgehad heeft als een particulieren vriend, maar nog veel meer als een krachtig, kloekmoedig, getrouw en oprecht dienstknecht onzes gezegenden Heeren en Heilands.

„God zij immer met u en de uwen!

„SHAFTESBURY."

Van hetzelfde adres zond de Graaf op 30 November 1883 aan Ds. SPURGEON een exemplaar van *De Psalmen met Bijbelsche illustraties*, waarbij het volgende briefje:

„Mijn waarde Vriend.

„God zij met u tot aan Mentone, te Mentone en weder terug, en moge Hij u de gezondheid schenken, die gij zoekt voor Zijn dienst!

„Wel kunt gij „„moede, mat en treurig"" zijn. Het hedendaagsche ongeloof, waarvoor men openlijk uitkomt en er op roemt, is schrikkelijk, maar de geest van Laodicea, die schier algemeen heerscht, is nog erger. Gij zult terugkomen en bevinden, dat socialisme, smadelijk ongeloof en een volkomen voorbijzien van alles, behalve hetgeen deze wereld tot het één-en-al maakt van ons bestaan, zeer toenemende proporties hebben aangenomen gedurende uwe afwezigheid.

„Er is geen ander remedie voor dan „„JEZUS CHRISTUS en dien gekruisigd"" te prediken en de voortdurende vermaning aan Zijn volk om te bidden om Zijne spoedige wederkomst. Zulk eene prediking van CHRISTUS is uwe voornaamste kracht geweest. Moge God u bij deze geestesgestalte bewaren!

„Wees zoo goed het boekje, dat ik u thans zend, in uwen zak te steken.

„Oprecht de uwe,

„SHAFTESBURY."

P.S. Ik zal uw boek *Flowers from a Puritan's Garden* [1]) ruim verspreiden.

De heer JOHN MACGREGOR, die kapitein zoowel als bemanning was van de kano *Rob Roy* en tevens honoraire secretaris van de Openlucht Zending, schreef als volgt in een zijner vele brieven aan den Leeraar:

„7 Vanbrugh Park-East, Blackheath, 24 Augustus '78.

„Waarde Ds. SPURGEON.

„Ik heb beloofd u te zeggen, dat een woord van u op 28 October, als de predikers in de open lucht vergaderen, goud zou zijn. Gij zult zien, dat sommigen van ons op Maandag bijeen willen komen; maar dat is voor tuin en groene velden; de andere vergadering moet onder dak plaats hebben.

„Wat mij betreft, ik ben in den smeltkroes van huiselijke beproeving; maar de Louteraar is nabij en let op.

„De kalkpilasters van het gebouw onzes levens zijn gebarsten en wankelend, maar de rots, waarop zij rusten, is onwankelbaar bevonden, zelfs bij eene aardbeving.

---

[1]) Bloemen, bijeengelezen in den hof van een Puritein.

„Wie zou zijne beproeving willen kiezen? Zelfs DAVID heeft, toen hij daartoe verplicht werd, gekozen in de hand des Heeren te vallen, en bevinden wij ons daar niet reeds?

„Ik had veel beproeving noodig, daar ik nog in het geheel geene beproeving gehad had; en dat is niet gezond. Maar God doet mij verwonderd vragen, waarom de slag mijne lieve vrouw moest treffen, of het moest wezen, opdat ik hem des te meer zou gevoelen, en zij minder lijdt, dan wanneer ik er door getroffen ware.

„Steeds de uwe,

„J. MACGREGOR."

Er zijn vele brieven gewisseld tusschen den heer GLADSTONE en Ds. SPURGEON. Telkens en nogmaals heeft de Premier [1]) zijn Nonconformist-vriend genoodigd om in gezelschap van andere sympathieke vrienden het dejeuner of het middagmaal bij hem te gebruiken in Downing Street [2]), maar er was altijd iets, dat hem verhinderde de uitnoodiging aan te nemen, evenals ook drukke bezigheden of krankheid in den weg waren om eene zeer hartelijke uitnoodiging aan te nemen om op Hawarden Castle [3]) te komen logeeren. Als de nieuwsbladen het bericht brachten, dat de Leeraar ongesteld was, kwam altijd een bijzondere bode van den Eersten Lord der Schatkist [4]) met een deelnemend briefje, of om naar den toestand van den lijder te informeeren.

De heer GLADSTONE had lang den wensch gekoesterd om een dienst in den Tabernacle bij te wonen, en de volgende brieven toonen, hoe die wensch eindelijk een bepaalden vorm aannam en ten uitvoer werd gebracht.

„10 Downing Street, Whitehall, 24 Augustus 1881.

„Mijn waarde Heer.

„Ik dank u zeer voor uw vriendelijk briefje en uwe goede woorden. Mijne jaren maken het zeer begeerlijk voor mij om van mijn tegenwoordigen arbeid ontheven te worden; maar ik moet nog eene wijle geduld oefenen, en hopen, dat ik niet volslagen bedorven zal worden door de onverdiende vriendelijkheid en lof, waarmede ik van zoovele kanten als overladen word.

„Ik hoop, dat de herfst mij de gelegenheid zal verschaffen om gebruik te maken van uw vriendelijk aanbod om aan mijn wensch te voldoen ten opzichte van een dienst in den Tabernacle.

„Ik verblijve, waarde Heer,

„Oprecht de uwe,

„Ds. C. H. SPURGEON. „W. E. GLADSTONE."

---

[1]) De eerste minister.

[2]) De ambtelijke woning van den eersten minister.

[3]) Het buiten van den heer GLADSTONE.

[4]) De heer GLADSTONE.

„Hawarden Castle, 3 Januari '82.

„Mijn waarde Heer.

„Eenigen tijd geleden waart gij zoo vriendelijk om mij eene goede plaats te beloven voor een uwer diensten in den Tabernacle; mocht het u schikken om mij die gunst te verleenen op aanstaanden Zondagavond, wanneer ik denk in Londen te zijn, dan hoop ik op den bepaalden tijd te komen op de plaats, die gij zoo vriendelijk zult zijn mij aan te duiden. Indien gij de inwilliging van mijn verzoek wenscht uit te stellen, dan hoop ik, dat het over drie of vier weken zal kunnen geschieden. Ik verblijve

„mijn waarde Heer,

„oprecht de uwe,

„Ds. C. H. Spurgeon. „W. E. Gladstone."

Op den avond van den 8sten Januari woonde de Premier met zijn oudsten zoon den dienst bij in den Tabernacle, en Ds. Spurgeon predikte over Markus V : 30, 31. De redacteuren en correspondenten van verschillende nieuwsbladen wijdden uitvoerige artikelen aan dit voorval, en sommige der opmerkingen waren allesbehalve vriendelijk, of ook maar beleefd. Eenige dagen later schreef Ds. Spurgeon — ter begeleiding van een album met photographieën van „Westwood" — aan den heer Gladstone om zijn leedwezen uit te drukken over den toon van sommige dezer artikelen. In antwoord hierop ontving hij photographieën van Hawarden Castle en van den Premier in zijne studeerkamer, met dezen brief:

„Hawarden Castle, 16 Januari 1882.

„Waarde Ds. Spurgeon.

„Ik was volstrekt niet verwonderd over hetgeen gebeurd is, en had niet de minste neiging of oorzaak om u te verdenken. Ik breng mijn leven door in een glazen bijenkorf, met dit eigenaardige, dat velen — vrees ik — er in zien, wat er niet in is, waardoor ik er, ten onrechte, nog bij win.

„Ik dank u zeer voor het interessante album, dat gij zoo vriendelijk waart mij te zenden met eene inscriptie, die ik lang niet verdien. Ik wenschte wel er iets beters voor te kunnen aanbieden dan nevensgaande photographieën, maar het zijn de beste, die ik krijgen kan.

„Toen gij zoo vriendelijk waart mij vóór en na uwen dienst even te ontvangen, schaamde ik mij om tot u te spreken uit vrees van uwe vermoeienis te vermeerderen; maar eerlang hoop ik daar betere gelegenheid toe te hebben. Intusschen verblijve ik,

„met oprechte hoogachting, de uwe,

„W. E. Gladstone."

Zooals de schrijver van den volgenden brief wel vermoedde, heeft het bericht, dat er in vervat is, aan Ds. Spurgeon zeer veel genoegen gedaan:

„23 Maart 1882.

„Waarde Heer.

„Ik denk, dat het u genoegen doen zal te vernemen, dat gedurende

de vasten elken Donderdagnamiddag in de St.-STEPHENS-Kerk (die men algemeen voor zeer „„hoog kerkelijk"" houdt) stukken worden voorgelezen uit stichtelijke boeken van verschillende nog levende Godgeleerden.

„De lectuur van hedenmiddag was een gedeelte van een uwer Leerredenen, die gij vijftien jaren geleden hebt uitgesproken over den tekst: „„Indien uw vader u wat hards antwoordt."" Het grootste gedeelte dier Leerrede werd door den jongsten hulpprediker van den predikstoel voorgelezen.

„Het was mij eene groote blijdschap deze beoefening van vrijheid te zien in de Kerk van Engeland, waardoor uwe denkbeelden en beschouwingen der gemeente ter overdenking werden aangeboden, en ik gevoel, dat het u aangenaam zijn zal, dat ik u dit feit mededeel. Vertrouwende, dat uwe gezondheid thans veel beter zal zijn, verblijve ik

„Uw dienstwillige dienaar

„ALFRED WILLIAMS."

Nooit wellicht heeft Ds. SPURGEON eene groote vergadering toegesproken onder pijnlijker omstandigheden, als toen hij op 11 Januari 1890 in de Albert Hall sprak voor de jaarvergadering van Dr. BARNARDO's Te Huizen. Hij was toen zeer ongesteld, ja, hij had toen eerder in zijn bed dan op het platform moeten zijn; en het gezicht der kreupelen en van de andere straatzwervelingen deed zijn medelijdend hart zóó aan, dat hij gansch ternedergeslagen was, en zich meer geneigd voelde om te weenen dan om te spreken. Toch heeft hij krachtig gepleit voor de arme kinderen, en zijne woorden maakten er wellicht een dieper indruk om, dat velen onder het gehoor ten minste iets begrepen van hetgeen hij toen leed. Toen hij tehuis kwam, was hij gansch uitgeput van vermoeienis. Dr. BARNARDO's brief toont hoe dankbaar hij was voor de hulp des Leeraars onder deze omstandigheden en getuigt tevens van zijne bezorgdheid over de gevolgen van den dienst, die hem aldus bewezen was:

„Stepney Causeway, Londen E., 12 Juni 1890.

„Waarde Mevrouw SPURGEON.

„Ik richt mijn brief tot *u* veeleer dan tot uwen lieven echtgenoot, want ik vrees, dat zijne tegenwoordigheid gisteravond en de inspanning, die het hem gekost heeft om te spreken, hem kwaad gedaan hebben, en ik zou geen stroospiertje willen voegen bij den last van pijn en vermoeienis, dien hij heden wellicht te dragen heeft.

„En toch durf ik dezen brief niet ongeschreven laten, en zoo acht ik het dan het best om aan *u* te schrijven en u te zeggen hoe diep, hoe onuitsprekelijk dankbaar ik ben aan den geliefden Ds. SPURGEON voor zijne tegenwoordigheid, voor zijne gewichtige, liefdevolle, godvruchtige, verstandige woorden en voor het teeder medegevoel, dat hij aan en voor mijne kinderen heeft betoond. Ik kan nooit de verplichting vergeten, die ik jegens hem heb. Al wat ik kan zeggen is, dat ik hem van uit den diepsten grond mijns harten dank. Terwijl hij sprak, kon ik niet anders

dan opnieuw God danken en moed scheppen. Geen woord, dat gisteravond gesproken werd, is voor mijn eigen gemoed zoo als koud water geweest op eene vermoeide ziel, zooals die van den geliefden Ds. SPURGEON. Ik was bemoedigd, gesteund, vervroolijkt, opgeheven en vertroost. Honderdmaal kon ik slechts van uit den grond mijns harten zeggen: „„*God zegene hem!*"" en nu zeg ik het voor uwe ooren, die voorzeker niet onwillig zullen zijn om dat gebed te hooren, zelfs van iemand zoo onwaardig als ik ben, voor hem, dien gij zoo liefhebt. De aanblik op den geliefden dienstknecht des Heeren gisteravond, in al zijne blijkbare zwakheid, was op zichzelf al eene prediking, al had hij geen woord gesproken.

„Maar ik moet niet voortgaan. Dit slechts wil ik nog zeggen: Ten eerste, hij moet nooit weer spreken van een schuldenaar bij mij te zijn. Die schuld, zoo zij ooit bestaan heeft, is reeds lang dubbel door hem betaald. Ten tweede, ik moet er voor oppassen om ooit, onder welke omstandigheden ook, zoo groot een dienst van hem te vragen, als hij ons gisteren heeft bewezen, — tenzij in de jaren (liefelijke en gelukkige, naar ik hoop), die hem nog weggelegd zijn, God in Zijne goedheid hem zulk eene mate van gezondheid en kracht wedergeeft, dat het hem eerder aangenaam is dan niet om tot ons te komen. Indien zulk eene ure komt, dan voorwaar mag ik de gelofte, die ik thans doe, verbreken, maar anders zal ik van het liefdevolle, teedere hart en verzwakt lichaam van uwen lieven echtgenoot niet weder zooveel durven vergen, als gisteravond van hem gevergd is.

„Eindelijk, laat mij er bijvoegen, dat, indien ik thans of ten eenigen dage iets, dat in mijn gering vermogen ligt, kan doen, of dat mijne kinderen, mijne helpers of iemand onzer kan doen voor Ds. SPURGEON of zijn werk, of voor iemand, die hem lief is, zoo zal ik het een voorrecht en eene eer achten om het te doen, en ik kan slechts hopen, dat de tijd spoedig moge komen, wanneer Ds. SPURGEON het noodig zal vinden om deze in oprechtheid gedane belofte op de proef te stellen.

„Ik hoop vurig, dat aan u zelve eene goede mate van gezondheid geschonken moge worden, en dat de Heere u grooten vrede zal doen smaken. Daar wij u niet op onze bijeenkomst van gisteravond konden hopen te zien, neem ik de vrijheid u, ingesloten, twee onzer programma's te zenden als eene gedachtenis. Zij kunnen u wellicht eenigszins voor oogen brengen, wat zij, die dáár waren, gezien hebben, en ik weet, dat zij u tot bidden zullen opwekken voor de duizenden van jonge lieden, die aan mijne zorgen zijn toevertrouwd.

„Geloof mij te zijn, waarde Mevrouw SPURGEON,

„dankbaar en oprecht de uwe,

„THOS. J. BARNARDO."

Een der brieven, die in die dagen van lijden geschreven werden om Ds. SPURGEON te vertroosten en te bemoedigen, kwam van Bisschop RICHARDSON, van de Reformed Episcopal Church, en luidde als volgt:

„27 Belgrave Road, 14 Juni 1890.

„Mijn waarde Ds. SPURGEON.

„Ik zie, dat gij op Dr. BARNARDO's meeting gezegd hebt, dat gij „„zoo

ziek waart als maar mogelijk is.'"" God zegene u! Gij hebt waarschijnlijk meer goed gedaan dan eenig ander man van uwen tijd, en het heeft den Meester behaagd u nederig te houden. *Eenmaal* zult gij wèl zijn. Wij hebben denzelfden Meester lief, en wij zullen elkander welkom heeten dáár, waar niemand zich „„„zoo ziek mogelijk'"" gevoelt.

„Uw getrouwe Vriend

„ALFRED S. RICHARDSON, Bisschop."

Slechts weinige dagen na de groote bijeenkomst in de Albert Hall was Ds. SPURGEON in de Conferentiezaal van Mildmay, en sprak er een zijner gedenkwaardigste redevoeringen uit. Het onderwerp was: „CHRISTUS onze Leidsman in Duisternis;" en zij is tot zeer grooten zegen geweest voor de kinderen Gods, die uit verschillende oorzaken in duisternis hebben moeten wandelen. Hij was toen nog zoo weinig wel, dat het zeer onzeker was of hij tegenwoordig zou kunnen zijn; en in antwoord op een briefje van hem, om dit te zeggen, schreef kolonel MORTON:

„Conference Hall, Mildmay Park,

„Londen, 17 Juni 1890.

„Waarde en zeer geachte Ds. SPURGEON.

„Ik kan gerust zeggen, dat geheel Mildmay het ten diepste met mij betreurt, dat gij zoo ongesteld zijt, en wij — aan het bureau — hebben den arbeid van heden aangevangen met voor u te bidden, en God te vragen om Zich op de aanstaande conferentie te verheerlijken, hetzij door uwe tegenwoordigheid of door uwe afwezigheid; — in ieder geval u een rijken zegen te schenken.

„Indien het ons niet vergund is u in ons midden te hebben, dan zal Dr. ANDREW BONAR de eerste spreker zijn, en Ds. FRANK WHITE in uwe plaats optreden. Hij heeft er in bewilligd uw „„„reserve'"" te zijn, zoo dit noodig is, en ik heb hem heden uwen brief ter lezing gezonden. Zoo wil u dan volkomen vrij gevoelen en geene zorge hebben voor de mogelijkheid eener teleurstelling voor de conferentie. Zoo wij al geene lekkernijen kunnen krijgen, behooren wij toch dankbaar te zijn voor goed brood!

„Vergun mij u, nog zeer laat, te danken voor de tallooze malen, dat gij ons, krijgslieden, hebt verkwikt, vertroost en versterkt, die dikwijls naar Indië gaan of naar andere plaatsen, honderden mijlen ver van eenig bedehuis of van de middelen der genade (in den gewonen zin van dit woord) en bijeen zijn gekomen onder boomen op een kleinen afstand van het kamp, en u dan na gebed en gezang als onzen prediker hebben gehad. Wij hadden in die dagen eene talrijke Bijbelklasse in mijn regiment, en zeer dikwijls hebben die geliefde mannen een zegen van God voor u afgesmeekt.

„Uwe leerrede „Met Hem in den Hof" heeft mij nog zeer onlangs vergezeld toen ik den Monte Pelegrino bij Palermo heb beklommen, op weg van Malta naar Engeland. In welke uithoeken van de wijde wereld, waar krijgslieden en zeelieden zijn, komt gij niet al om hun de boodschap van Gods liefde en waarheid te brengen?

„Ik heb lang gewenscht u te danken, gelijk dit ook door honderden menschen gewenscht wordt, en nu heb ik er de gelegenheid toe. Moge God u bij voortduring overvloediglijk zegenen!

„Zeer oprecht de uwe,

„R. Morton, Kolonel."

Ds. Spurgeon ontving vele brieven in het Duitsch, die alle aan eene dame, lid van de Tabernacle Kerk, en die vele van des Leeraars Leerredenen en andere werken in die taal heeft overgezet, ter vertolking werden gegeven. Een dezer brieven bevatte eene mededeeling, die hem zeer interesseerde. De vertaalster schreef: „Deze brief is van een Duitschen Baptistischen colporteur in Wurtemberg. Hij zegt, dat hij vele van uwe boeken heeft verkocht, die voor hem en vele anderen zeer tot zegen zijn geweest.... De Keizerin van Duitschland heeft uwe „*Dauw Paarlen*" en „*Gouden Stralen*" (Voor iederen morgen en voor iederen avond, in de Duitsche vertaling) en de „*Praatjes van Jan Ploeger*" van hem gekocht. Ik zou wel eens willen weten, wat zij van Jan Ploeger denkt. Ik geloof, dat zij veel van hem houdt om het contrast tusschen zijne taal en die harer hovelingen."

VIJF-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

In het zonnige Zuiden.

Ik denk niet, dat eenig mensch op aarde ooit zooveel rust heeft gevoeld naar lichaam en ziel, als ik nu gevoel. Vele jaren van zwaren arbeid worden door deze gezegende ruste beloond, welke slechts al te heerlijk en kostelijk schijnt te zijn, om waar te kunnen wezen. Ik heb geen werk, dat „af moet", en als ontspanning doe ik vrijwillig meer, dan ik dikwijls onder den drang van het *moeten* gedaan heb. Ik word door geen ijdel gesnap verontrust, door geene zorgen gekweld. De last is mij van de schouders genomen en de toom van tusschen de tanden. Als iets mij weder jong en sterk kan maken, dan is dit het. Het is eene soort van rust, die ik nooit te voren in al hare vormen heb gekend, want op andere tijden heeft pijn, of gedruktheid, of al te veel gezelschap veel van het genot weggenomen. Ik rust op de wiek, gelijk, naar men zegt, de zwaluw rust.

C. H. S., *in een brief uit Mentone, geschreven in 1882.*

Het zou gemakkelijk zijn geweest een gansch boekdeel te vullen met het verhaal van Ds. SPURGEON's ervaringen in het zonnige Zuiden, maar de vele andere deelen van dit verwonderlijk volle leven maakten het noodig, om het verhaal van de ongeveer twintig jaarlijksche bezoeken aan de Riviera als saam te persen in twee hoofdstukken. Met de geliefkoosde plekjes van dat deel der kust van de Middellandsche Zee was hij zeer bekend, en nu en dan verwijlde hij er een poosje, maar Mentone was boven alle andere plaatsen door hem geliefd. Als hij eens voor eene verandering naar elders ging, waren eenige dagen voldoende om hem de schoonheid er van te doen genieten, maar dan heette het gewoonlijk: „Laat ons nu maar gauw weer naar Mentone gaan." En als hij dan zijne oude kwartieren weer had betrokken, dan riep hij met een zucht van verlichting: „O, nu voel ik mij weer thuis!"

Ds. SPURGEON's eerste bezoek aan de Riviera had plaats vóór dat de spoorweg langs de kust voltooid was; en in latere dagen placht hij dikwijls aan zijne reisgenooten de schoonheid te beschrijven van de reis per rijtuig van Marseille naar Genua, waarbij men in de gunstigste omstandigheden verkeerde om sommige der liefelijkste, heerlijkste plekjes op aarde te aanschouwen. Op deze reis had er een voorval plaats, dat geheel eenig was in des Leeraars leven. Terwijl hij eenige dagen te Nice doorbracht,

ontving hij een brief van den kapitein der *Alabama*, een Amerikaansch oorlogsschip, dat in de haven van Villefranche lag, om hem tot een bezoek aan boord uit te noodigen. Ds. SPURGEON nam de uitnoodiging aan, en bracht een heel aangenamen tijd door op het schip, waarna de kapitein hem vroeg om op een anderen dag terug te komen om voor de officieren en manschappen te prediken, alsmede voor de bemanning van een ander oorlogsschip, dat in de nabijheid voor anker lag. Hoewel de prediker op eene vacantiereis was, heeft hij toch met blijdschap gebruik gemaakt van de gelegenheid om in de verlangde godsdienstoefening voor te gaan; en toen zij geëindigd was, knoopte hij met verscheidene der zeelieden een gesprek aan. Onder dezen vond hij een, die, als knaap, in de Newington-Zondagsschool geweest was, en wiens oom lid was van de Tabernacle-Kerk; en een ander, die, als knaap, van zijn thuis, te Dulwich, was weggeloopen. Verscheidene nationaliteiten waren vertegenwoordigd, en er waren vele Roomschen, maar allen schenen gaarne naar de Evangelieboodschap te luisteren. Ds. SPURGEON zeide, dat hij niet wist of hij ooit met meer genot had gepredikt dan bij deze gelegenheid, en dat hij zich voortaan als honorair Kapelaan bij de Marine der Vereenigde Staten zou beschouwen.

Het bericht van deze godsdienstoefening was zeer waarschijnlijk tot andere Amerikaansche schepen gekomen, want, toen verscheidene jaren later het Amerikaansche stoomschip „Trenton", het vlaggeschip van het Europeesch eskader, te Gavesend was, schreef de Kapelaan aan Ds. SPURGEON: „Zou het u, te midden van uwen velerlei arbeid, mogelijk zijn, om eens hier te komen, ten einde voor onze officieren en manschappen te spreken? Wij zouden het als een groot voorrecht beschouwen, en ik weet, dat het een middel zou wezen om onberekenbaar veel goed te doen. Op onze geheele kruisvaart was het mijn groot verlangen, dat ons schip de eene of andere haven in uwe buurt zou aandoen, in de hoop, dat gij ons dan zoudt kunnen verblijden met uw bezoek." De Leeraar kon toen aan het verzoek, dat in zoo vriendelijke woorden tot hem gericht werd, niet voldoen; maar hij heeft de eer, die er hem mede aangedaan was, ten volle gewaardeerd, en dat te meer wellicht, wijl hij nooit uitgenoodigd was om op een Britsch oorlogsschip te komen prediken.

Een der reisgenooten op het eerste bezoek aan de Riviera w[illegible]des Leeraars vriend, diaken en uitgever, de heer JOSEPH PASSMORE; en hij behoorde gewoonlijk tot het kleine gezelschap, dat jaar op jaar te Mentone bijeenkwam, hoewel later de heer JAMES ALABASTER, zijn compagnon, de vreugde had om op zijne beurt het vacantiereisje te doen met den auteur, wiens werken hij gedurende zoo langen tijd heeft uitgegeven. In 1879 ging de heer HARRALD [1]) voor het eerst mede, en van dat jaar af tot op het onvergetelijke laatste bezoek van 1891—1892 was hij slechts tweemaal afwezig, omdat zijne diensten toen tehuis meer noodig bleken. Behalve de heer PASSMORE waren de Tabernacle-diakenen, die met Ds. SPURGEON

1) Secretaris van Ds. SPURGEON.

te Mentone verwijlden, de heer W. HIGGS Sr., de heer T. GREENWOOD, de heer C. F. ALLISON, de heer W. HIGGS en de heer F. THOMPSON.

Ds. SPURGEON placht dikwijls een gezegde aan te halen van een zijner reisgenooten: „Ik geloof niet, dat nog drie menschen te Mentone zooveel werk gedaan hebben als wij heden hebben verricht.” Des sprekers deel van het werk bestond in volkomen stil te zitten en de courant te lezen, of een der vele interessante boeken, die altijd een deel van des Leeraars bagage uitmaakten.

Er is reeds van gesproken, dat die tijden van rust volstrekt geene tijden van luie ledigheid waren. Sommige vrienden gaven zelfs te verstaan, dat er te veel arbeid en te weinig ontspanning was. De aanhaling boven dit hoofdstuk geeft des voornaamsten arbeiders eigene beschouwing van de zaak in 1882, en nog andere uittreksels uit zijne brieven van dienzelfden tijd zullen de details doen zien van de wijze, waarop sommige van zijne vacantiedagen nuttig en aangenaam werden doorgebracht:

„Om elf uur ging ik naar Dr. BENNET's tuin, en bleef daar alleen met HARRALD tot halfvier. Hij las voor mij, en ik dicteerde het een en ander, en dat werd afgewisseld met praten, wandelen, scherts van woordspeling, en dan weder lezen en spreken, terwijl de electrische stenograaf het alles bewaarde voor toekomstig gebruik. Ik heb er van genoten, hoewel de *mistral* [1]) geweldig om ons heen gierde. Wij waren in een hoek van de kiosk, beschut tegen allen wind, en toch in de open lucht, met bergen en zee en hof van rondom. Niemand stoorde ons; het was het *beau idéal* van de studeerkamer van een kunstlievenden auteur.”

„HARRALD heeft gisteren *Het Leven van Cromwell* voor mij gelezen; het is grootsch, zielverheffend. Hoe heeft die man op den Heere vertrouwd! Hoe liefelijk is het leven des geloofs, en hoe heerlijk deszelfs overwinningen! Ik zou gaarne evenzoo boven vreugde en boven smart willen leven, en mijn alles in den Heere zelven vinden.”

„Het begon te waaien, en zoo gingen HARRALD en ik naar Dr. BENNET's tuin en bleven er van tien tot drie uur. Wij bleven alleen voor eene flinke lectuur tot twee uur, en lieten toen de andere vrienden als stille discipelen onder ons toe. Ik vergaderde schooven van teksten voor leerredenen, en eenige onderwerpen voor opstellen in het Maandblad, en had een heel gelukkigen dag. Er woei een orkaan, maar wij zaten met den rug tegen een muur, terwijl de zon ons in het gelaat scheen. De boomen bogen in den storm en de snelle schepen vlogen over de zee, maar wij hadden eene schuilplaats tegen den wind, en zaten er genoeglijk neder.”

Toen Dr. BENNET den Saraceenschen toren gerestaureerd had, stelde hij hem ter beschikking van Ds. SPURGEON, die terstond van die heerlijke wijkplaats gebruik maakte. Hoog boven de zee genoot men van een verrukkelijk uitzicht naar alle zijden, terwijl men door den sleutel in het slot om te draaien volstrekt gevrijwaard was tegen ongewenscht bezoek.

---

[1]) Een heftige Noordwestenwind aan de kusten der Middellandsche Zee.

Als resultaat hiervan werden daar sommige der belangrijkste artikelen geschreven of gedicteerd voor *Het Zwaard en de Truffel*, en sommige der kostelijkste leerredenen saamgesteld, ten minste in schets. Op een korten afstand van dezen toren, en gebouwd op den rand der klip, die als het ware over de zee hangt, staat het Italiaansche wachthuis, dat Ds. SPURGEON altijd passeeren moest, als hij zijn vriend, den heer THOMAS HANBURY, in Palazzo Orengo, La Mortola, wilde bezoeken. De Leeraar placht dikwijls een voorval te verhalen, dat in dit gebouw plaats had. In de dagen, toen de phylloxera [1]) zulke schrikkelijke verwoestingen aanrichtte in de wijngaarden van Frankrijk en Italië, trachtten de beide landen de verspreiding tegen te gaan door den invoer te verbieden van vruchten, bloemen, struiken, enz. van het eene land in het andere. Het was een dwaze en nuttelooze verordening, want de phylloxera was reeds in het bezit van de beide zijden der grens, en zij gaf aanleiding tot menig vermakelijk tooneel. Eens ging Ds. SPURGEON met een gezelschap van vrienden uit voor een picnic, en onder de zaken, die hij in bewaring had, waren ook een paar sinaasappelen. Hij verstond genoeg Italiaansch om te begrijpen, dat die vruchten niet mede mochten; maar hij wist zich spoedig uit de moeielijkheid te redden. Hij stapte in de wachtkamer der soldaten, schilde de sinaasappelen, wierp de schillen heel zorgvuldig in het vuur, en at de vruchten tot groot vermaak van de verdedigers der kroonrechten des Konings van Italië. Gelijk de geschiedenis in verschillende couranten en boeken de ronde deed, werd Ds. SPURGEON voorgesteld als „vijf of zes passen teruggaande op Fransch grondgebied", ten einde de Italiaansche wacht te tarten, terwijl hij in werkelijkheid toen waarschijnlijk een paar honderd el van de grens der republiek verwijderd was.

Dr. BENNET's tuin was niet de eenige studeerkamer in de open lucht, die Ds. SPURGEON te Mentone in gebruik had. Er is een weg, beplant met cypressen, die door de dichte massa van olijfboomen loopt achter het Châlet des Rosiers, de Zwitsersche villa, waarin Koningin VICTORIA verblijf hield, als zij te Mentone was. Die cypressenlaan leidde naar een der talrijke hoekjes, waar de Leeraar en zijn Secretaris menigen liefelijken dag doorbrachten. Zij vertrokken van het hotel kort nadat het kleine gezelschap van vrienden, dat voor de morgengodsdienstoefening bijeen was gekomen, uit elkander was gegaan, en als het weer gunstig was voor een lang verblijf in de open lucht, namen zij de benoodigdheden mede voor een eenvoudige lunch, een waterdicht kleed om op den grond uit te spreiden, ten einde rheumatiek te weren, en eenige boeken, waaronder natuurlijk meestal een deeltje van BROOKS of MANTON, of van den een of anderen Puriteinschen Godgeleerde, met eene biographie of iets dergelijks, ten einde afwisseling te hebben in de lectuur. Nu en dan moest de lezer even ophouden, ten einde teksten op te teekenen, die den aandachtigen hoorder hadden getroffen, of, om door middel der phonographie, gelukkige en leerrijke gedachten te bewaren, die later van dienst zouden kunnen zijn. Soms bleef het dicteeren bij een paar paragrafen, en dan werd de

---

[1]) De druifluis.

lectuur hervat; bij andere gelegenheden werd, eer zij naar het hotel teruggingen, een geheel artikel in gereedheid gebracht om voor het Maandblad te worden overgeschreven. Een groot gedeelte van *The Clue of the Maze* [1]) en verscheidene der *Illustrations and Meditations, or Flowers from a Puritan's Garden* [2]), werden op die wijze geschreven op een ander plekje, niet ver van de cypressenlaan.

Nu en dan werd de tijd, tot lezen in de open lucht bestemd, doorgebracht in een der liefelijke dalen, waardoor Mentone is omringd. Ds. SPURGEON heeft nooit vergeten wat hem eens in het Gorbio-dal wedervaren is, en waarvan hij schreef:

„In dit dal heb ik menigen genoeglijken dag doorgebracht, waar ik tot het een of ander geliefkoosd terras opklom, om daar te zitten lezen. Eens liet ik het boek van MANTON over den 119den Psalm naast den weg liggen, maar vóór den volgenden morgen werd het mij teruggebracht. Hier heb ik ook eens geleerd — het was op Kerstdag 1879 — wat het is om „„te wandelen in het licht."" Ik was ziek geweest door de jicht, en toen ik hersteld was, maakte ik eens schikkingen om met rijtuig door dit dal te rijden zoo ver de weg dit toeliet, dan het rijtuig weg te zenden, verder den weg op te wandelen, onze lunch te gebruiken, en na den middag zachtjes aan terug te wandelen naar de plaats, waar wij het rijtuig hadden gelaten, en dat tegen drie uur daar terug besteld was. Helaas! ik had vergeten, dat in dit gedeelte der vallei de zon reeds na twaalf uur verdwenen is! Nog eer wij onze lunch gebruikt hadden bevond ik mij in de schaduw, en schaduw beteekende scherpe vorst, want, waar de zon niet schijnt, was de aarde zoo hard bevrozen als eene rots. Door die koude te worden bevangen zou eene langdurige krankheid voor mij ten gevolge hebben, en zoo leunde ik dan op den schouder van mijn trouwen Secretaris en strompelde naar beneden. De zon bescheen mij, en ik kon mij snel genoeg bewegen om onder haar schitterende schijf boven den top des heuvels te blijven. Zij scheen langs de glooiing naar beneden te glijden als een groot vurig rad, terwijl ik pijnlijk en met moeite voortstrompelde om in haar licht te blijven. Natuurlijk was het toen nog de tijd niet voor onzen JEHU om met zijn wagen op de bestemde plaats te zijn, en zoo moest ik dan al kermende voortgaan, totdat wij een ledig voertuig ontmoetten. Buiten den zonneschijn is alles winter: alleen in het zonlicht is het zomer. O, dat ik in geestelijken zin altijd in het licht van Gods aanschijn kon wandelen, gelijk ik er op dien dag in slaagde om onder den invloed der zonnestralen te blijven!

In de Gorbio-vallei werden zeer vele zoogenaamde valdeurspinnen [3]) gevonden, totdat door de toeristen hare wondervolle onderaardsche woningen roekeloos werden verwoest. Betreffende deze en andere vreemdsoortige

---

[1]) De draad in den Doolhof.

[2]) Illustraties en overdenkingen, of Bloemen, gelezen in den hof van een Puritein.

[3]) Eene spin van het genus *Ctneniza;* zoo genoemd, wijl zij zich eene woning maakt onder den grond, bestaande uit een cylindervormige buis, van boven gesloten door eene cirkelvormige deur, die door een hengsel aan de buis is bevestigd.

schepselen schreef de Leeraar aan mevrouw SPURGEON: „Hoe wenschte ik, dat gij hier kondet zijn om de valdeuren der spinnen te zien! Er worden hier duizenden gevonden, evenals van de oogstende mieren, hoewel de wijze lieden verklaarden, dat SALOMO zich heeft vergist, toen hij zeide: „„Zij bereiden in den zomer hare spijs."" Ik zal u over die alle een boek zenden." Toen het boekdeel aankwam, bleek het te zijn: *Oogstende Mieren en Valdeurspinnen* door J. TRAHERNE MOGGRIDGE, en bevatte op het schutblad de volgende liefdevolle inscriptie van den zender:

Konde ik, ik bracht u in dit land,
  Of bracht dit land tot u.
Slechts wat des kunstnaars vlugge hand
  Te zien geeft, zende ik nu.
Twee schepslen, eigen aan dit oord,
't Zijn waarlijk wondren in hun soort.
Beschouw gij die, van vreeze vrij,
En denk daarbij in liefde aan mij.

Een der bekoorlijkheden van Mentone was voor Ds. SPURGEON het feit, dat hij er voortdurend allerlei dingen zag, die Bijbelsche tooneelen, zeden en gewoonten veraanschouwelijken. Dikwijls zeide hij, dat hij geene begeerte had om Palestina in zijn tegenwoordigen ellendigen toestand te bezoeken, want in de Riviera had hij eene schier juiste voorstelling voor oogen van het Heilige Land, zooals het in de dagen onzes Heeren geweest is. Met zeer veel belangstelling las hij een opstel van Dr. HUGH MACMILLAN over dit onderwerp, waarin deze ijverige beoefenaar der natuurkunde velerlei overeenkomst aanwees tusschen het klimaat, de configuratie van het land, het dieren- en plantenrijk en de volksgewoonten in het Zuiden van Frankrijk op heden en die van het Oosten, toen JEZUS van Nazareth „deze heilige velden" betrad. In verscheidene van zijne Zondagmiddagtoespraken bij de viering van het Avondmaal heeft de Leeraar gezinspeeld op vele dingen, die hem voortdurend herinnerden aan IMMANUËL's land, terwijl de olijfboomen eene onuitputtelijke bron waren van beelden en gelijkenissen. Een der werken, waarmede hij al ver gevorderd was, had ten doel om, zoo mogelijk, eene verklaring te geven van al de plaatsen in de Schrift, waarin van den olijfboom wordt gesproken.

Ds. SPURGEON heeft dikwijls gezegd, dat er vele Bijbelsche toespelingen zijn op zaken, die men buiten het verband harer Oostersche omgeving niet zou kunnen vatten. Als een voorbeeld wees hij er op, dat vele menschen de beteekenis van JESAJA 57 : 20 volstrekt niet begrijpen: „De goddeloozen zijn als eene voortgedrevene zee, want die kan niet rusten, en hare wateren werpen slijk en modder op." Wie zegt, dat de zee nooit kan rusten, heeft de Middellandsche Zee nooit aanschouwd in hare tijden van kalmte, wanneer men dagen, ja zelfs weken lang, geen rimpeltje op hare oppervlakte gewaar kan worden. Gedurende deze kalmte vergaderen zich allerlei soort van afval en vuil langs de kust, en als dan de tijd van storm komt, kan iedereen, die op het strand langs de beroerde wateren wandelt, zien,

dat zij inderdaad „slijk en modder opwerpen.” Gedurende des Leeraars verblijf te Mentone was er gewoonlijk ten minste één zware storm, hetzij ver weg op zee, of gansch dichtbij. In 1882 gaf hij in een zijner brieven naar huis de volgende graphische beschrijving van het tooneel, waarvan hij getuige was geweest:

„Van middag ben ik uit geweest om naar de zee te kijken. Het had van nacht gestormd, en de zee kan de ruwe winden niet vergeven, en zoo wreekt zij haar onrecht nu op de kust. Om drie uur scheen de zon, en er was hier geen wind, maar ver weg boven het water hing een ontzaglijke wolk, en links van ons werd nog eene andere massa van zwarte duisternis verlicht en versierd door een regenboog. Hoewel er veel modder onder onze voeten was, ging iedereen toch uit om de woeste golven het strand te zien beuken. Op ééne plaats bruisten zij tegen de esplanade, en daarna verhieven zij zich, gelijk de waterwerken te Versailles, hoog in de lucht, over de wandelplaats en over den weg, de menschen doende uitwijken en vluchten, en duizenden keisteentjes achterlatend op het plaveisel. Op eene andere plaats spoelde de zee gansche stukken weg van de kust, ondermijnde de muren en voerde ze weg, en wierp zich vervolgens op het breede pad, dat zij bij mondvollen verzwolg, zoo tamelijk gelijk aan een boer, die een boterham eet. Hier en daar nam zij de zeewering weg, ik zag er ongeveer twaalf voet van verdwijnen, en toen viel zij den weg aan. Het was vermakelijk te zien hoe de menschen zich bewogen, als er een bijzonder groote golf kwam aanzetten. Toen ik kwam, bezweken de lantaarnpalen, en een bouwwerk van steen, waarop eene pomp geplaatst was, begon te wankelen. Vele menschen stonden er om heen, toen ik met zonsondergang naar binnen ging; het was ondermijnd, en er ontstond eene kloof tusschen die plek en den weg. Er waren mannen bezig met de gasbuizen op te graven, of met den weg op te graven, ten einde het gas af te snijden. Het zou mij niet verwonderen, zoo morgenochtend een deel van den weg vernield is. Hoewel gansch bespat met modder, wilde ik het genot niet missen om de hooge baren gade te slaan, en de zeevogels, die er tusschen in vlogen en flikkerden als een zacht weerlicht. Het diepe zuchten, het woest gehuil, het plechtig zwijgen, het luid gebulder van den oceaan hadden iets schrikwekkends en majestueus voor mij. En dan het rooskleurige van het hoog opgaande schuim, het purper en blauw van het verder af liggende deel van het water met de sneeuwwitte vlokken van de branding tegen eene rij klippen, dit alles vormde een natuurtooneel om nooit te vergeten. Ver weg in het Oosten zag ik eenige meters van een regenboog, die boven de zee stond. Het was als een vuurtoren, die daar flikkerde, of als een schip in gala, waarop de vlaggen wapperen van alle natiën. O mijn God! hoe heerlijk zijt Gij! Ik heb U te meer lief, omdat Gij zoo groot, zoo vreeselijk, zoo goed, zoo waar zijt. Deze God is *onze* God, eeuwiglijk en altoos.”

Een ander natuurverschijnsel werd in hetzelfde tijdperk aldus in een brief geschetst:

„Van avond omstreeks zes uur werden wij allen naar buiten geroepen om een prachtig Noorderlicht te zien, dat hier zeer zelden voorkomt. De

inwoners zeggen, dat het twaalf jaar geleden is sedert zij het voor het laatst gezien hebben, en dat het een kouden winter voorspelt, die de menschen uit Mentone zal wegdrijven. Onze bergen zijn naar het Noorden, en toch zagen wij den rooden gloed van dit wondervol verschijnsel boven hunne toppen. „„„*Castellar staat in brand*,"" zeide eene oude dame, alsof de brand van een millioen van zulke gehuchtjes ook maar in de verste verte den gloed van het Noorderlicht kon evenaren, dat als het begin scheen van eene wereld in brand, of als de vlammen van den oordeelsdag."

Ds. Spurgeon heeft gedurende zoovele jaren Mentone bezocht, dat hij er de uitbreiding van heeft gadegeslagen, waardoor het van een dorp tot eene tamelijk groote stad geworden is. Hij was vertrouwd met de gansche omgeving, kende ieder hoekje, elke spleet in de rotsen; er was geen wandelplaats of rijweg in de buurt, dien hij niet kende. Zijne opstellen in *Het Zwaard en de Truffel* over de reis van „Westwood" naar Mentone en de rijtoertjes in dit toevluchtsoord tegen de winterkoude, zijn uiterst nuttig geweest voor reizigers. Aan verscheidene van de villa's en hotels waren herinneringen verbonden aan bezoeken aan kranken of andere vrienden, en sommige waren het tooneel van merkwaardige voorvallen, die niet gemakkelijk vergeten konden worden.

In het „Hôtel d'Italie" bracht de Leeraar een bezoek aan John Bright, die toen in eene allesbehalve heldere [1]) gemoedsstemming verkeerde. Hij bevond zich in eene zeer onbehaaglijke, ongeriefelijke kamer, en hij klaagde over het verschil in temperatuur in den zonneschijn en de schaduw. Zijn bezoeker trachtte hem eene beschrijving te geven van Mentone gelijk hij het vele jaren gekend heeft, maar de groote volkstribuun scheen aan niets te kunnen denken dan om zoo spoedig mogelijk weg te komen naar een aangenamer oord. De Graaf van Shaftesbury was ook een der voorname gasten te Mentone, dien de Leeraar trachtte te bemoedigen, toen hij in zeer gedrukte stemming verkeerde over den staat van zaken in godsdienstig en maatschappelijk opzicht in Engeland en op het Vasteland.

Op een morgen, toen het kleine gezelschap voor den huisgodsdienst bijeen was, trad de heer T. A. Denny onverwachts binnen. „Ik gevoelde mij neerslachtig", zeide hij, „en daarom dacht ik, ik zal maar eens een paar dagen naar mijn vriend Spurgeon gaan, want het doet mij altijd goed hem te zien en te hooren." Zijne tegenwoordigheid was den Leeraar zeer tot blijdschap, en te zamen hebben zij rijtoertjes naar de bekoorlijkste plekken in den omtrek gedaan.

De levendige, vroolijke Sir Wilfrid Lawson behoefde zeker door niemand opgewekt of vervroolijkt te worden, want hij was in eene zeer blijmoedige stemming, toen hij Ds. Spurgeon aan de deur van het hotel ontmoette, en het halfuurtje, dat zij samen doorbrachten, ging zeer snel en aangenaam voorbij. Het Parlementslid G. J. Shaw-Lefevre was wederom een ander staatsman, dien de Leeraar te Mentone ontmoette.

---

[1]) Het woord „*helder*" is hier eene woordspeling op den naam „Bright," die *helder* of glinsterend beteekent.

De quaestie van Home Rule [1]) was toen aan de orde van den dag, en de Liberale Staatsman hoorde op dien dag wat Ds. SPURGEON van de plannen van den heer GLADSTONE dacht. De tijd kwam, wanneer de opinie, toen onder vier oogen geuit, door het gansche land zou weerklinken, en veel tot de nederlaag van den grooten leider heeft bijgebracht.

In de eerste jaren van zijn bezoek te Mentone nam Ds. SPURGEON zijn intrek in het „Hôtel des Anglais"; en hij placht dikwijls te zeggen, dat hij die plek nooit voorbij ging, zonder op te zien naar eene kamer en God te danken voor de genadige uitredding, die hij daar eens had ondervonden. Eens lag hij in die kamer zeer krank op zijne legerstede; maar hij had er bij de vrienden, die bij hem waren, op aangedrongen, dat zij uit zouden gaan voor eene wandeling. Nauwelijks waren zij vertrokken, toen een krankzinnige, die aan zijne bewakers was ontsnapt, naar binnen stormde, en tot hem zeide: „Ik wil, dat gij mijne ziel redt." Met groote tegenwoordigheid van geest zeide de geliefde lijder tot den armen man, dat hij naast het bed moest nederknielen, en toen bad hij voor hem zoo goed als hij onder deze omstandigheden vermocht. Daarna zeide Ds. SPURGEON hem, dat hij weg moest gaan en na een halfuur terugkeeren. Onder de genadige leiding Gods gehoorzaamde hij; en zoodra hij weg was, werden de doctor en de bedienden geroepen, maar zij konden den waanzinnige niet inhalen, vóórdat hij iemand op straat met een dolk had gestoken, en, slechts weinige dagen later, kwam hij tot een ontzettend einde.

In den tuin van hetzelfde hotel had de leeraar eens eene vermakelijke ervaring. Een arme orgeldraaier kwam en deed al zijn best met zijn instrument, maar blijkbaar verwekte hij meer geraas dan sympathie. Begaan met zijn tegenspoed, nam Ds. SPURGEON zijne plaats in en speelde de deuntjes, terwijl de man het druk had met de geldstukken op te rapen, geworpen door het talrijke gezelschap, dat zich spoedig aan vensters en op balkons verzameld had, om Ds. SPURGEON aan het orgeldraaien te zien! Toen hij ophield, namen andere gasten zijne plaats in aan het instrument, en hoewel zij niet zooveel succes hadden als de eerste amateur-orgeldraaier, is de arme man toch met een voller beurs en een gelukkiger hart weggegaan, dan waar hij gewoonlijk mede thuis kwam.

Het was gedurende zijn verblijf in het „Hôtel des Anglais", dat de Leeraar eens eene zeer origineele methode gebruikte om een van de beide Christelijke inzettingen te verdedigen, die hem altijd zeer dierbaar waren. Op eene vriendschappelijke bijeenkomst, waar Ds. SPURGEON en een groot aantal vrienden tegenwoordig waren, werd de doop der geloovigen door onderdompeling voortdurend door den heer EDWARD JENKINS, lid van het Parlement, bespot. Het heeft toen velen zeer verwonderd, dat hij niet terstond het antwoord kreeg, dat hem vroeger of later toch gegeven zou worden. Het gezelschap ging uit elkander, zonder dat door den Leeraar iets over de quaestie gezegd was, maar men kwam overeen, dat allen den volgenden dag een uitstapje zouden doen naar Ventimiglia. In de Kathe-

---

[1]) Zelfregeering voor Ierland.

draal gekomen, voerde Ds. Spurgeon hen naar de doopvont in het onderaardsche gewelf, en toen zij allen rondom den ouden gids stonden, die hun de belangrijke voorwerpen toonde, zeide de Leeraar tot zijn vriend, die zulk een groot tegenstander was van den doop door onderdompeling: „Mijnheer Jenkins, gij verstaat het Italiaansch veel beter dan wij, wilt gij zoo vriendelijk zijn voor ons te vertolken, wat de gids zegt?" Aldus in de val geleid, begon de aanvaller van den vorigen avond: „Dit is een zeer antieke doopvont. Hij zegt, dat in de eerste Christelijke Kerken de doop altijd door onderdompeling geschiedde." Terstond weerklonk het gewelf van het gelach der omstanders, waarin de tolk even hartelijk meedeed als de anderen, erkennende, dat men hem er heel netjes in had laten loopen. Hij was niet de eenige, die geleerd heeft, dat wie het zwaard kruiste met onzen „Groothart" [1]), niet altijd op eene blijvende overwinning kon bogen.

Ds. Spurgeon was bij twee gelegenheden voor een paar weken de gast van mevrouw Dudgeon in de Villa des Grottes. Hij had er dikwijls een dag doorgebracht of eene meeting bijgewoond in haar salon ten behoeve van den een of anderen arbeid op godsdienstig of philanthropisch gebied, waarin deze godvruchtige vrouw belang stelde, of hij was er des avonds saamgekomen met verscheidene vrienden, die tot zoo vele verschillende Kerken behoorden, dat het was, alsof het eene vergadering was der Evangelische Alliantie. Na eenigen tijd doorgebracht te hebben in algemeene gesprekken, zette zich het geheele gezelschap gewoonlijk om te luisteren naar de geschiedenis van het Stockwell Weeshuis, of naar het verhaal van merkwaardige gebedsverhooringen, of naar eenige woorden van Evangelische toespraak, eindigende met een ernstig, vurig gebed om een zegen voor allen, die tegenwoordig waren.

Bij gunstig weer maakte mevrouw Dudgeon gaarne schikkingen voor een picnic, waarbij ook andere vrienden in de gelegenheid gesteld werden om haar geëerden gast te ontmoeten. Met groote vroolijkheid verhaalde zij hem eens een gezegde van eene vrouw uit Mentone betreffende deze uitstapjes: „Ik kan heelemaal geen hoogte krijgen van ulieden; gij hebt goede hotels en aangename huizen, waar gij uwe maaltijden gansch op uw gemak kunt gebruiken, en toch gaat gij naar buiten om in eene sloot te zitten eten!" De „sloot" was natuurlijk droog, en een olijvenhof meestal de plaats voor die maaltijden in de open lucht.

Een geliefkoosd plekje voor deze picnic-partijen was Beaulieu, zeer met recht aldus genoemd: „Schoone Plaats." De weg er heen liep door Monte Carlo, en de Leeraar was altijd blijde, als men dat gedeelte van den weg voorbij was. Hij zeide, dat de geheele streek naar sulfer scheen te ruiken! Op een van zijne eerste bezoeken aan de Riviera was hij eens in het Casino gegaan om naar de spelers te zien, maar in latere jaren vermeed hij zelfs de tuinen, die het gebouw omringen, waarin zoo velen hun

---

[1]) „Groothart", een der personen uit Bunyan's „Pelgrimsreize", met wien Ds. Spurgeon hier vergeleken wordt.

ondergang hadden gevonden voor den tijd en voor de eeuwigheid, en hij had niet gaarne, dat iemand van hen, die hem vergezelden, er heen ging, al was het ook maar om bloot naar de spelers te kijken. Hij placht hun te vertellen, wat eens aan een zijner vrienden gezegd werd, die in deze tuinen wandelde, en die, toen hij den directeur ontmoette, zijne verontschuldiging maakte, omdat hij daar was, terwijl hij toch nooit aan de speeltafels verscheen. „Mijn waarde heer", antwoordde de directeur, „gij zijt van harte welkom, wanneer gij maar wilt, al is het ook, dat gij niet speelt. Gij zijt een van onze beste vrienden, want gij, en anderen, die u gelijken, geeft aan onze inrichting een fatsoenlijk, achtenswaardig aanzien." Daar de man, tot wien deze woorden gericht waren, er een afschuw van had om op eenigerlei wijze de speelzucht te bevorderen, droeg hij wel zorg om zich nooit meer in die tuinen te laten zien.

Bijna elk jaar hoorde Ds. Spurgeon, als hij te Mentone was, van vele gevallen van zelfmoord als gevolg van het spel te Monte Carlo, en op onderscheidene wijze ontdekte hij, dat het kwaad, door het Casino teweeggebracht, veel grooter was dan het publiek in Engeland wist. Bij verschillende gelegenheden publiceerde hij eenige van de berichten, die hem waren medegedeeld in de hoop van daardoor mede te werken tot de beweging, die de uitroeiing van dit kwaad ten doel had. Een dezer opstellen, getiteld: „De slang in het Paradijs", werd herdrukt en zeer ruim verspreid; maar, helaas! het spelen blijft steeds voortgaan en de jaarlijksche lijst der slachtoffers schijnt even lang en even ontzettend als ooit te voren.

Een heerlijk uitstapje werd gedaan naar Laguet, of Laghetto, de bekoorlijke vallei, waar soms tallooze pelgrims samenkomen om er de veronderstelde voorspraak te verkrijgen van de groote wassen pop, welke waarschijnlijk nog heden bewaard wordt in de kapel van het klooster. Een rijtoer naar dit liefelijk plekje, met een middagrusttijd voor de paarden en een maaltijd in de open lucht voor de reizigers, werd door Ds. Spurgeon altijd als een zijner grootste genietingen van zijn verblijf in het zonnige Zuiden beschouwd. Dit was echter slechts mogelijk bij zeer fraai weder, en als de dagen lang genoeg waren om nog vóór zonsondergang terug te kunnen zijn; want anders zou hij kou vatten en dientengevolge eene pijnlijke krankheid zeer waarschijnlijk hieruit voortkomen, wijl de temperatuur altijd zeer sterk afnam, zoodra de zon van de kim was verdwenen.

ZES-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

In het zonnige Zuiden (Vervolg).

Gedurende verscheidene jaren nam Ds. Spurgeon zijn intrek in het „Hôtel Beau Rivage.” Daar hij meestal verscheidene reisgezellen had, of vrienden, die in zijne nabijheid wenschten te zijn, werd een aanzienlijk deel van het kleine gebouw door zijn gezelschap ingenomen, en alles werd dan zoo thuizig mogelijk ingericht, tot zelfs het luiden van eene bel voor den huisgodsdienst. Niet slechts waren daar in huis gasten, die er bij tegenwoordig wenschten te zijn, maar er kwamen ook velen uit andere hotels en villa’s in den omtrek, en zij achtten zich wèl beloond als zij naar de korte Schriftverklaring luisterden en het gebed, dat er op volgde. Diegenen uit het gezelschap, die lid waren eener Christelijke Kerk, verzochten om aan de Avondmaalsviering op Zondagnamiddag deel te mogen nemen, en dikwijls gebeurde het, dat de groote zitkamer stampvol was, en de schuifdeuren geopend moesten worden, zoodat nog eenige Avondmaalgangers in het aangrenzend vertrek plaats konden nemen. Op Zondagmorgen ging de Leeraar gewoonlijk naar de Villa des Grottes om er bij de Presbyterianen eene godsdienstoefening bij te wonen, terwijl hij dan zelf vóór de viering van het Avondmaal eene toespraak hield, en soms bij den geheelen dienst voorging. Hoewel hij van huis was gegaan om te rusten, werd er gewoonlijk toch eene gelegenheid voor hem gemaakt om te prediken in de Fransche Protestantsche Kerk, waarbij dan eene aanzienlijke som gelds gecollecteerd werd. Hij nam ook deel aan de gezamenlijke bidstonden in de week der gebeden bij den aanvang des jaars, en soms sprak hij dan ook wel over het een of ander onderwerp, dat voor die gelegenheid was gekozen.

Het is nauwelijks mogelijk te zeggen, hoevele personen een zegen ontvingen van deze Evangeliebediening, die Ds. Spurgeon in zijn vacantietijd kon waarnemen. Soms had hij het gevoel alsof de last te zwaar werd om te dragen, want het scheen wel, alsof allen, die onder gedruktheid van geest leden, hetzij te Mentone, Nice, Cannes, Bordighera of San Remo, bij hem de hulp zochten, die zijn medegevoelend hart immer bereid was te geven. Eens gebeurde het, dat eene arme ziel, die de grootst mogelijke behoefte had om vertroost te worden, op heerlijke wijze geholpen werd door een kort gesprek met hem. De Leeraar heeft zelf in eene leerrede, ge-

houden in den Tabernacle in Juni 1883, de geschiedenis volgenderwijze verhaald:

„Eenige jaren geleden bevond ik mij in het Zuiden van Frankrijk. Ik was er zeer ziek geweest, en zat op een dag alleen in mijne kamer, want mijne vrienden waren allen naar beneden gegaan om hun middagmaal te gebruiken. Plotseling kwam de gedachte bij mij op, dat er buiten iets voor mij te doen was; ik wist niet wat het was, maar ik ging uit en zette mij neder op eene bank. Eene bleeke, zeer vermagerde vrouw, in de laatste periode der tering, kwam naast mij zitten, en mij aanziende, zeide zij: „„O, Ds. SPURGEON, ik heb jaren lang uwe Leerredenen gelezen, en ik heb geleerd op den Heiland te vertrouwen! Ik weet, dat ik niet lang meer kan leven, maar het maakt mij zoo treurig hieraan te denken, want ik ben zoo bang om te sterven."" Toen wist ik, waarom ik uit heb moeten gaan, en ik begon haar te bemoedigen. Ik bevond, dat dit eene zeer moeielijke taak was. Na eenige oogenblikken met haar gesproken te hebben, zeide ik tot haar: „„Gij wilt dus wel gaarne naar den Hemel gaan, maar gij wilt niet graag sterven?"" „„Juist, zoo is het,"" antwoordde zij. „„Hoe wilt gij er dan heengaan? Zoudt gij in een vurigen wagen willen opstijgen?"" Aan die wijze van heengaan had zij niet gedacht, maar zij antwoordde: „„Ja, o ja!"" „„Welnu,"" hernam ik, „„gesteld eens, dat hier om den hoek paarden stonden met een wagen, gansch en al in vlammen gehuld, gereed om u naar den Hemel te voeren, zoudt gij bereid zijn om in dien wagen te stappen?"" Zij zag mij aan en zeide: „„Neen, ik zou bang zijn."" „„Ik ook,"" zeide ik, „„ik zou veel meer sidderen als ik in een vurigen wagen moest stappen, dan wanneer ik ging sterven. Ik houd er in het geheel niet van om achter vurige paarden te zitten, ik zou liever niet zulk een ritje doen."" En toen vervolgde ik: „„Laat mij u zeggen wat zeer waarschijnlijk met u zal gebeuren: gij zult eens op een avond naar bed gaan, en ontwaken in den Hemel."" Dat was precies wat niet lang daarna gebeurde. Haar echtgenoot schreef mij, dat zij na dit gesprek nooit meer getobd heeft over sterven; zij gevoelde, dat dit met dat al de gemakkelijkste manier was om naar den Hemel te gaan, en veel beter dan om in een dwarrelwind met vurige paarden en in een vurigen wagen derwaarts gebracht te worden, en zij gaf zich over aan haren Hemelschen Vader om haar op Zijne eigene wijze tehuis te brengen, en zoo ging zij heen, zooals ik het verwacht had, in haren slaap."

Het getuigenis van een Amerikaansch predikant kan waarschijnlijk wel tot type dienen van het getuigenis van vele anderen, die te Mentone onder Ds. SPURGEON's invloed kwamen. In een zijner brieven aan *The Chicago Standard* schreef Ds. H. W. GEISTWEIT: „Men heeft wel eens gezegd, dat men, om iemand te kennen, met hem moet omgaan. Gedurende twee maanden bevond ik mij elken morgen in Ds. SPURGEON's zitkamer, die het uitzicht heeft op de zee, met de vrienden, die er bijeen kwamen voor het lezen van Gods Woord en voor gebed. Voor mij is het veel liefelijker om deze kleine samenkomsten te herdenken, dan om bloot aan hem te denken als den grooten prediker van den Tabernacle. Groote menigten

hebben hem dáár gehoord, terwijl slechts weinigen het zeer bijzondere voorrecht hadden, dat ik gesmaakt heb. Zijne zorg voor anderen kwam voortdurend uit. Een voorval als voorbeeld hiervan zal ik nooit vergeten. Hij was gedurende eene week zeer ziek geweest, en gedurende dien tijd heeft hij, hoewel ik dagelijks naar zijn hotel ging, het bed niet verlaten en werd ook niemand door hem ontvangen. Hij leed folterende pijnen. Een weinig later wandelde ik op een morgen in een der straten, toen hij mij van uit zijn rijtuig bemerkte. Hij riep mij, en toen ik naderde, stak hij mij zijne linkerhand toe en zeide vroolijk: „„„O, gij zijt vijf shilling per pond meer waard dan toen ik u laatst gezien heb!”” en met diepen ernst zeide hij er zachtjes bij: „„„*Gebruik het alles voor den Heere.*”””

Een heer, die in het hotel was te Mentone, waar Ds. SPURGEON den winter van 1883 doorbracht, schreef: „Als een voorbeeld van de snelheid van Ds. SPURGEON's voorbereiding om te prediken, kan het volgend voorval worden aangehaald. Uit Londen werd hem een groot pak Kerst- en Nieuwjaarskaarten gezonden. Zij werden aan sommigen van hen, die in het hotel waren, getoond, en aan eene dame, die tot ons gezelschap behoorde, werd verzocht er een uit te kiezen. Zij koos een tekst, en het opschrift van het kaartje was: „De Nieuwjaarsgast” en het denkbeeld van gastvrijheid werd in twee teksten vereenigd: „„„Ik was een vreemdeling, en gij hebt Mij geherbergd””, en: „„„Zoo velen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk, die in Zijnen Naam gelooven.”” De dame nam het kaartje mede, maar op den volgenden Zondag na het tweede ontbijt, vroeg Ds. SPURGEON of zij het hem voor een poosje wilde leenen. Op dienzelfden namiddag werd in zijne kamer eene godsdienstoefening gehouden, waarbij hij eene schoone, indrukwekkende leerrede uitsprak over de teksten op het kaartje. Die korte leerrede werd kort daarna opgenomen in de serie van „*The Metropolitan Tabernacle Pulpit*”, en zij scheen mij altijd een verwonderlijk voorbeeld van Ds. SPURGEON's buitengewone gaven. Later op dien dag toonde hij mij de schets, die hij gemaakt had in het halve uur, dat aan zijne toespraak voorafging. Die schets was geschreven op een half velletje postpapier en bevatte de twee groote verdeelingen, die elk weder verschillende onderdeelen hadden, precies zooals zij in druk waren verschenen.”

(Terwijl dit hoofdstuk geschreven werd, werd ons door een „onzer eigene mannen” [1]), Ds. TOMKINS, een nog merkwaardiger voorbeeld medegedeeld van die vlugheid, om zich voor eene preek voor te bereiden: „In den tijd, toen ik aan het College studeerde, was de geliefde President eens op een Donderdagavond naar het Westen van Engeland — ik meen naar Bristol — gegaan om er te prediken, en door de eene of andere oorzaak was hij op den terugweg naar Londen opgehouden. Bij den aanvang van den dienst in den Tabernacle maakte Ds. JAMES SPURGEON bekend, dat hij een telegram had ontvangen van zijn broeder om hem het oponthoud mede te

[1]) De leeraren, die uit het Pastor's College zijn voortgekomen.

deelen en te zeggen, dat hij toch nog wel bijtijds zou aankomen om te prediken. Terwijl het hoofdstuk gelezen werd, — het was 2 TIMOTHEUS I — trad de groote prediker binnen, tot groote vreugde van allen, die tegenwoordig waren. Ds. JAMES SPURGEON was bezig het hoofdstuk te verklaren, toen zijn broeder binnentrad en rustig achter hem ging zitten, en zijne tegenwoordigheid kenbaar maakte door zachtjes aan zijn jas te trekken. De lectuur werd spoedig geëindigd; er werd gebeden en gezongen, en toen werd de tekst afgelezen: „„„Om welke oorzaak ik u indachtig maak, dat gij opwekt de gave Gods, die in u is, door de oplegging mijner handen.""" Na eene belangwekkende en leerrijke inleiding sprak de Leeraar eene zeer ordelijke en kostelijke rede uit, die het kenmerk scheen te dragen van zeer zorgvuldig bestudeerd te zijn, en het was met groote verbazing, dat wij hem den volgenden dag in het College hoorden zeggen, dat *de geheele preek van den vorigen avond hem in de gedachte was gekomen, terwijl hij op het platform zat en naar de lezing van het hoofdstuk door zijn broeder luisterde*.")

Nu en dan zond Ds. SPURGEON de schets naar huis, die hij bij de Zondagmiddag-Avondmaalsviering had gebruikt, met eene korte beschrijving van den dienst. Zoo heeft hij daar eens gepredikt over de woorden: „Gij hebt mij des nachts bezocht [1]), welke toespraak gepubliceerd werd in het Decembernommer van *Het Zwaard en de Truffel* van 1886 onder den titel van „Geheimenisvolle bezoeken." Zij bevatte zeer vele autobiographische bijzonderheden, zooals de volgende: „Ik hoop, dat gij en ik vele bezoeken van onzen Heere zult hebben ontvangen. Sommigen van ons hebben ze voornamelijk in den nacht ontvangen, als wij gedwongen waren de slapelooze uren te tellen. „„„De poorten des hemels openen zich, als die der wereld gesloten zijn.""" De nacht is stil, iedereen is weg; het werk is afgedaan, de zorg vergeten, nu is het, dat de Heere nabij komt. Er is wellicht smart te verduren, het hoofd kan pijn doen, en het hart onstuimig kloppen, maar als JEZUS komt om ons te bezoeken, wordt ons leger der smarte een troon. Hoewel het waar is, „„„*dat Hij Zijn beminden slaap geeft*""" [2]), geeft Hij hun op zulke tijden nog iets beters dan slaap, n.l. de bewustheid Zijner tegenwoordigheid en de volheid van vreugde, die daaruit voortkomt. In den nacht hebben wij op onze legerstede het onzienlijke gezien. Soms heb ik uit overmaat van blijdschap, als CHRISTUS op zoo liefelijke wijze met mij was, mijn best gedaan om niet te slapen."

De slotparagraaf kan als voorbeeld dienen van de wijze, waarop Ds. SPURGEON gebruik maakte van de hem omringende tooneelen om zijne boodschap aan het hart zijner hoorders te leggen:

„Gaat heen, Geliefden, en spreekt met JEZUS op het strand, want zeer dikwijls heeft Hij zich naar den oever der zee begeven. Oefent gemeenschap met Hem te midden van de olijfboschjes, die Hem in zoo menigen nacht van worsteling in het gebed dierbaar geweest zijn. Indien er, behalve het Heilige Land, ooit een land was, waar de menschen het spoor van

[1]) Zie Psalm 17 : 3.

[2]) Psalm 127 : 2, naar de Engelsche overzetting.

JEZUS kunnen zien, dan is deze Riviera dit bevoorrechte plekje. Het is een land van wijnstokken en vijgeboomen, van olijfboomen en palmboomen. Ik heb het genoemd „„Uw land, o IMMANUEL."" Hier te Mentone verbeeld ik mij dikwijls, dat ik mijn oog over het meer van Gennésaret laat weiden, of aan den voet van den Olijfberg wandel, of in de geheimnisvolle duisternis staar van den hof van Gethsémané. De nauwe straten der stad zijn gelijk aan die, welke JEZUS doorgewandeld heeft, deze dorpen als die, waarin Hij verwijld heeft. Laat uw hart recht voor Hem staan, en Hij zal u dikwijls bezoeken, totdat gij, evenals HENOCH, elken dag met God wandelt, en alzoo weekdagen in Sabbatdagen verkeert, maaltijden in sacramenten, uwe woningen in tempels, en de aarde als de hemel voor u wordt. Zoo zij het met ons! Amen."

Er waren menschen, die blijkbaar onder den indruk verkeerden, dat Ds. SPURGEON's verblijf aan de Riviera hem de gelegenheid gaf om letterkundigen arbeid te verrichten, waarvoor hij, tehuis zijnde, geen tijd had. Op 3 October 1887 hield hij eene rede in den Tabernacle voor de leden en begunstigers van de Zending door middel van prediking in de open lucht, over „Zielen winnen voor CHRISTUS." Kort daarna ontving hij een brief van den Secretaris, den heer GAWIN KIRKHAM, waarin hij hem zijn dank betuigde voor die toespraak, en er bijvoegde: „Van alle kanten vraagt men natuurlijk of zij uitgegeven zal worden. Wij zeggen: „„Ja, als God het wil, ter bestemder tijd."" Als gij dus in het zonnige Zuiden eens tijd hebt, zal het ons eene blijdschap zijn haar in druk te ontvangen."

Die rede werd dan ook herzien en gepubliceerd en haar invloed ten goede wordt nog op den huidigen dag bespeurd. En dit was niet de eenige maal, dat zoo iets plaats had, want zeer dikwijls gebeurde het, dat, wanneer de Leeraar ten behoeve van het een of ander genootschap had gesproken, de rede hem gezonden werd met het verzoek haar te willen herzien. In een werkzaam leven als het zijne was het niet gemakkelijk om altijd het getuigenis in het openbaar te doen samengaan met den afzonderlijken arbeid in het studeervertrek; zoo het hem echter mogelijk was, wilde hij zeer gaarne in die beide vormen zijn dienst verleenen.

ZEVEN-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

Onverminderde Liefde tusschen Leeraar en Gemeente.

Vele van Ds. Spurgeon's brieven, opgenomen in de voorafgaande hoofdstukken, zijn, volgens zijne eigene aanduiding er van, korte briefjes, die onder den zwaren druk van onophoudelijken arbeid in der haast geschreven moesten worden. Maar hij schreef ook andere brieven, en onder de kostelijkste er van waren die, gericht aan de ambtsdragers en de leden der Kerk van den Tabernacle. Vele daarvan zijn nooit gepubliceerd, hoewel zeer zorgvuldig bewaard; maar het is onmogelijk om een wezenlijk denkbeeld te geven van des Leeraars correspondentie, zonder ten minste enkele van de latere brieven aan de geliefde broeders en zusters, die aan zijne herderlijke zorg waren toevertrouwd, mede te deelen. Hun schrijvende, was het dikwijls alsof hij zijne ziel uitstortte in het pleiten bij hen om standvastige, biddende Christenmannen en -vrouwen te zijn, ijverig arbeidende aan het welzijn van hen, in wier midden zij leefden.

De volgende bloemlezing uit deze brieven omvat die, welke geschreven werden gedurende eèn verblijf in het zonnige Zuiden, hoewel het volledigheidshalve noodig is om ook de laatste mededeeling, geschreven in des Leeraars ziekenvertrek, eer hij in staat was om zijne zoo noodige en welverdiende vacantiereis te ondernemen, op te nemen:

„Zeer geliefde Vrienden.

„Ik ben recht verheugd, dat zij, die verleden Zondag mijne plaats innamen, zoo genadiglijk geholpen werden om uwe zielen te spijzigen. Weinig doet het er toe wie het brood uitdeelt, zoo het slechts uit Jezus' hand komt. Ik vereenig mij met u in vurige smeekingen, dat de broeders, die mij thans zoo vriendelijk te hulp komen, de hulp en bijstand onzes Heeren en van Zijn Geest mogen ervaren. Ik dank hen, maar ook benijd ik hen, en ik zou wel gaarne eens konings rantsoen willen betalen — zoo ik het had — voor het voorrecht om op dezen Zondag te prediken. Mijne afgunst lost zich op in een gebed, dat al de gezanten mijns Heeren heden voorspoed mogen hebben, opdat Zijn koninkrijk des vredes in ons land uitgebreid moge worden.

„Na veel heftige pijn geleden te hebben, ben ik nu herstellende, en moet, als een kind, leeren staan en van stoel tot stoel hinken. De beproeving is zwaar, maar zij duurt niet lang, en dat is eene reden van

groote dankbaarheid. Mijne twee laatste aanvallen zijn van dien aard geweest. Het zou Gods wil kunnen wezen, dat ik nog dikwijls zulke aanvallen heb, en indien dit zoo is, dan hoop ik, dat gij geduld met mij zult hebben. Ik heb ten opzichte van dieet, onthouding van alle prikkelende spijzen en wat dies meer zij, alles gedaan wat ik kon, en, daar de kwaal nog voortduurt, moet de oorzaak elders liggen. Bij gebrek aan een beter woord noemen wij de krankheid *jicht*, maar zij is zeer verschillend van de kwaal, die gewoonlijk met dien naam wordt aangeduid.

„Bij gelegenheid van mijne laatste ongesteldheden was ik bezet door buitengewoon veel werk. Mijn dienst onder u is zóó veel omvattend, dat ik met matigen stap voort kan gaan, als er niets buitengewoons is, doch zoodra er meer werk bij komt, begeven mij de krachten. Als ik een man van ijzer was, dan zou u al mijne kracht gewijd zijn, totdat ook het laatste deeltje er van opgebruikt is; daar ik echter slechts van vleesch en bloed ben, moet gij van mij aannemen wat ik geven kan, en niet naar meer uitzien. Moge de arbeid, dien ik verricht, den Heere slechts welbehaaglijk zijn!

„En nu, geliefde Vrienden, ik beveel u in de hoede en zorg des Heeren. Niets zal mij zóó verblijden en bemoedigen als te vernemen, dat God onder ulieden is, en dat zal ik beoordeelen naar *de bijeenkomsten tot dringend en hartgrondig gebed*, de stelselmatige en milde ondersteuning van de goede werken der Kerk, en het te voorschijn komen van bekeerlingen om hun geloof in Christus te belijden. Naar dit laatstgenoemde blijk van zegen verlang ik *iedere week* en zie er naar uit. „„*Wie is het, die den Heere toebehoort?*”” Gewond op het slagveld, hef ik mij op op mijn arm en roep tot hen, die rondom mij zijn, en dring hen om mijns Meesters zaak te omhelzen, want, als wij om Zijnentwil gewond of gedood werden, zou alles toch gewin zijn. Bij de heerlijkheid der verlossende liefde smeek ik ieder geloovige zijn Heere te belijden en gansch en al voor Hem te leven.

„De uwe, om Christus' wil,

„C. H. Spurgeon.”

Niet lang nadat deze brief geschreven was, kon de Leeraar zich naar het Zuiden begeven. Op weg naar Mentone vertoefde hij eene korte wijle te Cannes, en van daar schreef hij op 31 Januari:

„Aan mijne Geliefde Gemeente en mijne Hoorders.

„Waarde Vrienden.

„De reis hierheen is lang voor iemand, die zich in zwakken gezondheidstoestand bevindt, en ik heb slechts enkele dagen van rust gehad, maar toch gevoel ik reeds beterschap. De dienst des Meesters onder ulieden was mij liefelijk en vol van genot, maar hij is van zulk een omvang geworden, dat de last er van zwaar op mijn hart heeft gedrukt, zoodat ik onder gedruktheid van geest en afmatting meer geleden heb dan ik wel zeggen kan. Rust kon ik tehuis niet vinden, waar ieder uur zijne zorgen medebrengt, maar hier laat ik al die dingen rusten, en zoo komt er ont-

spanning voor hart en hoofd, en zal ook weldra de veerkracht terugkomen.

„Ik wenschte wel, dat ik voortdurend en zonder tusschenpoos onder ulieden zou kunnen arbeiden, maar velerlei zwakheid toont, dat dit niet kan. Bidt daarom, dat deze noodige onderbreking van mijn werk mij moge bekrachtigen tot een langdurigen lente- en zomerveldtocht.

„Er is niets, dat mij zoo kan bemoedigen als te weten, dat gij allen leeft *voor* Jezus, en leeft *als* Jezus. Onze Kerk heeft in het verleden groote arbeiders voortgebracht, en ik hoop, dat de heilige geestdrift, die zij getoond hebben, nooit onder ons zal afnemen. Jezus is waard om met onze beste krachten en vermogens te worden gediend, ja met alles, wat wij hebben en zijn, en dat wel met de grootste vurigheid en ijver. Mogen onze jongelingen en jongedochters den Heere veel liefde betoonen, en door hun ijver voor God ook anderen voor Hem winnen; en mogen onze meer bejaarde broederen en de bedaagde vrouwen onder ons zich als de pilaren der Kerk betoonen door hun heiligen wandel en Godsvrucht!

„Blijft trouw en ijverig de bidstonden bezoeken. Ziet wel toe op de Zondagsscholen en alle de Bijbelklassen, en den overigen arbeid voor den Heere. Laat geen gebed, geen dienstbetoon, geene offergave verflauwen of verslappen. Ons is veel toevertrouwd, moge de Heere er ons getrouw in doen zijn. Mijne liefde is met u allen, en mijn gebed is voor uw welvaren.

„O, dat gij, die nog niet behouden zijt, tot Jezus gebracht mocht worden door den dienst van hen, die mijne plaats onder ulieden vervullen! Vrede zij met den Co-pastor [1]), de diakenen en ouderlingen, en met u allen!

„Van uwen liefhebbenden, maar onwaardigen Leeraar,

„C. H. Spurgeon."

In zijn ootmoed noemde hij zich onwaardig, maar niemand anders zou die benaming op hem toegepast hebben. Nooit, voorzeker, was er een waardiger, of meer liefdevol onder-herder der kudde.

De volgende brief toont, dat hij ter plaatse zijner bestemming is aangekomen.

„Mentone, Woensdagavond.

„Aan mijne geliefde Vrienden in den Tabernacle.

„Het is slechts enkele dagen geleden sedert ik u schreef, en daarom heb ik u thans niets nieuws mede te deelen, behalve dat ik iederen dag de noodzakelijkheid en de waardij gevoel van de ruste, waarvan ik thans begin te genieten. Ik ben van middag pas hier gekomen; maar de warme zonneschijn en de heldere lucht geven mij een gevoel, alsof ik in eene andere wereld was, en strekken grootelijks om mijn vermoeiden geest op te wekken.

„Het zou goed zijn, indien ik kon schrijven zonder van mijzelven te

[1]) Den medebedienaar des Evangelies, of tweeden predikant.

spreken, en alleen tot uwe stichting. Vergeeft de behoefte om melding te maken van mijn bevinden. Het zou mij het liefst zijn, indien ik steeds voort kon werken, en nooit van het ellendige *ik* behoefde te gewagen. Mijn hart is steeds vervuld van den arbeid in het vaderland, — de godsdienstoefeningen, het College, het Weeshuis, de Colportage, de Zondagsschool, de aanstaande bijzondere bijeenkomsten, enz. Ik stel mij al deze dingen voor, en zou wenschen te weten, hoe het er mede gaat; en dan bid ik, en geef het alles over aan „„*den grooten Herder der schapen.*""

„Mijn broeder en al de ambtsdragers zullen waken voor het welzijn der Kerk, en de geestelijk gezinden en volwassenen onder u zullen ook zorg dragen voor den staat van het werk, en zoo zal de Heere u tot Zijne werktuigen maken voor Zijne eer en heerlijkheid. Wij zijn gesteld tot een wonderteeken der kracht van het ouderwetsche Evangelie, en wij zijn gehouden om aan allen, die rondom ons zijn, te bewijzen, dat de waarheid niet slechts bijeen kan brengen, maar ook bijeen kan houden. Zij zal de menschen niet slechts met kracht tot elkander brengen, maar zij zal hen saamverbinden, en dat wel, niet door een geliefden prediker, maar door hare eigen innerlijke kracht. Dit beweren moet bewezen worden, en gij zult het bewijzen.

„Moge God, de Eeuwige Geest, met u allen zijn en blijven, Geliefden, en u sterk doen zijn door de zalving van den Heilige! Mogen de armen vertroost, de kranken ondersteund, CHRISTUS' krijgsknechten gesterkt, en de arbeiders geholpen worden! Mijne hartelijke liefde is immer met u allen.

„De uwe in CHRISTUS JEZUS,

„C. H. SPURGEON.

„Blijft de Bidstonden aanhouden."

Eene week later werd de volgende brief geschreven:

„Mentone, 7 Februari.

„Mijne geliefde Vrienden.

„Na eenige rustige nachten en kalme dagen te hebben gehad, gevoel ik mij beter worden, en mijn hart is vervuld van lof en dank aan God. Uwe gebeden hebben niet opgehouden, en zij hebben overmocht, ik ben u allen zeer dankbaar. Zoolang ik er toe in staat ben zal het mijne blijdschap en genot wezen u te dienen, en het is mijne eenige smart geweest, dat krankheid mijne krachten heeft doen afnemen, zoodat ik mijne zalige plichten onder uliëden niet zoo goed heb kunnen vervullen. Voor het ambt, dat ik bekleed, is een man noodig in zijne kracht, en aan kracht heeft het mij in den laatsten tijd zeer ontbroken. Maar wij kennen Hem, die den moeden kracht geeft, en zoo vertrouwen wij, dat onze zwakke pogingen niet ongezegend zijn gebleven.

„Ik zal mij dubbel verplicht gevoelen jegens de goedheid onzes Heeren, indien in mijn nog overigen vacantietijd de beterschap blijft toenemen, zoodat ik door deze rust meer krachten zal verkrijgen voor de toekomst.

„Ik heb nog niets gehoord van de bijzondere godsdienstoefeningen, maar ik hoop, dat ieder lid der gemeente zal medewerken om ze te doen slagen. Bidt er voor, spreekt er over, woont ze bij, verleent er uwe hulp voor, en brengt anderen er toe om ze ook bij te wonen. Onze twee Evangelisten zijn de rechte werktuigen, maar *de hand des Heeren* is noodig om door hen te werken. Roept Hem aan, Wiens hand het is, en Hij zal werken overeenkomstig Zijn eigen welbehagen. Wij leven in een tijd, die het noodig maakt, dat de Kerken, welke aan de oude waarheden vasthouden, krachtig en zeer werkzaam zijn, opdat de kracht des Evangelies voor allen openbaar worde. Wij moeten eene banier opwerpen vanwege de waarheid. Zoo talrijk eene Kerk als de onze is kan, door de kracht des Heiligen Geestes, groote dingen tot stand brengen, zoo het ons slechts waarlijk ernst is. Met den godsdienst te beuzelen is eene ellendige zaak, hij moet ons alles wezen, of hij zal niets voor ons zijn.

„Vrede zij met u allen en overvloedige liefde!

„Van harte uw vriend,

„C. H. Spurgeon."

Er ontstaat nu eene gaping in de correspondentie, want zelfs aan den zonnigen oever der Middellandsche Zee liet de vijand van zijn lichaamsgestel hem niet met rust, maar deed hem bij vernieuwing lijden. Na eene tusschenpoos van drie weken schrijft hij als volgt:

„Mentone, 28 Februari.

„Geliefde Vrienden.

„Het verheugt mij, dat mijne terugkomst onder ulieden nu nog slechts eene zaak is van eenige dagen, en dat ik alle hoop heb, dat ik, zoo de Heere wil, hersteld en uitgerust tot ulieden zal wederkeeren. Nooit te voren wellicht was ik zoo naar de diepte gebracht, en zeker ook nooit zoo genadiglijk weder opgericht. Moge de Heere zoowel de beproeving als het herstel heiligen, zoodat ik een geschikter werktuig mag worden in Zijne hand om Zijne eer en uw hoogste welzijn te bevorderen!

„De laatste twee weken van nog verdere rust is wijselijk beschikt geworden door eene hoogere hand dan die der goede diakenen, die ze mij hebben voorgesteld, want anders zou ik geen tijd hebben gehad om door een aanval van pijn heen te komen, die mij heeft nedergeworpen, maar mij juist door hare hevigheid in beteren toestand heeft gebracht. Ik gevoel, dat de laatste dagen de beste van alle zullen zijn, daar ik dan alleen maar aan rust en niet aan herstel zal hebben te denken.

„Goede tijdingen van den Tabernacle blijven voor mij als koud water voor eene dorstige ziel. Gij hebt dagen van groote verfrissching gehad; mocht de invloed er van blijvend zijn! Wij moeten bij mijne terugkomst niet slaperig worden, noch op eenigen anderen tijd, maar gestadiglijk voortwerken en uitzien naar zielen. Vlagen van opgewektheid kunnen wel eens goed wezen, maar den loop geregeld vol te houden, dat is het, waar het op aan komt. Zelfs een kranke kan soms eene groote krachtsinspan-

ning betoonen, als hij door de eene of andere merkwaardige omstandigheid hiertoe wordt uitgedreven; maar voortdurende, onvermoeide arbeid wordt alleen door hen verricht, die innerlijke kracht bezitten. Moge onze geheele Kerk zich krachtig betoonen in den Heere en in de sterkte Zijner macht door haar werk des geloofs en haren arbeid der liefde onverpoosd voort te zetten!

„In deze dagen beschouwt men ons als Puriteinsch en ouderwetsch, en deze benaming zullen wij ons, naar ik vertrouw, nooit schamen, maar haar als een eeretitel aannemen. Het oude orthodoxe geloof is voor ons geen verouderde geloofsbelijdenis uit vroegere eeuwen, maar eene zaak van kracht en van eeuwige blijdschap. In den Naam des Heeren, die door dat geloof geëerd wordt, gaan wij voorwaarts om altijd weder de leer van Gods genade te verkondigen, de kracht van het bloed van den Goddelijken Plaatsbekleeder en de macht van den Eeuwigen Geest; en wij zijn er van verzekerd, dat het Evangelie, wie er zich ook tegen moge stellen, overwinnen zal.

„De menigte hongert naar dat ouderwetsche brood, dat hunne vaderen reeds heeft gespijzigd; en maar al te vele predikers geven hun thans nieuw gebeitelde steenen, en bevelen hun aan de bekwaamheid der hedendaagsche beeldhouwers te bewonderen. Wij zijn voornemens om met de uitdeeling van *brood* voort te gaan, en de steensnijders zullen in ons geene mededingers vinden bij hun geliefkoosd vermaak. Maar, mijne Broeders, slechts eene levende, heilige, biddende, werkzame Kerk kan de oude waarheid doen zegevieren. Verbonden aan eene massa van bloot uitwendige belijders, zal zij niets tot stand brengen. Voor u en voor mij is er eene roeping, om immer meer geestelijk gezind te zijn, en meer doordrongen te wezen van de kracht Gods, want de arbeid, die voor ons ligt, wordt steeds moeielijker.

„De Heere zij met u allen, en met uwen Leeraar, met uwe ouderlingen en diakenen! Dat is de bede van

„uw liefhebbenden

„C. H. Spurgeon."

De ambtsdragers en de leden der Kerk hebben velerlei gelegenheid te baat genomen om den Leeraar de verzekering te geven van hunne standvastige gehechtheid en liefde. Zijne tijden van krankheid inzonderheid gaven hun de gelegenheid om hunne bijzondere sympathie en liefde voor hem uit te drukken. De volgende missive, geschreven door den heer B. Wildon Carr, en goedgekeurd door eene voltallige vergadering der Kerk aan het einde der godsdienstoefening op een Zondagavond, is een voorbeeld van die brieven, welke zooveel hebben bijgedragen om Ds. Spurgeon te vertroosten en te bemoedigen, wanneer hij door krankheid verhinderd werd het werk des Heeren te doen:

„Zeer geliefde en hooggeachte Leeraar.

„Bijeenvergaderd rondom de tafel onzes Heeren en Zaligmakers Jezus Christus, zijn wij allen heden avond bedroefd van hart vanwege uwe krankheid; en éénzelfde aandrift wordt door allen gevoeld, wij zijn één

in het verlangen om u de verzekering te bieden van onze innige en hartelijke sympathie.

„Wij hadden gehoopt, dat gij, na eenige dagen van rust, van de lichaamspijn, de zwakheid en geestelijke gedruktheid, waarmede het den Hemelschen Vader behaagd heeft u te bezoeken, verlichting zoudt hebben gevonden. De Heere heeft het gedaan. Wij nemen de beproeving aan, zooals gij haar aanneemt, uit de hand van God. Maar wij kunnen niet anders dan u vergelijken bij een krijgsman, die in den strijd werd gewond, of bij een arts, die bezwijkt onder de vermoeienis van het verzorgen der kranken, die van alle zijden zijne hulp hebben ingeroepen. In en door den arbeid voor Christus zijt gij tot aan de poorte des doods gekomen, daar gij uw eigen leven niet hebt geacht, als er in onzen dienst voorzien moest worden.

„Wij kunnen niet vergeten, dat u deze bezoeking overkomen is onmiddellijk na een tijd van zwaren arbeid, groote krachtsinspanning, en (wij kunnen er niet aan twijfelen) van hemelsche blijdschap in den dienst van Christus, van deze Kerk en van andere Kerken. Derhalve komt het ons gepast voor om er de oorzaak van toe te schrijven aan eene natuurlijke zwakheid van het lichaam, en geenszins aan de strengheid van des Heeren kastijding.

„Geliefde Leeraar, wij gedenken met innige dankbaarheid met hoeveel edelmoedigheid gij ons altijd met u hebt vereenigd in den voorspoed, die door de kracht des Heiligen Geestes op uwen arbeid is gevolgd. Wij hebben nooit aan uwe oprechtheid kunnen twijfelen, als gij er de eer van toeschreeft aan God; als wij getuigen waren van uwen ootmoed, daar gij zooveel er van toeschreeft aan de verdienste van de onwaardige broeders en zusters, die met u waken en bidden (terwijl het toch gansch alleen *uwe* verdienste is), daar wij het een hoog voorrecht achten onzen Heere en Meester te volgen, waar gij ons voorgaat.

„Bij de liefde, die wij u toedragen, kunnen wij in waarheid zeggen, dat wij ons gelukkig zouden rekenen, om uw lijden onder elkander te dragen; sommigen van ons zouden het gaarne gansch alleen dragen, indien wij u daardoor van het zware kruis konden ontheffen, dat u neerdrukt. Als wij nederzitten voor het aangezicht des Heeren, denken wij van u, wat het volk zeide van David: „„Gij zijt nu als tien duizend onzer."" Wil dan de uitdrukking aannemen van onze liefde in Christus Jezus, die wij u in eene plechtige ure aanbieden. Het moge voor u overtollig zijn, maar voor ons is het eene verkwikking om de gelegenheid te hebben, gemeenschap met u te oefenen in uw ziekenvertrek.

„Moge de Heere in teedere ontferming op u neerzien in uwe beproeving. Moge Hij genadiglijk uw werk en arbeid der liefde gedenken, waarmede gij de heiligen gediend hebt en nog dient! Moge Hij het oor neigen tot onze gebeden en smeekingen voor u, opdat gij tot ons terugkeert, niet in zwakheid, maar in de volheid van kracht, en uwe jeugd vernieuwd, als die eens arends, — en dat wel recht spoedig!"

(Geteekend, in naam der Kerk, door vijftien diakenen en ouderlingen).

Het volgende uittreksel uit een brief van den heer CARR aan zijn afwezigen Leeraar te Mentone zal nog nader de liefdevolle betrekking aanduiden, welke bestond tusschen Ds. SPURGEON en hen, die met hem in het Evangelie hebben gearbeid:

„Mijn waarde Ds. SPURGEON.

„Ik twijfel niet of gij ontvangt door dezen of genen uitvoerige mededeelingen omtrent den Tabernacle en de verschillende inrichtingen, die er mede verbonden zijn, en waaraan vele broederen het eene hooge eer achten in vereeniging met u te arbeiden. Wij hooren voortdurend van brieven, die gij gezonden hebt in antwoord op die, welke aan u geschreven werden.

„Ik denk menigmaal, dat gij, zoo gij kondet hooren met wat innige liefde en teedere hoogachting door de ambtsdragers der Kerk over u wordt gesproken, een weinigje zoudt blozen. En als gij dan ook kondet hooren hoe de leden der gemeente naar uwen welstand vragen, en zeggen, dat het hun leed doet, dat gij reeds zoo spoedig terug wilt komen, en hoe oprecht zij wenschen, dat gij weg zult blijven, totdat deze snerpende winden niet meer waaien, dan zoudt gij van u zelven jaloersch zijn met eene zeer rechtmatige jaloerschheid. Indien gij kondet hooren hoe het publiek van buiten af voortdurend over u spreekt, gij zoudt verbaasd zijn, maar u ook gestreeld gevoelen, want blijkbaar zijn er duizenden, die, hoewel zij den Heere JEZUS niet liefhebben, u toch beschouwen als een der beste menschen, die ooit geleefd hebben, en die aan zijne medemenschen zeer veel goed doet.

„Uwe langdurige beproeving en de voor u zoo vervelende ballingschap hebben reeds eenige vreedzame vruchten gedragen. De soliditeit van uw werk is gebleken. Indien de Kerk gebouwd ware op het fondament van uwe populariteit als prediker, dan zou in uwe afwezigheid de menigte niet toegestroomd zijn, zooals geschied is, maar wel verre dat dit het geval was, zijn de bidstonden en de wekelijksche Avondmaalsdiensten door groote scharen van menschen bijgewoond, zelfs als het zeer ongunstige weer eene genoegzame reden zou zijn geweest voor sommiger afwezigheid, ook al waart gij in ons midden geweest. Wij hebben geen gewonen winter. Uw broeder zeide onlangs, dat, hoewel het eerste *vierendeel*jaars nog niet om is, de sterfte het gemiddelde van een *half*jaar reeds heeft overschreden. Dat kan nu wel niet zoo somber wezen als het lijkt. De lage temperatuur heeft wellicht den dood iets verhaast van personen, die het jaar toch niet overleefd zouden hebben, en zoo kan het gemiddelde, waarvan hij spreekt, in de volgende jaarvergadering toch wel de gewone cijfers aangeven. Indien dus uwe pijnen verminderd zijn door uw verblijf op een meer beschut plekje, zoo laat ons dankbaar zijn, en hopen, dat bij uwe terugkomst de vergadering der gemeente voltallig zijn zal.

„Welk eene kostelijke vergadering van diakenen hebben wij Vrijdag gehad! Al de broeders waren tegenwoordig, alleen werd hij gemist, naar wien wij allen opzien als Leeraar, President, vader en vriend. Bij alles, wat ter tafel gebracht werd, werd door iedereen duidelijk te kennen gegeven,

dat naar zijne wenschen gevraagd moest worden. Dit was het punt, waaromtrent eenheid van gevoelen heerschte. Van besluiten te nemen hebben wij ons dus onthouden, en de aanbevelingen werden overgelaten aan onzen voorzitter, den Co-pastor, om, door hem geformuleerd, u ter goedkeuring te worden gezonden.”

Op 10 Mei 1881 schreef de heer William Olney aan zijn lijdenden Leeraar een brief van hartelijke sympathie, waarin hij hem tevens goede berichten gaf omtrent den voortgang van verschillende afdeelingen van den arbeid aan den Tabernacle, en toen voegde hij er bij: „Gij zult het mij zeker wel ten goede houden, dat ik u heden een eenigszins langen brief schrijf, daar het mijn zestigste verjaardag is. Ik wensch u te zeggen hoe dankbaar ik ben, dat ik door de goede voorzienigheid Gods onder uwe Evangeliebediening ben gekomen, hoe erkentelijk ik u ben voor de vele jaren van zegen en van leering, die ik heb doorgebracht, zittende aan uwe voeten. Het is mij jaren lang een genot en een voorrecht geweest om u *dagelijks* Gode te bevelen en te doen wat in mijn vermogen is om u behulpzaam te zijn in uw ijverig streven voor Gods eer en het welzijn der zielen; maar ik vrees, dat ik slechts weinig gedaan heb. Ach! dat het meer had mogen zijn! Woorden kunnen niet uitdrukken, hoeveel liefde ik u verschuldigd ben; wil mij vriendelijk vergeven, dat ik niet in staat ben om u haar meer in daden te toonen, dan ik gedaan heb.”

Tot het einde zijns levens heeft de heer William Olney zijne liefdevolle achting voor Ds. Spurgeon behouden, en toen hij door zijn Heere en Heiland opgeroepen werd om „tehuis” te komen, werd hij zeer gemist.

Het jaar, waarin Ds. Spurgeon’s vreugdevol jubileum gevierd zou worden, begon voor hem onder zeer moeielijke omstandigheden. Hij bevond zich te Mentone, zeer krank, maar toch is in den volgenden brief iets van het zonnige en heldere van het land, waarin hij geschreven werd:

„Mentone, 10 Januari 1884.

„Waarde Vrienden.

„Ik ben niet in staat mijn bed te verlaten, en ik kan er ook niet veel rust vinden. De pijnen van rheumatiek, spit in den rug en heupjicht, die mij alle te gelijk aanvallen, zijn zeer heftig. Hetzij ik mij op de rechterzij of de linkerzij omkeer, zeer spoedig bemerk ik, dat ik inwoon in een lichaam, dat aan zeer scherp lijden onderhevig is.

„Evenwel, ik ben zoo gelukkig en blijmoedig als een mensch maar zijn kan. Het is mij tot zulk eene groote verlichting te gevoelen, dat ik den Heere mijn arbeid nog niet onthoud, want mijne vacantie is nog niet geheel om. Een mensch heeft het recht rheumatiek te hebben in zijn eigen tijd. Het ergste is, dat ik vrees op mijns Meesters gebied te moeten indringen, en wederom veel van uw geduld te moeten vergen. Tenzij ik zeer spoedig beter word, zal ik op den bepaalden tijd niet thuis kunnen komen; want ik vrees zeer, dat ik, indien ik wèl op den vastgestelden

dag terug zou komen, u van geenerlei nut zou kunnen wezen, daār ik dan zeker weder krank zou worden.

„De diakenen hebben mij een brief geschreven, waarin zij mij eenstemmig aanraden om nog twee Zondagen te nemen, ten einde geheel hersteld tot u weder te keeren. Ik schreef hun om te zeggen, dat ik nog ééne week wil wegblijven; daar ik echter volstrekt niet vooruitga, vrees ik wel, dat het twee weken zal moeten worden, gelijk zij hebben voorgesteld. De meeste mannen vinden, dat zij den rechten weg gaan, als zij hunne vrouw gehoorzamen; daar nu mijne vrouw en mijne diakenen het in dezen eens zijn, zou ik vreezen dubbel verkeerd te doen, indien ik nu weerspannig was. Ik hoop, dat gij allen gelooven zult, dat zoo de krijgsknecht kon staan, hij ook zou marcheeren, en indien uw dienaar er toe in staat was, hij zou werken, maar als men door den hamer der pijn in tweeën gebroken is, dan moet men wachten tot men weer heel is geworden, of geheeld is.

„Mogen Gods beste zegeningen voortdurend op u rusten! Mogen zij, die mijne plaats innemen, genadiglijk door den Geest Gods worden geholpen!

„Van ganscher harte de uwe,

„C. H. Spurgeon".

Evenals in dezen brief heeft de Leeraar dikwijls gewezen op zijn „recht" om ziek te zijn in de vacantie, maar de volgende brief van de ambtsdragers zijner Kerk toont, dat hun leedwezen over zijn lijden in zulke dagen nog verzwaard werd door te weten, dat hij, in plaats van eene blijde rust te genieten en er door verfrischt te worden, voortdurend pijn en smart leed.

In Januari 1885 was Ds. Spurgeon, in plaats van, gelijk hij gehoopt had, in het zonnige Zuiden te zijn, nog te huis, te krank om te kunnen reizen. In eene bijzondere Kerkvergadering, gehouden in den Tabernacle op 12 Januari, werd eenstemmig en van harte besloten, dat de volgende brief naar „Westwood" gezonden zou worden:

„Waarde Leeraar.

„Wij hebben met diep leedwezen vernomen, dat gij wegens zware en pijnlijke krankheid verleden week niet in staat zijt geweest, om, zooals gij u voorgesteld hadt, naar Mentone te gaan. Onze oprechte deelneming is eerder toe- dan afgenomen door de overweging, dat deze tijd van beproeving niet is afgenomen van uwen tijd van dienst voor de Kerk, maar van den tijd van ontspanning, waarop gij zoo volkomen recht hebt, en dien wij u zoo van harte gunnen.

„Terwijl wij eerbiedig de hand des Heeren erkennen in deze en in alle andere beschikkingen Zijner Voorzienigheid, gevoelen wij, dat het niet ongeoorloofd is om te trachten den duidelijken wil onzes Hemelschen Vaders te onderkennen. Zouden wij ons vergissen als wij veronderstellen, dat voor ons en voor u de les duidelijk is? Uw moeielijk werk en uwe voortdurende zorgen overtreffen zoo ver het gemiddelde van uwe kracht,

dat het gebiedend noodzakelijk is voor u om langduriger en veelvuldiger rusttijden te nemen, en dat niet als gij uw laatste greintje kracht reeds hebt verbruikt, maar wanneer gij u nog in goeden welstand bevindt.

„Onder de huidige omstandigheden verzoeken wij u zeer dringend om ten minste drie maanden volkomen rust te nemen, en, zoo het u goeddunkt, laat dan de zorg, om in den predikdienst te voorzien, over aan den Co-pastor en de diakenen, altijd met dien verstande, om eenigerlei wenk van u op te volgen, en dat zij u, naar gewoonte, kennis geven van de schikkingen, die zij hebben getroffen.

„En aanvaard hiermede van ons, als Kerk, de verzekering, dat wij ons allen zullen vereenigen in het vaste besluit om het goede werk van den Tabernacle te steunen door onze trouwe bijwoning van de diensten, zoowel op Zondag als in de weekbeurten, en onze volle contributies te betalen ter instandhouding der verschillende inrichtingen onzer Kerk.

„Met oprechte liefde en voortdurend gebed om uw herstel, zijn wij, waarde Leeraar,

„van harte de uwen."

(Geteekend door de ambtsdragers der Kerk).

Toen hij hersteld was, vertrok de Leeraar naar Mentone, en bijgevolg was hij afwezig, toen de jaarlijksche Kerkvergadering werd gehouden; maar hij schreef den volgenden brief om aan de leden te worden voorgelezen:

„Mentone, 9 Februari 1885.

„Aan de Kerk in den Tabernacle.

„Geliefden in den Heere.

„Weest mij allen van harte gegroet. Het doet mij leed, dat eene jaarlijksche Kerkvergadering wordt gehouden, zonder dat ik er bij tegenwoordig kan zijn; maar ik weet, dat alles goed gedaan zal worden, omdat de Geest Gods onder ulieden is.

„Ik schrijf slechts om u mijn liefdevollen groet te doen toekomen, en u te verzekeren, dat de rust, die mij geschonken is, mij veel goed doet. Wel ben ik zwak, maar toch gevoel ik mij veel beter. De ervaring heeft mij geleerd, dat ik ieder jaar in November weg moet gaan, of dat ik anders thuis ziek ben. Indien de Heere mij door de andere maanden des jaars heenhelpt, zou ik met eene bepaalde uitsparing van tijd in November en December kunnen rusten. Ik wensch zooveel te doen als maar mogelijk is, en terugziende op het verleden, blijkt dit het verstandigst te wezen.

„Eene tweede zaak is deze: de ouderlingen stellen voor om bijzondere godsdienstoefeningen te houden en met mijn geheele hart stem ik in met hun voorstel. Als de Kerk op het voorstel ingaat, dan zal, onder Gods zegen, een rijke inzameling hier het gevolg van zijn. Kerkleden, die van huis tot huis gaan en er eene leerrede achterlaten, zouden veel goeds kunnen teweegbrengen. Ik zal gaarne *f* 60 bijdragen tot een fonds om geschikte leerredenen weg te geven. Waar het op aankomt is: de menschen toe te brengen, niet door hen om te koopen door hen op thee, enz. te ont-

halen, maar door wezenlijke overreding. O, dat God een rijken zegen mocht geven!

„Het smart mij, dat ik nu van den arbeid ben uitgesloten, maar het is buiten mijne schuld. Ik kan bidden, en ik bid. Vereenigt u rondom uwe voorgangers. Bidt met verdubbelde vurigheid. Houdt aan, tijdig en ontijdig. Streeft er naar groote dingen voor den Heere te doen, en verwacht dan ook groote dingen.

„De Heere zegene, besture, vertrooste, versterke en ondersteune den Co-pastor, de diakenen en ouderlingen, en een iegelijk uwer, om Jezus' wil.

„De uwe in hartelijke genegenheid,

„C. H. Spurgeon."

„Ik hoop, dat gij den penningmeester en al de ouderlingen zult herkiezen; gij kunt geen betere keus doen."

Op voorstel van den heer William Olney werd de volgende boodschap vanwege de Kerk aan den Leeraar gezonden.

„Bij den terugblik op het afgeloopen jaar bieden wij onzen geliefden Leeraar onze gelukwenschen aan wegens de goede hand onzes Heeren over hem en over ons. Drie omstandigheden, die ieder van dubbele beteekenis zijn, hebben dit jaar onderscheiden van de andere jaren in onze geschiedenis.

„De eerste is, dat, terwijl door een ongewoon fraaien zomer het bijwonen der godsdienstoefeningen door de leden der gemeente verminderd is, een buitengewone toevloed van menschen van buiten, die de tentoonstelling bezochten, den Tabernacle toch altijd overvol heeft doen zijn.

„De tweede is, dat hoewel Ds. Spurgeon's ernstige ongesteldheid in den herfst ons van zijne predikdiensten op verscheidene achtereenvolgende Zondagen heeft beroofd, zijn zoon Thomas, die uit Nieuw-Zeeland terug was gekomen, zijne plaats op den kansel tot ons aller stichting heeft ingenomen.

„De derde is, dat hoewel er eene groote sterftelijst is, van het getal onzer diakenen niemand gemist wordt, terwijl slechts één onzer geliefde ouderlingen, een broeder, rijp in jaren, zoowel als in genade, van ons weg werd genomen.

„Bij deze redenen voor diepgevoelde dankbaarheid moeten wij nog eene vierde voegen, die wij met ongemengde vreugde vermelden. Het is, dat wederom een jaargang van onzes geliefden Leeraars preeken is verschenen, in frischheid en kracht, in zalving en nuttigheid volkomen gelijk aan de negen en twintig, die er aan vooraf zijn gegaan."

Het volgende hoofdstuk zal doen zien, dat de ambtsdragers en leden der Kerk hunne sympathie jegens Ds. Spurgeon betoonden niet slechts in hartelijke brieven en besluiten, in de Kerkvergadering genomen, maar ook in practische en degelijke blijken van hunne genegenheid en achting.

ACHT-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

Jubeljaar.

Op sommige tijden treedt de rivier van onzen vrede buiten hare oevers, en er zijn dagen, wanneer de blijdschap van den geloovige gansch zeer groot is. Zelfs vorsten, die allen dag vroolijk en prachtig leven, hebben hunne feestmaaltijden, en dit jubileum van mijn leven is een waar jubileum van vreugde, niet slechts voor mij zelven, maar voor elk lid van mijn gezin.

C. H. S., *in eene leerrede, gehouden in den Tabernacle bij gelegenheid van zijn vijftigsten verjaardag.*

De 19de Juni 1884 was een blijde dag in de geschiedenis van Ds. SPURGEON, want op dien dag voltooide hij zijn vijftigste levensjaar. Op de jaarlijksche Kerkvergadering, gehouden in den Tabernacle op 13 Februari, werd het volgende besluit met algemeene stemmen en met geestdrift aangenomen: „Dat de Kerk met dankbaarheid erkent de goedheid van den Almachtigen God, daar Hij voor haar en voor de Christelijke Kerk in het algemeen het onschatbaar leven heeft gespaard van onzen geliefden Leeraar C. H. SPURGEON; en dat, ten einde zijn jubileum waardiglijk te vieren, een gepast gedenkteeken opgericht en hem aangeboden zal worden, en dat aan de diakenen opgedragen wordt om die zaak met kracht ter hand te nemen en ten uitvoer te brengen op de wijze, die hun het geschiktst voorkomt."

Deze opdracht van hunne medeleden ontvangen hebbende, hebben de diakenen terstond beraadslaagd over de beste manier van haar ten uitvoer te brengen. Eigenlijk waren zij de eersten om het denkbeeld te opperen, dat zulk een merkwaardig tijdstip in het leven des Leeraars niet onopgemerkt voorbij behoorde te gaan, en met hunne gewone edelmoedigheid hebben zij op „de lijst der liefde" ook het eerst hunne namen gezet. In den beginne stonden zij voor dezelfde moeilijkheid als die hun voorkwam toen zij schikkingen maakten voor de feestgave bij gelegenheid van des Leeraars vijf-en-twintigjarige ambtsbediening, want wederom verklaarde Ds. SPURGEON, dat de gelden, die bij elkander gebracht zouden worden, aan het werk des Heeren gewijd, en niet te zijnen bate gebruikt zouden worden. Deze bepaling was ongetwijfeld de oorzaak, dat het totaal der som kleiner was, want vele milde gevers zeiden, dat zij, daar de Leeraar het gansche bedrag van *f* 78,000, dat hem in 1879 werd aangeboden, had weggeschonken, en daar zij voortdurend bijdroegen tot onderhoud der verschillende Inrichtingen onder zijne zorg en beheer, nu bij deze gele-

genheid hem zelven een teeken van hunne immer toenemende liefde en achting wenschten te geven. De toespraak, die hij heeft gehouden om die feestgave dankbaar te erkennen, toont, dat hij aan het dringend verzoek der donateurs heeft toegegeven, om een deel van het bedrag voor hem zelven te gebruiken; maar zelfs toen heeft hij het eenvoudig aangenomen, ten einde het weg te kunnen geven, en het eenige middel, waardoor sommige bijzondere vrienden er toe konden komen om hunne gaven door hem te doen aannemen, was, dat zij hem direct het een of ander geschenk ter versiering of tot nuttig gebruik naar zijne woning zonden.

Op 6 Mei kwamen enkele vrienden met de diakenen bijeen om te vernemen hoe de zaken stonden, meerdere bijdragen te schenken voor het fonds en te beraadslagen over de eindschikkingen met betrekking tot de aanbieding er van. Tot aan dien avond was ongeveer *f* 12,000 ontvangen of beloofd, — het juiste bedrag, waarop de kosten geschat waren van het Jubileum-Huis achter den Tabernacle, hetwelk toen gebouwd werd als eene blijvende herinnering aan des Leeraars vijftigsten jaardag. Aan den zijmuur van dit gebouw is eene marmeren plaat, waarvan hier de reproductie wordt gegeven.

19 Juni 1884.

Met dankbaarheid en blijdschap werd dit huis opgericht ter nagedachtenis aan

DEN VIJFTIGSTEN JAARDAG

VAN

C. H. SPURGEON,

Predikant bij de Kerk van den Metropolitan Tabernacle.

Den Heere zij de eer voor al het werk, dat Hij gewrocht heeft onder Zijn volk.

„Gij hadt mij zeer hard gestooten, tot vallens toe,
maar de Heere heeft mij geholpen.
De Heere is mijn sterkte en psalm,
want Hij is mij tot heil geweest.
In de tenten der rechtvaardigen is eene stem
des gejuichs en des heils:
De rechterhand des Heeren
is verhoogd;

De rechterhand des Heeren doet krachtige daden,
Ik zal niet sterven, maar leven,
en ik zal de werken des Heeren vertellen.
De Heere heeft mij wel hard gekastijd,
maar Hij heeft mij ter dood niet overgegeven."

Psalm CXVIII:13—18.

Inscriptie van de marmeren plaat op het Jubileum-Huis.

Ds. Spurgeon te midden der Weesjongens gedurende een onweer.

Een der Gebouwen van Spurgeon's Weesinrichting.

Betreffende deze inscriptie schreef Ds. SPURGEON: „De ietwat uitvoerige aanhaling uit den Psalm is eene nauwkeurige photographie van des Leeraars persoonlijke ervaring en van den triumf des HEEREN in den belendenden Tabernacle. Kracht werd gezien in zwakheid, genezing door krankheid, en vreugde door smart." Ds. SPURGEON heeft over de verschillende verzen, die hier gegraveerd zijn, gepredikt, en het was zijn voornemen die predikatiën met zijne persoonlijke herinneringen aan de goedertierenheden des Heeren in een boekdeel uit te geven; maar de arbeid van de Leerredenen voor de pers te herzien was door krankheid en den drang van anderen arbeid zoo lang vertraagd, dat van deze uitgave afgezien moest worden. De manuscripten werden echter zorgvuldig bewaard om later in de serie van „*The Metropolitan Tabernacle Pulpit*" opgenomen te worden. Zeer aandoenlijk was de uitgave van de Leerrede, bestemd ter lezing op 3 Januari 1892, want het was de eerste, die Ds. SPURGEON na zijne langdurige krankheid voor de pers gereed heeft kunnen maken, en op eene na de laatste, die hij heeft herzien [1]). De andere drie Leerredenen over de teksten op het Jubileum-Huis werden in October 1897 uitgegeven, en de vier te zamen vormen eene kostelijke gedachtenis aan een belangrijk tijdstip in het leven van den grooten prediker.

Toen de dag naderde, waarop dit jubileum gevierd stond te worden, werd er ook in de godsdienstige en wereldlijke bladen over gesproken. De opstellen in de *Pall Mall Gazette* van 18 en 19 Juni 1884 waren de opmerkelijkste van alle. Zij waren het gevolg van Ds. SPURGEON's inwilliging van het verzoek, vervat in den volgenden brief van den redacteur, den heer W. T. STEAD:

„Waarde Heer.

„Ik weet, dat gij het zeer druk hebt; maar toch waag ik het u te verzoeken om mij een oogenblik van uwen vrijen tijd te geven, ten einde eenige dingen met u te bespreken, met het oog op uw aanstaand feest, — uwe langdurige en voorspoedige werkzaamheden in Londen, en de uitkomst, waartoe dit alles u geleid heeft. Dit natuurlijk is voor het dagblad en het publiek. Maar behalve dat, zou ik zoo gaarne de gelegenheid hebben om in onmiddellijke aanraking te komen met iemand, die zulk eene macht ten goede is geweest voor Londen en voor de geheele wereld. Ik ook heb het druk, maar alle dagen ben ik na twaalven tot uwe beschikking, zoo gij mij dan een onderhoud kunt toestaan. Ik heb de eer te zijn

„Uw dienstwillige dienaar

„W. T. STEAD."

Het verslag van dit onderhoud bevatte toespelingen op velerlei zaken van voorbijgaand of blijvend belang. Het gansche gesprek was min of

---

[1]) Die Leerrede over Ps. 118 : 17 werd ook in het Hollandsch vertaald en opgenomen in den 5den jaargang van SPURGEON's Leerredenen, uitgegeven door BREMER te Amsterdam.

meer van autobiographischen aard. De eerste zinsneden handelden over de quaestie van schenking van belegde fondsen voor godsdienstige inrichtingen. De heer STEAD schreef:

„Ds. SPURGEON is de vriendelijkste gastheer, dien men zich denken kan, en in den loop van een paar uur, wandelende doorgebracht in zijn schaduwrijken tuin, of keuvelende in zijne bibliotheek, was zijn bezoeker in staat om zijne denkbeelden en beschouwingen te weten te komen omtrent tal van vragen van den dag. Hij bevond, dat Ds. SPURGEON, gelijk niet te verwonderen is, groote verwachtingen heeft van hetgeen door een enkelen mensch gedaan kan worden. „„Waar iets tot stand gebracht moet worden"", zeide hij „„hetzij in de Kerk of in de wereld, gij kunt er gerust op rekenen, dat het door den enkelen mensch zal geschieden. De gansche geschiedenis der Kerk, van de vroegste tijden af, leert ons dit. Een MOZES, een GIDEON, een JESAJA en een PAULUS worden van tijd tot tijd verwekt om een bepaald werk te doen, en als zij heengaan schijnt hun arbeid op te houden. Het is ook niet aan ieder gegeven, om, gelijk MOZES, den JOZUA te zien, die bestemd is zijn werk te voltooien. God kan voor iedereen een opvolger doen ontstaan, maar zelf moet men hier niet over tobben, of men zou kwaad stichten. Daarom ben ik tegen alle schenkingen van fondsen, die belegd moeten worden, aan godsdienstige inrichtingen; het is veel beter om het geld te gebruiken voor hetgeen onmiddellijk noodig is. Ik ben zelfs niet voor eene begiftiging van die soort van mijn eigen College. Iemand heeft mij onlangs aangeboden om eene beurs te stichten in verband met het College, maar ik heb het geweigerd. Waarom zou ik geld bijeenbrengen, dat, na mijn verscheiden, wellicht gebruikt zal worden om eene leer te ondersteunen en te verbreiden, die ik gansch en al afkeur? Neen! laat ieder geslacht in zijne eigene behoeften voorzien. Laat mijn opvolger aan het College, zoo ik er een heb, doen wat ik gedaan heb, en de fondsen verzamelen, die hij voor zijn onderwijs noodig heeft. Ik wenschte wel, dat er geenerlei begiftiging van dien aard bestond — onder welken vorm ook — onder Dissenters of in de Staatskerk, want ik heb nog nooit eene Kapel der Dissenters gekend, die fondsen had uit eene begiftiging, en niet bevond, dat het een vloek was veeleer dan een zegen. Het moest van iederen godsdienstleeraar het ééne groote doel wezen, om de daarstelling te voorkomen of te verhinderen van die uitwendige dingen, waardoor hetgeen hij leert schijnt te leven, terwijl het dood is. Als er geen begiftigingen van vaste fondsen waren, dan zouden dwalingen wel spoedig gedaan hebben, maar ze ondersteunende door begiftigingen, wordt er eene kunstmatige levensvatbaarheid aan gegeven.""

„„Gij hebt dus geloof voor uzelf, Dominee, maar niet voor uwen opvolger?"" vroeg de bezoeker.

„„Men kan zeer wel,"" was het antwoord, „„geloof voor zichzelf hebben; maar wie onderstaat het geloof te hebben voor een ander? Ik heb hoegenaamd geen geloof in de waardij van het peterschap. Wie weet waar mijn opvolger zijn zal? Hij kan in Amerika wezen, of in Australië, of ik weet niet waar.

Wat den Tabernacle betreft, de man, die na mijn verscheiden mijne plaats inneemt, zal moeten afhangen van zijne eigene hulpmiddelen, van den steun der gemeente en van Gods genade, zooals ik ook gedaan heb, en als hij dat niet kan, zoo laat hem ondergaan, want hij is niet de geschikte man voor die plaats."''

Nog eene paragraaf kan aangehaald worden, deels ook om de toespeling, die er door Dr. PETER BAYNE op gemaakt werd:

„„In theologie,"" zeide Ds. SPURGEON, „„sta ik waar ik stond toen ik begon te prediken, en ik sta schier alleen. Indien ik ooit zoo iets deed, zou ik nu mijne allereerste leerredenen kunnen voordragen zonder eenigerlei verandering ten opzichte der grondleerstellingen. Ik sta schier precies waar CALVIJN stond in zijne rijpere jaren; — niet waar hij stond in zijne *Institutie*, die hij schreef, toen hij nog een jonge man was, maar in zijne latere werken; en dat standpunt wordt door weinigen ingenomen. Zelfs zij, die op Baptistische kansels staan, prediken niet juist dezelfde waarheden, die ik predik. Zij zien de dingen anders in, en natuurlijk prediken zij op hunne eigene wijze. Hoewel weinigen de wondervolle kracht zullen ontkennen van de waarheid, gelijk zij in den Tabernacle gepredikt werd, is zij toch niet overeenkomstig hunne methode; maar toch is het de Calvinistische wijze van de dingen te beschouwen, waardoor mijne Leerredenen zulk eene waardeering vonden in Schotland, in Holland, en zelfs in Transvaal, waar een reiziger ze onlangs tot zijne verbazing in zeer vele boerenwoningen in vertaling naast den huisbijbel vond liggen. Ik weet, dat mijne prediking velen afstoot, maar dat kan ik niet helpen. Indien bijv. iemand niet gelooft in de Goddelijke ingeving van den Bijbel, dan kan hij wel eens komen om mij te hooren; maar als hij niet terugkomt, dan ligt dit voor zijne verantwoordelijkheid, niet voor de mijne. Mijne leer heeft geene aantrekkelijkheid voor dien man; maar ik kan, om hem te believen, mijne leer niet veranderen.""

Kort na het verschijnen van het tweede artikel in de *Pall Mall Gazette*, ontving de Leeraar den volgenden brief:

„Waarde Ds. SPURGEON.

„Ik ben sedert eenige maanden hard aan het werk bij de oorspronkelijke bronnen voor een Leven van LUTHER, en aldus geleid zijnde tot een der groote fonteinen van Evangelische inspiratie, heb ik, als het ware, mijne eigene vroegere Evangelische gezindheid in een levenwekkend bad gedompeld. Maar ik geloof niet, dat ik ooit gewankeld heb in mijne overtuiging, dat de hoop op verlossing en zaligheid voor den enkelen mensch zoowel als voor natiën, de vernieuwing is in het leven van CHRISTUS. U is een heerlijk voorrecht gegeven, om met zoo onmiskenbaren zegen van Boven gedurende bijna veertig jaren lang CHRISTUS te prediken.

„Wat gij aan den redacteur der *Pall Mall* over CALVIJN gezegd hebt, interesseert mij zeer. Van het oogenblik af, dat ik zijne theologie en zijn leven nauwkeurig bestudeerd heb, heb ik voor dien man den hoogsten eerbied gekoesterd. Maar ik schat hem voornamelijk naar de *Institutie*,

en ik ben zeer benieuwd te weten hoe gij zijne latere en „rijpere” positie omschrijft. Geef u geene moeite om pen en papier er voor ter hand te nemen, maar zoo gij uwe beschouwing hieromtrent in preek of boek openbaar hebt gemaakt, zoudt gij mij zeer verplichten door mij te doen weten, hoe ik er aan kan komen. Misschien zou een uwer secretarissen mij die noodige inlichting kunnen verstrekken.

„Oprecht de uwe,

„Peter Bayne.”

De werkelijke viering van het jubilee begon op Woensdag 18 Juni 1884, toen de Leeraar van 12 tot 5 uur in zijne consistoriekamer was om de gelukwenschen van vrienden te ontvangen, en de contributies voor de feestgave aan den penningmeester te overhandigen. Daarna werden verscheidene honderden der kerkleden in de lokalen onder den Tabernacle op thee onthaald, waarna het groote kerkgebouw stampvol was van geestdriftige hoorders. Zulk eene groote menigte van menschen wenschten het feest mede te vieren, dat het noodig was om de bijeenkomsten op twee avonden te doen plaats hebben, en zelfs toen moest aan honderden een toegangskaartje geweigerd worden, omdat er zóó velen om vroegen, dat, indien het gebouw tweemaal zoo groot was als het is, het op beide avonden nog zonder moeite gevuld zou zijn geworden.

Weinig wisten de juichende duizenden welk eene ontzettende bezorgdheid gevoeld werd door enkelen van de ambtsdragers der Kerk en andere vrienden, die een vreeselijk geheim met hen deelden. Juist in die dagen waren in verschillende wijken van Londen dreigementen geuit van gruweldaden door de Fenians of die met dezen sympathiseerden, en er was een wenk gegeven, die de politie niet in den wind durfde slaan, dat op den avond, waarop Ds. Spurgeon's jubileum gevierd zou worden, de Tabernacle in de lucht zou vliegen. Het scheen nauwelijks mogelijk, dat zulk een duivelsch ontwerp van moord op groote schaal in iemands hoofd kon opkomen; maar men had toch alle maatregelen genomen om te beletten, dat het tot eene ontzettende werkelijkheid zou worden. Waarschijnlijk waren nooit te voren zoo vele detectives en politieagenten in het gebouw aanwezig, en toen de vergadering op den tweeden avond was afgeloopen en de verrukte menigte uiteenging, werd er in het verborgen hartgrondige dank gebracht aan God, dat alles zoo goed was afgeloopen en men zelfs geene enkele maal verschrikt was geworden; toch werd het nog gedurende langen tijd daarna noodig geoordeeld om bijzondere wacht te houden voor het geval, dat zoodanige aanslag beproefd zou worden. Met wijze en liefdevolle zorg werd de Leeraar van de bedreigde ontploffing onkundig gehouden, en het was slechts toen hij in zijn rijtuig op weg naar huis was, dat Mevrouw Spurgeon hem de onrustwekkende tijding, waarvan hare gedachten den ganschen avond vervuld waren, bekend maakte; en te zamen hebben zij toen God gedankt, dat het kwaad was afgewend.

De Woensdagavond-vergadering was inzonderheid bestemd voor de leden

der Kerk en de hoorders, alsmede voor de vertegenwoordigers van den velerlei zendingsarbeid en scholen, die van den Tabernacle uitgaan. Over het aantal van deze verschillende vormen van arbeid kan men oordeelen naar het feit, dat de lijst er van meer dan eene halve bladzijde besloeg van het Maandblad *Het Zwaard en de Truffel*, terwijl eene bijna even groote ruimte noodig was voor de namen der onderscheidene godsdienstige vereenigingen in het vaderland en daar buiten, waarvan adressen van gelukwensching ontvangen waren.

De Leeraar presideerde, en het was hem eene oorzaak van innigen dank aan God, dat mevrouw Spurgeon op beide avonden tegenwoordig kon zijn om de blijdschap van het jubileum met hem te deelen, na zoo vele jaren van gedwongen afwezigheid van den Tabernacle wegens ernstige krankheid. De grondtoon van alles, wat op die vergaderingen stond te geschieden, werd door den Leeraar aan het begin der bijeenkomst aangegeven in de eerste zinsneden zijner toespraak: „Ik geloof niet, dat iemand hier van meening is, dat ik van avond eene lange redevoering moet houden, maar ik zou gaarne zeer veel in weinig woorden willen zeggen. Ik gevoel mij als overstelpt van dankbaarheid jegens u, geliefde Vrienden, en vanwege u, jegens God. Na de vriendelijke woorden, die door velen van u tot mij gesproken werden, kost het mij moeite om mijne tranen te weerhouden, ja, ik heb reeds in stilte geweend bij de herinnering aan al de goede en vriendelijke dingen, die mij heden gezegd zijn. Maar laat mij nu thans verklaren, dat de zegening, die ik hier gedurende zoovele jaren heb ondervonden, volstrekt en alleen toegeschreven moet worden aan de genade van God en aan de werking van Gods Heiligen Geest onder ons. Laat dit eene zaak zijn, die niet als iets, dat vanzelf spreekt, door ons wordt aangenomen, maar een feit, dat door ons allen duidelijk en beslist wordt erkend. Ik hoop, mijne Broeders, dat niemand uwer zal zeggen, dat ik het heerlijk werk des Heiligen Geestes achtergehouden heb. Ik heb getracht het u in gedachtenis te brengen, telkenmale als ik een hoofdstuk las, door God den Heiligen Geest te bidden ons dat hoofdstuk te doen verstaan. Ik hoop, dat ik nooit voor u heb gepredikt zonder mijne volstrekte afhankelijkheid te gevoelen van den Heiligen Geest. Ons vertrouwen in het gebed is duidelijk gebleken; ik geloof dit ten minste. Wij hebben zonder gebed niets begonnen, niets voortgezet, niets voleindigd. Wij hebben niet gebeden zooals wij moesten; maar toch hebben wij zóó gebeden, dat wij hebben overmocht, en wij wenschen het te doen vermelden, dat wij, als Kerk, onzen voorspoed verschuldigd zijn aan het werk des Heiligen Geestes, voornamelijk daarom, wijl het ons heeft doen bidden. En dan zijn wij er, als Kerk, ook ten volle van overtuigd geweest, dat, zoo wij oprecht zijn in ons vragen, wij ook ijverig moeten zijn in ons handelen. Het dient nergens toe, God om een zegen te vragen, als wij het niet meenen; en *als* wij het meenen, zullen wij alle middelen gebruiken, die bestemd zijn om ons die gave te doen verkrijgen; en dat hebben wij gedaan. Een mijner eerste plichten voor heden avond zal wezen om deze vergadering er op te wijzen, dat zij grootendeels bestaat uit vertegenwoordigers der onderscheidene inrichtingen. Een gedeelte van

de lijst zal u voorgelezen worden, maar, hoewel zij onvolledig is, is zij toch lang; en hoewel een of twee dier vertegenwoordigde inrichtingen klein zijn, zijn vele er van zoo groot, dat zij openbare genootschappen zouden kunnen vormen, die hunne jaarlijksche bijeenkomsten in Exeter Hall moeten houden, en alle deze dingen zijn voortgekomen uit deze Kerk door dienzelfden Heiligen Geest, die ons aan het bidden en het werken heeft gezet.

En dan betaamt het mij te zeggen, dat ik den voorspoed op mijne prediking van het Evangelie verschuldigd ben aan het Evangelie, dat ik gepredikt heb. Ik wenschte wel, dat iedereen er zoo over dacht, maar er zijn sommigen hier, die meenen, dat er iets heel bijzonders is aan den prediker. Wel, ik geloof, dat er ook wel iets bijzonders is aan den man, iets eigenaardigs, iets zonderlings wellicht. Dat is zijne schuld niet, maar hij wenscht te zeggen, dat er in of aan hem hoegenaamd niets is, dat den grooten en lang aanhoudenden voorspoed op zijn arbeid kan verklaren. Onze Amerikaansche vrienden zijn over het algemeen zeer scherpzinnige beoordeelaars, en ik heb dikwijls hunne meening omtrent mij gelezen, en telkens en nogmaals zeggen zij: „„„Hij is geen redenaar, wij hebben in Amerika zeer vele leeraren, die bekwamer predikers zijn dan Ds. SPURGEON, maar het is duidelijk, dat hij het Evangelie predikt, zooals sommigen van onze beroemde mannen het niet prediken.”” Ik predik het Evangelie zóó, dat de menschen komen om het te hooren en er een indruk van ontvangen, en zich met blijdschap rondom den standaard scharen. Ik heb getracht — en naar ik geloof ben ik er wel in geslaagd — om onze geliefde vrienden te doordringen van de leerstellingen der genade. Ik tart den duivel zelf om die waarheid uit u weg te krijgen, indien God de Heilige Geest haar eens in u heeft gelegd. De heerlijke leerstelling der plaatsbekleeding, die op den bodem ligt van alle andere leerstellingen, — gij hebt haar telkens en nogmaals gehoord, en gij hebt haar vast aangegrepen. Laat haar nooit los. En ik zeg tot alle predikers, die te dien opzichte falen, dat ik wensch, dat zij méér CHRISTUS prediken, en dat zij trachten eenvoudiger te prediken. Weg met het „„„mooie preeken!”” Het doet geen goed. Al de heerlijkheid van woorden en de wijsheid van menschen zullen gewisselijk te niet worden; maar het eenvoudig getuigenis van Gods liefde voor de menschen, en van Zijne vrijmachtige uitverkiezing Zijns volks, zal den toets doorstaan, niet slechts van de weinige jaren, gedurende welke ik haar heb gepredikt, maar van alle de eeuwen, totdat CHRISTUS komt. Ik dank u, waarde Vrienden, voor al uwe liefde en vriendelijkheid jegens mij, maar ook deze schrijf ik grootelijks toe aan het feit, dat gij met het zuivere Evangelie van Gods genade gespijzigd zijt. Ik geloof niet, dat de dorre, doode leer van sommige mannen ooit zooveel liefde en sympathie in het hart der menschen zou hebben kunnen opwekken, als mijn Evangelie in het uwe opgewekt heeft. Ik kan in mijzelven geene enkele reden ontdekken, waarom gij mij liefhebt. Ik beken, dat ik de straat niet zou willen oversteken om mijzelven te hooren prediken; maar hierover durf ik niets meer zeggen, want mijne vrouw is hier. Het is het eenige punt, waaromtrent wij zeer bepaald verschil hebben; ik verschil

gansch en al van haar in hare schatting van mij, en ook van uwe schatting van mij; maar toch wensch ik niet, dat gij haar veranderen zult."

De heer B. W. CARR las het adres van gelukwensching voor, dat indertijd opgenomen werd in *Het Zwaard en de Truffel*, maar waarvoor wij geene ruimte hebben om het hier op te nemen; des Leeraars vader en broeder, alsmede zijn zoon CHARLES, spraken een kort woord; Ds. ARCHIBALD G. BROWN en de heer H. H. DRIVER vertegenwoordigden de vroegere en tegenwoordige Studenten van het College; de heer S. R. PEARCE sprak in naam van de Zondagsscholen; de heer W. J. ORSMAN en de heer W. OLNEY vertegenwoordigden den zendingsarbeid, die van de Kerk was uitgegaan; en Ds. LANG bood een adres aan in naam der Baptistische Kerken van Frankrijk; maar, in aanmerking van den wereldomvattenden invloed van den Amerikaanschen Evangelist D. L. MOODY, was het getuigenis, dat hij gaf van den zegen, dien hij van des predikers gedrukte en gehoorde Leerredenen genoten had, wellicht het meest belangrijke van hetgeen op dien avond gesproken werd:

„Ds. SPURGEON heeft van avond gezegd, dat hij een gevoel had om te willen weenen. Ik heb getracht mijne tranen terug te houden, maar ik ben er niet goed in geslaagd. Ik gedenk, hoe ik zeventien jaren geleden als een vreemdeling dit gebouw binnentrad. Vijf en twintig jaren geleden begon ik, nadat ik door God bekeerd was, te lezen van een jongen man, die in Londen met groote kracht predikte, en de begeerte kwam over mij om hem te hooren, terwijl ik toen volstrekt niet dacht, dat ik zelf eens een prediker zou worden. Alles, wat er van hem in druk verschenen was en onder mijn bereik kwam, las ik. Toen ik bekeerd werd, wist ik heel weinig van godsdienstige zaken. Ik had niet wat hij gehad heeft, — een biddenden vader. Mijn vader stierf eer ik vier jaren oud was. Ik dacht hieraan, toen ik van avond Ds. SPURGEON's eerbiedwaardigen vader naast hem zag staan. In dit opzicht is hij boven mij bevoorrecht, en hij heeft wellicht vroeger zijne loopbaan kunnen beginnen, dan wanneer hij dien biddenden vader niet gehad had. Zijne moeder heb ik nooit gezien, maar de meeste godvruchtige mannen hebben biddende moeders, — God zegene haar! In 1867 baande ik mij een weg over de zee, en als er ooit een zeeziek mensch was, veertien dagen lang, dan was ik het. De eerste plaats, waar ik heenging, was dit gebouw. Men had mij gezegd, dat ik zonder toegangskaartje niet binnen kon komen, maar ik was besloten, dat ik op de eene of andere manier binnen *zou* komen, en ik kwam ook binnen. Ik herinner mij nog heel goed, dat ik op deze galerij zat; ik herinner mij zelfs nog de zitplaats, en ik zou haar wel mede willen nemen naar Amerika. Terwijl uw geliefde Leeraar zich daar op het platform bewoog, was het mij eene verlustiging hem aan te zien; de begeerte mijns harten was eindelijk vervuld geworden. Het was juist in het jaar, toen hij in de Agricultural Hall predikte. Ik volgde hem ook daarheen, en hij zond mij terug naar Amerika als een man, aan wien hij in velerlei opzichten zeer veel goed gedaan had. Toen poogde ik zelf te prediken, hoewel ik te dien tijde weinig dacht er ooit toe in staat te zullen zijn.

Terwijl ik hier was volgde ik Ds. Spurgeon overal, en, in mijn vaderland teruggekeerd zijnde, vroegen de menschen mij of ik deze en die kathedraal was gaan zien, en ik was verplicht „neen" te antwoorden, en te bekennen, dat ik er hoegenaamd niets van wist, maar wèl kon ik hun iets mededeelen van de bijeenkomsten, waarin Ds. Spurgeon had gesproken. In 1872 dacht ik, dat ik weder eens over wilde komen om nog wat meer te leeren, en ik zocht mijne plaats op de galerij weder op. Sedert dien tijd ben ik dikwijls hier geweest, en nooit kom ik in dit gebouw zonder een zegen te ontvangen voor mijne ziel. Ik denk, dat de zegen, dien ik heden avond heb, even rijk is als ooit te voren. Als ik deze weesjongens aanzie, als ik denk aan de 600 dienstknechten Gods, die van het College zijn uitgegaan om het Evangelie te prediken, aan de 1500 of 2000 Leerredenen, die op dezen kansel (of elders) werden uitgesproken en sedert in druk zijn verschenen, en aan de menigte van boeken, die wij aan des Leeraars pen verschuldigd zijn (de Schrift zegt „„van vele boeken te maken is geen einde"", en dit is in zijn geval voorzeker waar), dan zou ik over al deze goede werken wel willen uitweiden, maar de klok toont mij, dat ik, dit doende, niet bijtijds in eene andere vergadering kan wezen, waar ik gewacht word. Laat mij alleen dit nog zeggen: indien God Ds. Spurgeon kan gebruiken, waarom zou Hij ook ons niet gebruiken, en waarom zouden wij ons niet allen nederleggen aan de voeten des Meesters, en tot Hem zeggen: „„Zend mij, gebruik mij?"" Het is met dat al niet Ds. Spurgeon, die het werk doet; het is God. Zonder zijn Heere is hij even zwak als iemand onzer. Mozes was niets; maar de God van Mozes was almachtig. Simson was niets, nadat hij zijne kracht had verloren; maar toen zijne kracht tot hem wederkeerde, was hij een machtig man; en dus, waarde Vrienden, denkt er aan, dat zoo wij onze zwakheid kunnen verbinden aan Gods kracht, wij uit kunnen gaan en een zegen wezen voor de wereld. Gij moet nu nog andere sprekers hooren, en ik moet mij heenspoeden naar eene andere vergadering, maar tot u, Ds. Spurgeon, wensch ik te zeggen: „„God zegene u! Ik weet, dat gij mij liefhebt, maar ik verzeker u, dat ik u duizendmaal meer liefheb dan gij mij kunt liefhebben, omdat gij mij zoozeer tot zegen zijt geweest, terwijl ik voor u maar zeer weinig ten zegen heb kunnen zijn. Ik heb gedurende vijf en twintig jaar uwe Leerredenen gelezen. Gij zult nooit sterven. John Wesley leeft heden méér dan toen hij in het lichaam was; Whitefield leeft heden méér dan in eenig tijdperk van zijn leven op aarde; en Maarten Luther, die nu al meer dan driehonderd jaren geleden gestorven is, leeft nog."" Denkt er aan, mijne Vrienden, dat onze geliefde broeder eeuwig zal leven. Wellicht zullen wij elkander op aarde nooit wederzien, maar door Gods zegen zal ik u hier Boven ontmoeten."

Op Donderdagavond was de Tabernacle in alle hoeken bezet, terwijl groote menigten tevergeefs toegang zochten te verkrijgen. De Graaf van Shaftesbury presideerde en gaf een merkwaardig getuigenis van des Leeraars getrouwheid van de eerste dagen zijner Evangeliebediening tot aan de tegenwoordige ure. Er werden ook toespraken gehouden door Kanunnik

Wilberforce en anderen; het jubileum-adres werd opnieuw door den heer Carr voorgelezen, en de penningmeesters van het jubileumfonds boden Ds. Spurgeon een orderbriefje aan voor £ 4500 [1]), „gansch onvoorwaardelijk en volstrekt te zijner beschikking.” In antwoord hierop zeide de Leeraar:

„De liefdevolle woorden, die ik gehoord heb, zijn doorgedrongen tot mijn hart. Ik kan zeer veel bemoediging dragen, zonder zelfs tot de gewone hoogte te worden opgeheven, en alle bemoediging, die ik ontvangen heb, zal later meer bij mij uitwerken dan nu. Maar ik ben er zeker van, dat de hartelijke handdruk, en de wijze, waarop de vrienden, de een na den ander, mij gezegd hebben, dat ik het middel was om hen tot den Zaligmaker te brengen, of hen vertroost heb in tijden van beproeving, mij eene zeer groote blijdschap zijn geweest. Gode zij al de eer, mij is het eene overstelpende eer Zijn dienstknecht te zijn. Indien er bij de viering van dit feest hoegenaamd geene sprake ware geweest van geld, dan zou ik even blij en tevreden zijn geweest als nu; want ik heb aan geene gave gedacht. Wel heb ik een wenk gegeven om gelden bij elkander te brengen ter stichting van een huis achter dit gebouw, dat ten gebruike der Kerk zal worden gesteld, omdat ik dacht, dat dit een goed en gepast doel is.

Gij herinnert u, dat gij eenige jaren geleden de vriendelijkheid hadt om mij bijna £ 6500 [2]) ten geschenke te geven, en op dien avond ging ik heen met een verruimd hart, omdat ik het gansche bedrag aan u heb overgemaakt voor de Oude-Vrouwen-huizen en voor nog eenige andere inrichtingen. Dat wenschte ik ook heden avond te doen, — precies hetzelfde, maar men heeft het mij niet willen toestaan. Zeer velen van de gevers hebben gezegd, dat zij geene enkele bijdrage wilden schenken, indien mijn feestdag als voorwendsel gebruikt wordt om hulp te verkrijgen voor vereenigingen of genootschappen. Zij hebben werkelijk die sterke uitdrukkingen gebruikt; zij hadden reeds te voren gecontribueerd met het doel om nu iets aan mij te geven, en zij wilden nu dus niets geven, tenzij het voor mijzelven was. Ik had voorgesteld, dat behalve de bekostiging van het Jubileum-Huis, nog voor vier zaken hulp zou verleend worden, en ik verzocht aan de donateurs om hunne giften voor een of meer van deze vier naar welgevallen te bestemmen. Ten gevolge van dit verzoek, is dan nu ook eene verdeeling gemaakt. Oordeelt echter, hoe weinig dit denkbeeld ingang vond bij onze vrienden. Daartoe dringend uitgenoodigd door mijzelven, hebben zij *f* 977.70 bestemd voor de Oude-Vrouwen-huizen, *f* 372 voor de Vereeniging tot verspreiding van Christelijke Lectuur door middel van colportage, *f* 888 voor het Weeshuis en *f* 516 voor den Tabernacle mijns zoons te Auckland, en dan is er nog *f* 25 of *f* 30 voor andere vereenigingen, en dat is alles. Al het overige moet naar den wensch der vrienden volstrekt en volkomen vrij blijven. Zoo moet het dan nu zijn, en ik neem dit geld aan voor mijzelven, in zoover dit de uitgedrukte wensch der vrienden is. Ik weet echter niet, hoe ik het beter voor mij-

---

[1]) *f* 54,000.

[2]) *f* 78,000.

zelven kan aannemen; dan door vrij te zijn om het weg te geven. Van hetgeen ik heb geniet ik persoonlijk het meest, als ik het kan gebruiken voor het werk Gods. Ik kan mij dit genoegen niet laten ontnemen, maar ik zal toch zoo ver gaan van te zeggen, dat ik er een gedeelte van voor mijzelven zal houden. Maar ten eerste zullen er *f* 12,000 benoodigd zijn om te betalen voor het huis met het ameublement en allerlei andere zaken. Dan wensch ik ook iets te geven aan het St.-THOMAS-hospitaal, waarin velen van onze arme vrienden hulp ontvangen. Eenige jaren geleden heeft mijn lieve broeder, de heer HIGGS, op mijn verzoek, de vereischte som betaald om een der regenten van het Hospitaal te worden. Hij is heengegaan, en ik wensch hem als regent op te volgen, schoon ik daar geene andere belangen heb dan de kranke armen van dienst te zijn. Vervolgens wensch ik *f* 2400 aan de Kerk te geven, en hetgeen aan de Oude-Vrouwen-huizen gegeven is aan te vullen om er ook *f* 2400 van te maken, en eindelijk wensch ik *f* 1200 te geven aan de Diakenen, dat zij moeten houden om eens iets aan menschen te leenen, voor wie zulk eene leening goed te pas kan komen. Wij hebben geen geld om te leenen, en ik ben de persoon, die aan iedereen moet leenen. Nu leen ik geene groote sommen, maar ik speculeer in naaimachines en mangels en die soorten van zaken. Ik zou er eene groote hoeveelheid van hebben, indien ik ze ooit terugkreeg, maar over het algemeen gebeurt dat niet; en nu wensch ik, dat anderen het toezicht zullen hebben op de zaken, die uitgeleend worden, en er voor zorgen om het geld terug te krijgen; ik denk, dat dit zeer nuttig zijn zal. Ik wensch ook *f* 600 te geven aan het fonds tot hulpbetoon aan arme predikanten, ten behoeve van mijn zoon CHARLES, om hem er lid van te laten worden. Ik zou *f* 1200 willen geven voor het fonds tot verhooging van het traktement onzer arme medebroederen in de Evangeliebediening. Ik zou *f* 3000 willen geven voor den Tabernacle te Auckland, en ten minste *f* 1200 aan het Boekenfonds mijner echtgenoote, om arme predikanten van boeken te voorzien.

Ik heb hier een lijstje; maar als ik er meer van las, dan zouden de vrienden kunnen zeggen, dat ik tegen hun wensch handel. Ik moet alle oppositie der donateurs trachten te vermijden, en toch mijn eigen en anderer werk ter hulp komen. Ik word zoo dikwijls om hulp aangezocht voor den bouw van kerkjes en dergelijke zaken meer, dat ik steeds arm ben, hoewel ik niets noodig heb, want ik heb alles. Ik heb dit geld niet noodig, maar toch, er was een tijd, toen wij alles uitgaven, wat wij hadden, en volstrekt niets hadden overgegaard. Zoo iemand echter denkt, dat ik eene groote som gelds heb weggelegd, wil ik hem er heel gaarne een bod voor laten doen. Ik denk, dat ik groote winst zou behalen door zijn bod aan te nemen, al zou het ook een redelijk bod zijn. Zooals gij weet, werd mij onlangs een groot fortuin nagelaten, — *in de maan.* Het was in alle couranten, en dáár was het. Als de couranten het mij uitbetalen, zal ik heel blij zijn. Het is mij altijd gebeurd, dat telkenmale als mij hulp werd geschonken, er aanvragen tot mij kwamen, die deze hulp rijkelijk hebben opgewogen. Toen mij de vorige maal een geldgeschenk door u werd aangeboden, heeft het mij vermaakt te zien welk eene menigte van

menschen mij om dit geld vroegen. Hoewel de nieuwsbladen het stellige bericht bevatten, dat ik het alles teruggegeven had, hebben die lieden er desniettemin om gevraagd. Eéne vrouw schreef mij om hulp voor haar man om de schuld, die er op zijn boerderij rustte, tot een bedrag van *f* 6000, af te betalen, wijl het haar volkomen duidelijk was, dat ik zóó veel geld had, dat ik er geen meer bij behoefde, want anders zou ik de feestgave mijner gemeente niet teruggegeven hebben. Nu kon ik niet begrijpen, hoe ik, na het geld teruggegeven te hebben, het ook nog aan iemand anders kon geven. Ik wensch nu bij deze gelegenheid bekend te maken, dat het nutteloos zal wezen om mij om dit geld te vragen, want ik zal wel in staat zijn om het zonder iemands hulp te besteden. Er zijn hier zóó vele inrichtingen, en er moet zooveel werk gedaan worden, dat bij alles, wat ik ontvang, mijne eerste gedachte is, *niet:* „„Wat zal ik er mede doen?"" maar: „„Waar heb ik het het meest voor noodig?"" Onze vriend heeft de eerlijke waarheid gesproken, toen hij zeide: „„Wat onze Leeraar het meeste noodig heeft, is geld."" Ik ben het kanaal, waardoor het geld heenvloeit. Het vloeit in aan de ééne zijde, en met de uiterste snelheid stroomt het uit aan de andere zijde, en gij kunt dagelijks zien hoeveel goed het doet. Indien gij dit wenscht te zien, gaat naar het College, gaat naar de Oude-Vrouwen-huizen, gaat naar het Weeshuis, gaat en ziet wat God door middel van uwe vrijgevigheid gedaan heeft.

Ik heb niemands zilver of goud begeerd. Ik heb niets van u gewenscht dan dat gij den Heere JEZUS CHRISTUS liefhebt, en Hem dient met alle macht. Maar wèl heb ik begeerd, en *dat* begeer ik nog, eene edelmoedige, vrijgevige gemeente om mij heen te hebben, omdat ik er zeker van ben, dat het tot Gods eer is en uw eigen welzijn bevordert, om mild te wezen voor Zijne zaak. Arme menschen moeten geven, ten einde niet altijd arm te zijn. Rijke menschen moeten geven, opdat zij niet arm worden. Dat zijn zelfzuchtige beweegredenen; maar toch is het wel der moeite waard er op te wijzen. „„Er is een, die uitstrooit, denwelken nog meer toegedaan wordt, en een, die meer inhoudt dan recht is, maar het is tot gebrek. In het algemeen zal hij, die van het zijne niet mededeelt, zijne bezittingen ook niet zien vermeerderen; maar wie geeft, zal bevinden, dat hem wedergegeven wordt eene goede, neergedrukte en overloopende maat."" Ik heb daarenboven geen hoog denkbeeld van geven als ik overvloed heb, ik houd er meer van als ik er mij om moet bekrimpen. Als gij er u zelven iets om moet ontzeggen, dan is het geven aan den Heere liefelijk. Wat gij niet noodig hebt, kunt gij missen, maar daarin toont gij dan niet heel veel liefde, maar als het komt tot hetgeen gij noodig hebt, om *dat* aan den Heere te geven, dan komt ook de troostrijke verzekering tot uw eigen hart, dat gij het werkelijk voor den Heere doet, omdat Zijne zaak het behoeft.

En nu dank ik ieder, die honderd pond gegeven heeft, en ieder, die een stuiver gegeven heeft. God zegene u, en vergelde het u op alle wijzen! Een der broeders heeft u op den vorigen avond verhaald wat mij eens gebeurd is. Ik had ergens in de provincie gepredikt, en eene goede vrouw gaf mij *f* 3. „„Wel, lieve vriendin,"" zeide ik, „„ik verlang uw geld niet

te hebben.’”’ „„Maar gij moet het aannemen,’”’ zeide zij, „„ik geef het u, omdat ik goeds van u ontvangen heb.’”’ „„Zal ik het dan aan het College geven?’”’ „„Ik geef niet om het College’”’, zeide zij, „„ik geef om u.’”’ „„Dan zal ik het aan het Weeshuis geven.’”’ „„Neen’”’, zeide zij, „„gij moet het voor u zelven houden.’”’ „„Maar gij hebt het meer noodig dan ik.’”’ „„Denkt gij’”’, antwoordde zij, „„dat uw Heere en Meester zoo zou gesproken hebben tot de vrouw, die de albasten flesch brak en den nardus over Zijn hoofd uitstortte? Ik denk het niet. Ik weet wel, dat gij niet bedoelt onvriendelijk te wezen; maar ik heb overwerk gedaan om deze drie gulden te verdienen, en ze u te geven.’”’ Ik zeide haar, dat zij mij niets verschuldigd was, terwijl die vrouw den Heere alles verschuldigd was, en ik vroeg: „„Wat moet ik er mede doen?’”’ „„Koop er iets voor, waar gij zin in hebt,’”’ zeide zij, „„het kan mij niet schelen wat, als het maar iets voor u zelven is.’”’ Ik deel dit voorval mede; omdat het in dien geest is, dat de vrienden hunne feestgave hebben geschonken.

De Heere zegene u! De Heere zegene u! De Heere zegene u meer en meer, u en uwe kinderen!”

Ds. Spurgeon schreef vele brieven om te danken voor resoluties van gelukwenschingen met zijn jubileum. Een der antwoorden aan vrienden in het vaderland en een ander aan vrienden buitenslands kunnen als voorbeelden dienen van de dankbare brieven, die toen geschreven werden. De eerste was gericht aan de *Western Baptist Association*:

„Waarde Vrienden.

„Ik gevoelde mij door de ontvangst van uwe liefdevolle resolutie grootelijks bemoedigd en verootmoedigd. Het is liefelijk, om in de genegenheid van zoo vele broederen te deelen, maar het brengt eene groote verantwoordelijkheid mede. Ik vereenig mij met u in dank aan God voor Zijne bijzondere goedertierenheid over mij, en ik smeek bij vernieuwing dezelfde zegeningen af voor u en al uwe Kerken. Het Evangelie der genade Gods is ons dierbaar, en wij twijfelen niet of de Heere zal de verkondiging er van zegenen aan alle plaatsen. Elk jaar verbindt ons inniger en hechter aan de eeuwige waarheid en aan Hem, die er het middelpunt van is. Laat ons goeden moed hebben en ons mannelijk gedragen voor onzen Heere en Zijn Woord.

„Ik dank u van ganscher harte en koester mijnerzijds dezelfde genegenheid voor u, als waardoor gij tot uwe vriendelijke daad te mijnen opzichte werdt gedrongen.

„Uw broeder in onzen Heere Jezus,
„C. H. Spurgeon.”

De Philadelphia Conference van Baptistische predikanten zond eene liefdevolle resolutie van gelukwensching. Het volgende antwoord werd aan den Secretaris geschreven:

„Waarde Heer.

„Ik wensch u en al de broederen mijn dank te betuigen. Uwe broederlijke liefde heeft mijn hart geroerd. De genade heeft ons na tot elkander gebracht. Ik verheug mij elken dag in den voorspoed van Gods Kerk in de Vereenigde Staten. Uwe natie is nog in hare jeugd, en gij voedt haar op voor een verheven doel; de onze is oud, en langzaam in het leeren, en het is met veel moeite, dat wij hare kaars ontsteken en den Bijbel voor haar openen. Wij kunnen niet verwachten, dat wij even gemakkelijk den heer BULL [1]) kunnen onderwijzen als gij den jongen heer JONATHAN [2]) onderwijst. Maar wij zullen ons best doen, en gij zult voor ons bidden, en God zal ons zegenen.

„Het is mij alsof ik ieder uwer leeraren de hand reik en hun handdruk ontvang. Ik dank u! God zegene u!

„Van harte de uwe,
„C. H. SPURGEON."

De heeren PASSMORE en ALABASTER hadden in verband met Ds. SPURGEON'S 50sten jaardag een *Jubileum-Album* uitgegeven. Hij zond een exemplaar aan Lord SHAFTESBURY, die volgenderwijs antwoordde:

„Mijn waarde Vriend.

„Uw *Jubileum-Album* is mij voor eenigen tijd geworden. Ik ben er u diep erkentelijk voor en nog meer voor de aandoenlijke en liefdevolle woorden, die gij op het schutblad hebt geschreven.

„Mijne dochter schrijft voor mij, omdat ik nog te bed lig, daar ik verleden Zaterdag ongesteld werd, en sedert het bed niet heb kunnen verlaten. Thans ben ik, Gode zij dank, veel beter, maar de aanval was zeer ernstig. Ik heb zeer verlangd u te komen zien, maar ik heb het in dit jaar zeer druk gehad met velerlei en belangrijke zaken, en nu heb ik, gelijk gij ziet, door dezen aanval van krankheid eene geheele week verloren.

„Toch hoop ik u nog te zien, eer ik sterf. Moge onze Heere steeds met u zijn en u zegenen! Gij weet hoe oprecht ik u liefheb en vereer.

„De uwe met hartelijke liefde,
„SHAFTESBURY."

---

1) Het Engelsche volk.
2) Het Amerikaansche volk.

NEGEN-EN-NEGENTIGSTE HOOFDSTUK.

De „Down Grade" Controverse van Ds. Spurgeon's Standpunt.

Twist is voor het kind Gods geen gelukkig element. Veel liever wil hij gemeenschap oefenen met zijn Heere, dan zich bemoeien met het geloof te verdedigen of dwaling te bestrijden. Maar de krijgsknecht van Christus weet van geen „liever", waar het de bevelen zijns Meesters geldt. Hij kan wel gevoelen, dat het beter voor hem is om op een rustbed neder te liggen, dan in het gedrang te staan, bedekt met het zweet en het stof van den krijg, maar als krijgsknecht heeft hij geleerd te gehoorzamen, en de regel voor zijne gehoorzaamheid is niet zijn persoonlijk gemak en genoegen, maar het volstrekte gebod zijns Heeren. De dienstknecht Gods moet trachten de gansche waarheid hoog te houden, die zijn Meester hem heeft geopenbaard, omdat dit een deel uitmaakt van zijn plicht als Christen-krijgsknecht. Maar terwijl hij dit doet, gunt hij ook anderen de vrijheid, die hijzelf geniet.

C. H. S., *in eene toespraak in den Tabernacle* in 1861.

Een Christen-leeraar moet verwachten zijn goeden naam onder de menschen te verliezen; hij moet gewillig zijn om Christus' wil iederen smaad te dragen, maar dan kan hij er zich ook van verzekerd houden, dat hij nooit werkelijk zijne eer zal verliezen, als zij in de waagschaal wordt gesteld om den wille der waarheid en overgegeven in de hand des Verlossers. De dag zal verklaren de uitnemendheid der oprechten, want hij zal openbaren wat verborgen was, en hetgeen in de duisternis ligt aan het licht brengen. Er zal eene wederopstanding zijn van karakters zoowel als van personen. Iedere reputatie, die verduisterd was door de wolken der versmaadheid om Christus' wil, zal heerlijk gemaakt worden als de rechtvaardigen „zullen blinken, gelijk de zon, in het koninkrijk huns Vaders."

C. H. S.

Heden ten dage wordt de Heere Jezus verraden door niet weinigen van degenen, die zich Zijne dienstknechten en leeraren der gemeente noemen. Hij wordt opnieuw gekruisigd door de onophoudelijke aanvallen der twijfelzucht tegen Zijn gezegend Evangelie, en het kan wel zijn, dat dit al erger en erger wordt. Het is niet voor de eerste maal, dat dit zoo is; in verschillende tijdperken van de geschiedenis der Kerke Gods hebben Zijne vijanden gejuicht en geroepen, dat het Evangelie der oude tijden veroordeeld was, en nu wel als dood en begraven geacht kon

worden. Ik, ten minste, ben voornemens tegenover het graf der waarheid te gaan zitten. Ik ben evenzeer een discipel van de ouderwetsche leer als zij met smaad en verachting wordt overstort, als wanneer zij wederom hare macht zal openbaren, gelijk zij gewisselijk doen zal. De twijfelzuchtigen kunnen de waarheid wel schijnen te binden en te geeselen en te kruisigen, en te zeggen, dat zij dood is, en zij kunnen trachten haar smadelijk te begraven, maar de Heere heeft menigen JOZEF en menigen NICODEMUS, die er voor zullen zorgen, dat zelfs aan het lichaam der waarheid alle eer geschiedt, en die de geminachte geloofsbelijdenis in specerijen zullen wikkelen en eene schuilplaats geven in de harten. Zij kunnen wellicht wel half bevreesd zijn, dat zij werkelijk, zooals de geleerden beweren, dood is; maar zij is dierbaar aan hunne ziel, en zij zullen met blijdschap te voorschijn treden om hare zaak te omhelzen en om zich hare discipelen te verklaren. Wij zullen nederzitten in smart, maar niet in wanhoop, en wachten, dat de steen worde afgewenteld, en CHRISTUS in Zijne waarheid zal herleven en openlijk zal triumfeeren. Wij zullen een Goddelijk tusschenbeide treden zien en ophouden te vreezen; terwijl zij, die gewapend staan om de herleving der oude majestueuze leerstellingen te beletten, zullen verschrikken en als dooden worden, omdat het eeuwige leven des Evangelies gebleken is, en de glans van deszelfs heerlijkheid hen doet sidderen.

C. H. S., *in eene leerrede, gehouden in den Tabernacle in 1878.*

Ik betuig, dat, zoo al de wijzen der wereld één donderend sarcasme zouden uiten; indien zij al hunne verachting in ééne enkele smaadrede zouden nederleggen, ik er mij niet in het minst of geringst om zou bekommeren, zóó zeker ben ik er van, dat mijn Heere mijn vertrouwen zal rechtvaardigen.

C. H. S., *in eene leerrede in den Tabernacle in 1878.*

Iemand kan soms den schijn hebben van zichzelven op den voorgrond te stellen, terwijl hij zich in werkelijkheid zoozeer in God heeft verloren, dat hij er zich niet in het minst om bekommert wat de menschen van hem denken, — of zij hem al of niet houden voor een mensch, die met zichzelven is ingenomen en alleen maar van zichzelven spreekt. Sommige menschen schijnen nederig en ingetogen, omdat zij hoogmoedig zijn, terwijl anderen hoogmoedig schijnen, omdat zij zichzelven wegcijferen en slechts met vrijmoedigheid spreken, omdat zij hunne woorden gesteund weten door het gezag huns Meesters.

C. H. S., *in verklaring van* 1 Kon. XVII : 1.

Gelijk de Romeinsche schildwacht in Pompeji op zijn post bleef staan zelfs toen de stad verwoest werd, zoo sta ik voor de waarheid der verzoening, al wordt de Kerk ook bedolven onder den heeten modderregen der hedendaagsche ketterij.

C. H. S., *in eene leerrede in den Tabernacle in 1887.*

Ik zou wellicht niet zulk een hevigen afkeer hebben gehad van de nieuwe theologie, als ik niet zooveel van hare verderfelijke uitwerkselen gezien had. Ik zou u kunnen verhalen van een prediker des ongeloofs, dien ik in mijne eigene consistoriekamer gezien heb, gansch verbroken en verslagen en schier tot wanhoop gebracht, en geene rust hebbende

voor het hol van zijn voet, voordat hij teruggekomen was tot het eenvoudig betrouwen in het Zoenoffer. Indien hij tot u sprak, hij zou u zeggen: „Houdt vast uw geloof, Broeders; werpt gij uw schild weg, dan stelt gij u bloot aan groot en onmiddellijk gevaar en aan tallooze wonden, want niets dan het schild des geloofs kan u beschermen."

C. H. S, *in eene toespraak, gehouden op de College Conferentie in 1891.*

Ik wil heel gaarne deelen met hen, die vóór mij naar den hemel zijn gegaan. Sommigen van hen hebben, terwijl zij om CHRISTUS' wil levend verbrand werden, luide uitgeroepen: „CHRISTUS is alles." Ik wil heel gaarne deelen met de apostelen, die door de hedendaagsche wijzen als dwazen worden geacht, en met die nog grootere dwazen, gelijk velen de Hervormers beschouwen, die de groote leerstelling van de rechtvaardigmaking door het geloof wederom aan het licht hebben gebracht. Ik ben tevreden om in de voetstappen mijner vaderen te treden; ik heb een doorluchtig voorgeslacht in den hemel, en ik zal de keten niet verbreken, die mij verbindt aan hen, die het heerlijke land zijn binnengegaan. Dit geloof heeft hen behouden in tijden van armoede en vervolging, en martelaarschap en dood; en het zal mij behouden. Hoe dit zij, ik zou liever mijne ziel willen wagen op al de zwarigheden der oude theologie, die zoo lang beproefd en echt bevonden is, dan op al de fraaiigheden van de nieuwe leer, die door zoovelen heden ten dage wordt gepredikt. Ik geloof, dat wij het allen hieromtrent eens zijn, en sommigen van ons kunnen nog groote veranderingen beleven ten opzichte van de tegenwoordige populaire leeringen. Wij kunnen wel iets leeren uit hetgeen in de vorige eeuw gebeurd is: er werd toen gepredikt op eene wijze, die geschikt was om ledige kerken te krijgen en de spinnen te doen vermenigvuldigen. De Nonconformists [1]) helden langzamerhand over tot het Unitarianisme [2]) en de ware godsdienst zou bijna uitgestorven zijn in Engeland, als God niet twee geloovige mannen had verwekt, WHITEFIELD en WESLEY, en anderen, die van een gelijken geest waren en eene groote macht ten goede zijn geworden in het land. En ik geloof, dat de Heere ons, en vele anderen, die hetzelfde geloof deelachtig zijn, heeft verwekt om Zijn strijd te strijden en de overwinning te behalen tot eer van Zijn heiligen Naam.

Als ik uitgekreten werd voor dwaas, omdat ik het oude geloof blijf aankleven, dan heb ik bij mij zelven gedacht: „Waar is de man, die door eene nieuwe leer te prediken in staat is geweest om een gehoor bijeen te brengen als dat, hetwelk nu voor het vierde eener eeuw den Tabernacle heeft gevuld, eenvoudig om naar de prediking te luisteren van JEZUS CHRISTUS, en dien gekruisigd?" Wij maken geene aanspraak op iets groots in ons zelven, maar wèl maken wij er aanspraak op dienstknechten des grooten Gods te zijn, geloovigen in den grooten Zaligmaker, verkondigers van Zijn groot heil, en, zoo God ons helpt, zullen wij dit blijven doen zoo lang als wij leven, en dan zullen wij aan de overheden en machten in den hemel de veelvuldige wijsheid Gods bekend maken.

C. H. S., *in eene toespraak tot de studenten van het Pastor's College, 1855.*

---

[1]) Dat zijn zij, die niet tot de Anglicaansche Kerk behooren.

[2]) Het stelsel, dat de Drieëenheid van God loochent.

De levensbeschrijving van Ds. SPURGEON zou niet volledig zijn als er geene melding in werd gemaakt van de zeer treurige, maar gewichtige episode: de „Down-grade" Controverse. Hoe zal ik het echter wagen de snaren van deze gebarsten luit aan te raken? De lichtste en geoefendste vingeren zouden daar thans nauwelijks welluidende muziek aan kunnen ontlokken, en ik zou niet wenschen, dat men van mij verwacht om er de wanklanken van te doen hooren. O, mocht de besturende hand des Heeren op hart en hoofd en pen gelegd worden, opdat met zachtmoedigheid en teederheid, hoewel ook naar waarheid, de omtrekken der droeve geschiedenis worden gegeven!

Er zijn vele lieve en bekwame vrienden, die de volledige geschiedenis van dit twistgeding zouden kunnen schrijven, maar na ernstig nadenken en veel gebeds ben ik er toe geleid om er in zekere mate de schaduw van het verleden op te laten rusten, en onder een edelmoedig stilzwijgen het meeste van het door documenten gestaafde getuigenis te verbergen, dat bijgebracht zou kunnen worden om de volkomen oprechtheid, waarheid en trouw van mijn echtgenoot aan te toonen in geheel dit plechtig en ernstig protest, hetwelk uitliep op een „votum van afkeuring", door den raad der Baptist Union tegen hem uitgebracht! In overeenstemming dus met het autobiographisch karakter van dit verhaal is deze Controverse geschetst van Ds. SPURGEON's standpunt; — hij verhaalt de geschiedenis op zijne eigene wijze, zoodat slechts zooveel van de diepste smart zijns edelen levens, als hij zelf bekend wenschte te maken, in deze bladzijden zal worden medegedeeld.

Ter inlichting van die lezers der autobiographie, die onbekend zijn met de opstellen van mijn echtgenoot over de „Down-grade", had ik gedacht er in dit hoofdstuk een uittreksel of wel den voornaamsten inhoud van op te nemen, maar toen ik ze met dit doel voor oogen overlas, zag ik, dat het onmogelijk is om één enkel woord van zijn protest weg te laten. Even onmogelijk is het om ze in hun geheel in dit werk op te nemen, zoo blijft mij dan niets anders over dan ze geheel weg te laten, en zijn getuigenis voor zichzelf te laten spreken in de kolommen van *Het Zwaard en de Truffel* [1]). Van Augustus 1887 tot Februari 1892 verscheen er nau-

[1]) Ter inlichting van den Hollandschen lezer, die met de bijzonderheden van dezen strijd niet bekend is, zij medegedeeld, dat Ds. SPURGEON reeds lang diep bedroefd was over het verval van vele Baptistische en Congregationalistische Kerken, dat zich openbaarde *in*, en grootelijks toegeschreven moest worden *aan* het ongeloof en de wereldschgezindheid der predikanten. Die leeraren verzwegen de Christelijke leerstellingen des Bijbels, of predikten er tegen, terwijl zij schouwburgen en andere plaatsen van „publieke vermakelijkheden" bezochten, maar, gelijk vanzelf spreekt, weinig of geen tijd hadden voor bidstonden en voor Christelijken arbeid. Ds. SPURGEON had herhaaldelijk tegen dit kwaad zijne stem verheven; maar het mocht niet baten. De prediking van het ongeloof en de wereldschgezindheid der leeraren namen toe. Eindelijk heeft Ds. SPURGEON zich om die reden aan de Baptist Union onttrokken, en zijne redenen hiervoor in *Het Zwaard en de Truffel* gepubliceerd, waardoor veel beweging en zeer groote toorn van de zijde der wereldschgezinde ongeloofspredikers tegen hem is ontstaan.

welijks één nommer van dit Maandblad, zonder eenigerlei melding van deze Controverse in hare verschillende phasen. De aandoenlijkste regelen hieromtrent werden geschreven weinige dagen voor den dood mijns echtgenoots, want daarin openbaarde hij het feit, dat aan hen, die hem het naast en het dierbaarst waren, reeds bekend was, nl. dat zijn strijd voor het geloof hem het leven kostte. Toch heeft hij den stap, dien hij gedaan had, nooit betreurd, want door die geheele zaak heen heeft hij denzelfden Goddelijken aandrang gevoeld als die LUTHER gevoelde, toen hij zeide: „Ik kan niet anders."

Voor zooveel het de Baptist Union betrof was Ds. SPURGEON's getuigenis en zijn zich onttrekken aan de Union van weinig of geen uitwerking. Het compromis in de City Temple, in April 1888, bevestigde de positie der mannen van de „moderne gedachte" in de Union, en maakte het „votum van afkeuring" tot de daad der geheele vergadering met uitzondering van het edele zevental, dat er tegen stemde. Maar in andere opzichten is mij overvloedig gebleken, dat het protest niet tevergeefs geschied is. Velen, die reeds ver heen waren in de „Down-grade", werden tegengehouden in hun gevaarlijk afglijden, en door Gods genade teruggebracht op het pad, dat opwaarts voert. Anderen, die, zonder er zich van bewust te zijn, waren uitgegleden, werden er toe gebracht om vast te staan op de Rots, terwijl in alle Kerken, voor een tijd ten minste, de Evangelische leerstellingen gepredikt werden met eene helderheid en nadruk, die er maar al te lang aan hadden ontbroken.

Het eindresultaat van de geheele zaak moet overgelaten worden in de handen van Hem, die zich nooit vergist, en die, op Zijne eigene wijze Zijn gehoorzamen en trouwen dienstknecht zal rechtvaardigen tegenover dat „votum van afkeuring", dat zoo onrechtvaardig over hem was uitgesproken.

Kort nadat Ds. SPURGEON uit de Baptist Union was gegaan, begaf hij zich naar het Zuiden van Frankrijk om er eene hoog noodige rust te genieten; en de brieven, die hij van daar schreef gedurende dien tijd van lijden en smaad, bevatten vele toespelingen op die pijnlijke zaak. Natuurlijk verwezen die aan mij gericht waren meer naar het persoonlijke en bijzondere in dien strijd, gelijk men uit de volgende uittreksels zien zal:

„Ik was zeer verbaasd wegens het briefje van *** (een „„onzer eigene mannen""), maar als wij in oorlog zijn, moeten wij op rampen bereid zijn. Het is eene ernstige zaak om te weten *hoe* te handelen; maar één ding is duidelijk genoeg, ik moet voortgaan met mij vrij te houden van een band met hen, die tot de ruime school [1]) behooren. Ik gevoelde mij dezen namiddag zoo wel, toen ik onder de palmboomen zat, en zoo gelukkig als een vogeltje in de lucht. Toen kwam die brief om mijne vroolijkheid te temperen, en mij uit den zonneschijn uit te drijven tot mijn Heere, die

[1]) „De ruime school", dat is in Engeland de school, die „allen wind der leer" toelaat.

de Zon zelve is. De heuvelen rondom Hyères worden „„de bergen van het paradijs"" genoemd, maar ook daar komt de slang. Welnu, de Slangen-Dooder is met ons, en Hij zal alle dingen zichzelven onderwerpen. Het is mij leed, dat de booze vloed een mijner mannen medevoert, maar men moet er zich nog over verwonderen, dat niet nog meerderen medegevoerd zijn. Het toont hoe veel meer het kwaad de overhand heeft dan ik nog gedacht heb. Ik heb mijn plicht gedaan, al zouden mij nu voorts alle menschen verlaten. De schrijvers in *The Freeman* en *The Christian World* toonen hoe alles, wat ik doe, verkeerd voorgesteld kan worden. Evenwel, ik weet wat ik gedaan heb, en waarom ik het gedaan heb, en de Heere zal mij doorhelpen. In Hem rust ik, en ik heb geen haast om de tegenstanders te beantwoorden, ja zelfs niet om op neerslachtige wijze aan hen te denken. Welk eene genade van Gods voorzienigheid is het, dat ik hier ben, buiten bereik! LUTHER was het best op den Wartburg, niet waar? Ik heb dit plan niet gemaakt, ik heb geenerlei plan gemaakt.

„Welk een onzin is het voorstel om deze broeders afzonderlijk te spreken, overeenkomstig MATTH. XVIII: 15! Ik heb immers den Secretaris en den President herhaaldelijk gesproken, en daarna heb ik mijne klacht doen drukken, en ik heb de Unie verlaten, toen niets meer gedaan kon worden. Thans zal er iets gedaan worden. Voordat ik dien beslissenden stap gedaan had, kon ik niets uitrichten. LUTHER heeft heel verkeerd gedaan met zijne stellingen aan de kerkdeur te hechten; hij had eerst den Paus moeten gaan spreken en met hem bidden! Laten deze dingen u om mijnentwil niet neerdrukken. De Heere zal ons beiden bekrachtigen en dan zullen wij noch de menschen vreezen, noch onedelmoedig jegens hen gestemd zijn."

„Kanunnik SIDEBOTHAM bracht mij gisteren een bezoek om mij te verzekeren van de sympathie van alle geloovige leeraren van de Engelsche Kerk en van zijne overtuiging, dat mijn strijd voor de waarheid allen geloovigen eene hulpe zijn zal. Hij zeide mij, dat hij verregaande twijfelzucht ziet onder de jonge mannen, die hij in krankheid heeft bezocht, en hij gelooft, dat dit eene ver verspreide epidemie is. Hij zegt, dat het tegengif noodig was, en juist op het rechte oogenblik is gekomen. God geve het!

„Hoe verlustig ik mij in den Heere! Ik ben mij bewust dichter bij Hem te zijn dan ooit te voren, en het is mij zalig. Ik ben verlost van alle vrees van te kort te schieten in dezen strijd; en de Heere, dien ik heb willen eeren, buigt mij diep neder aan Zijne voeten in dankbaarheid voor Zijne genade. In Zijne handen zijn wij veilig. Het is dáár, dat ik mij zoo gaarne gevoel te zijn, zoo gaarne gevoel, dat gij er zijt, en onze lieve jongens, en de Kerk, en het College, en de „„Down-grade"" en al!"

„Ik vertrouw, dat ik bekrachtigd zal worden voor de zware taak, die mij wacht, maar ik tracht zelfs *daaraan* niet te denken, maar mij als het ware te dompelen in rust. Dit is, geloof ik, het verstandigst, en toch: ik blijf verlangen om iets goeds te doen, en den Heere vrucht voort te brengen. Enkele gelegenheden bieden zich hiertoe aan, en ik wensch zoozeer er goed gebruik van te maken.

„De dag van gisteren was rijk aan gebeurtenissen. Eerst kwam een telegram, meldende, dat er eene levendige woordenwisseling had plaats gehad, en dat mijn broeder verontwaardigd de vergadering van den Raad had verlaten, omdat mijne waarheidsliefde in twijfel was getrokken. Op het oogenblik, dat ik mij ter ruste wilde begeven, kwam weer een telegram: „„De Raad heeft CULROSS, MC. LAREN, CLIFFORD en mij benoemd om onverwijld met u te confereeren te Mentone, en met u te beraadslagen hoe de eenheid onzer Kerkelijke gezindte te handhaven in waarheid, liefde en goede werken. Wanneer kunnen wij u zien? Brief is afgezonden. BOOTH."" Verbeeld u, vier doctoren in de Godgeleerdheid, die dien ganschen weg komen om mij te spreken! Ik was in groote verlegenheid, en wist niet wat te antwoorden. Ik begrijp niet goed wat het alles beteekent. Ik lag wakker tot één uur, nam toen een potlood en schreef een telegram: „„Ik kan niet antwoorden zonder nadere informatie. Verzoek de deputatie beleefd mijne terugkomst af te wachten. De toon der discussie maant tot voorzichtigheid. Zal schrijven."" Daarna schreef ik een brief. In korte bewoordingen raadde ik aan om niet zulk eene verre reis te doen; — het zou vier zijn tegen een, en ik zou dan nog de oorzaak zijn van groote onkosten. Als zij werkelijk eene broederlijke conferentie bedoelen, dan zal ik hen zeer gaarne bij mijne terugkomst ontvangen, dat is: indien ik bevind, dat het ergens toe nut is. Nu zal ik wijsheid van noode hebben. Ik vrees geene vier doctoren, maar ik vind het een zeer slimmen zet van hunne zijde. Is het hunne bedoeling zich te onderwerpen, goed; maar als het de bedoeling is, mij in het hatelijk licht van onverzoenlijkheid voor te stellen, dan wordt het eene andere zaak. Hoe dit zij, de Heere zal mij bereiden voor alles, wat er staat te gebeuren. Het is door Zijne goedertierenheid, dat ik mij hier bevind, of ik zou niet in staat zijn het alles te dragen, maar in kalmte en rust zijnde en niet gekweld door persoonlijke aanvallen, kan ik de zaak kalm onder de oogen zien.

„De vier doctoren komen niet. Mijn broeder zal waarschijnlijk bij u komen om u van de twistpartij te vertellen. Zijn toorn was rechtvaardig ontstoken, en hij noemt de vergadering van den Raad „„afschuwelijk."" Dat Dr. BOOTH durft zeggen, dat ik nooit geklaagd heb, is verbazingwekkend. God weet het alles, en Hij zal mij recht doen. Ik heb zooeven een brief uit Engeland ontvangen in de bewoordingen van JEREMIA XV : 19, 20[1])." Die Schriftuurplaats was zoo bijzonder gepast voor de omstandigheden, dat vele vrienden haar later aan mijn echtgenoot hebben gezonden, die grootelijks vertroost en bemoedigd werd door die geruststellende boodschap, welke zoo herhaaldelijk tot hem kwam.

[1]) Daarom zegt de Heere alzoo: Zoo gij zult wederkeeren, zoo zal Ik u doën wederkeeren; gij zult voor Mijn aangezicht staan; en zoo gij het kostelijke van het snoode uittrekt, zult gij als Mijn mond zijn; laat hen tot u wederkeeren, maar gij zult tot hen niet wederkeeren. Want Ik heb u tegen dit volk gesteld tot een koperen vasten muur; zij zullen wel tegen u strijden, maar u niet overmogen; want Ik ben met u om u te behouden en om u uit te rukken, spreekt de Heere.

Gedurende zijn toenmalig verblijf te Mentone had een voorval plaats, dat door Ds. Spurgeon dikwijls werd vermeld als een merkwaardig teeken van des Heeren goedkeuring van zijn protest tegen valsche leerstelling en wereldschgezindheid. Eer ik de uittreksels zijner brieven geef, die hierop betrekking hebben, is eene korte opheldering noodig. Gedurende vele jaren vóór dit aan gebeurtenissen zoo rijke tijdperk van het leven mijns echtgenoots, werd hij in al zijne weldadige plannen en voornemens zeer grootmoedig bijgestaan door een vriend, aan wien God vele wereldlijke goederen had geschonken. Die hulp kwam immer met liefdevolle gewilligheid en regelmatigheid; en er werd hem zeer duidelijk te verstaan gegeven, dat er altijd op gerekend kon worden, zoo lang de gever bij machte was om zoo koninklijke milddadigheid te betoonen. Door Ds. Spurgeon's houding in de „Down-grade" Controverse werd het hart zijns vriends echter van hem vervreemd, zoodat hij hem zijne hulp geheel onttrok, die hulp, welke mijn echtgenoot gedurende zoo langen tijd voor financieele zorg gevrijwaard had.

De brief, waarin hem dit falen der vriendschap werd medegedeeld, kwam gedurende Ds. Spurgeon's afwezigheid te Mentone, en daarom was mij de plicht opgelegd hem te openen en te lezen. Toen volgde een dezer heilige verruimingen van hart, die voor altijd haar spoor achterlaten in het leven van den persoon, aan wien zij ten deel vallen. Ik nam terstond dien brief, en spreidde hem uit voor het aangezicht des Heeren, pleitende, gelijk Hizkia, dat Hij mocht „hooren en zien" de woorden, die daarin geschreven waren; en Hij gaf mij zulk een sterk geloof in Zijne alles besturende en verlossende macht, dat, terwijl ik voor Zijn aangezicht lag nedergeknield en Hem zeide hoe volkomen ik voor mijn echtgenoot op Hem betrouwde, de woorden mijner smeeking van mijne lippen ophielden, en ik *overluid lachte*, zoo weinig vreesde ik wat de mensch kon doen, en zoo zalig vertrouwend had Hij mij gemaakt op Zijne eigene liefde en almacht.

In deze blijde gemoedsgesteldheid schreef ik naar Mentone en deed mijn best om den slag af te weren, dien ik wist het gevoelig hart mijns echtgenoots zwaar te zullen treffen. Ik meldde hem ook hoe de Heere mij „een lachen heeft gemaakt", toen ik Hem de zaak had voorgelegd, en mij vervuld had met rechtmatige verachting en verontwaardiging over de middelen, die waren aangewend om hem te ontmoedigen in zijn edel opkomen voor de waarheden van het oude Evangelie. Zoo ver dit in mijn vermogen was in mijne afwezigheid van hem, heb ik mijn veelbeproefden echtgenoot toen vertroost en ondersteund. In minder tijd dan ik het mogelijk geacht zou hebben, ontving ik dit telegram: „Met u lach ik. De Heere zal ons niet begeven of verlaten;" en met de volgende post kwam een brief, om mij des geliefden schrijvers onwankelbaar vertrouwen te melden op dien God, Wiens hij was en Dien hij diende, en in Wiens handen hij den ganschen afloop dier smartelijke beproeving overgaf. Het volgende uittreksel zal de gemoedsgesteldheid toonen, waarin hij schreef:

„Mentone, 18 Nov. 1887.

„Gij zijt mij als een engel Gods. Toen ik uw brief begon te lezen, beefde ik, want ik wist niet wat komen zoude, maar toen ik hem gelezen had, heb ik met u kunnen lachen. Kloekmoedigste der vrouwen, sterk in het geloof, hebt gij mij in waarheid gediend. God in den hemel zegene u!

„Ik weet niet of ik ooit te voren om CHRISTUS' wil eenigerlei verlies geleden heb; ik gevoel mij als gedecoreerd en geadeld door deze eer. Zijn juk is zacht en Zijn last licht. Maar onze vriend houdt er eene wonderlijke redeneering op na! Ik moet terecht gewezen worden, en dus: houd op met het benoodigde te geven voor den arbeid Gods! Het vuur moet uitgedoofd worden; kastijd het kind! Ik zie het verband niet tusschen het begeerde doel en de gebruikte middelen. Uwe liefdevolle sympathie was mij reeds eene heerlijke belooning. Ik verblijd mij in den Heere, die tot nu toe zoo milddadig met mij gehandeld heeft. Al wat ik bezit behoort Hem."

Terwijl deze correspondentie plaats had, werkte de Heere ten behoeve van Zijn dienstknecht, en dat wel op wonderlijke wijze. In een brief aan een zijner diakenen schreef Ds. SPURGEON: „Ik heb eene zeer merkwaardige uitredding ondervonden uit eene geldelijke moeielijkheid, die mij veroorzaakt werd ten gevolge van de „„Down-grade"" Controverse. Ik heb nooit van iets gehoord, dat méér had van een wonder als dit. De levende God behoedt mij van alle zijden en beschut mijn hoofd. Hem zij de lof!"

Eene dame van de antipoden, die in Londen verwijlde, verhaalde later, dat zij in den tijd, waarvan hier gesproken wordt, een onweerstaanbaren aandrang gevoelde om tot Ds. SPURGEON in het Zuiden van Frankrijk te gaan en hem geldelijke hulp te brengen, die hij voor een zeer bijzonder geval noodig had. Zij zeide, dat zij bij andere gelegenheden, wanneer zij eene gelijksoortige aanduiding van Boven had ontvangen, aan des Heeren bevel had gehoorzaamd, en dat zij immer bevonden had zeer bepaald door Hem te zijn geleid, zoodat zij nu terstond schikkingen trof om de duizenden mijlen verre reize te ondernemen. Het bedrag, dat zij geven moest, was haar niet dadelijk geopenbaard, en zij wist ook niet juist waarheen zij moest gaan, daar de nieuwsbladen het bericht hadden gebracht, dat Ds. SPURGEON van de eene plaats naar de andere zou gaan. Maar de Heere, die haar met deze boodschap had uitgezonden, leidde haar naar Mentone, en dáár aangekomen, werd zij verder naar het Hotel „Beau Rivage" geleid. Wat dáár gebeurde, werd door mijn echtgenoot aldus medegedeeld:

„Een gevoel van ontzag heeft zich van mij meester gemaakt, terwijl ik u schrijf, want ik heb de sterke bewustheid van de nabijheid des Heeren. Dinsdagavond kwamen drie dames in dit hotel, die vroegen of Ds. SPURGEON hier was, en hare kaartjes afgaven. Den volgenden morgen waren zij tegenwoordig bij onze huisgodsdienstoefening; en vandaag gaf Mevrouw R*** mij den ingesloten brief met eene check voor £ 100 (*f* 1200)! Ik vertelde haar later mijne moeielijkheid, waarvan ik te voren niet gesproken had, en las haar enkele zinsneden voor uit uwen brief. „„Daar nu"",

zeide zij, „„,dat is de reden, waarom de Heere mij bewogen heeft, om u dit te geven; *laat het dienen om het ontbrekende voor de volgende zes maanden* goed te maken.’”” Ik aanbad den Heere, terwijl ik sidderde van blijdschap. „„,Ik twijfel niet’”, voegde zij er bij, „„,of de Heere zal u heerlijk door deze moeielijkheid heen helpen.’”” Ik geloof het ook, en dat al de hulp zal komen van iemand, die van mijn bijzonderen nood *niets* afweet, zoodat het des te duidelijker zal blijken „„,van den Heere’”” te zijn. Het geld zal meer zeker komen van Hem dan van Mr***, hoewel deze het beloofd had zijn leven lang te zullen geven. Het is wellicht kinderachtig van mij, maar ik kon het niet laten u den brief en de check te zenden, opdat gij met uwe eigene oogen zien zult wat de Heere mij gezonden heeft. Hoe die dame mijn hotel heeft ontdekt, kan ik mij volstrekt niet voorstellen, maar Mr. Harrald zegt, dat Hij, die haar zond, wist waar ik was.

„Onze College-mannen zijn met zeer goeden uitslag vergaderd geweest; de eenige dissident was iemand, die practisch buiten het leeraarsambt staat. Gisteren ging ik een bezoek brengen bij een heer [1]), die zwaar beproefd is, en wiens overledene vrouw de zuster was van Miss Havergal [2]). Zooeven kwam ik zijn dokter tegen, die mij zeide, dat ik zijn patiënt veel goed gedaan heb. Ik was het echter, die er het meest bij won, want hij las mij drie brieven voor van zijn zoon, een predikant der Engelsche Kerk te Islington, waarin hij er bij zijn vader sterk op aandringt mij te gaan zien, en vele vriendelijke dingen over mij schreef, die ik nu niet alle zal herhalen; maar hij zeide, dat allen, die den Heere liefhebben, en die hij kende, mij op het hart dragen. Voorwaar, ik ben verlost van alle vrees van te zullen falen in dezen strijd, die de strijd is des Heeren, en niet de mijne. Ik heb een gevoel, dat ik op deze bladen papier over niets anders moet schrijven. „„,Heiligheid den Heere’”” staat er op geschreven; en de huiselijke aangelegenheden moeten op een afzonderlijk blad papier afgehandeld worden. O, hoe loof ik den Heere voor *u!* Gij zijt mij dierbaar als vrouw en als echtgenoote, meer dierbaar dan ik kan zeggen; maar thans dragen wij meer ten volle dan ooit te voren te zamen het juk van Christus, en dragen wederkeerig den dubbelen last van dienst en van lijden voor Hem.”

Minder dan eene week na de ontvangst van bovenstaanden brief schreef mijn echtgenoot: „Bereid u op nog meer blijdschap. Wij hadden den ge-

---

[1]) Na Ds. Spurgeon’s terugkomst uit Mentone schreef hij aan dien vriend betreffende de Controverse: „Ik heb op den ontblooten arm Gods moeten steunen. Dat is eene heerlijke gewaarwording. Als wij eens op de grootere macht gesteund hebben, verliest de vleezen arm alle bekoring. Welk een Heer dienen wij! Voorzeker, Zijn Woord is waar, en het is goed en nuttig de waarheid er van ondervonden te hebben in storm en bij schipbreuk. Welk eene dwaasheid schijnt het om het weg te willen redeneeren! Door zijne scherpste kanten wordt niets anders gewond dan hetgeen onwaar en onrein is. Ik zou liever door het Woord des Heeren gedood willen worden dan door eene leugen des duivels te leven.

[2]) De Godvruchtige en zeer begaafde dichteres Frances Ridley Havergal.

heelen dag getoerd, en toen ik terugkwam in het hotel, vond ik uwen lieven brief en zag u zitten in „„den Hoek der Verwachting”” *met de deur open*. Wees zoo goed om een nieuw teeken te ontvangen, dat de Heere mij gezonden heeft in den vorm van een tweede £ 100! Brief en check zijn hier ingesloten. Wat God gewrocht heeft! Ik heb aan Mevrouw R*** niet den minsten wenk gegeven. Ik heb niet gedacht, dat zij meer zou doen. Waarom zou zij ook meer doen? Maar, zooals gij zegt: „„de levende God geeft uitredding aan Zijne kinderen.’”” Hoe loof ik Hem! Of liever, hoe wensch ik Hem te loven, maar ik heb een gevoel alsof mijne dankbaarheid koud en oppervlakkig is in vergelijking met Zijne groote goedertierenheid! Zijn Naam zij tot in eeuwigheid geprezen!

„Hoe vriendelijk en goed zijt gij! Hoe lief heb ik u! Onze innige en geestelijke eenheid is in deze beproeving en uitkomst in het licht getreden. Wij zullen dit alles vermelden tot eer van den Heere, onzen God. Het weer is hier meer van den hemel dan van de aarde, warm, helder, zonnig, en toch levenwekkend en verfrisschend. Nu en dan heb ik hinder van kiespijn, maar niet erg, en bij tusschenpoozen ben ik er geheel vrij van; ik moest er nauwelijks melding van maken, mijne voorrechten en zegeningen zijn zoo groot en zoo talrijk. Wat beduidt pijn, als God zoo nabij is? Dit onderwerp heeft zoozeer de bovenhand in mijne ziel, dat ik over niets anders kan schrijven. De Heere leeft, en geloofd zij mijn Rotssteen!

„Zend de check naar de Bank. Zing den lofzang. Behoud al mijne liefde, en rust onder de zegening van den Heere, onzen God.”

Na de brieven aan mij was in die aan de vrienden in den Tabernacle waarschijnlijk het volledigst uitgedrukt wat er in het hart des geliefden Leeraars omging. Kort na zijne aankomst in het Zuiden van Frankrijk schreef hij aan een hunner:

„Ik wensch u allen zeer hartelijk te danken voor uwe standvastigheid en liefde gedurende deze vier en dertig jaren van gemeenschapsoefening met elkander. Gij waart velen in aantal, maar gedurende al deze jaren één in hart. Inzonderheid is dit waar in de tegenwoordige ure van strijd, want die het hartelijkst met mij instemmen zijn zij, die tot mijne eigene Kerk behooren. Er waren vele leden, die vol van geestdrift eene algemeene Kerkvergadering voorstelden, ten einde van hunne volkomene instemming met hun Leeraar getuigenis af te leggen; maar de immer getrouwe diakenen en ouderlingen hebben de gelegenheid aangegrepen en mij een brief gezonden, onderteekend door allen en als vertegenwoordigers van hunne broeders en zusters. Zoodanige eenheid is gewerkt door Gods genade, bewijst dat Zijn zegen thans over ons is en profeteert geluk in de toekomst. Wat kan ik anders doen dan u allen danken, u wederkeerig liefhebben en voor u arbeiden, zoo lang mij kracht wordt geschonken, en voor u bidden totdat ik sterf? De oneindige zegening van den Eeuwigen God zij voor altijd met u!”

In antwoord op den brief van de ambtsdragers der Kerk en eene verdere door hen gezondene mededeeling schreef de Leeraar:

„Mentone, 27 Nov. 1887.

„Aan den Co-Pastor en de Diakenen.

„Mijne eigene lieve Broeders.

„Uw liefdevolle brief heeft mij diep getroffen. Hij is zooals die van u te wachten was, maar hij ademt zoo veel teederheid en bedachtzame oplettendheid, dat hij mij zeer bijzonder liefelijk is. Moge de Heere met een iegelijk uwer handelen, zooals gij met mij gehandeld hebt, dat is: in teedere liefde en ware getrouwheid!

„Hoe meer gij van deze Controverse weet, hoe meer uw oordeel, zoowel als uw hart, aan mijne zijde zijn zal. Het is mij niet mogelijk om aan iemand uit te spreken alles, wat tot mijne kennis is gekomen, maar ik heb overvloedige redenen gehad voor den stap, dien ik gedaan heb, gelijk de dag der dagen openbaar zal maken. In al de verschillende Kerken heerscht hetzelfde kwaad, in alle gezindten in verschillende mate; en van alle zijden hebben de geloovigen hunne dankbare blijdschap te kennen gegeven, dat de plannen der dwaalleeraars te niet zijn gedaan, doordat zij in het licht werden gesteld.

„Ik kan u thans niet mededeelen, welk een wrevel en wrok tegen mij is losgebarsten, gij zoudt er over verbaasd staan; maar de liefde Gods in de eerste plaats, en daarna uwe liefde zijn mij tot vertroosting en steun. Wij zullen wellicht de hitte van den strijd hebben te dragen met betrekking tot onze financiën; maar de Heere leeft. Iemand, die beter had moeten weten, heeft eens aan mijn uitnemenden voorganger, Dr. Gill, gezegd, dat hij, indien hij zijn boek *De Zaak Gods en der Waarheid* uitgaf, sommigen zijner beste vrienden zou verliezen, en met hen ook zijn inkomen. „„Armoede kan ik wel dragen"", zeide de doctor, „„maar mijn geweten kan ik geen geweld aandoen,"" en hij heeft zijn mantel zoowel als zijn stoel in onze consistoriekamer achtergelaten.

„Ik zou u wel gaarne allen hier binnen zien komen, en uwe liefdevolle stem hooren in het gebed; want ik gevoel mij steeds inniger aan u verbonden.

„Steeds de uwe,
„C. H. Spurgeon."

Onder de brieven, die in dien tijd door Ds. Spurgeon geschreven werden, is er een van zeer bijzonder en blijvend belang; ten eerste, omdat hij het antwoord was op eene vriendelijke mededeeling van Dr. Culross, den President der Baptist Union; en vervolgens, omdat hij zeer duidelijk de redenen van Ds. Spurgeon's protest en daarop gevolgde daad blootlegt:

„Mentone, 26 Nov. 1887.

„Waarde Dr. Culross.

„Ik vind het zeer vriendelijk van u mij te schrijven. Uwe broederen hebben mij hunne liefderijke raadgevingen gewoonlijk door de nieuwsbladen doen toekomen. Hierover beklaag ik mij niet, maar uwe wijze van handelen stelt het mij ten plicht te antwoorden. Brieven aan couranten zijn literatuur, en kunnen — of kunnen niet — iemands aandacht waard zijn; maar uw brief is aan mij gezonden, en ik wil er u ten minste hartelijk dank voor zeggen.

„Behoef ik te zeggen, dat ik met u, en zulke broeders als Dr. Mc Laren, Ds. Aldis en Dr. Angus geenerlei verschil heb, behalve dat gijlieden in de Union blijft en ik er uit ben? Wij zullen, naar het licht, dat ons geschonken is, arbeiden voor dezelfde zaak. Wij zijn allen Christenen en Baptisten en kunnen op velerlei wijze samenwerken.

„De „„Metropolitan mannen"" in Londen verzoeken de Union om een plan te beramen, waardoor ik, en anderen, tot haar kunnen terugkeeren. Dit is van hun standpunt volkomen recht, maar ik wensch u, als President der Union, te doen verstaan, dat *dit verzoek niet van mij uitgaat.* Ik vraag u niet te doen wat ik weet, dat gij niet doen kunt. Indien ik gedacht had, dat gij iets zoudt kunnen doen, waardoor ik zou kunnen terugkeeren tot de Union nadat ik er uit was gegaan, dan zou ik u gevraagd hebben dit te doen vóórdat ik haar had verlaten.

„Zoolang eene Kerkgemeenschap zonder belijdenis geene vreemden in haar midden heeft, kan niemand *formeel* naar eene belijdenis verlangen, omdat de geest er is; maar wat moet er geschieden in een tijd, wanneer „„vreemde kinderen"" zijn binnengekomen? Wat theoretisch in uwe macht staat, staat *practisch* buiten uwe macht. Gij zult voortgaan zooals gij zijt, en, tenzij Gods genade de dwalenden terecht brengt, zal hun getal toenemen, en hun moed zal hen openlijker en duidelijker doen spreken tot smart der geloovigen en Godgetrouwen, die hun in de geduldige hoop op betere dingen de hand boven het hoofd hebben gehouden.

„Ik heb gehandeld naar des Heeren wil, wat bespreking onder vier oogen betreft, door bij vorige gelegenheden Presidenten en Secretarissen te bezoeken, en ik heb herhaaldelijk mijne bezwaren schriftelijk ingeleverd, maar altijd tevergeefs. Er bleef mij niets anders over dan mij uit de Union terug te trekken. Voorzeker zal niemand, die bij zijne zinnen is, denken, dat ik eene rondreis had moeten doen om elk der dwaalleeraren afzonderlijk te gaan spreken. Ik heb geene rechtsmacht over hen, en zou als indringer beschouwd zijn geworden, indien ik tot hen gegaan ware, en dat met recht. Ik heb te doen met de Union, en met haar alleen. Met haar heb ik ten allen tijde gehandeld.

„Uwe zeer duidelijke verklaring, dat de Union geene geloofsbelijdenis kan hebben, of, zooals ik het lees, hare leerstellige beschouwingen niet anders kan openbaren dan door Doop en Avondmaal, sluit de deur voor mij dicht. Ook klop ik niet aan die deur, noch wensch ik, dat er eene

andere deur gemaakt zal worden. De Godvruchtige mannen, die de Union hebben opgericht, hadden er, naar ik veronderstel, geen denkbeeld van, dat zij zou worden, wat zij nu is, of zij zouden haar anders ingericht hebben. Door hare centralisatie en absorptie van verschillende vereenigingen is zij gansch anders geworden dan zij in den beginne geweest is. Dit is goed, maar het brengt eene spanning mede van het broze samenstel, die het niet bij machte is te verduren. Dat is mijne meening, maar de tijd zal *er het bewijs van leveren.*

„Ik wenschte met u op die bijzondere wijze te hebben kunnen samenwerken; daar ik dit echter niet kan, zijn wij daarom toch niet ontbloot van duizenderlei andere middelen van gemeenschapsoefening. Gij gevoelt eenheid van hart met mannen, die eene Algemeene Wederherstelling prediken. *Dat doe ik niet.* Ik bedoel, gij gevoelt gemeenschap genoeg om met hen in de Union te blijven. *Ik niet.* Zoo is het ook met andere dwalingen. Maar toch, ik ben in geestesgemeenschap met *u*, — Union of geene Union. Zoo ik uwe handelwijze in dezen verkeerd vind, — en dat doe ik zeer stellig — dan zal ik u dit zeggen in denzelfden geest, waarin gij mij geschreven hebt.

„Van den Raad der Union kan ik niets verwachten, dat ik als de Stem der Union zou willen beschouwen. Die Raad is reeds vooraf te veel aan het latitudinarisme verknocht, en hem heb ik dus niets te zeggen of te vragen.

„Ik ben gelukkig vrij van alle verantwoordelijkheid voor zijne daden, en van alle gehoorzaamheid aan zijn gezag.

„Zeer van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Ik heb van vele vrienden afschriften ontvangen van brieven mijns echtgenoots, die in dezen tijd van beproeving geschreven werden; maar ik denk niet, dat het van eenigerlei nut is om meer op te nemen dan ik hier gegeven heb. Zij, die met hem sympathiseerden in zijn protest, hebben niets noodig om hen te overtuigen van de wijsheid zijner daad, terwijl zij, die hem tegenstonden, zeer waarschijnlijk bij hun gevoelen zouden blijven in weerwil van alles, wat men zou kunnen zeggen, en zoo moet de zaak, voor zoover het mij betreft, hierbij blijven.

HONDERDSTE HOOFDSTUK.

Ds. Spurgeon als Letterkundige.

God gaf aan ELIA in één enkelen maaltijd spijze voor veertig dagen; hebt gij, mijne vrienden, ooit zulke maaltijden? Ik krijg ze als ik sommige boeken lees; — maar dat zijn geene boeken van de moderne gedachte. Zulken kost geef mij *niet*, — het is een korreltje meel op een gallon water; geef mij een der goede, degelijke boeken van de Puriteinen, die heden ten dage zoo weinig in tel zijn, en mijne ziel kan teren op zulk kostelijk voedsel en verzadigd worden.

C. H. S., *in eene leerrede in den Tabernacle 24 Juni 1883.*

Als gij een boek kunt lezen, waarin de Goddelijke ingeving der Schrift wordt ontkend en er eenigerlei nuttigheid aan ontleent, dan moet gij wel een heel ander mensch zijn dan ik ben. Ik moet zulke boeken lezen, omdat ik moet weten, wat door de vijanden van het Evangelie wordt gezegd, en ik alzoo het geloof verdedigen en de zwakken onder de kudde te hulp kan komen; maar het is eene treurige taak. Als zij, die er bekwaam en bevoegd toe zijn, deze kettersche werken lezen, en zij doen het werkelijk in de vreeze Gods en ten beste van hunne medemenschen, dan doen zij mij denken aan Sir JAMES SIMPSON en de twee andere doctoren, toen zij de medische en chirurgische waardij ontdekten van chloroform. Zij zaten aan de tafel en wisten nauwelijks wat er zou gebeuren; maar zij namen ieder eene dosis, en stelden, alzoo doende, hun leven in de waagschaal, en toen zij weder tot bewustzijn kwamen, hadden zij ongetwijfeld eene groote ontdekking gedaan.

C. H. S., *in eene leerrede in den Tabernacle 29 October 1885.*

De wereld wordt beschaafder, zegt men, maar als ik de couranten lees, dan ben ik daar nog zoo zeker niet van. De wereld wordt meer verstandelijk ontwikkeld, zegt men, maar als ik de tijdschriften lees, — ik bedoel de voorname driemaandelijksche, — dan ben ik daar nog zoo zeker niet van, want in dien hoek schijnt de onwetendheid wel met iederen dag toe te nemen; ik bedoel de onwetendheid onder de geleerden en de mannen der wetenschap, die mij toeschijnen met hunne ontdekkingen al verder en verder af te dwalen, niet slechts van hetgeen geopenbaard en onfeilbaar is, maar ook van hetgeen rationeel en waar is.

C. H. S., *in eene leerrede in den Tabernacle 28 Mei 1882.*

Welk een voorraadschuur is de Bijbel, daar men jaren lang er over kan prediken, en nog altijd bevinden, dat er nog meer om over te prediken overblijft, dan toen men pas begon! Welke pyramiden van boeken zijn geschreven over den Bijbel, en toch vinden wij, die hem bestudeeren, dat geen enkel deel er van meer dan genoeg verklaard is, maar dat er nog groote gedeelten zijn, waaraan niet of nauwelijks geraakt is. Neem DARLINGS Cyclopaedia, en beschouw een tekst, waarover een Godgeleerde gepredikt heeft, en gij zult bemerken, dat een dozijn anderen hetzelfde gedaan hebben; maar er zijn honderden van teksten, die als de maagdelijke bergtoppen zijn, waarop nooit de voet van een prediker gestaan heeft. Ik zou schier kunnen zeggen, dat dit met het grootste gedeelte van Gods Woord het geval is; het is nog een onbetreden Eldorado, een land, welks stof goud is.

C. H. S., *in eene redevoering, gehouden in eene vergadering van het Bijbelgenootschap, 1882.*

Geene levensbeschrijving van Ds. SPURGEON zou volledig zijn, zoo zij niet alle belangrijke mededeelingen bevatte van de boeken, die hij gelezen, geschreven of in zijn bezit gehad heeft. Allen, die van nabij bekend met hem zijn geweest, in zijne kindsheid, of in latere jaren, hebben getuigd van zijn alomvattenden leeslust. In het eerste gedeelte van dit werk (Deel I, hoofdstuk III) heeft hij zelf verhaald, welk een genot hij reeds als klein knaapje vond in de studie van werken, zooals FOXE's *Boek der Martelaren*, BUNYAN's *Christenreize* en de zware folianten der Puriteinsche theologie, die hij ontdekte in de vensterlooze kamer van de bovenverdieping der pastorie te Stambourne. De knaap en de boeken waren onafscheidelijk, en toen hij van Stambourne naar Colchester terugkeerde, en later naar de kostschool van zijn oom te Maidstone ging, heeft zich dit herhaald. Zelfs als jongeling hield hij zich met allerlei wetenschappen bezig, en zoo begon hij de schatten van letterkundige kennis te vergaderen, waardoor velen er toe gekomen zijn om hem eene encyclopedische wetenschap toe te schrijven. Zijn opstel: *Het Pausdom ontmaskerd*, geschreven toen hij nog slechts vijftien jaar oud was, levert de overvloedige bewijzen op van zijne groote belezenheid reeds in dit vroege tijdperk zijner geschiedenis, en dikwijls heeft hij met veel vroolijkheid verteld van de vreemde schikkingen, die gemaakt moesten worden in verband met de debatten der schooljongens, waaraan hij deelnam. Hij wist zoo veel meer dan de andere leerlingen over schier elk onderwerp, dat zij wenschten te bespreken, dat hij een al te geducht tegenstander was om door iemand hunner overwonnen te worden, en bijgevolg was de eenige manier, waarop hij in alle billijkheid met zijne jeugdige metgezellen kon wedijveren, om hem aan de beide zijden over het onderwerp in discussie te laten spreken! Het moet zijne medescholieren zoowel verbaasd als vermaakt hebben om hem zijne eigene argumenten te hooren weerleggen, die zij, toen hij ze het eerst had voorgedragen, onbetwistbaar hadden geacht!

Toen hij van scholier tot onderwijzer was bevorderd, heeft hij met blijdschap gebruik gemaakt van de vermeerderde gelegenheid tot lezen en alles te bestudeeren, dat hem in zijne toekomstige loopbaan van nut zou kun-

nen zijn; en toen hij een volgeling van Christus was geworden en een ijverig arbeider voor zijn Heere, besteedde hij alles, wat hij eerlijk kon missen, aan die classieke en theologische boeken, welke hem het waarschijnlijkst van dienst zouden kunnen zijn. Zijne brieven uit dat tijdperk, die in het Eerste Deel van dit werk zijn opgenomen, maken dikwijls melding van die boekdeelen, en de heer Leeding, zijn onderwijzer en vriend, bevestigde zijn eigen getuigenis omtrent de naarstigheid, waarmede hij den inhoud er van bestudeerde en in zich opnam. Een zijner geliefkoosde onderwerpen van studie te dien tijde was de natuurlijke historie, en sommigen van zijne leerlingen hebben, ook na zijn verscheiden, erkend, hoe interessant en leerrijk de lessen en de lezingen waren, die hij hun hierover gaf; terwijl hij intusschen, wellicht onbewust, nuttige en aangrijpende beelden verzamelde, die hem en zijn hoorders gedurende zijne langdurige Evangeliebediening van dienst zouden zijn.

Ds. Spurgeon heeft niet dikwijls van zijne eigene letterkundige kennis gesproken, daar hij er de voorkeur aan gaf om het werk, dat hij gedaan had, voor zich te laten spreken; en het viel hem niet moeielijk te zwijgen op de ongegronde onderstellingen zijner critici ten opzichte van zijne gewaande onwetendheid. Nu en dan slechts, als er een buitengewoon vinnige aanval op hem gedaan werd, dien hij vond niet onopgemerkt te moeten laten, maakte hij met een paar woorden melding van de zaak bij sommigen van de uitgelezene vrienden, die hem omringden, en bewees hij het volstrekt ongegronde van het zeggen zijner aanvallers. Aan het einde van een der jaarlijksche conferenties van het College had er een voorval van dien aard plaats, waaraan tot op den huidigen dag nog met genot gedacht wordt door velen, die er bij tegenwoordig waren. Een der broederen, die daar toen vergaderd waren, heeft zijne herinnering van de zaak aldus medegedeeld:

„Het was na het middagmaal op den Vrijdag, toen wij voor den geliefden President een gejuich aanhieven, zooals wij het nooit voor een anderen mensch zullen aanheffen. Ik denk, dat het zijn liefdevol hart getroffen moet hebben, want hij verliet zijne plaats aan tafel, en trad naar voren onder de bloemen, die het platform versierden, en sprak met ons op eenvoudige en vertrouwelijke wijze. Ik kan mij de juiste woorden niet herinneren, maar ik weet, dat hij ons zeide hoe welkom wij waren voor alle de voorrechten van de Conferentie, en ik herinner mij, dat hij een bijzonder woord van sympathie had voor diegenen onder ons, die van de kleinere gemeenten kwamen. En dan sprak hij over zichzelven. Hij verhaalde, hoe hij, zelfs als schoolknaap, zulke vorderingen had gemaakt in zijne mathematische studiën, dat hij de tabellen heeft uitgewerkt, die, naar hij geloofde, nog bij eene Levensverzekeringsmaatschappij in Londen in gebruik zijn. Ik herinner mij ook bepaald, dat hij nog zeide, dat hij gemakkelijk een graad aan de Universiteit te Cambridge had kunnen halen, indien de Universiteit voor de Nonconformists toegankelijk ware geweest, en hij sprak van zijne kennis van Grieksch en Latijn, die hij toen verkregen had, op zijne eigene onnavolgbare wijze er bijvoegende, dat hij

later ten minste wel wat Hebreeuwsch en *nog eenige andere dingen* geleerd had. Hij spoorde de broeders aan om vlijtig te studeeren, alle boeken te lezen, die hun zouden kunnen helpen om de Schrift te verstaan; maar bovenal, het Woord zelf te bestudeeren, zoo mogelijk in de oorspronkelijke talen, en zich te doordringen met wat hij Bibline, het wezen van *Het Boek*, noemde. Ik heb altijd geweten, dat de geliefde Ds. SPURGEON een groot geleerde was, zoowel als een groot prediker, maar het was heerlijk om die waarheid met zijne eigene lippen te hooren bevestigen; hij eindigde met te zeggen: „„Maar, broeders, ik ben roemende onwijs geworden.”” Ons vernieuwd gejuich moet hem echter verzekerd hebben van ons genot in het luisteren naar wat hij ons had verhaald, en hij zeide, dat hij tot spreken gedwongen was door hetgeen anderen gezegd hadden, en voor de eer van het College, waarvan hij de President was. Die toespraak was blijkbaar geheel onvoorbereid, zij scheen als het overvloeien van zijn hart tot hen, van wie hij wist, dat zij niet slechts in volkomene sympathie met hem waren, maar hem ook den diepsten eerbied en innigste liefde toedroegen.”

Hoewel Ds. SPURGEON zoo zelden van zijne eigene gaven en talenten sprak, die hem voor zijn groot levenswerk bekwaam maakten, heeft hij toch dikwijls door sommigen van des Heeren nuttigste en voorspoedigste dienstknechten aan te duiden, een beeld van hen geteekend, dat uitnemend voor een portret ten voeten uit van hemzelven kon gelden. Toen hij bijvoorbeeld eens predikte over de woorden van JOHANNES DEN DOOPER: „Hij moet wassen, maar ik minder worden,” zeide de Leeraar: „O, hoe grootsch heeft hij van CHRISTUS getuigd door zichzelven zoo klein te maken tot hij als opgelost was in zijn Heer en Meester! En, mijn Broeder, evenzoo moet het met u wezen; indien gij een waar getuige van CHRISTUS wilt zijn, dan moet gij datgene zeggen, hetwelk Hem verheerlijkt, al zoudt gij er alle eer door verliezen. Wellicht zit daar ginds een zeer geleerd man, en het is voor den prediker eene verzoeking om iets te zeggen, dat hem doet gevoelen, dat de leeraar, naar wien hij luistert, niet zoo onwetend is als sommigen wel denken; maar zoo daar een ongeleerde, eenvoudige zondaar ergens in het gebouw aanwezig is, dan is het des predikers zaak om zijne woorden naar diens mans bevatting en toestand te fatsoeneeren, en dan kan de geleerde hoorder dezelfde boodschap ontvangen, zoo hij wil. LUTHER zeide: „„Als ik predik, zie ik Dr. JONAS daar zitten, en ŒCOLAMPADIUS, en MELANCHTHON, en dan zeg ik bij mijzelven: Die geleerde doctoren weten reeds genoeg, zoo behoef ik mij voor hen geene moeite te geven. Ik zal mijn vuur richten op de arme lieden in het ruim.”” Dat is de manier, waarop LUTHER gepredikt heeft, daarom heeft God ook zijne prediking gezegend. Hoewel hij een wezenlijk geleerd man was, wilde hij toch wel beschouwd worden als niets te weten, indien hij daardoor zijn Heere en Heiland, JEZUS CHRISTUS, des te beter kon dienen.”

Bij eene andere gelegenheid was hetgeen hij in eene preek in den Tabernacle van JOHN BUNYAN zeide even toepasselijk op zijne eigene geschriften en woorden: „O, dat gij en ik mochten doordringen tot het hart

van Gods Woord, en dat Woord tot ons mochten doen inkomen! Gelijk ik den zijdeworm zich *in* het blad heb zien eten, zoo behooren wij te doen met het Woord des Heeren; wij moeten niet over de oppervlakte kruipen, maar er ons in eten, totdat wij het in ons hebben opgenomen. Het beteekent niets om het oog over de woorden te laten heengaan of er de dichterlijke uitdrukkingen van te onthouden, of de historische feiten; maar het is zalig om tot het hart, de ziel van den Bijbel door te dringen, totdat gij er ten laatste toe komt om in Schriftuurlijke taal te spreken, en uw stijl gefatsoeneerd is naar het model der Schrift, en, wat nog beter is, totdat uwe ziel doortrokken is van de woorden des Heeren. Ik zou BUNYAN kunnen aanhalen als een voorbeeld van wat ik bedoel. Leest van hem, wat het ook zij, en gij zult bemerken, dat het schier is of gij den Bijbel zelven leest. Hij had onze overzetting van den Bijbel, — die, naar mijne meening, nooit verbeterd zal worden totdat CHRISTUS komt, — bestudeerd; hij had haar gelezen totdat zijn geheele wezen als doordrongen was van de Schrift; en, hoewel zijne geschriften vol zijn van poëzie, kan hij ons zijn *Christen's reize* — dat liefelijkste van alle dichtstukken in proza — niet geven zonder ons onophoudelijk te doen gevoelen en zeggen: „„„O, maar die man is een levende Bijbel!"" Hij kan niet spreken zonder een tekst aan te halen, want zijne ziel is vol van het Woord Gods."

Bij de bijeenverzameling van de „ophelderende aanteekeningen voor *De Psalmen Davids*" was het wegens gebrek aan tijd veeleer dan wegens persoonlijke onbekwaamheid, dat Ds. SPURGEON gaarne de hulp van eenige vrienden aannam, hetgeen hij dankbaar erkende in de voorrede der onderscheidene deelen, naarmate zij van de pers kwamen. Wij zullen er één stuk als voorbeeld van aanhalen, dat den oplettenden lezer tevens zal doen zien hoe zwaar de arbeid was, dien hij had ondernomen, en de nauwgezetheid, waarmede hij werd volbracht. In de voorrede van Deel III schreef Ds. SPURGEON: „„„De kunst is lang, en het leven is kort,"" daarom bevond ik, dat ik zonder hulp mijne taak niet kon volbrengen, en zoo heb ik den bijstand moeten inroepen van mijn voortreffelijken vriend, den heer GRACEY, den begaafden Leeraar der Classieke letterkunde aan het Pastor's College, ten einde mij te helpen in den arbeid van de verbazende menigte van Latijnsche commentaren te schiften. Zware folianten, vol van vervelende, eentonige woordenzifterij, leveren hier en daar toch eenige stof op tot nadenken, en dit zal, naar ik vertrouw, van waarde genoeg zijn voor mijne lezers, om mijn coadjutor [1]) en mij voor onze moeite te beloonen. Voor de keuze dier uittreksels ben ik alleen verantwoordelijk; voor de juistheid der vertaling zijn wij het beiden. De lezer zal bemerken, dat — niet zonder geldelijke onkosten of veel arbeids — onder zijn bereik zijn gebracht het merg en de pit van VENEMA, LE BLANC, LORINUS, GERHOHUS, MUSCULUS, MARTIN GEYER, MOLLERUS en SIMON DE MUIS; met nu en dan aanteekeningen van VITRINGA, JANSENIUS, SAVONAROLA, VATABLUS, TURRECREMATA, MARLORATUS, PALANTERIUS, THEODORET, en

---

[1]) Helper.

anderen, naarmate zij waardig gekeurd werden om opgenomen te worden. Ik kan in waarheid zeggen, dat ik voor geene moeielijkheid teruggedeinsd ben, noch mij moeite of inspanning heb bespaard om het werk zoo volledig te maken als het mij door eigen arbeid of de hulp van anderen mogelijk was."

Onder de uitgegeven werken van Ds. Spurgeon is er een, dat wellicht het beste denkbeeld geeft van zijne bekendheid met den geheelen omvang van theologische literatuur. Het is zijn bescheiden anderhalve-guldens-boekdeel met den geenszins aantrekkelijken titel: *Commenting and Commentaries* [1]). Dit boek is reeds lang aangenomen als een zeer betrouwbare gids, en de beoordeelingen, die er in gegeven zijn, worden dikwijls aangehaald in catalogussen van theologische werken. Het doel van dit boek, en de arbeid, die er aan besteed werd, worden door den auteur aldus beschreven:

„Godgeleerden, die de Schriften hebben bestudeerd, hebben ons een grooten schat van heilige gedachten nagelaten, en wij zullen wèl doen er gebruik van te maken. Hunne uitleggingen kunnen nooit in de plaats treden van onze eigene overdenkingen; maar, evenals water, dat men in eene droge pomp stort, haar dikwijls zal doen werken, zoodat zij haar eigen water te voorschijn brengt, zoo zal eene leerrijke lectuur den lezer doen nadenken. Doch er is eene moeielijkheid. Het is voor studenten niet gemakkelijk eene keuze te doen van werken, die zij koopen zullen, en hunne geringe middelen worden dikwijls verspild aan boeken, die in betrekkelijken zin waardeloos zijn. Als ik een arm man er voor kan behoeden om zijn geld uit te geven voor hetgeen geen brood is, of door een broeder opmerkzaam te maken op een goed boek hem in staat kan stellen om nog dieper te graven in de mijn der waarheid, dan zal ik mij voor mijne moeite wel beloond achten. Met dit doel heb ik gearbeid en veel gelezen, en ongeveer drie of vier duizend boeken doorgezien. Uit deze heb ik mijn catalogus saamgesteld, vele verwerpende, maar toch groote verscheidenheid behoudende in mijne keus. Hoewel ik nu zeer nauwlettend ben geweest in mijne beoordeelingen, kan ik mij ongetwijfeld meermalen hebben vergist; ik zal voorzeker slechts weinigen vinden, die met mijne critiek instemmen, en mijne opmerkingen zullen wellicht sommiger toorn opwekken. Ik heb echter zooveel mij mogelijk was naar onpartijdigheid gestreefd, ik heb niets verzwakt of verwaterd, en ik heb niets met booze bedoelingen geschreven. Wie mijn arbeid afkeurt, zal goed doen om zelf beter werk te leveren; maar laat hij zich herinneren, dat hij dan met mijn kalf kan ploegen, en dat hij dus gehouden en verplicht is mij te overtreffen.

In mijne opmerkingen over de Commentaren heb ik wel eens een ietwat schertsenden toon aangeslagen, want een catalogus is iets droogs, en, zoowel om mijzelven als om den wil mijner lezers, heb ik hier en daar aan den zin voor vroolijkheid toegegeven. Hiervoor hoop ik, dat mij blaam en afkeuring zal bespaard blijven, al kan ik er dan ook geen lof mede

---

[1]) „(Schrift)verklaring en (Schrift)verklaarders."

winnen. Weinigen slechts kunnen zich voorstellen, hoeveel arbeids de samenstelling van dat werk heeft gekost, zoowel aan mijzelven, als aan mijn ijverigen amanuensis, den heer J. L. KEYS. Bijna altijd zijn de boeken zeer bepaaldelijk door mijzelven onderzocht, en mijne meening — wat die nu ook waard zij — is oorspronkelijk. Eene volledige lijst te geven van alle commentaren werd niet beproefd. Tal van boeken zijn weggelaten, omdat zij niet gemakkelijk te verkrijgen waren, of geoordeeld werden zonder eenige waardij te zijn, hoewel enkele van de beide categorieën als specimina of ter waarschuwing zijn opgenomen. Latijnsche schrijvers zijn niet opgenomen, omdat slechts weinigen ze kunnen aanschaffen, en zeer weinigen slechts ze met gemak kunnen lezen. Hunne waardij is ons echter niet onbekend. De schrijvers over de Profetische Boeken hebben ons gansch overstelpt, en na er eene bijna volledige lijst van gemaakt te hebben, konden wij in gemoede niet gelooven, dat ook maar een tiende er van voor den student iets anders dan verwarring zou opleveren, en daarom hebben wij ze tot een zeer klein getal teruggebracht. Wij hebben diepen eerbied voor het onderwijs der Profeten en voor de Openbaring; maar voor velen van de uitleggers dier door Gods Geest ingegeven boeken hebben wij een gevoel van gansch anderen aard."

Sommigen der lezers van Ds. SPURGEON's Leerredenen en andere werken, die bemerkten hoe zelden hij classieke schrijvers aanhaalt of van de talen spreekt, waarin de Bijbel geschreven werd, kunnen in de meening hebben verkeerd, dat hij met deze schatten van wijsheid en kennis onbekend was. De ware reden hiervoor kan men echter vinden in zijne woorden van waarschuwing aan zijne studenten in zijne lezing over „Schriftuitlegging": „*Schuwt alle pedanterie.* Een schoolvos, die altijd voor den dag komt met aanhalingen uit AMBROSIUS en HIERONYMUS, PISCATOR en OECOLAMPADIUS, ten einde zijne groote belezenheid te toonen, is gewoonlijk een koopman in zeer geringe waren, en haalde alleen maar aan wat anderen vóór hem hebben aangehaald; maar hij, die u de vrucht kan geven van zijne uitgebreide lectuur zonder daarbij de trompet te steken, is de wezenlijk geleerde. Over het algemeen zal men zien, dat de mannen, die het minste Grieksch kennen, juist diegenen zijn, die hun weinigje geleerdheid op den kansel luchten; zij laten geene gelegenheid voorbijgaan om te zeggen: „„In het Grieksch is het zoo of zoo."" Naar den dwazenmeter maakt het iemand anderhalf duim grooter, als hij voortdurend stukjes en brokjes van Grieksch en Hebreeuwsch geeft, en zelfs den lieden vertelt in welken tijd een werkwoord of in welken naamval een zelfstandig naamwoord staat, gelijk ik sommigen heb hooren doen. Zij, die geene geleerdheid bezitten, geven zich alle moeite om den kapstok te toonen, waaraan de geleerdheid opgehangen moet worden. Broeders, het gansche werk der Schriftverklaring moet in uwe studeerkamer plaats hebben; hoe gij die werking verricht, moet gij uwen hoorders niet laten zien, maar gij moet er hun de vrucht van geven; een goede kok zal het niet in zijn hoofd krijgen om potten en pannen, den rolstok en de specerijenbus naar de eetzaal te brengen. Zonder ostentatie zendt hij het feestmaal naar boven."

In zijne „Lezingen voor mijne Studenten" heeft de President in het hoofdstuk over „De kunst van Illustratie" gaandeweg zijne groote bekendheid aangeduid met alle soort literatuur, waaraan anekdoten, voorbeelden ter opheldering, zinnebeelden en allerlei gelijkenissen ontleend kunnen worden. Het volgende uittreksel toont hoe Ds. SPURGEON eene illustratie, door HENRY WARD BEECHER gebruikt, gansch anders heeft aangewend dan de beroemde Amerikaansche prediker:

„Als een critische tegenstander onze metaphoren [1]) aanvalt, heeft hij er gewoonlijk zeer snel mee afgedaan. Voor wie vriendelijk gezind is, zijn beelden argumenten; maar voor tegenstanders zijn zij eene gelegenheid om aan te vallen; de vijand klimt door het venster. Vergelijkingen zijn een tweesnijdend zwaard, dat naar beide kanten snijdt; wat eene scherpe en treffende illustratie lijkt te zijn, kan geestig tegen u gekeerd worden, zoodat de lachers niet aan uwe zijde zijn; steunt dus niet op metaphoren en gelijkenissen. Zelfs een man van geen zeer schitterend verstand kan zich tegen iemand van groote geestesgaven verdedigen, als hij het wapen van zijn aanvaller op handige wijze tegen hem weet te keeren. Hier is een voorbeeld, dat mijzelven betreft, en juist daarom geef ik het, daar deze lezingen toch van den beginne aan autobiographisch zijn geweest. Het is een uitknipsel van een onzer godsdienstige bladen: „De heer BEECHER is in *Het Zwaard en de Truffel* kostelijk terecht gewezen. In zijne *Lezingen over prediking* verklaart hij, dat Ds. SPURGEON „in weerwil van zijn Calvinisme" voorspoed heeft gehad op zijn arbeid, en dan voegt hij er bij: „De kameel reist niet beter en is niet nuttiger vanwege den bult op zijn rug." Het beeld is niet gelukkig gekozen, want Ds. SPURGEON weert volgenderwijze den stoot af: „De natuurkundigen verzekeren ons, dat de bult van den kameel van zeer groot belang is in de oogen der Arabieren, die den toestand hunner dieren beoordeelen naar de grootte, den vorm en de stevigheid hunner bulten. De kameel teert op zijn bult als hij door de woestijn reist, zoodat, naarmate het dier over de zandige wildernis heengaat en lijdt door ontbering en vermoeienis, de massa minder wordt; en voordat de bult zijne gewone afmetingen weer heeft aangenomen, is de kameel ongeschikt voor eene lange reize. Zoo is het Calvinisme de geestelijke spijze, die den mensch in staat stelt om op den weg van Christelijken arbeid voort te gaan, en hoewel door hen, die slechts toeschouwers zijn, bespot als een bult, weten zij, die het moeizame pad eener woestijnervaring kennen, al te goed van hoe groote waardij het is, om er zich van te willen ontdoen, al zouden zij zelfs de schitterende talenten van een BEECHER er voor in de plaats kunnen krijgen.""

De acht en twintig jaargangen van *Het Zwaard en de Truffel* van 1865 tot 1892 bevatten beoordeelingen van vele duizenden boeken, die de geliefde Redacteur òf geheel gelezen, òf genoegzaam doorgezien had om er recensies over te schrijven. Hij heeft er ook vele gelezen, die hij niet gerecenseerd heeft, want hij wist heel goed, dat eene ongunstige beoordeeling in zijn Maandblad er toe zou bijdragen om dwaalleeringen te

[1]) Overdrachtelijke uitdrukkingen.

verspreiden, en hij achtte het verstandiger zulke werken te ignoreeren. Zijne gewone wijze van doen met een door en door slecht boek, — hetzij in zedelijken of leerstelligen zin — was het in zulke kleine stukjes te scheuren, dat het niemand kwaad kon doen, of wel het te verbranden. Dit was het vonnis, uitgevoerd aan vele boeken, waarin twijfel wordt opgeworpen aan de Godheid onzes Heeren, de kracht van Zijn zoenoffer, of de Goddelijke ingeving der Schrift, hoewel enkele van die werken behouden bleven als bewijsstukken van den aard der geschriften van sommige voormannen van onzen tijd. Eens had Ds. Spurgeon over een boek van een zeer voornaam Baptistisch predikant — met wien hij persoonlijk bevriend was, maar van wiens theologische denkwijze hij zeer verschilde — eene recensie geschreven in sterk afkeurenden zin. Eer die recensie in het Maandblad verscheen, zond de Redacteur een proef aan den schrijver van het boek, maar heeft haar, op diens dringend verzoek, weggelaten. En van den anderen kant hebben schrijvers en uitgevers meermalen getuigd, dat eene aanbeveling in *Het Zwaard en de Truffel* het middel was om eene geheele oplaag te verkoopen, of zeer sterk heeft bijgedragen om het succes hunner werken te verzekeren, terwijl allen, die met het Maandblad bekend zijn, volkomen weten hoe eenig van aard de „Boekbeschouwing" van den Redacteur was.

Zelfs op zijne vacantiereisjes naar Mentone was Ds. Spurgeon altijd goed voorzien van lectuur, want niet slechts nam hij een groot aantal boeken mede, maar er werden hem gedurende die gedwongene afwezigheid van huis vele nagezonden. Over het algemeen droeg hij bij de keuze der boeken, die hij mede wilde nemen, wel zorg, dat er eenige levensbeschrijvingen bij waren, alsmede een paar van zijne geliefkoosde Puriteinen, zooals Manton of Brooks.

Bij éénе gelegenheid scheen zijne letterkundige bagage door de Fransche beambten verbeurd te worden verklaard. Het kan wezen, dat zij te dien tijde zeer bijzonder achterdochtig waren, omdat de gewezen keizerin Eugénie in dezelfde stoomboot het Kanaal was overgestoken, en zij wisten niet hoeveel Imperialistische literatuur de Republiek binnengesmokkeld zou kunnen worden. Hoewel zij niets konden vinden wat op contrabande geleek, hebben zij toch verscheidene deelen van des Leeraars eigene werken, die bestemd waren voor geschenken aan vrienden, en andere, die hem ter recensie waren toegezonden, zeer nauwkeurig onderzocht; maar niets vindende, waartegen zij bezwaar konden hebben, hechtten zij er eindelijk het geheimzinnig stempel aan, waardoor aan het reusachtig valies met geheel zijn inhoud toegang werd verleend.

Ds. Spurgeon was een zeer vlug lezer, maar de snelheid, waarmede zijn blik over de bladzijde weidde, deed geen afbreuk aan zijne volledige bekendheid met den inhoud. Hij kon een groot octavo of folio boekdeel in zeer korten tijd van het begin tot het einde lezen, en zoo maakte hij zich volkomen gemeenzaam met den inhoud. Dr. William Wright, de vorige Redactie-superintendent van het Britsch en Buitenlandsch Bijbel-

genootschap, gaf een merkwaardig voorbeeld van deze vereeniging van spoed en nauwkeurigheid, zoowel als een uitnemend getuigenis van Ds. SPURGEON's letterkundige bekwaamheid in de herinneringen, die hij in Februari 1892 voor *The British Weekly* geschreven heeft. In den loop van een uitgebreid artikel zegt Dr. WRIGHT: „Ds. SPURGEON heeft in 1858 Belfast bezocht. Ik bereidde mij toen voor voor de universiteit en koesterde de sterke begeerte om in den civielen dienst van Indië werkzaam te zijn. Ds. SPURGEON predikte in Dr. COOKE's kerk. Hij wees mij aan — naar ik toen dacht — en sprak van mij, alsof niemand anders tegenwoordig was. Er was geen theologisch gekras, geen vroom poseeren; maar een duidelijk, direct, warm, levend, persoonlijk beroep, dat ik niet durfde weerstaan.... Vijftien jaren later ging ik, op mijne terugreis van Damascus, naar den Tabernacle. Dezelfde recht door zee gaande Engelschman predikte over hetzelfde Evangelie in al zijne volheid, en zonder eenigerlei verbloeming van deszelfs strengheid. Na den dienst ging ik in de consistoriekamer zonder aangemeld te zijn. Hij had mij in geene tien jaren gezien, maar in de menigte, die hem omringde, herkende hij mij terstond. Hij liet zijn oog gaan over eene lijst van boeken over Syrië en Palestina, van elk de verdienste aanwijzende, en eindigde met te zeggen: „„Ik denk, dat THOMSON's *The Land and the Book* [1]) nog steeds het beste is over de zeden en gewoonten van het Heilige Land."" Hij kende de gansche literatuur over het Heilige Land op zijn duimpje.

Toen ik Ds. SPURGEON's naaste buurman was geworden, bevond ik, dat zijne kennis van alle literatuur gansch verwonderlijk was. Zijn vermogen om te lezen is wellicht nooit geëvenaard. Hij zat neder om vijf of zes groote boeken te lezen, en in ééne zitting maakte hij zich meester van hun inhoud. Hij zat met zijne linkerhand plat op de linkerzijde van het boek, en zijne rechterhand op de rechterbladzijde schuivende, zoodat zij een weinig uitstak, keerde hij haar om met zijn vinger en ging dan voort met de volgende bladzijde. Met een enkelen blik schier had hij den inhoud in zich opgenomen, volzinnen lezende zooals anderen woorden lezen, en nooit faalde zijn geheugen voor wat hij gelezen had. Hij stelde het zich ten plicht om elke week een half dozijn van de moeielijkste boeken te lezen, daar hij voor zijn verstand naar wrijving verlangde met het krachtigste verstand van anderen; en hij sloeg niets over. Verscheidene malen was ik in de gelegenheid om het grondige van zijne lectuur op de proef te stellen, en nooit vond ik hem te kort komen.

DRUMMOND's *Natural Law in the Spiritual World* [2]) kwam hem en mij te gelijk in handen. Ik bracht Ds. SPURGEON een bezoek juist op het oogenblik, dat hij dit boek gelezen had. Het was toen nog niet vermaard, en hij had het met vijf of zes andere boeken gelezen. Aan de thee praatten wij over het frissche van de illustraties, en het eigenaardige van de leerstellingen, toen een derde Ds. SPURGEON's geheugen ten opzichte van zekere punten in het boek op de proef stelde. Daarop haalde Ds. SPURGEON

---

[1]) „Het Land en het Boek."

[2]) „Natuurwetten in de geestelijke wereld."

eene geheele bladzijde aan om te toonen, dat DRUMMOND van de natuurlijke en geestelijke wetten sprak als identisch [1]), en eene andere belangrijke bladzijde om te toonen hoe het boek dwaalde door onvolledigheid. Tehuis komende, zag ik de aangehaalde plaatsen na, en ik geloof, dat hij nauwelijks één woord had overgeslagen. Zijn vermogen om snel en toch met vrucht te lezen was een der grootste van zijne vele talenten.

Ik was in den beginne verwonderd te zien, dat Ds. SPURGEON zoowel den Hebreeuwschen als den Griekschen tekst raadpleegde. „„Zij zeggen'"', zeide hij, „„dat ik onwetend en ongeleerd ben. Welnu, laten zij het zeggen, en laat in alles, door mijne onwetendheid en door mijne kennis, God verheerlijkt worden.'"'

Zijne exegese [2]) was zelden verkeerd. Hij ontzag geene moeite om zich van de juiste beteekenis van zijn tekst te verzekeren. Eens zou hij prediken over den olijfboom, en hij zond zijn secretaris naar den directeur van de Afdeeling der Natuurlijke Historie in het Britsch Museum met eene reeks van vragen betreffende de eigenaardigheden van den boom. De heer CARRUTHERS, de directeur, stelde zooveel belang in dit onderzoek, dat hij verscheidene bladzijden voor Ds. SPURGEON afschreef; maar toen de leerrede gehouden werd, waren de inlichtingen door den filter van Ds. SPURGEON's geest gegaan en kwamen nu te voorschijn in enkele Bunyaniaansche volzinnen .... Soms gebeurde het, dat hij, als ik Zaterdagsavonds van hem wegging, niet wist over welken tekst hij op Zondag zou prediken. Maar zijn geest was rijk, en als hij zijne gedachten over een onderwerp liet gaan, was een schets op een half velletje postpapier voldoende. Eer wij scheidden placht hij een kort gebed te doen, dat voor ons beiden als eene bezieling was.

Ds. SPURGEON had eene verwonderlijke vereeniging van gaven en talenten, die bijgedragen hebben tot zijne grootheid. Eene stem, die men met genoegen hoorde, en gehoord *moest* worden. Een verstand, dat alle kennis in zich opnam, — hetzij uit boeken of uit de natuur — die onder zijn bereik kwam. Een oog, dat zijn blik over een wijd veld liet weiden en alles zag, wat er op dat veld te zien was. Een geheugen, dat hij met vertrouwen behandelde, en dat hem nooit teleur stelde. Een ruim hart, ontvlamd door de liefde tot God en de liefde voor de zielen. En daarbij toonde hij een practisch gezond verstand bij hetgeen hij deed op geestelijk zoowel als wereldlijk gebied, en eene eenvoudigheid van bedoelen gevoegd bij in alles uitblinkende eerlijkheid en oprechtheid, die hem het vertrouwen wonnen van allen, die hem kenden. Wie onder zijn invloed kwam, kon niet anders dan hem liefhebben."

Bij twee gelegenheden schreef Dr. J. STANFORD HOLME, inzonderheid voor lezers aan de overzijde van den Atlantischen Oceaan, opstellen over Ds. SPURGEON's gedrukte Leerredenen en andere werken, waarin hij enkele van de oorzaken poogde aan te duiden van des predikers succes op

---

[1]) Eenerlei.

[2]) Schriftverklaring.

letterkundig en geestelijk gebied. Het eerste artikel werd opgenomen in de Amerikaansche uitgave van *The Christian Herald*, in Januari 1879. In dat opstel schreef Dr. STANFORD HOLME:

„Het is een zeer opmerkelijk feit, dat de Leerredenen in dit land een voorbeeldeloozen opgang hebben gemaakt. Van de Amerikaansche uitgave zijner preeken zijn niet minder dan vijfmaal honderd duizend boekdeelen verkocht. En als wij nu bij dit groote aantal de schier tallooze herdrukken van enkele Leerredenen voegen, die in tijdschriften werden opgenomen, dan kan men veilig zeggen, dat geen ander prediker een zoo talrijk gehoor heeft gehad in Amerika als CHARLES H. SPURGEON.

Het is niet moeielijk, vele van de oorzaken op te sporen van de verwonderlijke populariteit van dezen uitnemenden prediker. In frischheid en kracht van denkbeelden, in eenvoudigheid en zuiverheid van taal, in het vatten der Evangeliewaarheid, in tact en kracht van haar voor te stellen, is hij wellicht zonder weerga op den kansel.

Toen Ds. SPURGEON in zijne jeugd zijn dienstwerk begon in de New-Park-Street-Kerk in Londen, kwamen in dat oude gebouw reeds spoedig veel meer hoorders dan het kon bevatten. Weldra was de aandacht van geheel Engeland op hem gevestigd. Door velen werd hij echter slechts als een schitterende meteoor beschouwd, die spoedig uit het gezicht verdwenen zou zijn. Toch is Ds. SPURGEON heden een nog zeer krachtige, en zelfs ook schitterender prediker dan hij twintig jaar geleden geweest is. Hij blijft jaar op jaar toenemen in schitterende welsprekendheid zoowel als in kracht. Er is niet de minste afneming van gaven of krachten in hem te bespeuren.

Ongetwijfeld moet dit in eene zekere mate toegeschreven worden aan zijn ijverig studeeren, zoowel als aan zijn natuurlijken aanleg en innige Godsvrucht. Maar Ds. SPURGEON's bijzonder inzicht in het Woord Gods, en de wijze, waarop hij zich voorbereidt voor den kansel, dragen ook in geene geringe mate bij om hem *de onuitputtelijke verscheidenheid* te doen verkrijgen, waardoor zijne Leerredenen zoozeer worden gekenmerkt. Het is zijne wijze van doen niet om zijn weefsel uit zichzelven te halen. De bronnen, waaruit hij put, worden niet afgemeten naar de kracht en de veelheid van zijne eigene gaven of bekwaamheden, maar naar de oneindige volheid van het Woord Gods. Hij predikt nooit over een onderwerp van den dag. Hij heeft altijd een tekst. Zijn tekst is geen bloot motto, maar *in* zijn tekst vindt hij zijne leerrede. Hij behandelt zijn tekst met evenveel eerbied en waardeering, alsof deze weinige woorden de eenige waren, die God ooit heeft gesproken. De tekst is de kiem, waaruit het leven, de geest en de inhoud van zijne rede voortkomen. Elke leerrede heeft de bijzondere geur en kleur van het Goddelijke waarheidszaad, waaruit zij is ontstaan. En evenals nu de Bijbel een voorraadschuur is van waarheidszaad, onuitputtelijk, en van oneindige verscheidenheid, zoo zijn ook Ds. SPURGEON's preeken nooit aan elkander gelijk. Elk zaad brengt vrucht voort naar zijn aard. Indien hij u telkens en wederom opvoert tot dezelfde oude waarheden, dan toont hij ze u toch altijd van eene andere zijde, in een nieuw licht, of in eene nieuwe omgeving."

Deze meening werd voor den schrijver ten zeerste bevestigd, toen hij eene uitgave van Ds. SPURGEON's werken in gereedheid bracht. Voor het maken van den index was het noodig om alle veertien deelen zeer zorgvuldig bladzijde na bladzijde over te lezen, en aanteekening te houden van de verschillende onderwerpen, die er in besproken werden, om ze daarna in alphabetische orde te rangschikken. Toen die arbeid was verricht, bleek de verscheidenheid van onderwerp, van gedachten en van beelden ter opheldering zoo wondervol, dat onder vele duizenden verwijzingen geene twee onderwerpen, of gedachten, of beelden volkomen gelijk waren. De prediker behandelt telkens en nogmaals dezelfde bekende waarheden. Hij stelt denzelfden grooten Zaligmaker voor aan verloren zondaren met wat wel slaafsche getrouwheid zou kunnen schijnen aan den geest, en zelfs aan de letter, van het geschreven Woord. En toch schikken zich zijne voorstelling van de waarheid, zijne schakeeringen van denkbeelden en zijne wijze van illustratie altijd weer in nieuwe vormen en kleuren met de schier eindelooze verscheidenheid van de verbindingen der kleurschakeeringen in de wolken bij het ondergaan der zon.

Daarom is het niet te verwonderen, dat Leerredenen, zoo verscheiden, zoo frisch en zoo Evangelisch, zoo algemeen verspreid zijn in ons land, noch dat de courant, waarvan de bijzondere aantrekkelijkheid is, dat de wekelijksche Leerrede van Ds. SPURGEON er in opgenomen is, met zooveel graagte ontvangen wordt, gelijk dit het geval is met *The Christian Herald.*

Dr. STANFORD HOLME's opstel werd geplaatst in *The New-York Homiletic Monthley* van Februari 1882. Een uittreksel er van zal de hooge meening des schrijvers toonen voor Ds. SPURGEON's *Magnum opus* [1]):

„Het is met niet weinig voldoening, dat ik de aankondiging gezien heb van eene Amerikaansche editie van Ds. SPURGEON's *Psalmen Davids.* Het is niet slechts een uitnemende verklaring der Psalmen voor algemeen gebruik, ik beschouw het als het gewichtigste homelitisch werk der eeuw.

Ds. SPURGEON is een goed kenner van de Hebreeuwsche taal. Hij is een man van innige en practische Godsvrucht. Hij heeft een schoonen dichterlijken zin, een verwonderlijke kennis van het menschelijk hart, met eene oorspronkelijkheid van uitdrukking en eene kracht en levendigheid van stijl, die de uitwerking doen van echt vernuft door leven en scherpzinnigheid te geven aan zijne uitdrukkingen.

Men moet erkennen, dat dit eene zeer zeldzame vereeniging is van eigenschappen voor iemand, die eene verklaring schrijft van het Boek der Psalmen. Ds. SPURGEON voegt hier nog twee andere uitnemende talenten bij, die nog zeldzamer en kostelijker zijn. Zijne waardeering van, en eerbied voor, het door Gods Geest ingegeven Woord zijn de meest merkwaardige en karakteristieke kenmerken van den man. Het Woord Gods is hem eene zaak van leven en kracht, „„„en scherper dan eenig tweesnijdend zwaard."'' Hij ziet God tot zelfs in de woorden van den Bijbel. Bijwijlen zal een hoofdstuk, of een enkel vers, gelijk de braambosch van Horeb,

---

[1]) „De Psalmen DAVIDS."

schitteren van een hemelschen glans, en — om zijne eigene woorden te gebruiken: — „„„Honderden malen heb ik even gewisselijk de tegenwoordigheid Gods bespeurd in de bladzijde der Schrift, als ELIA, toen hij den Heere hoorde in het suizen eener zachte stilte."" Bij zijn bestudeeren der Schrift schijnt hij nooit voldaan vóórdat elk afzonderlijk vers aldus geverifieerd is dòor den Geest, en voor hem een levend woord is geworden.

Een andere, zeer bijzondere eigenschap van Ds. SPURGEON, die hem geschikt maakt voor dit werk, is eene grenzenlooze begeerte, een hartstocht als het ware, om anderen te helpen dat Evangelie te prediken, waarvan hij zelf de grootste, thans levende, heraut mag genoemd worden. Toen Sir JOSHUA REYNOLDS, die als de grootste schilder van zijn tijd werd beschouwd, van sommige werken van TITIAAN en DA VINCI de verf afkrabde, ten einde het geheim te ontdekken van hunne wondere bekwaamheid in het mengen der kleuren, weigerde hij zijne ontdekkingen aan zijne leerlingen bekend te maken. Voor zooveel hij dit vermocht, heeft hij de ladder neergeworpen, waarlangs hij zelf tot grootheid was opgeklommen. Ds. SPURGEON is een man van een anderen geest. Zelf een der grootste thans levende predikers, en door weinigen uit vroegere eeuwen overtroffen, doet hij alles, wat hij kan om het geheim zijner gaven en krachten aan de wereld bekend te maken, en, zoo mogelijk, anderen nog grooter te maken dan hij zelf is, en, hetgeen in onze schatting *De Psalmen Davids* van zoo groote waardij maakt voor een leeraar, bestaat hierin, dat deszelfs geest en samenstelling ons leiden in Ds. SPURGEON's werkplaats, en ons in staat stellen beter en helderder zijne wijze van zich voor te bereiden voor den kansel te zien, dan wij dit in zijne gedrukte Leerredenen kunnen, of zelfs in zijne Lezingen voor zijne Studenten. Hier kunnen wij Leerredenen zien in hare wording en ontwikkeling. Waarlijk, eene nauwlettende studie van dit werk over de Psalmen legt het gansche geheim bloot der kracht van dezen SIMSON van den kansel. Het werk zou zeer voegzaam genoemd kunnen worden: *De Schatkameren Davids en het Arcanum* [1] *van Spurgeon.*"

Van velerlei zijde is aan het literarisch talent van Ds. SPURGEON en hetgeen hij op dat gebied gewrocht heeft hulde gebracht. Een der meest omvattende van deze getuigenissen werd gegeven door Dr. JAMES STALKER bij de onthulling van het gedenkteeken voor C. H. SPURGEON in het Stockwell Weeshuis op 20 Juni 1894. Na gesproken te hebben van de liefde en achting, die hij in gemeenschap met de groote massa zijner landgenooten Ds. SPURGEON toedroeg, zeide Ds. STALKER:

„Gij vergunt mij wellicht een paar woorden te zeggen over zijne gaven als schrijver, — zijn vermogen om zijne gedachten schriftelijk te uiten. In deze democratische eeuw, nu sympathie met de massa's in ieders mond is, schijnt het mij dikwijls iets verwonderlijks en vreemds, dat het vermogen van gemeenschap te oefenen met de menigten zoo heel zeldzaam is. Wij hebben tal van predikanten, wier eerzuchtig streven het is om voor de wereld der beschaafden en ontwikkelden te schrijven; maar een boek,

---

[1]) Geheim.

dat in oprechtheid en met goed gevolg menschen van gewoon verstand en ontwikkeling op het oog heeft, en geschreven is in eene taal, die zij kunnen begrijpen, komt slechts zeer zelden van de pers. Voor zulk een boek worden buitengewone gaven vereischt. Daar is kennis toe noodig van de menschelijke natuur en levenservaring. Daar is gezond verstand voor noodig, en vernuft, en humor, en heerschappij over de taal.

En welke nu de vereischten daartoe waren, Ds. Spurgeon bezat ze in weergalooze mate. Om in dit opzicht in Engeland zijne wederga te vinden, moet men teruggaan tot John Bunyan. Luther was een meester op dat gebied, en het verwondert mij niet zoovele portretten van Luther hier aan de wanden te zien, welke door Ds. Spurgeon bijeenverzameld waren, omdat er tusschen die twee mannen zoo heel veel overeenkomst was. In Luther's leven is het merkwaardig te zien hoe hij deze gaven in zich ontwikkeld heeft. Toen hij op de hoogte was van zijn roem, schreef hij naar Neurenberg om al de boekjes en liedjes en kinderverhalen, die men kon vinden, ten einde zich te oefenen in eenvoudigheid van uitdrukking [1]). Hij zeide zelf, dat hij den landman in het veld, de moeder in haar tehuis en de jongens op straat bespiedde om hunne taal te leeren spreken en schrijven. Hij vertaalde de fabelen van Aesopus, en maakte zelf eene groote collectie van populaire spreekwoorden. Dit herinnert ons aan Ds. Spurgeon, die hetzelfde deed op nog grooter schaal in zijne uitnemende boeken, getiteld *The Salt-cellars* [2]). En het verwondert mij niet, dat Ds. Thomas Spurgeon verwezen heeft naar de *Praatjes van Jan Ploeger*, want dat is in mijne schatting eene collectie van vernuft en wijsheid, die altijd eene eerste plaats zal innemen onder de populaire classieken van Engeland. Maar het was in de Leerredenen, dat hij jaar op jaar al de schatten van zijn genie heeft uitgestort en deze waren geschikt voor het verstand en het hart van de menigten van het Anglo-Saksische ras [3]), zooals dit met geene andere geschriften onzer dagen het geval is.

Maar ik wensch nu nog te zeggen, dat hij, terwijl hij zich aldus in oprechtheid en van harte tot menschen van gewoon verstand en ontwikkeling richtte, toch oneindig veel meer geleerdheid bezat dan men over het algemeen heeft begrepen. Ik weet niet, of hij dikwijls den graad heeft afgewezen, dien gij, Dr. Spurgeon [4]), zoozeer tot eer verstrekt. Ik onderstel, dat hij het gedaan heeft; maar hiervan ben ik zeker, dat hij den graad van Doctor in de Godgeleerdheid dubbel verdiend heeft. Gedurende vele jaren was ik gewoon om week op week zijne Verklaring van de Psalmen te lezen te gelijk met de beste en geleerdste commentaren over

---

[1]) Het is opmerkelijk, dat Ds. Spurgeon eene zelfde methode heeft gevolgd om zijne kennis van de taal en de literatuur der Engelsche boeren te volmaken.

[2]) „De Zoutvaatjes."

[3]) Men kan gerust zeggen: en van alle menschengeslachten der wereld, hetgeen bewezen wordt door de menigte van talen, waarin die Leerredenen zijn overgezet, en de menigte van menschen in allerlei landen, die ze met genot en stichting hebben gelezen, en voor wie zij tot zegen zijn geweest. Vert.

[4]) Dr. J. A. Spurgeon, Ds. Spurgeon's broeder en co-pastor.

dit onderwerp, die bestaan. Dat is de beste en scherpste toetssteen, waaraan een leeraar de geschriften van een auteur kan onderwerpen, en Ds. SPURGEON doorstaat die proef uitnemend. Niet slechts ontwaart gij overal een krachtigen, opmerkzamen geest, en een hart, dat volkomen in harmonie is met den geest der Psalmen, maar ik moet zeggen, dat ik dikwijls verbaasd ben geweest te bemerken, hoe hij, zonder eenig vertoon van geleerdheid, zich volkomen op de hoogte bewijst van de resultaten der verst gevorderde wetenschap; en de waarheid is, dat er nauwelijks een enkel wezenlijk gewichtig punt is in de Psalmen, — een punt, waarover geleerdheid ons iets, dat wezenlijk van belang is, geven kan, — waaromtrent de schrandere lezer geene genoegzame wenken zal vinden in Ds. SPURGEON's werk."

Om, ook zelfs bij benadering, een juist denkbeeld te geven van Ds. SPURGEON's lectuur gedurende de acht en dertig jaren van zijn leeraarschap in Londen, zou men eene lijst moeten maken van al de voornaamste theologische en biographische werken, die in dit tijdperk in het licht zijn verschenen, en er nog een groot gedeelte bij moeten voegen van de standaard-literatuur der tegenwoordige en vorige eeuwen, met schier al de boekdeelen, door de groote theologen van het Puriteinsch tijdvak in het licht gegeven. Het aantal en de waardij van Ds. SPURGEON's eigene exemplaren van de geschriften dezer meesters van godgeleerdheid zijn waarschijnlijk eenig voor eene particuliere bibliotheek, en immer bleef hij uitzien naar hetgeen nog niet in zijn bezit was, ten einde zijne collectie zoo volledig mogelijk te maken. Catalogussen van boekverkoopers, waarin deze vermeld stonden, werden altijd snel onderzocht, en eene bestelling van de ontbrekende boeken terstond gezonden, of, nog waarschijnlijker, een bode afgezonden, ten einde van den aankoop van het begeerde werk zeker te zijn. Dit snelle handelen van den Leeraar stelde hem dikwijls in staat om schatten te verkrijgen, die andere verzamelaars ook begeerd hadden. Soms trachtten dezen hem te bewegen hun zijn koop af te staan; een heer bewoog Dr. MC LAREN om te zijnen behoeve aan Ds. SPURGEON den volgenden brief te schrijven:

„Manchester, 7. 5. '85.

„Mijn waarde Vriend.

„Een mijner vrienden is zeer begeerig naar een boek, dat gij hem van den een of anderen catalogus voor den neus hebt weggenomen. Ik sluit eene kopie in van den titel. De reden, waarom hij zeer bijzonder wenscht het te verkrijgen, is, dat hij een afstammeling is van de FLEETWOODS, aan wie het is opgedragen, en dat het op de eene of andere wijze een punt in zijne familiegeschiedenis bewijst, waarin hij en de zijnen zeer veel belang stellen. Indien gij het hem voor de waarde — wat die ook zijn moge — wilt overdoen, zou hij u zeer verplicht zijn, en hij neemt tevens op zich, om, zoo hij ooit een ander exemplaar machtig kan worden, het u met zijn hartelijken dank te doen toekomen. Ziende, hoe zeer verlan-

gend hij was naar dit boek, heb ik hem aangeboden u te vragen of gij het hem wilt afstaan.

„Ik hoop, dat gij in staat zijt uw werk te doen en dat gij wandelt in het licht. Voor mij is het zeer beschaduwd, en het is moeielijk om in eene donker gemaakte kooi te zingen [1]) of ook maar te spreken.

„Ik ben, waarde Vriend,

„Oprecht de uwe,

„Alexr. Mc Laren."

Het boek in quaestie, dat opgedragen was aan Sir William Fleetwood, Sir George Fleetwood, en Lord Fleetwood, Luitenant-Generaal van het geheele leger in Engeland en Schotland, toen Oliver Cromwell Lord Protector was, had tot titel:

Het Altaar van den ouden Jakob *opnieuw hersteld; of des Heiligen Driehoek van Gevaren, Uitreddingen en Plichten, persoonlijk en Nationaal, practisch toegepast naar geschikten tijd en ervaring, zijnde het Antwoord van zijn eigen Hart aan God voor uitnemende Bewaringen nederig aanbevolen, bijwijze van Leering, aan allen, en bijzonder aan de vrijgekochten des Heeren om hen te doen gedenken aan, en dankbaarheid in hen op te wekken voor, rijke genade, opdat zij het lied van* Mozes *zingen wegens tijdelijke, en het lied des Lams wegens geestelijke Uitreddingen en hen aan te sporen tot Liefde en goede werken; door* Nathaneel Whiting, *Mr. in de vrije kunsten en Bedienaar des Evangelies te Aldwinkle. Londen. Gedrukt door* R. T. *voor* Nathaneel Ekins, *en om verkocht te worden in zijn winkel, met het uithangbord van het Kanon, in St.-Paul's Churchyard, 1659.*

Ds. Spurgeon gaf aan Dr. Mc Laren de redenen op, waarom hij het boek wenschte te houden, en ontving als antwoord eene briefkaart met deze boodschap: „Ik zou, in uwe plaats, het ook niet willen afstaan. A. Mc Laren."

In het volgende jaar zagen Ds. Spurgeon en Dr. Angus een boek vermeld in een catalogus van werken „uit de tweede hand", dat beiden wenschten te bezitten. Een nauwkeurig afschrift van het artikel in den catalogus zal toonen naar welke soort van boeken de Leeraar altijd uitzag:

„1040. — Turner (J.) **Kostelijke Ervaringen** van de goedertieren handelingen van God vóór, in, en na de Bekeering, besproken in zes Hoofdstukken, met nog eenige korte bemerkingen daarover, enz. 1653. — Allen (W., *Generaal in Ierland*) **Gevankelijk weggevoerd van den Sterke**; of een waar verhaal van de genadige bevrijding van Deborah Huish uit de Macht van den Verzoeker, enz. 1658. — De Verdediging des Rechtvaardigen, of de Koninklijke Verovering; zijnde de verklaring van het oordeel van **Jacobus Arminius** *van Leiden*, betreffende de voornaamste stukken van den Godsdienst voor de **Staten van Holland**

---

[1]) Toespeling op den titel van het gewenschte boek.

en **Westfriesland**, vertaald door **Tobias Conyers**, *van Peter House, Cambridge.* 1657. — Geloof en praktijk van Dertig Gemeenten, bijeenverzameld overeenkomstig het Oorspronkelijk Model, enz. 1651, enz. in één dik boekdeel, ouden band, 16 shilling.”

Ds. SPURGEON kocht het boek, en Dr. ANGUS, dit ontdekkende, schreef hem:

„College, Regent’s Park, 22 Maart 1886.

„Mijn waarde Vriend.

„Gij en ik zijn dikwijls één van zin, en dat is heel aangenaam. Nu en dan is het echter lastig. Zaterdag hebt gij een boek besteld van BULL en AUVACHE’s lijst, dat ik ook op Zaterdag besteld heb, doch na u; — TURNER’s *Kostelijke Ervaringen*, enz. Hebt gij ze *alle* noodig? Ik wensch inzonderheid te hebben: 1. *Geloof en Praktijk van Dertig Gemeenten*, en 2. *Turner*, omdat ik geloof, dat SPILSBERIES *Recommandations* er ook bij zijn.

„Als gij die beide niet verlangt te hebben, dan zal ik er een van nemen, of beide, en zal u „„De gevankelijk Weggevoerde”” en „„Het Oordeel van ARMINIUS”” laten. Het laatste moet wel van waarde zijn, al is het, naar ik vermoed, niet gansch en al gezond in de leer. Ik zal nemen wat gij kunt missen, en u geven wat gij er voor vraagt. Indien gij ze alle wenscht te houden, zal ik niet brommen, daar zij dan toch „„in de familie”” blijven. Met mijne beste wenschen,

„Oprecht de uwe,

„J. ANGUS.”

Voor ditmaal blijkt Ds. SPURGEON zijn koop te hebben afgestaan, wijl Dr. ANGUS zoozeer wenschte sommige dier verhandelingen te bezitten, en daar zij alle bij elkander gebonden waren, was het jammer om ze te scheiden.

Ds. SPURGEON was niet slechts in het bezit van vele boeken van Puriteinsche schrijvers; hij was ook volkomen bekend met hun inhoud, en van de vroegste dagen van het Pastor’s College trachtte hij belangstelling er voor op te wekken bij de studenten. Hij hielp hen ook om aanzienlijke hoeveelheden te koopen van de nieuwe uitgaven er van, die de heeren NICHOL, NISBET en Cie en andere uitgevers hadden in het licht gegeven. In latere jaren heeft de President eene reeks van lezingen in het College gehouden over de voornaamste Puriteinsche Godgeleerden, met schetsen van hun leven en uittreksels hunner werken, waardoor hij de broeders in staat stelde om bekend te worden met zijne denkwijze ten opzichte van hunne onderscheidene verdiensten en het kenmerkende van hun stijl. Die lezingen zijn nog niet uitgegeven, maar men kan zich eenigszins een denkbeeld vormen van den arbeid, dien de samenstelling er van gekost heeft, alsmede van de manier, waarop de schrijvers onderling vergeleken of tegenover elkander werden geplaatst, als men de voorrede leest van een van Ds. SPURGEON’s kleinere boeken, getiteld: *Illustrations*

and Meditations; or, Flowers from a Puritans Garden; Distilled and Dispensed by C. H. Spurgeon [1]); waarin hij schreef:

„Toen ik mijne Verklaring schreef van den honderd negentienden Psalm, werd ik in innige gemeenschap gebracht met THOMAS MANTON, die met groote volledigheid en kracht over dit wondervolle deel der Schrift gehandeld heeft. Ik ben zoo goed met hem bekend geraakt, dat ik hem uit duizend Godgeleerden zou kunnen aanwijzen, indien hij zijne deftige gestalte wederom kon aannemen, en onder de menschen van onzen tijd dat gelaat zou vertoonen, waarop „„„eene vermenging van majesteit en zachtmoedigheid" stond uitgedrukt. Zijne werken zijn vervat in twee en twintig boekdeelen van den hedendaagschen herdruk; — een machtige berg van gezonde theologie. Zij bestaan meest uit preeken; maar welke preeken! Zij zijn niet zoo schitterend als die van HENRY SMITH, noch zoo diep als die van OWEN, noch zoo rhetorisch als die van HOWE, noch zoo kernachtig als die van WATSON, noch zoo wegsleepend als die van BROOKS, en toch behoeven zij bij geen van die allen achter te staan. In degelijke verstandige leering, krachtig uitgedrukt, kunnen zij niet overtroffen worden. MANTON is niet schitterend, maar altijd duidelijk; hij heeft geen redenaarswelsprekendheid, maar hij is krachtig; hij is niet treffend, maar diep. In die gansche verzameling is geen enkele Leerrede, die schraal of mager is, zij zijn alle goed, immer voortreffelijk. Predikanten, die MANTON niet kennen, behoeven er zich niet over te verwonderen, dat zij zelven onbekend zijn.

Daar MANTON slechts weinige beelden en illustratiën gebruikte, kwam de gedachte bij mij op om ze alle op te teekenen, want ik had de overtuiging, dat zij alle zeer natuurlijk en sterk sprekend zijn. Ik achtte het der moeite waard om door al die boekdeelen heen te gaan en de overdrachtelijke uitdrukkingen op te teekenen, en daarna besloot ik om dat werk te voltooien door de beste zinnebeelden uit al de werken van MANTON bijeen te verzamelen. Aldus loopt mijne gemeenschapsoefening met den grooten Puritein hierop uit, dat ik alle schilderijen uit zijn huis wegneem en ze in nieuwe lijsten van mijzelven ophang. Daar ik er hem nu onverholen het recht op laat, bega ik aan hem geen roof, integendeel, ik vermeerder zijn invloed door hem nog eene gelegenheid te verschaffen om voor zijn Heere en Meester te spreken. Eén soort van arbeid leidt tot een ander, en het werk wordt lichter gemaakt door er afwisseling in te brengen; als ik geene *Verklaring* had geschreven *van de Psalmen Davids*, zou ik niet zoo veel tijd hebben doorgebracht met de zinnebeeldige uitdrukkingen van MANTON."

Voor verscheidene elkander opvolgende geslachten van studenten las Ds. SPURGEON de vier deelen der *Christelijke Classieken* van Dr. JAMES HAMILTON. Het was voor de broeders een genot om zulk een werk te hooren lezen door iemand, die zoo wel in staat was het te waardeeren; maar zeer waarschijnlijk hebben zij nog meer genoten van de aan- en

---

[1]) „Illustratiën en Overdenkingen, of Bloemen uit den hof van een Puritein, gedistilleerd en uitgedeeld door C. H. SPURGEON."

opmerkingen op de verschillende schrijvers en hunne werken, waarvan de lectuur vergezeld ging. Het was zeer zelden, dat de President melding vond gemaakt van een auteur, met wiens geschriften hij niet volkomen bekend was. Immer gaf hij hun ook zeer kostelijke wenken, ontleend aan zijne eigene ervaring, met betrekking tot boeken, die het nuttigst voor hen zouden blijken te zijn, zoowel voor hunne studiën aan het College, als voor later, wanneer zij in hun werkkring als leeraar eener gemeente of wel als zendeling in den vreemde zouden gevestigd zijn. De gezellige bijeenkomsten onder den „Vraag-Eik" op „Westwood" verschaften den broederen dikwijls de gelegenheid om Ds. SPURGEON's opinie te vernemen omtrent letterkundige zaken in 't algemeen, en meer bijzonder om alles van hem te weten te komen betreffende de boeken, waarbij zij als studenten in de theologie het meest belang hadden. Een der vragen, die aan den President gedaan werden, was: „Is het goed voor predikanten om romans te lezen?" Zijn antwoord was: „Dat hangt af van hetgeen gij onder romans verstaat. BUNYAN's *Christenreize* en vele van de beste boeken, die wij bezitten, zijn romans, in dien zin, dat zij niet werkelijk gebeurde feiten verhalen, hoewel zij in des Christens ervaring toch volstrekt en volkomen waar zijn. En dan zijn er ook werken, zooals die van Sir WALTER SCOTT, waarvan vele op waarheid gegrond zijn, en wel waard zijn om gelezen te worden als eene levendige voorstelling van de menschen en de plaatsen, die hij zoo uitnemend beschrijft, evenals ook om den stijl. Hunne waardij ligt grootelijks in hunne historische waarheid. Sommige der werken van CHARLES DICKENS zijn waard gelezen te worden, hoewel hij grove caricaturen heeft gegeven van het godsdienstig leven van zijn tijd. Wat betreft de algemeene strekking van de romans, die in onzen tijd in zoo groote menigte van de pers komen, gij zult waarschijnlijk verstandig handelen met er geene kennis van te nemen; weinige er van zouden u goed kunnen doen, en vele er van zijn zedelijk besmet, zoo niet erger."

Op een der bijeenkomsten onder den eik zeide Ds. SPURGEON aan de studenten, dat hij BUNYAN's *Christenreize* ten minste wel honderdmaal had gelezen, en dat hij, als eene soort van geestelijke ontspanning, immer weer tot de studie der natuurlijke historie was teruggekeerd, en voor de verandering sterrenkunde, botanie en andere wetenschappen bestudeerde. In zijne uitgegeven lezing over „Sterrenkunde als Bron van Illustratie" toonde hij den broederen hoe alle wetenschappen gebruikt kunnen worden als illustratiën van Christelijk leven en werken. Hij zeide ook, dat hij altijd gaarne eenige goede biographieën bij de hand had, zoodat hij zich kon wenden tot het verhaal van hetgeen de Heere Zijne dienstknechten in staat heeft gesteld te doen. Zijne eigene collectie van de „Levens" van merkwaardige personen was zeer uitgebreid, en in een gesprek met hem bemerkte men aldra, dat hij volkomen bekend was met de voornaamste feiten in den levensloop van schier allen. Ja, het was onmogelijk om iemand te noemen, die bij uitnemendheid nuttig of algemeen bekend was geweest in de wereld, en te bevinden, dat Ds. SPURGEON van dien man of die vrouw niets wist; in de meeste gevallen had hij zich meer volkomen

bekend gemaakt met hunne geschiedenis door lezingen over hen te houden voor zijne gemeente, of zijne studenten, of den hoofdinhoud van hunne biographie te schrijven ten behoeve der lezers van zijn Maandblad.

Ds. W. WILLIAMS heeft in zijne *Personal Reminiscences of Charles Haddon Spurgeon* [1]) de volgende aanteekeningen bewaard betreffende de toespelingen van zijn geliefden President op letterkundige zaken, die als voorbeelden kunnen dienen van de opmerkingen, die Ds. SPURGEON dikwijls ten beste gaf in gesprekken met zijne vrienden: „„„Welke boeken leest gij thans?"" vroeg hij mij eens. „„„CARLYLE's *Fransche Revolutie*"", antwoordde ik. „„„Zeer goed, het is een fraai werk, vol van gespierde, opwekkende gedachten en aangrijpende feiten; ik geloof echter, dat deszelfs wezenlijke waardij niet begrepen kan worden, tenzij men te voren eene eenvoudiger geschiedenis van Frankrijk heeft gelezen. Ik zou niemand willen aanraden om CARLYLE te nemen als eene eerste studie. SCOTT's *Leven van Napoleon* is eene goede geschiedenis. Die eerste NAPOLEON was een wezenlijk groot man. Hij *had* verstand; bij hem vergeleken waren zijne opvolgers onbeduidend."" „„„Gij houdt natuurlijk van BOSSWELL's *Johnson* [2]), Mijnheer"". „„„O ja! dat is *de* levensbeschrijving; zij is tot nu toe ongeëvenaard, en zal dit wel blijven; en ik denk, dat LOCKHART's *Leven van Scott* en Mevrouw OLIPHANT's *Leven van Edward Irving* daarna genoemd moeten worden.... ... Hebt gij *Pickwick* niet gelezen, WILLIAMS?"" „„„Neen, nog niet."" „„„Wel, ik zou haast willen zeggen, ik wenschte, dat ik het nog niet gelezen had, want ik zou er wel gaarne nog eens van willen genieten zooals ik er van genoot toen ik het voor het eerst gelezen heb. Er is u nog veel genot bewaard. De humor van dat boek is kostelijk.""

„De reeks van *De Geschiedenis der Natiën* interesseerde hem zeer. *Egypte* heeft hij ten minste driemaal doorgelezen, en zeer begeerig greep hij naar elk der anderen, naarmate zij uitkwamen. Het was uitermate onderhoudend en leerrijk om hem te hooren spreken over de volken en de landen, waarover zij handelen.... Bij verschillende gelegenheden hadden wij gesprekken over SHAKESPEARE. Hij had al zijne drama's gelezen, en sommige er van verscheidene malen.... De Zaterdagen op Westwood waren mij zeer leerrijk ten opzichte van de keus van boeken, en zelden ging ik weg zonder een paar mede te nemen. Maar nog heerlijker was het om Ds. SPURGEON zelf het een of andere schoone gedicht of belangrijk hoofdstuk te hooren lezen. Ik weet nog hoe hij genoot van Miss HAVERGAL's gedichten: *Under the Surface* [3]), toen die uitkwamen. Het eene, getiteld: „„„From Glory unto Glory"" [4]), las hij op een avond onder de thee. Zijne oogen schitterden van genoegen, en vulden zich met tranen van blijdschap, toen hij aan het derde en vierde vers van dien prachtigen zang kwam."

---

[1]) „Persoonlijke herinneringen aan C. H. SPURGEON."

[2]) De uiterst beroemde levensbeschrijving van den vermaarden Engelschen taalgeleerde Dr. SAMUEL JOHNSON.

[3]) „Onder de oppervlakte."

[4]) „Van heerlijkheid tot heerlijkheid."

Ds. Spurgeon predikende in de „Tabernacle", in 1891.

Ds. Spurgeon en zijn Secretaris in zijn Studeerkamer op Westwood.

Bij verschillende gelegenheden bevond Ds. SPURGEON zich in gezelschap met een aantal Hoog-Kerkelijke predikanten, en zij waren altijd verbaasd te bemerken, dat de Baptistische Leeraar veel gemeenzamer bekend was met de werken aan hunne zijde van het twistgeding dan zij het zelf waren. Zij ontdekten ook, dat hij, terwijl hij met hartelijken lof sprak van alles, wat hem Schriftuurlijk toescheen in de werken van Dr. PUSEY, Dr. NEALE, Dr. LITTLEDALE, ISAC WILLIAMS en andere Godgeleerden van hunne denkwijze, toch goede redenen wist aan te voeren om hunne theorieën betreffende sacramenten en priesters niet aan te nemen. Diezelfde karaktertrek komt zeer sterk uit in zijne opmerkingen over Ritualistische werken, die hij besprak in zijne lezing over *Commenteeren* en *Commentaren*. Wij kunnen slechts ruimte afstaan voor een enkel typisch voorbeeld, — Dr. JOHN MASON NEALE's *Leerredenen over het Hooglied, gehouden in een Klooster*, waarvan Ds. SPURGEON zegt:

„Door dien hoogsten der Hoog-Kerkelijken, Dr. NEALE. Deze Leerredenen rieken naar het pausdom, en toch kan ook de geur onzes Heeren goede zalve niet worden verborgen. Ons Protestantisme is niet van zoo twijfelachtigen aard, dat wij bevreesd zijn om aan Papisten en Anglicanen recht te doen; daarom aarzelen wij niet te zeggen, dat menig Godvruchtig denkbeeld in ons gewekt werd, terwijl wij deze „Leerredenen van een Priester der Kerk van Engeland hebben gelezen.""

Behalve door theologen werd ook door anderen opgemerkt hoe uitgebreid en verscheiden de kennis was, die Ds. SPURGEON bezat. Bij een zijner bezoeken te Mentone was hij in gezelschap met een voornaam geneesheer, en na eene wijle liep het gesprek over anatomie, physiologie, verschillende krankheden, waaraan de mensch onderhevig is, en de verschillende wijzen van behandeling om ze weg te nemen. De doctor was gansch verbaasd over de volledigheid der kennis van ieder deel van het onderwerp, die zijn metgezel aan den dag legde, en later zeide hij: „Ds. SPURGEON is een der merkwaardigste mannen, die ik ooit ontmoet heb. Hij schijnt van het menschelijk lichaam evenveel te weten als ieder medicus; hij zou een prachtig geneesheer zijn geworden."

Onder de hoorders van den Leeraar in den Tabernacle, of in verschillende zeehavens, waren dikwijls vele zeelieden, die met groote aandacht naar hem luisterden; en de mannen der zee hebben dikwijls getuigd, dat zij hem nooit eene vergissing hoorden begaan in zijne toespelingen op schepen en de zeevaart; en nog onlangs heeft Ds. JAMES NEIL, die twintig jaren in Palestina heeft doorgebracht, een gelijk getuigenis gegeven ten opzichte van de nauwkeurigheid van Ds. SPURGEON's beschrijvingen van Bijbelsche zeden en gewoonten, waarmede hij de uitspraak bevestigde van Dr. WRIGHT, die in ditzelfde hoofdstuk is medegedeeld.

Vele lezers van „JAN PLOEGER" hebben er zich over verwonderd, dat hij hun zoo veel wist te zeggen van hoe „geploegd en gezaaid, geoogst en gemaaid" moet worden. Veel van die bekendheid met het landbouwbedrijf dateert ongetwijfeld van zijne bezoeken in zijne kinderjaren te Stam-

bourne, en zijne wandelingen onder de voren met den Godvruchtigen ploeger WILL RICHARDSON; en ten deele moet zij ook toegeschreven worden aan zijn voortdurend prediken in verschillende deelen des rijks, en aan de gelegenheid, die hij hierdoor verkreeg om nog meer kennis van den landbouw op te doen; maar eene uitgebreide lectuur hierover heeft mede bijgedragen om zijne toespelingen op die zaken zoo krachtig en gepast te doen zijn.

Ds. CHARLES SPURGEON heeft in het vorige deel van dit werk het getuigenis medegedeeld van een boer, die zeide, dat de Leeraar van den Metropolitan Tabernacle veel meer wist omtrent schapen dan hij, hoewel hij er zijn leven lang gehouden had! De verklaring van dat feit kan waarschijnlijk gevonden worden in de opmerking van den President aan zijne studenten, dat hij eens eene zeer bijzondere studie had gemaakt van schapen en van hunne gewoonten. De bibliotheek op „Westwood" bevat nog het boek, waarnaar Ds. SPURGEON toen verwees, een ouden foliant, getiteld: *A System of Sheep-grazing and Management, as Practised in Romney Marsh*, by DANIEL PRICE [1]). Vreemd genoeg werd later door iemands vergissing des Leeraars aandacht wederom op dit onderwerp gevestigd. Hij had verscheidene boeken besteld over een geheel ander onderwerp, maar onbegrijpelijkerwijze kwam in plaats van een dezer boeken een groot octavo-boekdeel, getiteld: *Schapen, hunne aankweeking en hunne ziekten*, door WILLIAM YOUATT. Ds. SPURGEON vermaakte zich over de vergissing, maar hield het boek, dat nog de sporen draagt van zorgvuldig door hem bestudeerd en gebruikt te zijn geworden.

Op een ander maal had hij al de kruidboeken verzameld, die hij machtig kon worden, en vond er veel interessants en leerrijks in. Topographie was ook een van de zijtakken van studie, waarmede hij zich in zijn weinigen vrijen tijd onledig hield, en in den loop van zijn onderzoek over dit onderwerp werd hij in aanraking gebracht met liefhebbers van oudheidkundige en topographische wetenschap in verschillende deelen des lands, en door hunne vriendelijke hulp werd hij in staat gesteld om nog meerdere, zeer welkome uitbreiding te geven aan zijne reeds zoo welvoorziene bibliotheek. Als hij ging prediken in een district, dat voor hem nieuw was, trachtte hij immer alles te weten te komen wat van eenigerlei belang was in deszelfs geschiedenis, omgeving, fabrieken of voortbrengselen, en dit was hem dan ter bestemder tijd tot gids bij zijne toespelingen op locale aangelegenheden, waardoor de Evangelie-boodschap met des te meer kracht tot het hart der hoorders werd gebracht. Alles werd dienstbaar gemaakt aan het éene groote doel, dat hij voor oogen had, de heerlijkheid Gods in de verlossing van zondaren en de uitbreiding van het Koninkrijk des Verlossers.

---

[1]) Een Systeem van Schapenfokkerij, gelijk die beoefend wordt in Romney Marsh, door DANIEL PRICE.

HONDERD-EN-EERSTE HOOFDSTUK.

Ds. Spurgeon als Letterkundige (Vervolg).

Ten tijde van Ds. SPURGEON's heengaan naar het betere vaderland was hij in het bezit van ten minste twaalf duizend boekdeelen. Dit getal zou nog veel grooter zijn geweest, als hij niet zulke milde schenkingen had gedaan aan de bibliotheken van het Pastor's College en van de vele predikanten, die er hunne opleiding hadden ontvangen, en zoo hij niet uit zijn overvloedigen voorraad met zoo groote vrijgevigheid andere vrienden had verrijkt. De boekenplanken van twee groote vertrekken, — de studeerkamer en de bibliotheek, en van één kleinere kamer, — „het hol" met de vestibule bij de studeerkamer werden schier geheel gevuld met zijne boeken. Er zijn heden zelfs nog meer boeken op „Westwood" dan in 1892, want, terwijl alle, die aan den geliefden eigenaar behoorden, gebleven zijn zooals hij ze gelaten heeft, zijn nog vele nieuw uitgekomen werken bij de verzameling gevoegd. Hij kende de plaats en den voornaamsten inhoud ten minste van schier elk boek in zijn bezit, en zou ze in den donker van hunne plaats hebben kunnen halen, en zoo er eenige door een oneerlijken bezoeker waren weggenomen, zou hij ze spoedig gemist hebben. Waarschijnlijk is hij zeer vele van die schatten kwijt geraakt door uitleenen, want allen, die van hem leenden, waren niet zoo nauwgezet in het teruggeven als hij zelf geweest is. Bij eene toespraak aan zijne studenten zeide hij eens:

„Onlangs heb ik eene verklaring gezien van een predikant, waardoor ik een veel hooger denkbeeld kreeg van de menschelijke natuur; want hij zegt, dat hij persoonlijk bekend is met drie heeren, die wezenlijk en waarlijk geleende parapluies teruggaven! Het spijt mij te moeten zeggen, dat hij zich in betere kringen beweegt dan ik, want ik ben persoonlijk bekend met verscheidene jonge mannen, die boeken geleend hebben en ze nooit teruggaven. Onlangs schreef mij een predikant, van wien ik *vijf* boeken geleend had en meer dan twee jaren in gebruik heb gehouden, om mij *drie* er van terug te vragen. Tot zijne verwondering ontving hij ze met de eerstvolgende bestelling van de pakketpost, en met de drie nog de twee andere, die hij had vergeten. Ik had eene nauwkeurige lijst gehouden van boeken, die ik geleend had, en daarom kon ik ze ook alle teruggeven. Hij had ze stellig niet zoo spoedig terug verwacht, want hij schreef mij om er zijne verwondering zoowel als zijne dankbaarheid voor

uit te drukken, en als ik nu weer eens in zijne studeerkamer kom, ben ik er zeker van, dat hij mij gaarne wederom boeken ter leen zal afstaan. Gij kent het rijmpje, dat in menigeen's boek geschreven werd:

„Vraagt u een vriend van mij ter leen;
'k Zend gaarne u naar zijn woning heen.
Hij mag naar hartelust
Uw inhoud bestudeeren,
Maar doe u daarna tot
Zijn zender wederkeeren.

Hij leene u ook niet verder uit;
Niet, dat den schat, dien gij omsluit
Van geestelijke waar
Die verdre gang zou hindren,
Maar — leenen deed te vaak
Mijn boekenschat vermindren."

„Sir Walter Scott placht te zeggen, dat zijne vrienden wellicht slechts middelmatige rekenaars konden zijn, maar dat hij er zeker van was, dat zij goede „„„boek-houders""" waren."

Indien Ds. Spurgeon tot zijne studeerkamer kon terugkeeren, hij zou geene moeite hebben om zijne boeken te vinden, want zij zijn nog altijd gerangschikt naar de methode, die hij voor lang had aangenomen. Beginnende aan de rechterhand van de boekenkast, die in het midden der studeerkamer was geplaatst, vindt men van dáár tot over de geheele lengte der kamer de commentaren op de boeken des Bijbels gerangschikt, van Genesis af tot aan het einde der Openbaring. Dan volgen encyclopaedieën van anekdoten, illustratiën en zinnebeelden, met woordenboeken en andere werken, die voor een literarisch man onmisbaar zijn. Deze boeken vullen de halve zijde der studeerkamer. Aan de andere zijde van de deur, die naar „het hol" voert, en gedeeltelijk verborgen achter het draaiende boekenrek, ziet men de keurig gebonden jaargangen van des predikers Leerredenen. Deze vormen een deel van den achtergrond van een der laatste en beste portretten van Ds. Spurgeon [1]).

Op de planken boven en beneden deze jaargangen van Ds. Spurgeon's Leerredenen bevindt zich een groot assortiment van theologische werken, talrijk genoeg om nog plaats te vereischen op het draaiende boekenrek, dat ook biographieën en letterkundige werken van allerlei aard bevat. Aan de tegenovergestelde zijde der kamer, links van de reeds genoemde boekenkast, zijn nog meer theologische werken van eenigszins ouderen datum dan de reeds vermelde.

Verscheidene duizenden der boeken, die Ds. Spurgeon toebehoorden,

---

[1]) Dit portret versiert de „Verklaring van het Evangelie van Mattheus", het laatste werk van C. H. Spurgeon. Het werd uitgegeven door den boekhandelaar Bijleveld, te Utrecht.

zijn gerangschikt op de ruime planken in de bibliotheek. De boeken, die hier bewaard worden, zijn, evenals die in de studeerkamer, in afdeelingen gerangschikt. Beginnende aan de zijde der vensters, is dáár eene geheele ruimte ingenomen door werken over natuurlijke historie en andere wetenschappen; op de volgende vindt men boeken over Zending en reisbeschrijvingen; dan volgen biographieën, die bijna de geheele ruimte innemen van twee stellen van ruime planken, terwijl het overige voor boeken over Bijbel-landen gebruikt wordt. De planken links zijn gevuld met poëzie en de gezangboeken, die gebruikt werden voor de samenstelling van *Ons eigen Gezangboek*, met latere aanvulsels, en eenige werken over predikkunde en andere literatuur, die niet voortdurend in de studeerkamer noodig waren. Aan de andere zijde der deur vereischen gebonden jaargangen van tijdschriften voor jong en oud en meer algemeene literatuur, met eene groote massa van boeken over spreekwoorden en anekdoten, verscheidene stellen planken. Dan volgen historische werken en werken over de verschillende Kerken, boeken over topographie; een groot aantal oude folianten, meestal van Latijnsche schrijvers; en ten laatste, maar dat niet het minste is, meer dan eene geheele ruimte is benoodigd voor de Amerikaansche en andere herdrukken van Ds. SPURGEON's Leerredenen en andere geschriften met de vertalingen in onderscheidene vreemde talen. Hij heeft zich nooit een compleet stel zijner werken, overgezet in vreemde talen, kunnen verschaffen, en het aantal der vertalingen is sedert zijn overlijden nog zeer toegenomen; maar die zich thans op „Westwood" bevinden, zijn in het Arabisch, Armenisch, Bengaalsch, Bulgaarsch, Castiliaansch (voor de Argentijnsche Republiek), Chineesch, in talen, gesproken in de Congolanden, Czechisch, Deensch, Hollandsch, Estlandsch, Fransch, Gaelisch [1]), Duitsch, Indisch, Hongaarsch, Italiaansch, Japansch, Kaffersch, Karensch, Lettisch, Maorisch, Noorweegsch, Poolsch, Russisch, Servisch, Spaansch, Zweedsch, Syrisch, Tamilsch, Telugusch, Urdusch, Wallisch, met Leerredenen in MOON's en BRAILLE-type voor blinden, zoodat dit met des geliefden Predikers moedertaal bijna veertig talen uitmaakt, waarin hij, van de gedrukte bladzijde, voortgaat den onnaspeurlijken rijkdom van CHRISTUS te verkondigen. De tekst, die het meest op hem wordt toegepast, is: „Hij spreekt nadat hij gestorven is." Onlangs heeft Dr. NEWMAN, van Ds. SPURGEON sprekende, eene nieuwe lezing van die Schriftuurplaats gegeven: „Alzoo hij dan nog spreekt, is hij niet dood." Ja, voorwaar, zoo is het!

De bovenstaande beschrijving van de rangschikking van Ds. SPURGEON's boeken is noodzakelijkerwijs onvolledig, en vele honderden van hooggewaardeerde werken kunnen wel buiten deze classificatie gebleven zijn, maar zij geeft een algemeen overzicht van de boeken, die hij bezat, en liefhad, en gebruikte, en waarmede hij zoo welbekend was, dat hij met ieder, die hem bezocht, hun inhoud heeft kunnen bespreken.

---

[1]) De taal der Bergschotten.

Bij het verhuizen naar „Westwood” en het in-orde-schikken van de boeken aan twee zijden van de kamer, die door de vorige bewoners als salon gebruikt werd, bevond Ds. SPURGEON, dat de ruimte te zijner beschikking te groot was zelfs voor de duizenden van boeken, waarvoor in „Helensburgh House” geene genoegzame ruimte aanwezig was. Daarom kocht hij toen vele werken, die hij reeds lang gewenscht had te bezitten, en daar hij ook toen moest zeggen „nog is er plaats”, kwam hij op een vernuftig denkbeeld om de bovenste ledige planken van studeerkamer en bibliotheek tijdelijk aan te vullen. Hij liet een zeker aantal banden maken, die hij letterde om ze overeen te laten komen met werken, die reeds in zijn bezit waren, zooals *Carlyle's Werken*, *Macaulay's Werken*, *Alison's Geschiedenis van Europa*, *Hume's Geschiedenis van Engeland*, *De Kanselredenaar*, enz. En dan weder keerde hij de titels om, bijvoorbeeld: *Job over Caryl*, dat dan dicht bij de plaats was, waar *Caryl over Job* stond. De titels op sommige van die ledige banden was vermakelijk. Wie de boeken in handen nam, getiteld *Ellendige Schandalen, door de Zusters der Praters*, bevond, dat er niets in was! Gelijksoortige banden droegen de titels: *Vensters, geventileerd door Steen*, en *Hangslot op het Verstand*. Maar het was vooral op de naamgeving van enkele boekdeelen, dat hij al zijn vernuft en humor in het werk stelde. Zoo gebruikte hij velerlei toespeling op de beteekenis van Mevrouw SPURGEON's doopnaam, SUZANNA, eene lelie; evenzoo waren er velerlei toespelingen op de namen zijner twee secretarissen, alsmede van de professoren en studenten van het Pastor's College.

De internationale en politieke toespelingen bevatten onder meer „BULL on BRAGGING [1])” en „JONATHAN on Exaggeration [2])”; (deze waren naast elkander geplaatst). Dan: De Kunst om tijd te verspillen, door een Iersch Parlementslid, enz., enz.

Maar weldra was het aantal boeken dermate toegenomen, dat in plaats van ledige banden om ledige planken te vullen, wezenlijke en solide boeken er op stonden en overal verspreid lagen, omdat er geen geschikte plaats voor te vinden was. Toen werd besloten de boekenplanken in de vestibule bij de studeerkamer in beslag te nemen, welke vestibule tot nu toe gebruikt was als magazijn en pakkamer voor de werken in verband met Mevrouw SPURGEON's boekenfonds [3]), van waar soms op één dag tusschen twintig en dertig schenkingen van boeken uit het fonds in afzonderlijke pakken aan predikanten in alle deelen van het rijk werden verzonden. De nabijheid dier planken bij de studeerkamer maakte ze tot een zeer gewaardeerd aanhangsel er van, en zoo werd dan eene kamer in een ander gedeelte van het huis ingericht ten gebruike van de beheerster van het Boekenfonds en hare helpers.

Later werd nog eene grootere verandering gemaakt, waardoor al weder ruimte verkregen werd voor de zich steeds vermenigvuldigende boeken.

---

[1]) BULL = Engelschen over snoeverij.

[2]) JONATHAN = Amerikaan over overdrijving.

[3]) Een fonds, opgericht door Mevrouw SPURGEON, waaruit behoeftige predikanten van boeken werden voorzien.

Terwijl Ds. Spurgeon eens op een winter te Mentone was, werd eene nieuwe kamer gebouwd, die de studeerkamer met de kleine serre verbond, waar hij gaarne eenige oogenblikken verwijlde tusschen de bloemen, en zich verlustigde in de aanschouwing der visschen in het miniatuur-aquarium, of er las, of wel nadacht over een onderwerp, waarover hij eene toespraak of eene leerrede zou houden. Eén gevolg van die veranderde schikking was, dat de Leeraar bij vochtig weder eene beschutte wandelplaats had, van de varenbedden aan de eene zijde van het huis tot de oranjerie aan de andere zijde. Door hier gestadig heen en weer te loopen kon hij genoegzaam beweging nemen, als het weer niet toeliet om naar buiten te gaan. Reeds lang werd ook de behoefte gevoeld aan nog eene, meer afzonderlijke studeerkamer, waarin hij zich voor gebed en voor toebereiding voor den kansel kon terugtrekken, of een onderhoud onder vier oogen met sommige bezoekers kon hebben. Die kamer werd altijd „het hol" genoemd, hoewel het een gansch ander verblijf was dan Bunyan's kamer in de gevangenis van Bedford, waaraan de onsterfelijke droomer dien naam had gegeven. Op dit bevoorrecht plekje werden de werken der Puriteinsche Godgeleerden met liefde gerangschikt door hem, die steeds den titel — *Ultimus Puritanorum*, de laatste der Puriteinen — had afgewezen, welken men hem zoo dikwijls had toegekend, want hij geloofde medegewerkt te hebben om honderden mannen op te leiden, die de Puriteinsche opvolging konden voortzetten, nadat hij uit hun midden was heengegaan, en hij wist tevens, dat ook in andere afdeelingen der Christelijke Kerk en in andere landen eene menigte van geloovigen zijn in de waarheden, die de Puriteinen hebben geleerd, en waarvoor menigeen van hen den marteldood heeft ondergaan.

Behalve de Puriteinen bevat „het hol" nog eene menigte boeken over predikkunde, uitlegkunde, spreekwoorden en van meer algemeene strekking. De nieuwe kamer was eene groote weldaad voor den zoo ijverig arbeidenden Leeraar, en menige krachtige preek voor zijne gemeente in den Tabernacle, of belangrijke toespraak voor de studenten van het Pastor's College, of schoon stuk voor *Het Zwaard en de Truffel* heeft in de stille afzondering van „het hol" het licht gezien.

Ds. Spurgeon heeft nooit een boek gekocht om de bloote reden, dat het zeldzaam was, behalve waar het een der Puriteinen betrof, dat hij noodig had voor zijne collectie. Hij schatte de waarde van letterkundige werken naar het nut, dat er uit te halen was, en niet bloot naar hun marktprijs; toch bezat hij eene groote menigte boeken, waarin de handteekening van den schrijver op het schutblad stond, en waar hij hoogen prijs op stelde; onder deze werd aan sommige werken van Ruskin eene voorname plaats gegeven als herinnering aan de vroegere hartelijke vriendschap, welke tusschen hem en den Leeraar heeft bestaan. Sir A. H. Layard, Dr. Livingstone, Monsieur Paul B. Du Chaillu, de heer C. W. M. van de Velde [1]), Dr. W. M. Thomson, Dr. William Wright, Dr. Lansdell, de heer John Mac Gregor („Rob Roy"), en vele andere reizigers zijn op

[1]) Onze beroemde landgenoot en Palestina-reiziger.

„Westwood" vertegenwoordigd door hunne werken, waarin zij hun naam hebben geschreven, of waarin de Leeraar hunne brieven had vastgehecht. Het was een der weinige „stokpaardjes" van Ds. SPURGEON om zooveel mogelijk de portretten en handteekeningen van alle schrijvers te bezitten, met brokstukken van het manuscript hunner werken, of andere staaltjes van hun schrift, die dan in een of meer hunner boeken ingelascht werden, waardoor hunne waarde, in zijne schatting ten minste, nog verhoogd werd. Het was wellicht deze liefhebberij, die hem zoo vrijgevig maakte met zijne eigene handteekening aan andere verzamelaars van autografen, al voegden zij niet altijd een postzegel bij hunne aanvragen er om; en dezelfde reden kan hem er ook toe gedrongen hebben, om iets te schrijven op de schutbladen van de vele honderden van boeken, die hij weggaf aan zijne vrienden, die ze nu op des te hooger prijs stellen vanwege die liefdevolle opschriften, waardoor hij de innerlijke waarde zijner geschenken verhoogde.

Een zijner brieven toont, dat hij in zijne begeerte naar de handteekening van een vriend, wiens geschriften hij waardeerde, bij vergissing tweemaal aan denzelfden persoon had geschreven:

„Nightingale Lane, 11 Mei.

„Waarde Heer.

„Ik moet u mijne verontschuldiging bieden, dat ik u tweemaal geschreven heb over zoo gering eene zaak als uwe handteekening; maar ik heb Dr. DAVID BROWN, schrijver van DUNCAN's Leven, niet herkend als de DAVID BROWN van den Commentaar. Ik bid u mij te verontschuldigen.

„Ik begin te vreezen en te beven over al die BROWNS. Gij moet weten, dat de President en de Vice-President van onze Baptist Union beiden BROWNS zijn, en dat de Voorzitter van onze London Association ook een BROWN is. BROWNS aan onze rechterhand en BROWNS aan onze linkerhand, enz. God zegene hen allen!

„Van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

In antwoord op een brief van Ds. SPURGEON aan Dr. ANDREW BONAR, waarin hij hem verzocht om zijn portret en eenige regelen schrift om in zijn *Commentaar op het Boek van Leviticus* ingelascht te worden, zond de geliefde schrijver zijn portret en het volgende karakteristieke briefje:

„Waarde Broeder.

„Ik kan niet weigeren wat gij zoo vriendelijk zijt van te vragen. Zoo gij echter nog een weinig hadt gewacht, dan zou het wezenlijk der moeite waard geweest zijn om het te hebben, — want „„„wij zullen Hem gelijk wezen"'" (1 JOH. III : 2). Intusschen kan het hier ingeslotene u een wenk geven om somwijlen voor mij te bidden.

„De uwe, met alle broederlijke liefde,

„ANDREW A. BONAR."

Het boek van denzelfden schrijver, getiteld: CHRISTUS *en Zijne Gemeente in het Boek der Psalmen*, bevat het inschrift: „Dit boek werd mij geschonken door mijn geliefden vriend, Ds. BONAR, en de correcties zijn van zijne eigene hand. — C. H. SPURGEON." In het boek van Dr. HORATIUS BONAR *Earth's Morning, or Thoughts on Genesis* [1]) heeft Ds. SPURGEON de volgende aanprijzende woorden geschreven: „Een boek vol diepe en gedachtenwekkende gedachten."

In *Het Boek der Psalmen; eene Nieuwe Vertaling met critische en verklarende Inleidingen en Aanteekeningen* door J. J. STEWART PEROWNE, schreef Ds. SPURGEON: „Voor een hedendaagsch boek is dit zeer zeldzaam. Het is uiterst nauwkeurig en van groote waardij." Dit boek bevat ook een brief van den auteur (den tegenwoordigen Bisschop van Worcester), geschreven toen hij nog Deken van Peterborough was, waarin hij zeide: „Ik dank u van harte voor uwe vriendelijke woorden over mijn Boek der Psalmen. Ik ben te meer gevoelig aan uwe goedkeuring, wijl gij zelf zulk eene onwaardeerbare gave hebt geschonken aan de Kerk door de uitgave van uwe *Psalmen Davids*. Als hulpe voor Godvruchtige overdenking van een der kostelijkste deelen van Gods Woord overtreft het alle andere boeken van dien aard. Ik hoop, dat gij eens Peterborough zult bezoeken. Het zou mij een groot genoegen zijn u onze schoone Kathedraal te wijzen."

Het boek, getiteld: *Expository Thoughts on the Gospels* [2]), door den tegenwoordigen Bisschop van Liverpool (Dr. J. C. RYLE), bevat zijn portret en een brief, dien hij in 1875 aan Ds. SPURGEON heeft geschreven, toen hij nog vicaris te Stradbroke was, waarin hij zeide: „Gij verlangt geen lof van menschen, en gij weet hoe waardeloos die is. Maar ik *moet* u zeggen hoe veel ik houd van uwe *Lezingen voor mijne Studenten*. Ik heb zelden zoovele spijkers op den kop zien geslagen. Ik zou wel aan ieder jong predikant van de Engelsche Kerk een exemplaar willen geven! Ik hoop, dat gij redelijk wel zijt. Ik heb in de laatste vier jaren veel krankheid gekend, en gevoel mij dichter bij huis dan ooit te voren."

Toch is hij gespaard gebleven, om nog bijna het vierde eener eeuw zijn getrouw getuigenis af te leggen, en slechts aan het einde van 1899 gevoelde hij zich gedrongen om zijn voornemen te kennen te geven van weldra zijne bediening als bisschop neder te leggen, terwijl zijn jongere vriend, aan wien hij zoo hartelijk schreef, reeds bijna acht jaren „te huis" was!

Ds. SPURGEON verlangde eenige regels te bezitten van het manuscript van Dr. CHARLES HODGE, Professor aan het Theologisch Seminarium te Princeton, New Yersey, in de Vereenigde Staten, en, in antwoord op het verzoek daartoe, gericht aan zijn zoon, Dr. A. A. HODGE, schreef deze den volgenden vriendelijken brief:

---

[1]) De Morgenstond der aarde, of Gedachten over Genesis.

[2]) Verklarende gedachten over de Evangeliën.

„Princeton, New Yersey, 1 Juli 1879.

„Den Weleerw. Heer Ds. CHARLES H. SPURGEON.

„Waarde Heer.

„Ik dank u zeer voor uw vriendelijk briefje betreffende de „Schetsen van Preeken", dat ik gisteren ontvangen heb. Uwe vele vrienden aan deze zijde van den Oceaan zijn bezorgd geweest over uwen gezondheidstoestand, daar wij er van tijd tot tijd onvolledige, en wellicht ook wel onverantwoordelijke berichten van ontvangen hebben. Ik hoop van harte, dat gij thans wezenlijk hersteld zijt. Toch geloof ik, dat God u eene waarschuwing heeft gezonden, om, als de getrouwe rentmeester Zijner gaven, niet zoo zwaar en niet zoo aanhoudend te werken.

„Ik zend u hiernevens twee van mijns vaders opstellen, geschreven voor de conferentiën, die elken Zondagmiddag in onze kapel door de Professoren en Studenten werden gehouden. NELSON, te Edinburg, heeft er juist nu 249 in een boekdeel vereenigd van uitgegeven. Die ik u zend zijn oorspronkelijk in het handschrift mijns vaders.

„Moge de Vader, en de Zoon, en de Geest, u zegenen met *alle* zegeningen in CHRISTUS JEZUS onzen Heere!

„Doe mijne hartelijke groeten aan Mevrouw SPURGEON.

„Oprecht de uwe,

„A. A. HODGE."

Ds. SPURGEON's exemplaar van Dr. A. A. HODGE's *Outlines of Theology* [1]) bevat eenige regelen van zijn schrift, waarbij Ds. SPURGEON zelf geschreven heeft: „Geschreven in mijne studeerkamer, 8 Augustus 1877. — C. H. S."

Dr. FERGUS FERGUSON, van Glasgow, schreef in 1882 aan Ds. SPURGEON in een brief, om hem te danken voor zijne recensie van zijn *Leven van Christus*: „Gij moet schier overstelpt zijn alleen reeds door letterkundigen arbeid, — om nu niet te spreken van uw herderlijk werk.... Ik kan dezen brief, dien gij, hoop ik, niet als een onbescheiden indringen zult aanmerken, niet besluiten zonder mijne hooge bewondering uit te drukken voor uwen Christelijken arbeid en uw Christelijk karakter, zoowel als mijne zeer hooge schatting van de positie, die gij, naar Gods bestuur en leiding, geroepen zijt in te nemen. De invloed, dien gij, zoowel door den kansel als door de pers, uitoefent in eene mate, zonder voorbeeld wellicht in de jaarboeken van het Christelijk leeraarsambt, is voor mij het toppunt, het *beau idéal* van hetgeen menschelijke invloed behoort te zijn. Moogt gij lang gespaard blijven om dien invloed uit te oefenen! God heeft u door persoonlijke en huiselijke beproeving niet weinig gekastijd, en u aldus in de hoogste klasse geplaatst van Zijn geestelijk Seminarium, zooals de scholieren, die door de onderwijzers op het vaste land *privatissimi* genoemd worden, aan wie zij hooge lessen geven in hunne eigene woning."

---

[1]) Omtrekken der Theologie.

Behalve de brieven, manuscripten, portretten en handteekeningen van de schrijvers, die Ds. Spurgeon in zijne exemplaren van hunne werken bewaarde, als hij ze machtig kon worden, schreef hij ook in vele boeken zijn eigen naam met de uitdrukking van zijne meening van den inhoud. Er zijn in zijne boeken wellicht honderden van die inscripties, waarvan vele autobiographisch zijn, en om die reden eene plaats verdienen in dit werk. Het is merkwaardig, dat, terwijl dit hoofdstuk voor de pers werd gereed gemaakt, aan de samenstellers een belangrijk artikel onder de oogen is gekomen van den heer Andrew Lang, getiteld „inscripties in boeken", waaruit blijkt, dat hij zeer ingenomen was met de gewoonte, die door den Leeraar zoo veelvuldig gevolgd is. Hij schreef onder anderen: „De gewoonte om op schutbladen en op de kanten van boeken te krabbelen heeft vele vijanden. Ik beken, dat ik niet behoor tot deze puristen. Ik zie gaarne den indruk van deze voetstappen op het zand der literatuur, nagelaten door vroegere geslachten, om aldus iets te vernemen omtrent de vroegere eigenaars van boeken, al is het niet dan hunne namen.... Onze namen behoorden wij ten minste allen te schrijven, het is wellicht het eenige, wat van ons tot het nageslacht komt.... In den regel zullen personen, die netjes en zindelijk zijn, niet eens hun naam op het schutblad schrijven, en nog veel minder iets op de kanten der bladzijden krabbelen. Verzamelaars houden van een boek, dat er rein en netjes uitziet; maar een boek, waarin gekrabbeld is, kan weer andere verdiensten hebben. Thackeray's tallooze caricaturen geven nieuwe bekoorlijkheid aan zijne oude schoolboeken; de opmerkingen van Scott zijn altijd treffend juist; maar hoe weinig van de boeken, die eens in het bezit waren van groote schrijvers, komen ter markt! Waar is de bibliotheek van Dr. Johnson, die de sporen moet dragen van zijne boterhammen? Sir Mark Sykes placht den datum en de plaats van aankoop te vermelden, met den prijs, — eene uitnemende gewoonte. Deze dingen zijn meer persoonlijk dan platen, die door verzamelaars losgemaakt kunnen worden, en ook werkelijk losgemaakt zijn, om ze in andere boekdeelen te plakken. De verkoop-waarde van een boek kan verminderd worden, zelfs doordat er de naam in geschreven is van den bezitter; maar menig boek, dat anders waardeloos zou zijn, stijgt in waarde door een interessante opmerking. Zelfs die aanteekeningen, welke op zichzelven onbeduidend zijn, verkrijgen langzamerhand waardij voor den oudheidkenner, als zij uit denzelfden tijd zijn als de schrijver. Zij vertegenwoordigen den geest, de gezindheid van eene voorbijgegane eeuw, en die deze opmerkingen in zulk een boek schrijft, is zich daar wellicht wel van bewust, want anders is hij niet te verontschuldigen. Voorzeker betreuren wij het, dat de groote boekenbezitters in het verleden zoo heel spaarzaam geweest zijn met hunne kantteekeningen."

Het eerste deel van dit werk (bladzijde 236) bewijst, dat Ds. Spurgeon reeds bij het begin van zijne Evangeliebediening in Londen de gewoonte volgde, die de heer Lang aanprijst, want de inschriften in Dr. Gill's commentaar, die daar vermeld zijn, dateeren van 1852. In Maarten

LUTHER's commentaar op den Brief aan de Galaten is geschreven: „Dit boekdeel is een van mijne vroegste vrienden; — het heeft geene aanbeveling noodig. — C. H. SPURGEON 1852."

De volgende merkwaardige loftuiging staat op het schutblad van het eerste deel van *A Compleat History and Mystery of the Old and New Testament, logically discussed and theologically improved by* CHRISTOPHER NESS [1]): „Lezer, hier is iets, dat al uw tijd waard is, al zoudt gij er ook den geheelen dag in lezen. Onthaal er uwe oogen op en uw hart. Hier is ééne schoone woordschildering en eene kostelijke hartuitstorting. — C. H. SPURGEON."

Het derde deel is gemerkt met „zeer gewaardeerd"; en het vierde heeft de volgende inscriptie: „Ik acht, dat deze vier boekdeelen hun gewicht in goud waard zijn. Zij mogen wellicht eenige buitensporige denkbeelden bevatten, maar die zijn als het stof in een paleis. Ik twijfel niet, of MATTHEW HENRY heeft zeer veel aan NESS ontleend, en zeer zeker heeft hij, dit doende, zijne wijsheid getoond. Indien deze boekdeelen het eigendom van iemand anders worden, dan moet ik hem zeer dringend aanbevelen om ze òf zelf oplettend en biddend te lezen, òf anders ze te geven of te leenen aan een Godvruchtig persoon, die in staat is ze te waardeeren. Zulk een schat moet op interest gezet worden. — C. H. SPURGEON, Nov. '58."

In 1857 schreef Ds. SPURGEON in MATTHEW POOL's *Kantteekeningen:* „POOL is een voortreffelijk Schriftverklaarder." Dr. JOHN MAYER's *Commentaar op het Nieuwe Testament* draagt het inschrift: „MAYER is een van mijn meest geliefde schrijvers. — C. H. SPURGEON, 1859." Het boek van denzelfden auteur over de Historische Boeken is aangeduid als „voortreffelijk, vol van nauwkeurige nasporingen en zeldzame geleerdheid."

Twee deelen van ADAM CLARKE's *Commentaar* bevatten uitvoerige, maar geenszins aanprijzende aanteekeningen. In deel I schreef Ds. SPURGEON onder het portret van den commentator: „die ontdekte, dat een *aap*, en niet eene slang, ADAM bedrogen heeft." Bovenaan het titelblad staat deze waarschuwing: „Neem u in acht, lezer! Dit is gevaarlijke grond voor hen, die niet gefondeerd en vast zijn." Deel VI heeft deze inscriptie: „ADAM CLARKE is even onsterfelijk als zijn aap en zijne andere dwalingen; zie de aanteekeningen op Genesis. Hij moet altijd met omzichtigheid worden gelezen, want, naar mijn oordeel, zijn zijne gevoelens zeer onschriftuurlijk. — C. H. SPURGEON." Op het titelblad is bij de woorden: „Eene Verklaring en Critische aanteekeningen", gevoegd: „Geschikt om het oog te verblinden en te beletten, dat de waarheid in JEZUS de ziel zal beschijnen", door ADAM CLARKE, „Arminiaanschen verdraaier van het Woord."

Bijwijze van contrast kan vermeld worden, dat Dr. GILL's *Verklaring van Salomo's Hooglied* Ds. SPURGEON's handteekening bevat, benevens de volgende opmerking: „Dit onschatbaar werk van mijn geleerden voorganger is mij altijd tot hulp geweest." In verschillende deelen van JOHN TRAPP's

[1]) Volledige Geschiedenis en Verborgenheid van het Oude en Nieuwe Testament, logisch onderzocht en theologisch deugdelijk bevonden, door CHRISTOPHER NESS.

Aanteekeningen op het Oude en Nieuwe Testament schreef Ds. Spurgeon: „Gewaardeerd om zijne keurigheid.” „Een geliefd schrijver”; „Trapp is mij altijd een geliefkoosd schrijver, 1893.” Eene in-folio-uitgave van Ralph Erskine’s werken heeft twee inscripties: „Ds. Joseph Irons, geschenk van zijn vader”; en daaronder: „Des te meer door mij gewaardeerd, omdat het het eigendom was van Joseph Irons. — C. H. Spurgeon.” Bloomfield’s *Grieksch Testament met Engelsche aanteekeningen* heeft de inscriptie: „Bloomfield wordt zeer door mij gewaardeerd; ik heb altijd veel meer aan hem dan aan Alford. — C. H. Spurgeon, Sept. 1872.”

In het exemplaar van Cruden’s *Concordance*, dat altijd door Ds. Spurgeon gebruikt werd, staat op het schutblad het volgend getuigenis: „Gedurende deze tien jaren is dit het boek geweest aan mijne linkerhand, als het Woord Gods aan mijne rechterhand was. Welk een kostelijke hulpe is het!

De aanteekeningen, die ik geschreven had, zijn weggesneden door den binder, aan wien ik het boek moest zenden, omdat het geheel uit elkander lag.

Geloofd zij de Heere, die mij deze twintig jaar gespaard heeft om Zijn Woord te onderzoeken met eenig begrip van deszelfs liefelijkheid. Jan. 1869.

C. H. Spurgeon.

Deze half waanzinnige Cruden heeft aan de Kerk beteren dienst bewezen dan de helft der doctoren in de theologie en letterkunde van alle tijden. — Mei 1872.”

Schier voetstoots de werken van verschillende auteurs nemende, die over afzonderlijke Boeken des Bijbels geschreven hebben, kunnen de volgende inscripties als voorbeelden dienen van de gunstige of ongunstige opmerkingen, welke er in geschreven zijn:

In Dr. James Morison’s *Practische Commentaar op het Evangelie naar de beschrijving van Mattheus* schreef Ds. Spurgeon: „Zeer gewaardeerd boek om deszelfs geleerdheid. Het zou moeielijk zijn hier veel Morisonianisme [1]) te vinden. *De Geest des Evangelies* door Dr. David Thomas bevat deze opmerking: „Een boek, dat veel gedachten opwekt, maar wel wat bombastisch.” Op het titelblad van het werk van denzelfden auteur: *Het Boek der Psalmen, exegetisch en practisch beschouwd*, heeft Ds. Spurgeon tegenover den naam van den schrijver — David Thomas — geschreven: „Geen David en geen Thomas. David brabbelend, Thomas twijfelend.” De *Homiletische Commentaar op de Handelingen der Apostelen* van denzelfden schrijver bevat diens portret en handteekening met de volgende opmerkingen: „Vele van die homiletische schetsen komen mij voor als „„veel geschreeuw en weinig wol””; maar toch, zoo iemand dit boek leest zonder er eenig nut aan te ontleenen, zal dit zijn eigen schuld zijn. C. H. Spurgeon, 1894.”

Drie boeken over den Brief aan de Romeinen hebben natuurlijkerwijs

---

[1]) Dat is van den schrijver zelf.

opmerkingen uitgelokt omtrent de leerstellige beschouwingen der schrijvers. Van Dr. F. A. PHILIPPI schreef Ds. SPURGEON: „Dwaalt nu en dan eens af van zijn pad om een aanval te doen op hetgeen hij Calvinistisch denkt te zijn." Van Ds. WILLIAM TYSON's *Verklarende Lezingen* wordt gezegd: „Uitnemend voor een Arminiaan, ik vind hem op vele plaatsen stichtelijk en Evangelisch." Dr. DAVID RITCHIE's *Uitleggende en Practische Lezingen* worden beschreven als „In velerlei opzicht niet zuiver. Ik denk, dat hij van de *gematigde* school is."

JAMES FERGUSSON's *Korte Verklaring van de Brieven van Paulus* bevat de handteekening van Ds. SPURGEON met het jaartal 1878 en de volgende opmerking: „Een boek van groote waardij. Weinige boeken zijn meer dikwijls door mij geraadpleegd. — C. H. SPURGEON." JOHN BARLOW over 2 TIMOTHEUS I en II heeft het volgende inschrift: „Hoewel schijnbaar niet aantrekkelijk, zal dit boek den nauwkeurigen lezer toch rijkelijk beloonen. — C. H. SPURGEON." NICHOLAS BYFIELD [1]) over 1 PETRUS I, II en III is geestig gecritiseerd: „BYFIELD is betoogend en uitweidend, en begeeft zich op elk bij-veld, dat hij beter had gedaan voorbij te gaan. En toch noemt hij dit in zijne voorrede eene bekorting! Ik ben blij, dat het mijn lot niet is geweest hem te hooren. — C. H. SPURGEON." Van NATHANAEL HARDY over den *Eersten Brief van Johannes* wordt gezegd: „Deze HARDY is een zeldzaam Godgeleerde; het is een Episcopalische Puritein."

In FREDERICK DENISON MAURICE's *Profeten en Koningen van het Oude Testament* schreef Ds. SPURGEON: „Wij vinden hier veel buitensporige leerstellingen, maar toch zijn er ook gedachten van geene geringe waardij. Wij kunnen het goud uitwasschen." Het werk van een schrijver van een gansch andere soort — *Aanteekeningen op het Boek van Genesis*, door C. H. M. — wordt aldus beschreven: „Goed in zijne soort, maar te eng. Hier en daar schuilt ook dwaling." LANGE's *Genesis* wordt aangeduid als „een der besten uit de reeks"; maar zijn *Jesaja* als „heel schraal." Dr. PUSEY over „*De Kleine Profeten*" draagt de wel eenige onderscheiding van hooge aanprijzing in een enkel woord: „Onwaardeerbaar — C. H. SPURGEON, 1878." De *Leerredenen over het Boek der Richteren*, door RICHARD ROGERS bevat deze aanteekening: „Dit boek wordt door C. H. SPURGEON zeer gewaardeerd, 1882."

Tot andere korte, maar opmerkelijke aanteekeningen behooren de volgende:

DURHAM's *Christus Gekruisigd:* „Zeer gewaardeerd." *Practische Overdenking van Ieder Vers der Heilige Evangeliën*, door een Geestelijke [2]): „Goed, eenvoudig, bedorven". *Poëtische werken van George Herbert:* „Zeer gewaardeerd door C. H. SPURGEON."

DARLING's *Cyclopaedia Bibliographica:* „Een onwaardeerbaar werktuig."

JOSEPH TAYLOR's boek, *Naturales Curiosae: Merkwaardigheden in de Natuur-*

---

[1]) BIJVELD.

[2]) Van de Engelsche Kerk.

lijke Historie bevat de waarschuwing: „Neem niet al te gereedelijk aan. — C. H. SPURGEON."

In *Whitefield's Leerredenen* is de handteekening met de volgende inscriptie: „C. H. SPURGEON, die WHITEFIELD bewondert als den voornaamste der predikers."

De Sabbat in Puriteinsch Nieuw Engeland, door ALICE MORSE EARLE, bevat waarschijnlijk de laatste inscriptie van de hand van den Leeraar, en zij is veelbeteekenend: „Een vermakelijk, maar bedroevend boek. De keerzijde van Nieuw Engeland's Godsdienst blootgelegd. De schrijfster is de vrouw van dien CHAM, van wien wij lezen in Genesis. — C. H. SPURGEON, Dec. 1891." Hij wist, dat er eene „keerzijde" was, zelfs aan het hem dierbare Puritanisme, maar hij gevoelde, dat zij niet aldus aan de blikken van het algemeen blootgelegd, maar met vriendelijke barmhartigheid bedekt moest worden.

HONDERD-EN-TWEEDE HOOFDSTUK.

Ds. Spurgeon als Letterkundige (Besluit).

Ds. Spurgeon is niet slechts tot aan het einde zijns levens een groot aantal boeken van oude en nieuwe schrijvers blijven lezen, hij bleef ook zelf boeken schrijven, en toen hij „naar huis geroepen” werd, waren er zoo vele, die hij bezig was voor de pers klaar te maken, dat zijne gepubliceerde nagelatene geschriften reeds zeer talrijk zijn, terwijl er nog vele andere uitgegeven zullen worden. Wie het beleven zal, dat er eene complete editie zal zijn van al zijne geschriften, zal waarschijnlijk bevinden, dat het aantal dan niet minder dan honderd-en-vijftig boekdeelen zal bedragen.

Gedurende het tijdvak, waarover dit vierde deel der autobiographie handelt, werden *De Psalmen Davids* voltooid, en werden de uitgaven van *The Metropolitan Tabernacle Pulpit* [1]), *Het Zwaard en de Truffel*, *Spurgeon's geïllustreerde Almanak*, en *John Ploughman's (wand)Almanak* geregeld voortgezet, gelijk daar ook na des Leeraars verscheiden mede voortgegaan is. Velen hebben gedacht, dat het voor Ds. Spurgeon, wiens tijd en krachten schier onophoudelijk in aanspraak genomen werden, nauwelijks mogelijk zou zijn om aan sommige deelen van zijn letterkundigen arbeid persoonlijk veel aandacht te schenken, en zoo hebben zij aan zijne helpers veel van het werk toegeschreven, dat toch door hem zelven verricht werd. Voor de samenstelling van den almanak in boekvorm heeft men een persoon genoemd, terwijl de redacteur die samenstelling aan niemand dan zichzelven heeft toebetrouwd tot aan het jaar van zijne langdurige krankheid; en bij ééne gelegenheid ten minste, vond hij het noodig aan zijne lezers te verklaren, dat zijne betrekking tot het maandblad *Het Zwaard en de Truffel* volstrekt niet slechts in naam was, maar inderdaad en in waarheid. In zijne „Aanteekeningen” in het Aprilnommer van 1885 schreef hij in het vooruitzicht van zijn terugkeer van Mentone:

„Een vriendelijke recensent spreekt van ons Maart-nummer en noemt het „„interessant en kostelijk””, niettegenstaande de afwezigheid van den Redacteur.” Feitelijk is de Redacteur nooit afwezig van het Maandblad, daar hij persoonlijk iederen regel leest van elk nummer. Nu en dan schrij-

---

[1]) De wekelijksche leerredenen, uitgesproken in den Tabernacle.

ven vrienden, aan wier smaak niet is voldaan, om den een of anderen gewaanden ondergeschikte te blameeren; maar de Redacteur verbergt zich achter niemand; de vrienden moeten *hem* blameeren, want hij is persoonlijk verantwoordelijk. Onze medewerkers zijn bekwame mannen, volkomen in staat zichzelven te verdedigen, zoo dit noodig mocht zijn; maar de Redacteur wenscht niet, dat men zal denken, dat hij alleen maar zijn naam op het titelblad schrijft, terwijl hij het werk nu maar verder aan anderen overlaat. Neen, het is ons voortdurend streven om dit tijdschrift zoo belangrijk te maken als wij kunnen, en wij zouden het beter willen maken, zoo wij slechts konden. In weerwil van krankheid en uitstedigheid hebben wij toch nog nooit in de noodzakelijkheid verkeerd om ons werk door anderen te laten verrichten; integendeel, als wij verhinderd waren om met onze andere werkzaamheden voort te gaan, hebben wij aan dien arbeid zoo veel te meer tijd kunnen geven."

Vele van de boeken, die door Ds. Spurgeon in de laatste veertien jaren van zijn werkzaam leven werden geschreven en gepubliceerd, zijn kortelijk vermeld in Deel III, Hoofdstuk LXXIX, vanwege het verband, waarin zij staan tot andere werken, die dáár beschreven werden, of zijn in de vorige hoofdstukken van dit Deel genoemd. De latere boeken in chronologische orde nemende, is het eerste, dat genoemd moet worden: *The Clue of the Maze, a Voice Lifted up on behalf of Honest Faith* [1]). De voorrede duidt er het autobiographisch karakter van aan: „De wijze, waarop ik persoonlijk tot dusver over de paden van dien doolhof des levens gegaan ben, kan voor iemand, die thans in den doolhof aan het dwalen is, wellicht tot hulpe zijn." De tweede titel wordt aldus verklaard: „Een groot dichter liet zich de uitdrukking ontvallen: „„Eerlijke twijfel"". Hoe gretig werd dit woord aangegrepen. Het hedendaagsche ongeloof komt zoozeer te kort in de hoedanigheid, dat het zich meester heeft gemaakt van de etiquette, en zich nu tijdig of ontijdig overal aanmeldt als **eerlijke** twijfel. Het had zeer groote behoefte aan zulk een getuigenis van eerlijk bedoelen. Hoe zwak onze stem nu ook zijn moge, wij heffen haar op ten behoeve van **eerlijk geloof."** Het boek werd eerst uitgegeven in zeer klein zakformaat, maar later werd er eene nieuwe uitgave in grooten druk van bezorgd, in het formaat der andere twaalf-stuivers-boeken van Ds. Spurgeon. Het was hem tot groote vreugde, als hij van tijd tot tijd mocht hooren, dat het doel, waarmede het boek geschreven werd, bereikt was, en inzonderheid werd hij verblijd door het getuigenis van een voornaam letterkundige, die door de lezing van dit boek van volslagen atheïsme tot het zaligmakend geloof in den Heere Jezus Christus is gekomen. Het boekske werd in verscheidene vreemde talen overgezet.

Omtrent denzelfden tijd, dat *De Draad in den Doolhof* werd uitgegeven, was de Leeraar druk aan het werk met het eerste zijner vier deelen, getiteld: *Mijne preekschetsen*. Zij werden uitgegeven ten gevolge van een dik-

[1]) De Draad in den Doolhof, eene Stem voor Eerlijk Geloof.

wijls herhaald verzoek om schetsen van Leerredenen, die eene hulpe konden zijn voor Evangelisten en andere predikers, die weinig of geen tijd hadden om zich voor te bereiden voor den kansel, of groote moeielijkheid hebben in het kiezen van geschikte onderwerpen voor hunne leerredenen en toespraken. Ten einde die schetsen van nog meer nut te doen zijn voor de broeders, werden zij uitvoeriger gemaakt, dan toen Ds. SPURGEON ze voor zijne eigene leerredenen heeft gebruikt, en om diezelfde reden werden er ook gepaste illustraties en gedachten van anderen aan toegevoegd. Dat dit werk in eene dringende behoefte voorzag, was spoedig blijkbaar, en weldra verscheen dan ook eene mededeeling in *Het Zwaard en de Truffel* van den volgenden inhoud:

„Ons eerste deel van preekschetsen heeft een zeer gunstig onthaal gevonden, de eerste oplaag van vijf duizend exemplaren is bijna uitverkocht, hoewel zij nog pas kort geleden verschenen zijn. Daar wij dit als een teeken ten goede beschouwen, zullen wij spoedig een tweede deel ter perse leggen, hetwelk onze schetsen bevat van het Boek van den Prediker tot aan MALEACHI. De broeders, wier tijd in beslag is genomen door hun werk, maar die toch gaarne het Woord Gods verkondigen, zullen bevinden, dat deze *Preekschetsen* hun tot groote hulp zijn. Met het oog hierop hebben wij ze voor de pers gereed gemaakt, en tot dat doel gelooven wij, dat God ze zal zegenen. Zij zijn niet genoeg uitgewerkt om den trage van dienst te zijn, terwijl er, naar wij vertrouwen, toch genoeg in is, om den arbeidzamen dienstknecht Gods, die weinig tijd of gelegenheid heeft om zich voor zijne prediking voor te bereiden, tot hulpe te zijn. De arbeid, aan dit Deel besteed, heeft ons beziggehouden des avonds, of wanneer overdag het weer niet toeliet om uit te gaan, toen wij onze vacantie te Mentone hebben doorgebracht. Daar wij door den fragmentarischen aard van het werk het konden neerleggen of opvatten, al naar tijd of lust dat medebracht, was het juist de soort van bezigheid, die ons eene gelukkige ontspanning bezorgde. Niets te doen te hebben is slavernij, maar een aangename arbeid als dit geweest is, heeft ons eene kostelijke ruste bezorgd."

Ter bestemder tijd was de geheele reeks voltooid, en zij werd zeer druk verkocht. Na des Leeraars dood is wederom een boekdeel van ongeveer gelijke strekking van de pers gekomen: *C. H. Spurgeon's facsimile preekschetsen, met de leerredenen, die daarvan gehouden zijn in den Metropolitan Tabernacle.* De oorsprong van dit boek was zeer eigenaardig. In verschillende nieuwsbladen werd aangekondigd, dat sommige der schetsen, door Ds. SPURGEON in den Tabernacle gebruikt voor zijne prediking, in *facsimile* zouden uitgegeven worden, en de inzender van die aankondiging gaf zijne overtuiging te kennen, dat dit werk een gunstig onthaal zou vinden. Feitelijk waren tot aan dien tijd echter geene schikkingen daarvoor gemaakt; maar het denkbeeld scheen zoo goed, en de openbaarheid, er aan gegeven, droeg zooveel bij tot het succes, dat een dozijn schetsen gekozen werd en met de leerredenen, die er van gehouden zijn, tot een boekdeel vereenigd, hetwelk terstond tot eene belangrijke gedachtenis werd aan den prediker, en eene treffende illustratie van zijne methode om leerredenen samen te stellen.

Het boek, dat de dubbele onderscheiding heeft van in meer vreemde talen te zijn overgezet en voor een grooter aantal menschen ten zegen te zijn geweest ter hunner verlossing dan eenig ander boek van Ds. SPURGEON, is getiteld: *Alles uit Genade. Een ernstig woord tot hen, die de zaligheid zoeken te verkrijgen door den Heere Jezus Christus* [1]). De eerste zinsneden van dit boek luiden: „Het doel van dit boek is de zaligheid van den lezer. Hij, die het geschreven heeft, zal grootelijks teleurgesteld wezen, indien het niet het middel is, waardoor velen tot den Heere JEZUS geleid worden. Het wordt uitgezonden in kinderlijke afhankelijkheid van God, den Heiligen Geest, om, indien het Hem belieft, het te gebruiken voor de bekeering van millioenen." Een der laatste paragrafen bevat deze woorden, waarin thans een bijzonder pathos gelegen is: „Indien zij, die bekeerd zijn, anderen winnen voor den Heere, wie weet, wat er dan nog uit mijn boekje voortkomen zal? Ik begin reeds God te loven voor de bekeeringen, die er door gewerkt zullen worden. Zeer waarschijnlijk zullen de meeste vruchten er van pas gezien worden, als mijne rechterhand, die thans op het papier rust, verstijfd zal wezen in den dood. **Lezer, laat mij u ontmoeten in den hemel!"**

Een der vele voorbeelden van het goed, door dit boekske gewerkt, en waarvan de Leeraar nog vóór zijn verscheiden gehoord heeft, werd hem bericht in den volgenden brief van een doctor, die lid was van de gemeente van den Tabernacle:

„Mijn waarde Heer.

„Ik heb eene boodschap voor u, die ik u in zoo korte woorden als mij mogelijk is, zal overbrengen.

„Gedurende vele jaren was ik door banden van vriendschap verbonden aan een welbekend arts te ****. Gedurende twee of drie jaar was hij lijdende aan *diabetes*, maar hij leefde als te voren, volstrekt buiten CHRISTUS. Verleden Kerstmis zond ik hem een exemplaar van *Alles uit Genade.* Een poosje geleden was ik aan zee en ontving een brief van een vriend, waarin hij zeide: „„Ik geloof, dat Dr. **** behouden is..... Het onderwijs gewerd hem gansch en al door Ds. SPURGEON."" Het verheugde mij zeer dit te hooren.

„Gisteren was ik bij hem. Hij was zeer ziek, lijdende aan longontsteking als gevolg van de diabetes. Hij nam mijne handen in de zijne, en zoo goed hij kon tusschen zijne tranen en zijne kortademigheid, verhaalde hij mij, dat hij verlost was, een kind Gods was geworden, gewasschen en gereinigd in het bloed van zijn Zaligmaker, en bekleed met het kleed van Zijne volmaakte gerechtigheid; en weer bij adem komende, zeide hij met groote plechtigheid: „„Wilt gij aan Ds. SPURGEON zeggen, dat het door Gods barmhartigheid over een armen zondaar alles door dit boek is gekomen" — hier wees hij op *Alles uit Genade*, dat open op zijn bed lag —; „wilt gij hem zeggen welk een zegen dit boek voor mij geweest is?"

---

[1]) Mede in de Nederlandsche taal overgezet en uitgegeven bij BIJLEVELD, te Utrecht.

„Waarde Dominee, ik heb de boodschap overgebracht. Ik weet, dat het u genoegen zal doen haar te ontvangen. Wilt gij mijn geliefden vriend gedenken in uw gebed?

„Geloof mij, de uwe, die u zeer veel verplicht is.

„****."

Daar op dit boek zoo blijkbaar Gods zegen heeft gerust, schreef Ds. SPURGEON nog een van gelijke strekking: *Overeenkomstig de Belofte* [1]) en eenigen tijd later: *Rondom de enge Poort*, die beide ruim verkocht zijn en tot veel zegen zijn geweest.

Het boek, dat meer dan alle andere geschriften van Ds. SPURGEON als voorbeeld kan dienen van zijne gave om zeer snel te kunnen stellen, is *Het Bonboek op de Bank des Geloofs.* Het bestaat uit 366 beloften uit de Schrift met bevindelijke verklaringen daarvan, geschikt om dagelijks bij den huisgodsdienst gelezen te worden, of als eene hulpe bij persoonlijke overdenking. Gedurende des Leeraars verblijf te Mentone in den winter van 1887—88, was er een Maandag, dat er zulke aanhoudende tropische stortregens waren, dat hij genoodzaakt was den geheelen dag binnenshuis te blijven. Zijne metgezellen bemerkten niet, dat hij aan een nieuw boek was begonnen, maar wèl zagen zij hem bladzijde na bladzijde van postpapier vol schrijven. Na eene wijle zeide hij hun, dat hij aan een boek begonnen was met overdenkingen voor elken dag, en eer hij zich dien avond ter ruste begaf, had hij de dagelijksche overdenkingen voor de maand Januari geëindigd en aan den heer PASSMORE gegeven om naar de drukkerij in Londen te worden gezonden. Zij waren met zooveel zorg en nauwkeurigheid geschreven, dat zij slechts weinig correctie behoefden, en wie het boek bezit en er de eerste een en dertig bladzijden van naleest, zal de hoeveelheid en de hoedanigheid kunnen waardeeren van den arbeid op een regenachtigen dag, toen, naar men veronderstelde, de Leeraar zijn rusttijd in het zonnige Zuiden doorbracht.

Het Bonboek is grootendeels de vermelding van Ds. SPURGEON's eigene ervaring van des Heeren getrouwheid in den tijd van de „Down-grade" controverse. Sommige van de treffendste beloften, waarbij hij overdenkingen heeft geschreven, werden hem gezonden door vrienden, die hem in die dagen van smart wenschten te ondersteunen en te bemoedigen, en het boek vloeit dan ook over van autobiographische toespelingen. In de voorrede schreef de Leeraar: „Bij de bemoedigende Schriftuurplaatsen heb ik mijn eigen getuigenis gevoegd, de vrucht van beproeving en van ervaring. Ik geloof alle de beloften Gods, maar vele derzelven heb ik persoonlijk beproefd en waar bevonden.... Ik begon deze overdenkingen, toen ik door de branding van twistgeschrijf heb gewaad. Daarna werd ik geworpen in „„wateren, waar men door zwemmen moest"", en die, zonder de ondersteunende hand Gods, wateren zouden geweest zijn, waarin men moest verdrinken..... Ik zeg dit niet om er sympathie mede te vragen, doch

[1]) Mede in het Nederlandsch overgezet.

alleen om den lezer te doen zien, dat ik geen „stuurman aan wal" ben. Ik heb menigmaal dien oceaan doorkruist, die allesbehalve „stil" is; ik ken het bruisen der hooggaande baren en het loeien van den storm. Nooit waren de beloften van JEHOVAH mij zoo dierbaar als te dier ure. Sommige er van heb ik vóór dien tijd nooit begrepen, ik was nog niet aan het tijdstip gekomen, toen zij rijp waren, want ik was zelf nog niet rijp genoeg om er de beteekenis van te verstaan. Hoe veel meer wondervol is mij thans de Bijbel dan eenige maanden geleden! Door den Heere te gehoorzamen en Zijne smaadheid te dragen buiten het leger heb ik geene nieuwe beloften ontvangen, maar het resultaat is voor mij hetzelfde alsof dit wèl zoo ware, want de oude zijn mij in rijker volheid voorgekomen."

Den oorsprong van het boek gedenkende, is het merkwaardig, dat zeer onlangs een getuigenis van deszelfs nuttigheid tot troost en bemoediging is gekomen van Christenen in Zuid-Afrika, die het in de Hollandsche vertaling[1]) hebben gelezen. Ds. SPURGEON heeft ook zelf nog vele van zulke getuigenissen ontvangen; een, dat hem zoowel vermaakt als geïnteresseerd heeft, werd hem medegedeeld door Ds. W. WILLIAMS:

„Tegenover het venster mijner studeerkamer zijn verscheidene tuinen, die mij in den zomer een aangenaam uitzicht geven, maar in den eerste dezer tuinen lag een groote hond aan een ketting. Door zijn voortdurend blaffen was het mij niet mogelijk te studeeren of iets te overdenken. Ik liet den eigenaar dit op vriendelijke wijze weten, maar het hielp niet; de hond bleef aan den ketting. Ik vroeg mij af, of ik die zaak in het gebed tot God kon brengen, maar het scheen mij kluchtig toe om over het blaffen van een hond te bidden; en daarenboven kon ik mij ook geene belofte te binnen brengen voor zoo iets, die ik in mijn gebed zou kunnen aanvoeren, totdat ik eens Ds. SPURGEON's *Bonboek op de Bank des Geloofs* opende op bladzijde 157, waar de tekst is: „„Maar bij alle kinderen Israëls zal niet een hond zijne tong verroeren"", en de verklaring hierover begint met: „„Hoe! heeft God macht over de tongen der honden? Kan Hij ze weerhouden te blaffen? Ja, zoo is het."" Ik ontroerde, want geen hond heeft ooit met grooter hardnekkigheid iets vastgehouden, dan die tekst mij vasthield. Te eigener plaats en stond knielde ik neder, en bad, dat die hond verwijderd mocht worden. De hond *is* weg en zijn eigenaar er bij, maar let wel op, de schikkingen om heen te gaan werden door den eigenaar getroffen omtrent denzelfden tijd, dat het gebed was opgezonden! Hoe waar is het, dat:

„Meer door het gebed wordt gewerkt
Dan de wereld weet of vermoedt.""

Na het Bonboek publiceerde Ds. SPURGEON twee boekdeelen van gansch anderen aard: *The Salt-cellars, being a Collection of Proverbs, together with*

---

[1]) Die vertaling is van de hand van Ds. ADAMA VAN SCHELTEMA, doch is allesbehalve getrouw. Hij heeft er den titel van „Ja en Amen" aan gegeven.

Homely notes thereon[1]). Gedurende bijna twintig jaren had hij *John Ploughman's Almanak* uitgegeven, en de arbeid, besteed aan het verzamelen of samenstellen van zoo vele duizenden spreekwoorden, grondstellingen en motto's scheen het verlangen te rechtvaardigen om er een blijvenden vorm aan te geven. Zoo werden zij dan alphabetisch gerangschikt in twee afdeelingen: „Spreekwoorden en Merkwaardige Gezegden", en „Gezegden van meer Geestelijken Aard", en voor bijna alle werden „eenvoudige opmerkingen" gegeven, waarvan een recensent schreef: „De spreekwoorden zijn voortreffelijk, en Ds. SPURGEON's opmerkingen zijn alles, wat men wenschen kan."

Elk der deelen werd, naarmate zij uitkwamen, met graagte door het publiek ontvangen en met ingenomenheid in dagbladen en tijdschriften besproken, en hun inhoud werd op kansel en platform voortdurend geciteerd. Ds. SPURGEON zond de twee boekdeelen aan den heer GEORGE AUGUSTUS SALA, met verzoek er eene recensie over te schrijven in de *Daily Telegraph*, indien hij ze dit waardig keurde. In antwoord hierop zond de heer SALA een langen, hartelijken brief, waarin hij o. a. zeide: „Uwe twee boekdeelen waren mij zulk eene aangename lectuur, dat ik het de beste manier vond om aan uwen wensch te voldoen om de *Zoutvaatjes* tot tekst te nemen voor een hoofdartikel, dat ik het genoegen heb u te zenden. Natuurlijk was ik getroffen (en geamuseerd) door den grondregel: „„Nieuwsbladen zijn de Bijbels der wereldlingen"". *Zoo is het*, en het is bij uitstek gepast en recht, dat het zoo is; want voor een journalist, die zich bewust is van de nuttigheid en de waardigheid zijner roeping, is de pers een kansel, waar hij op de weekdagen leekpreeken houdt, terwijl hij den Zondag voor u en uwe medebroederen in de bediening overlaat."

Vervolgens gaf de heer SALA eene uitvoerige dissertatie over den grondregel, die hem zoozeer geïnteresseerd had, maar zij behoeft niet geciteerd te worden uit zijn brief, daar hij er in zijn artikel op terugkwam, waarvan het begin en het slot aldus luiden:

„Een man, die wezenlijk veel te doen heeft en ook veel doet, heeft gewoonlijk den meesten vrijen tijd tot zijne beschikking, en zoo heeft Ds. C. H. SPURGEON te midden van den velerlei arbeid en de verantwoordelijkheid, die op hem rust als Leeraar eener ontzaglijk groote gemeente, den tijd gevonden om zeer diep te delven in die rijkste mijn van gemeenzame spreekwijzen — den schat der Engelsche spreekwoorden. Onder den titel *Zoutvaatjes* heeft Ds. SPURGEON twee fraaie boekdeelen in handig formaat in het licht gegeven, die veel waarde zullen ontleenen, niet slechts aan het feit, dat dit werk zulk een blijkbaar getuigenis is van de onvermoeide vlijt om na te sporen en groote scherpzinnigheid bij het uitlezen, maar evenzeer aan de omstandigheid, dat de verzamelaar zijne gekozene spreekwoorden van doorloopende verklaringen heeft voorzien, die hij in zijne groote bescheidenheid „eenvoudige opmerkingen" noemt. In werkelijkheid zijn zij dikwijls humoristisch zoowel als eenvoudig, en altijd overvloeiend van

---

[1]) Zoutvaatjes, eene Verzameling van Spreekwoorden, vergezeld van eenvoudige Opmerkingen.

dien geest van blijmoedige Godsvrucht, gansch gespeend aan geteem en dweperij, waardoor hetgeen Ds. Spurgeon zegt of schrijft immer aangenaam is, zelfs aan hen, die in dogmatische opvatting het meest van hem verschillen.....

Ds. Spurgeon heeft als spreekwoord gekozen hetgeen ons meer toeschijnt van den aard eener kanselgemeenplaats te zijn. „„„Nieuwsbladen zijn de Bijbels der wereldlingen"""", en daarbij hebben wij de „„„eenvoudige opmerking"""": „„„Hoe vlijtig lezen zij ze! Hier vinden zij hunne wet en profijten, hunne richteren en kronieken, hunne brieven en hunne openbaringen."""" De nieuwsbladen moeten het zich getroosten met leelijke namen genoemd te worden, zelfs door hen, die ze vlijtig lezen. Journalisten zijn lankmoedige lieden, en het is curieus, dat wij onder de spreekwoorden van Howell, die voor meer dan tweehonderd jaar verzameld zijn, het volgende vinden: „„„Een journaalmaker is een geschiedschrijver in den dop."""" Daarom hebben wij, desbetreffende, niets tegen Ds. Spurgeon. Wat hij zegt van de nieuwsbladen, is reeds lang geleden aan de antipoden gezegd, waar de enorme weekbladen van de Sydney en Melbourne journalen gemeenlijk „„„De Bijbel der Boschbewoners"""" genoemd worden, daar zij de eenige lectuur zijn van de schaapherders en veefokkers in de afgelegene bosschen. De *Zoutvaatjes* kunnen als een even onderhoudende als stichtelijke verzameling van spreekwoorden welkom worden geheeten, en het plan zoowel als de uitvoering van het werk, doen eer aan het hart en het hoofd van een achtenswaardigen Godsdienstleeraar, die reeds sedert lang eene eervolle plaats heeft veroverd onder de verdienstelijkste mannen van ons land."

Indien ons bestek het toeliet, zou een interessant hoofdstuk gewijd zijn kunnen worden aan „Ds. Spurgeon als Dichter en Kerkliedschrijver", want ook als zoodanig had hij groote gaven van den Heere ontvangen. Zoo heeft hij in het voorjaar van 1890 een Lied gedicht, dat eene beschrijving is van zijne eigene geestelijke ervaring. Het werd opgenomen in het program voor de volgende Conferentie van het Pastor's College. Zij, die deze conferentie hebben bijgewoond, zullen niet licht den indruk vergeten, die teweeggebracht werd, toen de vijfhonderd predikanten en studenten te zamen dat lied aanhieven. Bij het begin van dien zang waren allen gezeten, maar bij de laatste coupletten stonden allen uit eigen beweging op en zongen met plechtigheid en geestdrift den lof des Heeren wegens de goedertierenheid, aan den dichter bewezen.

Het volgende letterkundig werk was een der kleinste van Ds. Spurgeon's vele boekdeelen, hoewel de oorsprong er van het tot een der merkwaardigste maakte. Op de College-conferentie van 1891 werden allen, die haar bijwoonden, getroffen door het bijzonder toepasselijke op de tijdsomstandigheden van de toespraak van den President, en sommigen, die haar hoorden, alsmede de leerrede, die drie dagen later door hem werd uitgesproken, zeiden naderhand, dat zij den indruk hadden, dat de geliefde President nooit meer in het midden der leden van de Pastor's College

Evangelische Associatie tegenwoordig zou zijn, en dit voorgevoel bleek juist te wezen.

Op den Maandagavond van die gedenkwaardige week nam Ds. SPURGEON als onderwerp voor zijne toespraak in de openbare bijeenkomst in Upton Chapel Efeze VI: 16: „Bovenal aangenomen hebbende het schild des geloofs, met hetwelk gij al de vurige pijlen des boozen zult kunnen uitblusschen." Dit bleek het preludium van en de voorbereiding te zijn tot een krijgshaftig onderwerp, waarover hij den volgenden morgen wenschte te spreken, en waarvan hij den inhoud bracht onder drie hoofden: (1) *Onze wapenrusting*, het Woord Gods; (2) *Ons leger*, de Kerke Gods; en (3) *Onze kracht*, de Heilige Geest. Het was een gepaste climax van de lange reeks van Openingsreden, welke door hen, die het voorrecht hadden van ze te hooren, altijd tot de plechtigste en krachtigste gerekend werden, die Ds. SPURGEON heeft uitgesproken. Zij werd door de geestdriftige vergadering met innige blijdschap aangehoord en bij het einde werd zoo dringend aangehouden om de uitgave in den vorm eener brochure, dat terstond toestemming werd gegeven, op voorwaarde, dat de broeders zouden helpen om er de uitgave van te helpen bekend maken.

In de week na de conferentie werd het manuscript van den verslaggever gereviseerd en aanzienlijk vermeerderd, waarna het terstond in druk verscheen onder den titel: „*De Grootste Strijd in de Wereld*". Onmiddellijk werd het ver en wijd verspreid; in de Vereenigde Staten verscheen een herdruk, in het Fransch en Duitsch [1]) verschenen vertalingen, die alle verscheidene malen herdrukt werden. En nadat Ds. SPURGEON de eeuwige ruste was ingegaan, heeft een milddadig heer, die met hem op het platform stond toen de rede werd uitgesproken, de overtuiging gehad, dat het een der beste manieren was om zijne nagedachtenis te eeren, dit getuigenis blijvend te maken, waarom hij schikkingen trof, dat een exemplaar, waarop aan den titel toegevoegd was: „C. H. SPURGEON's laatste manifest", door het Boekenfonds van Mevrouw SPURGEON gezonden zou worden aan elken predikant van alle godsdienstige gezindten in Engeland. Op die wijze werden meer dan 34,500 exemplaren verspreid, en er kwamen overvloedige bewijzen, dat de zegen des Heeren er op rustte. Er is thans eene uitgave van gereedgemaakt in hetzelfde formaat als des Leeraars overige 60-cents-boekjes, en zoo zal deszelfs getuigenis voor de waarheid voortgaan, hoewel nu reeds verscheidene jaren verloopen zijn sedert die zielroerende boodschap voor het eerst gebracht werd.

Nog een ander klein geschrift, in verband met aandoenlijke omstandigheden, is zijn boekske, getiteld: *Herinneringen aan Stambourne*. Het werd begonnen even vóór Ds. SPURGEON's langdurige krankheid in 1891, en voltooid in de dagen van gedeeltelijke herstelling, die hem later in dit jaar geschonken werd. Het boekske heeft een zeer bijzonder belang voor lezers van dit werk, want het was het eerste gedeelte van C. H. SPURGEON's autobiographie, waarin hij de geschiedenis verhaalt van zijne kindsheid, gelijk hij die zelve aan het publiek wenschte mede te deelen, om welke

---

[1]) Ook in het Hollandsch.

reden er een overvloedig gebruik van gemaakt is in het eerste deel van dit Standaardleven. Gedurende vele jaren heeft de Leeraar Stambourne en deszelfs omliggende plaatsen bezocht, deels om zijne vroege herinneringen aan zijns grootvaders land, en deels om zooveel mogelijk bouwstoffen te verzamelen betreffende sommige van de gedenkwaardige tooneelen zijner jeugd. Het was in deze week, dat de „overweldigende hoofdpijn" begon, waarvan Ds. SPURGEON later schreef, en er bijvoegde: „Ik moest mij naar huis spoeden om mij naar de kamer te begeven, waarin ik drie maanden lang bovenmate geleden heb, en meermalen aan den rand des grafs ben geweest." Als verhooring van het gebed van schier alle geloovigen in alle landen werd hij voor een tijd weer opgericht, en hij had de voldoening om zijn boekske van herinneringen uit zijne jeugd niet slechts voltooid en uitgegeven te zien, maar ook nog te vernemen, hoe van harte welkom het werd geheeten, en met hoeveel genot het werd gelezen.

Maar terzelfder tijd was hij bezig aan een ander boek, waaraan nog aandoenlijker belang is verbonden. Dat was *Het Evangelie des Koninkrijks; eene practische Verklaring van het Evangelie van Mattheus* [1]), waarvan Mevrouw SPURGEON schreef, nadat haar echtgenoot ingegaan was tot de heerlijkheid: „In deszelfs heilige en smartelijke beteekenis staat het alleen en op zichzelven. Het is des vermoeiden werkers laatste arbeid der liefde voor zijn Heere. Het is het laatste liefelijk lied van lippen, die altijd den lof hebben verkondigd van zijn Koning. Het is de juichkreet van den stervenden Standaarddrager, die onversaagd zijns Veldoversten's vlag heeft gedragen in het heetste van den strijd..... Zeer veel van het laatste gedeelte dezes werks werd geschreven als op de grens des hemels, te midden van de naderende heerlijkheid der onzichtbare wereld, schier „binnen het gezicht der Gouden Poorten"".

Het doel, dat Ds. SPURGEON zich met dat werk heeft voorgesteld, was eene stichtelijke verklaring van dit Evangelie, waarbij de aandacht van den lezer inzonderheid bepaald werd bij het Koningschap van den Heere JEZUS CHRISTUS, hetwelk de meest kenmerkende strekking is van MATTHEUS' Evangelie. Hij heeft er langzaam aan gewerkt, en veel er van werd geschreven gedurende zijne wintervacanties aan de zonnige kusten der Middellandsche Zee.

In het najaar van 1891, toen Ds. SPURGEON genoegzaam hersteld was om de reis naar Mentone te aanvaarden, heeft hij met blijdschap en zielsgenot den arbeid der verklaring van het eerste Evangelie hervat, en dagelijks schreef hij een gedeelte, totdat hij eindelijk tot geen arbeid meer in staat was. Tot het laatste toe was zijn schrift even vast en duidelijk als ooit te voren, en er was geen teeken van de zoo snel naderende instor-

---

[1]) Van dit werk verscheen eene Hollandsche vertaling bij den boekhandelaar BIJLEVELD, te Utrecht.

ting, die door geheel de Christenheid met zoo diepe smart werd vernomen. Verstandelijk en geestelijk was dit laatste werk gelijk aan hetgeen hij in zijne beste jaren heeft voortgebracht; maar het was hem niet gegeven het geheel te voltooien, want hij werd opgeroepen om den Koning te zien, van wien hij had geschreven, en te deelen in de heerlijkheid van het Koninkrijk, waarover hij zoo langdurig voor anderen had gepredikt.

Na rijp beraad werd besloten om zijn laatste letterkundige werk, in plaats van het als een gebroken zuil te laten staan, te voltooien, zooveel mogelijk op dezelfde wijze als hij het gedaan zou hebben, indien zijn leven verlengd ware geworden. Hij had zoo dikwijls de laatste hoofdstukken van MATTHEUS' Evangelie verklaard, dat overvloedige bouwstoffen voorhanden waren om het laatste gedeelte van dezen Commentaar saam te stellen uit *zijne eigene gesproken en geschreven woorden*. Die teedere arbeid werd toevertrouwd aan zijn Secretaris. Toen het boek verscheen, werd het met graagte door het publiek ontvangen, en het is sedert steeds bij hetzelve in gunst gebleven. De redacteur van *The British Weekly* heeft den samensteller der laatste hoofdstukken indirect grooten lof toegezwaaid, toen hij zeide, dat er een merkteeken had moeten zijn om aan te duiden, waar Ds. SPURGEON's manuscript eindigde. Blijkbaar had de mozaïekwerker de kostbare schatten, aan zijne zorg toevertrouwd, zoo keurig naast elkander gelegd, dat deze scherpzinnige criticus geene breuk in het verband bespeurde.

Een ander letterkundig werk, waaraan Ds. SPURGEON ijverig bezig was te Mentone, toen hij naar hooger sfeer werd opgeroepen, was *Messages to the Multitude*[1]), het achtste deel in de reeks der *Preachers of the Age*[2]), uitgegeven door de heeren SAMPSON LOW, MARSTON en Cie. Het was bestemd om des Leeraars predikstijl te doen zien in de verschillende tijdperken zijner langdurige Evangeliebediening; en te dien einde werden leerredenen gekozen, te beginnen met eene, gehouden in 1859 in de Muziekzaal der Surrey Gardens, om te eindigen met eene, die schier de laatste was, welke hij in 1891 in den Tabernacle heeft gehouden. De revisie van het laatste gedeelte van dit boek werd mede aan den heer HARRALD[3]) opgedragen. Hoewel tien van de twaalf leerredenen, die het boek bevat, te voren reeds uitgegeven waren, werd het boek toch zeer ruim verkocht, en nog onlangs is er eene volksuitgave van verschenen, waardoor het in nog ruimer kring nut kan stichten.

Vele andere boeken waren door Ds. SPURGEON begonnen, en van andere had hij het plan in zijn hoofd, en verscheidene daarvan zijn reeds voltooid en uitgegeven. Het eerste van deze was *The Art of Illustration*[4]), de derde reeks vormende van *Lezingen voor mijne Studenten* en bevattende

---

1) Boodschappen tot de Menigte.
2) Predikers der Eeuw.
3) Ds. SPURGEON's Secretaris.
4) De Kunst van Illustratie, d. i. van opheldering door voorbeelden.

zeer nuttige wenken betreffende het gebruik van voorbeelden ter opheldering in de prediking, en de boeken, waarin anekdoten, illustratiën, fabels, zinnebeelden en gelijkenissen gevonden worden.

Dan volgt een der keurigste van alle de werken van Ds. SPURGEON: „*Till He come*". *Communion Meditations and Addresses* [1]). Het bestaat grootendeels uit de eenvoudige toespraken, die de Leeraar gehouden heeft voor het kleine gezelschap van Christenen, die in zijne zitkamer te Mentone met hem aan de Tafel des Heeren aanzaten; maar er zijn ook eenige toespraken in opgenomen, gehouden voor meer openbare vergaderingen, waar duizenden van geloovigen aan de Tafel des Heeren aanzaten in den Tabernacle. De waardij dezer inzetting en het geestelijk nut, dat aan een veelvuldig gebruik maken er van ontleend kan worden, worden daar duidelijk in aangetoond, en het schijnt onmogelijk, dat wie den Heere liefheeft dit boek kan lezen zonder in inniger gemeenschap te komen met zijn Zaligmaker en het groote Zoenoffer meer te waardeeren, waarvan het gebroken brood en de wijn de symbolen zijn. Het boek is reeds eene onwaardeerbare hulpe bevonden bij stille overdenking en als gids voor hen, die geroepen zijn om bij die heilige feestviering voor te gaan.

Een ander boek, dat voor arbeiders in den wijngaard des Heeren van groot nut is geweest, is *The Soul-winner; or How to Lead Sinners to the Saviour* [2]). Het bevat verscheidene lezingen voor de studenten van het Pastor's College, toespraken tot Zondagsschoolonderwijzers en predikers in de open lucht, en leerredenen, waarvan het onderwerp was hetgeen Ds. SPURGEON „den recht koninklijken arbeid" noemde, nl. zielen te winnen. Het moet eene groote hulp wezen voor hen, die wijs begeeren te worden in het winnen van zielen, daar het wel iets blootlegt van het geheim van des auteurs eigene gave als een der grootste zielenwinners, die ooit geleefd hebben.

Deze nagelaten werken verdienen bijzondere vermelding in dit deel der levensbeschrijving, omdat zij alle in groote mate autobiographisch zijn. Hier en daar zijn in de vorige bladzijden uittreksels er van gegeven, waar dit noodig scheen tot volledigheid van het verhaal. Alle zijn veel verkocht en hoogelijk gewaardeerd, te meer wellicht, omdat de stem, die zoo veel van hun inhoud geuit heeft, hier beneden niet meer gehoord kan worden.

Behalve de nieuwe werken, uitgegeven na den dood van hun auteur, zijn reeds niet minder dan acht verschillende reeksen zijner Leerredenen uitgekomen: *De Gelijkenissen onzes Heeren; De Wonderen; „Het Heilige der heiligen"* — (twee en vijftig leerredenen over het Hooglied); *De Messias, de Namen, Titels en Eigenschappen onzes Heeren; Christus in het Oude Testa-*

---

1) Totdat Hij komt. Avondmaalsoverdenkingen en -toespraken.

2) De Zielenwinner; of Hoe zondaren te leiden tot den Zaligmaker.

ment; Het Eeuwig Evangelie en *Het Evangelie voor het Volk.* Tien kleinere boekdeelen bevatten uittreksels uit zijne geschriften, geschikt voor onderscheidene klassen van lezers: *Lessen der Natuur in het Koninkrijk der Genade; Woorden van Wijsheid; Woorden van Waarschuwing* en *Woorden van Bemoediging voor het Dagelijksch Leven; Woorden van Raad voor Arbeiders in den Wijngaard des Heeren; Woorden van Raad voor Zoekenden; „Wij Streven", „Komt, gij Kinderen", „Evangelische Bloemlezing uit C. H. Spurgeon,* en *Heerlijke dingen ter Overdenking voor Heiligen en Zondaars.* Het laatstgenoemde boek is gedrukt met zeer groote karakters, ten einde het geschikt te maken voor de oogen van ouden van dagen en jonge kinderen. Hoewel het nog pas kort geleden werd uitgegeven, heeft het reeds een goed onthaal gevonden, en zeer waarschijnlijk zal het zeer nuttig zijn om in de eenvoudigst mogelijke taal de grondbeginselen des geloofs bekend te maken.

Het is onmogelijk eene schatting te maken van het aantal deelen van Ds. SPURGEON's werken, die in dit land [1]), in de Vereenigde Staten en in vele andere landen, waarin zij, overgezet in vreemde talen, van de pers kwamen, zijn uitgegeven. Vele millioenen exemplaren moeten reeds verkocht zijn, en hoewel het nu reeds acht jaren geleden is [2]) sedert hij naar den hemel is gegaan, is de navraag blijkbaar nog niet afgenomen. Ja, de vele nieuwe werken van zijne lippen en van zijne pen, die sedert zijn verscheiden zijn uitgegeven, en het nog grooter aantal herdrukken of uittreksels van zijne geschriften, en het immer toenemend debiet van zijne Leerredenen maken het schier tot eene zekerheid, dat zijne uitgaven thans nog meer in omloop worden gebracht dan bij zijn leven, terwijl voortdurend van alle deelen der aarde getuigenissen inkomen van den zegen, die er op rust, en het goed, dat zij teweegbrengen. Men kan dus tot de conclusie komen, dat, groot als zijn invloed was op den kansel, de kracht, die door hem van de pers is uitgegaan, daar volstrekt niet bij achterstond; en er schijnt geene gegronde reden te zijn, waarom zijn getuigenis door middel der pers niet zou voortduren tot aan de wederkomst des Heeren" [3]).

---

[1]) Groot-Britannië.

[2]) Dit werd geschreven in 1900; Ds. SPURGEON is 30 Januari 1892 overleden.

[3]) Dit getuigenis wordt bevestigd door Professor DOSKER, die in de Amerikaansche *Hope*, van Grand Rapids, schrijft: „SPURGEON was Evangeliedienaar bij uitnemendheid en behoort voor immer aan Gods volk toe, heel de wereld over. Hij wist te spreken naar het hart van Zion, en de geheele Christelijke Kerk op aarde betreurde zijn heengaan als een onherstelbaar verlies voor de gemeente Gods. Hij spreekt nog nadat hij gestorven is, en zal dat tot in geslachten blijven doen."

Overgenomen uit „De Standaard" van 6 Mei 1902. VERT.

HONDERD-EN-DERDE HOOFDSTUK.

Bloei en Wasdom der Inrichtingen. 1878—1892.

Het College, het Weeshuis, de Vereeniging tot Colportage en het Genootschap van Evangelisten zouden alle beschouwd kunnen worden als werken van Christelijke vindingrijkheid, maar het zou de veel kleinere helft der waarheid zijn als men ze van dat oogpunt ging bezien. Deze ondernemingen zijn alle door de natuurlijke orde en beschikking der Voorzienigheid na elkander ontstaan. Wij hebben welwillende vrienden hooren spreken van „genie van organisatie" en „veel practisch gezond verstand", die in den leider van deze verschillende arbeidsvelden aanwezig zouden zijn; maar het zou veel dichter bij de waarheid zijn om te zeggen, dat hij met onbepaald en schier blind vertrouwen gevolgd heeft wat hij de aanduidingen van Gods wil geloofde te zijn, en tot nu toe bleken die aanduidingen ook werkelijk te zijn wat hij ze geloofde te zijn. Aan het einde van vijf en twintig jaren zien wij uitgebreide inrichtingen in volle werking en in beteren toestand dan ooit te voren, en ten opzichte van middelen en fondsen volkomen toegerust, hoewel zij geen ander vast fonds hebben dan de belofte: „Mijn God zal naar Zijn rijkdom vervullen al uwe nooddruft, in heerlijkheid, door CHRISTUS JEZUS." De dankbaarheid buigt haar hoofd, en zingt haar eigen lied aan haren Welbeminde.

C. H. S., *in de voorrede van „Het Zwaard en de Truffel", jaargang 1878.*

De laatste veertien jaren van Ds. SPURGEON's leven op aarde bleken een zeer vruchtbaar tijdperk te zijn, zoowel voor de Kerk van den Tabernacle als voor de verschillende Inrichtingen, die er van uitgaan. Aan het einde van zijne rede, gehouden in den Tabernacle op 20 Mei 1879 in verband met de viering van zijne vijf-en-twintigjarige ambtsvervulling, zeide hij:

„Laat ons voorwaarts gaan, mijne Broeders, laat ons voorwaarts gaan. Wij zijn zeer goed begonnen, in Gods kracht, en Hem zij de eere er van, maar ik beschouw den avond van heden niet als het einddoel, maar als het aanvangspunt. Wij hebben onder den grond de fondamenten gelegd van een gebouw, dat, naar wij vertrouwen, thans boven den grond en in het volle daglicht zal verrijzen. Hier is een nieuw aanvangspunt. Luistert en denkt er over na. Een paar dagen geleden zond de dame, die het Jongensweeshuis heeft gesticht, mij £ 50 voor het Meisjesweeshuis. Ik schreef haar een brief van ongeveer dezen inhoud: „„Ik ben zeer dankbaar voor het voorstel, maar ik gevoel mij niet heel wel, en de tijden

zijn niet zeer gunstig, daarom zou ik thans niet gaarne een nieuwen arbeid ondernemen."" Ik stelde haar voor om de £ 50 te houden voor het geval, dat wij een Weeshuis voor Meisjes oprichten; maar zoo niet, om het dan in de kas van het Jongensweeshuis te storten. „„Neen"", zeide onze vriendin, „„uw oordeel is wel juist, maar neem de £ 50 als het eerste steentje, want ik ben ten volle verzekerd, dat er weldra nog vele steenen aan toegevoegd zullen worden."" Nu stel ik voor, dat £ 50 van de mij aangeboden feestgave bij de £ 50 van mijne lieve vriendin geplaatst zullen worden, opdat wij alzoo te zamen het Weeshuis voor Meisjes stichten. Ik wensch deze nieuwe onderneming nu niet ineens door te zetten, maar haar slechts te bepleiten, om dan te zien, wat er uit deze zaak worden zal. Andere eieren zullen tot het nestei gevoegd worden, en het nest zal vol worden, en dan zullen wij eene familie van kuikentjes hebben. Ik heb een gevoel, alsof ik bezig was den eersten steen te leggen van het Meisjesweeshuis, en gij allen tot mij zeidet: „„Ga voorwaarts."" Dit is eene goede aanteekening op de bladzijde onzer geschiedenis van heden: „„Het tweede vijf-en-twintigjarig tijdperk van dit leeraarschap aangevangen met de inleiding van het ontwerp der stichting van een Weeshuis voor Meisjes.""

„„En wat dan?"" zegt iemand. Ik weet niet, wat ik u daarna zou kunnen voorstellen; maar ziet gij, tot dit Weeshuis voor Meisjes word ik als 't ware heengedreven. Deze £ 50 zijn mij opgedrongen, en ik kan er mij niet van ontdoen; zoudt gij wenschen, dat ik weiger dit geld voor de arme, vaderlooze kinderen te gebruiken? Neen, uw hart zou mij dien raad niet kunnen geven. Aldus neem ik vrijwillig, gedrongen door genade, dit nieuwe werk en deze nieuwe zorg op mij, en verwacht ik te zien, hoe door gebed en geloof eene nieuwe reeks van wonderen tot stand zal komen."

Een vriend, die de rede des Leeraars gehoord had, gaf hem terstond £ 50 voor het nieuwe plan, en weldra volgden andere bijdragen. Kort daarna schreef Ds. Spurgeon: „Juist in die dagen, toen wij ons voor deze zaak begonnen in te spannen, heeft het God in Zijne voorzienigheid behaagd het huis met den tuin, bekend als „„The Hawthorns"", en waarnaar wij reeds lang met verlangende blikken hadden heengezien, binnen ons bereik te brengen. Eenige jaren geleden moest dit huis verkocht worden, en de regenten van het Jongensweeshuis hebben getracht het op de veiling te koopen; maar de prijs werd tot verscheidene honderden ponden boven de waarde opgevoerd. Op 6 Juni werd dit huis opnieuw te koop aangeboden, en wij kochten het voor de som, die wij bij de vorige gelegenheid er voor hadden willen geven. De tuin wordt slechts door een kleine strook weiland van het erf van het Weeshuis gescheiden; en door de goedheid Gods en de vriendelijkheid van den eigenaar hopen wij, dat dit stuk weiland ons ook eens zal toebehooren, dan zouden wij van het Weeshuis eene volkomene Square kunnen maken door gebouwen op te trekken, gelijk aan die, welke nu reeds bestaan. Dat moet wel een werk van tijd wezen, maar het is toch reeds iets om een plekje te hebben voor ons steunpunt om er den hefboom op te plaatsen. Wij gelooven, dat de Heere ons langs een rechten weg heeft geleid om heen te gaan naar eene stad ter woning. Wij hebben het huis en erf gekocht voor het Meisjes-

weeshuis, maar wij hebben slechts £ 360 [1]) in ons bezit om er voor te betalen, en het is onze zeer bijzondere wensch, dat als de tijd daar is om de geheele som te betalen, wij ook in staat zullen zijn om de geheele £ 4000 [2]) te overhandigen. Die tijd zal binnen weinige dagen daar zijn; maar voor den Bezitter van Hemel en aarde is tijd geen bezwaar. Wij hebben nog nooit schulden gehad, en wij hebben ook nooit hypotheek genomen op een onzer gebouwen, en wij hebben evenmin geld geleend voor een zekeren tijd, wij zijn nog altijd in staat geweest dadelijk te betalen voor wat wij noodig hadden. Het gebed onzes harten is, dat wij nooit tot een lager standpunt zullen afdalen en beginnen zullen te leenen. Indien dit land niet juist in dien tijd in veiling ware gekomen, wij zouden gewacht hebben, totdat wij den koopprijs van onzes grooten Meesters rentmeesters hadden ontvangen; maar wijl de ligging dier plaats zoo uiterst wenschelijk voor ons is, en de aankoop terstond of in het geheel niet kon plaats hebben, hebben wij het verstandig geoordeeld er ons het bezit van te verzekeren. Wij gelooven niet gedwaald te hebben, toen wij dit besluit hebben genomen. Geen onzer geliefde raadslieden en medearbeiders denkt dit, allen hebben zij tot dien stap geadviseerd. Het geld voor de betaling moet ergens vandaan komen; en nu moet een antwoord komen op de vraag: Waar is het geld? Wie heeft het op dit oogenblik in bewaring? Wie voelt zich geroepen het te zenden? Het zilver en het goud zijn des Heeren, en Hij behoeft slechts het hart Zijner dienstknechten te neigen om een deel van huns Meesters geld af te zonderen voor dit bijzondere werk, en de zaak zal tot stand komen. Als zij met het hunne iets beters kunnen doen, zoo laten zij het doen; maar zoo zij ons getrouw achten, dan zijn wij bereid dien arbeid op ons te nemen en er ons best voor te doen.

Het is dikwijls gebeurd, dat wij niet bij machte waren weduwen in behoeftige omstandigheden te hulp te komen, omdat er geen enkele jongen was in haar groot gezin, die den leeftijd had, welken door het reglement van het Jongensweeshuis voorgeschreven is. Er waren verscheidene meisjes, maar die konden wij niet nemen, en hoe dringend daar nu ook hulp noodig was, wij konden haar niet verleenen, om de eenvoudige reden, dat die kinderen geene jongens waren. Dat is ééne reden, waarom wij een Weeshuis voor Meisjes noodig hebben.

Hier is nu eene zeer schoone gelegenheid voor Christenen, die door God met middelen zijn gezegend, om eene plaats in te nemen onder de stichters dezer nieuwe Inrichting; en indien zij oordeelen, dat zulk een werk goed en nuttig zal zijn, dan hopen wij, dat zij zonder falen *en zonder uitstel* ons in dezen nieuwen tak van dienst te hulp zullen komen. Wij kunnen geen enkelen stuiver missen van de gelden, die voor het Jongensweeshuis zijn bestemd; deze arbeid voor de meisjes moet iets extra's zijn. Gij hebt Willy en Tommy geholpen; zult gij niet ook Mary en Maggie helpen?"

Het plan verkreeg zeer snel de belangstelling van het Christelijk publiek;

---

[1]) *f* 4320.

[2]) *f* 48000.

het geld voor den aankoop van „The Hawthorns" was gereed op den dag, toen het betaald moest worden, en de eerste groep van meisjes werd er spoedig geïnstalleerd. Men bevond toen, dat in de statuten van het Weeshuis de opname vermeld was van vaderlooze kinderen, zonder de sekse aan te duiden, en zoo behoefde er dan ook geene verandering gemaakt te worden; en nu werden ter bestemder tijd schikkingen getroffen voor de voltooiing der Inrichting. De Leeraar, zijne uitgevers en de regenten gingen edelmoediglijk voor met hunne gaven; vele duizenden van donateurs volgden hun voorbeeld, en zoo heeft de Weesinrichting langzamerhand en trapsgewijze het aanzien gekregen, dat door onze plaat wordt voorgesteld.

Het is niet mogelijk al den zegen te verhalen, dien de Weesinrichting reeds geweest is voor honderden van gezinnen, en derzelver invloed ten goede blijft steeds aanhouden. In het jaar van Ds. SPURGEON's overlijden hadden reeds bijna zestienhonderd jongens en meisjes eene schuilplaats gevonden binnen hare muren. Zij hebben dikwijls hunne dankbaarheid uitgedrukt voor hetgeen in de Inrichting voor hen gedaan is, en velen hunner hebben op verschillende tijden practische bewijzen gegeven van hunne belangstelling in het gelukkig tehuis, waarin zij ten tijde hunner hulpelooze verweesdheid opgenomen werden. Een voorbeeld daarvan kan gezien worden in den volgenden brief, die den President veel vreugde deed smaken:

„Stockwell Weeshuis, 14 Febr. 1888.

„Waarde Ds. SPURGEON.

„Bij het afsluiten van de lijst voor het Maart-nommer van *Het Zwaard en de Truffel* zal het u, geloof ik, veel genoegen doen te weten, dat zij giften bevat van „„„sommige oud-weezen"" (ongeveer 40) tot een bedrag van £ 17.17 [1]). *Ieder hunner* heeft, zijne gave brengende, den wensch uitgedrukt, dat het honderdmaal meer had kunnen zijn, en zij gingen vergezeld van hartelijke woorden van dankbaarheid voor de weldaden, in het Stockwell Weeshuis genoten, en van warme genegenheid voor u, den aardschen vader van dit groote gezin van weezen; en allen bidden zij, dat onze Hemelsche Vader u nog vele jaren moge sparen om dien gezegenden arbeid te besturen en voor de weduwen en de vaderloozen te zorgen.

„Ik verblijve, waarde Ds. SPURGEON,

„Steeds oprecht de uwe

„F. G. LADDS."

Een brief van een der meisjes, nadat zij het Weeshuis had verlaten, zal aantoonen, dat aan deze zijde der Inrichting gelijke dankbaarheid heerschte:

---

[1]) *f* 214.20.

„Waarde Ds. Spurgeon.

„Vergeef mij, dat ik de vrijheid neem u te schrijven; ik zal er u de reden van zeggen. In de eerste plaats moet ik u zeggen, dat ik een uwer oud-weezen ben; maar de Heere heeft mij gevonden en mij tot Zijn kind gemaakt voor ik het Weeshuis verliet. Ik wist, dat het u blijdschap zou geven, als ik u dit schreef. Toen mijn vader stierf, dacht ik, dat ik nooit iemand zou hebben, die hem gelijk is; maar toen ik in uw Weeshuis kwam, ontdekte ik mijne vergissing, want ik vond een beter Vader, die mij nooit begeven of verlaten zal, en tot Wien ik gaan kan met elk leed, en iedere verdrietelijkheid, hoe klein ook. Het schijnt haast al te heerlijk om het te kunnen gelooven, dat Jezus wezenlijk gekruisigd is om mij zalig te maken. Als ik denk aan al de jaren, dat ik Hem smart heb aangedaan, doet mij dit te meer verlangen om te trachten Hem te behagen.

„Ik moet u mededeelen, dat ik zeven en een half jaar in de Weesinrichting geweest ben, en dat ik er zeer, zeer gelukkig ben geweest, en er mij dikwijls terug wensch. Nu geloof ik te moeten eindigen, u dankende voor uwe goedheid om ons zulk een heerlijk huis te geven om in te wonen. Het zal iets wezen om ons leven lang met genot aan te denken, en waarvoor wij nooit dankbaar genoeg kunnen zijn. Ik zelve hoop weldra door den doop openlijk voor de wereld te belijden, dat ik Jezus tot mijn Zaligmaker heb aangenomen, of liever, dat Hij mij tot Zijn kind heeft aangenomen.

„Ik verblijve een uwer oud-weezen —".

Op een gedenkwaardigen namiddag in het najaar van 1890 bracht Ds. Spurgeon een bezoek aan het Weeshuis onder omstandigheden, die door hen, die tegenwoordig waren, niet licht vergeten zullen worden. Bijna onmiddellijk daarna schreef hij het volgend verhaal van het „liefelijk tooneel gedurende een onweer," waarmede de mededeelingen over het Weeshuis in zijn Standaardleven gevoegelijk kunnen eindigen, want het toont hoe hij tot het laatste toe het geestelijk welzijn der kinderen heeft gezocht, dat dan ook het voornaamste doeleinde was, waarmede zoowel hij als Mevrouw Hillyard de Inrichting heeft gesticht:

„Op Dinsdag, 23 September, ging ik naar het Stockwell Weeshuis, om er met een teekenaar rond te gaan en plekjes uit te zoeken om door hem geteekend te worden, voor platen in een Kerstboek voor de Inrichting. Wij waren nog niet ver gegaan, of het begon te regenen. De parapluies werden opgestoken, en wij trachtten onze wandeling rondom de geheele square van de jongens- en meisjeshuizen voort te zetten; maar de regen bleef aanhouden en weldra ging hij over in slagregen, men zou eene amphibie hebben moeten zijn om aan zulk een stortvloed het hoofd te bieden. Er bleef ons niets anders over dan in de speelzaal te gaan, waar de jongens op ons binnenkomen in geestdriftig gejuich losbarstten, een gejuich schier even oorverdoovend als de donderslagen, waarmede het werd beantwoord. Naar buiten gaan konden wij niet, want de stortregens waren tot een zondvloed aangegroeid, en zoo besloot ik dan gebruik te maken van de

gelegenheid om eens hartelijk met de kinderen te spreken. Er werd een stoel gehaald, en zoo zat ik dan neder te midden van een dichten drom van knapen, die nauwelijks teruggehouden konden worden van eene nabijheid, die wel de warmte aantoonde der ontvangst van hun vriend, maar niet strekte om de overmatige warmte der atmosfeer af te koelen. Onze teekenaar, die zich te midden van den hoop bevond, maakte haastig eene schets, maar kon onder die honderden van jongens nauwelijks genoeg ruimte krijgen om zich te bewegen.

„Het was voorzeker een smeltend oogenblik wat de warmte der atmosfeer in de zaal betreft, en frissche lucht kon niet in overvloedige mate verkregen worden; maar alles was beter dan om buiten in den storm te zijn. De elkander snel opvolgende bliksemschichten maakten, dat ieder ernstig gestemd was, en bewogen mij om met de jongens te praten over dat vrij zijn van vrees, dat eene vrucht is van geloof in den Heere Jezus. De geschiedenis werd verhaald van een zeer jeugdig geloovige [1]), die in het huis zijns ooms was, toen er op een avond een geweldig onweer losbarstte. De oudere menschen waren allen angstig; maar hij had zich in oprechtheid aan den Heere Jezus overgegeven, en daarom durfde hij niet bang wezen. Het kleine kind was in een bovenkamer, en niemand was kloekmoedig genoeg om het te halen, omdat er op de trap een heel groot venster was. Deze knaap ging nu naar boven, haalde het kind en bracht het aan zijne moeder, en toen las hij een Psalm, en bad met zijne bloedverwanten, die sidderden van angst. Er was ook werkelijk wel gevaar, want op korten afstand kwam brand in eene hooischelf, maar de jongeling was zoo kalm als op een zomerdag van zonneschijn, niet omdat hij van nature zoo dapper was, maar omdat hij werkelijk op den Heere vertrouwde.

„Terwijl ik nu zoo sprak, werd het hoe langer zoo donkerder, en de storm scheen boven ons hoofd te broeden onder zwarte vleugelen. Het werd duister vóór den tijd. Zeer gepast gaf een der jongens een gezangvers op, dat door allen met eerbied en op liefelijke wijze werd gezongen:

„„Blijf mij nabij, snel daalt de nacht,
De duisternis neemt toe, o Heere blijf mij nabij,
Als andere helpers falen, en vertroosting verre is,
Zoo blijf Gij, o Helper van de hulpeloozen, mij nabij.""

„Dit gezongen zijnde, volgde een woord over den grond van betrouwen van den geloovige; hij is in de hand zijns Hemelschen Vaders, en dus vreest hij geen kwaad. Indien wij in vijandschap waren tegen God, indien al onze zonden nog drukten op ons geweten, dan mochten wij wel vreezen om te sterven; ja, en zelfs bang zijn om te leven; maar als wij verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, dan zeggen wij vaarwel aan alle vrees. Met God tegen ons, zijn wij in staat van oorlog; maar met God vóór ons, hebben wij volkomen vrede. Hier kwamen bliksemschichten en donderslagen, die ons wel konden doen opschrikken; maar niemand was be-

[1]) Dat was natuurlijk Ds. Spurgeon zelf, toen hij nog een knaap was.

vreesd. Wèl gevoelden wij allen een diep ontzag, maar wij waren kalm, en toen kwamen van alle kanten stemmen, die riepen om „*Volkomen vrede*". Op de vraag wat dit beduidde, werd het antwoord gegeven doordat alle jongens recht blijmoedig zongen:

„„„Als een heerlijke rivier is Gods volmaakte vrede,
Alles overwinnend, daar hij immer toeneemt,
Volmaakt, en toch dagelijks in voller stroomen vloeiend,
Volmaakt, hoewel steeds toenemend in diepte.
Steunende op JEHOVAH, is 't hart volkomen zalig,
Vindend, naar Zijn woord, volkomen rust en vrede.

Verborgen in het holle van Zijn gezegende hand,
Kan de vijand niet vervolgen, houd geen verrader stand,
Geen branding van verdriet, geen schaduwen van zorgen,
Geen heete wind van drift kan dáár ons hart meer treffen.
Steunende op JEHOVAH is 't hart volkomen zalig,
Vindend, naar Zijn woord, volkomen rust en vrede."""

„Dit gezongen zijnde, bedekten wij ons eerbiedig het gelaat, en de jongens waren heel stil, terwijl ik mijne stem ophief in het gebed. Toen openden wij weer onze oogen, en het was heel donker, alsof de nacht vóór den tijd over het aardrijk was gekomen. Terwijl de vuurvlammen door de vensters en de dakramen flikkerden, het gekletter van den regen op het dak en de geweldige donderslagen mij nauwelijks toelieten veel te zeggen over JEZUS, die onze volkomen vrede is, wijl Hij zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout. Zoo goed ik kon heb ik echter het kruis van CHRISTUS voorgesteld als de plaats, waar vrede gesloten, van vrede gesproken, en vrede gevonden wordt, voor knapen zoowel als voor mannen; en toen zongen wij allen bij het accompagnement van de storm-muziek:

„„„Hoe liefelijk klinkt de Naam van JEZUS
In der geloovigen ooren.
Hij stilt hun smart, hij heelt hun wonden
En verdrijft hunne vreeze."""

„Nooit heeft de kracht van dien Naam op liefelijker wijze vreeze verdreven. Tot mij kwamen die woorden met eene kalmeerende, moedgevende kracht, die mijn hart vervulde van innig zielsgenot, en zoo zongen wij dan blijmoedig en opgewekt het derde vers:

„„„Dierbre Naam, de Rots, waarop ik bouw,
Mijn Schuilplaats en mijn Schild,
Mijn nimmer falende Schatkamer, gevuld
Met oneindige genade."""

„Juist toen wij kwamen tot „mijn Schuilplaats en mijn Schild", was er

een eigenaardig blauwe bliksemstraal, onmiddellijk gevolgd door een soort van knetterend geluid, alsof iemand heel dicht bij ons getroffen was. De jongens keken elkander aan, maar bleven, hoewel met gedempte stem, zingen van „de oneindige genade". Onderwijzers en anderen hadden zich bij het heir van jongens gevoegd, maar allen gevoelden wij dezelfde gemoedsbeweging. Toen maakte ik hen indachtig, dat wij aan zulk een Beschermer de liefde van ons hart moeten geven. Het is een plicht om Eenen, die zoo goedertieren is als de Heere JEZUS, lief te hebben, maar het is nog meer eene verlustiging, een zielsgenot dan een plicht om dit te doen, daar Hij zich voor ons heeft overgegeven, en door onze straf te dragen, ons van alle kwaad heeft verlost. Als door instinct hief een hunner aan:

„„Mijn JEZUS, 'k heb U lief, ik weet Gij zijt mijn,
Voor U doe ik afstand van alle dwaasheid en zonde;
Mijn genadige Verlosser, mijn Heiland zijt Gij,
Indien 'k U ooit bemind heb, mijn JEZUS, dan is 't nu.""

„Hier was nu eene goede gelegenheid om de vraag aan het hart te leggen: „Is dit waar van een iegelijk uwer? De groote begeerte van allen, die in de Weesinrichting arbeiden, is u er toe te brengen om JEZUS aan te nemen als uwen genadigen Verlosser, opdat gij Hem alzoo lief zult hebben. Ach! dat gij Hem *thans* lief mocht hebben! Het kan wezen, dat, zoo gij ons thans verlaat, nog niet behouden zijnde, de Heere u toch zal toebrengen; maar veel beter zou het zijn, dat gij van ons uitgaat, toegerust voor den strijd des levens, bekleed met eene heilige wapenrusting, zoodat gij niet gewond wordt door de pijlen der zonde." Toen verzocht ik den heer MAY, die eene betrekking in het Weeshuis bekleedt, om den jongens iets van hem zelven te verhalen. MAY was als weesjongen in de Inrichting geweest, — hij was rusteloos van aard, en zoo ging hij naar zee. Na vele moeielijkheden en avonturen werd hij op Malta tot God bekeerd, en toen kwam hij tot ons terug, en wij vonden een post voor hem in zijne eigene school. Daar de jongens het meeste van zijne geschiedenis kenden, zeide MAY niet heel veel, en wat hij zeide werd overstemd door het gekletter van den regen op het dak, dat een geraas veroorzaakte als van tien duizend trommels. De donder voegde er zijne bazuinstem bij, zoodat wij slechts korte tusschenpoozen van stilte hadden. Ik ging voort met spreken, totdat er een ontzettend luide, lang aanhoudende donderslag kwam. Ik hield op en vermaande de kinderen te luisteren naar de stemme des Heeren. Allen luisterden wij met ontzag en bewondering. Toen herinnerde ik hen aan Psalm XXIX: „De stem des Heeren is met kracht, de stem des Heeren is met heerlijkheid. De stem des Heeren breekt de cederen, ja, de Heere verbreekt de cederen van Libanon. De Heere heeft gezeten over den watervloed; ja, de Heere zit, Koning in eeuwigheid." Ik vertelde hun, dat ik dikwijls bij mijzelven de verzen van Dr. WATTS had gezongen.

„„„De God, die heerscht hier Boven
En dondert, als ’t Hem behaagt,
Die rijdt op den storm
En de golven gebiedt:

Die God is onze God,
Onze Vader, die ons lief heeft,
Hij zal Zijne engelen zenden
Om ons naar Zijn hemel te voeren.

Dáár zullen wij Zijn aangezicht zien
En nimmer meer zondigen,
Dáár zullen wij uit de stroomen Zijner genade
Eeuwige geneugten drinken.”””

„Daar zij de ouderwetsche melodie niet kenden, waarop ik die woorden placht te zingen, bleven wij allen zwijgen, totdat plotseling wederom de krijgsmuziek van den God der legerscharen weerklonk, en toen zongen wij allen met aanbidding en volle kracht de woorden van den lofzang:

„„„Looft God, looft Zijn naam alom!
Looft Hem in Zijn heiligdom!
Looft des Heeren groote macht,
In den hemel Zijner kracht.
Looft Hem om Zijn mogendheden!
Looft Hem, naar zoo menig blijk
Van Zijn heerlijk koninkrijk,
Voor Zijn troon en hier beneden!”””

„Dit was een grootsche climax. De hemelen schenen dit ook te denken, want er kwamen geene zulke ontzettende donderslagen meer. Ik behoef hier niets meer bij te voegen. Het onweer nam af. Ik spoedde mij naar den Tabernacle om met bekommerden te spreken; maar niet voordat deze en gene tot mij gezegd had: „De jongens zullen dit nooit vergeten. Het zal hun eeuwig bijblijven.” Zoo zij het, om Christus’ wil! Amen.”

Evenals het Weeshuis is ook het Pastor’s College in de veertien jaren van 1878 tot 1892 zeer vooruitgegaan. Tot aan het tijdstip van het overlijden van den President hadden bijna negenhonderd broeders hunne opleiding in de Inrichting ontvangen, van welke een groot aantal uitgegaan was naar het zendingsveld in den vreemde, of hadden in en buiten het vaderland een anderen werkkring gevonden. Het statistische verslag voor het jaar 1891—’92 toonde, dat in de kerken, onder opzicht van de leeraren, die de cijfers leverden voor het jaarverslag, — en het is nooit mogelijk geweest om van allen geregelde opgaven te verkrijgen — sedert het jaar 1865, toen de statistische opgaven voor het eerst verzameld werden, ongeveer honderd duizend personen gedoopt zijn, hetgeen eene zuivere vermeerdering gaf van tachtig duizend lidmaten. In waarheid, indien Ds. Spurgeon

niets anders gedaan had dan het Pastor's College te besturen, dan zou dit nog een groot en edel levenswerk zijn geweest, en toch was het slechts een der vele vormen van zijn arbeid voor den Heere.

Vier leeraren hebben gedurende het grootste gedeelte van Ds. SPURGEON's presidentschap onderwijs in de inrichting gegeven. „Vader ROGERS", die gespaard bleef om zijn eersten student door achthonderd anderen gevolgd te zien, heeft tot het jaar 1881 het ambt van rector waargenomen, daarna heeft hij tot 1884 nog bij sommige gelegenheden hulp verleend, maar toen voorgoed zijn ambt nedergelegd. Na nog zeven rustige jaren doorgebracht te hebben in zijne vredige woning in South Norwood, is hij op twee-en-negentig-jarigen ouderdom ontslapen, ongeveer vier maanden vóór den Leeraar en President, met wien hij zoo lang en zoo gelukkig verbonden is geweest in den gewichtigen arbeid van mannen op te leiden voor den Evangeliedienst. Professor GRACEY werd in 1881 tot rector benoemd, en hij heeft zijn ambt getrouwelijk waargenomen, totdat ook hij, een jaar na Ds. SPURGEON, „naar huis" geroepen werd. Professor FERGUSSON bleef op zijn post tot aan het einde van 1891, toen toenemende lichaamszwakte hem noopte zijn ontslag te nemen; en thans (in 1899) is hij de eenig overlevende van den eersten kring van leeraren aan het College. Professor MARCHANT, die zelf een student van het College is geweest, werd in 1881 een der leeraren; hij bekleedde dit ambt tot in 1898, en slechts weinige maanden later werd ook hij opgeroepen om in te gaan tot de heerlijkheid een paar weken na het plotseling overlijden van Ds. J. A. SPURGEON, den voormaligen vice-president en lateren President van de Inrichting.

Een der belangrijkste gebeurtenissen in de latere geschiedenis van het College was de oprichting, in 1888, van de Pastor's College Evangelische Vereeniging. Dit was een der onmiddellijke uitvloeisels van de „Down-Grade" Controverse. Toen Ds. SPURGEON bevond, dat velen van zijne voormalige studenten verschillende vormen van moderne-gedachte-leer hadden aangenomen, gevoelde hij zich verplicht om zich aan verdere gemeenschap met hen in de jaarlijksche conferenties te onttrekken, wanneer zij in practischen zin gedurende die week zijne gasten waren. De eenige manier, om dat doel te bereiken, was, voor zooveel hij kon zien, de Vereeniging te organiseeren, en den leerstelligen grondslag duidelijker te omlijnen, die van den beginne af bestaan had, hoewel het niet noodig was er bijzondere aandacht aan te schenken, zoolang allen hartelijk vereenigd waren in het „eene geloof" zoowel als in den „eenen Heere" en den „eenen doop." Het was eene groote smart voor den President, dat sommige broeders, die van ganscher harte de Evangelische leer toegedaan waren, buiten den nieuw gevormden broederbond bleven; maar de leegte, die door hunne afwezigheid in de rangen ontstond, werd spoedig aangevuld door een gelijk aantal van predikanten, die, hoewel zij hunne opleiding niet in het College hadden ontvangen, toch met Ds. SPURGEON één van hart en ziel waren, inzonderheid in zijn krachtig protest tegen dwaling en wereldschgezindheid in de Kerk. In de constitutie van de gereorganiseerde broederschap werd eene bijzondere bepaling opgenomen,

waardoor zij als leden werden toegelaten en in de voorrechten, aan het lidmaatschap verbonden, konden deelen. Ds. Spurgeon werd bij acclamatie en voor zijn leven als voorzitter van de Pastor's College Evangelische Vereeniging gekozen, hoewel hij altijd aandrong op de naleving van het voorschrift, dat door allen te zijnen opzichte als eene bloote formaliteit beschouwd werd, van eene jaarlijksche herkiezing, want hij voorzag, dat er een tijd zou kunnen komen, wanneer dit recht in vollen ernst gehandhaafd zou moeten worden — en maar al te spoedig is geschied wat hij geprofeteerd had. Hij was in dien namiddag in eene zijner gelukkigste stemmingen, en hij riep zeven broeders, die toen het dichtst bij hem waren, tot zich, om zich met hen te laten photographeeren.

In hoofdstuk XCVIII wordt melding gemaakt van Ds. Spurgeon's bezwaar tegen een vast fonds voor zijn College; maar hij was op zeer bijzondere wijze en volkomen onopzettelijk het middel om een groot deel der gelden te bezorgen, waarmede voor verscheidene jaren nadat hij ingegaan was tot de ruste, in deszelfs onderhoud wordt voorzien. De geschiedenis, die hem grootelijks vermaakt heeft, toen hij haar hoorde, was als volgt. De conducteur van een omnibus, die aan de zijde der City van de Londenbrug stond, trachtte passagiers te lokken door overluid te roepen: „De rivier over naar Charlie!” Een heer vroeg hem wat hij met dit buitengewone geroep bedoelde, en de conducteur zeide, dat de omnibus den Theems over ging en voorbij den Tabernacle, waar C. H. Spurgeon zou prediken. Nu had die vreemdeling den Leeraar nooit gehoord, ja, naar luid van het verhaal, ging die man nergens ter kerk; maar bij die gelegenheid ging hij naar den Tabernacle, en gedurende de rest van zijn leven bleef hij een ijverig lezer der gedrukte Leerredenen, en toen hij zijn testament maakte, vermaakte hij eene zeer groote som aan Ds. Spurgeon voor het Pastor's College en voor den bouw van kerken voor de Evangeliebediening der broeders, die aan deze Inrichting hunne opleiding hadden ontvangen. De wet op goederen in de doode hand verhinderde de uitvoering van het laatste deel van zijn legaat, en een langdurig proces verminderde de som, die hij voor het College had bestemd, maar verscheidene duizenden ponden sterling werden toch uitbetaald aan de curatoren van het College, waardoor dezen in staat gesteld werden om den gewichtigen arbeid van den President, om predikers van het Woord op te leiden, voort te zetten.

Een belangrijk uitvloeisel van „Ds. Spurgeon's eerste Inrichting” was de Pastor's College Vereeniging van Evangelisten. Van den beginne waren de studenten bekend om de Evangelische leerstellingen, die zij, evenals hun geliefde President, voorstonden, en om den Evangelischen ijver, waarmede zij die waarheden verkondigden. Velen hunner bezaten de geschiktheid voor het ambt van herder en leeraar en van evangelist, en dat wel in zeer hooge mate, en de berichten uit dien tijd geven er overvloedig getuigenis van, hoe grootelijks de Kerk van Christus in het algemeen, en de Baptistische gezindte in het bijzonder, versterkt en in

bloei zijn toegenomen door den arbeid van „onze eigene mannen” in Londen, in geheel het Britsche rijk, op het vasteland van Europa, in de Vereenigde Staten, in de meeste — zoo niet in alle — van onze talrijke koloniën, en op het groote zendingsveld in het algemeen.

Toch had Ds. SPURGEON reeds lang de behoefte gevoeld aan een zeker aantal broeders, die inzonderheid geroepen waren tot, en geschikt waren voor „het werk van een evangelist”, en het was hem eene groote vreugde toen de een na den ander, verscheidene geschikte mannen zich kwamen aanbieden tot den dienst, waarop hij zijn hart had gezet. De heer W. HIGGINS, thans Herder en Leeraar te Wymondham in Norfolk, was de pionier van deze nieuwe beweging, waaraan groote kracht werd bijgezet door de benoeming van de heeren A. J. CLARKE en J. MANTON SMITH. Toen daarna eene tijdelijke verzwakking van de gezondheid van den heer CLARKE het raadzaam voor hem maakte om een beroep aan te nemen naar Australië, heeft de heer W. Y. FULLERTON zijne plaats ingenomen, en zoo begon de gelukkige samenwerking in den arbeid voor den Heere, die de namen van „C. H. SPURGEON's evangelisten FULLERTON en SMITH” zeer gemeenzaam bekend maakte in tien duizenden van gezinnen in verschillende deelen van het Vereenigd Koninkrijk. Andere broeders van het College, die meer of minder in betrekking stonden met de Vereeniging van Evangelisten, zijn de heeren J. BURNHAM, E. A. CARTER, A. A. HARMER, J. S. HARRISSON, J. F. MATEER en F. RUSSEL. Het „kleine gezelschap van broeders”, die geheel en al afgezonderd waren voor den Evangelisatie-arbeid, is verminderd in aantal doordat de heeren FULLERTON, HARMER en RUSSEL een beroep als predikant hebben aangenomen; maar dit verlies werd eenigszins vergoed door des heeren CARTER's edelmoedige hulp en zelfverloochenende toewijding aan de Pionier-zending, waardoor het aantal van ijverige evangelisten, die den Heiland trachten te dienen, zeer is toegenomen. Het verdient ook vermelding, dat lang vóór dat de College Vereeniging van Evangelisten georganiseerd was, twee groote en met zegen arbeidende gezelschappen van zoogenaamde „ongeordende broeders” bestonden, — de Tabernacle Evangelische Vereeniging, en de Dorpszending — onder leiding van ouderlingen der Tabernacle Kerk. Velen der studenten begonnen eerst voor den Heere te spreken in verband met de eene of andere dezer zoo zegenrijke vereenigingen, en gedurende hunne studiejaren aan het College bleven zij zoodoende steeds hulp verleenen bij de evangelisatie der hoofdstad met hare voorsteden en dorpen in den omtrek. Het geheele resultaat van deze velerlei vormen van Christelijken arbeid kan slechts in de eeuwigheid worden geopenbaard; maar nu reeds is bekend, dat zij het middel geweest zijn om eene groote menigte van zondaren tot bekeering te brengen en geloof in den Heere JEZUS CHRISTUS, en dat vele nieuwe gemeenten zijn gesticht, die thans zichzelven onderhouden, en op hare beurt er naar streven om het Evangelie in verre landen te helpen verbreiden. Gode zij al de eer!

Een andere zegenrijke afdeeling van den College-arbeid, waarin Ds. SPURGEON zich grootelijks heeft verblijd, was het Pastor's College Zende-

lingsgenootschap. Zonder in het minst oppositie te bedoelen tegen bestaande genootschappen heeft hij, toen er genoegzame fondsen te zijner beschikking gesteld werden, ingestaan voor het noodige bedrag voor het onderhoud van den heer PATRICK en Dr. CHURCHER in Noord-Afrika, en op dezelfde wijze bijgedragen in de kosten voor het onderhoud van de heeren BLAMIRE en WIGSTONE in Spanje. Hij hoopte, dat de weg geopend zou worden voor de uitzending van een groot aantal zendelingen in verschillende landen, waar het licht des Evangelies nog niet is doorgedrongen; daar echter de middelen om dit plan ten uitvoer te brengen, niet tot hem kwamen, was het hem eene blijdschap, dat zoo velen zijner studenten in staat werden gesteld om onder de auspiciën van het Baptistische Zendelingsgenootschap, de Amerikaansche Baptistische Zendelingsvereeniging, of de Zending in het Binnenland van China naar verschillende deelen van het groote Zendingsveld te gaan, waar zij geloofden van God geroepen te zijn. Ook zij hebben een werk gedaan, en doen het nog, dat „de dag zal verklaren."

Er is niet veel hier bij te voegen met betrekking tot de Vereeniging voor Colportage, waarvan in het vorige deel werd gesproken. In het laatste jaar van Ds. SPURGEON's leven waren 96 colporteurs in dienst, — een grooter aantal dan ooit te voren, en zij hebben boeken verkocht tot een bedrag van £ 11,255.0 sh. 6 d. [1]), een hooger totaal, dan zij vroeger bereikt hebben. In 1891 hadden zij bijna 20,000 Bijbels en Testamenten verkocht, en meer dan een vierde millioen teksten en kaarten. Het totaal bedrag van hun verkoop van de oprichting der Vereeniging af tot aan het einde van 1891 was £ 153,784.3 sh. 6 d. [2]) en gedurende dit vierde eener eeuw hebben zij bericht gegeven van 11,822,637 huisgezinnen, die door hen bezocht zijn geworden. Het is onmogelijk een statistisch overzicht te geven van den zegen, dien deze ijverige Christenarbeiders gebracht hebben in de huizen des volks, of waartoe zij het middel geweest zijn door bidstonden en godsdienstoefeningen te leiden, in Zondagsscholen te onderwijzen of in geheel-onthouders-vergaderingen voor te gaan; want met dien arbeid wordt gelukkig nog immer voortgegaan, al is het ook door een kleiner aantal van arbeiders, en zelfs onder grooter geldelijke bezwaren dan Ds. SPURGEON ooit gekend heeft. Het was hem steeds iets onbegrijpelijks, dat des Heeren rentmeesters niet sneller de waardij begrepen hebben van den arbeid der colporteurs, en dezen Protestantschen inwendigen Zendingsarbeid niet méér gesteund hebben.

In het tijdperk, toen deze verschillende inrichtingen aldus groeiden en bloeiden, heeft ook de Kerk van den Tabernacle, de voedstermoeder van die allen, een nooit te voren gekenden voorspoed gehad. Op het oogen-

---

[1]) *f* 135,060.30. [2]) *f* 1,845,410.10.

blik van Ds. Spurgeon's overlijden waren 5311 lidmaten in de kerkregisters ingeschreven, en gedurende zijn langdurig leeraarschap waren niet minder dan 14691 personen tot de kerkgemeenschap toegelaten. Aan het einde van 1891 waren er 22 zendingsstations en 27 Zondagsscholen en haveloozen-scholen met 612 onderwijzers en onderwijzeressen en 8034 leerlingen, en zitplaatsen voor 3840 personen in de verschillende lokalen, waarin openbare godsdienstoefeningen werden gehouden. Dit groote heir vergelijkende bij het kleine gezelschap van bezorgde, doch biddende menschen, voor wie de jeugdige prediker zijne eerste leerrede uitsprak in de New-Parkstreet-Kerk op dien historischen morgen in December 1855, kan men slechts zeggen wat hij zelf tallooze malen gezegd heeft als hij sprak van den zegen, dien de Heere zoo genadig op zijn dienstwerk had gegeven:

„Wat God gewrocht heeft!"

HONDERD-EN-VIERDE HOOFDSTUK.

Mijne laatste Brieven van Mentone. Door Mevrouw C. H. Spurgeon.

De liefdebrieven van twintig gezegende jaren zijn aarzelend en met tegenzin voor den dag gehaald, en met onuitsprekelijke liefde en smart herlezen. Zij zijn levendig en opgewekt, doorgeurd van eene diepe en blijvende genegenheid en vol van allerlei kleine bijzonderheden omtrent mijn echtgenoot en zijn doen en laten, die dierbaar konden zijn aan het hart eener liefhebbende vrouw. Maar, helaas! elk jaar was een deel der vacantie overschaduwd door hetgeen eene onvermijdelijke krankheid scheen te zijn, als dagen en nachten van afmattende pijn het deel waren van den geliefden prediker. Hij had altijd gewerkt tot het allerlaatste oogenblik, en zoolang hij het maar eenigszins kon volhouden; zoo was het dan niet te verwonderen, dat zelfs als de boog minder gespannen was, de natuur zich wreekte op het afgematte lichaam door in iedere zenuw als een vuur te ontsteken, en elke ader met jicht-gif te vullen om de verterende vlam te voeden en aan te wakkeren. „Ik heb een gevoel, alsof ik uit een vulkaan kom," schreef hij bij het begin van een tijdperk van beterschap; en zelfs dan liet zijn zin voor humor zich gelden, want zijne pen had eene schets geteekend van een kegelvormigen heuvel, uit welks krater zijn hoofd en schouders zich langzaam naar boven werkten, terwijl de nog vastgehouden onderste ledematen de droeve waarheid deden kennen, dat alles nog niet wel met hem was.

Deze kronieken zouden niet geheel volledig wezen zonder eenige meerdere bijzonderheden omtrent zijn leven aan de Riviera, — hoe hij genoot van zijne genoegens, en hoe hij zijne smarten droeg; hoe hij werkte, als God hem verlichting gaf van pijn en krankheid, en hoe zijn liefhebbend hart steeds „te huis" was bij mij. Hij voerde eene nooit verslappende dagelijksche correspondentie; en als hij vanwege zwaar lichaamslijden, of overgroote zwakheid niet bij machte was de pen te hanteeren, dan kwam de brief toch op den gewonen tijd, hetzij door hem gedicteerd, of wel geheel en al door zijn trouwen Secretaris geschreven.

Als stof voor dit hoofdstuk heb ik de *laatste* brieven gekozen, die uit Mentone aan mij geschreven zijn, en een tijdvak van ongeveer drie maanden omvatten, want hij verliet Londen op 11 November 1890, en keerde terug op 5 Februari 1891. Toen hij daarna nog eens de plaats

bezocht, die hem zoo lief was geworden, heeft God zijn wensch vervuld, dien hij jaren lang had gekoesterd, nl. om mij bij zich te hebben; maar, helaas! „Vol toog ik weg, maar ledig heeft mij de Heere doen wederkeeren"; want na drie maanden van onuitsprekelijke liefelijkheid, bevond ik, dat ik naar Mentone was gegaan om er mijn echtgenoot te zien sterven!

De dagen op reis, die niets belangrijks hadden opgeleverd, stilzwijgend voorbijgaande, wordt de aankomst te Mentone volgenderwijs op eene briefkaart vermeld: „Welk een hemelsche zonneschijn! Het is als eene andere wereld. Ik kan niet heelemaal gelooven, dat ik mij nog op dezelfde planeet bevind. God geve, dat hierdoor nu alles terecht komt! Er zijn slechts drie andere gasten in het hotel, — drie Amerikaansche dames, — *plaats voor u.* Tot nu toe hebben wij, behalve op Dinsdag, heerlijk weder gehad. Op dit oogenblik schittert de zee voor ons als een spiegel. De palmen voor de vensters zijn zoo stil als in het Jubileum hier Boven. De lucht is warm, zacht en balsemachtig. Wij zijn lui, — schrijvende, lezende, beuzelende. Mentone is nog altijd hetzelfde, maar het heeft zijn eigen tijd afgeschaft, en regelt zich nu naar Parijs."

Dit blijde, heldere begin der vacantie werd weldra omfloerst, want de volgende dag kwam de droeve tijding, dat de jicht zich opnieuw in den arm en de rechterhand van den armen patiënt had genesteld, en hem afmattende pijn veroorzaakte. Toch schreef hij: „De dag is als een dag in den hof van Eden, eer onze eerste ouders vielen. Als mijn hoofd beter is, zal ik er van genieten. Ik heb eau de Cologne op mijne heete hersenpan laten droppelen, en, daar ik niets te doen heb dan naar buiten te kijken op het volmaakt schoone natuurtooneel voor mij, ben ik er nogal niet erg aan toe." Maar, helaas! het bleek wel „erg" te zijn, er volgde een zware tijd van krankheid en pijn. Deze plotselinge aanvallen van den venijnigen vijand hebben hem zeer gekweld en ontmoedigd; op den eenen dag scheen hij blijkbaar heel wel en opgewekt te zijn, en den volgenden dag was zijne hand, of voet, of knie gezwollen en ontstoken; de jicht had zich ontwikkeld met al haren nasleep van koorts, onrust, slapeloosheid en snerpende pijn, die zich in min of meer hevigen graad vertoonden.

Bij deze gelegenheid heeft de strijd met groote woede acht dagen lang geduurd, en toen gaf God de overwinning aan de beangstigde strijders, en gedeeltelijke verlossing aan den armen gevangene. Mijne dagelijksche brieven, die toen door den heer Harrald geschreven werden, waren zeer teedere berichten van de ervaringen in de ziekenkamer, — alle bijzonderheden werden medegedeeld, en alle vertroosting aangeboden; — maar het was een moeielijke tijd van spanning voor het liefhebbend hart op duizenden mijlen afstands, en de beproeving der afwezigheid werd nog tienmaal verzwaard door de kwelling van bezorgdheid en angst.

In den eersten brief van den heer Harrald schreef hij: „Voortdurend roept Ds. Spurgeon: „„Ik wenschte, dat ik te huis was! Ik moet

naar huis zien te komen!"" Om hem tevreden te stellen heb ik beloofd naar de doorgaande treinen naar Londen te informeeren; maar het zou hem natuurlijk onmogelijk zijn om in dien toestand op reis te gaan. Iedereen is uiterst vriendelijk, iedereen betoont hem sympathie en oplettende voorkomendheid; men zou alles willen doen om den geliefden lijder verlichting te bezorgen. Ik heb hem zooeven gevraagd welke boodschap hij u wenscht te zenden. „„Doe haar mijne hartelijke groete"" zeide hij, „„en zeg, dat ik zeer lijdende ben, en thuis wenschte te zijn om door haar verpleegd te worden; daar dit echter niet kan, zal ik wel op de eene of andere wijze doorgeholpen worden."""

Merkwaardig genoeg stond den volgenden dag in de „Times": „Ds. SPURGEON zal tot Februari in Mentone blijven"; en toen de heer HARRALD hem dit voorlas, zeide de geliefde patiënt: „Ik heb dit niet gezegd; maar ik vrees wel, dat ik dit werkelijk zal moeten"; en de profetie werd vervuld.

Na acht dagen en nachten van beurtelings beterschap en weerinstorting ontving ik een half velletje postpapier, bedekt met buitengewone hiëroglyphische karakters, die op het eerste gezicht schier onleesbaar waren. Maar de liefde heeft ze ontcijferd, en ziehier wat zij zeiden: „Geliefde, de rechterhand te verliezen, is stom te zijn. Ik ben beter, behalve des nachts. Ik zou mijne lieve vrouw niet méér lief kunnen hebben dan ik haar liefheb. Ik wenschte thuis te zijn, toen de pijnen opkwamen, maar toen zij op het heftigst waren, heeft deze zachte, zuivere lucht mij geholpen. Het is als de poorte des hemels. Alles is wel. Zoo heb ik dan een paar regels op het papier kunnen krijgen, en ben dus, den Heere zij dank, niet geheel en al stom. Hoe goed is de Heere! Ik zal Hem nog loven. De slapeloosheid kan den nacht niet zoo kwellend maken, dat het mij doet vreezen, zoo Hij slechts nabij is." Dit aandoenlijk briefje was met de linkerhand geschreven.

Ik denk, dat die inspanning te veel voor hem was, want nog twee brieven werden door den heer HARRALD geschreven; maar een teeder schertswoordje, dat in een er van vermeld werd, toonde, dat mijn lieve echtgenoot toch herstellende was. „Onze geliefde Tirshata" [1]), zegt de heer HARRALD, „heeft heden met veel genoegen uwen brief ontvangen; uwe vervroolijking schijnt een gunstigen invloed op hem gehad te hebben. Hij zegt, dat hij hoopt, dat nu de tijd spoedig daar zal zijn, wanneer *hij u zijne hand kan aanbieden!*"

Daarna werd de dagelijksche correspondentie door hem zelven weer opgevat, en in zijn eersten brief is, als gewoonlijk, de lof van God de grondtoon. „Loof den Heere! ik gevoel mij lichter en beter; maar o! zoo zwak! Daar ik niets te doen heb, komt dit er gelukkig niet op aan. Ik

---

[1]) Tirshata is het Hebreeuwsche woord voor gouverneur, bij welken titel Ds. SPURGEON meermalen door zijne studenten aangeduid werd.

heb bijna eene heele maand levens verloren sedert ik ongesteld werd, maar de Heere zal deze bres herstellen."

Den volgenden dag, 1 December 1890, schrijft hij aan zijn „arm lam in de sneeuw" om haar te zeggen, dat „dit arme schaap zijn voet nog niet in orde heeft, maar hij is toch veel beter dan hij geweest is", gevolgd door de eigenaardig uitgedrukte bede: „Moge de Goede Herder u uit de sneeuw opgraven, en moge Hij vele bieten en knollen voor Zijn half bevroren schaap in de schaapskooi leggen!"

Onze Noordpool-ervaringen in Engeland vonden een tegenwicht in winterweer aan de Riviera. „Wij hebben twee prachtige, ontzagwekkende stormen gehad," zegt hij; „de zee was woest, zij vloog voor den wind als glasstof of fijne sneeuw. De orkaan gierde; de hemel scheen in vlammen gehuld, en de lucht weergalmde als van het gedreun eener reusachtige keteltrom. De hagel kletterde, en de regen viel in stroomen neder. Het was een tijd van geraas en verwarring. Ik ging om tien uur naar bed, en liet den storm de storm blijven; en om zeven uur werd ik verkwikt wakker. Ik moest nu wel zijn, maar ik ben het niet, en ik weet niet waarom niet."

„3 December 1890. — Gisteren hebben wij twee rijtoertjes gedaan, en zagen iets van de schade, aangericht door den storm. De houthakker, Wind, heeft zijne scherpste bijl genomen en een pad uitgehouwen door de olijfboomen en pijnboomen. Hier heeft hij een arm, dáár een hoofd afgehouwen; ginds heeft hij een stam gespleten, als een woeste, wilde Assyriër in de dagen eer het medelijden was geboren. De arme hutbewoners raapten de olijven van den weg op, en trachtten de gebroken takken weg te nemen, eer zij andere boomen mede naar den grond sleurden, en de heiningen weer op te richten, die door den storm waren nedergeworpen. Zij keken zoo treurig, toen zij zagen, dat wij medelijden met hen hadden. Heden is de dag zoo schoon, zoo kalm, zoo helder, zoo warm! Het is als een blad van de altijd groene boomen des hemels. Ach, dat gij hier waart!"

De volgende vier dagen ontving ik slechts briefkaarten. Er was eene liefdevolle afspraak tusschen ons, dat deze missives gebruikt zouden worden, als wij het druk hadden, of niet veel hadden te zeggen; maar mijn echtgenoot wist altijd heel veel te zeggen op deze kleine boodschapsters. Hij wist zijne gedachten als saam te persen en te kristalliseeren, zoodat enkele korte, doch keurige volzinnen een boekdeel vol teedere, liefdevolle beteekenis mededeelden. Ziehier twee van zulke briefkaarten uit den tijd, waarvan ik nu schrijf:

„Mentone, Zondag 7 Dec. '90.

„Mia Carissima.

„Uw lof van mijne brieven dringt mij om er meer te schrijven; maar uw koninklijk bevel beperkt mij tot eene briefkaart, en dat is verstandig. Heel hartelijke groeten. Het pakje is aangekomen, — alles wat ik verlang. Indien er heel goede boeken komen, dan zoudt gij den heer

KEYS [1]) kunnen vragen om er twee of drie aan COOK's bureau te bezorgen, opdat HASKOLL ze voor mij medebrengt. Hij reist tweemaal per week heen en weer.

„Het was regenachtig gisteren; maar ik ging toch uit voor eene kleine wandeling. Ik ben voornemens alle dagen te wandelen, maar mijne voeten zijn pijnlijk, en het is alsof ik alle mijne beenderen zou kunnen tellen; maar toch ben ik met iederen dag iets beter. Vandaag is het somber, en allesbehalve tropisch in de lucht; maar o zoo rustig! Ik bid, dat het „jaarverslag" [2]) zal vloeien als een stroom in de woestijn. In onze haven hebben sommige schepen alle zeilen uit, maar het is slechts om ze te laten drogen; beter is het om het kleinste stukje zeil door den adem des hemels gevuld te hebben. Ik heb een gevoel, alsof ik opdroogde; mocht de bries uw deel zijn!"

„Mentone, Maandag 8/12 '90.

„Uit die gehoorzaamheid, welke ik reeds zoolang beoefend heb, heb ik van morgen niet geschreven; maar bevindende, dat er een avondpost is, grijpt mijne rebellische natuur de gelegenheid aan, om te doen wat zij gaarne wil. **Vandaag heb ik mijzelf aangekleed.** Ik ben kinderachtig blij om dit feit te kunnen vermelden. Het is zulk eene groote genade van God om weder het gebruik mijner handen te hebben. Wij hebben vandaag hemelsch weer gehad, en hebben van morgen een langen rijtoer gedaan. In den namiddag ging ik uit om te wandelen. Een dringend verzoek kwam tot mij om den eersten steen te leggen van de Schotsche Kerk, maar ik heb het afgewezen. HARRALD ging, en het was er koud en tochtig, — genoeg om mij weder ziek te maken. De wijsheid heeft mij een goeden dienst bewezen, toen zij mij zeide in de zon te gaan wandelen. De heer A. heeft wat bloemen naar huis gezonden; en u wat rozeknoppen uit mijn naam. Zij zullen den geur hebben van *parfait amour.* Gij schrijft zoo liefelijk. Al wat uwe hand mij schrijft is op muziek gezet. God zegene u! Maar gij zegt niet hoe het u gaat. Als gij het niet doet, zal ik elken dag schrijven. Er zijn thans vijftien gasten in het hotel. Ik heb nog geen morgengodsdienstoefening met hen begonnen, maar hoop het spoedig te doen. Doe mijne groete aan T. en den ouden GEORGE."

Zulke briefkaarten waren zoo goed als brieven; en ik zou heel tevreden zijn geweest, indien mijn echtgenoot geene andere dan deze had geschreven; maar hij was kwistig in zijne liefde, en stond er op, dat de brieven meer in getal zouden zijn dan de kleinere boden. Ik had lang en ernstig geprotesteerd tegen hetgeen ik vreesde een last voor hem te zijn in zijn rusttijd, maar ten einde toe (want dit zijn zijne laatste brieven aan mij) heeft hij volhard in de liefdevolle taak, die hij zichzelven heeft opgelegd, en thans is de herinnering aan zijne goedheid mij onuitsprekelijk dierbaar.

---

[1]) Ds. SPURGEON's tweede secretaris.

[2]) Waarschijnlijk van Mevrouw SPURGEON's boekenfonds.

In den volgenden brief is eene toespeling op de brandende quaestie van den dag, — Home Rule [1]) — die wellicht interessant kan wezen voor lezers, die van politiek houden:

„Wij hebben twee heerlijke dagen gehad; en na een rijtoertje in den morgen, heb ik in den namiddag gewandeld, iederen dag een eindje verder. Het was niet heel veel, maar het was en is veel voor mij. Het is hier een waar lustoord. Het is nu acht uur in den morgen, en ik schrijf met beide ramen open, terwijl de zachte cadans der kabbelende zee tot mij doordringt. Ach, dat gij hier waart!

„Die Iersche warboel! Nu de partij aldaar uit elkander gegaan is, zullen zij wellicht weer tot elkander komen; toen zij nog vereenigd waren, schijnen zij grootelijks verdeeld te zijn geweest! Arme G. O. M.! [2]) Hoe diep moet hij de beleedigingen gevoelen van hen, om wier wil hij alles verbeurd heeft! Toch schijnt hij nog vast te houden aan hun ontwerp, hoewel hij weet, dat het niet slechts gevaarlijk, maar onbereikbaar is. Ik ben blijde, dat ik noch van GLADSTONE noch van PARNELL ben. Wie niet tot de enkels door het water waadt, zal er ook niet tot aan de lenden in komen."

Het hartje van den winter in Engeland bracht ook voor Mentone koude, regenachtige dagen mede, en deze werkten op het gevoelig lichaamsgestel van den Leeraar, zooals de atmosfeer op een barometer. Sombere dagen drukten hem neder, maar toch heette hij ze welkom, want dan ging hij met dubbelen ijver aan zijn literarischen arbeid, en deed in korten tijd verbazend veel af; maar hij verlustigde zich in den zonneschijn, en koesterde zich in hare warme stralen; en zeer oprecht was zijn medelijden met hen, die de strengheid van mist, vorst en sneeuw hadden te verduren.

„Arme lieveling", schreef hij, „dat gij het zoo koud hebt! De Heere zal spoedig het gebed verhooren en u zachten Zuidenwind zenden, en dan zal ik ook wel worden en uitgaan om te wandelen, en Zijn Naam te loven. Ik wenschte, dat ik iets kon bedenken, dat een glans van zonneschijn over Westwood kon werpen. Indien mijne liefde licht ware, dan zoudt gij in de zon leven. Morgen zal ik u wat rozen zenden; zij zullen eene profetie wezen van betere dagen." Helaas! bij deze gelegenheid zijn „de betere dagen" slechts zeer langzaam tot hem gekomen, en hoewel wij er ons toen natuurlijk niet van bewust waren, had de doodelijke krankheid haar sloopingswerk in zijn arm lichaam reeds begonnen. „Ik kan niet zeggen", schrijft hij, „dat ik ben, zooals ik wenschte te zijn; twee koude, winderige namiddagen hebben mij te huis gehouden, en zoo heb ik mijne wandeling gemist; de binnenzijde van mijne hand is wit en kalkachtig, en van buiten, op den rug, is zij wat gezwollen, en gij ziet, dat ik niet goed schrijven kan. Vandaag heb ik een rijtoertje gedaan, maar het was wel wat koud. Ik slaap goed, neem dikwijls medicijnen

---

[1]) Zelfregeering voor Ierland.

[2]) G. O. M. beteekent waarschijnlijk *Grand Old Man*, zooals de heer GLADSTONE in dien tijd meestal genoemd werd.

in, en doe mijn best om wel te zijn, en ik ben ook werkelijk veel beter, maar de kwaal wil niet geheel wijken." Dit was „het begin van het einde", hoewel onze oogen zoo gehouden werden, dat wij het niet konden zien.

Het liefdevolle dienstwerk van zijn leven te Mentone begon echter weder. Hij „ging eene zieke barones bezoeken, en bad met haar, en hielp haar om rust te vinden in onderworpenheid aan den wil des Heeren;" en de morgenbijeenkomsten voor de aanbidding Gods werden ook weder aangevangen; het voorgaan daarbij gaf hem blijdschap en bemoediging; de vruchten daarvan zullen slechts in den hemel ten volle geopenbaard worden.

Den volgenden morgen was de barometer gerezen, maar slechts eenige uren: „Tot nu toe was het een heerlijke, zonnige, warme dag, en wij hebben een langen rijtoer gedaan, waar wij veel van genoten. Wij zagen de bergen van Italië met hunne witte molenaarsmuts op; en gansche velden van rozen, roode, witte en gele! Wij hadden een dronk zeer koud waters uit eene fontein, die uit het hart van een olijfboom scheen op te borrelen. Nu is de lucht bedekt met wolken, en waarschijnlijk zal er een koude wind komen. Ja, de engelen laten de winden los uit hun vuist, en de palmboomen doen hunne bladeren wuiven ten teeken van overwinning over de zon, die zich schuil houdt achter de wolken. Deze palmboomen voor de vensters doen mij gedurig denken aan de woorden in de Openbaring „„Palmtakken waren in hunne handen,"" want wij zijn op gelijke hoogte met hunne groote, prachtige takken. Ik geloof, dat zij wel tien of twaalf voet lang zijn. Het zijn heerlijke zinnebeelden van overwinning. Maar wij zullen schoonere dan deze wuiven als wij bij den Heere zijn, en Zijne overwinning vieren!"

Dag op dag werd de geliefde lijder door de ongestadigheid van het weer gekweld, en zijn herstel werd er door vertraagd; maar dit waren slechts de uitwendige aanduidingen van de kwaal, die diep in zijn gestel zetelde. Het is iets verwonderlijks hoe blind wij zijn; zoo gewoon, denk ik, waren wij aan de veranderingen in den toestand mijns echtgenoots, en aan „zijn zeldzaam vermogen van weer tot krachten te komen," zooals de doctor het noemde, en dat zich altijd aan het einde eener krankheid openbaarde, dat wij als het ware geleerd hadden, naar volkomen herstel uit te zien na elke krankheid. Gode zij dank voor den barmhartigen sluier, die de toekomst voor onze oogen verbergt!

„Mentone, 18 Dec. 1890.

„Gistermorgen was het nat en koud, en wij verkwikten ons aan een vuurtje van olijvenhout. Na de lunch waren de wolken verdwenen, de winden legden zich te slapen, de zon gaf ons in weldoende pracht twee uren van zomer, gedurende welke uw Prins Charlie uitging in zijne koets, en zooveel pleizier had van licht en kleuren, van warmte en van den toon, die overal in heerschte, dat het hem was alsof geen plaats of tijd méér genotvol kon zijn, zoo slechts zijne veelgeliefde gemalin bij hem

was. Ik heb altijd zulk een verlangen om dit alles te wijzen aan iemand.... — er is echter slechts één „„„iemand’”, die mijn ideaal zou kunnen verwezenlijken.

„Na de morgengodsdienstoefening gingen wij de stad in om het pakje van den man van Cook te halen. Het is in orde. De boeken zijn goed gekozen. Hartelijk dank. De traktaatjes kunnen wij weggeven. Wij hebben leerredenen en tijdschriften gezonden aan een kolenschip, dat hier in de haven ligt. Na ons pakje in ontvangst te hebben genomen keerden wij terug, want de wolken kwamen in donkere massa’s opzetten, en de wind gierde. Het kan wel weer veranderen, en dan gaan wij stellig weer uit, maar niets schijnt zeker, en ik denk, dat het weer hier niet kalm of rustig kan zijn, zoolang het zoo schrikkelijk huishoudt bij u. Indien de Heere het wil, dan zal, geloof ik, het ergste van den winter haast voorbij zijn. Ik heb heel veel te doen, zoodat een dag binnenshuis geene verveling medebrengt, maar ik verlang naar mijne wandeling. Ook die kan komen. Een mijner vingers is purperrood en gezwollen, maar ik gevoel mij zoo veel beter, dat ik wel in de handen kon klappen, zoo ik er dat arme zwakke lid geen zeer mede zou doen.”

Tot aan het Kerstfeest bleven de brieven spreken van koude en regen, wervelwinden en storm en andere onheilen, met nu en dan een oogenblik van het liefelijk lenteweer, waarnaar zoozeer werd verlangd. Mijn echtgenoot sympathiseerde van harte met ons in ons verduren van den zeer strengen winter van 1890; het was aandoenlijk op te merken, hoe dikwijls hij er op terugkwam en schier met ons scheen te lijden in ons langdurig tijdperk van vorst, mist, snerpende koude en duisternis. „Ik blijf bidden om eene verandering van weer voor u, en de armen, en de kranken,” schrijft hij; „ik wenschte, dat ik u een komfoor kon zenden met kolen van mijn hart, die eene groote vlam van zich geven.”

O hoe waar was dit! God had hem tot een waar philanthroop gemaakt, en het leed van anderen werd gevoeld en betreurd, en voor den Heere gebracht met evenveel ernst en aandrang, alsof het zijn eigen leed ware. Zijn hart was zoo ruim, dat er plaats in was voor anderer verdriet, en het was zoo vol van liefde en deernis, dat hij die altijd kon betoonen en geven aan hen, die het noodig hadden.

Een rijtoer naar Ventimiglia verschafte hem toen juist zeer veel genoegen. Op een zeker punt van den weg zijn de Col di Tenda en een groot deel van de Zee-Alpen zichtbaar in hun wintergewaad van sneeuw; en het is een geliefkoosd uitstapje van uit Mentone naar die plek om daar een natuurtooneel te zien, gansch eenig van groepeering, — een voorgrond van rozen en palmen, met een tropischen plantengroei tierende in de zon, — aan de eene zijde de blauwe wateren der Middellandsche Zee, wedijverende met de lucht in helderheid; aan de andere zijde, het dal van de Roya, met schilderachtige gehuchten aan beide oevers der rivier, en, voor verren achtergrond, de plechtige witte Alpen, die in eene taal, welke niet misverstaan kan worden, de grootheid en majesteit huns Scheppers verkondigen.

Kerstdag was het grauw en koud, en hij werd doorgebracht in werk met boeken en brieven. Vrienden hadden hem met een schat van heerlijke bloemen begiftigd — rozen, anjelieren, hyacinten, tuberozen, cyclamen, — in potten; en een pot met die liefelijkste der liefelijke bloemen, lelietjes der dalen; maar hij kon er nauwelijks van genieten. Den geheelen nacht „steunden en kreunden" zijne beenderen van rheumatische pijnen; en hij moet, geloof ik, toen voor het eerst eene aanduiding van gevaar bespeurd hebben, want hij zegt: „Er is diep ingewortelde jicht in mij."

Maar zelfs dit gaat weer voorbij en op elk der vijf volgende dagen ontving ik eene bemoedigende briefkaart om mij gerust te stellen en op te beuren. Eén, geschreven op Maandag, 29 December 1890, spreekt van „eene heerlijke bijeenkomst, die gisteravond in de kamer boven de onze heeft plaats gehad. Piano met Psalmen en hymnen, en ik predikte over Deuteronomium XXXII:10, blijde om de goedheid te herdenken van Hem, die mij vond, mij leidde en onderwees en bewaarde;" en de laatste der vijf — op 31 December 1890 — getuigt volgenderwijs van de goedheid en getrouwheid Gods: „Het oude jaar is bijna ten einde, — een goed oud jaar, een jaar van goedertierenheden en barmhartigheden. Ik kan er geen afscheid van nemen met eene klacht, maar met dankbaarheid. O, dat in het nieuwe jaar meer heiligheid in mij gevonden werd, en meer gezondheid voor mijne geliefde gade! Ik hoop tegen 1 Februari, of tegen den eersten Zondag in Februari te huis te komen, want ik gevoel nu, alsof er nieuw leven in mij gekomen is, en in eene zekere mate ook levendige denkbeelden, waarvoor ik den Heere practisch wensch te loven, door het alles te gebruiken in Zijn dienst. Er waren van morgen drie en twintig personen bij onze huisgodsdienstoefening, bijna zoo velen, als de kamer bevatten kan. Hoe gaarne komen zij! Nattigheid en koude houden hen niet terug, en zij zijn zoo dankbaar."

„Nieuwjaarsdag, 1 Januari 1891.

„Een gelukkig nieuwjaar voor u, mijne Liefste! Ik zou dit in de grootste, vetste hoofdletters willen schrijven, indien ik hiermede kon uitdrukken, hoe gelukkig ik dit jaar voor u wensch te zijn. Ik had een goeden, gezegenden avond gisteren, lovende God voor het oude jaar, en nu hebben wij van morgen eene kostelijke bijeenkomst gehad. Wij zongen N°. 1042 uit *Ons Eigen Gezangboek*, waarvan wij voor vier en twintig vrienden afschriften hadden gemaakt. Daarna las en verklaarde ik Psalm CIII en ging ik voor in het gebed. Er waren bloemen, en kaarten, en contributies, en van middag zullen wij den hotelhouder en zijne vrouw een geschenk geven, want hun huis is niet vol, en het hotel was niet winstgevend. Zoo zal er dan blijdschap zijn voor velen, als wij samen komen voor de thee. God is in waarheid genadig voor mij, want ik gevoel mij wel, en in verlangen wend ik mijn aangezicht reeds huiswaarts. Ik heb in den heerlijken zonneschijn een rijtoertje gemaakt. O, waart gij maar bij mij geweest! Ik heb zooeven uwen heerlijken, kostelijken brief gelezen. Gij, dierbaarste van mijn hart, hoe wenschte ik, dat ik het

weer voor u kon veranderen! Ik kan slechts bidden; maar het gebed beweegt de hand, die de winden en wolken beweegt. De Heere zelf vertrooste u, en ondersteune u onder alle moeielijkheden, en vergoede door Zijne tegenwoordigheid de afwezigheid van gezondheid, warmte en echtgenoot!"

Als Ds. SPURGEON zich eenigszins wel gevoelde, waren zijne Zondagen te Mentone eene ware vreugde en rust voor hem. Hij vervulde den dag door liefelijke Godsvereering, en nog liefelijker gemeenschapsoefening met den Heere! Na de huisgodsdienstoefening in den morgen, ging hij menigmaal ter Godsvereering op naar het vergaderlokaal der Presbyterianen in den tuin van Mevrouw DUDGEON, en eens schreef hij mij: „Uitnemende preek van Ds. SOMERVILLE over Openbaring II:12, 17, kostelijk getuigende tegen de „Downgrade."" In den namiddag was er dan breking des broods en een dier keurige, korte toespraken over de liefde en genade van den Heere JEZUS, die alle harten verteederde, en in sommiger onvast gemoed het vuur der Godsvrucht weer deed ontvlammen, terwijl de avond doorgebracht werd in het zingen van den lof Gods en het hooren eener korte leerrede van den heer HARRALD, of van iemand anders, die eene boodschap van Godswege had te brengen. „Wezenlijk een volle dag van genot," zegt hij van een dezer gelegenheden, „maar hij scheen zeer kort, en even liefelijk als kort. O, dat gij hier waart!"

De heilige, gelukkige invloed van die Sabbatdagen liet zich gevoelen in de weekdagen, die voor mijn echtgenoot evenzeer „dagen des Heeren" waren, als die, welke door Wet en Evangelie daartoe waren afgezonderd. Het gezelschap bij den morgendienst werd iedere week talrijker, de deuren van het aangrenzend vertrek moesten geopend worden, en eens, op een zeer kouden dag, schreef hij: „Ik zag met verwondering, dat mijne bezoekers het groote getal van een en veertig hadden bereikt, en zij willen niet heengaan van hetgeen sommigen hunner „„die dierbare kamer"" noemen. Voorwaar, de Heere is onder ons, en Zijn Woord is liefelijk aan hen en aan mij, als wij het elken morgen lezen. Welk een heerlijke tekst is JESAJA LXII:6, 7, in de herziene vertaling: „„O gij, die des Heeren doet gedenken, rust niet en geeft Hem geene rust."" O, mocht er zulk dringend bidden zijn voor Zijne Kerk, nu de booze tijd is gekomen!"

Een teedere, liefdevolle verjaarsbrief, die mijn hart vervulde van vreugde, is de volgende, dien ik naar tijdsorde ontving, en ik zal er iets uit aanhalen: „Ik hoop, dat gij dezen op uwen jaardag zult ontvangen. Mogen tien duizend zegeningen uw deel zijn! .... Welk een onuitsprekelijke zegen zijt gij voor mij geweest, en zijt gij nog! Uw geduld onder lijden en uwe naarstigheid in dienen zijn het werk des Heiligen Geestes in u, waarvoor ik Zijn Naam loof en aanbid. Uwe liefde voor mij is niet bloot eene vrucht der natuur, zij is zoozeer geheiligd door genade, dat zij een geestelijke zegen voor mij is geworden. Moogt gij verder ondersteund

worden, en zoo u geen lijden kan worden bespaard, mocht u dan kracht gegeven worden, opdat gij er niet onder bezwijkt!.... Mijne liefde voor u is steeds groeiende, en toch weet ik niet, hoe zij ooit dieper en sterker kan zijn. Ik peins over hetgeen ik doen zal: uitgaan met rijtuig en u bloemen sturen, of wandelen en aan den heer A. verzoeken ze te zenden. Ik weet, waar gij voor zoudt stemmen, en dienovereenkomstig zal ik handelen, indien onze vriend de boodschap op zich wil nemen. Indien de bloemen niet komen, zoo weet, dat het in mijn hart was ze te zenden."

Eenige dagen later wordt in de volgende woorden melding gemaakt van mijn antwoord: „Gisteravond ontving ik uw brief, die op uwen jaardag werd geschreven. Ik ben zoo blijde, dat de bloemen zijn gekomen en u het hart hebben verheugd. Er heerscht een gelukkige toon in den brief der „oude vrouw", die den ouden man goed doet. God zegene u, Geliefde, en verkwikke uw hart met wagens en zakken vol van goede dingen voor anderen!" Deze laatste volzin heeft betrekking op eene edelmoedige daad van een onzer buren op Beulah Hill, die, wetende dat ik zelve veel belang stelde in de armen op Thornton Heath, eene wagenlading steenkolen te mijner beschikking voor hen gesteld heeft. De lange, sombere winter had vele beproevingen voor hen medegebracht, en wij begonnen eene soepkokerij op „Westwood", die dagelijks in hunne behoeften voorzag. Mijn echtgenoot droeg veel leed om het lijden, dat zoo dicht in onze nabijheid geleden werd, en haastte zich om voor zijn deel bij te dragen in de hulp, die verleend werd aan hen, die gedurende deze ontzettende vorst zichzelven niet konden helpen. „Ik ben zoo blijde, dat gij de armen spijzigt", schreef hij; „wees zoo goed tien pond sterling (*f* 120) voor mij er aan te besteden; en bekrimp u er niet in. Als ik de platen in *The Graphic* aanzie, ontzinkt mij het hart, maar mijn gebed gaat ten hemel". Eenige dagen later komt hij op dit onderwerp terug: „Ik bid dag en nacht om dooiweder, dat aan deze ellende een einde maakt doordat de menschen dan weder aan het werk kunnen gaan. Geef toch vooral mijne £ 10 uit, die ik met de volgende post zenden zal."

De sombere, koude dagen, die in het begin van 1891 te Mentone de overhand hadden, gaven den geliefden prediker gelegenheid om hard te werken, en hij maakte er gaarne gebruik van. Hij kon innig genieten van de aangename verpoozing van een toertje te rijden, dat kalmeerend werkte op zijne hersenen, en hem naar lichaam en geest verfrischte; maar hij was nooit traag; en als hij van zijne uitstapjes terugkwam, legde hij zich met ijver toe op het werk, dat hij onder handen had, en zijne vlugge pen vloog onvermoeid over het papier. Het geheim van den verbazenden rijkdom van letterkundigen arbeid, dien hij als een legaat aan de wereld heeft nagelaten, lag in het feit, dat hij zonder ophouden de pareltjes der kleine gelegenheden bijeenverzamelde, zonder ooit de grootere gelegenheden tot verrijking te verzuimen. Ontvangende en uitdeelende, gewinnende ten einde te kunnen geven, arbeidende, niet voor hem zelven,

maar voor anderen, werden de uitgekochte oogenblikken tot uren, en de uren tot dagen, en zoo heeft zijn leven als een goed bebouwde en welverzorgde akker honderdvoudige vrucht gedragen tot lof en verlustiging van den Grooten Landman.

Op Zondag, 18 Januari, schreef hij: „Ik ben van morgen niet naar de kerk gegaan; ik had Leerredenen na te zien voor de pers, en mij voor te bereiden om er van middag een te houden. Ik koos voor tekst Psalm XXXII:9 en wensch de blijdschap te toonen van in goede verstandhouding te zijn met den Heere, zoodat toom en gebit onnoodig zijn, en wij in volkomen vrijheid op Zijne wegen wandelen. Twee dingen zijn te vreezen, *Oneerbiedige gemeenzaamheid*: „„Opdat het tot u niet genake"" (naar de geautoriseerde vertaling) en *Ongehoorzame afwijking*: „„Of anders zullen zij niet tot u genaken"" (naar de herziene vertaling). Zijn die twee overzettingen niet opmerkelijk? Voor mij toonen zij dezelfde zaak onder verschillend licht. Let in de herziene vertaling ook op de uitdrukking: „„wier tuig moet bestaan in toom en gebit"", alsof zelfs deze tot tooi strekken en onze rampen en beproevingen sierlijke rustingen voor ons zijn, — maar toch ook dan niet begeerenswaardig. O, dat wij door des Heeren oog geleid mochten worden!"

Verder in den brief wordt mij medegedeeld, dat hij „eene goede ure gehad heeft, terwijl hij over dien tekst heeft gesproken", en daarna, dat hij zes Leerredenen voor de pers heeft kunnen nazien, om gereed te zijn, als er dubbele nommers noodig waren, of „om gebruikt te worden als ik ziek mocht zijn." Was dit wederom eene waarschuwing? Zoo ja, dan ging die schaduw spoedig voorbij, want in den volgenden brief beschrijft hij een tochtje naar Beaulieu, — „een heerlijk toertje in den warmen zonneschijn naar eene plaats, waar ik, als God het wil, op een ander jaar een poosje zou willen vertoeven." Dit tochtje moet den geliefden lijder goed gedaan hebben, want den volgenden morgen schrijft hij: „Ik werk met de vensters wijd open, en als ik klaar ben, dan hoop ik uit te gaan voor mijne lange wandeling rondom de roode rotsen. Ik vergat u te zeggen, dat Mr. CHEYNE BRADY Donderdag van Cannes is overgekomen; wij wandelden meer dan eene mijl ver, en praatten en baden, en toen kwamen wij terug. Hij ging alleen terug, omdat hij zich moest haasten om bijtijds aan den trein te zijn, maar ik heb met groot genoegen heen en terug gewandeld; ja, het was het kostelijkst uur, dat ik doorgebracht heb sedert ik hier kwam. De zon, de lucht, de zee, alles was mij dienstig, en ik diende den Heere in dankbaren lof."

Ds. SPURGEON had er in bewilligd om op 29 Januari 1891 de nieuwe Schotsche kerk te openen, maar op Woensdag, toen hij uit was om te wandelen, werd hij door een plotselingen aanval van jicht in beide handen en één voet met eene vernieuwde krankheid bedreigd. Zeer aandoenlijk is het te lezen hoe hij de kwaal bestreed door medicijnen en diëet. „De vijand gaat weg", schrijft hij, „uitgedreven door medicijn, uitgehongerd door havermeel, en niets anders, voor diner en lunch." Hij ging voor

bij den dienst in de Schotsche kerk, hoewel hij er zeer weinig toe in staat was, en hij „kwam door de leerrede heen met bevende knieën, en zonder klank in mijne stem."

Met die groote gevoeligheid van mijn echtgenoot voor pijn, was het een waar wonder, hoe hij die zwakheid van zijn lichaam wist te beheerschen, en hoe hij arbeidde onder zijn lijden, als het werk zijns Meesters zijne kracht van geest te voorschijn riep. Menigmaal is hij in den Tabernacle pijnlijk hinkend en zwaar leunend op zijn stok op den kansel gekomen, en niet kunnende staan, bleef hij dan met eene knie op een stoel geknield; maar ook dan heeft de vergaderde gemeente met verbazing gezien, hoe hij, bezield door zijn alles verterenden ijver, den stoel op zijde schoof, en de balustrade van het platform met beide handen aangrijpende, gedurende het overige van den dienst daar staan bleef, blijkbaar zijn lichaamslijden vergetende, omdat hij, als het ware, geheel opging in zijne vurige begeerte om zondaren te bewegen om tot Christus te komen.

Maar dit is eene uitweiding. Wij moeten terugkeeren naar Mentone voor de weinige dagen, die daar nog doorgebracht werden.

Een der laatste ambtsverrichtingen van den geliefden prediker bij deze gelegenheid was een lijkdienst voor Barones von H., die hij zoo dikwijls in hare laatste ziekte had bezocht en vertroost. „Er was een groot geflikker van kaarsen aan beide zijden van de lijkkist," schrijft hij, „en palmtakken en witte bloemen er op. Zij zal nu naar Rusland vervoerd worden en ik denk, dat er wel veertien dagen voor de reis noodig zijn. Waarom kunnen zij het arme lichaam niet met rust laten? Ik zou liefst begraven worden in de plaats, waar ik sterf; daar zij echter in hetzelfde graf met haar echtgenoot begraven wenschte te worden, is voor die zijde van de quaestie ook wel wat te zeggen."

En nu nadert het verhaal betreffende dien tijd zijn einde. Het was een tijd geweest van zeer gemengde ervaringen van rust en zware pijn, van koude en hitte, van storm en zonneschijn, van smart en van genot; — maar over dit alles heeft de vrede Gods gebroed als eene duive, en de tehuiskomst was voorspoedig en gelukkig; geene schaduw zelfs van de duistere beschikking, die in Juni over ons komen zou, werden wij toen gewaar. Het allerlaatste bericht uit Mentone kwam op eene briefkaart, die, gelijk uit de mededeelingen, die ik er van geef, gezien kan worden, volkomen goedsmoeds geschreven werd, en dit hoofdstuk gevoeglijk eindigt:

„Mentone, Maandag 2 Februari 1891.

„Geliefde.

„Ik heb u heden een telegram gezonden, en ik hoop, dat uwe ongerustheid nu voorbij is. Daar nu! een moskiet kwam daar juist op mijn neus af, en Harrald heeft haar gedood! Moge alzoo het einde wezen

van al uwe angsten! Ik ben veel beter; ja, eigenlijk wel. ARCHIBALD BROWN is een uur bij mij geweest, en hem te zien en samen met hem te bidden heeft mij geheel opgeknapt. Gisteren heb ik goed gerust. Wij zijn allen in den warboel van inpakken! H., in zijne hemdsmouwen, zou *mij* haast inpakken! Ik schrijf afscheidsbriefjes aan vrienden. Ik hoop spoedig te volgen waar deze kaart heengaat; hoe heerlijk is dit vooruitzicht! Als gij niets meer hoort, moet u dit niet verwonderen of ongerust maken; mocht er iets niet goed gaan, dan zal ik dadelijk telegrapheeren. In den geest ben ik reeds bij u; mijn hart is nooit van u weg geweest. Geloofd zij God, dat wij voor elkander gespaard zijn!"

HONDERD-EN-VIJFDE HOOFDSTUK.

De langdurige Krankheid.

„*Ik heb u verkoren in den smeltkroes der ellende*" [1]. Dit is langen tijd het motto geweest, dat aan den muur onzer slaapkamer was gehecht, en op velerlei wijze is het ook op ons hart geschreven geworden. Het is geene geringe zaak om door God verkoren te zijn. Gods keuze maakt de verkorenen tot keurmenschen, tot uitgelezenen.... Wij zijn verkoren, niet in het paleis, maar in den smeltkroes. In den smeltkroes moet de schoonheid lijden, de kracht versmelten, de heerlijkheid vergaan, maar hier openbaart de eeuwige liefde hare geheimen, en maakt zij hare verkiezing bekend. Zoo is het met ons geweest.... Indien daarom heden de oven zevenmaal heeter wordt gemaakt, zullen wij toch niet vreezen, want de heerlijke Zone Gods wandelt met ons te midden der vlammen.

C. H. S., *in „Het Bonboek op de Bank des Geloofs."*

Op den eersten Zondag na zijn terugkomst uit het zonnige Zuiden, — 8 Februari 1891, — heeft de Leeraar in den Tabernacle gepredikt over JESAJA LXII : 6, 7, waarbij hij, evenals toen hij over dien tekst te Mentone had gepredikt, zoowel de geautoriseerde als de herziene overzetting gebruikt heeft. Bij die gelegenheid zeide hij tot zijn secretaris: „Gij behoeft uw rapport hiervan niet over te schrijven, want ik denk, dat ik dit onderwerp wel weer zal behandelen, als ik tehuis kom." Hij was inzonderheid getroffen door de lezing van dien tekst in de herziene vertaling: „Gij, die den Heere doet gedenken, rust niet, en laat Hem niet rusten, totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle tot een lof op aarde." Die preek was bestemd om de grondtoon te zijn van den dienst Gods in dit jaar; zij was eene krachtige opwekking tot gebed en getuigen voor God; maar zelfs de prediker heeft waarschijnlijk toen niet gerealiseerd, hoe gepast zijne boodschap was om de gemeente voor te bereiden voor het langdurige tijdperk van schier onafgebroken gebed, toen hij door de zwaarste krankheid van geheel zijn leven was aangetast, en waarvan hij nooit geheel weder opgericht zou worden.

Hoewel er reeds verontrustende aanduidingen waren, dat zijn gezond-

[1] JES. 48 : 10 naar de Engelsche overzetting.

heidstoestand nog allesbehalve gunstig was, heeft hij zich toch niet ontzien, maar met den meesten ijver gearbeid tot uitbreiding van zijns Meesters Koninkrijk. Een kort bericht in *Het Zwaard en de Truffel* van dit tijdstip geeft een blik in dien grooten geestelijken voorspoed, die genoten werd kort na de onverwachte inzinking, die „het begin van het einde" bleek te zijn: „De maand Maart was zeer gedenkwaardig voor de Kerk van den Tabernacle. Ds. C. H. S. ging voort met personen te ontvangen, die zich bij de Kerk wenschten aan te sluiten, en van dezen heeft hij vier en tachtig voorgesteld om tot de Kerkgemeenschap te worden toegelaten. Hoeveel verblijdenden arbeid dit medebracht, is het best bekend aan den leeraar en de sympathiseerende medehelpers aan den oogst, die dit genotvolle werk met hem deelden. Gode alleen zij de eer!"

De laatste Conferentie van het College, waarbij Ds. Spurgeon tegenwoordig was, werd gehouden van Maandag 20 April tot Vrijdag 24 April. In het Mei-nummer van *Het Zwaard en de Truffel* nam de Redacteur het volgend „Bericht" op betreffende den Zondagavond na de bijeenkomsten: „Voor den President was de Conferentieweek een voortdurend genot. Alles ging wel, alles en op elken dag..... Natuurlijk was er reactie voor hem, die van alle werkzaamheden het middelpunt was, en zoo is het geschied, dat wij op Zondagavond op den kansel kwamen, maar genoodzaakt waren zoo spoedig mogelijk heen te gaan, want wij bevonden ons in een zeer zwakken, zenuwachtigen toestand. In onze veertigjarige ambtsbediening is dit de eerste maal, dat ons zoo iets is overkomen. Gelukkig kon de heer Stott met den dienst voortgaan." Het was zeer merkwaardig, dat Ds. Spurgeon in zijn brief aan den heer Stott, vier maanden te voren, betreffende diens benoeming als hulpprediker voor het jaar 1891, zeide: „Het zou eene groote verlichting voor mij zijn, indien ik wist, dat iemand ter plaatse aanwezig is, die den dienst op den kansel zou kunnen voortzetten, indien ik eens plotseling ongesteld werd en niet voort kon." Die volzin houdt schier eene waarschuwing in van hetgeen op dien Zondagavond, 26 April 1891, gebeurd is.

Dit voorval was eene aanduiding van een zeer ernstigen toestand; evenwel, op den volgenden Zondagmorgen, 3 Mei, was de Leeraar weder op zijn kansel, en sprak hij de leerrede uit, die hij voor de vorige week had bestudeerd. Hij deed haar voorafgaan van een enkel woord over de „overweldigende zenuwzwakte", die hem toen gedrukt had, en wees op de leering, die voor hemzelven en voor zijne hoorders er mede bedoeld was. Des avonds predikte hij nogmaals; op den volgenden namiddag was hij wederom in den Tabernacle, om met heilbegeerigen te spreken, en met personen, die tot de Kerkgemeenschap wenschten toegelaten te worden: en des avonds ging hij voor in den bidstond. Hij verzocht toen om ernstig, dringend gebed voor de speciale diensten, die hem gedurende de week zouden bezig houden. Daarin waren begrepen de jaarlijksche leerrede voor de Zondagsschoolonderwijzers van de Bloomsbury Kapel op Dinsdagavond; eene leerrede in den Tabernacle op Donderdagavond ten behoeve

van het Britsch en Buitenlandsch Zeeliedengenootschap, voorafgegaan door een bidstond in de leeszaal, en twee bijeenkomsten te Hendon, op Vrijdag, in verband met de „Fraternal", eene vereeniging, waarvan Ds. SPURGEON lid was. In het Juni-nummer van *Het Zwaard en de Truffel* gaf de Redacteur een kort verslag van al deze bijeenkomsten, en nog andere, die kort daarop volgden; en zijne „Berichten" duidden aan, dat de langdurige krankheid was begonnen, hoewel hij zich toen niet bewust was van haren ernstigen aard of haren waarschijnlijken duur. De slotparagrafen waren als volgt:

„De vrienden zullen bemerken, dat *al de bovengenoemde bijeenkomsten gehouden werden in ééne week, met inbegrip van twee godsdienstoefeningen op Zondag en de groote Avondmaalsviering in den Tabernacle* buiten en behalve den regelmatigen arbeid in mijne woning, correspondentie, enz. Daarbij moest ook de leerrede van Zondagmorgen herzien worden voor de pers om op den volgenden Donderdag in het licht te verschijnen, en de leerredenen voor de Zondagsschoolonderwijzers en zeelieden werden ook ter herziening ontvangen en behoorlijk gereed gemaakt. Is het te verwonderen, dat de arbeider moede wordt, en den vrienden moet verzoeken geen meerdere lasten op te leggen aan iemand, die reeds te zwaar belast is?

Op Vrijdagavond, 15 Mei, sprak Ds. SPURGEON voor de Presbyteriaansche Zendingsbijeenkomst in Exeter Hall. Het was eene ure van bijzondere lichamelijke zwakheid en bijzondere geestelijke kracht. God zegene onze vrienden, die de boodschap en den boodschapper zoo vriendelijk ontvingen!

Op Zondagavond, 17 Mei, heeft Ds. SPURGEON niet kunnen prediken, en op Maandag vond de dokter hem krank te bed met congestie naar de longen en andere bezwaren, die hem verboden voor eenigen tijd zijne kamer te verlaten. „„Mijne tijden zijn in Uwe hand."" Wij zouden gaarne altijd prediken, maar de Heere schijnt er niet zoo over te denken."

De tekst, door den Leeraar aangehaald, was het onderwerp van zijne leerrede op Zondagmorgen, 17 Mei, die door velen geloofd werd zijne laatste leerrede te zijn geweest in den Tabernacle. Dit was echter niet zoo, want nog eenmaal was het hem vergund voor de groote vergadering te spreken eer dat „langdurige stilzwijgen" begon, dat slechts tijdelijk verbroken werd te Mentone op den volgenden Nieuwjaarsavond. Op Zondag, 7 Juni 1891, stond Ds. SPURGEON voor de laatste maal op het platform, dat gedurende dertig jaren zijn kanseltroon is geweest, van waar hij voor ten minste twintig millioen hoorders het Evangelie had verkondigd, terwijl hij door zijne gedrukte Leerredenen met nog een veel grooter aantal lezers in alle deelen der wereld in gemeenschap is gekomen. Zijn tekst op dien immer gedenkwaardigen morgen was I SAMUEL XXX : 21—25; en de leerrede werd in de gewone wekelijksche uitgave gepubliceerd onder den titel: „DAVID's inzetting voor de verdeeling van den buit" [1]). Die geheele rede was een verheven besluit van des Leeraars Evangeliebediening

---

[1]) In het Hollandsch vertaald onder denzelfden titel; het is N° 6 van den 5den Jaargang van SPURGEON's Leerredenen, uitgave BREMER, te Amsterdam.

in het schoone bedehuis, dat altijd voor hem geweest is wat Zion was voor de Joden; maar de laatste volzinnen zijn zoo merkwaardig, dat zij hier eene plaats vinden, zooals wij op de eerste bladzijde van deel III zijne eerste woorden, gesproken in den Tabernacle, hebben medegedeeld.

C. H. SPURGEON's

laatste woorden in den Tabernacle gesproken.

Indien gij de livrei draagt van Christus, zult gij Hem zóó zachtmoedig en nederig van hart zien, dat gij rust zult vinden voor uwe zielen. Hij is de grootmoedigste van alle aanvoerders. Nooit is er onder de keur der vorsten zijn gelijke geweest. In het dichtst van het gevecht wordt Hij gevonden. Als de wind scherp is, houdt Hij zich immer aan de koudste zijde van den heuvel. Het zwaarste eind van het kruis ligt op Zijn schouder. Gebiedt Hij ons een last te dragen, Hij draagt hem evenzeer. Zoo er iets liefelijks is, iets, dat vriendelijk, teeder, ja vol en overvloeiende is van liefde, het wordt immer in Hem gevonden. Geloofd zij Zijn Naam, ik heb Hem nu al meer dan veertig jaren gediend, en ik heb nooit anders dan liefde van Hem ondervonden. Zeer gaarne zou ik nog eens veertig jaren in dien dierbaren dienst hier beneden willen doorbrengen, indien dit naar Zijn wil is. Zijn dienst is leven, vrede, vreugde. Ach, dat gij u terstond in dien dienst wildet begeven! God helpe u om u nog heden te scharen onder de vanen van JEZUS CHRISTUS!

Op den volgenden morgen ging Ds. Spurgeon naar buiten om de gast te zijn van den heer Gurteen, van Haverhill, ten einde nog eens Stambourne en deszelfs omstreken te bezoeken, en opdat zijn vriend, de photograaf, de photographieën zou maken, die hij in zijn boekje *Herinneringen aan Stambourne* wenschte te reproduceeren. De jicht, en de uitwerkselen van de geheimzinnige ziekte, waaraan men den onbegrijpelijk verkeerden naam van influenza heeft gegeven, brachten zulke verontrustende verschijnselen teweeg, dat hij zich op Vrijdag naar huis moest spoeden, en toen was hij drie maanden lang aan het ziekbed gebonden.

In het begin zijner krankheid werd aan de beproeving nog grooter smart toegevoegd door het feit, dat hij niet in staat was te prediken of te spreken bij gelegenheid van de opening der Surrey Gardens Memorial Hall, die gedeeltelijk opgericht was met het doel om een geschikt lokaal te verschaffen aan de arbeiders in verband met de Carter Street Zondagsschool, maar ook, om een blijvend gedenkteeken te zijn van des Leeraars

Evangelieprediking in de Surrey Gardens Muziekzaal. Op 20 October 1890 hadden Ds. SPURGEON en de heer S. R. PEARCE de grondsteenen gelegd van het nieuwe gebouw, dat de heer W. HIGGS op zijne gewone voortreffelijke en edelmoedige wijze had opgetrokken; terwijl intusschen de geheele som, die er voor benoodigd was, bijeen was gebracht. De diensten bij de plechtigheid der opening werden uitgesteld van 2 Juni tot 23 Juni, in de hoop, dat de Leeraar dan genoegzaam hersteld zou zijn, om er deel aan te kunnen nemen; maar op dat tijdstip had zijne krankheid een zoo ernstigen keer genomen, dat die hoop opgegeven moest worden, en het gebouw moest tot den dienst des Heeren gewijd worden onder de schaduw der nakende ramp, waardoor aan dit herinneringsgebouw een nog plechtiger beteekenis zou gegeven worden.

Omtrent dien tijd werd Dr. KIDD in consult geroepen met Dr. MILLER van Upper Norwood, die Ds. SPURGEON sedert den 18den Mei had behandeld, en ook Dr. RUSSEL REYNOLDS kwam mede in consult. Voor eene wijle scheen alles wat medische bekwaamheid en zorgvuldige verpleging doen konden, zonder eenigerlei uitwerking te blijven; en, met het gebruik van alle middelen, die goed en verstandig schenen, werd ook gebeden, gebeden zonder ophouden, door geloovigen in geheel de wereld. De kerk van den Tabernacle begon met een geheelen dag van gebed en smeeking voor den lijdenden Leeraar, en bleef daarna des morgens, des middags en des avonds vergaderen om te bidden voor zijn herstel. In honderden, ja wellicht duizenden, kerken der Nonconformists werden gebeden voor hem opgezonden, — de Opperrabbijn wel een zeer bijzonder vertegenwoordiger zijnde van hen, die zeer verschillend waren van Ds. SPURGEON's geloofsovertuiging, maar hem in zijn tijd van lijden gedachten voor den troon der genade. Vele predikanten van de Kerk van Engeland waren, met hunne gemeenten, ook zeer ijverig en ernstig in hun gebed voor hem; de kerkelijke waardigheidsbekleeders, die in de kathedraal van St. Paul en in de Westminster Abdij dienst deden, vereenigden zich met velen van de Bisschoppen in gebed te zijnen behoeve.

De wereldlijke en godsdienstige pers van ons eigen land en van andere landen hebben veel ruimte in hunne kolommen gewijd aan berichten van zijne krankheid en bijzonderheden omtrent zijn arbeid, — niet altijd juist en nauwkeurig, hoewel over het geheel uiterst vriendelijk en waardeerend. Een voortdurende stroom van telegrammen, brieven, adressen van deelneming kwam naar „Westwood", terwijl personen van allerlei rang en stand, van den Prins van Wallis en zeer velen uit den adel tot de armsten der armen, òf zelf berichten kwamen inwinnen, òf iemand zonden om naar den toestand van den lijder te informeeren. Men zou een boekdeel kunnen vullen met de brieven van aanzienlijke personen op elk gebied, die in dezen tijd van beproeving (en ook daarna) gericht werden, hetzij tot den Leeraar zelven, of tot Mevrouw SPURGEON, maar wij kunnen slechts ruimte afstaan voor enkele. De brief, waaraan niettemin de teederste herinneringen verbonden waren, was geschreven door den heer GLADSTONE, die kort te voren zijn oudsten zoon had verloren. Hij logeerde toen bij

zijn vriend, den heer COLMAN, van wiens huis hij de volgende aandoenlijke regelen schreef:

„Corton, Lowestoft, 16 Juli 1891.

„Waarde Mevrouw.

„In mijn huis, waarover thans eene donkere schaduw is gekomen, heb ik met droeve belangstelling de dagelijksche berichten omtrent Ds. SPURGEON's krankheid gelezen, en ik kan niet nalaten u de oprechte verzekering te doen toekomen van mijne sympathie met u en met hem, en van mijne hartelijke bewondering, niet slechts van zijne schitterende gaven, maar nog meer van zijn godvruchtig bestaan. Mag ik u en hem in alle omstandigheden des levens der oneindige liefde en genade Gods bevelen en mij noemen, waarde Mevrouw,

„oprecht de uwe,

„W. E. GLADSTONE.

„Mevrouw SPURGEON."

Het antwoord van Mevrouw SPURGEON was als volgt:

„Westwood, 18 Juli 1891.

„Waarde Mijnheer GLADSTONE.

„Uwe woorden van deelneming hebben eene bijzondere beteekenis, als komende van iemand, die pas heengegaan is door de diepe wateren, die zich thans dreigend voor mij verheffen. Ik bied u mijn warmen dank voor uwe betuiging van genegenheid en achting voor mijn geliefden echtgenoot, en van ganscher harte bid ik, dat de vertroostingen Gods in overvloedige mate uw deel mogen zijn, zooals zij het ook voor mij zijn. Hoewel wij den geliefden patiënt nog niet als buiten gevaar kunnen beschouwen, hebben de doctoren heden toch een ietwat meer hoopvol bulletin uitgegeven. Ik acht het eene eere te zeggen, dat ik steeds zijn zal

„Uwe dankbare vriendin,

„S. SPURGEON. (Mevrouw C. H.)"

De brief van den heer GLADSTONE kwam op „Westwood" in een der korte tusschenpoozen tusschen de lange tijden van ijlhoofdigheid, die zulk een smartelijk verschijnsel waren in zijne krankheid. Het was hem een zeer groot genoegen den brief van den grooten Staatsman te hooren lezen, en hij zeide, dat hij gaarne eenige woorden zou willen voegen bij het dankbare antwoord van zijne lieve vrouw. Hij schreef dus met zijne eigene hand dit postscriptum, — de eerste woorden, die hij sedert weken geschreven had:

„P.S. — Gij hebt mij een woord van liefde geschreven, zooals zij alleen het kunnen, die in des Konings land zijn geweest en dikwijls Zijn aangezicht hebben gezien. Ontvang mijne innige, hartelijke groete. —

„C. H. SPURGEON."

De volgende brief van Graaf FORTESCUE is een sprekend voorbeeld van de betuigingen van sympathie van velen der waarlijk edele mannen en vrouwen van het land:

„48 Grosvenor Gardens, S. W., 18 Juli '91.

„Waarde Mevrouw.

„Eenige dagen geleden had ik gehoopt persoonlijk mijn diep leedwezen te komen betuigen, zoowel om publieke als bijzondere redenen, over Ds. SPURGEON's ernstige krankheid, en uiting te geven aan mijn oprecht medegevoel met u in uwe zoo langdurige en zware bekommering. Ongelukkig ben ik echter in mijn voornemen verhinderd geworden.

„Daarom schrijf ik u nu deze regelen, waarop geen antwoord noodig is. Ik wil er slechts bijvoegen, dat ik uit eigene, zeer droeve ervaring, maar al te wel in staat ben uwe bezorgdheid te begrijpen, en met u te gevoelen onder de zware beproeving, die de Almachtige in Zijne oneindige en ondoorgrondelijke wijsheid over u en uwen geachten echtgenoot heeft doen komen. Moge God u beiden ondersteunen en bemoedigen, zooals Hij alleen het kan, hetzij Hij, in antwoord op het gebed van duizenden dat kostbaar leven nog verlengt, of wel Zijn trouwen dienstknecht zal doen ingaan tot rust en heerlijkheid!

„Oprecht de uwe,

„Mevrouw SPURGEON." „FORTESCUE."

Een groot aantal brieven kwam van Bisschoppen der Kerk van Engeland; twee der kostelijkste waren van de Bisschoppen van Worcester (Dr. PEROWNE) en Exeter (Dr. BICKERSTETH). Deze waren als volgt:

„Hartlebury Castle, Kidderminster, 23 Juli 1891.

„Waarde Mevrouw SPURGEON.

„Mag ik u verzoeken om aan Ds. SPURGEON, indien hij in staat is een boodschap te ontvangen, de betuiging over te brengen van mijn innig medegevoel met zijne krankheid, en mijn vurig gebed, dat God in Zijne groote barmhartigheid hem nog weder zal oprichten? Ik ben hartelijk dankbaar te zien, dat het bulletin van heden van eene kleine beterschap spreekt. God geve, dat zij moge aanhouden!

„Vergun mij ook u de verzekering te bieden van mijne eerbiedige sympathie met u in het langdurige, kommervolle waken bij het ziekbed uws echtgenoots. Ik ken hem niet persoonlijk; maar hij heeft mij eenige vriendelijke brieven geschreven, en de geheele wereld kent hem door zijn werk, en ieder Christenhart moet met hem gevoelen, en met u, en met zijn gezin, en bidden voor zijn herstel.

„Geloof mij, oprecht de uwe,

„J. J. S. WORCESTER."

„Het Paleis, Exeter, 28 Juli 1891.

„Mijn waarde Mevrouw.

„Mag ik de vrijheid nemen u te verzekeren, dat wij onze gebeden gepaard hebben aan die van talloos velen voor uwen geliefden echtgenoot in dezen tijd van beproeving? Mijne vrouw en ik hebben samen voor hem gebeden, en ook met onze kinderen en dienstboden. God zal met u zijn, en, gelijk de beproeving uws geloofs zoo langdurig is geweest, zal ook de vertroosting Zijner liefde voorzien in al uwe behoeften, en den vrede Gods in uw hart en uw huis brengen.

„Ik neem de vrijheid hier twee hymnen bij in te sluiten, één er van is door uwen echtgenoot zoo heel vriendelijk besproken; en wellicht wil hij ze wel gaarne onder zijn bereik hebben.

„Geloof mij,

„de uwe in oprecht medegevoel

„Mevrouw SPURGEON". „E. H. EXON."

De hymne, waarvan Bisschop BICKERSTETH spreekt, was de zoo bekende „Vrede! volkomen vrede!" naar aanleiding waarvan Ds. SPURGEON had gesproken, toen hij eens een kranken vriend bezocht te Mentone. Deze toespraak werd gepubliceerd in *Het Zwaard en de Truffel* van Juli 1891, het kritiekste oogenblik van zijne eigene krankheid, en vele lezers hebben vertroosting gesmaakt door hetgeen hij zeide over de regels:

„Vrede! volkomen vrede! is de doodsschaduw over ons en de onzen?
JEZUS heeft den dood overwonnen, den dood en al zijne machten."

Aartsbisschop BENSON en zijne gade kwamen zelf en hebben dikwijls naar den lijdenden leeraar laten informeeren. De volgende brief werd geschreven in den tijd van gedeeltelijke herstelling, toen Ds. SPURGEON in staat was naar Addington [1]) te rijden; maar het schijnt gepaster om hem hier, na de brieven der Bisschoppen, op te nemen:

„Addington Park, Croydon, 1 October 1891.

„Mijn waarde Ds. SPURGEON.

„Ik was verrast en zeer verblijd uw schrift te zien, en te zien, dat het zoo duidelijk en flink is. Alleen heeft het mij zeer leed gedaan, dat ik het voorrecht niet had u zelf te zien, nu gij toch feitelijk hier waart. Wij hopen van harte, dat, als gij in staat zult zijn uw rijtuig te verlaten (moge het spoedig zijn!), gij bij ons zult komen; of, dat gij ons, als gij halverwege uw toertje zijt gekomen, een glas wijn, of een kop thee in uw rijtuig zult laten brengen.

„Wij weten hoeveel gij geleden moet hebben, en wij hebben met innige belangstelling en hoop de berichten omtrent uwen ziektetoestand gevolgd.

---

[1]) Het buitenverblijf van Aartsbisschop Benson.

Het is u gegeven, niet slechts voor CHRISTUS te arbeiden, en vele zielen tot de kennis der verzoening te brengen; maar het schijnt voor velen van hen, die Hem het dichtst genaderd zijn op dien grooten weg, te volgen, dat zij ook in het innigst medegevoelen komen met Zijn lijden — de werkelijkheid te vatten van die geheimenisvolle woorden: „„„en vervulle in mijn vleesch de overblijfselen van de verdrukkingen van CHRISTUS""" [1]). Er zijn ongetwijfeld ook verzen in de Psalmen, die gij thans meer dan ooit op uzelven kunt toepassen.

„Het is mij eene groote vreugde, dat het, volgens uwe eigene vriendelijke gedachte, mogelijk geweest is, dat uitingen van sympathie met u aan de menschen ontvloeid zijn. Gij kunt er echter zeker van zijn, dat die sympathie recht van harte gemeend was bij allen, die haar betoond hebben. Zij hadden haar lang te voren getoond aan hun Meester in het gebed, dat Hij Zijne hand ter genezing op u zou leggen, en u nog tijd zou laten om mede den oogst voor Hem in te zamelen.

„Wij deelen ook in oprechte wenschen voor, en sympathie met, Mevrouw SPURGEON. Laten wij u, als gij met uw rijtuig weder in onze buurt zijt, toch mogen begroeten.

„Oprecht de uwe in den éénen Heere,

„EDW. CANTUAR."

P.S. Ik denk, dat het uw *krank* handschrift op den omslag van *The Greatest Fight* [2]) moet geweest zijn, eer ik wegging. Indien dit zoo is, zoo veel te meer dank er voor.

De vooruitgang tot eene zekere mate van herstel kan in korte woorden verhaald worden. Op 9 Augustus werd de volgende brief, de eerste, die door den Leeraar na zijne langdurige krankheid eigenhandig geschreven werd, aan de gemeente in den Tabernacle voorgelezen, en door haar beschouwd als eene verhooring van haar gebed en eene aanmoediging tot verder volharden in den gebede:

„Waarde Broeders.

„Des Heeren Naam zij geloofd voor het eerst *geven* en daarna verhooren van het liefdevolle gebed Zijns volks! Door deze gebeden is mijn leven verlengd geworden. Ik gevoel mij zeer verootmoedigd, en ben zeer dankbaar, dat ik het voorwerp ben van zoo groote liefde en zooveel gebeds.

„Ik heb nog geene kracht om meer te schrijven. Laat de Naam des Heeren verheerlijkt worden.

„Zeer van harte de uwe,

„C. H. SPURGEON."

Ook na de eerste teekenen van beterschap volgde een lange en zware

---

[1]) Colossensen I: 24.

[2]) De grootste strijd.

tijd van beproeving, hoop gevende vooruitgang, afwisselende met teleurstellende instorting. Eindelijk was de geliefde lijder in staat om naar beneden gedragen, en in een ziekenwagen in den tuin rondgereden te worden, waar de frissche lucht wonderen voor hem scheen te doen. Voor het eerst weder in zijne studeerkamer komende, viel zijn oog op de laatste drukproeven van *John Ploughman's Almanak* en *Spurgeon's Geïllustreerde Almanak*, en om exemplaren van de laatst uitgekomen Leerredenen en van het Maandblad vragende, riep hij: „Wel, gij zijt met alles voortgegaan, alsof ik zelf hier ware geweest." Zij, die verantwoordelijk waren voor het werk, gevoelden, dat zij, zoo mogelijk, niets door zijne afwezigheid moesten laten lijden; en het was hun inderdaad eene groote vreugde te bevinden, hoe hoogelijk hunne diensten door den Leeraar werden gewaardeerd. Het was ook wel eene bijzondere leiding van Gods Voorzienigheid, dat de uitgaven der verschillende werken in het eerst tijdelijk ondernomen waren gedurende des geliefden auteurs krankheid, want toen het na zijn overlijden noodig werd om ze in het licht te laten verschijnen, behoefden zijne helpers slechts voort te gaan met de plannen, die reeds eenige maanden in werking waren getreden.

Toen de herfst naderde en de zwakheid van den patiënt niet verdween, kreeg men de zekerheid, dat hij voor den winter naar Mentone moest gaan, indien hij de verre reize kon ondernemen. Het vernieuwde aanbod van Dr. Pierson om den Atlantischen Oceaan over te steken, indien hij den Leeraar van eenigen dienst kon zijn, werd door iedereen als eene leiding van Gods Voorzienigheid beschouwd, en eindelijk werd bepaald, dat hij op Zondag, 25 October, zijn dienst in den Tabernacle zou aanvangen. Ten einde de kracht van den kranke tot reizen te beproeven, werd eerst een reisje naar Eastbourne ondernomen, waar hij van 3 tot 16 October verbleef. Dit bleek bevredigend, en tevens bleek er de volstrekte noodzakelijkheid uit om rust te gaan nemen in het zonnige Zuiden. Dienovereenkomstig hebben Ds. en Mevrouw C. H. Spurgeon, Ds. en Mevrouw J. A. Spurgeon, en de heer Harrald op Maandag, 26 October, hunne duizenden mijlen verre reize ondernomen. Tot aan Calais werden zij vergezeld door twee van de diakenen van den Tabernacle, de heeren Allison en Higgs. In verscheidene couranten stond het bericht te lezen, dat Baron Rothschild zijn salonrijtuig tot beschikking van Ds. Spurgeon had gesteld. Dit was het geval niet, want de heeren Alabaster, Passmore en zonen, en de heer John M. Cook hebben edelmoedig de kosten van het salonrijtuig van Calais tot Mentone op zich genomen, en aldus het geheele gezelschap in staat gesteld om de reis gemakkelijk en aangenaam te volbrengen, en op Donderdag, 29 October, ter plaatse hunner bestemming aan te komen. Nadat Ds. en Mevrouw J. A. Spurgeon naar Engeland teruggekeerd waren, kwam Mejuffrouw E. H. Thorne, die gedurende het vierde eener eeuw Mevrouw C. H. Spurgeon's gezelschapsdame en vriendin is geweest. Hare diensten zijn in geheel dat langdurige tijdvak onwaardeerbaar geweest, en vooral in den zoo zwaren tijd van beproeving in den verleden zomer; en zoo was hare tegenwoordigheid te Mentone eene groote hulp en steun, vooral in de laatste kommervolle dagen en nachten van Ds. Spurgeon's

krankheid. Bevoorrecht met eene goede gezondheid en een blijmoedig, opgewekt karakter, is zij in staat geweest om den geliefden lijder tot aan zijne laatste oogenblikken met de hartelijkste liefde en zorg te verplegen, en toen bleef zij om in de smart te deelen der weduwe, totdat zij te zamen naar „Westwood” terugkeerden, om den Christelijken arbeid in zijn velerlei vormen voort te zetten, die nog altijd met deze Gode geheiligde woning zijn verbonden.

HONDERD-EN-ZESDE HOOFDSTUK.

De laatste drie Maanden te Mentone; — en daarna.

Het was een liefelijk teeken van des Heeren goedertierenheid, dat het aan de echtgenooten vergund werd om ditmaal te zamen naar Mentone te reizen, en aldaar drie maanden van volkomen geluk door te brengen, vóór de droeve scheiding daar was, welke zoo lang gevreesd werd, maar eindelijk schier zonder waarschuwing is gekomen. Ds. SPURGEON's dikwijls uitgedrukt verlangen: „Ach, dat mijn lief vrouwtje eens al de schoonheid en heerlijkheid kon zien van dit land van bloemen en zonneschijn!" was eindelijk vervuld; en hij had de vreugde van haar de velerlei natuurtooneelen te wijzen, waarmede hij jaren lang gemeenzaam bekend was geweest; maar die hem onder zoo liefelijke omstandigheden dubbel dierbaar zouden worden. De kamers in het Hotel Beau Rivage, die hij en zijne vrienden jaar op jaar bewoond hadden, begonnen weldra de blijken te vertoonen van de tegenwoordigheid eener vrouw. Een zeer bijzonder sieraad werd ter hand genomen voor de groote zitkamer, die voor al de leden van des Leeraars kring te Mentone eene geheiligde plaats was geworden, vanwege de morgenbijeenkomsten, die er hadden plaats gehad tot het lezen van Gods Woord en tot gebed, en de nog geheiligder Zondagmiddagbijeenkomsten rondom de Tafel des Heeren.

Er waren verscheidene teksten aan de muren opgehangen. Zij vormen eene reeks van Schriftuurplaatsen, die door Mevrouw SPURGEON op stramienpapier geborduurd werden als eene dankbare gedachtenis aan Gods goedheid, waardoor zij beiden, na hunne kommervolle ervaringen in Engeland gedurende den vorigen zomer en herfst veilig in het zonnige Zuiden zijn aangekomen. Een gordijn scheidt dit vertrek van de extra ruimte, waar velen eene plaats vonden, die mede ter Godsvereering waren opgekomen en deelnamen aan het Avondmaal des Heeren, als de kamer zelve door de vroegkomenden reeds gevuld was. Ds. SPURGEON werd door zijne zwakheid verhinderd om deze zeer gewaardeerde godsdienstoefeningen te hervatten gedurende zijn laatst verblijf „aan de zonnige kust", behalve bij de gedenkwaardige gelegenheid, waarvan later gesproken zal worden, maar hij liet geen tijd verloren gaan eer hij zoodanigen letterkundigen arbeid ter hand nam, als waartoe hij zich in staat gevoelde. Hij bracht vele uren door in zijn „prettig hoekje", en stemde niet gaarne toe, dat hij te veel deed voor een zieke. Hij schreef vele briefkaarten en brieven, als

hij aan de kleine tafel in dat gezellige hoekje zat; maar zijne voornaamste bezigheid was voort te werken aan zijne Verklaring van het Evangelie van MATTHEUS, waarover in het honderd-en-tweede hoofdstuk gesproken is. Eenige opstellen voor *Het Zwaard en de Truffel*, met „Berichten" en recensiën kwamen ook van zijne bedrijvige pen; maar hij heeft uitdrukkelijk gezegd, dat hij den Hoofdredacteurszetel slechts innam terwijl hij de voorrede schreef voor den jaargang van 1891 van dit Maandblad. Het belangrijk werk der herziening van Leerredenen voor de pers werd bijna geheel overgelaten aan hen, aan wie dit ook gedurende zijne langdurige krankheid was opgedragen, met uitzondering slechts van de twee merkwaardige Leerredenen: „Dankbaarheid voor Verlossing van den Dood" en „Een Lied der Bevrijding", bestemd om gelezen te worden op den eersten en den laatsten Zondag van Januari 1892.

In het Decembernummer van *Het Zwaard en de Truffel* was het eerste artikel van de hand van Ds. SPURGEON, onder het veelbeteekenend opschrift „???". Op zijne gewone graphische wijze beschreef hij zijn physieken toestand, en maakte er gebruik van om te vragen naar den geestelijken staat zijner lezers. In dat opstel verwees hij naar de twee dingen, die kenschetsend waren van zeer veel van den tijd zijner gedeeltelijke herstelling, — den bedriegelijken schijn van eene wederkeerende gezondheid, en het feit, dat de doodelijke kwaal in zijn gestel aanwezig bleef, gereed om ieder oogenblik een einde te maken aan zijn leven op aarde.

Eene groote hulp was hem de heldere zonneschijn, waarin hij veel van zijn tijd kon doorbrengen. Hij leefde schier in de open lucht, gewoonlijk des morgens een rijtoertje doende, en in den namiddag in een badstoel langs de Promenade ST.-LOUIS. Dit was het tooneel zijner wandelingen, die hij in den winter van 1890—'91 met zooveel volharding heeft voortgezet, en waarvan hij schreef in de brieven, vermeld in Hoofdstuk CIV.

Een geliefkoosde weg voor een klein rijtoertje was rond den Boulevard VICTORIA, en langs den havendam, daar Ds. SPURGEON altijd het gezicht op de oude stad van de haven uit heeft bewonderd.

Een der langste en laatste rijtoeren, die Ds. en Mevrouw SPURGEON te zamen gedaan hebben, was op de Turbeeweg, bij Mentone. Het was toen zeer fraai weder, en met dankbaarheid vermeldt hij dit op eene briefkaart aan zijn „lieven ouden vriend", den heer PASSMORE, aan wien hij tevens meldt, dat hij een telegram van rouwbeklag had gezonden aan den Prins van Wales, bij gelegenheid van den dood van diens oudsten zoon, den Hertog van Clarence.

De gebeurtenissen van deze gedenkwaardige maanden werden in bijzonderheden beschreven in *Het Zwaard en de Truffel*, maar de voornaamste voorvallen kunnen hier slechts worden aangestipt. Op Nieuwjaarsavond en op den volgenden morgen hield Ds. SPURGEON voor een bevoorrechten kring van vrienden de twee schoone toespraken, die hij daarna herzien heeft voor de pers, daar zij opgenomen werden in het Maandblad onder den titel: „Het lange stilzwijgen verbroken."

Hij heeft ook twee korte godsdienstoefeningen geleid in zijne zitkamer

op 10 en 17 Januari, toen men hem bewoog geene nieuwe toespraak te houden, en hij aarzelend er in toegestemd heeft om gedeelten te lezen van zijne preek over Psalm LXXIII: 28, en van zijne verklaring van MATTHEUS XV : 21—28. Op den tweeden Zondagavond — 17 Januari 1892 — heeft hij vóór het slotgebed bij den laatsten dienst, waaraan hij op aarde deel heeft genomen, de laatste hymne opgegeven aan een gezelschap van menschen, ter Godsvereering bijeengekomen. Indien hij had kunnen voorzien wat slechts veertien dagen daarna gebeurd is, dan zou hij moeielijk een gepaster woord van afscheid hebben kunnen vinden dan het gedicht, naar aanleiding van eenige woorden van den godvruchtigen SAMUEL RUTHERFORD:

„The sands of time are sinking,
The dawn of heaven breaks
The summer morn I've sighed for, —
The fair sweet morn awakes,
Dark, dark hath been the midnight,
But dayspring is at hand,
And „„glory, glory dwelleth
In IMMANUEL's land."" [1])

Op de twee volgende dagen was de wind scherp, zoodat Ds. SPURGEON slechts korte rijtoertjes kon doen; maar op Woensdagmorgen kon hij tot aan het dorp Monti rijden. In den namiddag werden teekenen van jicht zichtbaar in zijne rechterhand, en later op den dag kwamen nog andere zorgelijke verschijnselen, en moest hij zich nederleggen op het bed, waarvan hij niet weder zou opstaan. Dr. FITZ HENRY, een trouwe vriend des Leeraars, zoowel als zijn bekwame arts, had hem, van zijne komst te Mentone af, behandeld; hij deed al het mogelijke om zijne pijnen te verzachten en zijn kostbaar leven te verlengen. Mejuffrouw THORNE nam den zwaren plicht der nachtverpleging op zich, terwijl zij overdag nog schier voortdurend Mevrouw SPURGEON tot hulp was. De heeren ALLISON en HARRALD en Ds. G. SAMUEL verleenden alle hulp, die in hunne macht was te verleenen; maar weldra bleek het, dat een groote crisis op handen was, hoewel er tusschenpoozen waren van beterschap, die nog eenige, hoewel geringe, hoop gaven. Aan het einde der week zeide de Leeraar tot zijn secretaris: „Mijn werk is afgeloopen", en hij sprak van

---

[1]) Het denkbeeld, uitgedrukt in dit vers, vindt men terug in de volgende dichtregelen van Mejuffrouw E. SCHWARTZ:

Mijn blijde toekomst nadert,
De winter is vergaan.
In 't vaderland hier Boven
Dáár breekt de zomer aan.
De nacht was droef en duister
En 't wakend hart versaagd,
Maar ziet, daar rijst de zonne
En d'eeuw'ge morgen daagt.

sommige zaken op eene wijze, welke zijne eigene overtuiging te kennen gaf, dat hij van deze krankheid niet opgericht zou worden.

Dinsdag, 26 Januari, was de dag, waarop dankoffers in den Tabernacle gebracht zouden worden voor des Leeraars aanvankelijke herstelling. Zijn toestand was toen zoo verergerd, dat hij geruimen tijd bewusteloos was en slechts nu en dan bij kennis kwam; maar hij had niet vergeten, wat er op dien dag plaats zou hebben, en hij zond een telegram, dat onder die omstandigheden van bijzondere beteekenis was: „*Van mijne vrouw en mij £ 100 als een offer van hartelijken dank ten gebruike voor algemeene uitgaven van den Tabernacle. Liefdevolle groeten aan alle vrienden.*" Dat was zijne laatste edelmoedige daad, en zijne laatste boodschap, want kort daarna werd hij geheel bewusteloos en bleef dit tot Zondagavond vijf minuten over elven — 31 Januari 1892, toen hij, gelijk zijn naamgenoot „Mr. Kloek voor de Waarheid" [1]) „over de rivier trok, en al de bazuinen voor hem geblazen werden aan de overzijde." De vijf, die „hem tot aan den oever der rivier begeleidden", waren Mevrouw SPURGEON, Mejuffrouw THORNE, en de heeren HARRALD, ALLISON en SAMUEL. Toen alles voorbij was, heeft de heer HARRALD gebeden, en Mevrouw SPURGEON dankte den Heere voor den kostbaren schat, die haar voor zoo langen tijd geleend was, en zocht bij den troon der genade kracht en leiding in de toekomst. De verhooring van een deel van haar gebed volgde terstond, want zij was in staat aan „Zoon TOM" aan de Antipoden de korte, maar troostrijke boodschap te zenden: „Vader in den hemel, Moeder berustend in Gods wil."

Intusschen was de tijding in de gansche wereld verspreid, en overal, in alle deelen der aarde, had men een gevoel als van een persoonlijk verlies, dat geleden werd, toen men het bericht las of hoorde. De telegraafdraden te Mentone werden spoedig als geblokkeerd door de menigte van telegrammen, aan Mevrouw SPURGEON gezonden, — de Prins en de Prinses van Wales waren onder de eersten, die „hun innig medegevoel in hare groote smart wenschten uit te drukken."

De plaatselijke verordeningen eischten de overbrenging, binnen vier en twintig uren, van de stoffelijke overblijfselen van het hotel naar de begraafplaats. Mentone is in het land der bloemen, en vele fraaie kransen werden door vrienden gezonden; maar Mevrouw SPURGEON gaf haar voorkeur te kennen voor palmtakken, als de meest gepaste zinnebeelden van haars echtgenoots zegevierend ingaan tot „de tegenwoordigheid des Konings." Aan het hoofd- en voeteneinde van de olijvenhouten lijkkist werden platen aangebracht met het volgende opschrift:

In liefdevolle herdenking aan
CHARLES HADDON SPURGEON,
geboren te Kelvedon, 19 Juni 1834;
Ontslapen in JEZUS te Mentone, 31 Januari 1892.

„Ik heb den goeden strijd gestreden, ik heb den loop geëindigd, ik heb het geloof behouden."

---

[1]) Zie BUNYAN's Pelgrimsreize, 2de deel.

In de eerste jaren van zijne bezoeken te Wotton, in Surrey, had de Leeraar altijd gezegd, dat hij op het kerkhof van dat dorp begraven wenschte te worden. Later gaf hij de begeerte te kennen om in het midden van den tuin van het Stockwell Weeshuis begraven te worden, want hij dacht, dat velen zijn graf zouden bezoeken en dan hulp zouden verleenen aan de weezen, in wie hij zooveel belang had gesteld; maar toen de electrische spoorweg zooveel onrust teweegbracht in de Inrichting, heeft hij dat denkbeeld opgegeven. Eens zeide hij wel gaarne te Mentone begraven te willen worden; maar nadat hij dáár eene begrafenis van een vriend had bijgewoond, liet hij ook die gedachte varen. Eindelijk werd mededeeling gedaan, dat hij eene plek had aangewezen op het kerkhof te Norwood, — veel minder in het oog loopend dan die, welke ten slotte voor hem gekozen was — en gevraagd had om die voor hem te bewaren, zoodat hij in den dood, gelijk als in het leven, omringd zou zijn door ambtsdragers en leden zijner Kerk, van wie vele honderden daar begraven zijn. De diakenen van den Tabernacle zonden een dringend verzoek aan Mevrouw Spurgeon, om in dien zin te beslissen, met het edelmoedig aanbod om alle onkosten op zich te nemen, en hiertoe werd dan ook besloten. Eer het stoffelijk overblijfsel naar den trein vervoerd werd, werd in de Schotsche Kerk, die een jaar te voren met eene leerrede van hem geopend werd, eene treffende gedachtenisviering gehouden.

De gedachtenisviering en lijkdiensten in den Tabernacle, van 7 tot 11 Februari, zijn waarschijnlijk door niet minder dan honderd duizend personen bijgewoond, en er zouden vele boekdeelen noodig zijn om eene beschrijving te geven van de verschillende bijeenkomsten, die gelijktijdig of op den volgenden Zondag over geheel de wereld plaats vonden. Aan Mevrouw Spurgeon's verzoek, dat vrienden, die kransen wenschten te zenden, liever het bedrag daarvoor zouden schenken aan de Inrichtingen, die door haar geliefden echtgenoot gesticht waren, werd over het algemeen voldaan, hoewel er toch ook nog keur van bloemen werden aangeboden, als eene offergave der liefde. De meeste palmtakken, die de lijkkist omgaven, waren gesneden van diezelfde boomen in den tuin van het hotel Beau Rivage, waarvan de Leeraar in zijn brief op bladzijde 257 gesproken heeft.

De Bijbel, dien Ds. Spurgeon zoo lang in den Tabernacle had gebruikt, werd op de lijkkist gelegd, open bij Jesaja XLV : 22: „Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde"; de tekst, die op 6 Januari 1850 het middel geweest is tot zijne bekeering Op den geheelen tocht van Newington naar Norwood bleef die Bijbel aldus open op de lijkkist liggen, gelijk ook het zwaard van den krijgsman hem naar het graf vergezelt. Nooit had Zuid-Londen een optocht gezien, gelijk aan dien, welke zich op dien dag langzaam bewoog van den Tabernacle naar het kerkhof, en nooit stond op dien weg zulk eene menigte van menschen geschaard. Meer dan achttien jaren te voren had de Leeraar eene beschrijving gegeven van dit tooneel; maar waarschijnlijk had hij zelfs geen denkbeeld gehad van de menschenmassa, die zich dáár bewoog om zijne nagedach-

tenis te eeren. Aan het einde zijner leerrede op Zondagavond, 27 December 1874, zeide hij: „Nog eene kleine wijle, en dan zal er eene samenstrooming van menschen wezen in de straten. Mij dunkt, ik hoor, hoe sommigen vragen: „„Waarop wachten al deze menschen?”” „„Weet gij het niet? Hij zal heden worden begraven.”” „„Wie is het?”” „„Het is SPURGEON.”” „„Hoe! de man, die in den Tabernacle heeft gepredikt?”” „„Ja, hij zal heden begraven worden.”” Dat zal zeer spoedig gebeuren, en als gij mijne lijkkist naar het zwijgend graf ziet dragen, dan zou ik wenschen, dat een iegelijk uwer, bekeerd of onbekeerd, gedrongen zal zijn te zeggen: „„Hij heeft ernstig, in duidelijke en eenvoudige taal bij ons aangehouden om de gedachten aan de dingen der eeuwigheid niet uit ons hart te verbannen. Hij heeft ons gesmeekt op CHRISTUS te zien. Nu is hij van ons heengegaan, en zoo wij omkomen, is ons bloed niet op zijn hoofd.”” God geve, dat gij het bitter verwijt uwer eigene conscientie niet zult behoeven te hooren! Daar ik echter gevoel, dat „„de tijd kort is””, zal ik u trachten op te wekken, zoo lang ik nog in dezen Tabernacle ben.”

Hoewel het tooneel langs den weg treffend was, was hetgeen men op het kerkhof aanschouwde in sommige opzichten nog treffender. De lange rei van predikanten en studenten en andere vrienden, allen in rouwgewaad, die van den ingang van het kerkhof tot aan het graf reikte, was een gezicht, dat door hen, die het aanschouwd hebben, wel nooit vergeten zal worden. Eindelijk schaarde die groote menigte zich in eene dichte massa rondom en op de glooiing buiten de kerkhofskapel, waar de laatste dienst gehouden zou worden. Het voornaamste in de eindplechtigheid viel Ds. ARCHIBALD G. BROWN ten deel, en niets kon schooner en gepaster zijn dan zijne laatste aandoenlijke woorden. Zij kwamen uit zijn hart en gingen tot het hart van duizenden. Met ontroerde stem en vele tusschenpoozen zeide hij:

„Geliefde President, trouwe Herder, Prins der Predikers, Broeder, welbemind, dierbare SPURGEON, wij zeggen u geen „„vaarwel,”” maar slechts voor eene kleine wijle „„goeden nacht””. Weldra zult gij opstaan bij het eerste aanbreken van den opstandingsdag der verlosten. Toch is het niet onzer om „„goeden nacht”” te zeggen, maar uwer. Wij zijn het, die in de duisternis verwijlen; gij bevindt u in het licht Gods. Ook onze nacht zal weldra voorbij zijn, onze nacht met al ons weenen. Dan zullen onze lofliederen met de uwe den morgen welkom heeten van een dag, die geene wolken kent en geen einde, want aldaar is geen nacht.

IJverige arbeider in het veld, uw werken en zwoegen is ten einde. Recht is de vore geweest, die gij geploegd heb. Geen achterwaarts zien heeft uwen loop gehinderd. Op uw geduldig zaaien zijn oogsten gevolgd, en de hemel is reeds rijk met uwe ingezamelde schooven, en zal nog meer verrijkt worden in de jaren, die volgen.

Strijder Gods, uw strijd, zoo langdurig en zoo kloekmoedig gestreden, is voorbij! Het zwaard, dat aan uwe hand was gekleefd, is haar eindelijk ontvallen; en is thans verwisseld voor den palmtak. Niet langer drukt de helm uw hoofd, dat zoo menigmaal vermoeid was door de gedachten van

den strijd; de kroon des overwinnaars uit de hand van den Oversten Leidsman is reeds lang gebleken uw loon te zijn.

Hier zal voor eene wijle uw stof rusten. Dan zal uw Welbeminde komen, en op Zijne stem zult gij opstaan van uw leger van aarde, aan Zijn heerlijk lichaam gelijkvormig gemaakt. Dan zullen geest, ziel en lichaam uws Heeren verlossing groot maken. Slaap, Geliefde, tot aan die stonde! Wij loven God *voor* u, en door het bloed des eeuwigen verbonds hopen en verwachten wij God *met* u te zullen loven. Amen."

Het gedachtenisnummer van *Het Zwaard en de Truffel* bevatte de volgende paragrafen, die een gepast slot zijn voor het bericht omtrent deze gedenkwaardige dagen: „Terwijl wij ons schaarden rondom het graf, kwam juist boven ons hoofd een klein plekje blauw aan den hemel, als om ons te herinneren aan het land der heerlijkheid hier Boven, en terwijl Ds. Brown nog sprak, vloog eene duive uit de richting van den Tabernacle naar het graf, en ronddraaiende in hare vlucht boven de menschenmassa, was het schier alsof zij er een oogenblik bleef rusten. In oude tijden zou men dit als een voorteeken beschouwd hebben; tot ons sprak het slechts van vrede. Onder het voortgaan met den dienst kwam toen een roodborstje, dat zijn welluidend gekweel al dien tijd van een grafsteen in de nabijheid deed hooren. De muziek van dit roodborstje was wel gepast en in overeenstemming met de fabel, welke zegt, dat zijn roode vederen dagteekenen van het oogenblik, dat het een doorn pikte uit des Heilands bloedend voorhoofd. Wij gelooven niet aan die fabel, maar wèl gelooven wij wat wij zongen bij het graf, de waarheid, om welke te prediken Ds. Spurgeon heeft geleefd, en om welke te verdedigen hij is gestorven.

„Stervend Lam Gods, Uw dierbaar bloed
Zal nooit zijn kracht verliezen,
Totdat de gansche vrijgekochte Kerke Gods
Verlost is, om nooit meer te zondigen."

Velen hebben opgemerkt, dat al deze diensten ter gedachtenisviering gekenmerkt waren door eene eenvoudigheid en hartelijkheid, volkomen in overeenstemming met het geheele leven van den geliefden Leeraar; en het was veelbeteekenend, dat toen de lijkkist werd neergelaten in het gewelf, zelfs de naam van den verheerlijkten prediker niet zichtbaar was; — dat was juist, zooals *hij* het gewenscht zou hebben — er was niets te zien dan de tekst aan het voeteneinde der lijkkist, en de open Bijbel. Die Bijbel werd natuurlijk niet begraven; hij is niet dood, want hij is „het levende en eeuwig blijvende Woord van God," en wie weet of het niet meer dan ooit te voren het middel zal blijken te zijn om de dooden te doen herleven, nu hij, die het meer bemind heeft dan zijn eigen leven, niet langer hier is om met zijne levende stem deszelfs gezegende waarheden te prediken? God geve het!"

Op den dag, toen de Leeraar te Mentone tot zijn secretaris zeide: „Mijn werk is afgedaan", heeft hij er met bijzonderen nadruk bijgevoegd: „Denk er aan, een eenvoudige steen met C. H. S. er op, en niets meer." Dit had blijkbaar betrekking op zijn grafsteen en toonde zijn ootmoed. Zij, die toen verantwoordelijk waren voor de schikkingen, die getroffen moesten worden, waren echter niet bereid om aan zijn wensch gehoor te geven, en hebben orders gegeven voor de oprichting van eene graftombe. Het opschrift op het benedengedeelte is genomen uit Jan Ploeger's gezegden. Rechts van boven is het vers, dat hij altijd schreef in het album van vrienden, die hem om een paar regels schrift verzochten:

„Sinds ook mijn oog den Heiland ziet,
Die met Zijn bloed mij kocht,
Looft tot den dood mijn dankbaar lied.
Hem, die 't verloor'ne zocht."

met het volgende vers, dat zijn tegenwoordigen blijden dienst aanduidt:

„En eens ontstemmen smart en schuld
Mijn jubelzang niet meer
En prijst mijn hart, door Hem vervuld,
Mijn Redder en mijn Heer." [1]

Aldus blijft hij zelfs van zijne grafstede het Evangelie prediken, dat hij met zooveel liefde en ijver verkondigd heeft, zoolang hij op aarde was, — het Evangelie der zaligheid uit genade door het geloof in het dierbaar bloed van Jezus, — het Evangelie, hetwelk spreekt van „verlossende liefde", en van Jezus' „macht om te behouden." O, dat zij, die geweigerd hebben zijne boodschap aan te nemen van den kansel, haar thans mochten aannemen van het graf en van uit de heerlijkheid!

---

[1]) Newton, nagezongen door Mejuffrouw E. Schwartz.

THEOLOGY LIBRARY
CLAREMONT, CALIF.
A172572

[illegible] BOEKBINDER GRONINGEN